

This is the first Slavic etymological dictionary yet to appear in English. It is the master work of... an internationally famous linguist whose bibliography, published in 1961, listed 751 books, articles, reviews, translation and papers... All important libraries and serious Slavic scholars will need this work, and will be forever indebted to the brilliant work of the author...

Elsdon C. Smith, Evanston,
Names 10 (1962), 290—1.

The importance of Prof. Rudnyčkyj's work goes far beyond Ukrainian proper. In some cases Ukr. material helps to elucidate the Russian words which Vasmer considered "obscure"... These observations... should encourage the author in his unselfish labor and show him the great interest with which every Slavist is following the progress of his work...

V. Kiparsky, Helsinki,
Slavic and EE. Journal,
9 (1965), 81.

This is an epoch making event in Ukrainian academic life and linguistic studies...

C. Bida, Ottawa,
America No. 75 (1966).

Le premier fascicule d'un dictionnaire étymologique ukrainien, fruit du travail de vingt ans, vient de paraître... Cet ouvrage comble une lacune et est destiné à rendre des services...

B. O. Unbegaun, New York,
Revue des études Slaves,
42(1963), 228.

Jde o slovník sice stručnější, ale sympatický tím, je v podstatě vyčerpává celý slovní fond ukrajinštiny... V citaci slovanského dává přirozeně přednost běloruštinské a ruštině (tu dokonce někde... doplňuje i Vasmera)...

Fr. Kopečný, Brno,
Slavia 33 (1964), 465.

Д
Р
У

Д - Ъ

AN
ETYMOLOGICAL
DICTIONARY OF THE
UKRAINIAN
LANGUAGE

Д - Ъ

**ПІДГОТОВКА ЕЛЕКТРОННОГО ВИДАННЯ:
«ІЗБОРНИК» 20.XI.2006
<http://litopys.kiev.ua/>**

**AN ETYMOLOGICAL DICTIONARY
of the
UKRAINIAN LANGUAGE**

**ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

II

**ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ТОМ II
(Випуски 1—11)

Д — Б

Опрацював
Ярослав Б. РУДНИЦЬКИЙ

**УКРАЇНЬКА МОГИЛЯНСЬКО-МАЗЕПИНЬСКА АКАДЕМІЯ НАУК -
ТОВАРИСТВО ПЛЕКАННЯ РІДНОЇ МОВИ**

Distribution: LES ÉDITIONS DE L'UNIVERSITÉ D'OTTAWA
1982

**An
ETYMOLOGICAL DICTIONARY
of the
UKRAINIAN LANGUAGE**

VOLUME II
(Parts 1—11)
/12 - 22/

By
Jaroslav B. RUDNYC'KYJ

*Published jointly by Ukrainian Mohylo-Mazepian Academy of Sciences
and Ukrainian Language Association*

*Distributor: University of Ottawa Press
1982*

P R E F A C E

Due to circumstances beyond the Author's and Publishers' control the final section of the present volume (Parts 6-11, pp. 401 and the following) appears as a first selective edition in form of a manuscript; the second edition matching Parts 1-5, pp. 1-400, is in preparation the relevant materials being preserved in Public Archives of Canada in Ottawa as MG 31 D 58 collection (= JBR-Arch.133).

*

У зв'язку з видавничими труднощами кінцеві частини цього тому (6-11, стор. 401 і далші) виходять як перше селективне видання на правах рукопису; друге справлене й доповнене видання, подібне до попередніх частин (1-5, стор. 1-400), є в підготові й своєчасно по'явиться друком.

- * -

Library of Congress Catalogue Card
No. 62 - 20867

COPYRIGHT BY J. B. RUDNYC'KYJ,

UNIVERSITY
OF OTTAWA PRESS

Д

Д, д — the sixth letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name: добро from OCS. *dobro* 'good'; numerical value — 4, with a preceding sign № 4,000.

д 1., also д' 'to', ModUk. only. — Syn. *do*.

An abbr. of *do*, q. v.

д 2., also 'д 'from', ModUk. only. — Syn. *od*, *vid*.

An abbr. of *od*, see *vid*.

да 'and; but; in order that; let', MUK. да (1492, 1507, 1637, XVIII c.), OUK. да (1376, 1388, 1440), OES. да (XI c. Остр. ев.); BRu., Ru. ts, OCS. *da* 'yes; and, but; in order that; let', SC. *da* 'that, it', OCz. *da* 'yes, really', Slk. *da* pronominal particle. — Deriv. *дакати*, -ало, and compounds: *даже*, *дай*, dial. *дак*, *дакий*, *даколи*, *дакто*, *дакус*, *дадний*. — Syn. *та[к]*, *і*, *й*; *але*; *щоб*, *абі*, *нехай*.

PS. **da* 'yes', IE. ***dō* 'to, toward', cf. Lith. *dō* 'for', AS. *tō*, OHG. *zuo*, ModHG. *zu* 'to' and Lat. *dō-nec* 'until', *quan-dō* 'when, because', Berneker 1, 176, Преображенский 1, 172, Vondrák 2, 515 - 516, Meillet 487 - 488, Vaillant RES. 22, 191, Fraenkel 98 - 99, Pokorny 181 - 182.

даба́, 'china tissue', ModUk.; Ru. 'ts' (since 1847). — Subst. *кита́йська баво́вняна тка́нина різних ко́льорів*, Бойків 126.

From Chi. *dabu* 'ts', АкСл. 3, 516.

дабы́ло Wd. 'debt', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 171). — Subst. *довг*, *подáток*.

A dial. deformation of Lat. *debit* 'entry of debt in an account'; see *дѣбет*.

давати see дати.

Давід PN. 'David', MUK. Давида, Д[а]в[и]да Gsg. (1484 Пом'яник), Давідъ (1627 Беринда), Давыдъ (1643 Ужевич), OES. Давыдъ (XI с. Остр. ев.); BRu. Давід, Ru. Давід||Давыд, OCS. Давыдъ, Po. Dawid, etc. — Deriv. Давідко, Давідчуо, Давідович, Давідівна, Давідиха, FN. Давидѣнко, -ків, Давидович, Давидишин, Давидик, Давидин, Давідко, Давидіок, Давидчук, Давидяк; GN. Давідів Брід, Давідівка, Давідківці, Давідки, Давидово, etc. — Syn. MUK. Давідъ... възлюбленни[й] (1627 Беринда).

From Hb. *Dāwīdh* 'beloved, friend', Герус-Т.37, Klein 1, 404, Петровский 91.

давѣти 'to choke, squeeze, press, squash', MUK давиль (1489), давѣти (1691), (from Po.:) длавѣти (XVII с.); OES. давляше (XI с. Остр. ев.); BRu. давіць Ru. давіть, OCS. *daviti*, Bu. *dāvja*, Ma. *dāvu*, SC., Sln. *dāviti*, Cz. *dávít*, Slk. *dáviti*, Po. *dławić*, dial. *dawić*, LoSo. *dawis*, UpSo. *dajic*, Plb. *dově*. — Deriv. *дав[о]нѣти*, *давѣтися*, *відавѣти*, *від-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *по-*, *при-*, *про-*, *роз-*, *у-давѣти[ся]*, *ви-*, *від-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *по-*, *при-*, *про-*, *у-давѣлювати[ся]*, *подавѣляти[ся]*, *відавлений*, *від-*, *з[а]-*, *по-*, *при-*, *роз-*, *у-давѣлений*, *-но*, *ви-*, *з[а]-*, *по-*, *при-*, *роз-*, *у-давѣлювання*, *давѣлючий*, *давѣучий*, *з-*, *при-давѣлюваний*, *давѣло*, *-льний*, *-льник*, *-льня*, *-льце*, *давѣчка*, *давѣлення*, (from Ru.:) *давѣка*, *давѣма*, Wd. *удав*, *давѣця*, MUK. давилися (XVIII с.). — Syn. *тіснути*; (*про взуття*, *бандаж і под.:*) *мѣляти*, *мѣлити*; (*фізичним тягарем*, *також морально:*) *гнітити*; (*про фізичне насильство*, *також переносно:*) *душити*, Держак 55.

PS. **daviti* 'ts', IE. root ***dhaui-* 'to choke, strangle, press', cf. Av. *dvaiddi* (dual) 'we press', Gk. *dáos* 'wolf (= strangler)', Goth. *diwan* 'to die', af - *davidai* 'tormented', Oic. *deyja* 'to die', etc., Berneker 1, 181 - 182, Преображенский 1, 173, Rozwadowski MPKJ. 2, 344 - 346, Vasmer² 1, 481, Георгиев 1, 313, Sławski 1, 147, Pokorny 235, a. o.; Lith. *dōvyti* 'ts' is generally considered a borrowing from Sl., cf. Fraenkel 100.

давѣ Wd. 'early in the morning, this morning; once upon the time' (Желеховський 1, 171), OES. давѣ 'yesterday'; Ru. dial. *dāve*, *dāvеча*, OCS. *davě* 'not long ago', Sln. *dávě* 'this morning', LoSo. *dejeto*, *dajto* (<**davě-to*) 'before'. — Deriv. Wd. *dāvīda*, *dāvīki* (Желеховський, l. c.), Hc. *dāvik* (Janów SymbRozwadowski 2, 274); see also давній. — Subst. *рано-вранці*; *сьогодні вранці*; *колись*, *давнó*.

PS. **davě* 'once (upon the time)', IE. root ***dōu-*: **dēu-* for time extention, cf. Skt. *dū-r-ā-* 'far (away)', *dāvīyas-* 'further', Arm. *tevem* 'I hold, stand', Gk. *dén*, Dor. *dán* 'long, for a long while; long ago', Lat. *dū-dum* 'long ago; before, formerly', Ht. *tu-u-va[-la]* 'far (away)', Berneker 1, 181, Преображенский 1, 173, Vasmer² 1, 480 - 481, Walde-Hofmann 1, 378 - 379, Schwyzer 1, 348, 595, 685, Pokorny 220, a. o.

давн AmUk. 'down', first recorded in 1963. — Subst. *вдоліну*.

From E. *down* 'ts', Білаш 227.

давній, Wd. давній 'ancient, old; archaic', MUK. давние Npl. (1563), давний (1684), давній (1724), OUK. из вѣка из давного (1422), здавна (1424), OES. давныхъ Gpl. (XI с.), по давнуму (1298), по давнымъ (1362); BRu. *даўни*, Ru. *давний*, OCS. *davъnъ*, Bu. *dāven*, Ma. *dāmen*, SC. *dāvān*, Sln. *dāven*, Cz. *dávny*, Slk. *dávny*, Po., UpSo. *dāvny*. — Deriv. *давнѣнький*, *-ко*, *давнѣсенъкий*, *-ко*, *давнѣсінъ-*

кий, -ко, давнішній, давніший, -ш[е], давність, давнина, [давнім-]давнó, давне, давніти[ся], за-, при-давнити, за-, при-давнювати, задавнений, -ння, старо-, дне-давній, -ний, давненезний, давнеколішній, давновіковий, Wd. давнотá (Желеховський 1, 171), MUK. давнина (1767), давност[ь] (XVI—XVIII с.), давнодавний (XVII с.), давно (XVI—XVIII с.) OES. давньо. — Syn. (що стосується недалёкого минулого:) колішній; (що стосується давнó минулих часів:) незапам'ятний, старій, (рідше:) дрéвній, Деркач 55; MUK. що був давнó, старовінний; що давнó вже існує, старій; колішній, передній, попередній, Тимченко 658; давнодавний — мимошедший, ветхій, попередній (XVII с. Синонима 146).

PS. *davънь[jъ] 'ts', derived from *davě, see dávi.

давнстіза 'downstairs', first recorded in the XX с. (JBR.). — Subst. партёр.

From E. *downstairs* 'ts'.

дадний Wd. < да-*одній, see да and одін.

дадош SoCp. 'jocose name of gypsy'. — Subst. циган; dial. мори.

From Hg. *dádé* 'ts', MNT-ESz. 1, 585.

даєрі AmUk. 'diary', first recorded in 1965. — Subst. щоденник.

From E. *diary* 'ts', Poіk 67.

Дажбóг see да́ти.

да́же, dial. < да - же, see s. vv.

да́жить dial. 'even', first recorded in the XX с. (Москаленко 29). — Subst. на́вітъ.

The word seems to be a blending of да́же, see да, and на́вітъ, q. v.

дай 1. < да-й, see s. vv.

дай 2. : да́ти.

да́йм AmUk. 'dime', first recorded in the XX с. (JBR.). — Subst. моне́та 10 це́нтів.

From E. *dime* 'ts', Білаш 227.

да́йник, also дайнінг, AmUk. 'dining car', first recorded in 1929. — Deriv. да́йнінг-ка́р. — Subst. ваго́н-іда́льня.

From E. *dining car* 'ts', Білаш 228.

да́йнінг-ка́р AmUk. see да́йник.

да́к, да́коли, да́кто, да́кус Wd. see да.

дала́читись dial. 'to be blown off; to swell', first recorded in the XX с. (Москаленко 29). — Subst. зду́тися.

From Rm. *dalac* 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. *dalak* 'milt'; Lokotsch 37, Cioreanescu 274.

далебі[г]!, Wd. далé-бі!, дали́-бі! (Желеховський 1, 171) 'by God, indeed, verily, in very truth', MUK. дали Богъ (1492, 1563), дали-богъ (1556), дали-богъ (1629), далибу (XVIII с.), далибѣгъ (XVIII с.). — Deriv. MUK. дали-богаюся (1627 Беринда). — Syn. бі́гме́!, спрáвди!, Тимченко 662.

From Po. *dalibóg* (< *da-li-Bóg* 'if God gives'), Тимченко, l. с., Sławski 1, 137.

дале́кий : даль.

дали́-бі! Wd. see далебі!

да́лія 'Dahlia, Mexican plant of the family Compositae', ModUk.; BRu. ts, Ru. да́лия (since 1838), Po. *dalia*, etc.

This term was derived in 1791 from the family name of the Sw. botanist Anders *Dahl*, a pupil of Linnaeus, Klein 1, 397.

далмáт[и]ка 'dalmatic (a vestment worn by bishops, deacons, etc.)', ModUk. — Subst. *святкóвий óдяг свящé-ників, імперáторів і т. п.*

From Lat. *Dalmatica tunica* (or *vestis*) 'garment made of wool from Dalmatia (country on the E. coast of the Adriatic)', Бойків 127, Klein 1, 398.

далтонізм, SovUk. дальтонізм 'daltonism, colour-blindness', ModUk., BRu. *дальтанізм*, Ru. *дальтонізм* (since 1863), Po. *daltonizm*, etc. — Subst. *хворóба, при якій óко не мóже розрізнáти дéякі кóльори, червоно-, кольоро-невідячка*, Бойків 127.

From E. *daltonism* 'ts', as med. term derived from the name of John Dalton (1766 - 1844), E. chemist and physicist, who first described it in 1794, Бойків, l. c., Klein 1, 398.

далу́с Wd. 'poverty, disorder', first recorded in the XX c. (Верхратський ЗНТШ. 12, 44). — Subst. *бідá, нéлад*.

From Yi. *dales* 'ts', the ultimate source being Hb. *daluth* 'poverty' (: *dal* 'thin, poor').

дáлший dial. for дáльший, see даль.

даль 'distance, remoteness', OES. по дали (1073 Изб. Св.); BRu., Ru. ts, OCS. *vъ dalje*, SC. *dálj*, Cz. *dál*, Po. *dal*. — Deriv. *дáли, дáльній, -ість, дáльший, -ше, [від]-даліти, далінá, -иня, дáльнинá, дальномір, віддаль, віддáлений, -ність, -ння, далéшний, пóдаль, в-, у- дáль, здаля, на-, по-дáли, [по]даленіти, відалити[ся], від-даліти[ся], ви-, від-даля́ти[ся]*, etc.; here also: *далéкий, -кість, -ко, дáлеч, далечинá, далечінь, далечéзний, -но, далечéнний, -нно, далечéнький, -ко*, and compounds with *далеко-* : *далеко-бійний, -бійність, -глядний, -глядність, -земéлля, -зóрий, -зóрість, -мір, -прóстірний, -східний, -ся́глий, -ся́глість, -ся́жний,*

-ся́жність, etc., rarely with *дале-*: *далепрóстір [-ний], далегля́дка*, etc., MUK. *далекъ* (1599), *далекий* (XVII—XVIII c.), *далекость* (XVI—XVIII c.), OES. *далечь, далина, дальство, дальнии*; FN. *Дáлик, Дальчуж*; GN. *Далéшева, Дáлява, Дáльник, Дáльнич*. — Syn. *дóвгість (дорóги), відлéглисть, відстань (місця)*, Тимченко 661.

PS. **daljъ* 'ts' of uncertain etymology; the most convincing explanation, advanced by Sławski 1, 136, is its derivation from a pronominal root **da-: *do-*, cf. *да*, and formant *-l-* like Lith. *to-lì* 'far-away', *to-lùs* 'distant', cf. also Machek 80, Fraenkel 1106, Трубачев in Vasmer² 1, 483; less persuasive is its connection with **dalgъ* (> *дóвгий*), advanced by Persson 221, Meillet MSL. 14, 373, Berneker 1, 177, Zubatý Archiv 16, 388, Vasmer, l. c., a. o.

дальтонізм see далтонізм.

дáма 'dame, lady', MUK. вѣ дамы (since the XVIII c.); BRu., Ru. *дáма* (since 1701), Po. *dama*, etc. — Deriv. *дáмочка, дáмки* Npl., *дáмський*. — Syn. *пáні*.

From ModHG. *Dame* 'ts', the ultimate source being Fr. *dame*, Тимченко, l. c., Kluge-Götze 94, Vasmer² 1, 483.

дамáсценка, дамáська, дамáшівка 'damascened sword', ModUk. — Syn. *шáбля, меч із дамáської стáлі*. Derived from the name of the city of *Damascus* (<Hb. *Damméseq*) in Asia Minor, which was taken over into Uk. as *Дамаск*; other deriv. from this name: *дамáський, дамáскувати* 'із звичáйної стáлі робіти дамáську', Бойків 127, *дамáсков[ан]ий*, etc.; cf. also РССтоцький Slavia 5, 28.

дáмба 'dam, sea-wall, dike', ModUk.; BRu., Ru. (since 1847) ts. — Subst. *гaть, грéбля*, Бойків 127.

From Ru. *дáмба* 'ts', the ultimate source being either Du. *dam* or LoG. *damm*; cf. Vasmer² 1, 484.

Дамокл PN. 'Damocles', ModUk.; BRu. Ru. ts, Po. *Damokles*, etc. — Deriv. *Дамоклів меч*. — Syn. *Суракузький тиран*.

From Gk *Damoklés* 'fame of the people', Klein 1, 399.

Дам'ян arch. see **Дем'ян**.

Даніло PN. Daniel, MUK. Даніліа Gsg. (1484 Пом'яник), Данійль: Суд Б[о]жій (1627 Беринда), OES. Данила Gsg., Данильмь Isg. (XI с. Остр. ев.), BRu., Ru. *Данійл*, *Даніла*, OCS. *Daniilъ*, *Daniilъ*, Po. *Daniel*, etc. — Deriv. *Дан[ілько]*, *Данільчик*, *Дань[к]о*, *Даня*, *Данілівна*, *Данілович*, AmUk. *Ден*; FN. *Данилєвич*, *Данилєвський*, *Даниленко*, *Данилишин*, *Данілів*, *Данилюк*, *Данільченко*, *Данильчук*, *Данченко*, *Данькєвич*, *Даніш*, *Дажно*, *Дажнєвич*, *Дажнівський*, *Дажнівський*, *Дашкєвич*, *Дашківський*, *Дашко[вич]*, GN. *Дашава*, *Дашів*.

From Hb. *Danyel* 'The Lord is my judge' (: *dan* 'judge'), Герус-Т. 37, Петровский 92.

даніна : **да́ти**.

дантіст see **дентіст**.

дань : **да́ти**.

дар, [по]дарува́ти, etc. : **да́ти**.

дараб[а] SoCr. 'piece, part, morsel', MUK. дараб[а] (XVIII с. Дуже StSl. 7, 164). — Deriv. *дарабчок*, *дарабошний*. — Subst. *кўсенъ*, *кўсник* (*хліба*), *кава́лок* (*поля*), *па́чка* (*тютюну*). Гнатюк ЕЗБ. 4, 238.

From Hg. *darab* (< Sl. **drobъ*) 'ts', Гнатюк, l. с., Дуже, l. с., Горбач 1, 10, MNT-ESz. 1, 593; see also the following entry.

дараба Wd. 'raft, wood-floating', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 171). — Subst. *пов'язане дере-*

во, що сплавають рікою, Огієнко РМ. 5, 207; *декілька збітих разом бревен сплавлювати річкою*, Кміт 56; *сплав, плоть*, Гнатюк ЕЗБ. 26, 335.

From Rm. *dārab* 'ts', Гнатюк, l. с., Кміт, l. с., Шухевич 4, 355, Janów 16, Vincenz 8.

дара́к dial. 'curry comb', first recorded in the XX с. (Москаленко 29). — Deriv. *дара́чка*, *дара́чити*. — Subst. *іре́бінъ розчісувати вóвну, прядиво*.

From Rm. *darac* 'ts', the ultimate source being Tk-Osm. *darak||tarak* 'ts', Lokotsch 159, Cioranescu 276.

Дарі́й PN. Darius, BRu., Ru. *Дарій*. — Deriv. *Дарі́йович*, *Дарія*, *Дарі́вна*; FN. *Дарєвич*, *Дарієнко*, *Дарко́вич*; GN. *Дарниця*.

From Gk. *Dareios* — name of three Persian kings in VI—IV с. b. C., Петровский 92.

Дарка 1. : **Дарі́й**, see the preceding entry; 2. : **Ода́рка**, see s. v.

дара́лінг AmUk. 'darling', first recorded in 1931. — Subst. *лю́бий*, *мі́лий*, *дорогі́й*.

From E. *darling* 'ts', Білаш 229.

дара́ром, [за]дара́ро : **дар**, see **да́ти**.

Дасі́й PN. Dasi, MUK. Дасі́й : сиплівий (1627 Беринда), BRu., Ru. *Даси́й*, *Дасси́й*, *Дас*, OCS. *Dasiŷъ*. — Deriv. *Дасі́вна*, *Дасі́евич*.

From Gk. *dasys* 'shaggy', Петровский 93.

дасува́ти 'to dust', first recorded in the XX с. (JBR.). — Subst. *збира́ти поро́х*.

From E. *to dust* 'ts'.

да́та 'date', ModUk., BRu., Ru. ts, Po. *data*, etc. — Deriv. *датува́ти*, *-а́ння*, *дате́вник*, *дате́ваний*. —

Subst. *засна́чення дня, місяця, ро́ку на листі, докумен-ті, то́що; рече́нець.*

From Lat. *data* (*littera*) 'letter given', Klein 1, 403, see also *дейт*.

да́ти, дам, дасі́, dial. даш, дасть, дамó, дастé, даду́ть, dial. да́дят 'to give, provide, offer, present'; to allow, MUK. дали (1494), дати (1537), дадутъ (1645), давши (1694), дать (XVIII с.), OUK. дати (1442), OES. дамь (XI с. Остр. ев.), дажь (XI—XII с.), дали есме (1307), дадутъ (1392), дадять; BRu. *даць*, Ru. *дать*, OCS. *dati*, Bu. *дам*, Ma. *dáde*, SC. *dàti*, Sln. *dàti*, Cz. *dat*, Slk. *dat'*, Po., UpSo. *daé*, LoSo. *daś*, Plb. *dot*. — Deriv. *да́тися, ві́дати[ся]*, *в-*, *від-*, *до-*, *з[а]-*, *на-*, *об-*, *пере-*, *нід-*, *по-*, *при-*, *про-*, *роз-*, *у-* *да́ти[ся]*, along with iter. forms based on *дава́ти* : *в-*, *ви-*, *від-*, *до-*, *з[а]-*, *на-*, *об-*, *пере-*, *нід-*, *по-*, *при-*, *про-*, *роз-*, *у-* *дава́ти[ся]*, in rare instances on dial. *да́яти* (Грінченко 1, 360) : *пода́йниє* (Желеховський 2, 675), *дані́на, дання́, дань, да́р[ом], да́тка, да́ток, да́ча, ви-*, *від-*, *до-*, *за-*, *на-*, *по-* *дання́, ви-*, *до-*, *за[в]-*, *по-да́ток, ви-*, *від-*, *до-*, *з[а]-*, *пере-*, *нід-*, *по-*, *роз-*, *у-* *да́ча, [по]дару́нок, [по]дарува́ти, -ання, [по]дарі́тель, ви-*, *з-*, *по-*, *про-* *даве́ць, видавни́цтво, -и́цький, -и́чий, вида́тний, -ність, -но, ві́дданий, -ність, -но, ві́ддані́ця, до́данок, за́данний, -ик, здава́ч[ка], зда́тний, -ність, -но, пере́даний, -ність, -но, переда́ваний, -ність, -но, передава́ч[ка], переда́тник, -и́ця, (from Ru.): переда́тчик, -и́ця, підда́нець, -ни́ця, -нка, -нство, -нський, по-*, *нід-* *да́тливий, -ві́сть, -во, пода́тель[ни́ця], пода́тний, -ник, -ни́ця, (from OCS.): благода́ть, -тний, -тність, -тно, (from Ru.): пода́ть, пода́ння, (from Ru.): прода́вці-ця, про́даж, прода́жний, -ність, -но, ви-*, *до-*, *за[в]-*, *по-*, *при-* *датко́вий, [пере-]да́тешний, переда́т[оч]-*

ний, -ність, -но, по-, у- *да́ваний, -ність, -но, and many others; MUK. давати (1670), даваня Gsg. (XVI с.), дава́ніє (XVII с.), даивали (:*даивати, 1486, 1500, 1505, 1510), дар, подарок (1596 Зизаній), да́ръ албо дарова́ніє (1627 Беринда), дарова́ти (XVII с.), дарствуєть (:*дарствовати, (XVIII с.), даровизна (XVI—XVIII с.), даро́вникъ (XVII с.), даровный (XVI с.), да́рунокъ (1618), в' да́руночку (1630), дате́ля Gsg. (XVII с.), дато́к[ъ] (XVII—XVIII с.), в' да́тью (1625), дачками Ipl. (1491), дачо́къ Gpl. (1534), даве́ць (1615) (from Po.): да́вца (1594), да́нина (XVI—XVIII с.), да́нинного Gsg. (XVII с.), *daninowszczini* (:*да́ниновщина, 1545), да́нки (1623), да́нцу Asg. (1550), да́ньники Npl. (1452), будучи да́нниками (XVII с.), да́нь (XV—XVIII с.), да́ньє (XV—XVIII с.), OUK. да́нины Npl. (1322), да́нь (1375), да́ръ (1349), дарова́ли есмо (1424), да́рити (1287), да́ритися (1503), давати да́нь (1375), да́вывали (:*да́вывати, 1392), да́яти (XI с. Остр. ев.), да́ание (XI с.), о́ть да́ждя (:*да́ждь, 1073 Изб. Св.), да́ние (XII с.), да́но-плаце́мъ Isg. (XIV с.), сь да́нными (1294), да́ньникъ (XIV с.), по да́нничу пу́ти (1294), вь да́нничскоу (XIV с.), да́ньские Npl. (XV с.), да́нщики Npl. (XIII—XIV с.), да́ръ (XI с.), да́ркій (XVI с.), да́рити (XI с.), да́роуи (XI с., Остр. ев.), да́ровить, да́ровьное (XII с.), да́рокъ, да́роносивыя Apl., да́тие (XI с.), да́ть, да́чку Asg., да́яние (XI с.), etc.; PN. *Богда́н[а], Божидо́р, Неда́н; FN, Да́нь[ко́], Да́нкéвич, Бо́гдан, Прида́н, Да́нченко, Прода́н, Да́шо, Да́шко, Да́ць[ко́], Да́шко́вич, Да́шкéвич, Прида́ткéвич, Да́хно́[вський], GN, Да́ноки́, Да́н-[к]і́вка, Да́нківці́, Да́нїно, Да́ничі́[в], Да́рниця́, Да́рови́чі, Да́р — Надежда; here also Sl. mythological name *Дажбо́г*, OES. *Даж[д]ьбогъ*, 'giver of prosperity', and deriv.: *Дажбо́жич, Дажбо́говий, Дажбо́жий*. — Syn. *в-*, *до-ручи́ти; (тільки в фо́рмі да́ру:) да́рува́ти, Деркач 55; дозво́лити, да́ти можли́вість що́сь зроби́ти; (опе-ру:) ста́вити*, Шевченко 1, 159.**

PS. *dati from IE. **dō-ti 'ts', cf. Lith. *dúoti*, Latv. *duôt*, OPr. *dāt* 'ts'; there are two basic explanations of the inflectional forms *дам*, *дасу*... some scholars, like Brugmann 2, 496, Berneker 1, 178, Преображенский 1, 174, Trautmann 56-57, Vondrák 1², 705, Sławski 1, 136, a. o., consider them (partially) reduplicated formations: **dō-d-mi, **dō-d-sei... with parallels in Skt. *dá-dā-ti*, Av. *da-dā-iti* 'he gives', Gk. *dā-dō-mi* 'I give' (because of vocalism not so "exact" as Шевельов 113 wants to see them, cf. Vondrák, l. c.); yet, some linguists, as Kořinek LF. 65, 445-454, followed by Fraenkel ZslPh. 20, 292-293 and his ED. 112, Pokorny 223-226, a. o., derive those forms from **dō-mi, dō-sei... with an analogous reduplication of some forms (e. g. дадуть, dial. дадят) based on the influence of athematic verbs of that type, e. g. *jasti, see їсти; їтер. *давати* > *davati derives from IE. root **doǵ-, cf. Lith. *dovanoti*, Latv. *davināt* 'to present', Skt. *dāvānē* 'for giving'; other deriv. with formants -no-, e. g. даніна, дань; -ro-, e. g. дар, -ti- e. g. благодать, подать, cf. Pokorny, l. c.

датов : дати.

дах 'roof', MUK. на дахоу, въ дахахъ (XVI с.), з... даха (XVII с.), на дахи (XVIII с.); BRu. ts, Po. *dach* (since the XV с.), Cz. dial. *dach*. — Deriv. *дахівка*, *дашок*, *піддашшя*, MUK. дахувка (XVII с.), даховый (XVIII с.). — Subst. *кріша*, *покрівля*, *стріха*, *верх*, Тимченко 670.

From MHG. *dach* 'ts', РССтоцький 4, 151; perhaps via Po. *dach*, Sławski 1, 136, Шелудько 1, 29.

дацол, also да цол, AmUk. 'that's all', first recorded in 1924, Жлуктенко 123. — Subst. *кінець*, *це все*.

From E. *that's all* 'ts', Білаш 230.

дача 'summer cottage, country house; wood [p]lot', MUK. in deriv. only: дачка (XV—XVI с.); BRu., Ru. ts. —

Deriv. *дачний*, -ик. — Syn. *літнлице*, -исько, *літня хат[к]а*, *димок на літо*.

PS *datja 'something given, offered', see дати; Berneker 1, 180, Vasmer² 1, 486, a. o.

дайти dial. see дати.

дбати 'to take care, look after; to endeavour, strive', MUK. дбати (XV—XVIII с.), OUK. дбають (1347), не дбаючи (1420); BRu. *дбаць*, Ru. dial. *дбать*, Cz. *dbáti*, OCz. *tbatī*, Slk. *dbat'*, Po. *dbać*. — Deriv. дбання, на-, по-, при- дбати, дбалий, -лість, дбайлівець, -вий, -виця, -вість, -во, MUK. дбалость (XVI—XVII с.), дбалый (XVI—XVII с.), дбалъ (XVI с.), дбаню Dsg. (XVIII с.). — Syn. *ніклуватися*, *опікуватися*, *клопотатися*; *зважа́ти на*, *зверта́ти ува́гу на*, Тимченко 671-672.

Like *бгати* < *гбати*, *дбати* is a metathetic formation going back to *bzd-ati||*bzd-ēti > бдѣти 'to watch', see будіти; closely to this explanation is Sławski 1, 142, offering other examples for the metathesis (*zdati < dzzati, Brda < Dbra, etc.); less convincing are older etymologies connecting it with *дубати* see s. v., Miklosich 53, with Po. *wścibiać*, Brückner 86, or with *доба*, q. v., and Lat. *dub[i]-tāre* 'to doubt', Machek 82; cf. also Трубочев in Vasmer² 1, 486 and Мельничук, Мовозн. 9:5 (53), 46-55.

два, F. дві, collect. двое 'two', MUK. двѣ слова (1489), двохъ Gdu. (1494), дву Gdu. (1510), две ведри (1600), двѣ селѣ (1687), двѣ лѣтѣ (XVIII с.), дви (XVIII с.), OUK. два (XIII с.), двѣ гривнѣ (1366), по два гроша (1377), OES. дѣва (XI с. Остр. ев.), дѣвѣма (XI с. Остр. ев.) двѣ (1073 Изб. Св.), два (XI с.); BRu. *два*, *дзве*, Ru., Ru. *два*, *две*, OCS. *dzva*, Ma. *два*, *две*, SC. *dvā*, *dvije*, Sln. *dvā*, *dve*, Cz. *dva*, *dvě*, Slk. *dvaĵa*, *dva*, *dve*, Po. *dwa[j]*, *dwie*, LoSo. *dwa*, *dwé*, UpSo. *dwaĵ*, *dwé*. — Deriv. *двійка*, -ко, *двійний*, *двійнісенський*, *двійник*, *двійня-*

та, двійця, двійча[с]тий, двійчатка, дві[й]чи, [у]-двічі, [у]двоє, двёчко, двоїстий, двояк, двойко́, двой-лєзний, двойчатий, з-, пере-, по-, роз-двоєний, -ність, -ня, з-, по-, роз-двоювання, надвоє, подвійний, -ник, -ність, -но, подвоювач, удвійці, удвійку, dial. двійки, двойки, двейки (:трійки) (cf. Німчук Пд. 13, 122-124); [з-, пере-, по-, роз-]двоювати[ся], -двоїти[ся], двойні-ти, and compounds: двадньовий, двіліток, двіцалівка, двобій, двобарвний, двовесловий, двоіврш, etc., двох-актний, двохмільйонний, двохліток, etc., двоєборство, двоєдущий, двоєженство, двоїрідний, двояковини-тий, двоякоопуклий, дулічний, etc.; here also com- pounds: двана́дцять, Wd. двана́йцять, двана́йцять '12', двáдцять, Wd. двáйцять, двáйцять '20' with their deriv. as. e. g.: двана́дцятро, двана́дцятий, двана́дцятка, двана́дцяти-голів[н]ий, -гранник, -літний, -крілка, -на́лий, -річний, etc. as well as двáдцятро, двáдцятий, двáдцятка, двáдцяти-літний, -ліття, -п'ятилітний, -п'ятиліття, -річний, -річчя, -п'ятирічний, -п'яти-річчя, etc.; and finally: дві́сті '200', with its deriv.: двох-со́тий, двохсо́літний, -ліття, -річний, -річчя, etc.; MUK. дванадєсять (XV—XVI с.), дванадцять (XVI—XVIII с.); двадцать, дватцать, двадцеть (XVI с.), два́цят (1671); двѣ́сте (XV—XVI с.), двѣ́стѣ (XVII—XVIII с.), OUK. по дванадєсяте громь (1407); двадцать (1438); двѣ́-стѣ (1398); OES. двоюнадєсяте (XI с. Остр. ев.), двѣ́на-дцать; дѣвоудєсятоу (1073 Изб. Св.), двоудєсять (XI с.); дѣвѣ́стѣ (XI с., Остр. ев.) дѣвѣ́стѣ (XI с.); FN. Дво́лін-ський, Дво́літ, GN. Дво́річна. — Суп. (двоє:) пара.

PS. *dzva, *dzvė, *dzvoje, IE. **d[u]uō, **d[u]uai, **d[u]uaja- 'ts', cf. Lith. dū, dvì, Latv. divi, OPr. dwai, Skt. dvāu, dvā, Av. dva, dvē, Arm. erku, Gk. dyō, Alb. dū, Lat. duo, duae, OIr. dāu, dō, ToA. wu, wo, ToB. wī, Goth. twa, twōs, OHG. zwēne, zwā, zwō, ModHG. zwei, E. two; Miklo-

sich 53, Meillet MSL. 12, 286 - 288, Berneker 1, 247 - 248, Преображенский 1, 174 - 175, Kluge 413, Trautmann 64, Fraenkel 107 - 108, Sławski 1, 182, Machek 103, Walde-Hofmann 1, 104 - 105, Pokorny 228 - 232, a. o.; in its orig. meaning *dzva "stood for the one as well as the other of a set of two, of an ensemble, that is was the means of refer- ring to the completeness of the pair or group-of-two, of expressing the unity of two", Gonda 24; cf. also Olzscha IF. 73, 146 - 153; re. дві[й]чи, двічі cf. J. Трыпу́чко Słow. przy- słówki typu st. csl. dvašdi, trišti (Uppsala 1947) and Zfsl- Ph. 22, 123 - 128; Tangl ibid. 22, 134, and (extensively:) Німчук Пд. 13, 122 - 133.

двáдцять (<*dъva-desęť): два.

двана́дцять, OUK. дванадєсяте (<*dъva-nadesęť): два.

двѣ́рі, GrI. дверѣй 'door, entrance', MUK. двери (XV—XVIII с.), двѣрь (XI с. Остр. ев.), двѣрьми Ipl. (XI с.), двери; BRu. дзвѣры, Ru. дверь, OCS. dvъri, Bu. двѣри, SC. zadržarje, Sln. duri, Cz. dveře, Slk. dvere, Po. drzwi, dial. drwi, LoSo. drwy, UpSo. durje, Plb. dvār. — Deriv. двѣрки, двѣрці, двѣрцята, двѣрній, одвірок, MUK. двер- ки (XV с.), дверныкъ (XVII с.), дверныи (XVII—XVIII с.), OES. двѣрьникъ, -ица, двѣрныя, двѣрское, въдѣвьрцахъ (XI с.). — Суп. ótwір у стіні, щоб вхóдити абó вихó- дити; бля́ти, що замикáють цей ótwір, Тимченко 675.

PS. *dvъri Npl. 'ts' (alternating with a later b/f.: Nsg. *dvъrь in some Sl.), IE. root **dh̥uer- : **dh̥uor- : **dhur- 'door', cf. Lith. dūrys, Skt. dvārā[u] NDU., Av. dvarəm Asg., Arm. dur-k Apl., Gk. thýra, thýretron 'door', Lat. fores Npl., Goth. daúr, AS. dor, OHG. tor, MHG. tür, ModHG. Thür[e], E. door, etc.; here also двір (**dh̥uor-os), q. v., Miklosich 53, Meillet Ét. 176, Berneker 1, 241, Преображенский 1, 175, Kluge 363, Brückner 101, Trautmann 63, Fraenkel 112, Sławski 1, 175, Pokorny 278 - 279, a. o.

двѣгати, двѣгнути 'to move, stir', MUK. двѣгати, двѣгнути (XVI—XVIII с.), OES. двѣгнути (XI с.), двѣзати[ся] (XI с.); Ru. *двѣгать, двѣнуть*, OCS. *dvidzati*, Bu. *đúgam*, SC. *đíci, đǐgnati, đǐzati*, Sl. *dvígati*, Cz. *zdvíhati*, Slk. *dvíhat'*, Po. *dźwigać, dial. dzigać, dzignać, LoSo. zwigas'*. — Deriv. *двѣгати, -іння, двѣгун, двѣжок, подвѣжний, -ність, подвѣгати[ся]*; MUK. двѣгане (XVII с.), двѣгнене (1614), двѣжная (XVII с.), двѣзанье (XV с.), двѣнулись (XVII с.), OES. двѣжанье, двѣжныи, без двѣзанія (XIV с.), не двѣньте (XIV—XV с.). — Syn. *рушити щось з місця; підносити, виряджати, посилати*, Тимченко 675.

PS. **dvigati* iter. of **dvigti*, **dvižr* 'ts' which, according to Berneker 1, 240-241, goes back to [o]d-*vigati*, with Sl. verb corresponding to ModHG. *weichen* 'to yield, give away, waver'; less persuasive are other etymologies, e. g. that relating it so AS. *twiccian* 'twitch' (Endzelin ЖМНП. July 1910, 201), to OHG. *zwangen* 'to pinch' (Windisch KZ. 23, 207, Stokes BB. 21, 128), to Lat. *figō* 'to fix, fasten', etc., cf. Vasmer² 1, 487, Sławski 1, 213, a. o.

дві see два.

двір, Gsg. дворá||двору 'court]yard, court, area; inn', MUK., OES. дворъ (XV—XVIII с.), BRu. Ru., Bu., Ma. двор, OCS. *dvorъ*, SC. *dvór*, Sl. *dvòr*, Cz. *dvůr*, Slk. *dvor*, Po., LoSo. UpSo. *dwór*, Plb. *düör*. — Deriv. *дворák, -áчка, двóрик, -ицько, -ище, двірєць, дворєць[кий], двірєвий||дворєвий, двірник, -áчка, -ицький, двірня, двірський, дворняга, -яжка, дворóвий, дворяний, дворянка, -нство, -нський, -нич, подвір'я* and (rare) compounds: *дворо-господárство, -хазáйство*; MUK. дворникъ (XV—XVIII с.), -ица (XVIII с.), -ичка (XVI с.), дворный (XV—XVIII с.), з дворнею (XVIII с.), дворую (:*дворовати) (XVII

с.), дворокъ (XVII с.), дворский (XV—XVIII с.), -ство (XVI—XVII с.), дворець||-цовый (XVIII с.), дворчикъ (XVIII с.), дворыче (XVII с.), ||дворище (XV—XVIII с.), дворищный (XVI с.), дворянинъ||дворанинъ (XVI—XVIII с.), ||(rarely:) дворенин (XVI с.), дворець (XV—XVIII с.), дворецький (XV—XVI с.), двораць (XVIII с.), дворитися (XVIII с.), OES. дворьникъ, дворныи, дворьць-[кыи], дворьцьскыи, дворянинъ (XIII—XIV с.), дворище (XII с.), дворити, дворовати[ся], дворовыи, and (rare) compounds: дворо-метание, -метарь (XIII с.), FN. *Двірняк, Подвóрняк*; GN. *Дворєць||Двірєць, Двірці, Двориська, Дворище* — Syn. *прóстір, що отóчує дiм; садiба, осєля; мешкання дiдича, палáта, палáц; двірськi особи*, Тимченко 682.

PS. *dvorъ* 'ts', IE. root ***dhuor-*: ***dhuer-*, see двєрі.

двійчи = двічі : два.

двісті, OUK. двѣстѣ (<*dъvě sьtě): дві, see два.

двічі, двійчи (<*dъvo-iči < ***duco-itj*): два.

двое : два.

де, dial., arch. где (Желеховський 1, 175), 'where', MUK. де (1507, XVIII с.), где (XV—XVIII), гдѣ (XVI—XVIII с.), OUK. кдѣ (1347, 1375), гдѣ (1437), OES. кѣде (XI с. Остр. ев.), кде, кдѣ, гдѣ (XIII—XIV с. Соболевский 103); Ru. *иде*, BRu. *дзе*, OCS. *kъde*, Bu. *де, кдѣ, Ма. де*, SC. *gdě*, Sl. *gdě, kjě*, Cz., Slk. *kde*, Po. *gdzie*, LoSo. *že, zo*, UpSo. [*h*]dže. — Deriv. *дєсь, нiдє, дє-хто, -чий, -що, -як[ий], де-нєбудь, дє[сь]-не-дє[сь], дє-то*, here also *дєщиця*, q. v.; MUK. гдебысь (XVI с.), гдекольвєкъ (XVI—XVIII с.), гдекотрому Dsg. (XVIII с.), гденєбудь (XVIII с.), где-некотори (XVIII с.), гдєсь (XVII—XVIII с.), гдєщо (XVII с.), где якому Dsg. (XVIII с.), OUK. декабрь Gsg. (1388); OES. дєкєбра Gsg. (XI с. Остр. ев.);

кгдѣ-колвекъ (1443), кгдѣ коли (1347), OES. гдѣли. — Syn. Wd. *кудѣ*.

MUk. and ModUk. *de* derives from *зде* which, in turn, comes from PS. **kzde*, IE. ***ku-dhe* 'ts', cf. Av. *kuda*; see also *k*; OES., OUk. and MUk. гдѣ (instead of где) emerged under the influence of Lsg. ending of *a-* and *o-* stems -ѣ (: на столѣ, въ рѣцѣ, cf. Соболевский, I. с., Sławski 1, 127); further details at Miklosich 151-153, Vondrák 1, 454, Berneker 1, 674-675, Преображенский 1, 122, Brückner 138, Machek 197, Георгиев 1, 234, а. о.

де- 'de-' in such words as *деаератор*, *-аерация*, *дегидратация*, *дегидрогенизация*, *делябилизация*, *демилитаризация*, *демультипликатор*, *демуниципализация*, *деперсонализация*, *депигментация*, *деполяризатор*, *-зация*, *десенсибилизация*, *десквамация*, *десульфурация*, *деферизация*, *дефлегматор*, *-гмация*, *дехлорация*, *децентрализация*, *децеребрация*, etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *ви-*, е. г. *декапсуляция* — *вилушування*, *ор зне-*, е. г. *декольорация* — *знебарвлення*.

From Lat. *dē* 'from, away from, down from, out of, on account of, concerning, according to', Partridge 824, Klein 1, 404-405; see дез-.

дебакляж 'clearing (harbour of empty ships)', ModUk. only; — Subst. *прибирання з пристані вівантажених товарів*; *вівід розвантажених суден з пристані*, Бойків 129.

From Fr. *débâclage* 'ts', Орел 1, 241.

дебанкувати '(gambling:) to break the bank', ModUk.; Po. *debankować*. — Subst. (*в газардній грі*:) *зірвати банк*, Бойків 129.

From Fr. *débanquer* 'ts'.

дебардаж 'unloading, discharging (of timber, etc.); conveyance to the rail-head', ModUk. only. — Subst. *вивантажування дров з корабля на берег*, Бойків 129.

From Fr. *débardage* 'ts'.

дебаркадер 'landing, railway platform, landing place (on a quay)', ModUk.; BRu. *дэбаркадэ'р*, Ru. *дебаркадер* (since 1803). — Deriv. *дебаркация*. — Subst. *поміст на вокзалі, що коло нього спиняються поїзди*; *наплавні пристань*, Бойків 129.

From Fr. *débarcadère* 'ts', АкСл. 3, 624, Орел, 241.

дебата, AmUk. *дебейт*, 'debate, discussion, dispute; pleading', ModUk.; BRu. *дэбаты*, Ru. *дебаты* (since 1864). — Deriv. *дебатовання*, *дебатовати*, *дебатований*. — Subst. *обговорення справи, обмін думок на зборах, з'їздах, у суді, тощо*, Бойків 129.

From Fr. *débat* 'ts', АкСл. 3, 624.

дебейт AmUk. see *дебата*.

дебелий 'strong; plump', MUk. *дебель* (1596 Зизаній), *дѣбель*, *дѣбелый* (1627 Беринда), *дебели* Npl. (XVIII с.), OES. *дебель*, *дебела*, *дебело*, *дебелѣишю* Asg. (XI с.), *добелое*; BRu. *дзябѣлы*, Ru. *дебелый*, OCS. *debelz*, Vu. *дебѣл*, SC. *dēbeo*, Sln. *débel*. — Syn. *кремезний, гладкий*; (*про палицю і подібні предмети*:) *товстий*; (*рідше*:) *грібий*, Деркач 56.

PS. **debelz*[jъ] 'ts', connected with OCS. *doblъ*, Ru. *доблий*, dial. *доболый* 'bold', which, in turn, is related to **dobrz*, see *добрый*.

дебентура 'debenture', ModUk.; Ru. *дебентура*. — Subst. *мітний лист, за яким купцеві повертається міто, що він заплатів*, Бойків 129.

From Lat. *dēbentur* : *dēbēre* 'to owe'; the certificate was so called because its text originally began with the words *dēbentur mihi* 'they are owing to me', Klein 1, 406.

дѐбет, дѐбит 'debit, debt', ModUk.; BRu. дѐбет, Ru. дѐбет (since 1803), Po. *debet*. — Deriv. дѐбитор, дѐбетувати, дѐбитувати. — Subst. в бухгалтерїї означає 'менї вїнен' або 'маю одѐржати'; лїва прибуткѐва сторїнка в бухгалтерських книжках, Бойків 129.

From Lat. *dēbitum* : *dēbēre* 'to owe, be under obligation', Klein 1, 406.

дѐбїльнїсть 'debility', ModUk.; Ru. дѐбїльнѐсть. — Subst. пѐрший ступїнь розумѐвої недорозвїненостї, Орел 1, 241.

From Lat. *dēbilis* 'weak', Орел, I. с., Лїохїн 176.

дѐбит = дѐбет.

дѐблѐкувати 'to raise the blockade of (town, port)', ModUk.; Ru. дѐблокуватѐ. — Subst. знїмати облѐгу фортеци, порту чи цїлої держави, Бойків 129.

From Fr. *débloquer* 'ts', АкСл. 3, 625 - 626.

дѐбш 'debauch[ery]', ModUk.; BRu. дѐбш, Ru. дѐбш (since 1803), Po. *debosz* — Deriv. дѐбошїр, дѐбошїрїти. — Subst. бѐшкет, бїйка, скандал, Орел 1, 242.

From Fr. *débauche* 'ts', АкСл. 3, 626.

дѐбушувати 'to emerge, to debouch or issue', ModUk.; BRu. дѐбушаванцѐ, Ru. дѐбушїровать. — Subst. вивѐдїти вїйсько на вїдкрїту бойовї позицию, Бойків 129.

дѐбрь, дѐбря dial. see дѐбрь.

From Fr. *déboucher* 'ts'.

дѐбїот 'debut', ModUk.; BRu. дѐбїот, Ru. дѐбїот (since 1834), Po. *debiut*, etc. — Deriv. дѐбїотант, дѐбїотувати, -аннѐ, дѐбїотантський. — Subst. пѐрший вї-

ступ у будь-якій галузи дїяльностї, переважно на сценї; пѐрший вїступ у грї в шахи або дамки, Бойків 129.

From Fr *début* 'ts', АкСл. 3, 627 - 628.

дѐвадасї 'devadasi' ModUk. — Subst. вихѐвуванї при вїндуських храмѐх дївчѐта, що викѐнують релїгїйнї танци, Бойків 129.

From Hind. *dēvadāsī* 'slave girl of a god', Klein 1, 437.

дѐвальвѐанцїя, Wd. девалюанцїя 'devaluation', ModUk.; BRu. дѐвальвѐанцѐ, Ru. дѐвальвѐанцѐ (since 1874), Po. *dewaluacja*. — Deriv. дѐвальвѐувати. — Subst. державний акт змѐншеннѐ номїнального кўрсу паперѐвих грѐшей до їхнѐї рїнкової вѐртостї, або вѐртостї инозѐмної валюти, Бойків 129.

From ModHG. *Devaluation* 'ts', the ultimate source being Lat. *dē* 'from, away from' and *valēre* 'to be strong, be well, be worth', Орел 1, 242, АкСл. 3, 629, Лїохїн 176, Klein 1, 404.

дѐван 'minister of finance, chief officer in India', ModUk. — Subst. спочѐтку знѐчило 'везир, головний мїнїстр', а тепѐр крїм цього так називѐють шѐфѐря, завїдувачѐ господарства й економѐа, Бойків 129.

From Arab. or Pers. *dīwān* 'ts', Klein 1, 438.

дѐвастѐанцїя 'devastation', ModUk.; Po. *dewastacja*. — Deriv. дѐвастувати. — Subst. знїщеннѐ, сплюндруваннѐ, Бойків 129.

From Lat. *dēvāstatio* : *dēvāstāre* 'to lay waste, devastate', Klein 1, 437.

дѐвїза 'motto', ModUk. BRu. дѐвїз, Ru. дѐвиз (since 1780); Po. *dewiza*, etc. — Deriv. дѐвїзний, дѐвїзовий. — Subst. гѐсло, слѐво, або вїслїв, що мїстїть у сѐбї прѐ-

вило, принцип життя і діяльності людини, товариства, установи, тощо; в'єксель в'єписаний в чужоземній валюті, що його належить оплатити за кордоном, Бойків 129.

From Fr. *devise* 'ts', АкСл. 3, 632.

д'євил AmUk. 'devil', first recorded in 1929. — Subst. *чорт*.

From E. *devil* 'ts', Білаш 231.

д'євіація, SovUk. д'євіація 'deviation', ModUk.; BRu. *д'євіація*, Ru. *д'євіація*. — Subst. зб'єчення магн'єтної стрілки в компасі на кораблі діянням маси заліза на ньому; зб'єчення кулі або гарматня з їх траєкторії через температурні, атмосферні, повітряні та інші умовини; узагалі відхилення, зб'єчення від певного напрямку, Бойків 129.

From Lat. *dē-* 'from' and *via* 'way, road' Орел 1, 242, АкСл. 3, 631 - 632.

д'євон 'devon', ModUk.; BRu. *д'євон*, Ru. *д'євон*. — Deriv. *д'євонський*. — Subst. *тр'єтя палеозойська формація в історії землі*, Орел 1, 242.

Named after *Devon[shire]* in England.

д'євочія 'devotion', ModUk.; Po. *dewocja*. — Deriv. *д'євот*, *-тка*, *д'євочіоналії*. — Subst. *істерична, пересадна наб'єжність*, Бойків 129.

From Lat. *dēvōtiō* 'a devoting, consecrating, devotion', Klein 1, 438.

д'євтерій, SovUk. д'євтерій 'deuterium', ModUk.; Ru. *д'євтерій*. — Deriv. *д'євтерон*. — Subst. *ізотоп водню, що в сполуці з киснем утворює „важку воду”*, відмінну від звичайної води деякими фізичними властивостями, Орел 1, 245.

From Gk. *deuteros* 'second', Орел, I. с.

д'євтеро-, SovUk. д'євтеро- a compound-forming element 'deutero-' in such words as *д'євтеро - іамія, -номія, -сконія*, etc.

From Gk. *deuteros* 'second; secondary', Partridge 889.

д'єв'ятнадцять, д'єв'ян'єсто, etc. : д'єв'ять.

д'єв'ять, Wd. *д'євіт[ь]* 'nine', MUK. *д'євят* (1593), *д'єв'ять* (XVII с.), *д'єв'яти* Gsg. (1690), з... *д'єв'ятма* (XVII с.), OES. *д'єв'ять* (XI с. Остр. ев.); BRu. *д'єв'яць*, Ru. *д'єв'ять*, OCS. *д'єв'єть*, Bu., Ma. *д'єв'єт*, SC. *d'єv'єt*, Slp. *д'єв'єт*, Cz. *д'єв'єt*, Slk. *д'єв'єt*, Po. *dziwięć*, LoSo. *żewjęć*, UpSo. *d'żewjęć*, Plb. *divat* (=diwangt). — Deriv. *д'єв'ятний* (in MUK. and ModUk. considered f/e. as deriv. from д'єв'ять, not vice versa, cf. Сулм. 2, 188 - 189), *д'єв'ятро*, *д'єв'ятіна*, *д'єв'ятірко*, *д'єв'ятка*, *д'єв'ятерік*, *-ріковий*, *д'єв'ятерний*, *д'єв'ятуха*, etc.; compounds: *д'єв'ятд'єнник*, *д'єв'ят[ти]сіль*, dial. also *д'євосіль*, *д'єв'ятимітник*, *д'єв'ятирічка*, *-річний*, *д'єв'ятіранський*, *д'єв'яторічий*, here also compound numerals: *д'єв'ятнадцять*, Wd. *д'єв'ятнайцять*, *д'єв'ятнайцять* '19', *д'єв'ятд'єсят*, Wd. *д'єв'ятд'єсет[ь]* '90' with their deriv.: *д'єв'ятнадцятро*, *д'єв'ятнадцятка*, *д'єв'ятнадцятний*, etc., as well as *д'єв'ятд'єсятро*, *д'єв'ятд'єсятка*, *д'єв'ятд'єсятний*, etc., and finally: *д'єв'ян'єсто* (= *д'єв'ять -на -сто) '90' and *д'єв'ятсот* '900' with their deriv.: *д'єв'ян'єстий*, *д'єв'ятсотий*, *д'єв'ян'єсто-літний*, *-ліття*, *-річний*, *-річчя*, etc., MUK. *д'єв'ятний*, (XVII—XVIII с.), *д'єв'ятнадцять* (XVIII с.), *д'єв'ятнайцять* (1616), *д'єв'ятни на д'єс'ят* (XVIII с.), *д'єв'ятнадцятого дня* (1661), *д'єв'ятд'єс'ят* (XVII—XVIII с.) etc.; OUK. *д'єв'ян'єсто* (XIV—XV с.), OES. *д'єв'ятня* (XI с. Остр. ев.), *д'єв'ятд'єс'ят* (ibid.), *д'єв'ян'єсто* (1398), а. о.; GN. *Д'єв'ятники*. — Суп. *без одної д'єс'ят*, *тр'єчі по тр'є*.

PS. **devęť* 'ts', derived from **devętz* 'ninth', goes back to IE. ***neyn*[ti] : **[e-]neyen cf. OPr. *newints* 'ninth', Skt. Av. *náva*, ToA., ToB. *ñu*, Gk. *ennéa*, Lat. *novem*, Arm. *inn*, Alb. *nëndë*, OIr. *nōi*, Goth. *nium*, OIc. *niu*, AS. *nigun*, E. *nine*, etc.; BS. initial *d-* is usually explained as a result of dissimilation of nasals (*n - n*) and the influence of **desęť* '10'; some scholars connect it with ***neuos* 'new', nine being regarded as the 'new number' of the third tetrad, since the system of reckoning by fours is assumed as the oldest in IE (eight being a dual form), cf. Miklosich 43, Schulze KZ. 42, 27, Mikkola IF. 16, 95, Kluge 251, Berneker 1, 188-189, Преображенский 1, 177, Trautmann 198, Brückner 111, Младенов 123, Machek 85, Fraenkel 92, Walde-Hofmann 2, 180, Шевельов 358, Pokorny 319, а. о.; re. дев'яносто cf. Haebler AnslPh. 1, 1 - 15, Vaillant 2, 645, Stang *Lingua viget* 124 - 129, ЭтимСл. 44 - 46, Kuraszkiwicz *Studia Falk* 93 - 96, а. о.

дегенерація, SovUk. дегенерація 'degeneration', ModUk.; BRu. *дэгенерация*, Ru. *дегенерация* (since 1875); Po. *degeneracja*, etc. — Deriv. *дегенерат*, *дегенератство*, *дегенерувати*, *дегенеративний*. — Subst. *виродження*, *звиродніння людей*, *тварин або рослин через несприятливі умови життя*; *хворобливе переродження тканин або клітин в організмі*, Бойків 129.

From Lat. *dēgēnerātiō* (: *dēgenerāre*) 'degenerate', Орел 1, 243, АкСл. 3, 641, Klein 1, 416.

деградація, SovUk. деградація 'degradation', ModUk.; BRu. *дэградация*, Ru. *деградация*, Po. *degradacja*, etc. — Deriv. *деградування*, *деградувати*, *деградований*. — Subst. *повільне зніження*, *занепадання*; *зніження на уряді*, *на чині*, Бойків 129.

From Lat. *dēgradātiō*, 'deposition from one's rank', Klein 1, 416.

дегрé 'degree', ModUk. — Subst. *географічний градус*, Бойків 129.

From Fr. *degré* 'ts'.

дегрéсія see дигрéсія.

дегустация, SovUk. дегустация 'degustation', ModUk.; BRu. *дэгустанция*, Ru. *дегустанция*. — Deriv. *дегустантор*. — Subst. *оцінка якості продуктів (вина, чаю) з допомогою спроби їх на смак, запах*, Орел 1, 243.

From Lat. *dēgustātiō* (: *dēgustāre* 'to taste'), Орел, l. с., АкСл. 3, 643, Klein 1, 417.

дéди, also дéді, AmUk. 'daddy', first recorded in 1923. — Subst. *тáто*.

From E. *daddy* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 231.

дедикація 'dedication', ModUk.; Ru. *дедикация*, Po. *dedukacja*. — Deriv. *дедикувати*. — Subst. *присвячення твору якійнебудь особі*, Бойків 130.

From Lat. *dēdicātiō* 'ts', Орел 1, 243, Klein 1, 412.

дéді AmUk. see дéди.

дeдyкция 'deduction', ModUk.; BRu. *дэдукция*, Ru. *дедукция* (since 1803), Po. *dedukcja*, etc. — Deriv. *дедуктувати*, *дедуктивний*. — Subst. *метода логіки виводити часткові твердження з загальних; взагалі перехід від загального до часткового*, Бойків 130.

From Lat. *dēductiō* 'ts', Орел 1, 243, Klein 1, 413.

деéкция 'dejection', ModUk. — Subst. *викидання, виділювання води, тóщо*, Бойків 130.

From Lat. *dējectiō* 'ts', Klein 1, 418.

деженé 'breakfast', ModUk. — Subst. *снідáнок*.

From Fr. *déjeuner* 'ts', Кузеля 91.

дѣжма, SoCr. діжма 'tithe, tenth', MUK. дежма, дижма, дѣжма (1755 Дѣже StSl. 7, 164). — Deriv. дѣжмовий, дѣжмар, дѣжмити. — Subst. *обрók, десятина; той, хто збирає обрók; певна частка врожаю, вловів і ін.; те саме, що й десятина, що її брав від робітників власник поля, води, тóщо*, Бойків 130.

From Hg. *dézma* 'ts', the ultimate source being OHG. *dezeto* 'decima', Berneker 1, 189 - 190, Дѣже, 1 с.

дез- 'des-' in such words as *дезарттикуляція, дезасиміляція, дезинсекція, дезинфекція, дезінтеграція, дезодоратор, дезоксидація, дезорганізація, дезорієнтація*, etc. ModUk., known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *зне-, е. г. дезинфекція : знезараження*, Бойків 130.

From Fr. *des-* 'ts', the ultimate source being Lat. *dis-* 'apart, asunder; away from; utterly, completely; un-', Орел 1, 243, Onions 825, Klein 1, 455; see де-

дезабільє 'boudoir wrap, tea gown, negligee', ModUk.; BRu. *дэзабільє*, Ru. *дезабільє* (since 1863). — Subst. *роздягнений в самім біллі, в спальному одязі; хатний одяг, що його при сторонніх не носять*, Орел 1, 244.

From Fr. *déshabillé* 'undressed', АкСл. 3, 647.

дезавувати, SovUk. дезавуїрувати 'to disavow, deny, disclaim', ModUk.; BRu. *дэзавуїраваць*, Ru. *дезавуїровать*. — Subst. *не визнавати, заперечити, піддати сумніву, скасовувати повноваження, що були дані певній особі*, Орел 1, 244.

From Fr. *désavouer* 'ts', Орел, 1. с., АкСл. 3, 647 - 648.

деза́йнер 'designer', first recorded in the XX с. (JBR.). — Subst. *конструктор*.

From E. *designer* 'ts'.

дезертір 'deserter', ModUk.; BRu. *дэзерцір*, Ru. *дезертір* (since 1780), Po. *dezertter*, etc. — Deriv. *дезер-*

тування, дезерція, дезертувати. — Subst. *утікач (з війська, з праці, від обов'язків)*, Орел 1, 244.

From Fr. *déserteur* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēsertor* 'ts', Орел, 1. с., АкСл. 3, 648.

дезидерат 'desideratum', ModUk.; Ru. Npl. *дезидераты*, Po. *dezyderatum*. — Deriv. *дезидерія*. — Subst. *побажання; поповнення, бажані в науковій роботі, бібліотеці, музеї, тóщо*, Бойків 130.

From Lat. *dēsideratum* 'something desired', Орел 1, 244, Klein 1, 432.

дезолювати 'desolate: devastate, ravage, lay waste', ModUk. — Subst. *нищити, руйнувати, псувати*, Орел 1, 244.

From Lat. *dēsolāre* 'ts', Klein 1, 433.

деінде : де.

деїзм 'deism', ModUk.; BRu. *дэїзм*, Ru. *деїзм* (since 1803), Po. *deizm*, etc. — Deriv. *деїст, деїстичний*. — Subst. *визнання Бога як первопрічини всього, що існує, яка не втручається в хід дальших подій у світі, і заперечення Бога як особистости; погляд, що заперечує божество Ісуса*, Орел 1, 244 - 245.

From Fr. *déisme* 'ts', the ultimate source being Lat. *deus* 'god', Орел, 1. с., АкСл. 3, 651, Klein 1, 417.

дей 1. 'dey: governor of Algiers (before French conquest in 1830)', ModUk. — Subst. *тітул колишніх альжирських володарів*, Бойків 130.

From Tk. *dāi* 'maternal uncle', Klein 1, 439.

дей 2. AmUk. 'day', first recorded in 1915. — Subst. *день*.

From E. *day* 'ts', Білаш 232.

дѣйдвуд, дѣдвуд AmUk. 'deadwood', ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *товстій брус, примоцьований однім кінцем до бабки, другим до кіля на кораблі*, Бойків 130.

From E. *deadwood* 'ts', Льохін 179.

дѣйкати 'to speak now and then (here and there)', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *дѣйкання, дѣйкатися, подѣйкувати*; b/f. *дѣйко.* — Syn. *говорити.*

From: *de[сь] к[аз]ати*, cf. dial. *кае* < *каже*, *каут* < *кажуть*, etc., and Ru. *дѣскаать* < *де-сказать.

дѣйнека, also *денека* arch. 'bar, stick; foot soldier (usually equipped with sticks and poorly trained)', MUk.: according to Грінченко 1, 366, словом *дейнеки* впервые назван пехотный полк, составленный в 1657 г. полтавским полковником М. Пушкарем из всякого сброда, плохо вооруженного...; Тимченко 689 cites as the first entry: от *дейнековъ* (from a Poltava text of 1678); other evidence: *дейнека* (1737 *Интермедії* 139, repeated by Горбач 8, 9); Po. *deneka* (Zajęczkowski 49). — Deriv. *дѣйнецтво, дѣйнецький*; FN. *Де[й]нека, Дейницький, Дениченко*, (abbr.:) *Дейна.* — Subst. *кий, дубина*; syn. *велѣря*, Грінченко, l. c.; *назва воїка з Пушкаревого полку*, Тимченко, l. c.; *розбійник*, Горбач, l. c.

From Tk.-Osm. *degnak* 'bar, stick', Zajęczkowski l. c., Горбач, l. c.

дѣйнерка, also *динерка, динерка*, AmUk. 'dinner can', first recorded in 1915, Жлуктенко 125. — Subst. *обідова коробка, бляшанка.*

From E. *dinner can* 'ts', Білаш 232, Роїк 68.

дѣйсус, arch. *деисус* 'icon depicting Jesus, Holy Virgin Mary and John the Baptist', MUk. *Deysus* (XVII c.), *деисуса* Gsg. (XVII c.), *деисусовъ* Gpl. (1671), *дейсусъ*

(XVIII c.), OES. до *деисуса* (XV c.); Ru. *дѣйсус.* — Deriv. MUk. *деисусовый* (XVII c.). — Subst. *три ікони з вїображенням Христá, його матері та Івана Христїтеля (в християнському прав. кїльтї)*, Тимченко 688.

From Gk. *dēsis* 'prayer', Тимченко, l. c., in OES. f/e. influenced by *Ісус* [Христос], Преображенский 1, 178, Vasmer² 1, 495.

дейт AmUk. 'date', first recorded in 1963. — Subst. *побáчення.*

From E. *date* 'ts', Білаш 232; see also *дата.*

дѣйта SoCr. 'diet, legislative assembly', first recorded in 1911 (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *сойм.*

From Hg. *diéta* 'ts', Гнатюк, l. c.; see also *діета.*

дѣйтєрій SovUk. see *дєвтєрій.*

дѣйтєро- SovUk. see *дєвтєро-*.

дек 'deck (of ships)', ModUk. — Subst. *пóклад на пароплáві*, Бойків 130.

From G. *Deck* 'ts'.

дека- a compound-forming element 'deca-' in such words as *дека- гон, -грам, -ѣдр, -літр, -лог, -мерон, -метр, -пóд, -стєр, -хóрд*, etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *дєсѣти-* e. g. *дєкатлóн — дєсѣтибóрство, дєкастїхóн — дєсѣтїстїишнѣ.*

From Gk. *déka* 'ten', Орел 1, 245, Klein 1, 407.

дєкабр arch. 'December', MUk. *Декабря* 24 день (1494), мсца *декаврія* по гебрєйску хашлеу просто *просинець* (XVI c.), мсца *декабра* 29 дня (1648), мсца *декаврія* 1 дня (XVII c.), *декабрія* 31 року 1709 (XVIII c.), *декамврія* 27 (XVIII c.), *вѣ декабрѣ* (XVIII c.), мсца *де-*

кеврія 17 дня (XVIII с.), мць Декемврий (XVIII с.), ОУк. декабрия 16 днь (1388), ОЕС. декебрь (XI с. Остр. ев.) де-кяб (XV с.); Ру. *декабрь*. — Deriv. *декабрист*, *декабристський*. — Subst. *грудень*, *дванадцятий місяць року*, Тимченко 689.

From MGk. *dekémvri[os]* 'ts', the ultimate source being Lat. *december*, cf. Соболевский РФВ. 9, 3, Преображенский 1, 178, Vasmer 1, 495, a. o.

декада 'decade', ModUk.; BRu. *дэкада*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *dekada*, etc. — Subst. *десятиденка*, *десять днів*, Орел 1, 245 - 246; *сукупність 10 речей*, *переважно днів*, *місяців*, *років*, Бойків 131; *десятиріччя*.

From Fr. *décade* 'ts', the ultimate source being Gk. *dekás* 'the number ten, group of ten', Орел, I. с., АкСл. 3, 658, Klein 1, 407.

декаданс 'decadence', ModUk.; BRu. *дэкаданс*, Ru. *ts*. — Here also: *декадент*, *-ський*, *-ство*, *декадентизм*. — Subst. *руйнація*, *занепад культури*, Бойків 131.

From Fr. *décadence* 'ts', the ultimate source being Lat. *dē-* and *cadēre* 'to fall', Орел 1, 246, АкСл. 3, 658, Klein 1, 407.

декан 'dean', ModUk.; BRu. *дэкан*, Ru. *ts*, Po. *dziekan*, etc. — Deriv. *деканат*, *деканство*, *деканський*. — Subst. *(у вищій школі:)* *професор*, *що керує навчальною частиною на факультеті й головує на факультетських зборах*; *десятник у візантійському війську*, *а також коліс у ченців*; *(в католицькій церкві:)* *канонік*, *що керує церковною округою* — *деканатом*, Бойків 131.

From Lat. *decānus* 'one set over ten persons', Орел 1, 246, АкСл. 3, 650, Klein 1, 405.

декапітація 'decapitation', ModUk.; Ru. *декапітація*, Po. *dekaritacja*. — Subst. *головостін*, *одтинання голови*, Бойків 131.

From Lat. *dēcapitātiō* 'ts'. Орел 1, 247, Klein 1, 407.

декатирувати 'decatize', ModUk.; BRu. *дэкаціраваць*, Ru. *декатировать* (since 1864). — Deriv. *декатирування*, *декатирований*. — Subst. *обробляти вовняну тканину водною парою або гарячою водою з метою поліпшення її зовнішнього вигляду*, Орел 1, 247.

From Fr. *décatir* 'to take the gloss off (a woolen cloth), to sponge', Орел, I. с., АкСл. 3, 659, Klein 1, 408.

дékель 'deckle; cover, covering', ModUk.; BRu. *дэкель*, Ru. *дékель*, etc. — Subst. *(у друкарні:)* *рама*, *в яку вкладають папір*; *верхній аркуш у друкарському верстаті*, *що надає відбитці більшої рівномірності*, Бойків 131.

From ModHG. *Deckel* 'ts', Орел 1, 247, Klein 1, 410.

дékілька : *кілька*.

деклінація 'declination', ModUk.; Ru. *деклінація* (since 1847), Po. *deklīnacja*, etc. — Deriv. *деклінаційний*. — Subst. *відхил магнетної стрілки від магнетної лінії*; *відхил світла*; *(у граматиці:)* *відміна іменників*, *прикметників і т. д. (за родами, числами й відмінками)*, Бойків 131.

From Lat. *dēclīnātiō* 'ts', Орел 1, 247, Klein 1, 410.

деклямація, SovUk. *декламация* 'declamation, elocution, recitation', ModUk.; BRu. *дэкламацыя*, Ru. *декламация*, Po. *dekłamacja*, etc. — Deriv. *декламатор*, *декламаторка*, *деклямач*, *деклямування*, *продеклямувати[ся]*, *декляматорський*, *деклямаційний*, *декля-*

мований. — Subst. мистецтво виразно артистично читати; виголошування гірних слів без серйозного в них змісту; малозмістовна, але пишномовна промова, Орел 1, 248.

From Lat. *dēclāmātiō* 'ts', Орел 1. с., Klein 1, 410.

декляра́ція, SovUk. декларация 'declaration', ModUk.; BRu. дэкла́рацыя, Ru. декларация (since 1780), Po. *deklaracja*, etc. — Deriv. декларативність, декларувати[ся], декларативний, декларацийний, декларований. — Subst. заява уряду до прилюдного відомства; повідомлення фінансових органів платникамів про суму його оподаткування; оповістка на імпортові товари, що їй подають митниці; оголошення прав, законів, конституцій, незалежності народу, Орел 1, 248.

From Lat. *dēclārātiō* 'ts', Орел, 1. с., Ляхін 181, Klein 1, 410.

деклясо́ваний, SovUk. декласований 'declassified, unclassified, displaced; déclassé', ModUk.; BRu. дэкла́саваны, Ru. деклассированный, Po. *deklasować*. — Deriv. декласувати. — Subst. той, що втратив зв'язки з суспільністю, не додержує норм суспільного життя, Орел 1, 248.

From Fr. *déclassé* 'ts', Орел, 1. с., Ляхін 181, АкСл. 3, 662.

деко́ 'deca; covering of a strong box; upper part of a musical instrument', ModUk. — Subst. лист, бляха, рід сковородки; поміст, верхня й середня дошка в струнному музичному інструменті, Бойків 132.

From ModHG. *Decke* 'covering', influenced by *віко*.

декокт́ 'decoction', ModUk.; BRu. дэко́кт, Ru. декокт (since 1731), Po. *dekokt*, etc. — Subst. відвар з якоїсь рослини, переважно на ліки, Бойків 132.

From Lat. *dēcoctus* 'boiling down', Орел 1, 248, АкСл. 3, 663, Klein 1, 411.

де́коли : колій.

декольте́ 'décolleté; (of garment:) low-necked', ModUk.; BRu. дэко́льтэ, Ru. *ts.*, Po. *dekolt*. — Deriv. декольтувати[ся], декольтований. — Subst. відріз у жіночій сукні, що відкриває шийно й груді, Орел 1, 248.

From Fr. *décolleté* 'ts', Орел, 1. с., АкСл. 3, 663, Klein 1, 411.

деко́нт 'discount, deduction', ModUk. — Subst. відрахування з суми; ліквідація, Бойків 132.

From Fr. *décompte* 'ts'.

декора́ція, AmUk. декорейшен (Білаш 232), 'decoration, ornament, finery', ModUk.; BRu. дэкара́цыя, Ru. декорация, Po. *dekoracja*, etc. — Deriv. декорацийний; here also: декоратор, декорування, декорувати[ся], декоративний, декорований. — Subst. прикраса, оздоба, лаштунки в театрі, тло для вистави; засоби надавати зовнішньої показності об'єктові при мізерній внутрішній його сутності, Орел 1, 249.

From Fr. *décoration* 'ts', the ultimate source being Lat. *decorāre* 'to decorate', Орел, 1. с., Ляхін 181, Klein 1, 411.

деко́рт 'deduction, discount, abatement', ModUk.; Ru. деко́рт, Po. *dekort*, etc. — Subst. знижка на недовідже-ним або Ганджовім країмі, Бойків 132.

From ModHG. *Dekort* 'ts', Орел 1, 249.

декортика́ція 'decortication; debarking (of timber), husking (of rice), etc.', ModUk.; Ru. декортика́ция, Po. *dekortycacja*. — Subst. здирання лубкових волокон із прядивних рослин з допомогою декортикатора, Орел 1, 249.

From Lat. *dēcorticātiō* 'dis barking, peeling', Орел, l. c., Льохін 181.

декóрум 'decorum, propriety, etiquette', ModUk.; BRu. *дэко́рум*, Ru. *декóрум*, Po. *dekorum*, etc. — Subst. *зóв-нішня пристóйність, почтíвість*, Бойків 132.

From Lat. *decōrum* 'that which is seemly', Орел 1, 249, Klein 1, 411.

дéкотрий : котрій.

декремент 'decrement' ModUk.; Ru. *ts.* — Subst. *погасáння коливного процесу, величина, що показує міру погасáння цього процесу; логарíтм відношення двох послідовних амплітуд погасáння коливáнь*, Орел 1, 249.

From Lat. *dēcrēmentum* 'diminution, decrease', Орел, l. c., Klein 1, 411.

декрéт 'decree, edict', ModUk.; BRu. *дэкрéт*, Ru. *декрéт* (since 1803), Po. *dekret.* — Deriv. *декретува́ння, декретáлї, декретува́ти[ся], декрétний, декретóваний.* — Subst. *(на Заході:) постанóва або наказ вiщої держáвної влáди, особлiво підчас революцiї; (в СРСР:) наказ або постанóва "Ради народних комісарів"*, Бойків 132.

From Lat. *dēcrētum* 'decision, decree, ordinance', Орел 1, 249, АкСл. 3, 666, Klein 1, 411.

декрешéндо 'decrescendo', ModUk.; Ru. *декрешéндо*, Po. *decrescendo.* — Subst. *(у мiзичцi:) ступнéве змéнування сiли звiжкiв*, Бойків 132.

From It. *decrescendo* 'ts', Орел 1, 249, Льохін 182.

декротуáр 'shoe-scraper, boot-scraper, door-scraper', ModUk. — Subst. *залiзна клiяма пéред дверiма, що нею чiстять взуття вiд болóта*, Бойків 132.

From Fr. *décrottoir* 'ts'.

декстрiна 'dextrin', ModUk.; BRu. *дэкстрiн*, Ru. *декстрiн* (since 1839), Po. *dekstryna*, etc. — Subst. *здобуваний з крохмáло вуглеводáн, уживáється в фарбáрствi й медицини*, Бойків 132.

From Fr. *dextrine* 'ts', coined by Fr. physicist J. Baptiste (1774 - 1862) and Fr. chemist and pharmacist J. - F. Persoz (1805-68) in 1833, Klein 1, 439, the ultimate source being Lat. *dexter* 'right', Орел 1, 250, АкСл. 3, 666.

декстрóза 'dextrose', ModUk.; Ru. *декстрóза*, Po. *dekstroza.* — Subst. *виноградний цiкóр*, Бойків 132.

From Lat. *dextrōrsus* 'toward the right side, to the right', Klein 1, 439, the ultimate source being Lat. *dexter* 'right', Орел 1, 250.

декстрокáрдiя 'dextrocardia', ModUk. — Subst. *врóдже місце сéрця в правiй половинi оргáнда*, Орел 1, 250.

From Lat. *dexter* 'right', and Gk. *kardia* 'heart', Орел, l. c., Klein 1, 439.

дéкуди : кудi.

декурiон 'decurion', ModUk. — Deriv. *декурiя.* — Subst. *начáльник декурiї, десiятник; член мунiципáльної ради в давнiм Римi*, Бойків 132.

From Lat. *decuriō* 'chief of a company of ten', Klein 1, 412.

дéлва arch. 'tub, vat' (Горбач 1, 16), MUK. *дéл'ва* (1596 Зизанiй), *дéлва* (1627 Беринда), *делва-dolium, orca, супра* (ЛСЛ 54), OES. вь дьльви (XI с.), вь дьлеви (XIII с.), дьли (XIX с.), в делви (XIV с.), вь дьльвь (XIV с.), три девли (XIV с.); Ru. *дéлва, делвз*, Ву. *дéлва.* — Subst. *бóчка*, Горбач, l. c.; MUK. *кадь, стáговъ, фáска, бóчка или д'б'жка*, Беринда.

It is generally assumed that the word comes from Lat. *dolium* 'ts', cf. Срезневский 1, 651, Miklosich 40, Преображенский 1, 178, Berneker 1, 252 (:dol'a), Ковалів 2, 117, Menges Festschrift Unbegaun 111 - 114, а. о.

делегат, SovUk. делегат 'delegate', ModUk.; BRu. *дэ-легат*, Ru. *делегат*, Po. *delegat*. — Deriv. *делеґатка*, *делеґація*, *делеґування*, *делеґатура*, *делеґувати[ся]*, *делеґатський*, *делеґований*. — Subst. *уповноважений представник колективних інтересів*, Бойків 132.

From Lat. *dēlegātus*, past participle of *dēlegāre* 'to send, assign, delegate, transfer', Орел 1, 250, АкСл. 3, 671, Klein 1, 418.

делектуватися 'delectate', ModUk.; Po. *delektować się*. — Subst. *тішитися*, *милуватися чим*, Бойків 132.

From Lat. *dēlectāre* 'to delight, charm', Klein 1, 418.

делібаш 'sarable, lucky, fortunate soldier; daredevil' Ru. *делибаш* (since 1839). — Subst. *начальник особистої варты турецького баши*; *назва хороброго воїка в Туреччині*, Бойків 132.

From Tk. *delibaşı* 'leader of irregular army, daredevil', АкСл. 3, 671.

деліберация 'deliberation', ModUk.; Po. *deliberacja*. — Subst. *нарада*, *обмірковування*, Орел 1, 250.

From Lat. *dēlībērātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делікатний 'delicate, fine, refined, tender, soft, fond', ModUk.; BRu. *даликатны*, Ru. *деликатный* (since 1771), Po. *delikatny*. — Deriv. *деликатність*, SovUk. *деликатничати*, here also *деликатеси*. — Subst. *вітончений, увічливий; чутливий, вразливий на що; (про уклад тіла:) слабій, ніжний*, Бойків 133.

From Fr. *délicat* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēlicātus* 'delightful, charming, voluptuous' Орел 1, 250, АкСл. 3, 672, Klein 1, 419.

делікт 'delict, an offense against the law', ModUk.; Ru. *делікт*, Po. *delikt*. — Subst. *провіна*, *злочин*, Бойків 133.

From Lat. *dēlictum* 'ts', Орел 1, 250, Klein 1, 419.

делімітація 'delimitation', ModUk.; Po. *delimitacja*. — Subst. *розмежування*, *визначення границь*, *меж маєтку*, Бойків 133.

From Lat. *dēlīmītātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делінеация 'delineation', ModUk. — Subst. *нарис*, *накреслення*, Орел 1, 250.

From Lat. *dēlīnēātiō* 'ts', Klein 1, 419.

делінквент, also **деліквент** 'delinquent', ModUk.; Ru. *делинквент*, Po. *delinkwent*, etc. — Subst. *злочинець; стратенець; засуджений на смертну кару*, Бойків 133.

From Lat. *dēlīnquēns* 'ts', Орел 1, 250, Klein 1, 420.

делінь Wd. 'further' (Hc.), first recorded in the XX c. (Хоткевич, cf. Janów Symb Rozwadowski 2, 274). — Subst. *далі*.

From *далі* with *-нь* added like in *темінь*, q. v., Janów, l. c.

деліріом 'delirium', ModUk.; Ru. *делирий*, Po. *delirium*, — Subst. *маячіння*, *шаління*; (*деліріом тремс:*) *запійне маячіння*, *біла гарячка*, Бойків 133.

From Lat. *dēlīrium* 'madness, delirium', Орел 1, 250, Klein 1, 420.

делія 'long skin coat' since the XVI c.; Ru. *тегилай*, Po. *delia*. — Subst. *довгий кожух з широкими рукавами на ведмежій або вовчій хутрі*, Бойків 133. 1, 172, Vondrák 2, 515 - 516, Meillet 487 - 488, Voillant RES.

From Tk. *de[gi]lej, telej* 'dress with long sleeves', *Zajczkowski* 53, 58, Батюк ПитІУМ. 25.

делювій 'deluvium, deposit', ModUk.; BRu. *дэлювій*, Ru. *делювий*, Po. *deluwium*, etc. — Deriv. *делювійальний*. — Subst. *зміти дощовою водою продукти, вивітрювання скель*, Бойків 133.

From Lat. *diluere* 'to wash, cleanse', Орел 1, 250, АкСл. 3, 686.

делятор 'delator, informer', ModUk.; Po. *delator*. — Deriv. *деляція*. — Subst. *виказник, виявник*, Бойків 133.

From Lat. *dēlātor, dēlātus* 'brought or carried down', Klein 1, 418.

делькредере 'del credere', ModUk.; Ru. *делькредере*, Po. *delcredere*, etc. — Subst. *запорўка комісіонера своєму комітентові, що продасть крам у свій час; винагорода комісіонерові за справно проданий крам*, Бойків 133.

From It. *del credere* 'of trust', Орел 1, 251, Klein 1, 418.

дельта 'delta', ModUk.; BRu. *дэльта*, Ru. *дельта* (since 1839), Po. *delta*. — Subst. *четвёрта літера грецької абетки; обшир вірла ріки з усіма його рукавами*, Орел 1, 251.

From Gk. *dēlta* 'ts', the ultimate source being Hb.-Phoen. *dāleth* '4th letter of Hebrew alphabet', Орел, l. c., АкСл. 3, 685, Klein 1, 398, 420.

дельфін 'delphin, dolphin', ModUk.; BRu. *дэльфін*, Ru. *дельфін* (since 1704), Po. *delfin*, etc. — Deriv. *дельфінувий*. — Subst. *морський хижак-ссавець з ряду китовців, інакше ще звється морська свиня; сузір'я на північній півкулі*, Бойків 133.

From Gk. *delphis*, Gsg. *delphinus* 'a dolphin', Орел 1, 251, АкСл. 3, 685 - 686.

дем райт AmUk. see дец райт.

демагог 'demagogue', ModUk.; BRu. *дэмагог*, Ru. *демагог* (since 1803), Po. *demagog*, etc. — Deriv. *демагогізм, демагогія, демагогічний*. — Subst. *особа, що з особистих або інших вузьких міркувань хоче повести за собою масу, збори, оточення, потуряючи й даючи нездійсненні обіцянки або граючи на шкідливих питаннях*, Бойків 133.

From Gk. *demagogós* 'a popular leader, leader of the mob', compounded of *dēmos* 'district, country, land, people', and *agogós* 'leading', Орел 1, 251, АкСл. 3, 687, Klein 1, 421.

демаркація 'demarcation', ModUk.; BRu. *дэмаркацыя*, Ru. *демаркация* (since 1803), Po. *demarkacja*. — Deriv. *демаркувати, демаркаційний*. — Subst. *визначення кордонів; знімання фабричної або торговельної марку з чужого краму*, Бойків 133.

From Fr. *démarcation* 'ts', the ultimate source being Sp. *démarcation* 'designation of boundary' (first in 1493), АкСл. 3, 688, Klein 1, 421.

демарх 'demarch; (in ancient Greece:) a ruler of a deme; (in modern Greece:) mayor', ModUk. — Subst. *урядовець у стародавніх Афінах; керівник округу-демосу*, Бойків 133.

From Gk. *dēmarxos* 'chief of the people', Klein 1, 421.

демарш 'demarche, act, measure, taking steps (to perform a deed)', ModUk.; BRu. *дэмарш*, Ru. *ts*, Po. *démarche*. — Subst. *дипломатичний запит або заходи чи дії в особливим політичного значення випадку*, Орел 1, 251.

From Fr. *démarche* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 688, Klein 1, 421.

демаскувати 'to unmask', ModUk.; BRu. *дэмаскаваць*, Ru. *демаскіровать* (since 1895), Po. *demaskować*. — Deriv. *демаскування*, *демаскуватися*, *демаскований*, *демаскуючий*. — Subst. *зривати з ко́го машка́ру*, *ви́водити на чи́сту во́ду*; *ві́дкрива́ти пе́ред во́рогом за́ховану батэ́рiю*, Бойків 133.

From Fr. *démasquer* 'ts', Орел 1, 251 - 252, АкСл. 3, 688.

деме́н, де́менб 'skiff, bar, rudder', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *деме́нний*, *деме́нщик*. — Subst. *ко́рмильне весло́*, Горбач 1, 11; *ке́рма на риба́льському чо́вні*, Дзензелівський ЛБюлетень 6, 42.

From Tk.-Osm. *dümen* 'ts', Макарушка 7, Lokotsch 44; the ultimate source is It. *timone* 'ts', Горбач, 1. с.

Деме́нтій see Доме́т[і́й].

дементува́ти 'to disavow, belie, contradict', ModUk.; Po. *dementować*. — Deriv. *деме́нті*. — Subst. *запе́речува́ти*, *спросто́вувати*, Бойків 133.

From Fr. *démentir* 'ts'.

деме́нція 'dementia, a form of insanity', ModUk.; Ru. *деме́нція*, Po. *dencja*, etc. — Subst. *недо́умство*, *не́тя́мність*, *розу́мова сла́бість*, Бойків 133.

From Lat. *dementia* 'ts', Орел 1, 252, Klein 1, 421.

деме́стик arch. see доме́стик.

Демі́д see Діомі́д.

де́мидж, also де́мич, AmUk. 'damage', first recorded in 1959. — Subst. *пошко́дження*.

From E. *damage* 'ts', Білаш 233.

де́мич AmUk. see де́мидж.

демі- a compound-forming element 'demi-' in such words as *демів'єрж*, *демікотон*, *демікотонний*, *демірельє́ф*, *демісезон*, *демісезонний*, *демісезоновий*, ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *пів-*, *напів-*, e. g. *демімонд* — *півсвіт*, *демітур* — *півоборót*.

From Fr. *demi-* 'half', the ultimate source being Lat. *dīmidius* 'half', Partridge 888, Klein 1, 422.

деміжо́н SoCr. 'demijohn', first recorded in XX с. (Дзензелівський 67). — Deriv. *деміжо́нчик*. — Subst. *скля́ний обплéтений буті́ль*.

From Hg. *demijson* 'ts', MNT-ESz. 1, 612.

демі́сія see димі́сія.

демію́рг, SovUk. деміюрг 'demiurge', ModUk.; BRu. *дэмію́рг*, Ru. *демію́рг* (since 1864), Po. *demiurg*, etc. — Subst. *тво́рець світу*, *найви́щий ро́зум*; (*у ино́стив:*) *дух злого́*, *тво́рець мате́рiї*, Бойків 133.

From Gk. *dēmiourgos* 'one who works for the people, skilled workman, maker, creator; the Creator of the visible world', compounded of *dēmios* 'pertaining to the people', and *érgon* 'work', Орел 1, 252, АкСл. 3, 689, Klein 1, 422.

демобіліза́ція 'demobilization', ModUk.; BRu. *дэмабіліза́цыя* Ru. *демобилиза́ция* (since 1864), Po. *demobilizacja*. — Deriv. *демобілізаці́йний*; here also: *демобілізува́ти[ся]*, *демобілізо́ваний*. — Subst. *звільне́ння від служби в а́рмії*; *ро́зпуск а́рмії*, Орел 1, 252.

From Fr. *démobilisation* 'ts', Орел, 1. с., АкСл. 3, 689 - 690.

демогра́фія 'demography', ModUk.; BRu. *дэмагра́фія*, Ru. *демогра́фия*, Po. *demografia*, etc. — Deriv. *демогра́фічний*. — Subst. *на́ука про чисе́льність*, *склад*, *про́мисли та рух насе́лення*, Орел 1, 252.

From Gk. *dēmos* 'people', and *graphō* 'I write', Орел, I. с., АкСл. 3, 690.

демоліція 'demolition', ModUk. — Deriv. *демолівати*. — Subst. *знищення, зруйнування фортеці мінами*, Бойків 134.

From Lat. *dēmōlitiō* 'a pulling down', Klein 1, 423.

демон 'demon, fiend, devil', MUk.; BRu. *дэман*, Ru. *демон*, Po. *demon*, etc. — Deriv. *демонізм, демоніст, демонічний, демонологічний*, and compound *демонолатрія, демонологія, демономанія, демономанія*. — Subst. (*колись у греків:*) *всі добрі й злі дүхи; (у християн:) лише злі дүхи; зла людина*, Бойків 134.

From Gk. *daimon* 'god, goddess' Орел 253, АкСл. 3, 692 - 93, Klein 1, 423.

демонетизація 'demonetization; calling in, withdrawal from the circulation (of coinage, etc.)', ModUk. — Subst. *вилучення монети з грошового обігу законодавством або адміністративним розпорядком*, Орел 1, 253.

From Fr. *démonétization* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 423.

демонстрація, AmUk. *демонстрейшен* (Білаш 233), 'demonstration, manifestation', ModUk.; BRu. *дэманстрацыя*, Ru. *демонстрация* (since 1803), Po. *demonstracja*. — Deriv. *демонстрант, -тка, демонстративність, демонстратор, демонстрування, демонструвати[ся], демонстративний, демонстраційний*. — Subst. *прилюдний вияв думок народу чи політичної партії через збори на вулиці, посилення депутатії тощо; пересування частини війська, щоб відтягти увагу супротивника від якогось важливого стратегічного пункту; пересування та скучення війська біля кордону або інші погрозові заходи держави проти свого супротивника; наочне пояснення науковими до-*

слідками або малюнками на лекції; задірлива поведінка, Бойків 134.

From Lat *dēmōnstrātiō* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 693-695, Klein 1, 423.

демонтаж 'dismantling; disassembling, overhauling (of machine); dismounting (of gun), etc.' ModUk.; BRu. *дэмантаж*, Ru. *демонтаж* (since 1895), Po. *demontaż*. — Deriv. *демонтувати*. — Subst. *розбирання машини; псувати гармату, щоб була непридатна*, Бойків 134.

From Fr. *démontage* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 695.

деморалізація 'demoralization', ModUk.; BRu. *дэмаралізацыя*, Ru. *деморализация* (since 1864), Po. *demoralizacja*, etc. — Deriv. *деморалізувати[ся], деморалізований*. — Subst. *занепад дисципліни, перебування у розгубленому стані, дезорганізація; розбещення, розпуста*, Бойків 134.

From Fr. *démoralisation* 'ts', Орел 1, 253, АкСл. 3, 690, Klein 1, 423.

демос 'demos, people, populace', ModUk.; BRu. *дэмас*, Ru. *демос* (since 1864), Po. *demos*. — Subst. *нарід; ніжчи його верстви*, Бойків 134.

From Gk. *dēmos* 'district, country, land, people', Орел 1,254, АкСл. 3, 696, Klein 1, 423.

демотичний 'demotic', ModUk.; Po. *demotyczny*. — Subst. (*демотичне письмо:*) *старогрецьке народне фонетичне письмо, що постало з ієрогліфів*, Бойків 134.

From Gk. *demotikós* 'pertaining to the people, popular', Klein 1, 423.

демп AmUk. 'damp', first recorded in 1939. — Subst. *мокрый*.

From E. *damp* 'ts', Білаш 233.

демпінг 'dumping (in foreign markets at cheaper prices)', ModUk.; BRu. *дэмпінг*, Ru. *демпинг*. — Deriv. *демпуння*. — Subst. *візвіз краму за кордон по „визкидній”, себто зменшеній проти внутрішньої, ціні, покриваючи різницю підвищенням цін на внутрішньому ринку країни — експортери; (валютний демпінг:) зменшення курсу валюти шведшим темпом за кордоном, ніж у країні і наслідок цього — відплив краму та капіталів за кордон*, Бойків 134 - 135.

From E. *dumping* 'ts', Орел 1, 254, АкСл. 3, 696, Льохін 185.

демпфер 'damper', ModUk.; BRu. *дэмпфер*, Ru. *демпфер*. — Subst. *гамівник, прилад, що ним збільшують тертя і успокоюють коливання магнетної стрілки в електричних приладах*, Бойків 135.

From G. *Dämpfer* 'ts', АкСл. 3, 696.

Дем'ян, arch. Дам'ян PN. 'Damianus', MUK. Даміанъ (1627 Беринда); Ru. *Дем'ян*, arch. *Даміан*. — Deriv. *Дем'янович*, *Дем'янівна*; FN. *Дем'ян*, *Дем'янів*; GN. *Дем'янів[ка]*, *Дем'янківці*, *Дем'яниці*. — Subst. MUK. *Злопитател[ь]* (1627 Беринда).

From Gk. *Damianós* : *damáb*, *damádzō* 'I tame, bring under the yoke, subdue, overpower' Петровський 94; the OES. development of Дам'ян > Дем'ян under the influence of other PN. as Демід, Деніс, etc.

денарій see *динарій*.

денатурувати 'to denature, render unnatural', ModUk.; BRu. *дэнатураваць*, Ru. *денатурировать* (since 1895), Po. *denaturować*. — Deriv. *денатурація*, *денатурат*. — Subst. *змінювати, псувати харчовий продукт домішкою, через яку він набуває нових властивостей*, Бойків 135.

From Fr *dénaturer* 'ts', Klein 1, 424.

денаціоналізувати see *нація*.

денде = де-не-де, q. v.

дендэра see *джинджора*.

дэнді, also *дэндий* 'dandy', ModUk.; BRu. *дэндзі*, Ru. *дэнди* (since 1847), Po. *dandys*. — Deriv. *дэндизм*. — Subst. *чепурін (що його убрання стає модою), модник, модина, що вшукано, модно одягається*, Орел 1, 254.

From E. *dandy* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 697 - 698, Білаш 233.

дендрит 'dendrite', ModUk.; BRu. *дэндріт*, Ru. *дендрит* (since 1847), Po. *dendryt*. — Subst. *камінь з природним відбитком деревця; метал, що скристалізувався в формі маленького деревця; ілкувати паростки нервових клітин*, Бойків 135.

From Gk. *déndron* 'tree', Орел 1, 254, АкСл. 3, 698.

дендро- a compound-forming element 'dendr[o]-' in such words as *дендро-графія*, *-літ*, *-логія*, *-метр*, *-метрія*, *дендродний*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *дерево-* e. g. *дендродний* — *деревоподібний*.

From Gk. *dendro-*, *dendr-*: *déndron* 'tree', Partridge 889, Орел 1, 255.

де-небудь, *де-не-де* : *де*.

денека see *дейнека*.

денекотрий : *котрий*.

денерувати 'to unnerve, irritate', ModUk.; Po. *denerować*. — Deriv. *денервація*, *поденервування*, [*по-*]

денервувати[ся], *поденервований*. — Subst. *дратува́ти*, *хвилюва́ти*, Орел 1, 255.

Derived from *нерв*, *q. v.*

Деніс see *Діоніс[ій]*.

дénний : день.

денс, also *денц*, AmUk. ‘dance’, first recorded in 1915. — Deriv. *денсува́ти*, *денцува́ти*. — Subst. *тане́ць*, *танцюва́льна вечірка*.

From E *dance* ‘ts’, Білаш 234.

денсимéтр, also *денситомéтр* ‘densitometer’, ModUk.; Ru. *денсимéтр*, *денситомéтр*, Po. *densytometr*, etc. — Deriv. *денситомéтрія*. — Subst. *густомір*, *прилад визначати густинну́ вáжчих від води́ течі́в*; *опти́чний прилад визначати густинну́ почорні́ння світлочу́тливо́ї фотоплаті́вки*, Орел 1, 255.

From Lat. *dēnsus* ‘dense’, and Gk. *métron* ‘measure’, Klein 1, 426.

дента́гра ‘dentagra, toothache’, ModUk. — Subst. *зубний бі́ль*, Бойків 135.

Coined from Lat. *dēns* ‘tooth’, and Gk. *ágrā* ‘a catching, seizure’, Klein 1, 426.

дентікулі ‘dentils’, ModUk.; Ru. *дентіку́лы*. — Subst. *архіте́ктурні прикраси*, *ніби зубча́сті ви́ступни*, *біля кару́нки*, Бойків 135.

From Lat. *denticulus* ‘small tooth’, Ляхін 187.

денті́н[а] ‘dentine’, ModUk.; BRu. *дэнці́н*, Ru. *денти́н*, Po. *dentyna*. — Subst. *зубові́на*, *речові́на*, *що з не́ї поста́ють зу́би*, Бойків 135.

From Lat. *dēns* ‘tooth’, Орел 1, 255, АкСл. 3, 698, Klein 1, 426.

денті́ст, also *данті́ст*, ‘dentist’, ModUk.; BRu. *данты́ст*, Ru. *дантис́т* (since 1803), Po. *dentysta*. — Deriv. *денті́стика*, *денті́ція*, *денті́стка*, *дентис́тський*. — Subst. *зубний лі́кар*, Орел 1, 255.

From Fr. *dentiste* ‘ts’, the ultimate source being Lat. *dēns*, *dentis* Gsg. ‘tooth’, Орел, l. c., Klein 1, 426.

денуда́ція ‘denudation’, ModUk.; BRu. *дэнуда́цыя*, Ru. *денуда́ция*, Po. *denudacja*, etc. — Subst. *відсло́нення гірських порід чинні́стю дощу́, вітру́, то́що*, Бойків 135.

From Lat. *dēnūdātiō* ‘a laying bare’, Орел 1, 255, Klein 1, 426.

денунці́яція ‘denunciation’, ModUk.; Ru. *денунци́ация*, Po. *denuncjacja*, etc. — Deriv. *денунци́атор*, *денунци́янт*, — Subst. *донос*, *ві́каз*, *кля́вза*, Бойків 135.

From Lat. *dēnūntiātiō* ‘ts’, Орел 1, 256, Klein 1, 427.

день Gsg. *дня* ‘day’, MUk. *день* (XVI—XVIII c.), OUk. *д[е]нь* (1388, 1399), OES. *днь*, *дъне* Gsg. (XI c. Остр. ев.) *дъну* Dsg. (XI c.) *дне* (1073 Изб. Св.), *днь* (XI c.), *дънь* (XIII c.) BRu. *дзэ́нь*, Ru. *день*, OCS. *дънь*, Bu. Ma. *ден*, SC. Sln. *dán*, Cz. *den*, Slk. *den*, Po. *dzień*, LoSo *zeń*, UpSo. *dzeń*, Plb. *dan*. — Deriv. *деньо́[чо]к*, *[по]дénний*, *-ник*, *-ниця*, *-но*, *днэ́вник*, *днэ́сь[ка]*, *днэ́шний*, *дні́н[к]а*, *дні́ти*, *днівáти*, *-áння*, *південь*, *півдэ́нець*, *-нка*, *півдénний*, *переддэ́нь*, *переддэ́нь*, *подéнщик*, *-щина*, *-щия*, *пóлудень*, *полуденок*, *полудéнный*, *полудне*, *полуднэ́вий*, *полудні́й*, *полудн[ув]áти*, *-áння*, *сьогóдни*, *сьогóдénний*, *-ність*, *сьогóдни́шний*, *удэ́нь*, *удéни́шний*, *щодэ́нь*, *щодéнный*, *-ник*, *-ність*, *-но*, *щодéнщина* *щодні́ни*, *щодня́*, *днэ́давній*, *бү́день*, *будéнный*, *-ність*, *будéнщина*, etc.; MUk. *денница* (XVII—XVIII c.), *денный* (XVII c.), *денноно́щно* (XVIII c.), OES. *дънина*, *дънище*, *дъньница*, *-ничьныи*, *дъньо*, *дъньныи*, *д[ъ]не-*

вньни, дньствовати, дньсь||д[е]несь, до дньсьняга дне, дьне-родныи,— свѣтяи, дньдньныи, дьдньничьныи. — Syn. *час між сходом та заходом сонця*, Тимченко 693.

PS. *днь 'ts', IE. ***di-n-* 'day, sky' (:root ***dei-*: *dī-*: *dī-* 'to shine'), cf. Lith. *diená*, Latv. *diena*, OPr. *deinan*, Skt. *dina-*, Alb. *dite*, Lat. *nundinae* 'ninth market day' *diēs*, 'day', Goth. *sin-teins* 'everyday', etc., Miklosich 56, Meillet Ét. 431, Berneker 1, 254, Преображенский 1, 179, Trautmann 55, Fraenkel 93, Sławski 1, 195, Pokorny 186, а. о.

деньé 'denier, а Fr. coin', ModUk.; Ru. *деньé*. — Subst. *міра ваги в Фр́анції та Швайцарії = 1.4 грама; старовінна дрібна́ французька монета*, Бойків 135.

From Fr. *denier* 'ts' the ultimate source being Lat. *denarius* 'denarius', Льохін 187, Klein 1, 425.

деодора́нт 'deodorant', AmUk. (since 1970). — Subst. *процішувач повітря, дезодора́тор*.

From E. *deodorant* 'ts'.

деонтоло́гія 'deontology, ModUk.; Po. *deontologia*. — Subst. *часті́на е́тики, нау́ка про обов'язки*, Бойків 135.

Coined by E. philosopher J. Bentham (1748-1832) in 1826 from Gk. *déon* 'that which is needful' and *-logiá*, from *-lógos*, 'one who speaks (in a certain manner); one who deals (with a certain topic)', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

департа́мент, AmUk. депар́тмент 'department', ModUk.; BRu. *департа́мент*, Ru. *департа́мент* (since 1780), Po. *department*. — Deriv. *департа́ментський*. — Subst. *ві́дділ міністе́рства, сенату́, або́ іншо́ї ви́що́ї держа́вної устано́ви в коли́шній Росії; адміністра́тивна оди́ниця в Фр́анції*, Бойків 135.

From Fr. *département* 'ts', Орел 1, 256, Klein 1, 427.

депа́ртмент, AmUk. see департа́мент.

депенде́нт (Wd.) 'director, administrator, head of a bureau (usually in a law firm)', ModUk.; Po. *dependent*, etc. — Subst. *га́лицька на́зва адво́катського практикáнта*, Бойків 135.

From Lat. *dēpendēre* 'to hang from, hang down; be dependent on'.

депéша 'dépêche, dispatch, telegram', ModUk.; BRu. *дэпéша*, Ru. *депéша* (since 1803), Po. *depesza*. — Subst. *телегра́ма; пи́сане повідо́млення уряду́ сво́єму по́слови, що́ він його́ має́ передати́ чужозéмному́ уряду́*, Бойків 135; *телегра́ма, спішні́й лист*, Орел 1, 256.

From Fr. *dépêche* 'ts', Орел, l. с., Klein 1, 427.

депіля́ція 'depilation', ModUk.; BRu. *дэпіля́цыя*, Ru. *депиля́ция*, Po. *depilacja*. — Subst. *усу́нення хемі́чними за́собами воло́сся*, Бойків 136.

From Lat. *dēpilare* 'destroy hair', Орел 1, 256, Льохін 187.

деплянува́ти, SovUk. депланува́ти 'to level off', ModUk.; Ru. *деплані́ровать*. — Subst. *вирівнюва́ти*, Бойків 136.

From Lat. *dēplānare* 'to level off; to smooth, remove', Льохін 187.

депо́ 'depot; deposit grounds, storehouse, recruiting station', ModUk.; BRu. *дэпо́*, Ru. *ts* (since 1803), Po. *dépot*. — Subst. *склад; майсте́рні на залі́зниці, де чі́стять і ремо́нтують паротя́ги й ваго́ни; склад, де сто́ять за́всіди́ напого́тові́ поже́жні маши́ни*, Бойків 136.

From Fr. *dépot* 'ts', Орел 1, 256, АкСл. 3, 706, Klein 1, 429.

депозит 'deposit', ModUk.; BRu. *дэпазіт*, Ru. *ts* (since 1874), Po. *depozyt*. — Deriv. *депозитарій, депозитор, депозитія, депозитний, депозитовий*. — Subst. *вклад цінних паперів чи грошей до банку; банковий вклад на забезпечення присуджених поборів або виконання того чи того судового чину*, Бойків 136.

From Lat. *dēpositum*, from *dēponere* 'laid aside, deposit', Орел 1, 256, АкСл. 3, 706, Klein 1, 428.

депонувати 'to deposit, to give for safekeeping', ModUk.; BRu. *дэпаніраваць*; Ru. *депонировать* (1874), Po. *deponować*. — Deriv. *депонент, депонуватися*. — Subst. *давати на збереження гроші або цінні речі*, Бойків 136.

From Lat. *dēponere* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 706-707.

депорт (Stock Exchange:) 'backwardation', ModUk.; Ru. *ts* (since 1875), Po. *deport*. — Subst. *біржова оборудка в капіталістичній системі: купування відсоткових паперів із зобов'язанням продати їх дешевше*, Бойків 136.

From Fr. *déport* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707.

депортація 'deportation', ModUk.; Ru. *депортация*, Po. *deportacja*. — Deriv. *депортувати*. — Subst. *вигнання або заслання*, Бойків 136.

From Lat. *dēportātiō* 'ts', Орел 1, 257.

деправация 'depravation, corruption', ModUk.; Po. *depravacja*. — Subst. *зіснуття моральності, розбещення*, Бойків 136.

From Lat. *dēprāvātiō* 'ts', Klein 1, 429.

депресія 'depression', ModUk.; BRu. *дэпрэсія*, Ru. *депрессия* (1895), Po. *depresja*, etc. — Deriv. *депресивний*. — Subst. *занепад господарства в країні; пригноблений настрій; низина, що її рівень нижчий за по-*

верхню моря; (у фізиці:) зменшене барометричне тиснення, Бойків 136.

From Lat. *dēpressiō* 'a pressing down', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707, Klein 1, 429.

депреціація 'depreciation', ModUk.; Po. *deprecjacja*. — Subst. *знеціннення банкнот або паперових грошей*, Орел 1, 257.

From Lat. *dēpretiātus*, from *dēpretiāre* 'to lower the price of, undervalue', Klein 1, 429.

депривація 'deprivation', ModUk. — Subst. *позбавлення власності*, Бойків 136.

From Lat. *dēprivātiō* 'ts', Klein 1, 429.

депутат 'deputy, delegate, representative, member of parliament (legislature)', ModUk.; BRu., Ru. *депутат* (since 1731), Po. *deputat*, etc. — Deriv. *депутатка, депутатство, депутация, депутатський*. — Subst. *в'їб'їрний представник громади, партії, кола в'їб'їрців тощо, уповноважений виконувати певні обов'язки й заступати інтереси своїх в'їб'їрців; (у старовині:) „священні” депутати, що їх посілали в Дельфі або на Олімп*, Бойків 136.

From Lat. *dēputātus* 'ts', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707.

дер!, дер-дер! : драти, дерти.

дербі 'Derby, horse races', ModUk.; BRu. *дэрбі*, Ru. *дэрби*, Po. *derby*. — Subst. *перегони на трирічних конях (започаткував це лорд Дербі в Англії 1780 р.)*, Орел 1, 257.

From E. *Derby* 'a horse race held annually at Epsom', named after the 12th *Earl of Derby*, Орел, 1. с., АкСл. 3, 707, Klein 1, 430.

дєрвіш 'Dervish, Mohammedan monk', ModUk.; BRu. *děrvīsh*, Ru. *děrvīsh* (since 1803), Po. *derwisz*. — Subst. *мусулманський чернець, що живе з жебрацтва*, Бойків 136.

From Pers. *dervīš* 'beggar', Орел 1, 257, АкСл. 3, 707, Klein 1, 431.

дєрво dial. see дєрево.

дєрга 1. see джєрга.

дєрга 2. see дєргати.

дєргати, **дерг[о]нѹти** 'to pluck, pull, tug', ModUk., BRu. *dzerǵatŭ*, Ru. *děrgatŭ*, *děrnutŭ*, Bu. *дрѣна*, SC.-CS. *сдрѣгнути се*, Sln. *dǵati*, Cz. *drhati*, Slk. *drhnút'*, Po. *dzięrać*, LoSo. *žerpiś*, UpSo. *džernuč*. — Deriv. *дєрганья*, *дєргавака*, *-анка*, *дерганіця*, *дерǵар*, *дерǵівка*, *дерǵілька*, *дерǵєн[ниця]*, *дєргальний*; here also b/f. *дєрга* 'залізна щітка, якою розчісують прядиво' (Москаленко 29-30); FN. *Дєргач*, *Дєргун*; GN. *Дєргачи* (= orig. Дєркачі see дєркач). — Syn. *розчісувати прядиво; гантувати*.

PS. **dǵrgati* 'ts', connected with **dǵrati*, see драти, дєрти.

дєрево, dial. **дєрво**, arch. (from OCS. :) дрєво 'tree; wood', MUK. *дєрева* Npl. (1457), сь дєревомь (1470), дєрево (1596 Зизаній, 1627 Беринда), двѣ дєревѣ Ndu. (XVII c.), дєрево (XVIII c.), OUK. бжие дєрево (= хрест, 1434, Тимченко 696), дєрево (1357 *ibid.*), MUK. на дрєвѣхъ (XVIII c.), OES. дєрево, дѣревѣмь Isg. (1229) and (from OCS. :) дрѣва Gsg. (XI c. Остр. ев.), дрѣвомь Isg. (XI c.), дрєвеса Npl., дрєво (XIV c.); BRu. *дрѣва*, Ru. *děrevo*, OCS. *drěvo*, SC. *drījevo*, Sln. *drevó*, Cz. *dřevo*, Slk. *drevo*, Po. *drzewo*, LoSo. *drjowo*, UpSo. *drjewo*, Plb. *drěvně* 'wooden'.

— Deriv. *дєревін[к]а*, *дєревина*, *дєревѣще*, *дєревій*, *дєрєвня*, *дєрєвце*, *дєрєв'янка*, *дєревінний*, *дєревний*, *дєрєв'яний*, *дєрєв'яністий*, *-тість*, *дрєв'яніти*, *-іння*, *з[а]-дєрєвити*, *-іння*, and compounds: *дєрево-бєтєн-ний*, *-вїдний*, *-насáдження*, *-насáджування*, *-обрòбка*, *-обрòбний*, *-обрòбник*, *-подібний*, *-рїт*, *-рїз*, *-садіння*, MUK. на дрєвю (XVII c.), дєрєвѣй (XVIII c.), дєревина (XVIII c.), дєрєвѣще (-рака, трўнна 1627 Беринда), дєрєвня (XV—XVII c.), дєрєв'янка (XVII c.), дєрєвце (XVII—XVIII c.), дєрєвенний (XVI—XVII c.), дєрєвний (XVI—XVIII c.), дєрєватыи (XVII c.), дєрєвїовый (XVIII c.), дєрєв'яний (XVI—XVIII c.), and (under Po. influence:) дрєв[н]яний (XVII c.), дрєвце (XVI—XVIII c.), дрєвенний (XVII c.), дрєводѣля (XVII c.), OES. дрєвеница, дрѣвяныи, дрѣво-дѣльнѣ, дѣльскыи, дѣльство, дѣля, -колие, -носѣць, дрєвяномаслїе; here also OES. *ethnonym дрєвляне* — 'зане сѣдоша въ лѣсѣхъ, (1377 Лавр.). — Syn. *рослїна з грубим і товстїм стòвбуром*, Тимченко 696.

PS. **děrho* 'ts', IE. root **deru-*: **dōru-*: **drou-* 'ts' orig. 'oak tree', cf. Lith. *dervà*, Latv. *darva* 'resin [tree], pitch' OPr. GN. *Derwayn*, Gk. *drūs* 'oak', Goth. *triu*, E. *tree*, ModHG. *Teer* 'tar', etc.; see also дрòва; Meillet *Ét.* 372, Berneker 1, 186, Преображенский 1, 180, Trautmann 53, Sławski 1, 174, Kluge 361, Pokorny 214-217, a. o.

дєрезá 'Galium aparine; Lycium L. : box-thorn, matrimony-vine; quarrelsome man, quarreller', ModUk., BRu., Ru. *ts*. — Deriv. *козá-дєрезá*. — Subst. *підмарєнник*, *мєдївнїк*, *облїпїха*, *плòховнїк*.

According to Горяев 89 it is connected with *дєрти*, q. v.; yet Vasmer² 1, 502, derives it via **dǵrǵzka* from *дєргати*, q. v.; most probably it is an extended form of *дєрзкїй*, q. v.

дѣрек AmUk. 'derrick', first recorded in 1929. — Subst. *підіймальний кран*.

From E. *derrick* 'ts', Білаш 235, see *дѣрик*.

дерелікта 'something abandoned', ModUk. — Subst. *безхазійне майно*, Бойків 136.

From Lat. *dērelicta* Npl. 'wholly forsaken', Klein 1, 430.

дѣрен, Gsg. дѣрну 'turf; sod', MUK. зъ дерну (1597), дерномъ Isg. (XVIII с.), дернъ (XVIII с.), OES. дрънъ (XI с.), дернь (XV с.); BRu. *дзѣран*, Ru. *дѣрн*, Sln. *дрн*, Cz., Slk. *дрн*, Po. *darń*, OPo. *darn*, Ca. *dzarna*. — Deriv. *дѣрня*, *дерніна*, *-істий*, *дерновий*, *дернувати[ї]*, *дерно-знімач*, *-різ*, MUK. дернина (XVIII с.), дерно (XVIII с.), дернукъ (XVIII с.), дернюка (XVIII с.), OES. дерный (XIV—XV с.), дерневый (XV с.), дерноватын (1375), дерновой. — Syn. *вѣрхній шар землі зарослий травою мурогом*, Тимченко 701.

PS. *дърнъ 'ts' connected with *дър- in *дѣрти*, q. v.; OES. дърнъ 'oath' originated from a custom to place a sod of дърнъ during the oat : овъ же дрънъ вѣскроуць на главѣ покладая присягоу творить (XI с.).

дерѣн, Gsg. дерену 'Cornus : dog - berry; hound - tree', MUK. из дереня (:*дерень), Ru. *дерѣн*, Бу. *дрян*, SC. *drījen*, Sln. *drén*, Cz. *dřin*, OPo. *drzon*, Po. (from Uk.) *dereń*, UpSo. *drén*, Ca. *dřon*, Plb. *dren*. — Deriv. *деренівка*, *дерѣнка*, *дереняк*, MUK. *дереніна* (XVIII с.), дерновий (1756), FN. *Деренівський*, GN. *Деренівка*. — Syn. *кизіль*.

PS. *дърнъ 'ts', connected with дѣрти, q. v., Преображенский 1, 181, Verneker 1, 184, Vasmer² 1, 503.

деренькотати, **деренькотіти** see дрѣнькіт.

дѣреш 'straw colour; roan (of horse)', MUK. дереш (1788 Дѣже StSl. 7, 164). — Deriv. *дерешуватий*. — Subst. *кинъ або вил чалої (сіробрунатної) масти*, Бойків 136.

From Hg. *deres* 'ts', Гнатюк ЕЗб. 4, 238, Кміт 58, Дѣже, l. с.; in Hg. orig.: 'beating', MNT-ESz. 1, 619.

держáва : держáти, see the following entry.

держáти, -жý, жійш 'to hold, keep', MUK. держáти (1459), держáль (1586), держáли (XVI с.), держý (1627 Беринда), держáти (XVII с.), держáть (XVIII с.), OUK. держáти (1340, 1386), держáль (1400), OES. дръжати, дръжяще (XI с. Остр. ев.), държите, държаться (XI с. *ibid.*), държа (1096), держиши (XIV с.), держати (1389); BRu. *дзяржáць*, Ru. *держáть*, Бу. *държá*, Ма. *држи*, OCS. *držati*, SC. *dřzati*, Sln. *držati*, Cz. *držeti*, Slk. *držat'*, Po. *dzierżyć*, dial. *dzierżeć*, *dzierzać*, LoSo. *zarzaś*, UpSo. *džeržeć*, Plb. *dérzat*. — Deriv. *держáтися*, *вїдержáти*, *в-*, *з[а]-*, *на-* *пере-*, *під-*, *по-*, *при-* *держáти[ся]*, iter.: *в[и]-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *під-*, *по-*, *при-* *держáвати[ся]*, *держáння*, *вїдержáння*, *в-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *під-*, *по-*, *при-* *держáння*, *в[и]-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *під-*, *по-*, *при-* *держáвання*; *держáва*, *-вий*, *-ність*, *держáвець*, *держáк*, *держáльник*, *-иця*, *держáльце*, *держáтель*, *[само-]дѣржець*, and compounds: *держá-дерево*, *держáморда*, *держáвно-творчий*, *-монополістичний*, *-руїнни[цьки]й*, etc., here also SovUk. neologisms: *держ-апарат*, *-банк*, *-бюджет*, *-видáв*, *-земфóнд*, *-кордóн*, *-кредіт*, *-літвидáв*, *-плян*, *-позїка*, *-промисловїсть*, *-страх*, *-теáтр*, *-торгівля*, *-устанóва*, *-фóнд*, etc.; MUK. держáва (XV—XVIII с.), держáвець (XVII—XVIII с.), держáвца (XV—XVIII с.), держáвчина (XVII с.), держáвний (XV, XVII с.), держáвський (XVIII с.), держáвствовати (XVII—XVIII с.), держáл[н]о (XVII—XVIII с.), держáнье (XV—XVIII с.),

держатель (XV—XVIII с.), держатися (XVII—XVIII с.), держенье (XVI с.), ОУк. держатися (1420), при державѣ (1351), OES. дрѣжава (XVI с.), дрѣжава (XII с.), Держава Руская, дрѣжавльивѣ (1076 Изб. Св.), державница (XVI с.), дрѣжавьно (1096), дрѣжавьнѣи (XI с. Остр. ев.), дрѣжавьнѣ (1097), дрѣжавство, дрѣжаливи (1076 Изб. Св.), дрѣжатель (XI с.), дрѣжати (XI с.), дрѣж[д]аливыи (1073 Изб. Св.); FN. *Держко* (> dial. *Дѣрико*), *Державин*. — Syn. *тримати, не пускати; володіти, мати в наймах, в орендѣ; нильнувати; затримувати, позбавляти волѣ; оберігати*, Тимченко 699 - 700; МУк. стяжаю или стяжавая — набываю, досягаю, достаю або посѣдаю, держу, 1627 Беринда.

PS. **dърžati* < **dъrg-ěti* 'ts', IE. root ***dher-* 'ts', in Sl. extended to ***dheregh-*, cf. Av. *dražaitē* 'he holds, leads', cf. Schmidt KZ. 25, 115, Sławski 1, 197, Pokorny 254; according to Berneker 1, 258, Gk. *drássomai* (*dráttomai*) 'I grasp with the hand, I hold', *dráxma* (*draxmē*) 'drachma', *tréfomai* 'I grow, thrive, increase', Lat. *fortis* 'strong, brave', a. o.; see also Walde-Hofmann 1, 535 - 536, Vasmer² 1, 503.

дерзати see the following entry.

дерзкий 'bold, daring, audacious', МУк. дерзкий — напрасный (XVII с. Синонима 146), дерзый (1625), OES. дрѣзоу Dsg., дрѣзь, дрѣзьѣ, дрѣзьхъ Gpl. (XI с.), дрѣзь, дерѣзи Npl.; BRu. *дзѣрзкі*, Ru. *дѣрзкий, дѣрзок*, OCS. *drъzzъ*, Bu. *дзрзай*, Ma. *дрзок*, SC. *dъzak*, Sln. *drz*, Cz. *drzý*, OCz. *drzí, drzký*, Slk. *drzý*, Po. *dziarski*, OPo. *darski*, dial. *dziarny, dziarzy*, Ca. *zérçi*. — Deriv. *дѣрзкостъ, -ко, дѣрзати, -ання, дѣрзнѣти, дѣрзосний*, МУк. дерзновень (XVII с.), дерзнувый (XVII с.), дерзнутое (XVII с.), дерзость (XV—XVIII с.), дерзостникъ (XVI с.), дерзко (XVII с.), дерзати, дерзнати (XVIII с.), OES. дрѣзо (XII с.), дрѣзливи, дрѣзання (1096), дрѣзновень-

ныи (XII с.), дрѣзость (XI с.), дерзость (XIII с.), дрѣзостно (XI с.), дрѣзостнѣ (XII с.), дрѣзоша, дрѣзноугъ (XI с.), дрѣзноуѣ (XI с. Остр. ев.), дрѣзноула (XI с.), дрѣзобати (XI с.), дрѣзоститъ (XI с.), дрѣзьствоуя (XI с.), — Syn. *відважний, смілий*, Тимченко 701.

PS. **dърzz[jь]*||**dърzzkъ[jь]* 'ts', IE. root ***dhrǵh-*:(basis) ***dheregh-* 'to hold; strong', cf. Lith. *diržmas* 'strong', OPr. *dirstlan* 'powerful', Skt. *dṛhyati* 'he holds strongly', *drdhá-* 'strong', *drahoját-* 'fit', Av. *dərəzra-* 'strong', Pokorny 254, Walde KZ. 34, 251, Brückner 254; yet cf. Berneker 1, 257, Sławski 1, 191, a. o., who reconstruct IE. root as ***dhrsu-* 'strong' and connect it with OPr. *dursos* 'mighty', Skt. *dṛsú-* 'bold' Gk. *thrasýs* 'bold', etc.

деривация 'derivation', ModUk.; BRu. *дэрываця*, Ru. *деривация* (since 1803), Po. *derywacja*. — Deriv. *дери-ват, дериваційний*. — Subst. *введення одних слів з інших; відхилення напрямку руху кулі або гарматня залёжного від ризи в цілці рушніці або гармати*, Орел 1, 257 - 258.

From Lat. *dērīvātiō* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 734, Ляхин 188, Klein 1, 430.

дѣрик 'derrick', ModUk.; Ru. *дѣрик* (since 1864). — Subst. *машіна, що підіймає потоплі судна з морсько-го дна, підіймальний кран* (див. *дѣрек*).

From E. *derrick* 'ts', Ляхин 188, АкСл. 3, 738.

деркотати, деркотити 'to rattle, clatter, creak', ModUk.; Bu. *дзрцям* 'I pull', Sln. *drkati* 'to run', *drkotati* 'to rattle, creak', Cz. *drkati* 'to push', Slk. *drkotat* 'to rattle, clatter, creak'. — Deriv. *деркотання, деркотіння, дерцати, деркач*; FN. *Деркач*. — Syn. *дренькотати, дренькотіти*.

PS. **dьrk[ot]ati* 'ts', connected with **dьrati*, see *дёрти*, *дрáти*.

дерма-, дермо- — a compound-forming element 'derm[o]-' in such words as *дерма-тексантэма*, *-тін*, *-тінт*, *-тёл*, *дермо-графія*, *-ід*, *-скопія*, etc., ModUk.; known to other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *шкіро-*, e. g. *дермоміозит* — *шкіром'язовиця*, etc.

From Gk. *dérma* 'skin', Klein 1, 430, Partridge 889; see also the following entry.

дермато- a compound-forming element 'dermat[o]-' in such words as *дермато-лог*, *-логія*, *-мікóза*, *-міозит*, *-пластика*, *-рагія*, *-склерóза*, *-спáзма*, *-терапія*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *шкіро-*, e. g. *дерматомиозит* — *шкіром'язовиця*, Бойків 136.

From Gk. *dermato-*, *dermat-* : *dérma* 'skin, hide', Klein 1, 430, Partridge 889, see also the preceding entry.

дернец, Gsg. *дернеця* dial. 'Christmas carol' (Добруджа), first recorded in the XX c. (Горбач 11, 7). — Subst. *колядка на Різдов*.

According to Горбач, l. c., it is derived from Rm. *dorință* '(good) wish'.

дерніна, дёрня : *дёрен*.

дёрти, дрáти, деру́, дерéш, Wd. *дру*, *дреш* (JBR.) 'to tear, flay; to fleece, sweat; to climb', MUK. *деруть*, не *драли* (1456), *дереть* (1600), *драти*, *драно* (XVII c.), *дрань* *драли* (XVIII c.), *дерти* (XVIII c.); BRu. *дзёрці*, *драць*, Ru. *драть*, OCS. *dьrati*, Bu. *дерá*, Ma. *дэре*, SC. *drijèti*, Sln *drèti*, Cz. *dráti*, *dřiti*, Slk. *drať*, Po. *drzeć*, OPo. *drać*, LoSo. *dreś*, UpSo. *drjeć*. — Deriv. *дёртисся*, *дрáтисся*, *дертъ*, *деру́н[ка]*, *драння*, *дран[оч]ка*, *дранний*, *дра-*

ниця, *дранкóвий*, *дрантя*, *дрантіна*, *-івий*, *дрань*, *дрá[ч]ка*, *дрáтва*, *-вовий*, *дрáля*, (*дáти*) *дрáла*, dial. [*по*] *дралува́ти*, *на́дра*, and prefixed verbs: *ві́дертисся*, *в-*, *від-*, *з[а]-*, *на-*, *об-*, *нід-*, *по-*, *при-*, *про-* *дёртисся* along with their correspondents with *дрáтисся* and iter. forms: *в[и]-*, *від-*, *з[а]-*, *на-*, *об-*, *нід-*, *по-*, *при-*, *про-* *дирáтисся*, MUK. *дертисся* (1672), *дратву* Asg. (XVI c.) *дратва* (XVII c.), *дратници* Gsg. (XVIII c.), *драча* (XV—XVIII c.), *драчовъ* Gpl. (XVIII c.), *драчливъ* (XVIII c.), OES. *дертъ* (1436), *драчїе*. — Syn. *рвáти*, *розривáти*, *шáрпати*, Тимченко 702.

PS. **dьrati* 'ts', IE. root ***dir-* : ***der-* 'ts', cf. Lith. *dirti* 'to flay, skin' Latv. *nu-daras* Npl. 'waste, rubbish', Skt. *dr̥nati* 'he splits', Av. *dar-* 'to split', Gk. *derein* 'to flay', Cymn. *darn* 'part', Goth. *ga-tairan*, OHG. *zëran* 'to tear to pieces, destroy', E. *to tear*, Du. *teren* 'to consume', etc., Miklosich 41, Преображенский 1, 193 - 194, Berneker 1, 185, Trautmann 52, Fraenkel 96, Brückner 100, Sławski 1, 173 - 174, Kluge 404, Pokorny 208, a. o.

деру́га 'disorderly retreat; downfall', ModUk.; Po. *deruta*. — Subst. *утéча*, *безладний відступ*; *сільний спад кўрсу цінних папéрів на біржі*, Орел 1, 258.

From Fr. *déroute* 'ts', Орел, l. c.

дерча́ти : *деркотáти*, *деркотіти*.

деря́ба 'jay', ModUk.; Ru. ts. — Deriv. *деря́бка* (Makowiecki 161), *деря́бнуть* (Горбач 8, 25). — Subst. *со́я*, *со́йка*.

According to Горяев 90, it is connected with root **der-* 'to produce sound', cf. Skt. *dhr̥nati* 'it sounds'; this explanation was rejected by Преображенский 1, 182, and other etymologists, who derive it from *деру́*, *дёрти*, see s. v.

десант, rarely: десанта 'disembarkation of troops', ModUk.; BRu. *дэсант*, Ru. *десант* (since 1803), Po. *desant*. — Deriv. *десантний*, -ик. — Subst. *висідання війська з корабля на суходіл; саме військо, що прибуло на місце воєнних операцій морським шляхом*, Бойків 137.

From Fr. *descente* 'ts', Акуленко 141, АкСл. 3, 738.

десбич see десьбич.

десень 'sketch', ModUk.; Po. *deseń*. — Subst. *зразок, взірєць*, Бойків 137; *визерунок*.

From Fr. *dessein* 'ts', Klein 1, 432.

десерт 'dessert', ModUk.; BRu. *дэсэрт*, Ru. *десэрт* (since 1803), Po. *deser*. — Deriv. *десертний*. — Subst. *подавана по обіді страва з солодких речей або овоців, ласощи*, Бойків 137.

From Fr. *dessert* 'ts', Орел 1, 258, АкСл. 3, 738, Klein 1, 434.

деси[к] Lk. for десь (Приймак РМ. 2, 450), see де.

десигнація, 'designation, assignment', ModUk.; Po. *desygnacja*. — Deriv. *десигнатор, десигнувати*. — Subst. *призначення на посаду*, Бойків 137.

From Lat. *dēsīgnātiō* 'ts', Klein 1, 432.

деск AmUk. 'desk', first recorded in 1923, Жлуктенко 124. — Subst. *письмовий стіл*.

From E. *desk* 'ts', Білаш 235.

дескрипція 'description', ModUk.; Po. *deskrypcja*. — Deriv. *дескриптивний*. — Subst. *опис, нарис*, Орел 1, 259.

From Lat. *dēsīptiō* 'ts', Klein 1, 431.

десм[о]- a compound -forming element *desm[о]*- 'bond' in such words as *десмографія, десмологія, десмурія*, etc.

From Gk. *desmós* 'band, bond', Орел 1, 259, Ляхін 189, Klein 1, 433.

Десна, Wd. Десна (Желеховський 1, 178), GN. Desna (left tributary of Дніпро and Дністер), BRu. *Дзясна*, Ru. *Десна*, Po. *Desna*. — Deriv. *Старá Десна, Десьонка* (Кат. річок 164), *Деснянський*. — Syn. *найбільша ліва притока Дніпра; ліва притока Південного Бугу*, УРЕС. 1, 582.

PS. **Desná* 'ts', connected with **desnъ* 'right'; out of the two possible explanations why the left tributary was originally called 'right': (1) colonization of ES. tribes expanding northward from the south and (2) **desnъ* meaning originally 'southern', the former seems to be most persuasive; inconvincible are: the "euphemistic" explanation of Vasmer: 'right' instead of 'left', cf. ZfslPh. 7, 410, RS. 6, 187 and his ED. 1², 506; etymology: **Дьсна* < ***dei-*: *di-* 'to sparkle', cf. Moszyński, Zasiąg 182 - 183; and finally the fantastic explanation of Десна as **Дне-* (:Дон, Дніпро, Дністер) and **-сна* (:Снов) by В. П. Петров (in his lecture at Füssen, West Germany, on May 10, 1946).

десна, десниця arch. 'right hand', MUk. на десно ни лѣво (XVII с.), OES. рока десная (XI с. Остр. ев.), десница (ibid.); Ru. *десница*, OCS. *desnъ, desnica*, Bu. *десна, десница*, Ma. *десна рака, десница*, SC. *desna rúka, desnica*, Sln. *desna*. — Syn. *права рука, правиця*.

PS. **desna* [rоka], **desnica* 'ts': **desnъ[jь]* being related to Lith. *dešinas* 'right', *dešinė* 'right hand', Skt. *dák-sina-*, Av. *dašina-*, Gk. *deksiós*, Lat. *dexter*, etc., Преображенский 1, 182, Berneker 1, 187, Rozwadowski RS. 2, 111, Trautmann 53, Fraenkel 91, Pokorny 190, a. o.

дэспед Bk. 'fault, deficiency', first recorded in 1934 (Кміт 58). — Subst. *хіба, недомагання*.

The word seems to correspond to *дэшпет*, with voiced final *-t*, the ultimate source being Lat. *dēspectus*, see деспéкт.

деспéкт 'offence, insult', MUK. деспектъ (1583 АКЖМУ. 51; 1599 - 1650 Худаш 106). — Subst. *образа, зневага*, Бойків 137.

From Lat. *dēspectus* 'ts'; see also *дэшпет* and the preceding entry.

дэспот 'despot, tyrant', MUK. деспотъ (XVII с.), BRu. *дэспат*, Ru. *дэспот*, Po. *despot*, etc. — Deriv. *деспотія, деспотизм, -ічний*. — Subst. *тітул дэяких володарів*, Тимченко 703; *необмежений владар, свавільна, жорстока людина; утісник, тиран*, Бойків 137.

From Gk. *despótēs* 'master, ruler, tyrant', Тимченко, I. с., Огієнко РМ. 3, 127, Klein 1, 434.

дэста, arch. дестъ 'sheet of paper; folio', MUK. дестъ (1494), дестей Gpl. (1571), на десту (1601); Ru. *дестъ* (first recorded in Ru. in 1551, cf. Vasmer² 1, 507, following Срезневский 1, 656). — Deriv. MUK. дестовии, дестный (XVI—XVII с.) — Subst. *аркушевий формат; міра папéру: 24 аркуші*, Тимченко 1,703.

According to Тимченко, I. с., it comes from Pers. *dāst* 'hand', perhaps via Tk. *dāstā* 'bunch', Miklosich TE. 1, 283, Преображенский 1, 182, Berneker 1, 187, Lokotsch 40, a. o.

дестинація 'destination', ModUk.; Po. *destynacja*. — Deriv. *дестинатор*. — Subst. *призначення; ухва́ла*, Орел 1, 260.

From Lat. *dēstinātiō* 'purpose, design', Klein 1, 435.

дестру́кція 'destruction', ModUk.; BRu. *дэстру́кцыя*, Ru. *дестру́кция*, Po. *destrukcja*. — Deriv. *деструктивний*. — Subst. *руйну́ція, занéпад*, Бойків 137.

From Lat. *dēstructiō* 'ts', Орел 1, 260, Klein 1, 434.

дестъ arch. see дэста.

десцендэ́нт 'descendant', ModUk.; Po. *descendent*. — Deriv. *десцендэ́нція*. — Subst. *нащадок*, Орел 1, 260.

From Lat. *dēscendēns* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 431.

дэ́сять, Wd. *décig[ь]* 'ten', MUK. без десяти (1486), десятма, дэ́сятми Ipl. (XVI с.), дэ́сять (XVI—XVIII с.), OUK. дэ́сять (1386 - 1418), OES. дэ́сяти Dsg. (XI с. Остр. ев.), дэ́сяте Gsg. (1130), дэ́сять (1397); BRu. *дзэ́сяць*, Ru. *дэ́сять*, OCS. *desęť*, Bu., Ma. *déset*, SC. *dèset*, Sln. *desět*, Cz. *deset*, Slk. *desať*, Po. *dziesięć*, LoSo. *zases*, UpSo. *dze-saś*, Plb. *desať*. — Deriv. *дэ́сятый* (in MUK. and ModUk. felt as deriv. from дэ́сять, not *vice versa*, cf. Сулм. 2, 188-189), *дэ́сятері́к, дэ́сятеро, дэ́сяті́на, дэ́сятка, дэ́сяток, дэ́сятник, дэ́сятері́ковий, дэ́сятері́чний, дэ́сятерний, дэ́сятко́вий, дэ́сяцький, дэ́сятері́ти*, etc.; compounds: *дэ́сяти- бóрство, -вéрстка, -вéрстний, -гранже́ний, -гранже́ник, -дэ́нка, -дэ́нний, -кля́сний, -кля́сник, -кля́сниця, -кратний, -ку́тний, -лі́тка, -лі́тний, -лі́ття, -мі́сячний, -пі́льний, -разо́вий, -рі́чка, -рі́чний, -рі́ччя, -складо́вий, -стру́нний*, etc.; here also compound numerals: *двáдцять, трі́дцять, п'ят-, ші́ст-, сі́м-, ві́сім-* and *дэ́в'ят-дэ́сят[ий]*; MUK. дэ́сятый (XV—XVIII с.), дэ́сятеро (XV—XVIII с.), дэ́сятерáко (XVII с.), дэ́сятилникомъ Isg. (XV—XVI с.), дэ́сяті́на (XVI—XVIII с.), дэ́сятка (XVIII с.), дэ́сятникъ (XV—XVIII с.), дэ́сятнички Gsg. (XVIII с.), дэ́сятокъ (XVII—XVIII с.), дэ́сятковий (XVII с.), дэ́сятинний (XVII—XVIII с.), дэ́сятовский (1766), дэ́сяточных два (1668), compounds: дэ́сятеро-

приказаня (XVII с.), десято-дневно (XVIII с.), -лѣтний (XVIII с.), -рожнымъ Isg. (XVI с.), ОУк. десяти (1388) десятиною Asg. (1440), к десятинному (1445); OES. десяти, десятицьскы, десятицьство, десятицьрины, десятицьцею Isg., десятицьро (XII с.), десятицьро, десятицьжды, десятицьлицы Npl., десятицьличъ, десятицьники Apl., десятицьрина, десятицьина, десятицьца, десятицькъ, десятицьоуете, десятицьоривъше, десятицькуетеся, десятицьствова, etc., compounds: десятиць -словьниця, -словьць. — Syn. *дві п'ятки*.

PS. **desętz* 'ts', derived from **desętz* 'tenth', goes back to IE. ***dekmt-* : *dekmt-* 'IO', cf. Lith. *dėšimt[is]*, Latv. *desmit* (< *desimt*), OPr. *dessimpts*, Skt. *dásá*, Av. *dasa*, Arm. *tasn*, ToA. *šák*, ToB. *šak*, Gk. *déka*, Lat. *decem*, OIr. *deich*, Goth. *taihun*, AS. *tien*, *tyn*, OHG. *zehan*, E. *ten*, etc., Miklosich 43, Berneker 1, 186 - 187, Kluge 404, Преображенский 1, 183, Trautmann 53, Brückner 110, Младенов 125, Machek 84, Fraenkel 91, Walde-Hofmann 1, 329, Pokorny 191, a. o.: "since in many, or rather all, decimal systems the basis of the system is the hand with its five fingers... it seems indeed reasonable to analyze ***dekmt-* as representing *de- kmt* 'two hands'", according to Szereményi 69; yet, Olzscha in his article in IF. 73, 147 - 148, expresses doubts about this assumption.

десь : де.

дэсьбіч, дэсьбічний dial. 'situated on the left side', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 178) — Subst. *п'равий*.

According to РССтоцький, Slavia 5, 29, it is compounded of *десць* < **desnz* and *бік* < **bokz*.

деталь 'detail, small item', ModUk.; BRu. *дэталъ*, Ru. *ts* (since 1854), Po. *detal*. — Deriv. *деталізація*, *деталізування*, *деталізувати[ся]*, *деталізований*, *деталь-*

ний. — Subst. *подробиця*, *дрібниця*, *малá частінка цілого*; (*деталі:*) *складові частіни машин*, Бойків 137.

From Fr. *détail* 'ts', Орел 1, 260, АкСл. 3, 746 - 747, Klein 1, 435.

детант[а] 'detente, since 1974. — Subst. *відпруження міжнародних взаємин*.

From Fr. *détente* 'ts', in AmUk. via E. *detente* 'ts'.

деташе 'loose, detached part; staccato (bowing)', ModUk. — Subst. *вільно*; *спосіб грати кожен тон окремим штрихом лучка по струні*, Орел 1, 260.

From Fr. *détaché* 'ts', Орел, l. с.

детектив 'detective', ModUk.; BRu. *дэтэктыў*, Ru. *ts*, Po. *detektyw*. — Deriv. *детективний*; AmUk. *детектив сторіз* (also: *детективу сторіз 'оповідання про детективів'*, Білаш 236), Wd. *детективка* (JBR). — Subst. *таємний агент слідчих органів*; *вивідувач*, Орел 1, 260.

From E. *detective* 'ts', the ultimate source being Lat. *dēctectiō* 'detection', Орел 1, 260, АкСл. 3, 747, Klein 1, 435.

детектор 'detector', ModUk.; BRu. *дэтэктар*, Ru. *ts*, Po. *detektor*. — Deriv. *детекція*, *детектування*. — Subst. *хвилевказ*; *відкривач*.

From Lat. *dēctector* 'ts', Орел 1, 260, АкСл. 3, 747, Klein 1, 435.

детерджент 'detergent', first recorded in the XX с. (JBR). — Subst. *дезинфекційний очищувальний засіб*.

From E. *detergent* 'ts'.

детеріорація 'deterioration', ModUk.; Po. *deterioracja*. — Subst. *погіршення фізичних і хемічних властивостей ґрунту*, Орел 1, 260.

From Lat. *deteriorāre* 'to make worse', Орел, I. с., Klein 1, 435.

детермінувати 'determinate', МУк. детермінований (XVII с.), Ру. *детерминизм*, Ро. *determinować*, etc. — Deriv. *детермінант*, *-ація*, *детермінізм*, *-іст[ка]*. — Subst. *о-*, *при-* *значати*, Тимченко 706.

From Lat. *determināre* 'ts', Klein 1, 436, perhaps via Ро. *determinować*, Тимченко, I. с.

детонація 'detonation, explosion (its sound)', ModUk.; ВRu. *дэтанация*, Ru. *детонация* (since 1864), Ро. *detonacja*. — Deriv. *детонатор*, *детонометр*, *детонувати*, *детонаторний*, *детонаційний*. — Subst. *поширення вибуху, що перевищує швидкість поширення звуку*, Орел 1, 261.

From Lat. *dētonāre* 'to thunder down, thunder forth', Орел, I. с., Klein 1, 436.

детрит 'detritus', ModUk.; ВRu. *дэтрит*, Ru. *ts*, Ро. *detryt*. — Subst. *продукт розкладу мертвої тканини*, Орел 1, 261.

From Lat. *dētrītus* 'a rubbing away', Орел, I. с., АкСл. 3, 755, Klein 1, 436.

де факто 'de facto', ModUk.; ВRu. *дэ-факто*, Ru. *де-факто* (since 1864), Ро. *de facto*. — Subst. *справді, позаофіційно (визнати)*; *фактично*, Орел 1, 261.

From Lat. *dē factō* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 755, Klein 1, 413.

дефекація 'defecation', ModUk.; ВRu. *дэфекация*, Ru. *дефекация*, Ро. *defekacja*. — Deriv. *дефекаційний*. — Subst. *спорожнювання (шлунка, кишок)*; *очищення сирого бурякового соку в цукровому виробництві від*

фосфорних кислот, органічних речовин з допомогою вапна й вуглець-оксиду, Орел 1, 261.

From Lat. *dēfaecātiō* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 414.

дефект 'defect, flaw', МУк. дефект (XVII—XVIII с.), ВRu. *дэфэкт*, Ru. *ts* (since 1803), Ро. *defect*. — Deriv. *дефективний*, *дефектний*, and compounds *дефектолог*, *-логія*, *-логічний*, *-скопія*. — Subst. *хиба, вада, Гандж*, Орел 1, 261.

From Lat. *dēfectus* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 755, Klein 1, 414.

дефензіва 'defensive', ModUk.; Ро. *defenzywa*. — Deriv. *дефензор*. — Subst. *оборонний стан; оборонна тактика; таємна поліція в Польщі (до 1939 р.)*, Орел 1, 262.

From Ро. *defenzywa* 'ts', the ultimate source being Fr. *défensive* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 755.

деферувати 'defer, submit', ModUk. — Subst. *подавати гідку, напоумлювати*, Орел, 1, 262.

From Lat. *dēferre* 'to carry or bring down, grant, allot, offer', Klein 1, 414.

дефетизм 'defeatism', ModUk.; Ро. *defetyzm*. — Deriv. *дефетист*. — Subst. *зневіра в перемозі*, Орел 1, 262.

From Fr. *défaitisme* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 414.

дефібрер 'wood-, stuff - grinder', ModUk.; ВRu. *дэ-фібрэр*, Ru. *дефибрер*, Ро. *défibreur*. — Deriv. *дефібрування*. — Subst. *машіна, що розтинає дерево на волокніну (в паперовім виробництві)*, Орел 1, 262.

From Fr. *défibreur* 'ts' the ultimate source being Lat. *fibra* 'fiber' Орел, I. с., Ляхін 191.

дефіле 'narrow gorge (pass), strait; defiling (of soldiers)', ModUk.; BRu. *дэфіле*, Ru. *дефиле* (since 1803), Po. in deriv. *deflować*. — Deriv. *дефіляда*, *дефілювати*, *-ання*. — Subst. *похід*, *марш вузькою колоною або один за одним*; *ущелина в горах*, Орел 1, 262.

From Fr. *defiler* 'to march in files', Орел, 1. с., АкСл. 3, 755 - 756, Klein 1, 415.

дефініція 'definition', MUk. дефініювати (XVII с.); BRu. *дэфініцыя*, Ru. *дефиниция* (since 1803), Po. *definicja*. — Deriv. *дефінітив*, *дефінітивний*. — Subst. *точне певне визначення слова або поняття*, Бойків 138.

From Lat. *definitio* 'ts', Орел 1, 262, АкСл. 3, 756, Klein 1, 415.

дефіс 'small separating line, hyphen', ModUk.; BRu. *дэфіс*, Ru. *дефис*, etc. — Subst. *розділка*, *знак сполучення або переносу*, Бойків 138.

From Fr. *défis* : *defaire* 'to destroy, to pull something to pieces'.

дефіцит 'deficit', ModUk.; BRu. *дэфіцыт*, Ru. *дефицит* (since 1839), Po. *deficyt*. — Deriv. *дефіцитний*, Wd. *дефіцитовий*. — Subst. *перевіщення видатків над прибутками*; *недостача*, *недолік грошей*; *утрата*, Бойків 138.

From Lat. *deficit* 'it is wanting', Орел 1, 263, АкСл. 3, 756 - 757, Klein 1, 415.

дефлєктор 'deflector', ModUk.; BRu. *дэфлєктар*, Ru. *ts*, Po. *deflektor*. — Subst. *висисна споруда (флюгер) на димарі, що автоматично встановлюється за вітром і посілює витягання газів*; *прилад виміряти відхил магнетної стрілки*, Орел 1, 263.

From Lat. *dēflectere* 'to deflect', Орел, 1. с., Ляхін 191, Klein 1, 415.

дефляція 'deflation', ModUk.; BRu. *дэфляцыя*, Ru. *дефляция*, Po. *deflacja*. — Subst. *вілчнення з обігу частини грошових знаків, щоб підвищити валюту*; *протилежне інфляції явище*; (в геології:) *зніснення вітром розпущених частин ґрунту*, Бойків 138.

From Lat. *dēflāre* 'to blow off', Орел 1, 263, АкСл. 3, 757, Klein 1, 415.

деформація 'deformation', ModUk.; BRu. *дэфармацыя*, Ru. *деформация* (since 1895), Po. *deformacja*. — Deriv. *деформувати[ся]*, *-ання*. — Subst. *зміна форми будови тіла або його частин, переважно через хворобу*; *з-, по-нівечення*, Бойків 138.

From Lat. *dēformātio* 'ts', Орел 1, 263, АкСл. 3, 757, Klein 1, 416.

дефравдація 'embezzlement, deceit, artifice', ModUk.; Po. *defraudacja*. — Deriv. *дефравдант*, [з]дефравдувати, *-ання*. — Subst. *обман*, *ошуканство*; *контрабанда*; *крадіжка грошей*, Бойків 138.

From ModHG. *Defraudation* 'ts'.

дєхкán '(Tk.) peasant', ModUk.; BRu. *дєхкánин*, Ru. *дєхкán[ин]*. — Subst. *назва трудового селянства в Туркестані*, Бойків 138.

From Tk. *dihqan* 'of the village', АкСл. 3, 757, Дмитриев 23.

дєхоть dial. see дьбоготь.

дєхто see де and хто.

дєцємбер, also *дїсємбир* (Poik 68) AmUk. 'December', first recorded in 1963. — Subst. *грудень*.

From E. *December* 'ts', Білаш 236.

децемвір 'decemvir', ModUk.; BRu. *дэцэмвір*, Ru. *децемвір*, Po. *decemvir*, etc. — Deriv. *децемвірат*. — Subst. член колéгії з десятиох обраних старшин, що прáвили колісь Рімською державою, Бойків 138.

From Lat. *decemvirī* 'ten men', Орел 1, 263, Klein 1, 408.

деци- a compound-forming element 'deci-' in such words as *деци-бéль*, *-грам*, *-літр*, *-мáльний*, *-мáця*, *-мéтр*, *-мóль*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. (rarely:) *десят*- e. g. *децимáця* — *десяткувáння*, *децимáльний* — *десяти́нний*.

From Lat. *decimus* 'tenth', Partridge 888.

децизія 'decision', MUK. децизыи Gsg. (XVII c.), децизію Asg. (XVIII c.); Po. *decyzja*. — Deriv. *децидува́ти*. — Subst. *рiшення*, *постанóва*, Орел 1, 264.

From Lat. *dēcisiō* 'ts', perhaps via Po. *decyzja*, Тимченко 1, 706.

дéцима 'one tenth, tithe', ModUk.; BRu. *дэцыма*, Ru. *ts* (since 1839), Po. *decyma*. — Subst. (*у музиці*;) *деся́тий тон*, *раху́ючи від пéршого основно́го*; *промі́жок на 10 ступнів у контрапункті*; *строфа́ з 10 рядків*, *уживана колісь в Еспа́нії*, Бойків 139.

From Lat. *decima* 'tenth', Орел 1, 264, АкСл. 3, 758.

дец[ц]іт AmUk. 'that's it', first recorded in 1924. — Subst. *Так воно́!*

From E. *that's it* 'ts', Білаш 237.

дец ра́йт [дем ра́йт], AmUk. 'that's right [damned right]', first recorded in 1915. — Subst. *Так, пра́вда!*

From E. *that's right*, [damned right] 'ts', Білаш 236.

дешáрж 'unloading', ModUk.; Po. in deriv.: *deszarżować*. — Deriv. *дешаржува́ти*, *дешáржний*. — Subst. *ві-*

вантаження корабля́; *вістріл з гарма́ти*, *віпал*, Бойків 139.

From Fr. *décharge* 'ts'.

дешéвий 'cheer, inexpensive', MUK. дешевый — трекуплный, суетный (XVII c. Синонима 146), дешевою Isg. (XVIIIc.), OES. дешевъ; BRu. dial. *дзяшэвы*, Ru. *дешёвый*, wanting in other Sl. — Deriv. *дешевéнький*, *дешевісінький*, *дешевіший*, *дешевізна*, *дешевина́*, *дешевість*, [з]дешевіти, [но]дешевіти, [но]дешевішати, *дешево*, *дешевéнько*, MUK. дешевенько (XVIII c. Інтермедіі 153), *дешево* (XVII—XVIII c.), *дешевость* (XVII—XVIII c.). — Syn. *недорогий*; (*про ціну*;) *помірний*, *невисóкий*; (*підсилено*;) *низький*, *за безцін*, Деркач 57; Wd. *тáний*.

Etymology uncertain; its reference to *десніця*, Горяев (Доп.) 2, 10, seems to be based on f/e; inconvincible is also its derivation from **desiti*, cf. OCS. *desiti* 'to find, meet', SC. *dēsiti* 'to direct' OCz. *podesiti*, *udesiti* 'to make properly, in order', Грот 899, Berneker 1, 188, Vasmer² 1, 510, a. o.; "anarchic" appears to Brückner PF. 7, 179, its derivation from a corresponding word to Av. *dainhuš* 'land' (:дешéвий= 'produced in the same land, i. e. cheeper'), suggested by Pedersen IF. 5, 65; in view of its restricted diffusion the word is most probably a borrowing from Tk-Tt. *tōš* 'to fall down (in price)', cf. Matzenauer LF. 7, 42, Berneker, l. c.

дешифрува́ти 'to decipher', ModUk.; BRu. *дэшыфраваць*, Ru. *дешифрова́ть* (since 1803), Po. *deszyfrować*. — Deriv. *дешифрува́ння*, *дешифрoваний*, *дешифрува́ти-[ся]*, SovUk. *дешифрoвка* (from Ru.). — Subst. *товма́чити таéмне письмо́* або *переклада́ти телеграфні знакі́ слова́ми*; *переклада́ти сучáсною мо́вою ста-*

родáвне писъмо́, вієрогліфи, клинопис, то́що, Орел 1, 264.

From Fr. *déchiffrer* 'ts', Орел, 1. с., АкСл. 3, 760 - 761, Klein 1, 410.

дешпет 'scandal, indecorum; debauch, orgy', ModUk. — Subst. *бешкет, галабу́рда*, Бойків 139.

From Fr. *déspectus* 'despising', with phonetic changes (*sp* > *šp*, *ct* > *t*) and a specialized meaning in Uk.: 'despising' → 'a thing (action) to be despised' → 'scandal, indecorum' → 'debauch, orgy'; it is a strong suspicion that *дешпет* was f/e. corrupted to *бешкет* q. v.; see also *деспект*, and *деспед*.

дещиця 'little thing, bagatelle', ModUk.; wanting in other Sl. — Deriv. *дещинний*. — Syn. *дрібка*, Деркач 63.

A ModUk. neologism, derived from *дещо*, q. v., and the suffix *-иця* like *абщиця, нісенітниця*, etc.

дещо see де and що.

дэяк[ий] see де, як[ій].

де! interj. for calming bulls: 'stop!, hold!', first recorded in the XIX c. (from a collection of Д. Еварницький, cf. Грінченко 1, 374). — Syn. *гов!*

A primitive imitative interj.

девина́ dial. for диванна.

дэдя, дэдьо Wd. see дядя, дядьо.

дэплови SoCr. 'reins, ribbons', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *віжки, поводи*.

From Hg. *gyerlő* 'ts', Гнатюк, 1. с., MNT-8Ez. 1, 1127.

дерлánка SoCr. 'throat', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335). — Subst. *горло, гортánка*.

A dial. deformation of *горлянка*, q. v.

дж!, джа! interj. imitating the sound of a rod in sudden quick motion, first recorded in the XX c. — Syn. *дззз!* РССтоцький 3, 154.

A primitive o/p. interj.

джаб, also дзяб AmUk. 'job', first recorded in 1915. — Deriv. *джа́біст, дзя́біст*, Жлуктенко 124; *джабува́ти* (JBR.). — Subst. *пра́ця, служба*.

From E. *job* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 237.

джавéл во́тер AmUk. 'javelle water', first recorded in 1943. — Subst. *рідина́ до вибілювання*.

From E. *javelle water* 'ts', Білаш 237.

джавл 'joule, a unit of electrical energy', ModUk.; BRu. *джоуль*, Ru. *джауль, джоуль*, Po. *dżaul, dziul*. — Subst. *одини́ця праці (сантимéтр - грамсекунда), дорівнює 10⁷ ерґам*, Орел 1, 264.

Named after the E. physicist J. Prescott *Joule* (1818-89), АкСл. 3, 766, Klein 1, 833.

джавр see гявур.

джага́н see чекáнити.

джаз 'jazz', ModUk.; BRu., Ru. *ts*, Po. *dżez, jazz*. — Deriv. *джазба́нд*. — Subst. *американська му́зика й та́нці, утво́рені під впли́вом мури́нської му́зики*.

From E. *jazz* 'ts', Орел, 1. с.

джайні́зм 'jainism', ModUk.; Ru. *джайні́зм*, Po. *dżai-nizm*. — Deriv. *джайна*. — Subst. *секта́нтський індуїстський рух, що його́ започаткува́в Джайна*, Орел 1, 265.

From Hind. *Jaina*, Klein 1, 824.

джамі́я 'mosque', ModUk. — Subst. *мечéт у му́сулманів*, Орел 1, 265.

From Rm. *geamiä* < Ar. *ğami* 'ts', Lokotsch 52.

Джан-гис-ага́ч 1849 Шевченко : Shevchenko's title of a painting of the Kazakh 'holy tree', see сингіч-ага́ч.

дзбан see дзбан.

джгут see жгут.

'дже abbr. адже, q. v.

джеб 'jab', ModUk.; Ru. *джеб*. — Subst. *прямий удар зблизка в бокси*, Бойків 139.

From E. *jab* 'ts', Льохін 192.

джегоніти see жебоніти.

джеджора Wd. 'jay', first recorded in the XIX c. — Subst. со́йка.

Origin ts as in джінджора, see джінджор.

джейл, also джийл, дзел AmUk. 'jail', first recorded in 1915. — Subst. *в'язниця*.

From E. *jail* 'ts', Білаш 239.

джейран 'Asiatic antelope', ModUk.; Ru. *ts*. — Subst. *сіруватожовта антильона, що живе в степах Середньої Азії, Монголії й Персії*, Бойків 139.

From Tk. - Kaz. *džijrān* 'ts', cf. also Alt. *jārān*, Mong. *džegeren* 'ts', Miklosich TE. 1, 289; see also дзерен.

джекет, also джекіт, джекик, AmUk. 'jacket', first recorded in 1915. — Subst. *жакет, куртка*.

From E. *jacket* 'ts', Білаш 241.

джекик, джекіт AmUk. see джекет.

джек-ман AmUk. 'jack-man', first recorded in 1929. — Subst. *залізничий робітник при важелях*.

From E. *jack-man* 'ts', Білаш 242.

джек-ребіт AmUk. 'jack-rabbit', first recorded in 1931. — Subst. *рід великих диких зайців*.

From E. *jack-rabbit* 'ts', Білаш 242, Роік 70.

джекувати AmUk. see піджекóувати.

джек-фиш AmUk. 'jackfish', first recorded in 1958. — Subst. *щупак*.

From E. *jackfish* 'ts', Білаш 242.

джелес AmUk. see джілис.

джелі AmUk. 'jelly', first recorded in 1941. — Subst. *Галарета*.

From E. *jelly* 'ts', Білаш 242.

джем, also джим, AmUk. 'jam', first recorded in 1913. — Subst. *варення; мармеляда* (JBR.).

From E. *jam* 'ts', Білаш 243.

джемпер 'jumper', ModUk.; BRu., Ru. *джемпер*, Po. *dżemper*, also *jumper*. — Subst. *спортóва, вóвняна, суцільно плéтена блюза*, Орел 1, 265.

From E. *jumper* 'ts', Орел, I. c., Льохін 192, АкСл. 3, 763.

дженджеруха, дженджерістий see джінджор.

дженерал бас AmUk. 'general boss', first recorded in 1927. — Subst. *головний наставник*.

From E. *general boss* 'ts', Білаш 243.

дженерал мэрчент AmUk. 'general merchant', first recorded in 1937. — Subst. *загальний крамар*.

From E. *general merchant* 'ts', Білаш 243.

дженітор 'janitor', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *двірнік*.

From E. *janitor* 'ts'.

дженітлмен, SovUk. джентльмэн 'gentleman, polite (elegant) man', ModUk.; BRu. *джэнтлемэн*, Ru. *джентльмэн* (since 1839), Bu. *джентлемэн*, Po. *dżentelmen*, etc. — Deriv. *джентльмэнство, джентльмэнський*. —

Subst. *добре вихована людина, що в поведінці додержує чести, моралі*, Орел 1, 265.

From E. *gentleman* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 763 - 764.

дженітри 'gentry', ModUk.; BRu. *дженітри*, Ru. *дженітри* (since 1864), Po. *gentry*. — Subst. *дрібновлáсницька шляхта в Англії*, Орел 1, 265.

From E. *gentry* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 764.

дженюар AmUk. 'January', first recorded in 1963. — Subst. *січень*.

From E. *January* 'ts', Білаш 244, Роїк 69; see also *янвár*.

джер see *джур*.

джерга, also **дєрга** 'horse-cloth (-blanket); caparison; coarse woollen cloth', MUK. *дергу* Asg. (1605), *дергъ три* (XVIII с.). — Subst. *гру́ба волохата тканина; шерстяна чорна одіж, що її носять старі жінки замість плахти*, Бойків 136.

From Tk. *čerge* 'ts', Miklosich 33, Berneker 1, 145, Lokotsch 33, Тимченко 695, Vasmer RS. 3, 276 - 277, a. o.; less persuasive is its derivation from Rm. *sergā* 'peasant-blanket', (Vincenz 8); Mod. and MUK. *дєрга* instead of *джерга* under the influence of *дєргати*; see also the following entry.

джерга dial. 'cushion', first recorded in 1899 (Шухевич 1, 98). — Subst. *рід підюшки: підклад із ліжника або сіна*.

From Rm. *sergā* 'peasant-blanket', see the preceding entry.

джергіт, Gsg. *джерготу* 'jabbering, chirping; chattering', first recorded in the XIX с.; Uk. only. — Deriv. *джерґотати, джерґотіти, джерґотня́*, (b/f.) *джер-*

ґати, Wd. also *джеркотіти, джеркати* (Желеховський 1, 179). — Syn. *цебетання; розмова (нерозбірлива)*.

An o/p. formation of imitative origin.

джерге́ля, also **джерере́лі** Npl. (Кузеля 98) 'tresses or braid (arranged around the head like a crown or wreath)', ModUk. — Subst. *коса сплетена втрое, віночок на голуву*, Кузеля, I. с.

From Rm. *cercel* 'circle', the ultimate source being Lat. *circus*, Puškariu 341, Cioranescu 161; according to Горбач (letter of 10. 8. 1971), it derives from Po. *ceregiele* 'ceremony'; unconvincing.

джерелó, dial. also **джерлó**, [д]жбр[е]лó, **жерелó**, (Желеховський 1, 179) 'source, fountain, spring; first (prime) cause, origin', MUK. *джерело* (1668), з двох *джерел* (XVII с.), otherwise: *жерело* (1560), *презь жерела* (XVII с.), от... *жерела* (1719), *жерела* Apl. (1767), OES. *жералы* Isg. (XV с.), 70 *жерель* (XV с.), (from OCS. :) *жрѣла* Npl. (XVI с.), *жрело* (XIV с.), (from Po. :) *жродло* (XVI с.), з... *жродла* (XVII с.), *жрóдло* (XVII с.), *зе жрóдла* (XVII с.), *всѣ жродла* (XVIII с.), *отъ... жродель* (XVIII с.); BRu. *жаралó*, Ru. *жерелó*, OCS. *žrělo*, Bu. *жрелó*, *ждрелó*, SC. *ždrjèlo*, Sln. *žrelo*, Cz. *zřídlo*, Slk. *žriedlo*, Po. *źródło*. — Deriv. *джерельце, джерельня, джерелá[с]тий, джереловий, джерельний, -ястий, джерельний, джерелозна́вство*; here also *ожерелля*; MUK. *жерелов* (1627 Беринда), *жерелцомъ* Isg. (1672), *жерелонки* Asg. (XVIII с.); OES. *жерельнии* (XIV с.). — Syn. *природний вихід підземних вод на поверхню землі*, УРЕС 1, 590; *почáток*.

PS. *žer[d]lo 'ts', IE. root **guer- as in *гóрло*, q. v.

джеремувáти Hc. 'to speak incomprehensively', first recorded in the XX с. (Ломацький 6). — Subst. *говоріти незрозуміло*.

Of unknown origin, perhaps connected with *ǰ[ж]e-ренчати*, ч. v.

джеренчати Bk. see дренькіт.

джерзі AmUk. 'Jersey', first recorded in 1932. — Subst. *рід худоби*.

From E. *Jersey* 'ts', Білаш 244.

джерід 'jereed, jerid', ModUk. — Subst. *спис із грю-боло очерету в арабіє, курдіє і монголіє*, Бойків 139.

From Ar. *jarīd* 'leafless palmbranch', Skeat 314, Klein 1, 827.

джеркати, джеркотати, джеркотіти see джергіт.

джермала, джермела, джермари Npl. 'pincers for removing parasites (vermin) from sheep', first recorded in 1862 (Кухаренко *Основа* 5, 33). — Deriv. *джермелітти-[ся]*, *джермелувати*, *джермелює*. — Subst. *щипчики виїммати черву із шкіри овець*.

From Rm. dial. *žermár* < *viermár* : *vierme* 'wurm', Шелудько 2, 131, Crânjala 254, 438, Vrabie 141.

джерман AmUk. 'German', first recorded in 1946. — Deriv. *джерманський*. — Subst. *німець*.

From E. *German* 'ts', Білаш 244.

джерсей, джерсі 'jersey', ModUk.; BRu. *джерсі*, Ru. *джерсе*, *джерси*, Po. *jersey*. — Subst. *вєрхній, дамський трикотажний одяг*, Орел 1, 265.

From E. *jersey* 'ts', Орел, l. c., АкСл. 3, 764.

джеря see чир.

джиг! interj. imitating the sound of whipping, lashing, switching, ModUk. only. — Deriv. *джигун*||*джигун*, *джи-гуча*, dial. *джигалка* (Маковієcki 386), *джигати*, *джиг-нути* (Паламарчук ЛБюлетень 6, 25), *джигіря* (РССтоць-

кий *Slavia* 5, 31), Bk. *джеріга* (Кміт 59). — Syn. *дюг!* dial. *дзюг!*

An imitative o/p. formation.

джигіря 'lung and liver (of sheep)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179); Бу. *джигер* 'lung', SC. *džigerica* 'liver'. — Subst. *легені й печінка (овець)*.

From Rm. (Transilv.) *jigoare* 'ts', Cioranescu 451, the ultimate source being Tk.-Osm. *jiger* 'lung, liver, heart', Berneker 1, 242.

джигіт, SovUk. джигіт 'one who leaps (vaults) on (onto) a horse', ModUk.; BRu. *джигіт*, Ru. *джигіт* (since 1864), Po. (in deriv. :) *dżugitówka*. — Deriv. *джи-гітівка*, *джигітування*, *джигітувати*, *джигітай*. — Subst. *іздець, переважно на Кавказі, що добре володіє зброею й керує конєм; юнак, гарцівник*, Бойків 139.

From Tk. *čigit*, -*get*, 'ts', АкСл. 3, 765; cf. also Горяев 91, Радлов 3, 510, 4, 161, Преображенский 1, 183, Vasmer² 1, 511, Lokotsch 173, a. o.

джигун : джиг!

джид 'case for holding three arrows, (little) quiver', ModUk. — Subst. *старій татарський колчан на три стріли*, Бойків 39.

From Tk.-Osm. *džida* 'lance, spear', Miklosich 53, Berneker 1, 242, with transfer of meaning from 'spear' to 'arrow [holder]'

джийл AmUk. see джейл.

джілис also джіліс, джелес, джеловз AmUk. 'jealous', first recorded in 1959. — Subst. *зздричний*.

From E. *jealous* 'ts', Білаш 245.

джіліс AmUk. see джілис.

джиліога SoCr. '(female) dog', first recorded in the XX c. (Мукачів Полянський РМ. 1, 407). — Subst. *сука*, сун. *дйда*.

Perhaps from Hg. *csilla* '(bul)rush; [tugging]dog' with Uk. suffix *-юга*.

джіма see дзяма.

джин 'gin', ModUk.; Ru. ts (since 1803), Po. *dżyn*. — Subst. *англійська горілка з життя і ячменю, запровадена ялівцевими ягодами; машина, що нею очищують бавовну*, Бойків 139.

From E. *gin* 'ts', Kirkconnell 10, Орел 1, 265, АкСл. 3, 765.

джингоїзм 'jingoism', ModUk.; Ru. *джингоїзм*, Po. *dżyngoizm*. — Subst. *те, що й шовінізм (в Англії)*, Орел 1, 265.

From E. *jingoism* 'ts', Орел, I. c., АкСл. 3, 765; the word derives from *gingo* 'chauvinist', the ultimate source being Basque *Jainko* 'name of the supreme god', brought into England by the Basque soldiers during the reign of Edward I (1272 - 1307), Klein 1, 830.

джінджер AmUk. see джінджер-ейл.

джинджигилястий, джинджигилястий see джінджор.

джінджор, джінджора, Wd. джінджюра, дзіндзора. дзіндзюра 'Gentiana : gentian', first recorded in the XIX c. — Deriv. *джиджулуха* || *дже[н]джелуха*, *джиджуруха* || *дженджеруха*, *дженджик* || *дженчик*, *джинджурістий* || *дженджурістий*, *джиджуліти[ся]* || *джджулітися*, *дженджерувати*, here also (against Шаровольський 2, 60) *джинджигилястий* || *джинджигилястий*, and *джинджиріка*, (Мосаленко 30); FN. *Джджора*, *Джиджора*, *Джджалік* (pseudonym of I. Франко, Дей 141). — Сун. *Генциїна*.

Like *Гензюра*, q. v., the word comes from Rm. *ghințura* 'ts', the ultimate source being Lat. *Gentiana*, РССтоцький Slavia 5, 56, Vrabie 145.

джіни 'jinnee, genie', ModUk.; Ru. *джинны* (since 1839). — Subst. *злі дүхи в мусулманській демонології (в персів, арабів)*, Орел 1, 265.

From Ar. *jinnī* 'ts', Орел, I. c., АкСл. 3, 675, Klein 1, 830.

джінирал клінінг AmUk. 'general cleaning', first recorded in 1959. — Subst. *загальне чищення*.

From E. *general cleaning* 'ts', Білаш 245.

джинькашливий Wd. 'particular (in one's choice of food), fastidious, dainty', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Subst. *вибірливий (в їжі)*.

Perhaps from Rm. *cincai* 'to molest', Cioranescu 181, with a f/e. influence of *кашляти*, q. v.

джиркотіти dial. variant of дзюркотіти, see дзюркіт.

джихад 'jihad, jehad : religious war against unbelievers', ModUk. — Subst. *священна війна в мхаммеданів*, Орел 1, 265.

From Av. *jihād* 'contest, war', Klein 1, 830.

джігер AmUk. 'jigger', first recorded in 1964. — Subst. *„ганґара”*, *неріз з мотором*.

From E. *jigger* 'ts', Білаш 245.

джігольо 'a paid male (dancing) partner', ModUk. — Subst. *платний партнер (до танцю)*.

From It. *gigolo* 'ts', the ultimate source being Fr. *gigue* 'shank, fiddle', Klein 1, 656.

джінатіта dial. (Hc.) 'salt water (in earth)', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗ6. 26, 335). — Subst. *сіровиця*.

Origin obscure.

джінджер - ёйл, also джінджерёл, джінджер AmUk. 'ginger ale', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *напиток*.

From E. *ginger ale* 'ts', Білаш 246.

джінджюра dial. see джінджор.

джінси Npl. AmUk. 'jeans', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *штани*.

From E. *jeans* 'ts'.

джіпрок AmUk. 'gyprock', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *пластичний, смолистий матеріал, яким оббивають зовнішні стіни хати*.

From E. *gyprock* 'ts'.

джістокар dial. 'salesman', first recorded in the XX c. (Верхній Дунавець, Горбач 11, 9). — Subst. *крмар*.

Origin uncertain; according to Горбач, l. c., from Rm. *vistiernic* 'treasurer'; inconvincible.

джиу-джицу, джию-джицу 'jiu-jitsu', ModUk.; BRu. *джиу-джицу*, Ru. *джиу-джицу*, Po. *dziu-dzitsu*. — Subst. *довільні способи фізичної боротьби у японців*, Орел 1, 265.

From Jp. *jiu-jitsu* 'ts', Lokotsch 76, Klein 1, 835.

джмрдати Bk. 'to follow', first recorded in 1934 (Кміт 58). — Subst. *імї, волочитися за ким (напр. дитя, пес)*.

Origin obscure; perhaps from мародёр, q. v.

джміль, Gsg. джмеля, Wd. чміль 'bumble-bee, humble-bee', ModUk.; Ru. *шмель*, dial. *чмель*, Slk. *šmelj, čmelj*, Cz. *čmel, šmel*, Slk. *čmel*, Po. *czmiel, trzmiel*, LoSo. *čmjel*, UpSo. *čmela* Plb. *stamel*. — Deriv. *джмелєвий*; FN. *Джміль*. — Subst. *рід гуртосімєйної комáхи з групи бджолїних*, УРЕС. 1, 590.

PS. *čьmeljъ (<*kьmeljъ) 'ts', by arophony akin to *комар*, q. v.

джмолá Wd. 'bee', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Deriv. FN. *Чмолá*. — Subst. *бджолá*.

An interesting contamination of джміль (чміль) and бджолá, see s. vv.

джовл, SovUk. джоуль 'joule', ModUk.; BRu. Ru. *джоуль*. — Subst. *одинїця роботи електричного струму, ватсекунда*, Льохін 193.

From E. *joule* 'ts', named after the E. physicist James P. *Joule* (1818 - 1889), Klein 1, 833.

джог dial. 'youth', first recorded in the XX c. (Москаленко 30). — Subst. *челядь, молодь*.

See the following entry.

джог, джок '(Moldavian) dance', ModUk.; Ru. *джок*. — Deriv. FN. *Джогера* (Falkowski - Pasznycki 111). — Subst. *молдаванський танок у Басарáбї*, Бойків 140.

From Rm. *joc* 'ts', the ultimate source being Lat. *jocus* 'joke, jest', Vasmer², 1, 511, Puşkariu 79, Cioreanescu 454; here, perhaps, джог 'youth', with гекання and specialized meaning.

джодж AmUk. 'judge', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *суддя (в судї)*.

From E. *judge* 'ts'.

джойка dial. for сойка, q. v.

джойн, also джойнт, AmUk. 'join, joint', first recorded in 1929. — Subst. *лўчник залїзничних рёйок*.

From E. *join, joint* 'ts', Білаш 247.

джокей 'jockey', ModUk.; Po. *džokej*. — Deriv. *джокей-клуб*. — Subst. *лакей, що їде вёрхи за своїм пánом; найманний вёршник на кінських перегонах*, Орел 1, 266.

From E. *jockey* 'ts', Kirkconnell 7, the ultimate source being dimin. of Scot. *Jock* 'Jack', Klein 1, 830.

джокер 'joker', ModUk.; Ru. *ts*, Po. *joker*, etc. — Subst. *додаткова карта в колоді для гри в покера*, Орел 1, 266.

From E. *joker* 'ts' Орел 1, 266, АкСл. 3, 766.

джолó dial. 'sting, goad', first recorded in the XX c. (Борзна, Гринченко 1, 376). — Subst. *жало́*.

A dial. deformation of *жало́*, q. v., perhaps under the influence of *бджола́*.

джолóбати dial. for жолóбати, see жóлоб.

джоломíя dial. see жоломíя.

джóлонка dial. for жéлонка, see жóвна́.

джóнва dial. for жóнва, see жóвна́.

джонжолí Npl. dial. 'Staphylea pinnata L.: sort of gooseberry', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 358). Syn. *клека́чки*.

From Hg. *gyöngy* 'pearl', MNT-ESz. 1, 1134, the ultimate source being Tk. [*j*]ingi 'ts', Lokotsch 73; formal similarity between goose-berries and pearls was the basis for semantic transfer.

джóнка 'junk', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1864), Po. *dżonka*. — Subst. *вiтpи́льне судно́ в кита́йцiв*, Орел 1, 266.

From Port. *junco* 'ts', the ultimate source being Japanese *joń* 'ts', Klein 1, 836.

джóрга, джóрга dial. see чýрда.

джорелó, джорелíстий, джорелíтися dial. for джерелó, q. v.

джорíна, also жорíна SoCp. 'small piece of fried bacon'; Npl. 'greaves', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 169); SC. *džora* 'ts'. — Subst. *шквáрка, шквáрок*.

From Tk. *jevre* 'ts' (Дзендзелівський, l. c.).

джóуль see джовл.

джóя dial. for сóя, q. v.

джýга see чýга.

джугáн, also джугáн dial. for джагáн, see чекáнити.

джугáра see джу[н]гáра.

джугáстро, джугáстpум dial. 'Acer compestre L.: (common) maple tree', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 2, 3). — Subst. *бiло-, чорно-клéн, пáклен, сýклен*.

Origin obscure; perhaps from Rm. *ciucă* 'white' and *astar* 'strainer' with a specialized meaning.

джýгля Wd. 'winter cap', first recorded in 1877 (Вехратський 1, 14). — Subst. *зимовá ша́пка*.

Origin obscure; perhaps it is connected with джýга, see s. v.

джýгнути dial. for дióгнути : дюг!

джуджýра dial. for джiнджор, джунджóра, q. v.

джýйга! dial. interj. in inciting dogs to attack: 'tally-ho!', first recorded in the XX c. (Житомирщина, Паламарчук ЛБюлетень 6, 25). — Syn. *гу[д]жгá*, see s. v.

A metathetic variation of гýджгá!, q. v.

джýклити 'to drink (eagerly)', first recorded in the XX c. — Subst. *жадли́во пiти*.

An o/p. formation like жлуктáти, жолóпати, etc.

джулáй, also дзюлáй AmUk. 'July', first recorded in the XX c. (Рудницький 6, XV). — Subst. *лiпень*.

From E. *July* 'ts'.

джу́лий 'earless', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179), Бу. *чул*, SC. *čulov, čulast*, Sln. *šul, šula*, Slk. dial. *čula* 'ts'. — Subst. *без[в]у́хий*.

Most probably from Rm. *ciul* 'ts', Cioranescu 200; see also шу́лий.

джума́, Wd. джу́ма see чума́.

джу́мар[а], джу́марь SoCr. 'small piece of fried bacon; greaves', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський 169). Бу. dial. *джумэ́рка*. — Deriv. *джума́рка*, here also *жу́ма́рка, жма́рка*. — Subst. *шкварка, шкварок*.

From Rm. *jumară* 'ts', Дзендзелівський 13, 169, the ultimate source being either ModHG. *Schmarre* 'slash, sear', Cioranescu 456, or from Tk.-Pers. corresponding word, Младенов 127.

джуми́га dial. 'sediment, lees, dregs', ModUk. — Subst. *осад на дні посуди́ни*.

Of obscure origin.

джу́н, also дзю́н AmUk. 'june', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *червень*.

From E. *june* 'ts'.

джу[н]га́ра dial. 'Sorghum cernuum : sort of millet', first recorded in the XIX c. (Makowiecki 355). — Subst. *просо зві́сле*.

The word seems to be f/e. deformation of the Lat. term *Sorghum*; yet, its derivation from Rm. *ciungăra* 'oveja descornada', Cioranescu 201, with a fig. semantic transfer on account of similarity, is not excluded.

джу́нґлі 'jungle[s]', ModUk.; BRu. *джу́нґлі*, Ru. *джу́нґли* (since 1864), Po. *dżungla*, etc. — Subst. *тропі́чні лісові хащі та болота́*, Орел 1, 266.

From E. *jungle* 'ts', the ultimate source being Hind. *jangal* 'wood, jungle' (> Skt. *jan̄dala* 'dry, desert'), Skeat 318, Klein 1, 836.

джунд́жовий Wd. 'silk (?)', first recorded in the XIX c. (Головацький 2, 39). — Subst. *шовко́вий(?)*.

The word occurs in a Wd. folksong:

Божая Ма́ти... си́на повіват:
Ей повивачо́йки з само́го злота́,
А пеленоч́ки та *джунд́жови́ї*;

the last word is apparently a f/e. corruption of a foreign word.

джу́пиня́ха Hc. 'coquette', first recorded in the XX c. (Vincenz 1). — Deriv. *джу́пини́тиси*. — Subst. *кокэ́т-[к]а, спокю́сниця*.

From Rm. *jurineasă* 'dame, hostess', Vincenz, l. c., Cioranescu 458.

джу́плó dial. for дуплó.

джу́р, Wd. also, джер, жур 'a mess of boiled oatmeal (lightly fermented)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Deriv. *джу́рїти*, and (perhaps), *джу́ралы́це, джу́рджа*. — Subst. *вівса́нний кисі́ль; каша*.

Perhaps from Tk.-Tt. *jurga* 'sauer milk', see also чир.

джу́ра, also чу́ра 'orderly of a cossack officer; page, cossack officer's war companion', MUK. джу́ры Asg. (XVII c.), на... джу́рахъ (XVIII c.). — Deriv. джу́ронька; FN. *Джу́ра; Чу́раї*; GN. *Джу́рин, Джу́рїв, Джу́рків*. — Subst. *коза́цький слуга́ — зброєно́сець, що ходи́в з коза́цькими старши́нами в походи́*, Бойків 140.

From Tk.-Cha. *čirä* 'ts', which originally was borrowed as чу́ра and later (XVII c.) became джу́ра with initial č-voiced to dž-, cf. Корш ИзвОРЯС 8:4 (1903), 15.

джурат Нс. 'member of the municipal council', first recorded in the XX c. (Vincenz 1). — Subst. *член муніципальної ради*.

From Rm. *jurat* 'ts', Vincenz, l. c., Cioranescu 458.

джурба Нс. see журба.

джурга, джурга Нс. 'multitude (of men or animals on the road)', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 179). — Subst. *велике число; стадо, череда*.

From Hg. *csürhe* (*csirhe*) 'herd; mob, rabble', MNT-ESz. 1, 582.

джурдж Lk. see дзурдз.

джурджа see джур.

джурини abbr. for джумарини Нс. (Vincenz 13) see джумар[a].

джурчати see дзурчати.

джус 1. AmUk. 'juice', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *сік (з овочів)*.

From E. *juice* 'ts'.

джус 2. AmUk. 'Jews', first recorded in 1935. — Subst. *жиди*.

From E. *Jews* 'ts', Білаш 248.

джус 3. арго 'young boy, youth', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 38). — Subst. *хлопчак*.

From Rm. *jos* 'low', Горбач, l. c., Cioranescu 454.

джусь! see дзусь!

джут 1. = джгут see жгут.

джут 2. 'jute', ModUk.; BRu., Ru. джут (since 1875), Po. *juta*. — Deriv *джутівий*; — Subst. *тропічна росли-*

на з родіни літових, що з неї виробляють мічне полотно, Бойків 140.

From E. *jute* 'ts', Орел 1, 266, АкСл. 3, 767, of uncertain, probably non-IE., origin, Klein 1, 837.

джуфб Нс. 'player', first recorded in 1899 (Шухевич 1, 33). — Subst. *хлопець, що грає на губах*.

Origin obscure; its relationship to Rm. *juřā*, Hg. *zsufa* 'liquid', though possible, cannot be substantiated on account of meaning.

джюмарь Bk. for *чумарь, чума́к, see чума́.

джюрі AmUk. see жүрі.

джюхати Bk. 'to pour out (forth) the water, to spill, shed', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Subst. *вилівати з розмахом воду*.

Origin uncertain; connection with *дзюг!*, *дюг!*, though possible, cannot be substantiated.

джяволи Bk. 'cry; shouting children', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Deriv. *джяволіти, джявуліти*. — Subst. *крикливі діти, крики*.

Of о/р. origin, cf. дзявкіт, дзявкати, скавуліти, etc.

джяворонок Bk. see жайворон[ок].

джявря Bk. 'shouting woman', first recorded in 1939 (Кміт 59). — Deriv. *джярякати* (**джяврякати*). — Subst. *криклива жінка*.

Of о/р. origin, cf. джяволи.

джьос Нс. 'strike, blow, cuff', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗБ. 26, 335). — Subst. *стусан*.

Perhaps from Rm. *jos* 'low (blow)', cf. Cioranescu 454.

дзама dial. see дзяма.

дз'яні 'zany', ModUk.; Ru. дз'яни. — Subst. *м'аска слуги (арлекін) в італійській комедії*, Орел 1, 266.

From It. (Venetian) *zan[n]i* 'ts', Орел, I. с., Ляхін 193, the ultimate source being It. *Giovanni* 'John', Klein 2, 1766.

дз'янгра, дз'янгра Wd. 'fall rain with hail' (Посяння), first recorded in 1938 (Пшеп'юрська 72). — Subst. *осінній дощ з градом*.

Origin obscure; its connection with дз'яндра, q. v., cannot be substantiated on account of meaning.

дз'яндзара, дз'ярдзара, дз'яндзур dial. 'apricot', (Нижне Подністров'я, Дзєндзелівський ЛБюлетень 6, 36; Одещина, Москаленко 30), first recorded in the XIX с. (cf. Makowiecki 38); Bu. *з'ярзала, зарзамія*, SC. *zerdélija*. — Subst. *абрик'ос*.

The word is a borrowing from Bu. *з'ярзала*, Москаленко, I. с., Жилко 270, which, in turn, comes from Tk.-Osm. *zerdali* 'ts', the ultimate source being Pers. *zārdālā* 'yellow plum', Miklosich 399, Lokotsch 172; see also жерд'яля.

дз'ярдзара dial. see the preceding entry.

дзбан, dial. also збан, [д]жбан 'jug, can, pitcher', MUK. жбань||збан (XVII с. Алфавит 39), збань (1643 Ужєвич 40), збань (XVII с. ЛСЛ. 235), OES. чьбань (1144), (from OCS. :) чьвань; BRu., Ru. *жбан*, OCS. *čъvanъ*, Bu. dial. *джибан, джубан* (Младєнов РФВ. 62, 260), SC. [d]žban, Cz. *džbán*, OCz. *čban*, Slk. [d]žbán, Po. *dzban*, dial. *zban*, OPo. *czban*, wanting in Ma., Sln., LoSo. and UpSo. — Deriv. *дзбан[оч]ок*, dial. *збанка, збаня[тко]*, MUK. за... дзбанки (1605), збан[оч]кь (1643 Ужєвич 40). — Syn. *глек*; (з *вузькою шийкою* :) *гладущик*, dial. *товкан[ка]*, *товканя, довжак, -анка, куп[л]янка, купяня*,

шуп[о]ля, доб'оня (all from SoCr., cf. Дзєндзелівський 66), MUK. стамна, кгелетка (XVII с. Алфавит 30), скудель гліняний (XVII с. ЛСЛ. 235).

PS. **čъb-anъ* 'ts', most probably connected with *цеб'єр* (<**čъb-ьrъ*), q. v.; according to Zubatý LF. 28, 115 - 117, it corresponds to Latv. *ciba* 'small wooden vessel', Lith. *kibiras* 'pail, bucket', cf. also Brückner KZ. 45, 25 - 26, Со-болевський РФВ. 71, 446 - 447, Berneker 1, 165, Murko WuS 5, 29, Trautmann 133, Sławski 1, 188, Fraenkel 250, a. o.; less convincing are the etymologies of Младєнов РФВ. 62, 260 - 262 (: Gk. *kymbos* 'vessel', Skt. *kumbhā-* 'cup, pot') and Skok Archiv 35, 338 - 341 (: OHG. *scif-* 'vessel'); OES. чьвань < OCS. *čъvanъ* is f/e. influenced by OCS. *vinо*, Zubatý, I. с.; as far as Uk. variety of forms is concerned the oldest among them seems to be дзбан <**čъbanъ* (with loss of -ь- and the subsequent voicing of č- to dž-); it was followed by dissimilatively simplified жбан which alternated with збан (perhaps under the influence of *цеб'єр*, perhaps under that of Po. *zban*, cf. Sławski 1, 187), and дзбан — the final and youngest form (first occurrence: XVII с.); see also dial. *чоб'ан*.

дзбанк Ed. 'bank' first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 181). Subst. *банк*.

A f/e. deformation of *банк*, q. v., influenced by дзбан.

дзв! дззв! (РССтоцький 5, 154), дззз! interj. imitating sound of whip, lash, ModUk. — Deriv. *дзв'язнути, дзв'язчати* (РССтоцький, I. с.). — Syn. *цвиг!, цьвох!*

An o/p. formation based, perhaps, on voicing of *цв-*, cf. *цвиг!, цьвох!*

дзвеніти dial. also звеніти (Грінченко 2, 128), дзвиніти (Желеховський 1, 180) 'to ring, jingle, tinkle, clank', MUK. звеню : звиню; звенячи : дзвинячи; дзвиню (1627 Беринда), звиню — звеню (XVII с. Синонима 152; ЛСЛ. 73), OES.

звѣнѣти (XI с.), звѣнѣши, звенить (Сл. плк. Іг.); BRu. звѣнѣць, Ru. *звенѣть*, OCS. *zvъnĕti*, Bu. *zvъnĕjъ*, Sln. *zvenĕti*, Cz. *znĕti* (**zvъnĕti*), Slk. *zniet'*, OPo. *wznieć*, LoSo. *zněš*. — Deriv. *дзвеніння*, *за-*, *про-* *дзвеніти*, *-іння*, *дзвенячий*, *дзвѣнькач*, *дзвѣнькати*, *-ання*, *дзвѣнькотіти*, *-іння*, GN. *Дзвіняч*, *Звенігород[ка]*, PN. *Звенислáв[а]*. — Суп. *видавати гóлос*, *звук*, Тимченко 707; *бриніти*; (*уриваними звúками:*) *дзѣнькати*; (*про струну:*) *бринчати*; (*про скло, пóсуд:*) *дзинчати*, Деркач 57.

PS. **zvъnĕti* 'ts', by apophony related to *дзвін*, *дзвоніти*, *звук*, *звучати*, see s. vv.

дзвенó see *звенó*.

дзвѣнькати : *дзвеніти*.

дзвѣнькотіти : *дзвеніти*.

дзвізнути : *дзв!*

дзвиніти : *дзвеніти*.

Дзвіняч : *дзвеніти*.

дзвисть SoCp. see *звисть*.

дзвіжчати : *дзв!*

дзвіздá Wd. see *звіздá*.

дзвін 1. Gsg. *дзвóна* 'bell; ornament on Easter-eggs' (Грицак PM. 2, 146); 2. Gsg. *дзвóну* 'sound', MUK. *звонъ* (XVII с. ЛСЛ. 73), *звон* (XVII с. Гептаглот 26), *дзвун* (1681), *дзвономъ* Isg. (XVII с.), *в дзвони* (XVII с.), *звони* (1747 Інтермедіі 179), *въ дзвони* (XVIII с.), *у дзвони* (XVIII с.), *во всѣ дзвони* (1772), OES. *звоны||звони* Npl.; BRu. *звон* 'bell; sound', Ru. *звон* 'sound', OCS. *zvонъ* 'sound[ing]', Bu. *zvъnĕcъ* 'sound', SC. *zvōno* 'bell', Sln. *zvōn*, Cz., Slk. *zvon*, Po. *dzwon*, OPo. *zvon* (XIV—XVI с.) 'bell', LoSo., UpSo. *zvon*

'bell'. — Deriv. *дзвінѣць*, *дзвóни[чо]к*, *дзвінó[чо]к*, *дзвінїця*, *дзвінка*, *дзвонáр*, *дзвінкїсть*, *дзвінкїй*, *дзвінкóвий*, *дзвóникові*, *дзвоникувáтий*, *дзвонкóвий*, *дзвóнний*, *подзвінне*, *дзвоновїй*, *дзвóнчатий*, etc.; here also: *дзвонїти*, *-нїння*, *відзвонити[ся]*, *видзвóнювати*, *від-*, *за-*, *пере-*, *п[р]о-* *дзвонїти*, MUK. *звонѣць*, *дзвонóкъ* (1627 Беринда), *звонѣць* (XVII с. ЛСЛ. 73), *звоннїкъ*, — (1627 Беринда), *звонѣць* (XVII с. ЛСЛ. 73), *звоннїкъ*, *-їца* (ibid.), *дзвонникови* Dsg. (XVII с.), *на дзвонници* (1616), *дзвонїть* (XVII с.), *дзвонїли* (XVII с.), *звоню* (1643 Ужєвич 62₂), *звоню* (XVII с. ЛСЛ. 73), *дзвонити* (XVIII с.), *звони*, *звони дзвонять* (XVIII с.), *звоним* (1737 Інтермедіі 136), OES. *звонити*, *звонячи* (Сл. плк. Іг.); FN. *Дзвóник*, *Дзвінка*, *Дзвінчуж*, *Дзвінкóвський*, *Звонкóв* (pseudonym of С. Пономарьов, Тулуб 232); GN. *Дзвонѣцький||Звонѣцький [поріг]*, *Звонѣць*, УРЕ. 4, 148, *Дзвонкóвая* [кринїця], Шевченко 1, 170. — Суп. *металевий прилад... з залїзним сѣрцем в середїні*, *щоб дзвонїти*, Тимченко 708; *звук*, *звучáння* (*дзвóна*).

PS. **zvонъ* 'sound; bell', IE. root ***ǵh₂on-*, cf. Alb. *zā* 'voice' (Pedersen KZ. 36, 338), Arm. *jain* 'voice' (Pokorny 490); by apophony **ǵh₂in-* it is related to *звеніти*, q. v., like **zorъ* : **zъrĕti*, **gromъ* : **grъmĕti*, etc., Sławski 1, 210; less persuasive is its connection with *звати* 'to call', cf. Bloomfield IF. 4, 76, Persson BB. 1, 191; 2, 586, a. o., as well as its kinship with Lat. *sonus* 'sound', Skt. *svanā* 'ts', Meillet IF. 5, 333, Соболевский ИзвОРЯС. 27, 330; re. change **zv-* > *dzv-* in Uk. and other Sl. the hypothesis of Sławski, l. c., explaining it as result of dissimilation of two fricative consonants *zv-* is most convincing (against the 'decompositional' explanations of Ильинский PF. 11, 198, Grapin Slavia 13, 264, a. o.); according to Шевельов 3, 262(12), *дзвін* belongs to genuine Uk. "onomatopoetic words" like *дзвяк*, *дзеленчати*, *дзѣнькати*, etc.

дзвін 3. Gsg. дзвона 'felly, fellow (on a wheel)', ModUk.; Po. *dzwono*, OPo. *zwono*. (XV—XVI c.), UpSo. *zwono*, for other Sl. see under звенó. — Syn. *середінна частина кола, б'ягór*.

The word is connected with [d]звенó; its change to дзвін was based on *[d]звенó (cf. Po. [d]zwono) — an aroponic variant of [д]звенó, see s. vv.

дзвінята Wd. for двійнята (Желеховський 1, 180) : два.

дзвір Wd. see звір.

дзвук dial. see звук.

дзвя[з]к! interj. imitating a metallic sound; дзвя[з]к '[metallic] sound, sharp noise, hubbub, screaming, screeching, bedlam'; MUK. (from Po. :) дзв'єнкъ (1596 Зизаній), дзвен'к' (1627 Беринда), дзвенкъ (XVII c. Синонима 146), дзвянкъ (1627 Беринда), до звяку (XVI c. КА, 44), OES. звякъ, звяковъ Gpl.; Po. *dźwiek*; for other Sl. see under звук. — Deriv. *дзв'якати, -ання, дзв'якнути, -нення*, Wd. *дзв'яньгати* (Желеховський 1, 180), MUK. звяцаю (XVII c. ЛСЛ. 74). — Syn. *бряк, дз'єнькит; гóлос, звук, брєніння*, Тимченко 708; MUK. гласъ : голосъ, брєнк' (1627 Беринда).

PS. *zvękz 'ts' by aropony related to *zvękz, see звук; дзвяк is an extended o/p. form of дзвяк.

дз'єкати see дз'єкати.

дзел'єний dial. see зел'єний.

дзел'єнь! : дзєнь!

дз'єльква, дз'єлькава 'Zelkova erenata Spach.; *Ulmus nemoralis* Ait. : zelkoua, zelkva', ModUk.; Ru. *дз'єльква*. — Subst. *рід дерев, кущів, родіни в'язових*, УРЕС. 1, 593.

From Geo. *tselkva* 'ts'.

Дзембрóня GN. Dzembronia (name of a village, creek and mountain in Hucul-land in Wd.), first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180); Po. *Dzembronia*.

From Rm. *zímbrŭ, dímbřŭ* 'bison', Hrabec Гуц. 198.

дз'єм'як, дз'ім'як Wd. 'potato', first recorded in the XIX c. (cf. Makowiecki 350); Po. *ziemniak*, dial. *ziemiak*. — Subst. see under картóпля.

From Po. dial. *ziemiak* 'ts' with change of z- > dz- like зел'єний > дзел'єний, з'єркало > дз'єркало, etc.; see also. з'імнякі.

дз'єнгель, дз'єнгель, дз'інгель Wd. see д'ягиль.

дз'єндзелик 'flame of the wick', ModUk. — Subst. *пóлум'я Гнóта*.

From ModHG. *Zúnder* '[lamp-] lighter', with dissimilation of r > l, change of c > dz, and Uk. suffixation (-ик).

дзєндзєлія dial. 'Centaurea, a genus of plants of the thistle family', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180); wanting in other Sl. — Deriv. FN. *Дзєндзєлівський*. — Subst. *цєнтýрія, золототиссячник*.

From Lat. *Centaurea* 'ts', with f/e. phonological deformations : c > dz, l < r under the influence of such words as дзвóни[ки], дзв'інець, дзв'інка, etc., also bot. terms.

дз'єндзур dial. see дз'андзара.

дзєндр'áчок Lk. 'small bag, pouch', first recorded in the XX c. (Ф. Коковський, cf. Рудницький 4, 103). — Subst. *міш'єчок, тóрба*.

Of obscure origin; perhaps from ModHG. *Zunder* [büchse] 'tinder - box'.

дз'єня : дзєнь!

дзєнь!, дз'інь! interj. imitating metallic sound : 'ding-dong!, tinkle - tinkle!', ModUk., BRu. *дз'інь!*, Ru. *дзєнь!*, *д[з]інь!*, Bu. *дзєн!*, Cz. *dziň!*, Po. *dziń!* — Deriv. *дз'єня*,

дзэньк[іт], дзэнькати, -ання, дзэнькнути, дзэнькотіти, -іння, дзень-дзень!; along with "extended form": *дзелень!* (РССтоцький 5, 155) and its deriv. *дзеленькати, -ання, дзеленчати, -іння, дзеленкотіти, -іння*; here also : *дзіня, дзиньчати*. — Syn. *цень!*

According to РССтоцький, l. c., it is an o/p. formation connected with *звеніти* > *дзвеніти*, q. v.

дзэнькати, дзэнькотіти : *дзень!*

дзер, SoCr. also *дзэра* 'whey', ModUk. — Deriv. *дзєривний*. — Subst. *сіроватка*, Бойків 140; *назва для ма-слянки*, Дзендзелівський 64.

From Rm. *zer* 'ts', Шаровольський 2, 61, Шелудько 2, 132, Cioranescu 914, (extensively:) Vrabie 140.

дзерен 'Asiatic antelope', ModUk.; Ru. *ts*. — Syn. *сайгá[к], джейрэн*.

From Kalm. *zēhn* 'antelope', Vasmer² 1, 511; see also *джейрэн*.

дзеренчати dial. for *деренчати, дрэнькати*, see *дренькіт*.

дзэркало, dial. *зэркало*, SoCr. *дзірка[й]ло* (Дзендзелівський 28), 'mirror', MUK. *зерцало* (XVII c.), OES. *въ зръцалѣ* (1073 Изб. Св.), *зръцало* (1096), *въ зерцало*; BRu., Ru. *зэркало*, OCS. *zъscalo*, SC. *zrcalo*, Slk. *zrkálo*, *zrcálo*, Cz. *zrcadlo*, *zrkadlo*, Slk. *zrkadlo*, Po. *zwierciadło*, Plb. *zarkódlu* — Deriv. *дзэркальце, дзеркальний, -ня, віддзеркалити[ся], -лений, -лення, віддзеркалювати[ся], -алюваний, -алювання||віддзеркалити[ся], віддзеркалювати[ся]* (Кузеля - Рудницький 105). — Syn. *тіло, використовуване для відбиття хвиль (світловіх, звуковіх, тощо)*, УРЕ 4, 151; dial. *люстро*.

From orig. *зэркало* < **zъrkalo*, based on **zъrēti* 'to look', see *зріти*.

дзэрно dial. for *зэрно*.

дзэстри Npl., *дзэстро* dial. 'trousseau, dowry', first recorded in the XX c. (Одещина, Москаленко 30); Бу. *зэстра*; see also *зэстра*. — Subst. *прідање, пóсол, віно* (*все майно крім худоби й грошей*).

From Rm. *zestre* 'dowry', the ultimate source being Lat. *dexteræ* 'a solemn promise, assurance', Puşcariu 181, Cioranescu 914.

дзет! apro 'watch!', first recorded in the XX c. (Одеса, cf. Горбач 6, 32). — Subst. *бережись!*

Of obscure origin.

дзэці Wd. 'children', *дзэцко* Lk. 'child', first recorded in 1747 : *дзэцей* Gpl. (Інтермедії 179); Po. *dzieci*; *dziecko*. — Subst. *діти; дитина*.

From Po. *dzieci, dziecko* 'ts', respectively.

дзэкан Wd. 'dean' (Угнів, Лев 9), MUK. *дзієкана* Gsg. (XVIII c.); Po. *dziekan*, for other Sl. see under *декан*. — Subst. *декан*.

From Po. *dziekan* 'ts', see *декан*.

дзэкати, дзэкати 'to speak a foreign language with much *dz* sound in it (BRu., Po.); to use -дзе-'; first recorded in the XIX c. (Носенко 114); BRu. *дзэкаць*, Ru. *дзэкатъ*, Slk. *dzeekat*, Po. *dziekać*. — Deriv. *дзэкнути, дзэкання, дзэкало*. — Syn. *вимовляти -дзе- замість -де-* (*про поляків, білорусів*).

An imitative neologism based on the pronunciation of -де- as -дзе-.

дззв! : *дзв!*

дзібнути dial. for *дзэбнути*, see *дзэоб*.

дзиг! interj. imitating a quick motion, ModUk. — Deriv. *дзіготіти*. — Syn. *зу'зз!*

Perhaps an abbr. of *зигзэг*, q. v.

дзигоруха dial. : дзі́орити.

дзиг! interj. imitating the sound of whip, clock, etc., ModUk. — Deriv. *дзі́лати, дзі́гнути, дзи́гоніти* (Колодій РМ. 5, 285), *дзи[н]дзі́лати* (РССтоцький 5, 155). — Syn. *тик-так!*

According to РССтоцький, l. c., it derives from дзі́гар 1, q. v.

дзі́га, Ed. дзі́га 'pegtop, top (toy); restless person', ModUk.; Ru. *зы́га*, Po. *cyga*. — Syn. *фуркало, цушок; верту́н, -у́ха*, Деркач 57.

Of uncertain origin; perhaps it comes from Hg. *csiga* 'snail; beetle', Sulan Slavica 4, 134 - 137, Горбач 8, 16, MNT-ESz. 1, 521; however, the possibility of its connection with дзиг! is not excluded.

дзі́га́р 1. SovUk. дзига́р 'clock, watch', MUK. зекгара Gsg.(1552 АЮЗР. 7:1, 107), зекгаръ(1598 Шелудько 1, 30); BRu. *дзі́гар, зéгар*, Po. *zegar*, dial. *dzugar[ek]* (Стрий). — Deriv. *дзи́гарик, дзи́гарок, дзи́гарний*, here also: *дзи́гар-ма́йстер, дзи́гар-мі́стер, -ство, -ський, -чуж, дзи́гар-мі́стрéнко, -рівна, -рóва, -рува́ти*, etc. — Syn. *годи́нник; (дзи́гарі:) стінний або́ ба́штовий годи́нник*, Бойків 140.

From Po. *zegar* 'ts', the ultimate source being MHG. *seiger* '(sand-)clock', Шелудько, l. c., Richhardt 45 (with one variant дзига́р only), Brückner 651, a. o.

дзі́га́р 2. also дзі́гару Wd. 'cigarette', first recorded in 1934 (Кміт 59), Po. dial. *cygar[eta]*. — Subst. *паніро́ска*, Кміт, l. c.

From Po. dial. *cygar* 'ts', the ultimate source being Maya *sigar* 'to smoke tobacco', (via Sp. *cigarro*, ModHG. *Zigarre* 'cigar'), see *цига́рка*.

дзі́глик 'small stool, tabouret, trivet, tripod', MUK. зедли (1590, Шелудько 1, 30); BRu. *зédлік, зéдель*, Po. *zudel*. — Deriv. *дзі́гличок, дзи́ллят[оч]ко, дзі́гликовий*. — Subst. *стіле́ць, сті́льчик*.

From ModHG. *Siedel[ei]* 'settlement', via Po. *zudel*, Шелудько, l. c.

дзі́гну́ти, дзи́гоні́ти : дзиг.

дзидзі́кати dial. 'to pronounce дзи- (instead of ди-), first recorded in the XIX (Носенко 114 - 115). — Subst. *шепелі́ти*; syn. *дзéкати*.

An o/p. formation, cf. дзéкати.

дзижча́ти : дзиз!

дзиз! 1. interj. imitating the sound of дзиз 'gadfly', ModUk. — Deriv. *дзизну́ти, дзизча́ти, -ання||дзижча́ти, -ання, дзизжу́чий*. — Syn. *дз[в]инча́ти; (з уди́нням — про джмеля́, то́що:) уди́ти, густі́; (дзві́нкім зву́ком — про бджі́л, кома́рів, мух:) брині́ти; (де́що свистя́чим зву́ком — про верте́но:) хурча́ти, сюрча́ти; (про цві́ркунів:) цві́рча́ти, цві́ркати*, Деркач 57.

An o/p. formation, cf. дзéкати.

дзиз 2. dial. зиз.

дзилепу́ха dial. for зелепу́ха.

дзилі́ско Wd. for залі́ско, see залі́зо.

дзі́м'як Wd. see зéм'як.

дзі́нгель Wd. see дя́гиль.

дзі́нгра dial. see дза́нгра.

дзиндзі́кати 'to tinkle, rattle; to buzz, whizz', ModUk. — Deriv. (b/f.): *дзі́ндзик*. — Syn. *дзижча́ти*.

Of o/p. provenance, based on дзидзі́кати, q. v.

дзиндзо́бкий dial. for зизо́бкий, see зиз.

дзі́ндра Wd. 'slag, dross, scum; cinders', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. *дзиндрівка*; FN. *Дзі́ндра*. — Syn. *жўжеліця*.

From ModHG. *Zunder* 'tinder; inflammable substance'.

дзиньча́ти : дзень!

дзі́рка[й]ло SoCr. see дзе́ркало.

Deriv. *дзиркоті́ння*, *дзирча́ння*. — Syn. *дренькоті́ти*.

дзирко́тіти, дзирча́ти 'to tinkle, rattle', ModUk. —

Of o/p. provenance, cf. such verbs as дзиньча́ти, дзижча́ти, дзеренча́ти, дзидзі́кати, etc.

дзирча́ти see дзирко́тіти.

дзиску́ха, джижку́ха (Полісся, Лисенко 27) = жижку́ха : жі́жка, q. v.

дзі́бля Wd. for зяб.

дзі-ве́й, also дзі-вей, AmUk. 'gee way!', first recorded in 1931. — Subst. *ві́гук*.

From E. *gee-way!* 'ts', Білаш 24, 9.

дзіга́рїт AmUk. see цига́рка.

дзіга́ру Wd. (Надсяння, Пшеп'юрська 72) see дзіга́р 2.

дзіге́раї Wd. 'catarrh, cold', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Subst. *не́жить*.

From Rm. *cighir* 'intestines', the ultimate source being Tk.-Osm. *çeğer* 'ts'; the latter appears in Bu. *джиге́р* 'ts', Георгиев 362, Cioranescu 179.

дзігі́тний Wd. 'brave', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Subst. *мото́рний*.

A dial. deformation of джигі́тний, see джигі́т.

дзігбо́рити Wd. 'to chat, chatter, babble, jabber', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 180). — Deriv. *дзігору́ха* (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11). — Syn. *базі́кати*.

Of o/p. provenance, cf. дзиг!

дзі-дзі SoCr. (in the children's language) 'clock; watch', first recorded in the XX c. (Горбач 9, 98). — Syn. *тик-так* (про го́динник).

An o/p. reduplication based on тик-так > *ті-ті > *ты-ты > *тсі-тсі with voicing of the final forms дзі-дзі.

дзіва́нна 'Verbascum : mullein', first recorded in the XIXc. (Małowiecki 393); Po. *dziewanna*, for other Sl. see under дива́нна. — Subst. *дыва́нна*.

From Po. *dziewanna* 'ts', Sławski 1, 198.

дзідзі́нок dial., arch. 'courtyard', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11); Po. *dziedziniec*. — Subst. *дзі́дзінець*.

From Po. *dziedziniec* 'ts' with Uk. suffix -ок.

дзі́ндзівер, also дзі́нзівер 'Malva Mauritiana : mallow', ModUk. — Subst. *ма́льва*.

From Rm. *cintaura* 'Erythraea centaurium', Cioranescu 183.

дзі́ндзо́ра, дзі́ндзу́ра dial. variations of джі́нджор, джі́нджо́ра, джі́нджу́ра, see s. vv.

дзі́нкува́ти see дзі́н[ь]кува́ти.

дзі́нь! see дзень!

дзі́н[ь]кува́ти Wd. 'to thank', first recorded in the XX c. (Стрий, Львів); Po. *dziękować*. — Subst. *дзя́кувати*.

From Po. *dziękować* 'ts'.

дзіньо (in the children's lg.) 'money', ModUk. — Deriv. *дзінькатóри* Npl. (Горбач 8, 51). — Subst. *дрібна́ мо-не́та* (в дитячій мові), Франко 10, 506.

Hardly demin. of *дэньги* 'money'; the word seems to be an imitative formation based on *дзінь!*

дзіржа́ва Wd. 'possession', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юрська 72); Po. *dzierżawa*. — Subst. *по-сесія*, Пшеп'юрська, 1. c.; *власність*.

From Po. *dzierżawa* 'ts', see *держа́ва* : *держати*.

дзісь Wd. 'today', MUK. *дзѣсь* (XVII—XVIII c.); Po. *dziś*. — Deriv. *дзіся[й]*, *дзіська* (Тернопіль, Горбач 16, 158), *дзіськи* (Посяння, Пшеп'юрська 72). — Subst. *сьо-го́дни*.

From Po. *dziś* 'ts' (see *днесь[ка]* under *день*).

дзімій dial. for *змія*.

дзóркати 'to clang, clatter, rattle', ModUk. — Deriv. *дзóркнути*, *дзóркання*. — Syn. *побрѣнькувати*, Франко 2, 428.

An o/p. formation; see also *дзур*.

дзот 'blockhouse, bunker', ModUk. (since 1939, С. Мухин), BRu., Ru. *дзот*. — Syn. *бу́нжер*, *дѣрево - земляна́ вогнева́ то́чка*.

An acronym formed from the initial letters of: *дѣрево - земляна́ огне́ва то́чка*, Кириченко 1, 400, Шанский сл. 1:5, 104.

дзúга see *цúга*.

дзумбѣла Hc. 'bit, bridle', first recorded in the XX c. (JBR.). — Deriv. *[за]дзумбѣлати*. — Subst. *гуцу́ль-ська на́зва ву́дїл*, Бойків 140.

From Rm. *zimba* 'to guard the teeth', Cioranescu 915; the ultimate source of the Rm. word is Sl. **zobъ*, see *зуб*.

дзур Hc. 'clang, clatter, rattling', first recorded in the XX c. (Ломацький 6). — Subst. *бра́зкіт*.

An o/p. formation, cf. *дзóркати*.

дзус[ь]! interj. for chasing animals, people: 'away!, off with you!, get out!', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дзус[ь]ки!*, dial. *дзúдзькі!* (Сумщина, Дорошенко ДБЮ-летень 9, 107). — Syn. *джусь!*, РССтоцький 5, 155.

"Unclear" to РССтоцький, 1. c.; in JBR's opinion it "might be considered the only remnant of **zpsъ*" < **ghansis*, predecessor of *гусь*", q. v.

дзюб, дзьоб 'beak, bill', Wd. derog. also 'mouth' (Львів, Стрий), MUK. (in deriv.): *дзюбали* (1589), *дзюбасомъ* Isg. (1644); BRu. *дзю́ба*, Po. *dziób*||*dziub*, Ca. *dzęba*||*dz[i]ób*, Cz. dial. *d'obák*||*d'ubák*. — Deriv. *дзюбо́к*||*дзьобо́к*, *дзіо́б-[ч]ук*||*дзьо́б[ч]ук*, *дзюба́к* (Франко 5, 483), *дзюба́н* (=дзюб, Wd.: Добромиль, РМ. 1, 152), *дзюбу́на* (Вк. Кміт 59-60), *дзьо́бало* (=острий верх кічери', Гнатюк ЕЗБ. 26, 335), *дзьо́бѣнка*, *дзьо́бня* (=гуцу́льська вóвняна то́рба', Франко 4, 529), *дзьо́бліна* (Ломацький 6), *дзю-ба́тий* || *дзьо́ба́тий*, *дзюба́ти* || *дзьо́бати*, *дзюбну́ти* || *дзьо́бнути*, dial. *дзі́бнути*, *дзюбоніти*, *-іння*, *дзьобо-тіти*, *-іння*, etc., here also (rare) compounds: *дзюбдѣре-во*, *дзюбору́б* (=жóвна' Вк., Кміт 59), *жовтодзю́б[ий]*, *довгодзю́бий*, etc.; FN. *Дзюба́к*, *Дзьо́бка*. — Syn. *клюв*, Горбач 16, 158.

PS. **zobъ* 'ts', see *зоб*; the usual assumption that the initial *z-* was changed o/p. to *dz-* („форми з *z-* повстали під впливом звуко-наслідування", РССтоцький 3, 155) does not take into account the influence of the word *цю́кати*, *цю́пати* 'to chop' is not to be secondary, against Sławski 1, 206, a. o.); in both cases explain soft *dž-* in *дзьоб* nor the form *дзюб* (which seems unthinkable; a further investigation of the historical evidence is needed).

дзюб!, дзьоб! interj. see the preceding entry.

дзюба 'beloved one', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 19). — Deriv. FN. *Дзюба*. — Subst. *коханка*.

Perhaps from Gy. *джювли* 'woman', Горбач, l. c.; yet, its connection with дзюб is not excluded.

дзюбер Wd. 'that which remains after selection of grain, light grain, siftings', first recorded in the XX c. (Буковина, Колісник, ЛБюлетень 8, 66). — Subst. *послід від зёрна*.

According to Колісник, l. c., the word is connected with дзюб : слово *дзюбер* як похідне від *дзюб* — це те, що дається птіці *дзюбати*.

дзюгура, дзюра dial. 'woodpecker', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 11). — Subst. *дятел*.

The word дзюра seems to be an abbr. of дзюгура, the latter being an o/p. formation based on *дзюг!* (: **дзюг-ура* > *дзюгура*), see *дюг!*

дзюг!, дзюгати Wd. see *дюг!*, *дюгати*.

дзюглі dial. see *цүглі*.

дзюла́й AmUk. see *джула́й*.

дзюмпара Lk. 'hole' (Сянік, Гóрлиці) first recorded in the XX c. (Коковський РМ. 1, 250). — Subst. *яма*.

Of obscure origin.

дзюн AmUk. see *джун*.

дзю́ндзя, дю́ндя dial. 'Malva mauritiana L.: mallow', first recorded in the XX c. (Маковиеcki 223). — Subst. *смиж горóдний*.

The word is an abbr. deformation of *дзіндзівер*, q. v.

дзюня́ Bk. 'young pig', first recorded in 1934 (Кмит 60). — Subst. *порося́*.

From *бздзюня́ < *бздюня́, cf. бздун : бздіти.

Дзю́ня (< Ольдзю́ня) : О́льга.

дзю́р 'source, spring', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дзю́рiти*, *дзю́ркіт*, *дзю́ркотáти*, *-тіти*, *дзю́ркнути*, *дзю́ркóм*, *дзю́ркотлівий*, *дзю́ркóтонька*, *дзю́рчáти*, *-áння*, here also *джиркотіти*. — Subst. *джерелó*.

An o/p. formation, cf. also *чүркати*, *цюркотáти*.

дзю́р! see the preceding entry.

дзю́ра 1. Lk., дзю́ра (Угнів, Лев 9), дю́ра (Стрий) 'hole', first recorded in the XIX c.; Po. *dziura*. — Deriv. *дзю́р[оч]ка*. — Subst. *діра́*.

From Po. *dziura* 'ts', see *діра́*.

дзю́ра 2. dial. see *дзю́гура*.

дзю́ркіт, дзю́ркотáти, -тіти : дзю́р.

дзяб 1. dial. see *зяб*.

дзяб 2. AmUk. see *джаб*.

дзябкани́стий Lk. 'dotted, spotted', first recorded in 1877 (Верхратський 1, 15). — Subst. *ця́ткóваний*, *пé-стрий*.

From *ця́пкани́стий : ця́тка 'dot', see s. v.

дзя́бра dial. for *зя́бра*.

дзя́в! interj. imitating a barking or yelping sound, ModUk. — Deriv. *дзя́вкати*, *-ало*, *-ання*, *дзя́вкотіти*, *-іння*, *дзя́воліти*, *-літи*, *дзя́вуліти*, *дзя́вкун*. — Syn. *гав!*

An o/p. formation; according to РССтоцький 3, 156, it is connected with ня́в-кати, бля́в-кати, м'я́в-кати, see s. vv.

дзяд Wd. 'begger', MUK. дзяда Gsg. (XVII—XVIII с. Інтермедії 53), Po. *dziad*, for other Sl. see under дід. — Deriv. *дзядіна* (Горбач 16, 158), *дзядовня* (Горбач 8, 41).

From Po. *dziad* 'ts'; see дід.

дзядзьо, also дзядзя (Горбач 9, 101; Жилко 209), дзядзю (Пшеп'юрська 72) Wd. 'grandfather; uncle', MUK. see under дзяд; Po. *dziadzio*. — Subst. *дід[о]*; *дядько*.

From Po. *dziadzio* 'ts'; see дід.

дзям Bk. 'thin, slim', first recorded in 1934 (Кміт 59). — Subst. худій.

Apparently akin to дзяма, see the following entry.

дзяма, Wd. also дзама, дзема 'boiled beef- or fish-soup', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 180). — Deriv. Wd. *дзэма* (ibid.), *дзямайда* (Горбач 8, 39), FN. *Дзяма* (Falkowski - Pasznyi 111), *Дзэма* (Літиня, JBR.). — Subst. *спеціально приготовлена юшка із свіжої ріби*, Жилко 270; *юшка, росіл; м'ясо, варене на молоці*, Кміт 59; *пóлмака з стегна свині*, Полянський РМ. 1, 408.

From Rm. *zeĭmā* 'sauce', the ultimate source being Gk. *dzéma* 'ts', Miklosich 53, Шаровольський 2, 59, Шелудько 2, 132, Vincenz 13, (extensively:) Vrabie 140.

дзьоб see дзюб.

дзьобро dial. see зьобро.

дзьопа Lk. 'girl; old piece of cloth'; first recorded in the XX с. (Верхратський 2, 409; 4, 236). — Subst. *дівчина; старій платок*.

Origin obscure; perhaps it is a deformation of дзьоба, q. v.

дзьоркач Lk. 'landrail, corncrake', first recorded in the XIX с. (Верхратський 3 : 2, 10). — Subst. *деркач*.

An o/p. formation.

дзьоба dial. '(stinking) woman', first recorded in the XX с. (Грінченко 1, 380). — Subst. (*вонюча*) *жінка*.

From *бздзьоба < бздьоба, see бздіти.

ди see аді!

ди- 'di-' in such words as *ди-бра́хий, -верґенція, -вертїкюль, -ліф-, -колон, -кромїзм, -кромїя, морфізм*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *дво-*, e. g. *дибромід* — *двобромід, дигамія* — *двошлюбність, дикїрій* — *двосвїчник, дилогія* — *двозначність, дістих* — *двостїшиця*, etc.

From Gk *di-* 'two, double, twice', Partridge 825, Klein 1, 439-440; here also ди- for де-, e. g. *дїжур* — *дежур, дїгресія* — *деґресія*.

диб! interj. expressing a clumsy walk, jump, ModUk. — Deriv. *дїбу-дїбу!, дїба!, дїбка!, дїбом!*; *дїбати, -ання, дїбитися, дїбуляти, -яння, дїби 'ходїлі'*: *дїбки, дїбїці, дїбїшки, дїбїлі; дїбїні, -їсеньки, -їсі*; here also *з-, на-, по-* *дїбати*, and iter. *з-, на-, по-* *дїба́ти*.

A primitive interj. of imitative nature, cf. РССтоцький 3, 156; see also дба́ти.

дїбати, дїб[к]и, дїбу́лі, etc.: диб!

Див see the following entry.

див, діво 'wondrous thing, wonder, miracle', MUK. дивъ (1587), дивъ||диво (XVII—XVIII с.), OES дивоу Dsg. (XI с.), дивеса (XI с.), диво (XIV с.; XVI с. Сл. плк. Іг.); BRu. *дзіва*, Ru. *див, діво*, OCS. *divъ, divo*, Bu. *див, діва*, Ma. *див*, SC. *dīvъ*, Cz. *div*, Slk. *div, divo*, Po. *dziw[o]*, LoSo. *zīw*, UpSo. *dzīw*. — Deriv. *дива́к, -а́чка, -а́цтво, -а́цкїй, -а́чити, дівний, -ність, -но, дивень, дивнїця, дивоч-*

ний, -но; *дивітисся, відивитисся, в-, за-, на-, по- дивітисся, в[и]-, за-, на- дивлятисся, подивляти, [з]дивуватисся, здивований, Вк. дивіти, здивування, дивовище, дивовисько, etc.*; compounds: *дівдерева[о], дівдир, дивдур, дивнострашний, дивовіжа, -жний, -жність, -жно, дивогляд, -ія, -ний, -ність, -но, а. о.*; МУк. *дивак* (1627 Беринда), *дива́цтво* (XVII с.), *дивне* (1489), *дивний* (XVII с.), *чудное и дивное дѣло* (XVIII с.), *дивися* (XVII с.), *дивитисся* (XVIII с.), *дивувати* (XVIII с.), *дивовати[ся]* (XVI—XVIII с.), *дивовище* (1627 Беринда), *дивовыско* (XVII с.), *дивногорца Gsg.* (XVII с.), *дивотворныя Npl.* (XVII с.), *дивотворцомъ Gpl.* (XVIII с.); OES. *дивѣ* дива, *дивися* (XI с.), *дивитисся, дивленіе* (XI с.), *дивенъ, дивно, дивным, дивьнѣ, дивоблюдци Npl.*; FN. *Дівнич, Див[о]ніок*; here also *Див*, OES. *дивъ* (XVI с.), 'Dyv' a mytholog. being in Сл. п. Іг., orig. most probably Sl. equivalent of Lat. *deus* for designation of God. — Syn. *рiч дівна, надзвичайна, чудо; потвора; назва лиховісної істоти в дохристиянській мітології (Сл. п. Іг.); праслов'янський термін для Бога з-перед часу, коли це слово (з первісним значенням 'добродівець') почало приймати нове значення: 'Бог'*; МУк. *дивъ, чудо* (XVII с. Синонима 146), *дівъ: дівство, на див що урбленое* (1627 Беринда).

PS. **divz*, **divo* 'ts', IE. ***deivos* for designation of God: Skt. *dēvaḥ* 'god', *dēvi* 'goddess', Av. *daēva-* 'bad spirit', Lat. *deus, divus* 'ts', OIr. *dia*, Gsg., *dē*, OCymr. *duiu[tit]*, Bret. *doué* 'god', ONor. *tívar* Npl. 'gods', AS. *Tīg* 'Mars', OHG. *Zio*, OPr. *deiwa[s]*, Lith. *diēvas* 'god', *deivė* 'goddess', Latv. *dīvs* 'god'; orig. root ***dei-* 'to shine', with *u-* extension for the designation of 'heaven, sky' and 'day', see *день*; Pokorny 183 - 186; according to older views the point of departure here was the verb **diviti[sę]*, Berneker 1, 202 - 203; some scholars derived **divz* from Av. *daēva-* 'bad spirit', Miklo-

sich TE : 1, 29, Шевельов 171; see also Преображенский 1, 184, Trautmann 54, Brückner 114, Fraenkel 93 - 94, Senn in Soter 1927, 1 - 16, 97 - 116; Sławski 1, 209, Vasmer² 1, 512, Rozwadowski 56 - 64, Георгиев 381 - 384, а. о.

дiва, also *dіва*, 'diva, an standing (usually operatic) prima donna' ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1895), Po. *diwa*. — Subst. „божественна”, „небесноголоса” *співачка* — *епітет славнозвісних артисток, переважно співачок, що його вживають критики та рецензенти*, Бойків 140.

From It *diva* 'divine, adorable', АкСл. 3, 776.

диван 'divan, sofa; court; poems', ModUk. BRu. *дыван, Ru. диван* (since 1780), Po. *dywan*, etc. — Deriv. *диванчик, диванний*. — Subst. *канана, тапчан без спинки, мебля, оббита зебільшого шкірою або матерією; найвища рада при турецькому султані; збірник віршів, переважно ліричних, мусулманського поета; (на сході:) реєстр рахунків у державних справах*, Бойків 140.

From Tk.-Osm. *dīwān*, Pers. *dīwān* 'royal court; council of state; collection of poems', Шанский сл. 1:5, 112 - 113.

диванна, also *дiвенна* (Желеховський 1, 183), *дивана, дивань, дiвіно, дивина, девина, дзiванна* (Маковиєcki 393, 393, а. о.) 'Verbascum : mullein', ModUk.; BRu. *dziwanna*, SC. *divizna*, Cz. *divizna*, Po. *dziwanna* 'ts' UpSo. *dziwizna*. — Syn. *коров'як*.

The word is connected with **divz* 'wild' (i e. 'uncultivated plant'); it was later influenced f/e. by *дiво, дiвний* and *dіва*, see s. vv., Sławski 1, 198.

диверсія 'diversion', ModUk.; BRu. *дыверсія, Ru. диверсия* (since 1895), Po. *dywersja*. — Deriv. *диверсант, диверсійний*. — Subst. *пух війська, що має на меті від-*

тягті у вагу або сіли ворога в іншій бік; узагалі: відвертання у вагу, Бойків 140.

From Lat. *diversiō* 'ts', Орел 1, 266, АкСл. 3, 777, Klein 1, 468.

дивертисмент 'divertissement, recreation (of vaudeville, theatre)', ModUk.; BRu. *дывертысмент*, Ru. *дивертисмент* (since 1803). — Subst. *нізка окремих нόμεрив мѹзики, співів, танків тощо, що їх виконують по виставі чи під час перерви; музичний твір з кількох п'єс разом об'єднаних*, Бойків 140.

From *divertisement* 'ts', Орел 1, 267, АкСл. 3, 77 - 778.

дівний dial. & arch. 'wild, savage, feral', MUK. дивый (XV—XVII с.), OES. (1) 'wild': дивии (XI с. Остр. ев.), дивья (XI с.), коня дивья и боуя (XII с.); (2) 'wondrous': див'ѣ дива; Ru. *дѣвѣий*, OCS. *divijь*, SC. *divlī*, Sl. *divji*, Cz., Slk. *divy||divoky*, Po. *dziwy||dziwoki*, LoSo. *ziwy*, UpSo. *dziwy*, arch. *dziwoki*, Plb. *daivě*. — Deriv. OES. дивіе. — Syn. *дѣкий*.

PS. **divъjь* 'referring to, connected with **divъ*; uncultivated, untamed, wild'; see див; according to majority of scholars (Miklosich 46, Berneker 1, 203, Brückner 113, Holub-Korečny 102, Младенов 127, Vasmer² 1, 513, Sławski 1, 204, a. o.) the word is connected with **dikъjь*, see дѣкий; Meillet Ét. 263, 368, followed by Преображенский 1, 184, Budmani 2, 424, connects it with **divъ*, **divo* 'wonder'; the most convincing etymology is offered by Machek 88 deriving **divъjь* from **divъ* 'god' (like **božъjь* from **bogъ*) with the orig. meaning 'growing without human care (animals), without being planted by human hand (plants)' which later developed into 'uncultivated, untamed, wild'; cf. also Kowalikówna JP. 51, 270 - 278; see дѣк[ий].

дивіденд, Wd. дивіденда 'dividend', ModUk.; BRu. *дывідэнд*, Ru. *дивидэнд* (since 1803), Po. *dywidenda*, etc. —

Deriv. *дивідендний*. — Subst. *частіна прибутку, що припадає на акції, вклади, паї за звітний період акційного підприємства*, Орел 1, 267.

From Lat. *dividendum* 'that, which should be divided', Орел, l. c., АкСл. 3, 778, Klein 1, 468.

дивізія 'division (of section, troops)', ModUk.; BRu. *дывізія*, Ru. *дивізія* (since 1803), Po. *dywizja*. — Deriv. *дивізіон*, *дивізіійний*, *дивізіонний*, *дивізіонівий*. — Subst. *частина війська: 4 піші або 6 кінних полків; частина фльоти: 9 кораблів і кілька дрібних суден*, Бойків 140.

From Fr. *division* 'ts', the ultimate source being Lat. *divisiō* 'division, dividing', Орел 1, 267, АкСл. 3, 779, Klein 1, 469.

дівний, дѣво : див.

диворс, also дѣорс, AmUk. 'divorce', first recorded in 1946, Жлуктенко 125. — Subst. *розвід*.

From E. *divorce* 'ts', Білаш 249.

дивосіл see дѣв'ять.

дигѣстія 'digesting (food), digestion', ModUk.; Po. *dygestia*. — Subst. *травлення (їжі)*, Орел 1, 267.

From Lat. *digestiō* 'a dividing of food, digestion', Klein 1, 447.

дигіталіс 'digitalis', ModUk.; BRu. *дыгіталіс*, Ru. *дигиталис* (since 1895), Po. *digitalis*. — Subst. *стягач, лікарська рослина*, Бойків 140.

Term coined by G. botanist Leonhard Fuchs (1501 - 66) from L. *digitālis* 'pertaining to the fingers', Klein 1, 448, АкСл. 3, 780.

дигнітар 'dignitary', МУк. дикгнитаровъ Gpl. (XV с.) дигнѣтаровъ Gpl. (XVIII с.), дикгнитары Npl. (XVI с.), дигнітарь (XVIII с.), дигнітаторы (sic! XVII с.); По. *dygnitarz*. — Deriv. *ди́гніта́рство*, *-ський*, МУк. дикгнітарствъ Gpl. (XVI с.), дигнѣтарство (1627 Беринда). — Subst. *високий урядовець*, Орел 1, 267.

From Lat. *dignitās* 'authority, power', Klein 1, 448.

дигрєсія, also дєгрєсія 'digression', ModUk.; По. *dygresja*. — Subst. *ухилення від теми; кут між верхнім коллом зірки й північною половиною південника*, Орел 1, 267.

From Lat. *dīgressiō* 'ts', Орел 1, 267, Klein 1, 448.

дид? дід? AmUk. 'did', first recorded in 1956. — Subst. *чи?*

From E. *did* 'ts', Рудницький УО. 3:1, XV.

дидактика 'didactics; instruction, pedagogy', ModUk.; BRu. *дыдактыка*, Ru. *ts* (since 1803), По. *dydaktyka*. — Deriv. *дидакти́зм*, *дидактик*, *дидактичний*. — Subst. *частина педагогіки, наука про правила, засоби, методи й закони навчання*, Бойків 140.

From Gk. *didaktikós* 'instructional, instructive', Орел 1, 268, АкСл. 3, 781, Klein 1, 445.

дидаска́л, dial. *доска́л*, *да́скал* 'teacher; director', МУк. *дидаска́ль*; Ru. *дидаска́л*. — Subst. *учитель*; arch. *режисёр*, Орел 1, 268.

From Gk. *didáskalos* 'teacher', Носенко 122, Vasmer² 1, 514.

диде́ктив AmUk. 'detective', first recorded in 1965; see детектив. — Subst. *таємний цивільний поліцист*.

From E. *detective* 'ts', Роік 69; see детектив.

дїжма see дєжма.

диза́жіо 'devaluation; inflation', ModUk.; Ru. *диза́жіо* (since 1874). — Subst. *падіння ціни грошей, цінних паперів, тощо, нижче номінальної їх вартости; також: різниця між номінальною і реальною вартістю грошей і цінних паперів*, Орел 1, 266.

From It. *disaggio* 'difficulty', Орел, 1. с., АкСл. 3, 782.

дїжур, *дежур* 'being on duty', ModUk., По. *dyżur*; — Deriv. *ди́журний* || *дежурний*, *дежурство*, *дежурити*, Wd. *ди́журувати*. — Subst. *сторóження*.

From Fr. *être de jour* 'to be on duty', Горяев 88, Кузеля 91.

диз- 'dis-' in such words as *диз-артрія*, *-асоціація*, *-осмія*, *-урія*, etc.; known to other Sl. as well.

From Lat. *dis-*, see *дис-*.

дїзель, AmUk. *дїзель* 'Diesel', ModUk.; BRu. *дызель*, Ru. *ts*, По. *Diesel*. — Deriv. *дїзель-мотор*, *дїзельний*. — Subst. *рушій внутрішнього горіння; працює на нафті, споживаючи її поступово*, Бойків 141.

Named, after G. inventor Rudolf Diesel (1858-1913), Klein 1, 446; in Uk. from ModHG. *Diesel*.

дизертір Wd. (РССтоцький 4, 206) see дезертір.

дизіс AmUk. 'disease', first recorded in 1963. — Subst. *зараза, хвороба*.

From E. *disease* 'ts', Білаш 250.

дик: дїкий.

дїкий, arch. *дик* (Желеховський 1, 182) 'wild, feral, savage; uncivilized', МУк. *дикій* (1596 Зизаній), *дїкий*, *дикій* (1627 Беринда), *дикий* (XVI—XVIII с.), OES, *дикъ*,

дикая; BRu. *dзікі*, Ru. *дикий*, Po. *dziki*, UpSo. *diki*, *džiki*, wanting in SoSl. (here: дівий, q. v.) — Deriv. *дикар*, -ка, *дікість*, *діко*, *дічка*, *диківин[к]а*, *диківинний*, *дикун*, -ка, -ський -ство, [з]дичавіти, -іння, [з]дичити, -іння, etc.; compounds: *дикоростучий*, *дикоростучий*, *дикоростучий*; here also: *дик* 'кабан' (<*dikz); MUK. *дикавѣють* (XVII с.), *дикувины* Gsg. (XVII с.), *въ дикувинку* (XVII с.), *дикость* (XVI—XVII с.); OES. *диковы[и]*, *дикумыта* Gsg.; FN. *Дікий*, *Дічка*, *Дикко*, *Ди[ч]ківч*, *Дикун*; GN. *Диканька*. — Суп. *лютий*, *жорсткий*; *необроблений*, *незаселений*; *нецивілізований*; *самопробний*, Тимченко 715.

PS. *dikz[jь] 'ts', restricted to NoSl. only; it is related to Lith. *dūkas* 'empty', Latv. *dīks* 'ts', Zubaty 2, 94 - 5, Berneker 1, 199, 202, Trautmann 54, Machek 88, Vasmer² 1, 514, Fraenkel 95, Sławski 1, 204 - 205, (extensively:) Kowalikówna JP. 51, 270 - 278, Pokorny 187, a. o.; see дівий.

дикт, Wd. *дїкта* 'plywood' ModUk.; BRu. *дїхта*, Ru. *дїхта*, Po. *dykta*. — Subst. *тоненька дошка*, *склеєна із трьох ще тонших дощенок*, *укладених простопадно волокнами одна до одної*, Орел 1, 268.

From ModHG. *Dichte* 'ts', АкСл. 3, 817.

дикта[н]т 'dictation', MUK. *диктатами* Isg. (XVII с.); BRu. *дыктант*, Ru. *диктант*, Po. *dyktat*. — Subst. *до-слівний*, *запис проказуваного тексту*; *вимушена міжнародна угода*; *політика нав'язування угод від сильної держави слабшій*, Орел 1, 268.

From ModHG. *Diktat* 'ts', the ultimate source being Lat. *dictatio* 'ts' Орел, I. с., Klein 1, 445.

Deriv. *диктатура*, *диктаторство*, *диктаторський*. — **диктатор** 'dictator', MUK. *диктатора* Asg. (XVII с.); BRu. *дыктатор*, Ru. *диктатор* (1803), Po. *dyktor*. —

Subst. *необмежений ні перед ким і невідповідальний володар країни*; *самовладна особа*, Орел 1, 268.

From Lat. *dictator* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 445.

дикувати[ся] Wd. 'to hide' (Львів, Стрий), first recorded in the XX с. (Рудницький 3, 124); Po. Ed, *dykować* [się]. — Deriv. dial. *здикуватися*, *здикуваний*, *дикунок*. — Subst. *сховатися*, *скритися*.

From ModHG. *sich decken* 'ts'.

дикун : дїкий.

дикціонар MUK., *дікшинер* AmUk. 'dictionary', MUK. *дикционар* (1619), *дикціонарь* (1627), *Из дикционара* (XVII с.), *дикцѣонеръ* (XVIII с.); Po. *dykcjonarz*. — Subst. *словник*, *лексикон*, Тимченко 715.

MUK. *дикціонар* from P. *dykcjonarz*, Тимченко, I. с.; AmUk. *дікшинер* from E. *dictionary*, Білаш 254.

дилетант 'diletante, amateur', ModUk.; BRu. *дылетант*, Ru. *дилетант* (since 1839), Po. *dyletant*, etc. — Deriv. *дилетантизм*, *дилетантка*, *дилетантство*, -ський. — Subst. *аматор*, *людина*, *що цікавиться якоюсь справою (наукою, мистецтвом, тбщо)*, *але ґрунтовно її не знає*, Бойків 141.

From It. *dilettante* 'ts', Орел 1, 269, АкСл. 3, 790 - 791, Klein 1, 449.

диліжанс 'diligence (public stage-coach)', ModUk.; BRu. *дыліжанс*, Ru. *дилижанс* (since 1803), Po. *dyliżans*, etc. — Deriv. *дилижансовий*. — Subst. *поспішний пошто́вий кінний по́віз*, Орел 1, 269.

From Fr. *diligence* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 791, Klein 1, 449.

дилювати : диль.

дилівій 'diluvium', ModUk.; BRu. *дылівій*, Ru. *дилівій* (since 1864), Po. *dywium*, etc. — Deriv. *диловіяльний*. — Subst. *геологічна доба, до якої наліжать дилівіяльні поклади*, Бойків 141.

From Lat. *diluvium* 'deluge, flood', Орел 1, 269, АкСл. 3, 791, Klein 1, 449.

діля SoCr. see диль.

диля́ція 'dilatation', ModUk. — Subst. *розширення, поширення, розтяг*, Бойків 141.

From Lat. *dilatatio* 'a widening, enlargement, extending', Орел 1, 269, Klein 1, 449.

диля́ція 'delay', MUK. диля́ціями Ipl. (XVII c.), диля́ції Gsg. (1625), Po. *dyłacja*. — Subst. *відклад, відволка, відрочення*, Тимченко 716.

From Po. *dyłacja* 'ts', the ultimate source being Lat. *dilatatio*, Тимченко, l. c., Leeming SEER. 51, 204.

диль, SoCr. діля 'board-floor', ModUk. — Deriv. *дилін[к]а, дилювати*, dial. *ділка*. — Subst. *брус*.

From ModHG. *Diele* 'deal board (for floors)'

ді́лькати, ді́лькотати, ді́лькотіти Wd. 'to tremble; beat', ModUk. — Subst. *дрижати, трястися*, Франко 1, 426; 5, 483.

A o/p. formation based on interj. *диль[-диль]! to express trembling.

ди́льма́ apro 'river', first recorded in the XX c. (Горбач 0, 36). — Deriv. GN. *Дильман* 'Dniester', *Дельмошник* (place name SoW of Бучач). — Subst. *ріка*.

From Tk.-Tt. *dyłma* 'ts', Горбач, l. c.

дим 'smoke', MUK. дымом Isg. (1498), дымы Npl. (XVI c.), дим (XVII c.), димом Isg. (XVII c.), дымъ (XVIII c.), из диму (1722), OES. дымъ (XI c.), думу

Dsg. XI c.) дымомъ Isg. (XI c.); BRu., Ru. *дым*, OCS. *дымъ*, Bu., Ma. *дим*, SC. *dit*, Sln. *dit*, Cz. *dým*, Slk. *дым*, Po. *дым*, LoSo, UpSo. *дым*, Plb. *doim*. — Deriv. *дим[чо]к, дим[ов]ище, димар, димари[чо]к, димник, -ниця, подімицина*, dial. *дімка, задимлювання, димаревий, димарний, [по]димний, -не, димоватий, димовий, димучий, димчастий, продимлений, [за-, на-, по-, про-], диміти[ся], [за-, при-] диміти, за-, про- димлювати[ся], за-, про- димляти[ся], димувати*, compounds: *димо-відвідний, -маскувальний, -оборот, -провід, -пук, -сос, -хід[ний]*, MUK. отъ дымника (1582), димаровъ Gpl. (XVIII c.), димениця (=карбункул, XVIII c.), димерку Apg. (1681), дымовый (XVII c.), димновата (XVIII c.), димчатомъ Lsg. (XVIII c.); FN. *Дим, Діма, Димінський*; GN. *Дімер, Дімівка, Дімино*. — Sup. *тіло-газова суміш, що складається з дрібних твердих частинок (сажі, попелу), завислих у повітрі*, УРЕС. 1, 597.

PS. *дымъ* 'ts', IE. ***dhū-mo-s* 'ts', root ***dheu-* 'to blow, waft, drift; dust, smoke', cf. Lith. *dūmai*, Latv. *dūmi*, OPr. *dimis* 'smoke', Skt. *dhūmā* - 'smoke', Gk. *thymós* 'soul, life, breath; passion', Lat. *fūmus* 'smoke', OHG. *toum* 'vapour, steam', etc.; Miklosich 55, Berneker 1, 250, Преображенский 1, 206, Trautmann 62, Brückner 106, Fraenkel 110, Pokorny 261, Volm 62, a. o.; see also дүти, дүма, дух.

-диматися in prefixed formations: дүти.

Димитріян, Димітрій see Дмитро́.

димі́сія, also демі́сія 'dismissal', ModUk., Po. *dymisja*. — Deriv. Wd. *[з]димісіонувати, -ання*. — Subst. *відставка, відстановлення (від посади)*, Бойків 141.

From Lat. *dimissio* 'sending out' 'discharging', Орел 1, 270, Klein 1, 450.

димінуендо, 'diminuendo', ModUk.; Ru. *дими́нуэндо*, Po. *diminuendo*. — Subst. *поступове послаблення звуку в співі, музиці*, Орел 1, 270.

From It. *diminuendo* 'ts', Орел, I. с., Льохін 197.

димінутів 'diminutive', ModUk. — Subst. *здрібніла форма слова*, Орел 1, 270; *здрібніння*.

From Lat. *diminutivum* 'ts', Klein 1, 450.

димісія, also **демісія** 'demission, abdication, resignation', ModUk.; Po. *dymsja*. — Subst. *відхід з посади, перехід з військового в цивільний стан*, Орел 1, 270.

From Lat. *dēmissiō* 'sending down (or away)', Орел, I. с., Klein 1, 422.

диміти : дим.

дїмка 1. : дим.

дїмка 2. 'skirt', ModUk.; Ru. *дѣ́мка*, Bu. *дї́мце*, SC. *d̃imje*, Po. *dyta*. — Subst. *дівня, фарбована на Гранатово, спідниця з домашнього полотна*, Горбач 16, 158.

From Tk.-Osm. *d̃imi* 'wool', Hanusz PF. 1, 463, Berneker 1, 200, Преображенский 1, 205, Lokotsch 42, а о.

димтя́нка see **диптя́нка**.

ді́на 'dyna', ModUk.; BRu. *ды́на*, Ru. *ды́на*, Po. *dyna*, etc. — Deriv. *ды́нас*, (in compounds:) *динаме́тр*, etc.; see also the following entries. — Subst. *сі́ла*.

Based on Gk. *dýnatis* 'power'.

дина́міка 'dynamics', ModUk.; BRu. *дына́міка*, Ru. *дина́мика*, Po. *dynamika*, etc. — Deriv.. *динамічний, -ність, динамізм*. — Subst. *уклад, [з]ріст сі́ли*.

See **ді́на**.

динамі́т 'dynamite', ModUk.; BRu. *дынамі́т*, Ru. *динамі́т*, Po. *dynamit*, etc. — Deriv. *динамі́тний, -товий*. — Subst. *вибухова речовина сі́льної розтрощувальної дії*, УРЕС. 1, 599.

From Gk. *dýnatis* 'power' (derived by Sw. chemist Alfred B. Nobel and given to the explosive invented by him in 1867), Klein 1, 492.

дина́мо 'dynamo', ModUk.; BRu. *дына́мо*, Ru. *дина́мо*, Po. *dynamo*, etc. — Deriv. *динамо-маши́на, динамо́метр; Дина́мо* (sport club in USSR), here also neologism *дина́мівка* 'cap' (Багрянний 1, 166). — Subst. *електри́чний генератор постійного стру́му*.

From ModHG. *Dynamo* [-elektrische Maschine] 'ts', the term invented by G. engineer Werner von Siemens (1816-1892), Klein 1, 492.

дина́рій, also **дена́рій** 'denarius: an ancient Roman silver coin', MUk.; BRu. *дына́р*, Ru. *дина́рий*, Po. *denar*. — Subst. *старорі́мська срі́бна і золотá монета́ близько 1/2 золотого валю́ю; середньові́чна монета́ в різни́х держа́вах; грошові́ да́тки па́пі римському від като́ликів*, Бойків 135, 142.

From Lat. *dēnārius*, short for *dēnārius nummus* 'the coin containing ten (asses)', Klein 1, 424.

ды́нас : **ды́на**.

дина́стія 'dynasty, ruling family (house)', ModUk.; BRu. *дына́стыя*, Ru. *дина́стия* (since 1803), Po. *dynastia*, etc. — Subst. *ряд царів або королів з одної роді́ни, що має́ одного родоначальника; ца́рська або коро́лівська роді́на, ца́рський ді́м*, Бойків 142.

From ModHG. *Dynastie* 'ts', РССтоцький 4, 198, the ultimate source being Gk. *dynasteiā* 'ts' Орел 1, 271, АкСл. 3, 794, Klein 1, 492.

дінго 'dingo (Australian wild dog)', ModUk.; BRu. *д'інго*, Ru. *дінго* (since 1864), Po. *dingo*, etc. — Subst. *дінкий австралійський собака*, Орел 1, 271.

From E. *dingo* 'ts', Klein 1, 451.

діндати 'to dangle (of feet)', MUK. дын'доваль (XVI с.); Ru. dial. *дóндать* 'to beat with a stick', Slk. *dyndat* 'to dangle', Po. *dyndać* 'ts', LoSo. *dyndaś* 'to ramble'. — Deriv. *діндиліндати*, b/f. *дінда*, *діндерево*; FN. *Дінда*. — Syn. *колхати в звісному положенні*; MUK. *тинятися, волочитися, вештатися*, Тимченко 848.

Of o/p. origin, cf. Po. *дун! дун!*, Bu. дън!, etc., Rozwadowski JP. 5, 137, Sławski 1, 186.

диневати : діння.

динёрка AmUk. see дейнёрка.

Диніс dial. see Діоніс[ій].

дін[н]ер AmUk. see дінир.

динозаври 'dinosaurs', ModUk.; BRu. *дынозавр*, Ru. *динозавр* (since 1874), Po. *dinozauru*. — Subst. *вімерлі велетёнські яшури тріянської та юрської доби*, Орел 1, 272.

From Gk. *deinos* 'terrible, frightful' and *sauros* 'lizard', Орел, l. с., Klein 1, 451.

динстувати Wd. 'to stew', first recorded in the XX с. (РССтоцький 4, 216). — Subst. *варіти, тушкувати* (м'ясо).

From ModHG. *dünsten* 'ts', РССтоцький, l. с.

діння 'Cucumis melo L.: [musk]-melon; MUK. дыня (XVII с. ЛСЛ. 61), дыни, дини Npl. (XVII с.), о диняхъ (XVII с.), динѣ Npl. (XVIII с.), динѣ Gpl. (XVIII с.), OES. дыня, дыни Npl.; BRu., Ru. *д'іння*, Bu., Ma. *діння*,

SC. *dinja*, Sln. *dinja*, Cz. *dyně*, Slk. *dyňa*, Po. *dynia*. — Deriv. *дінька*, *дінят[оч]ко*, *діняка*, *діннице*, *дінник*, *дінячий*, *діньовий*, *диневати*, *-ньовати*, MUK. динное (XVII—XVIII с.); FN. *Дінник*; GN. *Дінів*, *Діниська*. — Syn. *рід рослини з родіни гарбузових*.

PS. **dynja* 'ts'; according to Knutsson ZfslPh. 4, 383-385, the word is a Sl. deformation of **kɛdynja* < Lat. **cydōnea* (mala), Gk. *kudōnia māla* 'apples from Kydōnia (Crete)', cf. also Sławski 2, 186, Vasmer² 1, 559; less persuasive is its derivation from PS. *duti* 'to fill with wind, to distend, blow out' advanced by Miklosich, cf. Berneker 1, 250, Преображенский 1, 206, Ориенко PM. 2, 75, a. o.; unacceptable is also Brückner's etymology: from ModHG. *Tonne* 'barrel', cf. his ED. 106.

диплом 'diploma', MUK. диплома (1633), ведлугъ диплюмы (XVII с.), диплюма (XVIII с.), диплюмъ (XVIII с.); BRu. *дыплом*, Ru. *диплом*, Po. *dyplom*, etc. — Deriv. *дипломний*, *-овий*, *дипломувати*, *дипломований*. — Subst. *грамота, документ*.

From Lat. *diploīma* 'ts', the ultimate source being Gk. *diploīma* 'folded paper, licence', Тимченко 717, Klein 1, 453.

дипломат 'diplomat', ModUk.; BRu. *дыпломат*, Ru. *дипломат*, Po. *dyplomata*, etc. — Deriv. *дипломатка*, *дипломатія*, *дипломатичний*, *-но*. — Subst. *уповноважена урядом особа для закордонних справ; хитра, прозорлива людина; довге жіноче пальто*, Бойків 142.

From Fr. *diplomate* 'ts', Klein 1, 453.

дипоть, Gsg. дїптю 'stroke, beating', ModUk. — Subst. *удар*.

Of obscure origin.

дипсоманія 'dipsomania', ModUk.; Ru. *дипсоманія*, Po. *dypsomania*, etc. — Subst. *невтримлива жага до горілки; налогіве пияцтво*, Бойків 142.

From Gk. *dipsa* 'thirst' and *maniā* 'insanity, madness, passion', Орел 1, 273, Klein 1, 453.

диптя́нка, also димтя́нка, діптя́нка (Грінченко 1, 385, 392), 'prostitute', ModUk.; wanting in other Sl. — Subst. *новія*, Горбач 8, 16.

Origin obscure; according to Горбач, l. c., the word is connected with *підміна́нка*, *nomínaxa*, the ultimate source being G. argot *tippen*, *dappeln* 'coire'; more convincing is its derivation from Tk.-Azerb. *dāftār* 'register', *диптя́нка*||*діптя́нка* meaning 'a registered call-girl'.

Дир PN. Dyr, Dir (one of the semi-legendary Rus' princes in the IX c.), MUK. Диръ (XVIII c. Ист. Русов 3), OES. Диръ; BRu., Ru. and other Sl. ts.

From ONor. name *Dyri*, PCCToцький 4, 82.

дир! interj imitating the sound of landrail, ModUk. — Deriv. *діркати*, *-ання*, *дирчати*, *-ання*. — Syn. *дер!*
A variable of *дер!*, q. v.

дирá dial. see дірá.

-дирáти[ся] : дерти[ся].

дірба SoCr. 'melon-soup', first recorded in the XX c. (Полянський PM. 1, 408). — Deriv. *дірбати* (Кміт 61). — Subst. *юшка з сімени діни*.

Origin obscure.

дирва́ Wd. for дрова́.

діргавка, дергави́ця, etc., dial. for дергавка, дергані́ця, etc., і дергати.

дир[е]вій : дере́во.

дірдати Wd. 'to trip, to make (walk with) short steps', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 183). — Deriv. *дирдóха*; FN. *Дірда* (b/f.). — Syn. *дріботіти*.

An o/p formation based on interj. дир!, дер!, PCCToцький, Slavia 5, 31.

дирéктор 'director, manager, chief, head', ModUk.; BRu. *дырэктар*, Ru. *дирéктор* (since 1780), Po. *dyrektor*, etc. — Deriv. *дирéкторка*, *директрíса*, *директуár*, *дирéкція*, *директíвний*, *дирéкторський*, here also *директóрія*, *директорі́яльний*; (арго:) *дірко*, *діррек* (Горбач 8, 42). — Subst. *керівнік якоїсь устанóви, вищої школи, технікуму, заводу, банку тощо; член директóрії*, Бойків 143.

From Lat. *dīrēctor* 'ts', Орел 1, 273, Klein 1, 454.

дирéшка, дирешкува́тий dial. for дереш, дерешува́тий.

дірза, дирзін[к]а, etc., dial. for дерезá.

диригéнт 'conductor (of an orchestra, choir), kapellmeister', ModUk.; Po. *dyrygent*. — Deriv. *диригува́ння*, *диригува́ти*. — Subst. *керівнік хору, оркестри, балéту, що надає мистецькому творіві свого трактування, об'єднуючи виконання єдиним спільним ритмом*, Орел 1, 273.

From Lat. *dīrigere* 'to direct', Орел, l. c.

дирижа́бль 'dirigible', ModUk.; BRu. *дырыжабль*, Ru. *дирижа́бль*. — Subst. *повітроплав, що тримається в повітрі цілою легшого від повітря га́зу (гелію, водню), але рухається авіаційним мотором*, Орел 1, 273.

From Fr. *dirigeable* 'ts', the ultimate source being Lat. *dīrigere* 'to guide, direct', Орел, l. c., Klein 1, 454.

ди́ркал SoCr. 'feather-bed covering mattress', first recorded in the XX c. (Дзензелівський 158). — Subst. *періна*.

From Hg. *derékalj* 'ts', MNT-ESz. 1, 618.

ди́рикфол 'derrick', ModUk.; Ru. *дерик-фал*, *дирик-фал*. — Subst. *снасть*, якою підіймають кінець гафеля (ранговтного дерева на судні), Бойків 143.

From Du. *dirkval* 'ts', Meulen 260.

ди́рі AmUk. 'dairy' first recorded in 1965. — Subst. *молочарня*.

From E. *dairy* 'ts', Poik 69.

ди́рка dial. for дірка : діра.

ди́ркач dial. for деркач : деркотати, деркотіти.

ди́рліга dial. for гирліга.

ди́рначчя Bk. for дерніна, see дерен, q. v.

ди́рті AmUk. 'dirty', first recorded in 1963. — Subst. *несправедливо*, *нечесно*.

From E. *dirty* 'ts', Білаш 250; see also до́рті галішен.

дис- 'dis-' in such words as *дисгармонія*, *-кваліфікація*, *-кримінація*, *-позіція*, *-трибуція*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *не-*, *роз-*, *різно-*, e. g. *дисонанс* — *різноголосся*, *диспропорція* — *неспівмірність*, *а. о.*

From Lat. *dis-* 'apart, assunder; in two', Partridge 825, Klein 1, 455; see also *диз-*, *дез-*.

ди́свей, also ди́с вей AmUk. 'this way', first recorded in 1939. — Subst. *сюди*.

From E. *this way* 'ts', Білаш 251.

дисерта́ція 'dissertation', ModUk.; BRu. *дысертация*, Ru. *диссертация* (since 1750), Po. *dysertacja*, etc. —

Deriv. *дисертант*. — Subst. *науковий твір*, *написаний і оборонюваний прилюдно для того, щоб здобути учений ступінь*, Бойків 143.

From Lat. *dissertatio* 'investigation, exploration, research', Орел 1, 274, Klein 1, 163.

дисиде́нт 'dissident', ModUk.; BRu. *дысидэнт*, Ru. *диссиде́нт* (since 1803), Po. *dysydent*, etc. — Deriv. *дисиде́нтський*. — Subst. *особа інших поглядів у релігії або політиці (назва протестантів у давній Польщі)*; *відступник*, *розкольник*, Орел 1, 274.

From Lat. *dissidēns* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 463.

дисиміля́ція 'dissimilation', ModUk.; BRu. *дысимиляцыя*, Ru. *диссимиля́ция* (since 1895), Po. *dysymilacja*, etc. — Deriv. *дисимілюваний*, *дисимілювати[ся]*. — Subst. *процес перетворення засвоєних організмом речовин на простіші сполуки; зміна одного з двох тотожних у слові звуків на неподібний звук*, Орел 1, 274.

From Fr. *dissimilation* 'ts', the ultimate source being Lat. *dissimilatio* 'ts', Орел, l. c.

дисипо́йнтет AmUk. 'disappointed', first recorded in 1963. — Subst. *розчарований*.

From E. *disappointed* 'ts', Білаш 251.

ди́ск 'disc', ModUk.; BRu. *дыск*, Ru. *диск* (1803), Po. *dysk*, etc. — Subst. *круг для жетання; прилад, що розкладає зображення на окремі елементи та складає зображення з окремих елементів у телевізійних апаратах*, Орел 1, 274, AmUk. *борони сітки рілью*, Івах РМ. 3, 392, Білаш 251.

From Gk. *diskos* 'ts', Орел, l. e., Klein 1, 460; see also *ди́скос*.

дискант 'discant, soprano, treble', ModUk.; BRu., Ru. *дыскант* (since 1799), Po. *dyskant*, etc. — Subst. *високий дитячий голос; співець, що має такий голос*, Орел 1, 274.

From MLat. *discantus* 'ts', Орел, 1. с.

дисконт 'discount', ModUk.; BRu. *дысконт*, Ru. *ts* (since 1847), Po. *dyskonto*, etc. — Deriv. *дисконто, дисконтёр, дисконтований, дисконтований, дисконтувати*. — Subst. *приймання термінових грошових рахунків із негайною сплатою та вірахуванням відсотків; відсоток при сплаті векселів*, Орел 1, 275.

From It. *disconto* < MLat. *discomputus* 'ts' (:Lat. *computare* 'to count'), Орел, 1. с., Klein 1, 457.

дискос, also **діскос** (Кузеля 102) '(in liturgy:) golden disc, plate', MUK., OES. *дискосъ*; Ru. *ts*. — Subst. *золотé блюдо, на якé кладуть агня; кружок, золотá тарілка, якою накривається чаша*, Кузеля 102.

From Gk. *diskos* 'ts', Vasmer² 1, 516.

дискретний 'discreet', MUK. *дискретне* (XVIII с.); Ru. *дискретный*, Po. *dyskretny*, etc. — Deriv. *дискретність, -но*; here also *дискреція*, MUK. *дискреція* (XVII с.). — Subst. *мовчазний, делікатний*, Бойків 143; (*дискретно*;) *непомітно*, Франко 7, 451; MUK. *обережно, скромно*, Тимченко 718.

From Po. *dyskretny* 'ts', the ultimate source being Lat. *discrētus*, Тимченко, 1 с.

дискурс 'discourse', ModUk.; Ru. (in deriv. :) *дискурсивный*, Po. *dyskurs*. — Deriv. *дискурсивний*. — Subst. *розмова, розправа*, Бойків 144.

From Lat. *discursus* 'conversation', Klein 1, 458.

дискусія 'discussion, dispute, debate', ModUk.; BRu. *дыскусія*, Ru. *дискусия*, Po. *dyskusja*, etc. — Deriv. *дискусійний, дискутувати, дискутований*; AmUk. *дискусувати, дискусоване*. — Subst. *обмін думок, обмірковування певного питання в розмові, в пресі*, Орел 1, 276.

From Lat. *discussio* 'a shaking', Орел, 1. с., Klein 1, 458.

дисперсія 'dispersion' ModUk.; BRu. *дысперсыя*, Ru. *дисперсия*, Po. *dyspersja*, etc. — Subst. *розсіяння, розтіч, розпорощення*.

From Lat. *dispersio* 'scattering', Klein 1, 461.

диспечер 'dispatcher', ModUk.; BRu. *дыспётчар*, Ru. *диспечер*, Po. *dyspeczer*, etc. — Deriv. *диспечерський, диспечеризація*. — Subst. *службовець, що керує рухом авт, автобусів, потягів*.

From E. *dispatcher* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 461.

диспонувати 'to dispose; arrange; command', ModUk.; Ru. *диспони́ровать*, Po. *dysponować*, etc. — Deriv. *диспонент, диспони́ваний*. — Subst. *розпоряджатися, наказувати; розташовувати; готувати*, Бойків 144.

From Lat. *disponere* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 462.

диспрозій 'dysprosium (chem. element)', ModUk. — Syn. *Dy* — *хемічний елемент*, УРЕС. 1, 602.

From Gk. *dysprositos* 'hard to get at'; this element was so called because it was hard to reach, УРЕС, 1. с., Klein 1, 493.

діспут 'dispute', MUK. *диспутую* (1627 Беринда); Ru. *диспут* (since 1803), Po. *dysputa*, etc. — Deriv. *диспутант, диспутувати, диспутантський*. — Subst. *прилюдні дебати на громадську, політичну або науко-*

ву тему; прилюдна оборона дисертації на вчєний ступінь, Бойків 144.

From Lat. *disputāre* 'ts', Орел 1, 277, Klein 1, 462.

дистанція 'distance', ModUk.; BRu. *дыстанцыя*, Ru. *дистанция* (since 1803), Po. *dystans*, etc. — Deriv. *дистанційний*. — Subst. Бойків 144.

From Lat. *distantia* 'ts', Орел 1, 277 - 278, Klein 1, 464.

дистиляція, also дестиліяція 'distillation', ModUk., BRu. *дыстылляця*, Ru. *дистилляция*, Po. *destylacja*, etc. — Deriv. *дистиллятор*, *дистиллювати[ся]*, *дистиллований*. — Subst. *очищення течива від органічних домішок*, Бойків 137.

From LLat. *distillātiō* 'ts', Klein 1, 465.

дистинкція Wd. 'good manners', MUK. дистинкцію Asg. (XVII c.), Po. *dystynkcja*. — Deriv. Wd. *дистингований* (JBR.). — Subst. *вітонченість у манєрах, уміння поводитися в товаристві*, Франко 4, 529.

From Po. *dystynkcja* 'ts', the ultimate source being Lat. *distinctiō* 'separation, division, distinction', Klein 1, 465.

дистрикт, AmUk. дістрик (JBR.) 'district, territory', ModUk.; Ru. *ts*, Po. *dystrykt*, etc. — Subst. *адміністративна (судова або виборча) округа в деяких західноєвропейських державах*, Бойків 145.

From MLat. *districtus* 'ts', Орел 1, 278, Жлуктенко 125, Klein 1, 466.

дисципліна 'discipline, bringing up', MUK. дисципліна (XVII c.); BRu. *дыцыпліна*, Ru. *дисциплина* (since 1895), Po. *dyscyplina*, etc. — Deriv. [з]дисциплінувати, *дисциплінарний*, [з]дисциплінований, [з]дисциплінованість. — Subst. *військоленість, опанованість, воло-*

діння собою; обов'язкові правила поведінки; безумовне виконання наказів; окрема галузь науки, Орел 1, 278,

From Lat. *disciplina* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 546.

дитина, дитя, Npl. діти 'child, baby, little one' MUK. дитя (1596 Зизаній, 1627 Беринда), дитина (XVII—XVIII c.), OES. дѣти Apl. (XI c. Остр. ев.), дѣтми Ipl. (XI c.); BRu. *дзіця*, Ru. *дитя*, OCS. *děti* Npl., Bu. *dete*, Ma. *déte*, SC. *dijète*, Sln. *děte*, Cz. *dítě*, Slk. *diet'a*, Po. *dziecię*, LoSo. *žise*, UpSo. *džěco*, Plb. *děta||deta*, Ca. *dzéca*. — Deriv. *дитятенько*, *дитятонько*, *дитят[оч]ко*, *дитин[онь]ка*, *дитиночка*, *дитинча[тко]*, *дитинят[ч]ко*, *дитиня*, *дитинець*, *дитинник*, *-ний*, *-ність*, *-но*, *дитинство*, *дітвак*, *дітворá*, *дітвачя*, *дітище*, *дітлахі*, *діткі*, *дітоньки*, *діточкі*, *діцтво*, *дітлячий*, *-чість*, *дитинин*, *дитинський*, *дитинячий*, *дітчий*, *діцський* (= *дітський*), *здитинілий*, [з]дитинитися, [з]дитиніти, and compounds: *діто-вбівець*, *-вбівство*, *-вбівця*, *-вбійниця*, *-любний*, *-продавець*, *-родіння*, *-родний*; *дит* -*будінок*, *-городок*, *-кор*, etc.; FN. *Дитя*, GN. *Дітківці*. — Syn. *хлопець або дівчина в відношенні до своїх батьків, людина молодого віку*, Тимченко 720.

PS. **dite* (in Uk. with suffix *-ina*: дитина)|| **dēte* 'ts', IE. rott ***dei*: ***doi*- as in доїти, q. v.; Rozwadowski BB. 21, 154 and RS. 2, 111 - 112, Фортунатов KZ. 35, 50 - 51, Berneker 1, 205 - 206, Sławski 1, 192 - 193, Fraenkel 87, a. o.; see also діва.

дигірамб 'dithyramb', ModUk.; BRu. *дыфірамб*, Ru. *дифирамб* (since 1803), Po. *dytyramb*, etc. — Deriv. *дигірамбичний*. — Subst. (у стародавніх греків і римлян:) *гімн на пошану Бакха; перебільшене вихваляння; хвальна пісня або вірш*, Орел 1, 279.

From Gk. *dithýrambos* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 466.

дитя́ see дити́на.

дифама́ція 'defamation', ModUk.; BRu. *дыфамация*, Ru. *диффамация* (since 1875), Po. *dyfamacja*, etc. — Deriv. *дифаматор*. — Subst. *знеславлення; публічне розголошування чутіок, що ганьблять чийсь честь*, Бойків 145.

From Lat. *diffamatio* 'ts', Орел 1, 279, Klein 1, 413.

диферент AmUk. 'different', first recorded in 1930. — Subst. *інакший*.

From E. *different* 'ts', Білаш 253, Поїк 69.

диференціа́ція 'differentiation', ModUk.; BRu. *дыференцияция*, Ru. *дифференциация* (since 1893), Po. *dyferencjacja*, known to other Sl. as well. — Deriv. *диференціювати, диференційний, диференційований, диференціювання*. — Subst. *розчленування, розклад однорідного на різнорідні частини; перехід від одноманітного до різноманітного*, Орел 1, 280.

From Lat. *differentia* 'ts', Орел, l. c. Klein 1, 447.

дифра́кція 'diffraction', ModUk.; Ru. *диффракция* (since 1803), Po. *dyfrakcja*, etc. — Subst. *заломлення світлового променя перепною, тобто обгидання світлових хвиль навколо перепн, що трапляються на їх шляху*, Орел 1, 280.

From Lat. *diffractus* 'ts', Орел, l. c.

дифтері́т 'diphtheria', ModUk.; BRu. *дыфтерит*, Ru. *дифтерит* (since 1875), Po. *dyfteryt*, etc. — Deriv. *дифтерія, дифтеритний, дифтеритовий*. — Subst. *обклад, небезпечна гострозаразна хвороба горла*, Бойків 145.

From Gk. *diphthērā* 'prepared hide, leather, membrane', Орел 1, 280, Klein 1, 452.

дифу́зія 'diffusion', ModUk.; BRu. *дыфузия*, Ru. *диффузия* (since 1875), Po. *dyfuzja*, etc. — Deriv. *дифузор, дифузний, дифузійний, дифузувати*. — Subst. *процес вирівнювання концентрацій газів, течив чи твердих тіл, зумовлений рухом молекул, в наслідок чого молекулі речовини більшої концентрації проникають у речовину меншої концентрації*, Орел 1, 280.

From Lat. *diffusio* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 447.

дих, Gsg. *діху*, Wd. *діха* (Горбач 0, 42) 'breath[ing], respiration', ModUk.; Ru. *дых*, in other Sl. derivatives only. — Deriv. *віддих, від-, перé-, нó-, прі-, прó- дих, передішка, дихавія, -вічний, діхало, -льний, -льце, [ви-, від-, з-, за-] дихання, видихальний, видихуваний, дихаючий, задиханий, надихаючий, при-, про- диховий, діхати, -ання, в-, ви-, від-, з[а]-, на-, пере-, про-, у- діхати[ся], -дихнути[ся], ви-, від-, з-, надихувати[ся], дихіти[ся]*, etc.; MUk. *дыхати* (XVII c.), *дихати* (XVIII c.), OES. *дыхати* (XI c.) — Syn. *процес окислення органічних речовин в організмі людини, більшості тварин і рослин*, УРЕС. 1, 606.

PS. **duxz* 'ts' : *duxati* 'to breath' related by apophony to *дух*, q. v.; see also *дохнути, тхнути, тхір*.

диха́зій 'dichasium', ModUk. — Subst. *розвілень, вид цвітостану в рослін*, Бойків 155.

From Gk. *dix[o]-* 'in two, asunder', and *-asis* suffix used in scientific terminology to denote a state or condition, cf. Klein 1, 113, 444.

дихо- — a compound-forming element 'dicho-' in such words as *дихо- іамія, -тєрмія, -тómія*, etc. — дво-, e. g. *дихроматичний* — *двобарвний*.

From Gk. *dixo-* 'in two, asunder', Орел 1, 280 - 271, Klein 1, 444.

дич 1. : дікий.

дич 2. also діча AmUk. 'ditch', first recorded in 1915. — Deriv. *дичмен.* — Subst. *рів, окін*; dial. *стриліця, фосо*, Степанковський 63.

From E. *ditch* 'ts', Івах РМ. 3, 392, Білаш 253, Поїк 68.

дичка : дікий.

дйшвошер AmUk. 'dishwasher', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *той, що миє посуд; прилад для миття посуду.*

From E. *dishwasher* 'ts'.

дйшель, dial. also дйшло, дйшла, дйшиль, дйшиль, дйшинь, дйшинь, 'pole, shaft, thill, draft-bar (of carriage), beam (of cart)', MUK. дишла Gsg. (XVIII c.), на дишлѣ (1759); BRu. *дйшаль, дйшла*, Ru. *дйшло*, Slk. *dišel, dyšel*, Po. *dyszal*. — Deriv. *дйшельний*; MUK. дишлиовая (1722), дишлева (1754). — Subst. *дрюк, що до нього припрягають коней*, Тимченко 722.

From Po. *dyszal* 'ts', the ultimate source being G. *Deichsel* 'ts'. Тимченко, l. c., Brückner 107, Даль 1, 1264, УЗЛП. 50; according to РССтоцький 4, 174, it comes directly from MHG. *dihsel* 'ts' which, in turn, is related to Lat. *tēto* 'ts', Kluge 53.

дйшес AmUk. 'dishes', first recorded in 1963. — Subst. *миски, начиння.*

From E. *dishes* 'ts', Білаш 254.

диштифранти Npl. Wd. 'pranks, trifle, nonsense', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 158). — Subst. *жарты, п'устощі.*

A jocular argot compound : *дишти — франти*, the latter part going back to Po. dial. *fanty* 'nonsense', cf. Sławski 1, 236; its first part is not quite clear, perhaps it goes

back to MHG. *dēst[e]* 'so much the' (from *dēs diu*, ModHG. *desto* 'ts', Kluge 54).

дия... see дія...

дйвол, dial. дйвов, дйвов, дйвол, д'явил, д'я'вул, SoCp. дябел, дябол (УЗЛП. 48) 'devil', MUK. дяволь (XVII—XVIII c.), дявол (XVII—XVIII c. Интермедії 6, 181), дявуль, Gsg. дявола (XVII—XVIII c.) and Wd. дяблами Isg. XVI c.), дяболъ (XVII c.), дяблы Npl. (XVIII c.), дябель (XVII c. УЗАП. 48), OES. дяволь (XI c. Остр. ев.), дяволъ (XII c.), дявола Asg.; BRu. *д'ябол*, Ru. *д'явол*, OCS. *diavolъ||dēvolъ*, Bu. *д'явол*, Ma. *г'авол*, SC. *djāvō*, Sln. *diávol*, Cz. *d'abel*, Slk. *d'abel, d'abol, diabol*, Po. *diabeł*, dial. *djaboł, djaból, dziabeł, dziaboł*, LoSo. *djaboł*, UpSo. *djaboł||djas*, Plb. *döbal*. — Deriv. *дяволеня, дйволка, дйвольський, дяволєнний, здйволити*; FN. *Дябло, Дяблїха* (Дзендзелівський УЗЛП. 48); MUK. дяволинъ (XVII c.), дяволским Dpl. (XVII c.), OES. дяволичища, дяволь, дявольскимъ Isg. — Syn. see чорт.

From Gk. *diávolos* 'devil'; some Uk. and WSl. forms with *-b-* from Lat. *diabolus* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 199, Преображенский 1, 206, Тимченко, l. c., Акуленко 132, Vasmer² 1, 560, a. o., (extensively:) Дзендзелівський УЗЛП. 48.

дйякон 'deacon', MUK. дяконъ (1627 Беринда), OES. дякон (XI c. Остр. ев.), дякѡнъ, дяконъ (1073 Изб. Св.), дяконъ (1315); Ru. *дякон*, OSC. *diakonъ*, Bu. *дякон*, SC. *djakon*, Sln. *diákon*, Slk. *diakon*, Po. *diakon*. — Deriv. *дяконовий, дяконат, дяконство, -ський, дяконувати*, MUK. до Дяконства (XVII c.), OES. дяконикъ, дяконисы Gsg., дяконица, дяконьник (XI c.) дяконьский, въ дяконствѣ (1400), see also дяк. — Subst. *духовна особа нижча від священника*, Тимченко

723; помісний священик, кандидат на священика по дрүгійм священи, Кузеля 103.

From Gk. *diákonos* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 198-199, Тимченко, l. c., a. o.; see also under дяк.

ді 1. Wd. see до.

ді 2. 'really, thus, even', MUK. дѣ (XVIII c.), OES. дѣи, дѣй (XV c.); Ru. де, wanting in other Sl. — Syn. *власне, отже, дійсно; мовляв*.

According to Желеховський 1, 183, a. o., it comes from imper. form дѣй : діяти; other linguists derive it from дѣ[еть] 'he speaks', Срезневский 1, 802, Соболевский 96, Berneker 1, 192, Преображенский 1, 175, Тимченко 850, Fraenkel IF. 4, 393, a. o.; less persuasive is its connection with Tk. languages, Макарушка 7.

ді 3. Bk. abbr. for дівка, Кміт 68.

діа... see дія..., дия...

дібрóва — a later (secondary) form of дубрóва, see дуб.

діва 'maid; (Holy) virgin', дівка 'girl', Wd. 'daughter' (Желеховський 1, 183), Npl. 'noodles' (ibid.), MUK. дѣва (XVII c. ЛСЛ. 60). дѣвая (XVII c.); двѣ дѣвыцѣ (1480), дѣвка (1594), дѣвка : служебника, цурка (XVIII c. Гептаглот 23); OES. дѣвыя Npl. (XI—XIII c.), дѣвая (XII c.), дѣвъ Grpl. (XI c. Остр. ев.), отъ дѣвы (XI c.); дѣвка, дѣвы||дѣвки (Сл. плк. Iг.); BRu. *дзѣв[к]а*, Ru. *дѣв[к]а*, OCS. *děva*, Bu., Ma. *děva*, SC. *djéva*, Slu. *djéva*, Cz. *děv[k]a*, Slk. *deva*, *dievka*, Po. *dziew[k]a*, LoSo. *zowka*, *zėwka*, UpSo. *dz'iwka*, Plb. *déva*. — Deriv. *дівонька, дівочка, дівуся, дівасенька, дівася, дівака, дівача, дівоба, дівуха, дівуля, дів[ч]ице, дівичня, дівич, дівична, дівота, дівочтво, дівочина, дівування, дівця, дівча, дівчат[онь]ко, дівчаточко, дів-*

*чат[к]а, дівчатонька, дівчин[к]а, дівчисько, дівчуж, дівойка, дівойник, дівочий, -оцький, дівчачий, дівчин, дівчинин, дівочити, [по-, про-] дівувати; here also дівич- or дівич-вечір; dial. дів[ча]чуж; MUK. дѣвчина (XVII c.), дѣвчинку Aсg. (XVII c.), дѣвочка, дѣвчат[к]а Npl. (XVIII c.), дѣвица (XVI—XVII c.), дѣвойко Vsg. (XVII c.), девицтво (XVIII c.), дѣвичие (XVIII c.), дѣвичиногo Gsg. (XVIII c.), дѣвочогo Gsg. (XVII c.), дѣвчискогo Gsg. (XVIII c.), дѣвчина заплата (1674), OUK. дѣвичьихъ Lpl. (1420), OES. дѣвица (XI c. Остр. ев.), девиць, дѣвичии (XI c.), дѣвичьства Gsg., дѣвство (XI c.), дѣвоующихъ Grpl. (XIV c.), дѣвствоуеши (XI c.), дѣвствьное (XI c.), etc. GN. *Дівче*. — Syn. *молода, незаміжня жінка; (незаміжня) дочка, Wd. Npl. ключки, Желеховський 1, 183, (арó:) бабуля, тріко, юбка, спідниця, панталончики, кубіта, здіра, шмара, маруська, Горбач 6, 17, 27, 33.**

PS. **děva, děvzka* 'ts', IE. root ***dhē[i]-* 'to suck; to suckle', related to ***dhoi-* see доіти; Berneker 1, 197, Brückner 111, Trautmann 51, Младенов 123, Vasmer² 1, 491, Skok I, 415, (extensively:) Трубачев 1, 114-115; less convincing is its derivation from adj. **děvaja* (:**doiti*), cf. Vailant RES. 18, 137 (followed by Sławski 1, 200): OES. and MUK. forms дѣвая are to be treated as a later prosodic extension of дѣва, not *vice versa*; doubtful is its relationship to Skt. *dēvi* 'goddess', cf. Jagić Archiv 20, 434.

дівати : діти 1.

дівбід Bk. adv. 'forenoon', first recorded in the XX c. (Кміт 61). — Subst. *до обіду перед обідом*.

From a phrase: до обіду > до -ўбід[у] > дівбід.

дівер, dial. дівир, SoCp. дівирь (Бурячок 127), Bk. діверь (Кміт 61) 'brother-in-law', MUK. с диверомъ (1639),

дѣвера Gsg. (1692), OES. с дѣверемъ (XIV с.), на дѣвери... дѣверю Dsg.; BRu. *дзѣвер*, Ru. *дѣверь*, Bu., Ma. *дѣвер*, SC. *djèvêr*, Sln. *devér*, Cz. *deveř*, Slk. *dever*, OPo. *dziewierz*. — Deriv. *діверко*, *діверок*, *діверенько*, *діверчик*, *діверка* 'дружина дівера' (Бурячок 128), MUK. на дѣверича (1499), OES. съ дѣверичемъ (XIV с.). — Syn. *брат чоловіка*, *чоловіків брат*; (Wd.): *швагер*, *шваґро*, Бурячок 127.

PS. **dēverь* 'ts', IE. ***daiuer-*, cf. Lith. *dieveris*, Skt. *devár-*, Arm. *taigr*, Gk. *daér*, Lat. *laevir*||*lēvir*, OE. *tácor*, OHG. *zeihkur* 'ts', Miklosich 45, Berneker 1, 198, Trautmann 43, Fraenkel 94, Pokorny 179, а. о.; re. Uk. *дівер* cf. (extensively:) Бурячок 127 - 128.

дігнати : гнати.

дігтяр, **дігтярня**, **дігтярський**, etc.: дьоготь.

дід, Wd. (Hc.) *гід*, *гіт* 'grandfather; old man; 'beggar; (in folklore:) sheaf of straw at Christmas'; MUK. дѣду Dsg. (1545), дѣдъ (1627 Беринда), дід — *avus* (XVII с. Гептаглот 23), дѣд (1719 Интермедіи 93), дѣди Npl. (XVIII с.); OUK. дѣдове Npl. (1411), OES. дѣда Asg. (XI с.), оу дѣда Gsg. (1411), дѣди Npl. (1264 - 5), дѣдъ (1397): BRu. *дзед*, Ru. *дед*, OCS. *dědz*, Bu. *дядо*, Ma. *дѣдо*, SC. *djěd*, Sln. *ded*, Cz. *děd*, Slk. *dedo* (dial. *ded*). Po. *dziad*, LoSo. *žěd*, UpSo. *džěd*. — Deriv. *дідо*, *дід[о]чо[к]*, *дідунь[о]*, *дідунечко*, *дідусь[о]*, *дідусенько*, *дідусечко*, *дідусик*, *дідище*, *дідуга[н]*, *дідух*, *дідизна*, *-ний*, *дідик*, *дідинець*, *дідич*, *-чка*, *дідвицина*, *дід[ь]ко*, *дід[о]нько*, *дідова*, *дідовник*, *дідичний*, *дідів*, *дідівський*, *дідовин*, *дідусів*, *дід[ь]чий*, *дідьків*, *дідувати*; compounds: *дід-баба*, *дідовід*, *-в[о]д*; MUK. дидизъни Gsg. (1459), дѣдизны Gsg. (1550), дѣдину Asg. (1590), дѣдицтво (1627 Беринда), дѣдич (1596 Зизаній), дѣдич' (1627 Беринда), дѣдичка (1600), дѣдичьные Apl. (1615), дѣдич-

ний (1633), дѣдичити (1538), дѣдко (1589), дѣдко (XVIII с.), дѣдчиця (1627 Беринда), к дѣдковуй ненѣ (XVIII с.), дѣдча (XVIII с.), дѣдыще (XVIII с.), OUK. дѣдични Apl. (1347), дѣдицтво... дѣднину Asg. (1359), дѣднини Gsg. (1409), дыдня (XV с.), OES. дѣдень (1096), на дѣдинѣ, дѣдѣну Asg. (1396), дѣтичъ||дѣдичъ (XIV с.), дѣдичство (1349), по деденству, дѣдства (1480); FN. *Дід*, *Дідай*, *-ан*, *-ач*, *Дідик*, *Дідич[ук]*, *Дідів*||*Дідов*, *Дід[к]івський*||*Дід[к]івський*, *Дідлюк*, *Дідора*, *Дідоренко*, *Дідошак*||*Дідушак*, *Дідул[к]а*, *Дідуник*, *Дідух*, *Дідур[а]*, *Дідурик*, *Дідюк*, *Дідючук*, etc.; GN. *Дідівлів*, *Дідова*, *Дідовка*, *Дідошичі*||*Дідушичі*, etc. — Syn. *батько батьків* або *материн*; *прѣдок*; *старій чоловік*; *жебрак*, Франко 2, 428; (*у фолклорі:*) *сніп*, *який ставлять у хаті напередодні Різдва*, Франко 7, 451; (*рідко:*) *дідів* Npl. 'п[о]м[и]нки за померлих у Провідн[у] неділю, Грицак РМ. 2, 147.

PS. **dědz* 'grandfather; old man', IE. redupl. ***dhēdh(ē)*- '(in infant's language:) term for older members of the family', cf. Lith. *dėdė*, *dėdis* 'uncle', Gk. *theios* 'uncle', It. *deda* 'aunt', Illyr. *deda* 'nurse', ModHG. dial. *deite*, *teite*, Swiss *däddi* 'father'; Miklosich 45, Meillet Ét. 235, Berneker 1, 191, Преображенский 1, 207, Trautmann 47, Fraenkel 85, Трубочев 1, 69, Pokorny 235, а. о.; (extensively about Uk. forms:) Бурячок 45 - 50.

дід? see дид?

дід[ь]ко : дід.

діе- : діяти.

дієта, AmUk. даєт 'diet', ModUk.; BRu. дыэ'та, Ru. *диѣта*, Po. *dieta*, etc. — Deriv. *диѣтар*, *диѣтетик[а]*, *диѣтник*, *-иця*, *диѣ[те]тичний*, *диѣтотерапія*. — Subst. *зідне з притисами медицини харчування*, Орел 1, 281, *добовѣ урядовцям, депутатам*, Бойків 146.

From Lat. *diaeta* 'way of life', Орел, l. c., Klein 1, 446.

дієцезія 'diocese', MUK. въ дієцезіи (1679, 1687), от єдныя Дієцезыи въ другуя Дієцезыю (XVIII с.); Po. *diecezja*. — Deriv. дієцезальний; MUK. дієцезиалный (XVII с.), дієцезияном Dpl. (XVII с.). — Subst. *церковна округа на чолі з єпископом*, Орел 1, 281; *єпископська єпархія*, Тимченко 724.

From Po. *diecezja* which, in turn, comes from Lat. *dioecesis*, the ultimate source being Gk. *diokēsis* 'administration, control', Тимченко, l. c., Klein 1, 451.

діжá 'kneading-, dogh-trough', MUK. дѣжи Apl. (1664), дѣжу Asg. (XVII—XVIII с.), дижъ Gpl. (XVII с.); BRu. *дзяжá*, Ru. *дежá*, SC. dial. *dižva*, Sln. *děža*, Cz. *díže*, Slk. *dieža*, Po. *dzieża*, LoSo. *žěža*, UpSo. *džěža*. — Deriv. b/f. *діж*, *діжун*, *діж[еч]ка*, *діжніця*, *діжчін[к]а*, *діжистий*, *діжковий*, *діжкуватий*, MUK. дѣжка (1627 Беринда), діжка — *cadus* (XVII с. Гептаглот 23), дѣжки Npl. (XVIII с.), дѣжечку Asg. (XVII с.), въ дѣжечки (XVIII с.). — Syn. *начіння учиняти ѿ місцти місто*, Тимченко 855.

PS. **dēža* < **dēz-ja* 'ts', IE. root ***dheigh-* 'to knead, form', cf. Lith. *diežti*||*dyžti* 'to whip, flog', Skt. *dih-* (: *degdhi*, *digdhe*, *digdha-*) 'to bedaub, to spread over; to smear', Av. *-daēzayeiti* 'he heaps up', ToA. *tsek*, ToB. *tsaik* 'to form', Arm. *dēz* 'pile', Gk. *teixos*, *toixos*, 'wall', Lat. *ingere* 'to give shape, to form', Goth. *deigan* 'to knead; to form from clay', OHG. *teic(g)*, OIc. *deig*, ModHG. *Teig* 'dough', etc., Miklosich 45 ("dunkel"), Zubatý 1:2, 94, Berneker 1, 198, Kluge 361, Fraenkel 98, Pokorny 244, a o.; less persuasive is its deriv. from Bav. *döse* 'box', Korbut PF. 4, 463, Тимченко 855.

діждáти[ся] : ждáти.

діжка : діжá.

діжма сее дѣжма.

дізнá[вá]ти[ся] : знáти.

дійво, **дійка** : доѿти.

діймáти, **дійняти** : йняти.

дійовій : діяти.

дійсний 'real, true, actual, effective; valid', ModUk., wanting in other Sl. — Deriv. *дійсність*, *-но*. — Syn. *справжній*; (*підтверджений фактами*;) *фактичний*, Деркач 59.

From PS. **dējstvъnzjъ*, cf. OES. дѣиствьныя (1073 Изб. Св.), дѣйствьно, дѣйствено, etc. based on **dējstvo* : *dějati*, see діяти; cf. also the following entry.

дійствѣнный, **дійствительный** arch. 'real', (Желеховський 1, 185), Ru. *действительный*. — Deriv. *дійствительність*. — Subst. *дійсний*.

Deriv. from *дійство*; see the preceding entry.

дікшинер AmUk. see дикціонáр.

діл l. Gsg. ділу 'division; part, share'; Gsg. ділá mountain[-ridge], MUK. дѣл (1463, 1545), дѣлу Gsg. (1516), дѣл (1627 Беринда), дѣлъ (XVII с. Синонима 148), OES. дѣлъ; BRu. *надзѣл*, Ru. *дел*, OCS. *dělъ*, Bu. *дял*, Ma. *дел*, SC. *diō*, Sln. *del*, Cz. *díl*, Slk. *priedel*, Po. *dział*. LoSo. *žel*, Plb. *delë* 'he divides'. — Deriv. *ві-*, *від-*, *на-*, *по-*, *пере-*, *у-* *діл*, *підвідділ*, [*під*] *розділ*, [*ві-*, *від-*, *на-*, *по-*, *пере-*, *при-*, *п(р)о-*, *роз-*] *діліти*, [*ви-*, *від-*, *на-*, *при-*, *пере-*, *по-*, *про-*, *роз-*] *ділювати*, *-діляти*, *ділення*, *діління*, *ділянка*, *дільбá*, *дільніця*, *ділімий*, *-мість*, *-мо*, *подільний*, *-ність*, *-но*, *дільнічний*, *дільчий*, etc.; compounds: *дво-*, *три-* *підділ*, *вододіл*; MUK. дѣл[ь]ба (XVIII с.), дѣ-

ляче (XVI с.), дѣлитися (XVII с.), дѣльвали (1494), дѣльницу Асг. (1463), дѣльчїе (XVI—XVIII с.), OES. дѣ-литъ бо ся не раздѣляя (XI с.), дѣлити, дѣльница, дѣль-ство, дѣльный, GN. *Діл*, Нс. *Гіл*, *Гів* (Hrabec 123), *Dil Jannenskij* (1788 *ibid.*), *Рѣський Гів* (*ibid.*), *Діло́к*, Нс. *Гіло́к* (Hrabec 1. с.). — Syn. *подо́л*, *ро́зділ*; *часті́на*, *па́йла*, Тимченко 856.

PS. **dělz* 'ts', IE. root ***dai-*: *dāi-* 'to divide, share', with formant *-lo-*, cf. Goth. *dails* 'part, share', OSax. *dēl*, AS. *doēl*, E. *deal*, ModHG. *Teil* 'ts'; Sl. **děliti* has its correspondents in G. *teilen* and Lith. *dailyti* 'to divide' Miklosich 45, Berneker 1, 195, Kluge 361, Kiparsky 64-65, Trautmann 43, Fraenkel 80, Sławski 1, 189, Pokorny 176, a. o.

діл 2. Gsg. до́лу 'valley', MUK. на до́ль (XVI с.), до́ль (1627 Беринда), здо́лу, вдо́лу (XVIII с.), OES. из дола (1073 Изб. Св.), до дола (XII с.), на до́ль, на землі ниско (XII с.); BRu., Ru., Bu., Ma. *дол* 'ts' OCS. *dolě* adv. 'below, beneath', SC. *dō* 'valley', Sln. *dol*, Cz. *důl*, Slk. *dol*. Po. *dół*, LoSo., UpSo. *doł*, Plb. *düöl*. — Deriv. *доли́на*, *долин[оч]-ка*, *до́лівка*, *відо́линок*, *до́линний*, *до́лі*, Wd. *до́лів* (<**dolovъ*), *до́дóлу*||*до́дóлі*, Вк. *до́лівни́ць* (Кміт 63), MUK. въ до́лину (1507), до́ліна (1627 Беринда), при до́линѣ (XVIII с.), чрез' до́лину (XVIII с.), до́локъ (XVII с.), на до́лин-цѣ (XVIII с.), до́линки Npl. (XVIII с.), до́лковáто́сть (XVII с.), до́лишня (XIV с.), зъ до́лней (XVI с.), до́лни Npl. (XVIII с.), до́ловъ (XV—XVII с.), до́ль (XV—XVIII с.), OUK. на... до́линѣ (1349), съ до́линами (1424), OES. до́лина, по до́линамъ, въ до́лици, до́лу[периво], до́ль, до́ловъ||до́ловъ, удо́ль||удо́ль до́льсѣдaнїе, до́льшьнее (XI с.); GN. *До́лин[к]а*, *До́лин[к]и*, *До́линя́ни*, *До́линний кінєць*, *Поді́л[ля]*, *Роздóлля*, FN. *До́лє́нко*, *До́линя́ченко*, *До́линчю́к*, *Подо́ляк*. — Syn. *я́ма*,

ря, (до́ліна:) *низина́*; *ни́жча часті́на*, *спід*, Тимченко 774.

PS. **dolz* 'ts', IE. root ***dhol-*: ***dhel-* 'hollow, cavity, excavation', cf. Gk. *thólos* 'dome-shaped roof, rotunda' (lit. 'deepening, excavation?'), Goth. OSax., Du. *dal* 'valley', AS. *dael*, E. *dale*, ModHG. *Thal* 'valley', etc., Miklosich 47-48, Berneker 1, 208-209, Kluge 362, Sławski 1, 159-160, Pokorny 345-346, a. o.

діл 3. AmUk. 'deal', first recorded in 1959. — Deriv. *ді́лер*, *ді́люва́ти*, *ді́лува́ти*. — Subst. *спра́ва*.

From E. *deal* 'ts', Білаш 254.

ді́ла́ти : ді́ло.

ді́ло 'work, act, matter, business', arch. 'canon' MUK. дѣ́ло (XV—XVIII с.), дила Apl. (1604), OES. дѣ́льмъ Isg. дѣ́ль Grpl. дѣ́ла Npl.; — BRu. *дзѣ́ла*, Ru. *де́ло*, OCS. *dělo*, Bu. *де́ло*, Ma. *дело*, SC. *djělo*, Sln. *délo*, Cz. *dělo* 'work', *dělo* 'canon', Slk. *dielo*||*delo*, Po. *dzielo* 'work', *dziato* 'canon', LoSo. *žělo*, UpSo. *džělo*, Plb. *d'oli*'. — Deriv. *ді́л[еч]ко*, *ді́ляга*, *ді́льцє́*, *ді́ловий*, *ді́ловість*, *-во*, *ді́ловитий*, *-тість*, *-то*, *ді́ла́ти*, *-áння*, *поді́ла́ти*, *-áння*; com-ounds: *ді́ло-во́д[ка]*, *-во́дний*, *-во́дство*, *-во́дський*, MUK. дѣ́льный (XVII с.), дѣ́ловая (XVIII с.). — Syn. *чин*, *учі́нок*; *робóта*, *пра́ця*, *зайня́ття*; *спра́ва*, *рїч*; *труд*; *ві́рїб*, *рòбливо*; *умі́лість*, *майстє́рство*; MUK. (from Po. :) *вогнепáльна збрóя вели́кого ка́лібру*, *гарма́та*, *морти́ра*, *то́що*, Тимченко 858-859.

PS. **dělo* 'ts' — a *-lo-* deriv. from **děti*, see діти 1.

ді́лов SoCr. 'ba(u)lk, a large unit of fields', first recorded in the XX с. (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. *вузь-ка́ доро́га*, *сте́жка*; *часті́на по́ля*.

From Hg. *düllö* 'ts', Гнатюк, 1. с.

дім, Gsg. до́му 'house, home, dwelling, building', MUK. домъ (XV—XVIII с.), OUK. около дому (1386 - 1418), OES. дому (XI с. Остр. ев.), домъ (1073, Изб. Св.), домъ (XI с.); BRu. Ru. *дом*, OCS. *домъ*, Bu., Ma. *дом*, SC. *dōm*, Sln. *dom*, Cz. *dům*, Slk. *dom*, Po. *dom*, LoSo., UpSo. *dom*. — Deriv. *дімó[чо]к*, *домó[чо]к*, *дóми[чо]к*, *домі-ще*, *домáр*, *домáха*, *домівка*, *домівонька*, *домівочка*, *домівник*, *-ниця*, *домівство*, *домовін[к]а*, *домувáння*, *домáшній*, *домóвий*, *-вік*, *домовітний*, *-тість*, *-то*, *домівський*, *додóм[оньк]у*, *удóма*, dial. *дóма*, *домів*, *домаріти[ся]*, *домувáти[ся]*, compounds: *домобудівніцтво*, *-будувáння*, *домовлáсник*, *-ниця*, *-ницький*, *домовóдство*, *домоволодіння*, *домогосподáрка*, *домодержáвець*, *домоправітель[ка]*, *доморóбний*, *-рóбщина*, *доморóслий*, *доморядний*, *-рядця*, *домосід*, *-сідка*, *-сідство*, *домострóівський*, *домоткáний*, *домоуправління*, MUK. домокъ, домище (XVI с.), домовіна (XVII—XVIII с.), домовка (XVII—XVIII с.), домовник (XVI—XVIII с.), домовницею Isg. (XVII с.), домашний (XVII—XVIII с.), домашникъ (1627 Беринда), домашный (XVII с.), домовный (XVII—XVIII с.), домовъ||домовъ (XVII с.), домовъ (XVIII с.), домовый (XVI—XVIII с.), OES. домашний (XI—XII с.), домовный (XI с.), домовъ (XII с.), домачадыць, -дица (XIII с.), домочадыць, -дица (XIV с.), домодържьць, (XI с.), доможирьць (XV с.). — Syn. *будінок на мéшкання*, *госпóда*, Тимченко 781.

PS. **domъ*, IE. ***domi-* 'ts', cf. Skt. *dámū-* na- 'belonging to a house', Gk. *dómos* 'house', Lat. *domus* 'ts', ToA. *tam*, ToB. *tem-* 'to be born', Miklosich 48, Berneker 1, 210 - 211, Преображенский 1, 191, Trautmann 44, Fraenkel 482 - 483, Sławski 1, 155, Георгиев 410 - 411, Pokorny 199, a. o.

Дін see Дон.

дінджál dial. 'dagger', first recorded in 1961 (Полісся, Лисенко 27). — Subst. *кинджál*.

A dial. form of *кинджál*, based on identification of the initial *k'* - > *t'* - and subsequent voicing of the latter.

дінир, also *дінер*, *дін[н]ер* AmUk. 'dinner', first recorded in 1924. — Subst. *обід*.

From E. *dinner* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 254.

діну[ти] : діти 1.

Діомід, **Демід** PN. 'Diomedes; Demyd', MUK. Діомід (1627 Беринда); Ru. *Диомид*, *Демид*. — Deriv. *Демідович*, *Демідівна*; FN. *Демід[ен]ко*, *Демид[к]івич*, *Демидчук*, *Діма*, *Демідюк*; GN. *Демідів[ка]*, *Демідово*. — Subst. MUK. Дівнесвѣтник, або Слáвно свѣща-піе[н], 1627 Беринда.

From Gk. *Diomédēs* 'advised by Zeus' — name of one of Gk. chiefs in the Trojan war, Klein 1, 431.

Діоніс[ій], Wd. Діонізій (Стрий), Діонісій (Gauk 18), **Деніс**, dial. Диніс PN. 'Dionysius'; AmUk. 'Dennis', MUK. Діонісія Gsg. (1484 Пом'яник), Діонісій (1627 Беринда), Диніс (1619 Інтермедії 42 - 49), OES. Дионисии; Ru. *Дионисий*, Po. *Dionizy*. — Deriv. *Діонісія*, *Денісович*, *Деніс[ен]ко*, *Денищук*, *Деніщенко*; GN. *Денісів[ка]*, *Деніси*, *Денісовичі*. — Subst. MUK. Бахусь, Бо[г] поганські[й], або Бо[г] обжірства, пян[ства], 1627 Беринда.

From Gk. *Dionysios* 'pertaining to *Dionysos*' — son of Zeus and Semele, god of wine and drama (orig. god of vegetation), identified with Lat. *Bacchus*, Klein 1, 452, Петровский 92, its frequency in MUK. (1484) : 7, Тарнавецька 126.

діопсід 'diopside', ModUk. — Subst. *камінь із Гатуньку піроксенів* (*MgCaSi₂O₆*), Орел 1, 282.

From Gk. *di-* 'two' and *ópsis* 'sight, appearance', Klein 1, 452.

діопта́з 'dioptrase', ModUk. — Subst. *напівкоштовний камінь (H₂C₄SiO₄)*, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *optádzsein* 'to see', Klein 1, 452; see also the following entry.

діоптрика 'dioptrics', ModUk.; Ru. *диоптрика*. — Deriv. *диоптричний, -но*; here also: *диоптр[ія]*; MUK. Диоптра. — Subst. *частіна оптики, наука про переломлення світлових променів, що проходять через прозорі тіла*, Бойків 146.

From Gk. *dioptrikos* 'pertaining to the refraction of light', compounded of *di[a]-* 'through' and *optós* 'seen visible', Орел 1, 282.

діора́ма 'diorama', ModUk.; BRu. *дыра́ма*, Ru. *диора́ма* (since 1847), Po. *diorama*, etc. — Subst. *картина, намальована з обох боків прозорої тканини, що дає різний ефект в залежності від способу освітлення*, Бойків 146.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *hórāta* 'that which is seen, view, sight', АкСл. 3, 795, Klein 1, 452.

діорі́т 'diorite', ModUk.; BRu. *дыры́т*, Ru. *диорит*, Po. *dioryt*, etc. — Subst. *магматична маса, затверділа під земною корою; камінь зеленого кольору*, Орел 1, 282.

From Fr. *diorite* 'ts', the ultimate source being Gk. *diorízzein* 'to separate, to divide by limits', Орел, l. c., Klein 1, 452.

діорто́за 'diorthosis', ModUk.; — Subst. *направлення скалічених частин тіла*, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *orthós* 'straight'.

Діоску́ри 'Dioscuri', ModUk. — Subst. *сїни Зевса й Леди, юнаки-лицарі, нерозлучні брати-близнюки Кастор і Поллукс, патрони мореплавання*, Бойків 146, Орел 1, 282.

From Gk. *Dióskouroi* 'sons of Zeus (Gsg. *Diós*)', Klein 1, 452.

діосмо́за 'diosmosis', ModUk. — Subst. *просочування тєчив кризь порува́ти перепони*, Орел 1, 282.

From Gk. *di[a]-* 'through' and *ósmós* 'thrusting, impulse'.

діпер AmUk. 'dipper', first recorded in 1933. — Subst. *черпак*.

From E. *dipper* 'ts', Івах РМ. 3, 392, Білаш 255.

діптя́нка *see* диптя́нка.

діра́, dial. also *дирá*, Wd. *дзіора́*, *дя́ра* (from Po.) 'hole, tear', MUK. *дѣри* Gsg. (1564), *дѣра* (1627 Беринда), *дира* (XVI—XVIII c.), *диря* (XVII c.), OES. *дира* (1076 Ізб. Св.), *дырею* Isg. (XV c.); BRu. *дзірка*, Ru. *дыра́*, OCS. *dira*, Bu. *дыря́*, Ma. dial. *dira*, SC. *dira*, Sln. *děra*, Cz. *díra*, Slk. *diera*, dial. *d'ura*||*dzura*, P. *dziura*, LoSo. *žěra*, UpSo. *džěra*. — Deriv. *дір[оч]ка*, *діра́вка*, *діркавіця* (Кузеля-Рудницький 175), *діра́вий*||*дірявий*, *діркува́тий*, *дірча́вий*, *-вість*, *дірча́[с]тий*, *-тість*, *поді́рчавлений*, *по-*, *про-ді́рчавлений*, *діркува́ти*, *діра́вити*, *[по]ді́рчавіти*, *[по-, про-]ді́рчавіти[ся]*, *[по]ді́рчавіти*, *діря́віти*, *з-проді́рчавлюва́ти[ся]*, compounds (rare:) *дір[к]опробивний*; MUK. *дѣрки* Apl. (XVII c.), *през дирки* (XVII c.), *двѣ дѣрицѣ* (XVIII c.), *дѣра́вый* (XVI—XVIII c. || *диравая* (XVIII c.), *дираво* (XVI c.), *дѣра́вити* (XVII c.) || *диравиль* (XVII c.) *дѣркуючи* (1599), *дѣролазцѣ* Npl. (XVII c.). — Суп. *отвір у чобу*, *відту́лина*, Тимченко 717.

PS. **dira* 'ts', a b/f. of **dirati*, see дѣрти, Meillet Ét. 251 - 252; Uk. *dirá* goes back to PS. **děra* 'ts' a b/f. of **děрати*, which is a secondary iter. form of **dьрати*, based on дерý, дерéш, see дѣрти; Miklosich 41, Berneker 1, 201, Sławski 1, 208 - 209, a. o.; see дѣрти, дрáти.

дiсѣмбир AmUk. see децѣмбер.

дiснý SoCp. 'pig, hog', first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 338). — Subst. свиня́.

From Hg. *disznó* 'ts', Гнатюк, l.c., MNT-ESz. 1, 646.

дiстáти, достáти : стáти.

дiсчáрдж оф мóргедж AmUk. 'discharge of mortgage', first recorded in 1932. — Subst. відсписáння грáмоти за-стáву.

From E. *discharge of mortgage* 'ts', Білаш 255.

дiт, also дiд AmUk. 'deed', first recorded in 1909, Жлуктенко 125. — Subst. докумѣнт.

From E. *deed* 'ts', Білаш 255.

дiти 1. дiну, -неш 'to put; to lay aside, hide', MUK. дѣти (XV c.), дѣтися (XVII c.), OES. дѣша, дѣжетъ (XIV—XV); BRu. дзець, Ru. деть, OCS. дѣти, Bu. ден, Ma. дѣне, SC. djèti, Sln. dèti, Cz. dítì, Slk. diat', Po. dziać, LoSo. zaś, UpSo. dz'eé, Plb. sadat. — Deriv. дiтися, дi-нити[ся], дiвáти[ся], за-, на-, [п]о- дiти- [ся], за-, на-, [о]- дiвáти[ся]. — Syn. поклáсти, постáвити кудi.

PS. **děti* 'ts', IE. root ***dhē-* 'to put', cf. Lith. *dėti* 'to put', Skt. [*da*]dhāmi 'I put, lay; do', Gk. *títhēmi* 'ts', Lat. *fēcī* (:facere) 'to do', OHG. *tuon*, ModHG. *tun*, E. to do, etc.; Miklosich 43, Berneker 1, 191 - 193, Преображенский 1, 209, Kluge 363, Trautmann 47, Fraenkel 91, Sławski 1, 188, Pokorny 235 - 239, a. o.; see also дiло, дiяти.

From Gk. *diouresis* 'urination', Klein 1, 467.

дiюрѣза 'diuresis', ModUk. — Deriv. дiюрѣтика. — дiя-, SovUk. dia- — a compound - forming element dia- Subst. сечовiдiлення, Бойкiв 146.

дiя b/f. : дiяти, q. v.

дiти 2. дiт[оч]кi, etc. see дитiна.

дiч[a] AmUk. see дич.

in such words as дiя- ченѣза, -магнетiзм, -назiн, -не-дѣза, -позитiв, -спора, -термiя, -тропiзм, -фiн, -хронiя, etc.; known to all other Sl.

From Gk. *dia-* 'through'.

дiябáз[a], SovUk. дябáз 'diabase', ModUk.; BRu. дыябáз, Ru. диабáз (since 1839), Po. *diabaz*, etc. — Subst. кристалiчнозерниста ерупцiйна порода, здебiльшого зеленкувáтого кiльору, Бойкiв 146.

From Gk. *diabasis* 'a crossing over, passage through', Орел 1, 282, АкСл. 3, 768, Klein 1, 440.

дiябѣт, SovUk. дябѣт 'diabetes', ModUk.; BRu. дыя-бѣт, Ru. диабѣт (since 1803), Po. in deriv. *diabetyk* — Deriv. дябѣтик, дябѣтник, дябѣтичний. — Subst. цукр[ивн]iця — тяжка хвороба нирiк, пiд час якiї ви-тикає багато сѣчи з цукром, Бойкiв 146.

From Gk. *diabētēs* 'that which causes a going through', Орел 1, 282, АкСл. 3, 768, Klein 1, 440.

дiябiльо 'diabolo, a children's game', ModUk.; Po. *diabolo*. — Subst. дитяча гра в пiдкидання клубiчка з допомогою шнурка, прив'язаного до двох паличок, Орел 1, 282.

From It. *diabolo* 'ts'.

дiявол dial. see дiявол.

діягно́за, SovUk. діагно́за 'diagnosis', ModUk.; BRu. *дыягно́з*, Ru. *диагно́з* (since 1803), Po. *diagnoza*, etc. — Deriv. *діягно́ст*, *діягно́стика*, *діягно́стувати*, *діягно́стичний*. — Subst. *визначення хвороби на підставі її ознак і дослідження хворого; загальна характеристика, визначення якоїсь події чи явища на підставі певних ознак*, Бойків 146.

From Gk. *diagnōsis* 'ts', АкСл. 3, 769, Орел 1, 282 - 283, Klein 1, 441.

діягона́ля, SovUk. діагона́ль 'diagonal', ModUk.; BRu. *дыяганаль*, Ru. *диагональ* (since 1803), Po. *diagonal*, etc. — Deriv. *діягона́льний*, *діягона́льно*. — Subst. *перекутня; проста лінія, що з'єднує несуміжні вершки багатокутника*, Орел 1, 283.

From Lat. *diagōnālis* 'ts', the ultimate source being Gk. *diagōnios* 'from angle to angle', Орел, l. c., АкСл. 3, 769, Klein 1, 441.

діягра́ма, SovUk. діагра́ма 'diagram, sketch', ModUk.; BRu. *дыягра́ма*, Ru. *диагра́мма* (since 1803), Po. *diagram*, etc. — Subst. *рисунок, що показує статистичні дані або взагалі якісь величини*, Орел 1, 283.

From Gk. *diagramma* 'something marked out by lines, a geometrical figure', Орел, l. c., АкСл. 3, 769 - 770, Klein 1, 441.

діяде́ма, SovUk. діяде́ма 'diadem', ModUk.; BRu. *дыяде́ма*, Ru. *диаде́ма* (since 1704), Po. *diadem*. — Subst. *білий завій, що його носили колись на голові царі, те́пер — жіноче завиття, коштовна коронка*, Бойків 146.

From Gk. *diādēma* 'band, fillet, royal headband', Орел 1, 283, АкСл. 3, 770, Klein 1, 440.

діядо́хи Npl. 'Diadochi', ModUk. — Subst. *воєначальники Александра Македонського, що по його смерті поділили імперію*, Бойків 146.

From Gk. *diádochos* 'successor', Орел 1, 283, Klein 1, 440.

діакрити́чний, SovUk. діакрити́чний 'diacritical', ModUk.; BRu. *дыякрыты́чны*, Ru. *диакрити́ческий* (since 1864), Po. *diakrytyczny*, etc. — Subst. *підставовий для визначення чогось правильного (вимови, звуку, або що); значки при літерах, що вказують на інакшу вимову позначеного цією літерою звука*. Орел 1, 283.

From Gk. *diakritikós* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 440

діяле́кт, 'dialect', MUk. діале́кт (since 1648); BRu. *дыяле́кт*, Ru. *диале́кт* (since 1780), Po. *dialekt*, etc. — Deriv. *діялекти́зм*, *діялекти́к*, *діялекти́ка*, *діялекти́чний*; compounds: *діялекто-графія*, *-лог*, *-логія*, *-логічний*. — Subst. *місцева говірка*, Орел 1, 283.

From Gk. *diálektos* 'talk, discourse, conversation, speech, language; the language of a country, dialect', Орел, l. c., АкСл. 3, 770 - 771, Klein 1, 771.

діялі́за, SovUk. діалі́з 'dialysis', ModUk.; BRu. *дыялі́з*, Ru. *диалі́з*, Po. *dializa*. — Deriv. *діялі́затор*. — Subst. *відділення розчинених колюїдів від кристалюїдів через дифузію*, Бойків 147.

From Gk. *diálysis* 'separation', Орел 1, 284, АкСл. 3, 772, Klein 1, 442.

діяло́г, SovUk. діало́г 'dialogue', ModUk., BRu. *дыя́лог*, Ru. *диало́г*, Po. *dialog*, etc. — Deriv. *діялогі́чний*. — Subst. *розмова між двома, або більше особами; літературний твір у формі розмови*, Бойків 147.

From Gk. *diálogos* 'ts', Орел 1, 284, АкСл. 3, 771, Klein 1, 441.

діамагнетизм, SovUk. діамагнетизм 'diamagnetism', ModUk.; BRu. *дыямагнетызм*, Ru. *диамagnetизм* (since 1874), Po. *diagnetyzm*. — Deriv. *діамагнетичний*. — Subst. *властивість деяких тіл відхилятися від магнету*, Бойків 147.

From Gk. *dia-* 'through' and *magnētēs* 'magnet', АкСл. 3, 773.

діамант, SovUk. діамант 'diamond', MUK. диамѣнтъ (XVIIc.) || діамѣнтъ (1627 Беринда); BRu. *дыямѣнт*, Ru. arch. *диамант*, Bu. *диамант*, Cz. *diament* || *demant*, Po. *diamant*, etc. — Deriv. *діамантик*, *діамантовий*, MUK. диамѣнтикъ (XVII c.), диамѣнтовый (XVII c.). — Syn. *адамант*, *алмаз*.

From LLat. *diamas*, *-antos* being a corruption of *adamas*, see *адамант*, Machek 83, Shipley 116; MUK. forms диамѣнтъ etc. were borrowed from Po., Тимченко 723; see also *алмаз*.

діаметр, SovUk. діаметр 'diameter', ModUk.; BRu. *дыяметр*, Ru. *диаметр* (since 1780), Po. *diameter*, etc. — Deriv. *діаметральний*. — Subst. *поперечник, проїін; проста лінія, що проходить через центр кола і ділить його на дві рівні половини*, Бойків 147.

From Gk. *diámetros* 'diametral line', Орел 1, 284, АкСл. 3, 773 - 774, Klein 1, 442.

діапозитив, SovUk. *диапозитив* 'diapositive', ModUk.; Ru. *диапозитив*. — Subst. *фотобраз[ок]*, AmUk. *прозірка*.

An artificial neologism based on Gk. *dia-* 'through' and Lat. *positivus* 'settled by agreement'.

діарій, діаріюм 'diary', ModUk.; Po. *diariusz*. — Subst. *щоденний запис подій, журнал, хроніка*, Бойків 147.

From Lat. *diarium* 'a daily allowance', Klein 1, 443.

діастаза, SovUk. діастаз 'diastase', ModUk.; BRu. *дыастаз*, Ru. *диастаз* (since 1839), Po. *diastaza*. — Subst. *фермент, що перетворює крохмаль на декстрину і цукор; роз'єднання, розхилення*, Бойків 147.

From Gk. *diástatis* 'separation', Орел 1, 285, АкСл. 3, 774 - 775, Klein 1, 443.

діястола, діястоля, SovUk. діастола 'diastole', ModUk.; BRu. *дыятала*, Ru. *диастола*. — Subst. *ритмічне розширення серця; наголосованя ненаголосених складів у віршуванні*, Орел 1, 285.

From Gk. *diastolé* 'drawing asunder, dilatation; distinction, difference', Орел, l. c., Klein 1, 443.

діатеза, SovUk. діатез 'diathesis', ModUk.; Ru. *диатѣза* (since 1874). — Subst. *спадкова схильність організму до захворювань*, Орел 1, 285.

From Gk. *diáthesis* 'a placing in order, arrangement, disposition, physical condition', Орел, l. c., АкСл. 3, 775, Klein 1, 443.

діяти 'to act, work, function, perform, operate', MUK. дѣяти (XV c.), дѣяла (XVII c.), дѣяху (XVIII c.), дѣють (XVIII c.), OES. дѣяше (XI c. Остр. ев.), дѣеть (XI c.), дѣешь (1300), дѣяти. — Deriv. b/f. [по]дія, arch. *дійство*, *-віє*, *дійння*, *дійч[ка]*, *дійльний*, *-ність*, *-но*, *дійовий*, *дійочий*, *-ність*; compounds with *діє-*, e. g. *дієслово*, *дієздатний*, Wd. *пáne-дію!*, here also: *дійсний*, *-ність*, *-но*, *дійствєнний*, *дійствїтельний*, *-ність*, see s. vv. — Subst. *робїти, чинїти, оперувати; (на кого, на що:) впливати*, Деркач 59.

PS. **dějati* 'ts' — deriv. from **děti*, see діти.

діатомєя, SovUk. діатомєя 'diatom', ModUk.; BRu. *дыятамєя*, Ru. *диатомєя*. — Deriv. *діатомїти*. —

Subst. *двійчатка*; *водорость, що її кременяста оболонка при розмножуванні роздвоюється*, Бойків 147.

From Gk. *diátomos* 'cut through', Орел 1, 285, Klein 1, 444.

діятоніка, SovUk. (in deriv.) діатонічний 'diatonics', ModUk.; BRu. (in deriv.) *дыятанічны*, Ru. *диатоника*, Po. *diatonika*, etc. — Deriv. *діятонічний*. — Subst. *система тонів, що складається з дванадцятьох октав, а кожна октава складена з сімох тонів і двох пієтонів*, Орел 1, 285.

From Gk. *diatonikós* 'ts', Орел, l. c., Klein 1, 444.

діатермія, SovUk. діатермія 'diathermy, diathermancy', ModUk.; BRu. *дыятэрмія*, Ru. *диатермія* (since 1874), Po. *diatermia*. — Deriv. *діатермія*, *діатермічний*. — Subst. *прогрівання за допомогою електричного струму високої частоти*, Бойків 147.

From Gk. *diathermia* 'ts', АкСл. 3, 775.

діафра́гма, SovUk. діафра́гма 'diaphragm; partition in tissues (in instruments)', ModUk.; BRu. *дыяфра́гма*, Ru. *диафра́гма* (since 1803), Po. *diafragma*. — Subst. *грудно-черевна перепона, що відокремлює грудну порожнину від черевної; усяке обмеження пучка променів, що проходять через оптичну систему*, Орел 1, 285.

From Gk. *diáphragma* 'partition, barrier; muscle which divides the thorax from the abdomen', Орел, l. c., АкСл. 3, 775 - 776, Klein 1, 442

дле see длі.

длі dial. 'as', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 187), here also дле (Полісся, Лисенко 27), Ru. *возле* (<*vzг-дълѣ), dial. *дле*, Cz. *dle*, Po. *wedle*. — Subst. *білля, ко́ло*, Лисенко, l. c.

PS. *dylē 'ts', IE. root **del- 'long', cf. OCS. *pro-dliti* 'to delay', Ru. *длеть* 'to extend', *длѣться* 'to last', Uk. dial. *продліти* 'to extend, continue', *длѣти* 'to linger', Berneker 1, 252, Brückner 606, Pokorny 196; see also білля.

для, Wd. *гля* 'for', MUK. *для* (XVI—XVIII c.), *дѣля* (XV—XVIII c.), OES. *дѣля* (XI—XIV c.), *дѣль* (XIV c.); BRu. *для*, Ru. *для*, OCS. *dělja*, OCz. *dle*, Po., UpSo. *dla*. — Deriv. *за́для*, here also *білля* (<*podlja). — Syn. [*но*] *че́рез, за́вдяки*.

From *dělja 'ts', based on *dēlo, see діло, Соболевский 99, Vasmer² 1, 517; less convincing is its deriv. from *dlja 'length', see длі, Miklosich 55, Berneker 1, 257, Преображенский 1, 186, Brückner 89, Sławski 1, 146 - 147.

длѣти 'to delay, linger, drag out', ModUk.; Ru. *длеть*, OCS. *prodliti*. — Deriv. *длѣтися, відлѣти, длѣво*. — Syn. *затяга́ти, спина́ти, продо́вжа́ти*.

PS. *dyljati||*dyliti 'ts', IE. root *del- 'long', see длі.

Дмитро́, dial. Митро́ (Стрий), arch. Д[и]мітрий, Димітрий, MUK. Димитря Gsg. (1484 Пом'яник), Димитрий (1605 - 1607 Худаш 131), Димитрій (1627 Беринда), OUK. Димитрии (XIV—XV. Kuraszkiwicz 149); Ru. *Димітрий*. — Deriv. *Д[и]мітрієвич, Дмитрія́н, Дмитро́вич, Дмі́трівна, Дмитру́сь, -у́ньо, FN. [Д]Митро́вич, Дмите́рко, Дмитре́нко, Дмитру́к, -рю́к, Дмитра́ш, Дмитрашчю́к, Дмитруня́к, Дмитре́й, Дмитреню́к, Дмитричу́к, Дмитриші́вський, etc.; GN. Дмитре́вка, Дмитраші́вка, Дмитре́нки, Дмитре́вка, Дмитро́вичі, Дмитро́ушки*. — Subst. MUK. Зѣмле[н], пло[д] земный з збо́жа, 1627 Беринда.

From Gk. *Dēmētrios* 'son of Demeter' — goddess of agriculture in Gk. mythology, Klein 1, 422; the great Saint of Salonika, hence his popularity in E. Churches, Gerus-T.

On UVAN 30, 45; frequency in MUK. (1484): 20, Тарна-
вещька 124.

дму́хати, дму́хнути 'to blow, puff', MUK. дмухаєть (XVI
с.), дмухаю (XVII с.), дмухати (XVIII с.); BRu. *дзьмў-
хаць*, Cz. *dmuchati*||*dmuchati*, Po. *dmuchać*, LoSo. *dmuchaś*||
dmuchaś — Deriv. *дму́хання*, *дму́хнення*, b/f. *дмух!* —
Syn. *дўти*.

Based on дму : дўти, see s. v.

дна arch.: дно.

днѣвник dial. for дѣнник : день.

днеда́вній : день.

днесь arch. see день.

дніна : день.

Дніпро, (rarely:) Дніпр, dial. also Дніпѣр, GN. Dnie-
per, Dnipro, MUK. Днѣпръ (XVI с. Miklosich Lex. 164;
XVII с. ЛСЛ. 55; XVIII с. ИстРусов 127), OES. Дънѣпръ
(XIV с. Соболевский РФВ. 64, 186), OCS. *Дънарѣ* (Supr.);
in Gk. sources *Dánapris* (IV с.), Lat. *Danaper* (VI с.
Jordan), *Danapris* (Geogr. of Ravenna); BRu. *Дняпрó*, Ru.
Днепр, Po. *Dniestr*. — Deriv. *Дніпрéць*, *Дніприк*, *Дні-
пря́ни*, *Наддніпря́нщина*, *наддніпря́нець*, -нка, -нський,
Поддніпрóв'я, *Заддніпрóв'я*, *Дніпра* (Желеховський 1, 187),
дніпрóвка||*дніпрóва шўка* (Тарасенко ЛБюлетень 8, 59),
дніпрóвий, *дніпрівський*||*дніпрóвський*; *Дніпрельста́н*,
Дніпродзержінськ, *Дніпропетрівське*|| (from Ru.):
Дніпропетрóвськ (cf. Огієнко РМ. 2, 523), MUK. Днѣ-
прище, на Днѣприщи (XVII с.), в Днѣпровскомъ (XV с.),
чрезь пороги Днѣпровіе (XVIII с.), Днипровая волна
(XVIII с.), берегомъ Днѣпровскимъ Isg. (XVIII с. Ист-
Русов 60), на косѣ Днѣпровской (ibid.), въ козакахъ Днѣ-
пронизовихъ (XVIII с.); FN. *Дніпрéнко*, *Дніпровéнко*

(pseud. of С. Єфремов, Тулуб 231), *Дніпрóва Чáйка*
(pseud. of Л. Василевська ibid.), *Дніпрóвець*, *Дніпрóвий*,
Дніпрóвський, *Дніпропетрóвський*, *Дніпря́к* (Дей 144).
— Syn. *Славўта*, *Славўтич*; *найбїльша рїка України*;
*трéтя за довжинóю і за площею басéйну рїка в Ев-
ро́пі*, УРЕС. 1, 614; subst. *Бористéн*, *Борисфéн*, see s. v.

PS. **dzněprz* 'ts', deriv. from Thracian **duno-* *ipro*,
the first part of it being related to Ir. *dānu* 'river' and the
second one to such hydronyms as *Ibr*, *Ibar*, etc., Lehr-Splā-
wiński 61, 104, 170, Kuraszkiwicz SSS. 1, 349, Vasmer² 1,
518, Трубачев 2, 216 - 218, Brückner 90, a. o.; earlier ety-
mologies were summarized by W. T. Zyla in *Onoma* 14, 233 -
234; they are quoted here (with some minor changes):

Borysthenes (*Borusthenes*) was the oldest name of
Dnieper...

During the Sarmatian and Gothic migrations in
the 4th century A.D. there appeared another name
Dánapris (in Greek), *Danaper* or *Danapris* (in Latin)...
Kretschmer, *Glotta* 24, 11, considered that this word
originated from Balkan-Scythian *Dānu-apara-* 'back
river' (Old Indian *áparas*, Av. *apara-* 'back, more dis-
tant' as compared with Dniester). Vasmer, l. c., calls
this etymological derivation alluring but not free from
phonetic difficulties. Also the hypothesis by Соболев-
ский, who derived this word from the Scythian *Danap-
ras* 'rapidly, strongly, flowing', is not very convincing.
The Soviet scholar Абаев divides this name into two
parts *dān-* 'river' and *-āpr* 'deep'. Thus, according to
this derivation *Danaper* means 'deep river'. УРЕ. 4, 232,
derives the first part from words *Dana*, *Dan*, *Don* which
today mean 'water' and 'river' in the Ossetian language
and the second part from the Skt. word *apris* 'western'
which gives the river the meaning of 'western river'...
From the word *Dūnāpr* (North-East Iranian) or *Don-*

aep- (Ossetian) Sl. Дънѣпръ developed. Accepting the Ossetian origin (of this name...) the Slavic *ě* should reflect Ossetian *ae*. From the three-syllable Slavic word Дънѣпръ (mentioned in Tolk. Paleja, 14th century) developed Днѣпръ made of two syllables and finally the Ukrainian *Dnīpr*, and Russian *Dnepr*. Miklosich accepts a form *dŕnĕprĭ* as a basic one and uses also the form *dĕnepzrz* from a Serbian source. Miklosich's *dŕnĕprĭ* puzzled Rozwadowski who wrote "I do not know why Miklosich accepts this as a basic form" (cf. Rozwadowski 244).

The present Ukrainian name Дніпрó is the most recent name of this river which appeared during the process of change similar to that of personal names:

Eastern Slavic Петръ	Russian Пётр
Eastern Slavic Днѣпръ	Russian Днепр
Ukrainian Петрó	Ukrainian Дніпрó.

Finally, some pseudo- and folk- etymologies might be mentioned; thus Moszyński 149 reconstructed it as **Dunaĵ-Iprъ*, and Н. Я. Мара derived it from *Iberian* (с/ф. Дурнаво R.S. 9, 33); according to А. Мусянович it is connected with the word дно 'bottom': велика вода з дном, і неспокійна при дні, звідти *Дніпéр*, cf. Огієнко РМ. 2, 35; see also the following entry.

Дністéр, Wd. Ністéр (Бойк. 51), (rarely:) Дністр[ó] (Огієнко РМ. 1, 284; 2, 35) GN. Dniester, МУк. Днѣстръ (XVII ц. ЛСЛ. 55), на Днѣстрѣ (1653 АЮЗР. 10, 45), съ Днѣстра (1653 *ibid.*), поблизу Днѣстра (1653 *ibid.* 85), къ Дністру (1654 *ibid.* 456), над Днѣстромъ (1669 *ibid.* 9, 43), за рѣку Днѣстръ (1669 *ibid.* 7, 319), Днѣстръ (XVIII с. Иструсов, Указ. 55), Nester (1555 AGZ. 18, 632), Niestr (Жерела 2, 12), nad... Niestrem (1570 *ibid.* 7, 113, 115), na... Niestrze (1579 *ibid.* 7, 154), ОУк. Днѣстръ (XIV—

XV с. Kuraszkiewicz 155), Dnyastr (1448 AGZ. 5, 163), OES. Дънѣстръ (Vasmer² 1, 518), in Gk. sources *Týras* and (since the IV с.): *Dánastris* (Rozwadowski 244), Lat. *Tyras*||*Danaster* (IV с. Staszewski 70), Goth. *Agalingus* (*ibid.*), Ar. and Tk.-Osm. *Turla* (>It. *Turla*); BRu., Ru. *Днестр*, Po. *Dniestr*; (from Sl.): Rm. *Nistru*[l], Mold. *Ністру*. — Deriv. *Дністрик* (in the XVII с. also:) *Niestrzik* (Бойк. 84), [*Над*]Дністря́нщина, [*над*]дністря́нецъ, -нка, -нський, дністрóвий, Дністра = Wd. Ручáлка *Дністрóвая*, *Дністрóвка*, *Дністрóванка* (Желеховський 1, 187), AmUk. *Дністер* (school in Manitoba, Canada), FN. *Дністрéнко*, *Дністрóвський* (pseudonyms, cf. Деґ 144). — Syn. *дрѹга за величинóю рíка України*, ЕУ. 547.

PS. **dznĕstrz* 'ts', deriv. from Thracian **duno-isro*, the first part of it being related to Ir. *dānu* 'river', the second one stemming from IE. ***is-ro*, cf. Skt. *išira* 'movable, fresh', Lehr-Splawiński 61, 104, 170, Kuraszkiewicz SSS. 1, 349, Vasmer² 1, 518-519, Трубачев 2, 216-218, а. о.; earlier etymologies belong to Kretschner, Glotta 24, 11-12, Loewenthal WuS. 10, 143, Brückner 90, Соболевский РФВ 64, 186 and Archiv 27, 242, Buga R.S. 6, 9-10, Rozwadowski 244-245, Staszewski 70, Мельхеев 34, Рудницький 2, 51-52, а. о.; re. f/e. of А. Мусянович: велика вода, що пливé і стирáє дно — *Дні-стéр*, *Дні-стр*, cf. Огієнко РМ. 2, 35; see also Дніпрó.

дніти : день.

дно 'bottom, ground', МУк. дно (XVII—XVIII с.), на днѣ (XVIII с.), OES. дъна Gsg. (XI с.), дьно Asg. (XI с.), дно во дънѣ; BRu., Ru. *дно*, Бу. *д[з]но*, Ма. *дно*, SC. *dnò*, Slh. *дно*, Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *дно*, Plb. *danii*. — Deriv. *дéнце*, *дéнечко*, *дніця*, *дніце*[чко], *безóдня*, *бездéнный*, *безóдній* *придóнный*, *дніти*, compounds: *дноочісний*, *дноочіщувальний*, *днопоглиблювальний*;

MUk. днища (XV с.). — Syn. *долішня поверхня, спід, глїб; тло, канва (тканїна)*, Тимченко 728.

PS. **dzno* < *dzbno* 'ts', IE. ***dhub-no* 'ts', cf. Lith. *dūgnas* 'ground', Latv. *dubens* 'bottom', OPr. *padaubis* 'valley', Goth. *dīups* 'deep', OIc. *djopr* 'ts', AS. *déop*, E. *deep*, OHb. *tiof*, MHG., ModHG. *tief* 'ts'; Miklosich 54, Berneker 1, 245 - 246, Kluge 363, Trautmann 45, Fraenkel 108, Pokorny 267, а. о.; according to Zubatý 1:1, 289, followed by Machek 90, PS. **dzbno* is a metathesis of **bzdno*, related to G. *Boden* 'ground', Gk. *pythmēn* 'the hollow bottom of a drinking-cup', cf. also Трубочев in Vasmer² 1, 519.

днюва́ти : день.

до 1., ді, д', Wd. id 'up to, as far as, till' MUk. до (XV—XVIII с.), OUK. до (XIV—XV с.), OES. до (XI—XII с.), BRu. *da*, Ru. *до*, OCS. *do*, Bu., Ma. *до*, SC., Sln., Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *do*, Plb. *dū*. — Deriv. *до-*, *ді-* as prefix in such words as *добавити, добіти, добрати, добріти, добудувати, добути, доварити, довірити, доглянути, догоріти, догоряти, дод[а]вати, доглядати, додерж[ув]ати*, etc., and *додобу, додому, докіль, доконець*, etc., along with *дизнання, дизнатися, діямати, діст[ав]ати[ся], діткнути[ся]*, etc., dial. *дівбіб дідня* (Колодій РМ. 5. 285), MUk. OUK., OES. *до-*; known to all Sl. — Syn. *ik, k*.

PS. **do* 'to', IE. ***dō*: ***dō*, cf. Lith. *da-* prefix, Latv. *da* 'up to', Av. *-da*, Gk. *de*, Lat. *do* which are used enclitically, OHG. *zuo, zua, zō*, ModHG. *zu*, E. *to*, etc.; Miklosich 47, Berneker 1, 203, Trautmann 42, Fraenkel 78 - 79, Kluge 410, Brückner 91, Machek 90, Skeat 650, Sławski 1, 150, Pokorny 182, а. о.

до 2. *do* : syllable used for the first tone or keynote of a diatonic scale', ModUk.; BRu., Ru. *ts*, Po. *do*, etc. — Subst. *перша нота музичної абетки, інакше "с"*, Бойків 148.

From It. *do* 'ts', Аксл. 3, 832.

доба́ 'day (and night), 24 hours; time, season; epoch, period', MUk. в' мизерной добѣ (1633), о той добѣ (XVIII с.), ночьюю добою Isg. (XVIII с.), весняной добы Gsg. (XVIII с.), OES. (in deriv. only e. g.) бездобь (XI—XIV с.); BRu. *доба* 'physiognomy, facial features; position' (Носович 134), Ru. *доба* 'time', (Vasmer² 1, 519), OCS. (in deriv. only:) *podoba jestz, podobajetz* 'it is proper, fitting, becoming' (Попович 70), Bu., Ma. *доба* 'time', SC. *dōba*, Sln. *dōba* 'time, epoch', Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. *doba* 'time'. — Deriv. *добовий; [не]подоба, подобізна, подобен||подобний||подібний, -ність, -но, подобати, 'to like', подобати 'to be similar; proper', [с]подобатися, подобитися*, (from Po.:) *оздоба, оздоб[ле]ний, -ння, оздобити[ся], оздоблювати[ся], оздобляти[ся]*, Ed. *здоба, здобний*, Wd. *бездіб* 'in vain'; MUk. *подоба, подобство* (XVII с. ЛСЛ. 179), *подобонство* (XVI с. КА. 92), *подобний, подобное* (1596 Зизаній), *подобен* (1719 Інтермедії 94), *подобаеть* (XV с. Тимченко 699), *подобатися* (XV с. КА. 92), *подобати* (XVII с. Гептаглот 42), *бздоба* (1596 Зизаній), *обдобрений* (XVI с. КА. 18), *бздобний* (1596 Зизаній), *оздобіти* (XVII с. Гептаглот 39), *здобыли* (XVII с. Байки 126), [по]добрлѣпно (XVII с. ЛСЛ. 179), *подобострастенъ* (XVII с. *ibid.*), OES. *подоба* (1076 Изб.Св.), *подобьнь* (1076 *ibid.*), *подобати* (1076 *ibid.*); FN. *Добко*. — Syn. *день[i ніч], порá, час; епо́ха, період*.

PS. **doba*||*dobь* 'ts', IE. root ***dhabh-* '[to be] fitting', cf. Lith. *dobà* 'nature, character' Latv. *daba* 'ts', OPr. PN. *Langedabe, Nodobe*, etc., Goth. *gadaban* 'to fit', OE. *ge-dafen* 'fitting', etc., Miklosich 47, 420, Meillet MSL. 8, 165, Berneker 1, 204, Trautmann 42, Fraenkel 79, Sławski 1, 150, Pokorny 234, а. о., see also добрий.

доба́вити : ба́вити.

добива́ти, доби́ти : бі́ти.

добіток, добіч, добіча 'booty, prey', Wd. 'cattle' (Bk. Кміт 62), МУк. добытокъ (XV—XVIII с.) добитки Apl. (XVII с.), добитковъ Grpl. (XVIII с.); добычь (1669), добичь (XVIII с.), добичи Gsg. (1736 Інтермедії 108, 112), OES. добытокъ; *добіток* is known to all other Sl. — Deriv. *здобіток, здобіч, здобіченька, [з]добічник, добіччаний*, Wd. *добічьета* (Bk. Кміт 62), МУк. добыт-ный (XVII с.), добичный (XVII с.). — Syn. *добуток, награбоване добро; худоба, майно, добро*.

PS. **dobytzkz*, **dobytyjъ*||**dobytya* 'ts', based on the verb **byti* 'to be', see *бути*.

дóбір, добірний : брати.

дóблєсть arch. 'valour, prowess, heroism', МУк. доблєсть (1596 Зизаній; XVII с. ЛСЛ. 55), OES. доблєсть (1073 Изб. Св.); BRu. *дóблєць*, Ru. *дóблєсть*, OCS. *dobljestь*. — Deriv. *дóблєсний, -но*, МУк. доблєствен'нѣ (1596 Зизаній), доблєственний, доблєствую (XVII с. ЛСЛ. 55), OES. доблєстьникъ (1096), доблєствоующиихъ (XII с.). — Subst. *відвага, хорóбрість, геро́йськість*.

PS. **dobljestь* 'ts', a deriv. of **dobljь* 'brave' which, in turn, is connected with *дóба, дóбрый*, see s. vv.

дóбати dial. for *довбáти*.

дóбош, дóбуш dial. for *дóвбиш*.

дóбрый 'good, kind, gentle', МУк. дóбрый (1596 Зизаній), дóбрый (1627 Беринда), добрый (XVIII с.), OУк. добръ (XV с.), по доброй воли (1370), доброй волею (1424), OES. добра (XI с. Остр. св.) доброе (XI с.) добройо (XI с.), добръ (1076 Изб. Св.), добръишь (XI с.) добръи (XI с.); BRu. *дóбры*, Ru. *дóбрый*, OCS. *dobrzь*, Bu. *дóбър*, Ma. *дóбар*, SC. *dđbar*, Sln. *dóbar*, Cz.. Slk. *dobrý*, Po., LoSo., UpSo. *dobry*, Plb. *düöbré*. — Deriv.

добрéзний, -но, добрячий, -чїсть, добрящий, -щїсть, дóброво, Wd. *дóбрі* 'добре' (Lk. Кириченко РМ. 5, 85), *добрїна, дóбрїсть, добро́, добротá, добротний, -нїсть, -но, добро[с]тливий, -вїсть, -во, добряга, удóбрювач, з-, під-, у-дóбрювання, добрè[се]нький, добрїненський, добрєнний, удóбренный, -нїсть, -нїя, пороз- добрїлий, удóбрювальний, дóбренько, дóбречко, [з(а), під-, роз-, у-]дóбрїти[ся], [з-, по-, роз-]дóбрїти, [по]добрїшати, за-, під-, роз-, у-дóбрювати[ся], з[а]-, під- добряти[ся], -янїя, etc., several compounds with добр-, e. g. дóбрáнич, добрї-вечір, -день, добро́- бут, -дїй, -дїйка, -дїйство, and добро- вільний, вóлець, -дўшний, -звичáйний, -звўчний, -зїчлївий, -зїчний, -мїсний, -нравний, -порядний, -сердечний, -сёрд[н]ий, -сóвісний, -сусідський, -хїтний, -чєсний, -чїнний, -якїсний, -дїяти, -чинїти, etc., dial. дóбрoквáска (Маковієскі 275), дóбрoпóль (ibid. 160), PN. Дóбрїня, Дóбрoмїл[а], Дóбрoмїсл, Дóбрoслáв[а], Дóбрoтвїр, МУк. Дóбрoтвóрець (1627 Беринда), Дóбрoгoсть, МУк. Дóбрoгoсть (XIV—XV с. Kuraszkiwicz 149); FN. Дóбрїнський, Дóбрóвич, Дóбрoвóльський; GN. Дóбра, Дóбрoгoств, Дóбрoмїль, Дóбрoпóле, Дóбрoвóди, Дóбрoвїдка, Дóбрoмїричї, Дóбрoмїшль, Дóбрoмїрка, Дóбрoстáни, -нїв; МУк. добро (XV—XVIII с.), добръ (XVII—XVIII с.), добре (XV—XVIII с.), добрю (:*добрїти 1627 Беринда), добрїсься (1604), дóбрoтa (XV—XVIII с.), дóбрoтлївe (XVII—XVIII с.), дóбрoтлївoсть (XVI—XVIII с.), дóбрoтлївый (XVI—XVIII с.), дóбрoтнїй (1627 Беринда), дóбрoть (XVI—XVII с.), дóбрaнoчь (XVII—XVIII с.), дóбрївeчoр (XVII с.), дóбрїдeнь (XVIII с.), дóбрoвóльный (XV—XVIII с.), дóбрoвoнный (XV—XVII с.), дóбрoвѣрный Grl. (XVII с.), дóбрoдáтнa (XVII с.), дóбрoдѣй, -дѣй (XVI—XVIII с.), дóбрoдѣйкa (XVII с.), дóбрoдѣйствo (XV—XVIII с.), дóбрoдѣлный (XVI с.), дóбрoзїч-*

ливый (XVIII с.), доброконныхъ Apl. (XVIII с.), добронравный (XVIII с.), доброплодный (XVII с.), добросердье (XV с.), доброславны (XVIII с.), добрословити (XVII с.), добросовѣстныхъ Gpl. (1723), добросталое (XVII с.), добротравление (XVIII с.), доброфортуный (XVII с.), добротравный (XVII—XVIII с.), добротравства Gsg. (XVIII с.), добротчинность (XVII—XVIII с.), добротчинный (XVII с.), къ добротчинцѣ (XVIII с.), OES. добрите (XI с.), добротсть (XI с.), добротта (XI с.), добротъныи (XI с.), добротныи, -ня, -на (XI—XIV с.), добротъ (XI с.), several compounds with добро-, e. g. добро-бесѣдливая, -годие (XI с.), -д[у]шье, -дѣвая (XI с.), -дѣтель (XI с.), -братъ, -воления, -вольно, -вонья, -воньство (1073 Изб. Св.), -дѣаніе (XI с.), -жертъе (XII с.), -рачень, -извѣтнѣ (XII с.), -красны (1097), etc.

PS. **dobrz[jь]* 'ts', IE. ***dhabh-ro-s* 'fitting, good', cf. Arm. *darbin* 'smith', Lat. *faber* 'artist, machanic', *fabrica* 'workshop of an artist; art, trade', *affabre* 'skilfully', for other correspondences see добá, дóблестъ; Miklosich 47, Berneker 1, 204 - 205, Преображенский 1, 187, Brückner 91 - 92, Младенов 130, Георгиев 402 - 404, Machek 90, Vasmer² 1, 520 - 521, Holub-Кореѣнѣ 103, Sławski 1, 151, Skok 1, 421, Pokorny 233, a. o.

Добруджа GN. Dobruja, Dobrogea (region in SE. Rumania and NE. Bulgaria with dispersed Uk. enclaves, cf. Горбач 11, 14), ModUk.; BRu., Ru. Добруджа Bu. Добруджа, Po. *Dobruđa*, etc. — Deriv. добруджський.

A Tk.-Osm. distortion of Sl. (Bu.) *Добротича (земля) 'terra Dobrodiui' (after prince Добротич in XIV с.), cf. Мутафчиев RES. 7, 28 - 29, Jordan ZONF. 13, 181, Младенов БЕ. 2, 292, Vasmer² 1, 520, (extensively:) Георгиев 402.

довбáти, dial. довстí (< *довбстí), (from Po. :) длубати, длубнути 'to chisel, hollow', MUK. довбаю (1627 Бе-

ринда), довбала (Интермедіи 205), довбетъ (XVIII с.), OES. дльбсти, (from OCS:) дльбсти; BRu. дзяўбáць, Ru. долбáть, долбáть, Bu. дльбáя, Ma. длабу, SC. *dápsti*, dial. *dlisti*, Sl. *dolbsti*, Cz. *dlubati*, Slk. *dlbat'*, Po. *dlubać*, LoSo. *dłupaś* (< **dlubas*). — Deriv. дóвбáло, довбáльня, довбáння, довбáч, довбéнька, довбéха, довбéшка, довбáш[ка], дóвбня, довбáк, довбáння, надовба, надовбéнь, дóвбанці, ви-, до-, у-дóвбування, довбáн, довбáльний, -ник, [по-, роз-]дóвбаний, [вi-, до-, за-, на-, нiд-, по-, про-, роз-, у-]довбáти[ся], [ви-, за-, про-]довбáти[ся], ви-, до-, на-, нiд-, про-, роз-, у-дóвбувати[ся], MUK. довбенку Asg. (1698), довбня (XVIII с.); FN. Дóвбня, Довбéнка; GN. Дóвбана. — Syn. колуна́ти, копирса́ти, шпóртати, Деркач 90.

PS. **dьlb[a]ti* 'ts', IE. root ***dhelbh-* 'to dig', cf. Lith. *dalba* 'lever, handspike', *dilbis* 'forearm', *delbti akis* 'to cast down one's eyes', Latv. *dalba* 'stick, stem of a tree', dilba 'shin - bone', *dulbs* 'stupid', OHG. *bi-telban*, MHG. *telben* 'to dig', OE. *delfan*, ME. *delven*, E. *delve* 'to dig, burrow'; Miklosich 40, Berneker 1, 250 - 251, Trautmann 54, Fraenkel 81, Brückner 89, Бузук ЗІФВ. 13 - 4/279, Vasmer² 1, 524, Sławski 1, 148, Skok 1, 460, Skeat 162, Klein 1, 420, Pokorny 246, a. o.; see also долотó.

дóвбиш, dial. дóбош, дóбуш '[kettle-] drummer', MUK. довбишъ (1669), добоша Asg. (XVIII с.), дóвбыш (XVIII с.), дóвбышъ (XVIII с.); SC. *dóboš*, Po. *dobosz* 'ts'. — Deriv. довбишéнко, довбишéвна (Носенко 120); FN. Дóбош, Дóбушáк, Дóвбиш, Довбишéнко, Дóвбуш; GN. Довбишi. — Subst. литаври́ст, Слум. 2, 330.

From Hg. *dobos* 'tambour' (: *dob* 'drum'), Miklosich 47, Berneker 1, 204, Тимченко 731, MNT-ESz. 1, 650; forms дóвбиш, Дóвбуш are f/e. influenced by довбáти, q. v.

довг dial. 'debt', MUK. довгъ (1633), довги Apl. (XVII с.), довгы Apl. (XVIII с.), на довгъ (1707), довгу Gsg. (XVIII с.), OES. длъгъ (XI с. Остр. св.), дългы Apl. (XI с. *ibid.*), дългъ (XIII с), долгъ (1389); BRu. доўг, Ru. долг, OCS. *dlъgъ*, Bu. *дълг*, Ma. *долг*, SC. *dûg*, Sln. *dôlg*, Cz. *dluh*, Slk. *dlh*, Po., LoSo. *dtug*, UpSo. *doth*, Plb. *doug*. — Deriv. *довжок, довжний, довжнийк*, MUK. *дóвженъ* (XVIII с.), *довжникомъ* Dpl. (XVII с.), *довжника* Asg. (XVIII с.), *довж́атся* (: *довж́атися 'брати на́бир') (XVIII с.), OES. *длъжьномъ* Isg. (XI с.), *длъжьнь* (1230), *долженъ* (XIII с.), *длъжьникомъ* Dsg. (XI с.), *длъжьника* Asg. (XIII с.), *должника* Asg. (XIV с.), *дължьбити* Npl., FN. *Довгович*. — Subst. *борг; обóв'язок*, Слум. 2, 330.

PS. **dzlǵz* 'ts', IE. root **dhǵh-* 'ts', cf. OIr. *dligim* 'I deserve', *dliged* 'obligation', Cymr. *d[y]led* 'ts', Goth. *dulgs* 'debt', OE. *dolg*, OHG. *tolg* 'wound', Berneker 1, 244, Trautmann 55, Sławski 1, 148, Pokorný 271-272, a. o.; less persuasive is its connection with **dyǵz* — *дóвгий*, cf. Brückner 90, Преображенский 1, 188-189, Kiparsky 1, 25-26, Skok 1, 453, a. o.

дóвгий 'long, lengthy, lasting', MUK. *дóвгий* (XVII с.), *довгий*, *дóвге* (XVIII с.), OES. *дългы* (1073 ИзбСв.), *долгъ*, *дългъ*, (from OCS.:) *длъгъ*; BRu. *доўги*, Ru. *дóлгий*, OCS. *dlъgъ*, Bu. *дълзи*, Ma. *долг*, SC. *dûg*, Sln. *dolg*, Cz. *dlohý*, Slk. *dlhý*, Po. *dlugi*, LoSo. *dtujki*, UpSo. *dołhi*, Plb. *dóuǵé*. — Deriv. *довгé[се]нжий*, -ко, *довгáвий*, -во, [по]довгáст[еньк]ий, *довганáстий*, *довгелéзний*, *довгелючий*, *довгённий*, *довгóвá[с]тний*, *довгóтний*, *довж[ел]éзний*, *довжённий*, по-, у-дóвж, з-, по-дóвжувальний, -ник, *подовгувáтий*, *подóвгу*, по-довжáстий, *подóвжний*, *продóвжуваний*, [у-]здóвж, dial. *довж*, [ви-, з-, по-, про-]дóвж́ити[ся], ви-, з-, по-, про-дóвжувати[ся], [по]дóвшати, *подóвшити*, *довгáль*, *довгáн[ъ]*, *довгáнка*, *довгéла*, *довгéля*, *довгý-*

ля, *дóвгiсть*, *довгáстiсть*, *довготá*, *дóвжанка*, *довжiнь*, *довжiнá*, *довжiнiя*, з-, по-, про-дóвжений, -ння, про-, з-дóвжувач, *подóвжування*, [по]дóвшання, *подóвшення*, and compounds: *довго-* *борóдий*, -б́рáзий, -вiк, -вiйй, -вiчний, -вiчнiсть, -вóвний, -волóсий, -вúсий, -в'язий, -головий, -грiвий, -грiвець, -дзьóбий, -ждáний, -клю́чий, -лiций, -лiтний, -лiття, -ни́, -ни́с, -но́гий, -но́сий, -но́сик, -об́рáзий, -очiкуваний, -пóлий, -пóлий, -п'ятий, -рúкий, -стрóковий -телéсий, -телéсiсть, -термiновий, -терпелiвий, -терпiння, -тривáлий, -úх, -хвильовий, -хвóстий, -чáсний, -чáснiсть, -чáсно, -чхýн, -шёрстий, -шiйй, -шiйй, -шiййка, etc., MUK. *довговитое* (XVII с.), *довговiченъ* (XVII с.), *довготерпячий* (1627 Беринда), *довгостъ* (XVI—XVIII с.), OES. *дълготною* Isg. (1096), *дългости* ради, *дългость*, *доложь* (1400), *дългод[оу]шие* (XI с.), *дългод[оу]шьнь* (XI с.), *долгожизненъ* (XIV с.), *дългожить*, *дълголѣта*, *дълголѣтънь* (XI с.), *дълголѣтсвуютъ* (XIV с.), *длгонось*, *дългословесья* (XI с.), *дългословіе*, *дълготърпию* Dsg. (1096), вь *дълготръпѣньи* (XI с.), FN. *Дóвгий*, *Дóвгiло*, *Довгалéнко*, *Довгалéвський*, *Довгáн*, *Довганiюк*, *Довгёнський*, *Довгáрик*, *Довгонóсенко*, *Довгочхýн*, *Довгошiя*, etc. GN. *Дóвга*, *Дóвге*, *Довгёнъке*, *Дóвгий*, *Дóвгi нiви*, *Довгiнцеве*, *Довжiця*, *Дóвжка*, *Дóвжкi*, *Дóвжнiв*, *Довголýка*, *Довгомостiська*, *Довгопóле*. — Суп. *що дóвго тривáє; великий завдóвжки*, Тимченко 744; *тривáлий*, Деркач 60.

PS. **dyǵz*[jъ] 'ts', IE. basis **delēgh-*: *dǵha-* 'long', cf. Skt. *dīrghá-*, Av. *darəga-*, Pers. *darga-* 'long', Gk. *en-delexés* 'extending (in time)', *dolixós* 'long', Ht. *da-lu-ga-e-ěš* 'long', *da-lu-ga-aš-ti* 'length', Lat. *indulgeō* (<**en-dolgh-ejō*) 'I indulge', Cymr. *dal*, *dala*, *daly* 'to hold', Bret. *dalc'h* 'possession', *derc'hel* 'to hold', Goth. *tulgus* 'firm', AS. *tylge*

'best'; Lith. *ilgas*, Latv. *ilgs*, OPr. *ilga* 'long' are certainly allied though initial dentals were lost here; Miklosich 40, Berneker 1, 251, Trautmann 55, Fraenkel 183 - 184, Meillet RES. 6, 172, Vaillant *ibid.* 9, 5, Matzenauer LF. 7, 44 - 45, Преображенский 1, 189, Brückner 90, Sławski 1, 148, Георгиев 1, 456, Skok 1, 452 - 453, Pokorny 197, а. о.

довідати[ся], довідка : відати, see віда.

довобка dial. : до обка, see svv.

довоблі see до- and воля.

довтіпний dial. for дотепний, see дотеп.

доган SoCr. 'tobacco', MUK. довган, дуган (1788 Дэже StSl. 7, 164). — Deriv. доганка, доганьош. — Subst. тютюн.

From Hg. *dohány* 'ts', Гнатюк, ЕЗБ. 4, 238, Дэже, I. с., Дзендзелівський 193.

догма[т] 'dogma', BRu., Ru. догма, Po. dogma, etc. — Deriv. догматизм, догмати[ка], догматист, догматизувати, догматичний. — Subst. твердження, що його приймають безкритично, на віру; основні твердження християнського віровизнання, схвалені на вселенських соборах, Орел 1, 286.

From Gk. *dogma* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 3, 878 - 879, Klein 1, 471.

дог 'house-dog, bull-dog', ModUk. — Subst. великий собака з короткими вухами англійської або данської породи, Бойків 148.

From E. *dog* 'ts', Орел 1, 286.

дога Wd. 'staff - wood, stave' (in Гуцульщина and Буковина), first recorded in the XIX с.; SC. *dōga*||*dūga*. — Subst. клénка.

From Rm. *doagă* 'ts', the ultimate source being Gk. *doxē* 'vessel', Puškariu 47, Шаровольський 2, 55, Шелудько 2, 132, Vincenz 10, Горбач 11, 8, Vrabie 139, Skok 1, 454, а. о.

догарéса 'dogaresa, wife of the doge', ModUk.; Ru. догарéсса (since 1864), Po. *dogaresa*, etc. — Subst. дружина венеційського дожа, Бойків 148.

From It. *dogaresa* 'ts', АкСл. 3, 876, Klein 1, 471.

дог-вуд AmUk. 'dogwood', first recorded in 1942. — Subst. свидіна.

From E. *dogwood* 'ts', Білеш 257.

дод[ав]ати : д[ав]ати.

додека- — a compound-forming element 'dodeca-' in such words as додека-гón, -éдр, додекархія, etc.; known to other Sl. as well. — Subst. дванадцятми-, е. г. додекагón — дванадцятмикутник, etc.

From Gk. *dōdeka* 'twelve', Орел 1, 286 - 287, Klein 1, 471.

додому : до- and дим, see svv.

доелéгу SoCr. 'enough, sufficient', MUK. доелегеди, доелегедо, доелегедю (XVI—XVIII с. Дэже StSl. 7, 164). — Subst. доситъ, досіта.

From Hg. *elég* 'ts', Дэже I. с.

дож 'doge', ModUk.; BRu., Ru. ts (since 1803), Po. doża, etc. — Subst. титул володарів Венеції та Генуї за середньовіччя, Орел 1, 287.

From It. *doge* 'ts', the ultimate source being Lat. *dux* 'leader', Орел, I. с., АкСл. 3, 888. Klein 1, 471.

дож[дж] dial. see дощ.

дóза 'dose', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1864), Po. *doza*, etc. — Deriv. *дозимéтрія*, *дозувáти*. — Subst. *пéвна кі́лькасть лі́ків, ужи́вана за оді́н раз; пéвна кі́лькасть чо́гобúдь*, Орел 1, 287.

From Gk. *dósis* 'a gift', Орел, l. c., АкСл. 3, 895, Klein 1, 476.

дóзвіл, дозвóлити, дозволя́ти : до- з- вóля, see svv.

дóзен, also дáзен, тúзин, AmUk. 'dozen', first recorded in 1939. — Subst. *тúзин, двана́дцять*.

From E. *dozen* 'ts', Білаш 257, Роїк 67.

дозира́ти, дóзір : зрі́ти.

дозрі́лий, дозрі́ти : зрі́ти.

до́ти 'to milk', MUK. доиласмо (1698), дою (1728), OES. доящимъ Dpl. (XI c. Остр. св.); BRu. *да́йць*, Ru. *до́итъ*, OCS. *dojiti*, Bu. *до́я*, Ma. *доу*, SC. *dōjiti*, Sln. *dojiti*, Cz. *dojiti*, Slk. *dojit'*, Po. *doić*, LoSo. *dojś*, UpSo. *dojić/dejić*, Plb. *dū'ōjē*. — Deriv. *до́итися*, [*ви-*, *від-*, *з-*, *на-*, *пере-*, *під-*, *по-*, *у-*]до́ити[ся], -до́ювати[ся], *дй́-ка*, *дй́очка*, *дй́в[ечк]о*, *дй́на*, *дй́нік*, -*ніця*, -*нічка*, *дй́ливо*, *до́яр[ка]*, *до́л[ьн]иця*, *до́ння*, *до́йка*, *до́йна*, *до́йнік*, -*ніця*, -*нічка*, *до́йняк*, -*нячка*, *ви-*, *з-*, *пере-*, *під-*, *роз-до́ювання*, *пере-*, *по-*, *у-дй́*, *до́єво*, *роздо́єння*, *до́йонка*, [*у*]дй́ні́й, -*ність*, *до́льний*, *віддо́єний*, MUK. доится (XVIII c.), доятся (1759), дойва (1759), доєніе (XVII c.), доиво (XVIII c.), дойница (XVII c.) — Суп. витискати молоко з вимени корóви, Тимченко 761.

PS. **dojiti* 'ts', IE. root ***dhof[i]-*: ***dhē[i]-* 'to suck,' cf. Lith. *dėlė*, Latv. *dēle* 'leech', Lith. *porndėlyls* 'firstling, first-born', Latv. *dēt* 'to suck', Skt. *dhayati* 'he sucks', Arm. *dal* 'milk', Gk. *thēsthai* 'to milk', *thēnion* 'milk', Lat. *fēmina* 'woman', OIr. *dīnu* 'lamb', *denaid* 'he sucks', Goth. *daddjan*

'to suck', etc.; Miklosich 44, Berneker 1, 205, Brückner 91, Holub-Korečnŭ 103, Fraenkel 87, Sławski 1, 152, Skok 1, 422, Pokorny 241 - 242, a. o.

до́йка 1. : до́йти.

до́йка 2. SoCr. 'wet nurse', first recorded in 1902 (Верхратський 4, 236); Bu. *до́йка* 'ts'. — Subst. *ма́мка, кор-мíльниця*.

From Rm. *doică* 'ts', Шелудько 2, 135, Vincenz 5, Vrabie 139.

до́ймéно dial. 'certainly' (Вороніжчина), first recorded in the XX c. (Животко РМ. 5, 94). — Subst. *напéвно*.

From *до* - *ймéнно* : *ім'я*.

до́йна 1. : до́йти.

до́йна 2. Wd. 'song', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 194). — Subst. *пі́сня*, Бойків 148.

From Rm. *doină* 'ts', Cioranescu 295 - 296, Vrabie 139.

до́к 1. 'dock, wet dock', ModUk.; BRu., Ru. *ts* (since 1803), Po. *dok*. — Deriv. *до́кер[и]*. — Subst. *портові підб́йми підй́ма́ти з води́ сýдна на ремонт; ре-мóнтна корабéльна майстéрня*, Орел 1, 287.

From E. *dock* 'ts' or Du. *dok* 'ts', Горбач 1, 24, Орел, l. c.

до́к 2. dial. for до́ки.

до́ка арго 'smart boy', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 51), Ru. *ts*. — Subst. *проно́за*.

From Lat. *doctus* 'learned one', Горбач, l. c.; cf. also Преображенский 1, 188.

До́ка : Євдо́кія.

до́каз, доказáти : казáти.

дóкедж, дóкидж, AmUk. 'dockage', first recorded in 1930. — Subst. змéншення цiни пшеници чéрез нечи-стоту́.

From E. *dockage* 'ts', Білаш 257.

дóки, докiля́, дóкiль, dial. дóк[а], дóкiв (<**dokoljъ*) 'as long as', MUK. доки (XVIII с. Інтермедiї 112, 191, 198), докля (XVIII с.), доколъ (XVII с. ЛСЛ. 54); OUK. докуль (1347). — Deriv. дóкись, докiлясь. — Суп. до якiх пiр, до того часу; у той час, як, Слум. 2, 351.

Compounds: **do-k-y*, **do-ko-ljъ* and (secondarily:) **do-ko-lja*, cf. відки, відкiля́, відкiль.

доклáд -ний, -но : до-клáсти, до-кладáти, see svv.

доксолóгiя 'doxology', ModUk. — Subst. молiтва на звелчáння Пресвятóї Трiйци, Орел 1, 287.

From Gk. *doksologíā* 'praise, laudation', Klein 1, 479.

дóктор 'doctor, medical man, physician', MUK. дóкторъ (1596 Зизанiй), доктор (XVII—XVIII с. Інтермедiї 69, 83); BRu. дóктар, Ru. дóктор, Po., Cz., Slk. *doktor*, etc. — Deriv. дóкторка, докторá[н]т, дóкторство, докторáльний, дóкторний, дóкторський, докторувáти, докторизувáти[ся]. MUK. докторчикъ (XVII с.), дóкторство, (1596, Зизанiй). — Subst. особá, що мáє вищий учéний ступiнь вiд унiверситéту або акадéмiї; лiкар, Бойкiв 148.

From Lat. *doctor* 'teacher, instructor' (: *docere* 'to teach'), Орел 1, 287, Klein 1, 470; "possibly via Po.", Leemingt SEER. 51, 204; not necessarily, JBR.

доктрiна 'doctrine, teaching, tenet', ModUk.; BRu. дактрiна, Ru. доктрiна (since 1841), Po. *doktryna*, etc. — Deriv. доктринéр, доктринéрство, доктри-

нальний, доктринéрський. — Subst. теорiя, наука, опéрта на пéвних засáдах; помилкóва, хибна теорiя, Бойкiв 148.

From Lat. *doctrīna* 'ts', Орел 1, 287, АкСл. 3, 920, Klein 1, 470.

доку́мент 'document, deed (of evidence)', ModUk. BRu. даку́мент, Ru. доку́мент (since 1803), Po. *dokument*, etc. — Deriv. докумен́тація, документува́ння, докумен-тáльний, докумен́тарний, документува́ти. — Subst. пи́сане посвiдчення, вiддане вiд устанóви або урядó-воi особi; и́сторичний доку́мент — гра́моти й iншi важли́ви папéри, що свiдча́ть про яку́сь подiю або особу; узагалi важли́ви папéри, Бойкiв 148.

From Lat. *documentum* 'lesson, example', Орел 1, 288, АкСл. 3, 921 - 922, Klein 1, 470.

дóкус Wd. 'completely, altogether, quite, wholly' (Кмит 63, Приймак РМ. 2, 450). — Subst. зóвсiм, якраз.

From до-кускá 'up to details'.

докуча́ти, докучи́ти, докучува́ти 'to annoy, vex, tease, torment', MUK. докучаетъ (XVI с.), докучáти (XVI с.), докучáю (1627 Беринда), докучáль (XVIII с.), OUK. докучиваху (XV с.), докучають (1420); BRu. дакучáць, Ru. докучáть, Po. *dokuczaé*. — Deriv. докучáння, докучли-вий, -вiсть, -во, докучний, -нисть, -но; MUK. докучли-вий (1627 Беринда), докучное (XVII с.), докучникъ (XVII с.). — Суп. набридáти, справля́ти при́кроци, допи́кáти, доiдáти, Тимченко 768; MUK. не даю́ покóю, при́круся, перемъшую, перешкóджую, тра́плю, обътяжаю́, оудручаю́, засмучáю, възмуцаю́ (1627 Беринда).

Derived from [до]кúка : кúкати, q. v.

дóлар SovUk. see дóляр.

долáти, [о]доліти : дóля.

долéгливий Wd. 'suffering, weak, sick', Po. dolegliwy.—
Deriv. долéгливість (Франко 6, 497). — Subst. стра-
дáльний, слаб[к]ий.

From Po. dolegliwy 'ts'.

долеріт 'dolerite', ModUk. — Subst. ірська порóда,
що складається з авіту й лябрадору з дóмишкою
магнетіту, Бойків 149.

From Gk. dolerós 'deceptive', Klein 1, 472.

дóли Npl. : діл 2.

доліна : діл 2.

доліхокефáл 'dolichocephalous person', ModUk. BRu.
даліхацэфáл, Ru. доліхокефáл, доліхоцэфáл (since
1864). — Deriv. доліхокефáлія. — Subst. антрополо-
гічний тип людíни, що має вузьку й довгу фóрму го-
ловí, Орел 1, 288.

From Gk. dolixós 'long', kefalé 'head', Орел, 1. с.,
АкСл. 3, 948, Klein 1, 472.

долі[в] dial. : діл 2.

доліти, одоліти : дóля.

долішний : діл 2.

долóбати dial. : довбáти.

долов dial. : діл 2.

доломáн, also доль[о]мáн 'dolman, pelisse', MUK. до-
ломанъ (1631, 1636), доломан, доломаны (XVI—XVIII
с. Дáже StSl. 7, 164); Ru. доломна́, Po. dołoman. — Subst.
частíна вéрхнього óдягу, гусáрська кúртка, корóт-
кий гусáрський плащик, Тимченко 773.

From Hg. dolmanu 'ts', Lokotsch 42, Дáже, 1. с.

доломíна dial. (Полісся, Лисенко 27) for домовí-
на : дíм.

доломіт see дольоміт.

долóня 'palm (of the hand)', MUK. долонь (XVI с.;
1627 Беринда), на долонѣ (XVII с.), OES. въ долони,
(from OCS. :) длань; BRu. далóнь, Ru. ладóнь,
OCS. длань, Bu. длан, Ma. длан[ка], SC. dlàn, Slu. dlàn,
Cz. Slk. dlaň, Po. dłoń, LoSo. UpSo. dłón, Plb. dluon. —
Deriv. долóнька, долóнечка, долóшка, долóнный, до-
лóнчатий. — Syn. внúтрíшній бiк кúсти рукí, Слум.
2, 260.

PS. *dolnъ 'ts', IE. root **dol- : **del- 'to split', cf. Lith.
délna, 'palm', Miklosich 47, Berneker 1, 208, Trautmann 51,
Fraenkel 87, Младенов 128, Vasmer² 1, 448, Sławski 1, 147-
148, Skok 1, 417, Pokorny 195, a. o.

долотó 'chisel, gouge, hit', MUK. долото (XVII с.),
OES. (from OCS. :) длато, BRu. дóлата, Ru. долотó,
OCS. dlato, Bu. длетó, Ma. длета||длето, SC. dljèto||
dléto, Slu. dléto, Cz., Slk. dláto, Po. dłuto, LoSo. błośc||
blotko, UpSo. blócko. — Deriv. долітцé, долóтний, до-
лотоподібний, OES. долотити. — Syn. інструмéнт
для видóбування, знаряддя довбáти, жолóбити, ри-
ти, Тимченко 774.

PS. *dolto 'ts', IE. **dolbh-to 'ts', cf. Opr. dalptan
'strainer'; its root is akin, by aorphony, to довбáти, долó-
бати, q. v.

дóля 'fate, destiny; luck', MUK. доля (XVII с.), бызь
доли (XVIII с.), без долѣ (XVIII с.), долю Asg. (1747
Інтермедіі 164), OES. доль||доля 'part' (XIV—XV с.);
BRu., Ru. дóля 'part; fate, luck', MBu. доля 'part', Slk.
dol'a 'fate', Po. dola 'destiny, fate; luck'. — Deriv. недó-
ля, дóл[ен]ька, дóлечка, [з-, по-]долáти, [з-, о-, по-]

доліти, одолівати. — Syn. *талан, щастя*, Деркач 61.

PS. **dolja* 'part, share, portion', IE. root ***dol-*: ***del-* 'to split', cf. Lith. *dalì*, dial. *dalia*, Latv. *dal'a* 'part, share', Skt. *dalam* 'part', Gk. *daidállō* 'I embellish', Lat. *dolāre* 'to hew or chip with an axe', etc.; see also діл 1.; Berneker 1, 209 - 210, Преображенский 1, 190, Trautmann 44, Fraenkel 81, Vasmer² 1, 526, Sławski 1, 154 - 155, Pokorny 194 - 196, a. o.

доляр, SovUk. *дóлар*, AmUk. *дóляр* 'dollar', ModUk.; BRu. *дóлар*, Ru. *дóллар*, Po. *dolar*, etc. — Deriv. *доляр-чук, долярóвий, доляроханéнко.* — Subst. *грошовá одиниця в США, Канаді, Мехіко, Абесінії*, й т. д., Орел 1, 288.

From E. *dollar* 'ts', Орел, I. с.

дольмён 'dolmen', ModUk.; BRu. *дальмён*, Ru. *ts* (1895), Po. *dolmen*. — Subst. *доісторичний нагрóбок, що складається з кількох необтесаних каменів з кам'яною плитою зверху*, Бойків 149.

From Fr. *dolmen* 'a table of stone', Bret. *taol, tōl* 'table' and *maen, mēn* 'stone', Klein 1, 473.

доль[о]ман see доломан.

дольоміт 'dolomite', ModUk.; BRu. *даламіт*, Ru. *доломіт* (since 1841), Po. *dolomit*. — Deriv. *дольомітний, -товий*; GN. *Дольоміти.* — Subst. *мінерал, що складається з вуглекислого кальцію і магнєзії; гірська порода, що складається переважно з цього мінералу*, Бойків 149.

Named after Fr. geologist and mineralogist Déodat de *Dolomieu* (1750 - 1801), АрСл. 3, 949 - 950, Klein 1, 473.

дольорóзо 'doloroso', ModUk. — Subst. *вiконання мелодії з болем, скорóбно*, Орел 1, 288.

From It. *doloroso* 'ts', the ultimate source being Lat. *dolōrōsus* 'painful, sorrowful', Орел, I. с., Klein 1, 473.

дольче 'dolce', ModUk. — Subst. *нижно*, Орел 1, 288.

From It. *dolce* 'ts', the ultimate source being Lat. *dulcis* 'sweet', Орел, I. с., Klein 1, 472.

дом, дóма, etc. see дім.

Дóма, Домáха, Дóмна Домнікія, Домініка PN. 'Dominica', MUK. *Дóмна* (1627 Беринда); *Дóмна, Домнікія*, Po. *Dominika*. — Deriv. *Дóm[оч]ка, Домáся, Домáш-ень]ка, Дóмця, Домнўся*; FN. *Домáшовець.* — Subst. MUK. *Пáнн[a]*, 1627 Беринда.

From Lat. *Dominica* 'pertaining to a lord' (: *dominus* 'lord'), Klein 1, 474.

домагáтися : *могті.*

домáха for *дамáська шáбля*, see *дамасцénка*.

Домáха see Дóма.

домён, Wd. *домéна* 'domain', ModUk.; BRu. *дамён*, Ru. *ts*, Po. *domena*. — Subst. *земельна власність февдáла; держáвні дóбра*, Орел 1, 288.

From Fr. *domaine* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 473.

домéстик AmUk. 'domestic', first recorded in 1951. — Deriv. *доместикація.* — Subst. *хáтня наймичка.*

From E. *domestic* 'ts', Білаш 261.

Домéт[іі], arch. *Дометіян* PN. 'Domet[ij], Dometian', MUK. *Домéтій* (1627 Беринда), Ru. *Домéтій*, arch. *Дометіан.* — Subst. MUK. *свѣше дарóваний*, 1627 Беринда.

From Lat. *Domitius, Domitianus* 'a Roman family name'.

домечувати 'to match', first recorded in 1958 (JBR.).
— Subst. *дiбрáти, допасувáти*.

From E. *to match* 'ts'.

домiнáнта 'dominant; (of note:) dominant fifth', ModUk.; BRu. *домiнáнта*, Ru. *доминáнта* (since 1841), Po. *dominanta*, etc. — Deriv. *домiнáнтний, доми́нувати*. — Subst. *панiвний óбраз, мотiв, iдéя, тóщо*.

From Lat. *domināns* 'ts', Орел, I. с., Klein 1, 474.

домiнiкáнець 'Dominican monk', ModUk.; Ru. *доми́никáнец* (since 1841), Po. *dominikanin*. — Deriv. *домiнiкáник, домiнiкáнка, домiнiкáнський*. — Subst. *като́лицький чернечий óрден, заснований 1215 р.*, Бойків 149.

From MLat. *Dominicānus, Dominicus*, latinized name of *Domingo de Guzmá* (1215), the founder of this order, АкСл. 3, 964, Klein 1, 474.

домiнiя, домiнiйóн, 'dominion', ModUk.; BRu. *домiнiєн*, Ru. *домини́он* (since 1934), Po. *dominium*, etc. — Deriv. *домiнiяльний*. — Subst. *назва англiйських колóний, що маю́ть пéвну автономiю, свiй уряд*, Бойків 149.

From E. *dominion* 'ts', the ultimate source being Lat. *dominium* 'property, right of ownership, domain', Орел 1, 289, АкСл. 3, 964, Klein 1, 474.

до́мино́ 'domino', ModUk.; BRu. *да́мино́*, Ru. *домино́* (since 1799), Po. *domino*. — Subst. *до́вгий маскара́дний плац; плац у като́лицьких ченци́в; гра в кiсткí (28 штук з намальованими на них вiчка́ми)*, Орел 1, 289.

From Fr. *domino* 'ts', the ultimate source being It. *domino* 'master, lord', Орел, I. с., АкСл. 3, 965, Klein 1, 474.

домкρά́т 'crank (of wheel, axle), lever, winch, crane', ModUk.; BRu. *да́мкρά́т*, Ru. *домкρά́т*, (1720 : *думо-*

крат). — Subst. *лiвар, при́стрiй пiдiймáти тягари́*, Бойків 149.

From Du. *dommekragt* 'ts', Горбач 1, 25, Орел 1, 289, АкСл. 3, 965, Vasmer² 1, 527.

до́мна 1. 'blast furnace', ModUk., BRu., Ru. *до́мна* (since 1780). — Syn. *вели́ка ша́хтова ни́ч витоплюва́ти чаву́н iз залiзно́ї руди́*, Бойків 149.

PS. **dзъна*, derived from **dзтo*: (**doti*), see *дути*.

до́мна 2. 'princess', ModUk. (Бойків 149). — Subst. *княги́ня*.

From Rm. *doampā* 'lady, princess', the ultimate source being Lat. *domina* 'lady', Cioranescu 297, Puşkarin 47.

ДОМОГТИ́СЯ : МОГТИ́.

до́мпа AmUk. 'dump', first recorded in 1927. — Deriv. *до́мпинґ, домпува́ти*. — Subst. *масiв землí*.

From E. *dump* 'ts', Iвах PM. 3, 394, Білаш 263.

до́бра 'balalaika', ModUk.; BRu. *до́м[б]ра*, Ru. *дом[б]ра́* (since 1847). — Deriv. *домри́ст[ка]*. — Subst. *музи́чний iнструме́нт з дротя́ними стру́нами, що подíбний до балала́йки*, Бойків 149.

From Tt. *dumbra*, 'balalaika', corresponding to Tk.-Osm. *tambura* 'guitar', etc. Радлов 3, s. vv., Преображенский 1, 190, Vasmer² 1, 528, а. о.

до́н 'don : Spanish lord or gentleman', ModUk.; Ru. *до́н* (since 1780). — Deriv. *до́нна*. — Subst. *пан; шля́хетський тíтул в Еспа́нiї*, Орел 1, 289.

From Sp. *don* 'ts', the ultimate source being Lat. *dominus* 'lord', see also *до́мна 2*; Орел, I. с., АкСл. 3, 973-974, Klein 1, 474.

До́н, Дiн GN. *Don* [river], MUK. До́нь (XVIII с. Ист. Русовъ 25, 193), за... рѣкою До́номъ (XVIII с. *ibid.* 19),

внизу рѣкъ Днѣпра и Дона (XVIII с. *ibid.* 196), OES. к Донові, на Донѣ (XV с. Ипат. 645), къ Дону (XVI с. Сл. плк. Г.), in Gk. sources *Tánaïs* (Herodot, Strabo), Тк. *Tān, Tūn, Tīn* (Vasmer² 1, 528); ВРу., Ру. *Дон, Ро. Don, etc.* — Deriv. *Дона, Донéць||Динéць, Донéцьк, Донськé; донській, донéцький, донéць, дончїха, дончак, -чка, донка (=пиенїця, Makowiecki 381), compounds: Донбáс (since 1827), донéцько-придніпрóвський, etc.; FN. Дóник, Донéць, Дон[e]чак, Дóнченко, Дончїк, Дончїра, Донськóй, Донцóв, etc.*

The oldest form of Дон — *Tánaïs* derives from Indo-Ir., cf. Skt. *dānu-* 'flowing liquid', Av. *dānu-* 'river', Osset. *don* 'river', etc.; Rozwadowski 243-244, Vasmer² 1. с., Lehr-Splawiński SSS. 1, 372, Мельхеев 34, а. о.; according to Staszewski 71 this name is connected with Ce. *Dons* in Bretagne and Scotland; f/e. pseudology: Дон означає неограничений прóстр вóдї з дном, А. Мусянович РМ. 2, 35; cf. also Дніпрó, Дністér, Дунаї.

Донáт PN. 'Donat', MUK. Дóнатъ (1627 Беринда), Ру. *Донáт.* — Deriv. *Донáтович, Донáтївна; FN. Донáтóвич.* — Subst. *Богдán, Богдár; MUK.* даровáний.

From Lat. *Dōnātus* 'given, donated (by God)'.
 дóнатс AmUk. 'doughnuts', first recorded in 1947. — Subst. *пéчиво.*

From E. *doughnuts* 'ts', Білаш 264.

донáция, AmUk. донéйшен, 'donation', ModUk.; Ро. *donacja, etc.* — Subst. *пожéртва, подарїнок, Бойків 149.*
 From Lat. *dōnātiō* 'presenting, giving', Klein 1, 474; AmUk. *донéйшен* directly from AmE. *donation*, Білаш, 1. с.

дóненька : дóнька, see дочкá.

донїзу : низ.

донкїр AmUk. 'don't care', first recorded in 1924. — Subst. *не дбáти, бўти обóятним.*

From E. *don't care* 'ts', Білаш 264.

донóс, -ити, etc.: носїти.

дóня, дóнька : дочкá.

допéвне : пéвний.

дóпельмітель Wd. 'double remedy', first recorded in the XX с. (РССтоцький 4, 226). — Subst. *подвїйний зáсіб.*

From ModHG. *Doppelmittel* 'ts', РССтоцький, 1. с.

допéрва, допїро, допїру Wd. 'just now', MUK. допéро (XVI с.), доперо (1641), допиро (1649), допéро (XVIII с.); Ро. *dopiero.* — Subst. *щóйно, тїльки щó, Франко 5, 483.*

From Ро. *dopiero* 'ts', Огієнко РМ. 3, 184, Sławski 1, 156.

дóпис, допїска, допїсувати, etc. : писáти.

дóпит, допїтливий, допитáти[ся], etc. : питáти.

допїру : допéрва.

доплáта, доплáтити, доплáчувати : плáтити.

доповідáти, доповїсти, дóповідь : вїдати, see вїда.

допомóга, допомогті, etc. : могті.

дóпуск, дóпуст, допускáти, допустїти, etc. : пускáти, пустїти.

дорá, Wd. дóра 'Easter-bread', MUK. вмѣсто доры (XVIII с.), OES. *dora*, Ру. *дорá.* — Subst. *пáска.*

From Gk. *dōron* 'gift', Miklosich 49, Желеховський 1, 198, Vasmer² 1, 529.

дорїдний : рїд.

доріжка : дорóга.

Дóрко : Хвѣдір; Доротѣй.

дормѣз 'sleeping - coach', ModUk.; Ru. ts. — Subst. *старовінна карѣта для спання*, Слум. 2, 378.

From Fr. *dormeuse* 'ts' (: *dormir* 'to sleep'), Vasmer² 1, 530.

дорнінка Нс. 'axe, hatchet (with a long handle)', first recorded in the XIX c. (Шухевич 1, 175). — Subst. *топір на довгому топоріщі*.

Named after GN. *Dorna - Vatra* in Rumania - названий по месту (*Дорна-Ватра*), из которого такие топоры доставляются, Грінченко 1, 426.

дорóб[а]ло 'clumsy man', Wd. дорóбайло 'old box; pole, perch' (Желеховський 1, 199), Вк. 'poor labourer' (Кміт 64), MUK. доробило (XVIII c.), OES. удоробъ (1073 Изб. Св.); BRu. Ru. dial. дóроб 'box'. — Deriv. дорóбати (=маїструвати, Горбач 16, 159). — Subst. незірабна людіна; Wd. старá корóбка; обачáйка; Вк. непутáщій робітнік; самоу́к маїстер; придумане ним знаряддя, Горбач, 1. с.

PS. **dōrbz* 'box' extended with suffix *-a[j]lo* in Uk.; its root is connected with **der-* : *dьr-*, cf. дѣрти, дрáти.

дорóга 'road, way, path, journey, trip' MUK. дорогу Aсg. (1454), з дороги (XVI c.), за дорогою (XVI c.), дорóга (1627 Беринда), край дороги (XVIII c.), OUK. по старымъ дорогамъ (1366), по... дорогу (1399), OES. дорога (1396), по дорозѣ, межі дорогами (1396), зимнею дорогою (XV c.), BRu. дарóга, Ru. дорóга, CS.-SC. драга, Ma. dial. дрáга, SC. drāga, Sln. drága, Cz., Slk. dráha, Po., LoSo. droga, UpSo. dróha. — Deriv. дорóж[ень]ка||доріж[ень]-ка, доріжечка, дорóж[еньк]ка, дорóжечка, дорóжейка.

дорóжник, пóдоріж, по-, роз-доріжжя, пóдорож, пóдорожáнин, пóдорожувáння, пóдорóжник, -ниця, -никóвий, доріжний, дорóжній, дорожний, здорóжений, -ння, по-, при-дорóжній, здорóжити[ся], пóдорожувáти, compounds: дороговкáз, -вкáзний, MUK. до дорожини (1601), дорожиною Isg. (XVII c.), дорожки Apl. (XVIII c.), дорожейку Aсg. (XVIII c.), з дороженки (XVIII c.); FN. Задорóжний, Дорожинський; GN. Додогобу́ж, Дорóжів, Дорóжний, Доржінка. — Syn. смуга землі або воді, щоб відбувати нею пóдорожі, шлях; пóдорож; засіб осягти що, спóсіб дійти куді, Тимченко 791; (уторóвана:) тракт, трáса; гостінець; (польовá, степовá:) путівець; (брукóвана:) шосé; (тільки для авт.) автострáда, Деркач 62.

PS. **dōrga* 'ts', IE. base ***dherāgh-* 'to draw', cf. ONor. *draga*, Goth., AS. *dragan* 'to bear', Du. *dragen*, OHG. *tragan*, ModHG. *tragen* 'to bear, carry, support, endure', E. to draw, etc., Berneker 1, 212, Kluge 366, Sławski 1, 167, Pokorny 257, a. o.

дорогі́й 'dear, darling, precious', MUK. вь дорогыхъ шатахъ (1494), дорогъ (1511), з' дорогого камѣня (XVII c.), в' дорогое камѣня (XVIII c.), OES. дорогъ, (from OCS. :) драга (XI c. Остр. св.), драгымъ Isg. драгы Nsg. (XI c.); BRu. дарáгі, Ru. дорогóй, OCS. dragъ, Bu., Ma. drag, SC. drāg, Sln. drag, Cz., Slk. draky, Po., LoSo. drogi, UpSo. drohi — Deriv. дорогé[се]нький, -ко, дорогуватий, [най]дорóжчий, дорожнѣта, -нѣча, дорожня, пóдорóжчаня, [з-, по-]дорóжити[ся], [по]дорóжчати, дорóжшати, здорóжувати[ся], compound: дорогоці́нний, -нність, MUK. дорого (XVIII c.), дорогость (XVI—XVII c.), под час дорожети (1696), до дорожини (1601), дорожают (XVII c.), дорожитися (XVI c.), дорожь (1588), дорожня (XVII c.), дорожнета (XVIII c.), дорогоцѣ́нный (XVII c.),

OES. дорогость, дорогъвь, (from OCS. :) дражышии, дражити, драго-достоини, -каменьни; GN. Дорогичин, Дорогобуж, Доро[го]стол, Дорогобич (now Polonized: Дрогобич, cf. *Onomastica* 15, 26 - 29), Дрогобичка, Дрогобич, Дрогобичський, etc. — Syn. коштовний; (що має велике значення:) цінний; (дуже важливий:) дорогоцінний, Деркач 62.

PS. *dorgz[jь] 'ts', with root *dor- and formant -g-, cf. Latv. *dargs*, as opposed to Lith. *dorà* 'something useful', *doras* 'good, fit, honest' etc.; other IE. correspondences uncertain, cf. *Berneker* 1, 213, *Pokorny* 252 - 254, a. o.

дороблий : рості.

Доротей, Дорофій PN. 'Dorotheus', MUK. Дорифей (1627 Беринда); Ru. *Дорофій*. — Deriv. *Доротейя*, *Доротеевич*, *Доротейвна*, *Дорофійович*, *Дорофійвна*; here also *Дорош* and deriv.: FN. *Доробико*, *Дорошенко*, *Дорошківич*, GN. *Дорошівка*. Subst. *Богдан*, *Богдар*; MUK. Даръ Б[о]жій или Б[о]го]мъ дарованъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Dorótheus* 'gift of God', *Klein* 1, 476.

Дорош, Дорошенко : Доротей, Дорофій.

дорсальный 'dorsal', ModUk., BRu. *дорсальны*, Ru. *дорсальный*, Po. *dorsalny*, etc. — Deriv. *дорсальність*, -но. — Subst. *спинний*, *хребтовий*.

From Lat. *dors[u]ālis* 'back', (: *dorsum* 'back'), *Opel* 1, 290, *Klein* 1, 476.

дорс[к]ати Bk. 'to shake, tremble, quake', first recorded in 1934 (*Kmit* 64), Sln. *drskati* 'to glide, slide'. — Subst. *трястися*, *з'їжджати*.

PS. **dzrskati* 'to tremble', perhaps akin to Bu. *дрўсам*. 'I shake, quake' of o/p. origin, cf. *Георгиев* 1, 434.

дóрти галішен, also дóрти галішенз, дирті галіціян, AmUk. 'dirty Galician, Galicians', first recorded in 1931. — Subst. *канадська прозва українців у першій половині XX с.* — *брудний галичанин*.

From E. *dirty Galician, Galicians* 'ts', *Білаш* 265.

досáда, досадíти : садíти.

дóсвіта, досвітній : світ.

дóсить, Wd. дóста, Bk. дось (*Kmit* 64) 'sufficiently, enough', MUK. досыть (XV—XVI с.), досит[ь] (1627 Беринда), досит — sat (XVII с. *Гептаглот* 24), досыт (XVIII с.); BRu. *досыць*, Ru. dial. *досыть* (*Vasmer*² 1, 523), Cz. *dost[i]*, Slk. *dosti*, Po. *dosyc*. — Syn. *довóлі*, *стільки*, *скільки треба*; *багато*, *Слум.* 2, 384.

PS. **do - syti*||**do - syta* 'ts', *Огієнко* PM. 3, 321.

дóсі, dial. дóси, дóсіль, досіля, and доселя (*Колодій* PM. 5, 285) 'up to the present time, till now; up to here', MUK. досъ (XVIII с.), OES. доселъ; Ru. *доселе*, *досель*, *доселева*, OCS. *doselě*||*doseli*, SC. *dōsli*, *dōsle*, *dōslije*, Sln. *doslě(j)* — Syn. *до цього часу*; *до цього місця*.

PS. **do - se[lě]* 'ts', *Miklosich* 297, *Berneker* 1, 697, *Vasmer*² 1, 531.

доскáл dial. see *дидаскáл*.

досконáлий 'perfect', MUK. досконáлый (XVI с.), досконалый (1627 Беринда), досконалыи (XVIII с.); Po. *doskonaly*. — Deriv. *досконáльність*, -ло, *досконáльний*, -ність, -но. — Subst. *вільний від вад*, *довérшений*, *пóвний*, *цїлковітний*; *пóвний*, *належний*; *добірний*, *чудóвий*, *Тимченко* 799.

From Po. *doskonały* 'ts', Тимченко, l. c.; re. Po. word (from *do-s-konać* 'to fulfill'), cf. Sławski 1, 157.

дослівний, -но : слóво.

дóслід, досліджувати. дослідити : слід, слідити.

доспілий, -лість, -ло : спіти.

достáтний, достáток, достáточний, etc. : дóста, see дóсить.

достемéнный, -нно : стемéнный, -нно.

достóйний, -ність, -но : стояти.

дось Bk. see дóсить.

досьé 'file, documents, records', ModUk. only. — Subst. *збірка актів до справи*, Орел 1, 290.

From Fr. *dossier* 'ts', Орел, l. c.

дотáк Wd. : до-так.

дóтеп 'wit; anecdote', MUK. дóвтѣпъ (1596 Зизаній), 1627 Беринда), дóвтѣпы Apl. (XVII с.), ведлугъ довципу (XVII с.), довтипъ (XVII с.), довтипу Gsg. (XVII с.), довтєпъ (XVII с.); Po. *dowcip*, Cz. *důtip*, Slk. *dovtip*. — Deriv. [*не*]дóтєна, дóтєпний, -ність, -но, дóтєпний, MUK. довтыпный (1596 Зизаній, 1627 Беринда), довтѣпенъ (XVI с.), довтипный (XVII с.), довципный (XVII с.), довцѣпный (XVII—XVIII с.). — Subst. *спрiтність, вiяв гóстрого рóзуму; анекдóт*.

From Po. *dowcip*, *dowcipny* 'ts', Тимченко, l. c.; re. etymology of Po. words cf. Sławski 1, 158.

дóтер AmUk. 'daughter', first recorded in 1946. — Subst. *дочкá*.

From E. *daughter* 'ts', Білаш 265,

дотóмкатиcя dial. 'to guess, conjecture, surmise', first recorded in the XX с. (Нижне Подністров'я, Дзєндєлiвський ЛБюлетєнь 6, 42). — Subst. *додóматися, догадáтися*.

Of obscure origin; its connection with тумáн, q. v., though possible, cannot be established; most probably it is a dial. form of *докóмкатиcя*, see *кумéкати*.

дох dial. see дóхнути.

дохá 'large winter coat (with outside and inside fur)', first recorded in 1947 (Багрянний 2, 139, not in 1959 as quoted in Слум. 2, 396); Ru. ts. — Subst. *кожýх*, Багрянний, l. c.

From Kalm. *дахa* 'ts', Ramstedt 2, Vasmer² 1, 532.

дохáн also духáн, дугáн 'a sort of tobacco', ModUk.; Bu. *дугáн*, SC. *dùhan*, Cz. dial., Slk. *dohan* 'ts'. — Deriv. *дуганáр*. — Subst. *pid тютюнý*.

From Tk.-Osm. *duhan*, via Hg. *dohány* 'ts', Berneker 1, 234, Макарушка 7, РССтоцький Slavia 5, 30, Lokotsch 43.

дóхиж (=дóхыж) Lk. 'home', first recorded in 1932 (Рудницький 7, 30). — Subst. *додóму, в хáту*.

Derived from *до-* and *хiжа*, see svv.

дóхiть, дóхоти Bk. 'enough', first recorded in 1934 (Кміт 65). — Subst. *досхóчу*.

From *до-* and *хитъ* (Gsg. хóти), see s. vv.

дóхнути 'to perish, die', OES. дѣхнулъ (XI с.), BRu. *дыхнýць* 'to breathe' || *дóхнуць* 'to perish', Ru. *дохнýть* || *дóхнутъ* 'ts', OCS. *vъzdъchnuti*, Bu. *дѣхна* 'to breathe', Ma. *издивне* 'to breathe out', *здiвне* 'to sigh', SC. *dàhnuti*, Sln. *dáhniti* || *děhniti* 'to breathe', Cz. *dechnouti* 'ts', *zdechnout* 'to die', Slk. *dochnút*, Po. *tchnąc* 'to breathe', LoSo. *zdech-*

nuis, UpSo. *duchnuś* 'ts'. — Deriv. *дох*, *дохліна*, [з]дохлі-
тина, *здохла́ка*, [з]до́хлий, OES. дъханиі Ipl. (XI с.),
дъхновѣньемъ Isg. (XII с.), дъхновено (XI с.) — Syn.
перестáти існувати, *існути* (про тварин, пта́хів,
кома́х), Слум. 2, 397.

PS. **dzchnoti* 'to breathe'; to stop breathing, die', root
**dzx-*, related by apophony to **dux-*, see дух.

дохід, дохóдити, etc.: ходіти.

дохтір, дохтор dial. for доктор.

доцѣнт 'lecturer, reader; (in the US. and Canada:) as-
sistant professor', ModUk.; BRu. *доцэнт*, Ru. *доцѣнт*,
Po. *docent*, etc. — Deriv. *доцѣнтка*, *доценту́ра*, *доцѣнт-*
ський, *привáт-* *доцѣнт*, *доцѣнт-суплѣнт*. — Subst.
викладач-учитель в університѣті.

From Lat. *docēns*, Gsg. *docentis* '(one who is) teaching'
(: *docēre* 'to teach').

до́ця : дóчка.

До́ця : Євдо́кія; Теодóра.

доч arch. (Желеховський 1, 202), *дочка́*, *до́нька*
'daughter', MUK. *дочки* Npl. (1489), *дочка* (1495), *дочка́*
(1596 Зизаній, 1627 Беринда), *дочку* Asg. (XVIII с.), до-
чер (1706), *дочерь* (1726), OUK. *дочыць* Dsg. (1446), до-
чѣрь (XV с.), OES. дчи Asg., дъчи, дъчери Dsg., дъчерь,
дъчѣрь Asg., дчери Gsg., дочи Nsg., дъчыко Asg. (from
OCS.:) дъщи (XI с.); BRu. *дачка́*, dial. *до́чка*, Ru. *дочь*
dial. *до́чка*, OCS. *dzšti*, Bu. *дзитеря́*, Ma. *кѣрка*, SC.
kĕi, *kĕerka*, Sln. *hĕi*, Cz. *dcera*, Slk. *dcĕra*, Po. *córka*, (LoSo.
żowka, UpSo. *dżowka* from **dĕva*). — Deriv. *до́ця*, *до́-*
ченька, *-ечка*, *до́ненька*, *-ечка*, *до́ня*, *дочы́н*, *до́чирній*||
Wd. *дочерній*, *до́нин*, *до́ньчин*, *удочері́ти*, *удочеря́-*
ти, *удочері́ння*. MUK. *дочкиныхъ* Gpl., OES. *дъштерьнь*

(1073 Ізб. Св.), дъчерьши (XI с.). — Syn. *осóба жіно́чої*
ста́ті в відно́шенні до своі́х батькі́в.

PS. **dzkti* 'ts', IE. **dhugh(ə)tér*, cf. Lith. *duktė*, OPr.
dukti, Skt. *duhitár*, Av. *dugədar*, Arm. *dustr*, ToA. *ckācar*,
ToB. *tkācer*, Gk. *thygátēr*, Goth. *daúhtar*, OHG. *tohter*,
ModHG. *Tochter*, OIc. *dóttir*, AS. *dohtor*, OSax. *dohtar*, E.
daughter, etc.; Miklosich 55, Срезневский 1, 763, Berneker
1, 243, Zubatý 1, 66 - 67, Meillet Ét. 268, Преображенский,
1, 192 - 193, Kluge 364, Trautmann 207, Fraenkel 110,
Brückner 66, Sławski 1, 107 - 108, Mikkola 1, 41, 46; 2, 162,
185, Vasmer² 1, 533, Pokorny 277, (extensively:) Трубачев
54 - 55, Бурячок 36 - 39.

до́чмен AmUk. 'Dutchman', first recorded in 1929. —
Subst. *голля́ндець*.

From E. *Dutchman* 'ts', Білаш 266.

до́шка 'board, plank', MUK. *дошки* Apl. (1494), за
дошку (XVII с.), *дошка* (1627 Беринда), на дощи́в (XVII
с.), *дошка* (XVIII с.), OES. дъска (1073. Ізб. Св.), дъскѣ
Isg. (XI с.), двѣ дощѣ (XIV с.), дска, дъскы, доскѣ Gpl.;
BRu. *дошка*, Ru. *доска́*, OCS. *dzska* Bu. *до́ска*, Ma. *до́ска*,
SC. *dāska*, Sln. *deskà*, Cz. *deska*, Slk. *doska*, Po. *deska*, Lo-
So. arch. *ска* 'baking board', UpSo. *deska*, Plb. *déiska*, *deisko*
'table', — Deriv. *до́щечка*, *дощы́н[к]а*, *дощя́ник*, *дощя́-*
ний, *дощя́тий*, MUK. *дощечка* (1627 Беринда), *дощыцу*
Asg. (XVI с.), *дощковáтый* (XVIII с.), на дощы́цы (XVIII
с.), на дощетѣ́ (XVIII с.), OES. дощатые Apl. (XIII с.).
— Syn. *плоска́ з обóх бокі́в плоти́на*, *віпуляна з дѣре-*
ва, *абó вітесана з ка́меня*, Тимченко 818.

PS. **dzska* 'ts' with -š- in Uk. under the influence of
dimin. *дощы́ка*, *дощечка*; it is generally considered a bor-
rowing from Teut., cf. OSax. *disc*, Du. *dish*, E. *dish*, ModHG.
Tisch, etc., the ultimate source being Lat. *discus* < Gk. *dískos*
'disc' with the later meaning 'dish', cf. It. *desco* 'table', OFr.

dois 'ts'; PS. *dz-* instead of *db-* in **dzska* goes back to Teut. non-palatal *di-*, Rozwadowski GJP. 109, Stender-Petersen 500, a. o.; cf. also Miklosich 54, Meillet Ét. 113, Berneker 1, 246, Brückner 88, Преображенский 1, 192, Sławski 1, 145, a. o.; according to Kiparsky 1, 112-113, there is a possibility of its being borrowed directly from LLat. *discus*, cf. also Machek 84; according to РССтоцький 5, 61: the orig. meaning 'table' was in force in OCS. *dъska* and is still retained in Uk. *скáтерть*; cf. also Leeming SEER. 51, 192.

дош, dial. дож[дж], дождьжъ (Вк. Кміт 63), дош[ь], дорщ (Нс. JBR.) 'rain', МУк. дождь (XV с. КА. 29), до[ж]чу Gsg. (1582 АКЖМУ. 43), дождь (1625), джджы Npl. дждов Gpl. (XVII с.), дождь (XVII с. ЛСЛ. 19), дош[ь], (XVII с.), дож — *pluuia* (XVII с. Гептаглот 23), дождчу (1736 Интермедіі 102), дождь (XVIII с.), OES. дъждь (XI с. Остр. ев.), дъжда Gsg. (XI с.), дъжгъ (1270), дождгъ, дъжгемь Isg.; ВRu. *дождж*, Ru. *дождь*, OSC. *džždъ*, Вu. *джд*, Ма. *дожд*, dial. *дбу*, SC. *dāžd*, Sl. *děž*, Cz. *děšť*, Slk. *dážď*, Po. *deszcz*, LoSo. *de[j]šć*, UpSo. *děšć*, Plb. *dązd*. — Deriv. *доци[чо]к*, *доцище*, *доцивка*, *дошовиця*, *дошовий*, *-ик*, *доцування*, *доцевий*, *-во*, *доцистий*, *дошовитий*, *доцуватий*, *доцувальний*, *доцувати*, *-ання*, [*за-*, *пере-*, *роз-*]*доцисти[ся]*, compounds: *доцо-мір*, *-мірний*, МУк. дождевые Npl. (XVI с.), дождёвый (1627 Беринда), дождевна (XVIII с.), зъ дошовою водою (XVIII с.), дождоватая (XVIII с.), дождил (XVIII с.), OES. много дождевыі, дъждева, дъждевными каплями, дъждовая, дъждити, дъждение. — Syn. *атмосферний опад з хмар у віді краплін воді*.

PS. **džždъ* 'ts', IE. ***dus-djus* 'cloudy sky', cf. Skt. *dus-* 'bad', *dyu-* 'sky', Шевельов 214, forms of дош - type are explainable as devoiced дожд[ь]; other reconstructions **dusk-jo-*, and *dust-jo-*, cf. Berneker 1, 248, a. o., though

attractive, are less persuasive; see also Vasmer² 1, 522, Sławski 1, 145, Pokorny 185, 227.

дошáд[к]у, донáщáду, дощáту, дощé[н]ту 'totally, to the ground; completely', МУк. дошáдку (1596 Зизаній, 1627 Беринда), до шáдку (XVIII с.), дощáтку (XVIII с.), дощя́ду (XVII с.), дощéнту (XVII с.), до щéнту (1632), до-щенту (XVII с.), до щéнту, до щен'ту (XVII с.), Po. *doszczętu*, arch. *do szczędu*. — Syn. *з кóрнем, дотлá, до остáнку, до рéшту, цілковіто, остáточно*, Тимченко 819.

From до- and -щáду, the latter part being connected with чáдо, q. v.; form дощé[н]ту is a direct borrowing from Po. *do szczętu* of ts origin, cf. Тимченко, l. с., Brückner 542.

дояр[ка] : доіти.

драб 'ragamuffin, rowdy', МУк. драбы (XVI с.), драбовъ Gpl. (XVI с.), драбъ (1627 Беринда), драбове Npl. (XVIII с.); Po. *drab* 'ts'. — Deriv. Wd. драбýга (Стрий), МУк. на службу... драбскую (1552). — Subst. *обідранець, босяк*, Слум. 2, 403; МУк. *жóвнір пішій, пішáк*, Тимченко 821.

From Po. *drab* 'ts', Тимченко, l. с., Richhardt 43; see also the following entry.

драбáнт, (rarely:) драбáн (Бойків 150) 'halberdier, life-guard', Ru. ts (since 1803), Po. Cz. *drabant*, etc., МУк. драбантъ (XVI с.), драбан'товъ Gpl. (XVII с.). — Deriv. драбáнтський; МУк. драбантовали (XVI с.). — Subst. *охорóнець, офіцёрський джýра; манéжний кінь*, Слум. 2, 403; МУк. *жóвнір особúстої королівської, тáкóж пáпської вáрти*, Тимченко 820.

On account of accent rather from ModHG. *Drabant*|| *Trabant* 'ts', than from Po. *drabant*, cf. Тимченко, l. с.,

Vasmer² 1, 533; according to Brückner 95, Berneker 1, 218, a. o. Po. and Cz. *drab* might be derived from *drabant*, see драб.

дрáвiн рéстáврáн AmUk. 'drive-in restaurant', first recorded in 1963. — Subst. *ресторáн під який в'їжджáється й де обслýга є надворі в áвті*.

From E. *drive-in restaurant* 'ts', Білаш 266.

драбiна 'ladder', MUK. на драбину (XVII с., УЗЛП. 53), драбину Asg. (XVII с., *ibid.*), драбина (1627 Беринда), зъ драбиною (XVIII с.), драбина легка (XVIII с.), BRu. *драбiны*, Ru. dial. *драбiна*, Po. *drabina*. — Deriv. *драбiнник, драбiнчак, драбiнiяк, полýдрабок, драбiстий, драбiнiястий, драбiнчастий, драбiнний, драбiновий*, MUK. з драбiнки (XVIII с.), FN. Драбiнастий. — Syn. *прiстрiй у вiгледi двох паралéльных брýсiв, з'єднаних на пéвних вiдстанях поперéчними щаблiями*.

Most probably a borrowing from MHG, *trappe, treppe*, ModHG. *Treppe* 'staircase, stairs', Miklosich 49, Berneker 1, 219, Тимченко (via Po.) 821, Sławski 1, 160, Дзендзелівський УЗЛП. 53, a. o.

дрáга Wd. 'road, way', first recorded in the XX с. (Lk. Приймак РМ. 2, 450; Бачка, Горбач 15, 313); Slk. *dráha*, for other corresponding words see doróga. — Subst. *дорóга*.

From Slk. *dráha* 'ts', Горбач, 1. с.

драгвá see драговiна, дряговiна.

драглi, Wd. дриглi (< дряглi) see драговiна, дряговiна.

драгомáн 'interpreter, guide', MUK., Ru. ts. — Subst. *товмáч, перекладáч*.

From ModHG. *Dragoman* 'ts', the ultimate source being Ar. *tarǧuman* 'ts', Lokotsch 160, Klein 1, 480.

драговiна, дряговiна 'marsh, morass, swamp, mud', ModUk. only. — Deriv. *драговiнний, -ння*. — Syn. *грузькé, багнiсте мiсце*, Слум 2, 404.

Like *драглi, драгвá*, a. o., this word derives from PS. **dregati* 'to display sudden movements (of limbs), to jerk', akin to *дригати*, q. v.

драг стор AmUk. 'drug store', first recorded in the XX с. (JBR.). — Subst. *аптéка, дрогéрiя*.

From E. *drug store* 'ts'.

дрáгар, dial грáгар 'beam', MUK. дрáгаръ (1627 Беринда). — Subst. *свóлок, бéлок, що на ньóму дéржiтiся стéля*, Пшен'юрська 72.

From ModHG. *Träger* 'bearer, carrier; girder, beam'.

драгýн SovUk. драгýн, Wd. дрáгон 'dragoon', MUK. драгóновъ, дракгановъ Grpl. (XVII с.), драгýновъ Grpl. (XVIII с.), драгунамъ (XVIII с.); BRu., Ru. *драгýн*, Po. *dragon*. — Deriv. *драгýнський*, SovUk. *драгýнський*, Wd. *дрáгонiя* (Кузеля 106), MUK. драгонiю, Asg. (XVIII с.); FN. *Драгáн*. — Subst. *лéгкий вiйськовий iздéць; (дрáгон:) зáкладка ззáду на плацi*, Кузеля 106, MUK. *кiнний жóвнiр, що мóже бiтися i вéрхи i нiшо*, Тимченко 821.

Wd. *дрáгон* from Po. *dragon*, Richhardt 43; on account of its accent драгýн is to be derived from Fr. *dragon* 'ts' which, in turn, goes back to *dracōnem* Asg. of *dracō*, see дракóн.

дражé 'sugar[ed] almond', ModUk. — Subst. *сорт дрибних цукéрок*.

From Fr. *dragée* 'ts'.

дражніти, дразніти 'to irritate, tease, tempt, tantalize, excite', MUK. раздражаю : дражню (1627 Беринда), дражнити (XVII с., XVIII с.), дражнили (XVII с.); BRu. *дражніць*, Ru. *дразнить*, Bu. *дрáзн*, OCz. *drážniti*, Slk. *draždit'*, Po. *drażnić*, LoSo. *dražniš*. — Deriv. *дражнітися*||*дразнітися*, *роздражнітися*||*роздразнітися*, *-нення*, *роздражнювати*||*роздразнювати*||*-ання*, *дражлівий*||*дразлівий*, *-вість*, *-во*, MUK. дражнителко Vsg. (XVII с.). — Syn. *дратувати*, *дрочити*, Тимченко 822.

PS. **drazniti* 'ts', with a secondary palatalization: **dražniti* (under the influence of **dražnjō* < **draznjō*), most probably derived from the root **dьr-* see дерти, дрáти, and such words as дрáснути, Bu. дрáскам, Slk. *drasati*, etc. Miklosich 49, Berneker 1, 221, Преображенский 1, 193, а. о.; re. other etymologies cf. Sławski 1, 162, Vasmer² 1, 534.

дрáзка dial. see дрíзки.

драйвер AmUk. 'driver', first recorded in 1945, Жлуктенко 125. — Deriv. *драйвэрка*, *драйвер-бойс*, *драйверський*, *драйвувати*. — Subst. *шофёр*, [авто]водій, *машиніст*.

From E. *driver* 'ts', Рудницький УО. 3:1, XV, Жлуктенко 125, Білаш 266, Роїк 68.

дракóн 'dragon', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. *drakon*, etc. — Deriv. FN. *Дракóн*, *дракóнський*. — Subst. *казковий*, *крилатий змії з багатьма вигнудішними головами*; *порóда ящірок*; (*Дракóн:*) *нівнічне сузір'я*.

From Gk. *drákōn* 'sharp-sighted one, dragon', Преображенский 1, 193, Vasmer² 1, 534, Klein 1, 480, see also драгун.

драка : дерти, дрáти.

дрáла adv. 'on the run', MUK. драла (XVIII с.). — Deriv. *дáти дрáла*, MUK. драла доброго дамо (XVIII с.). — Syn. *навтіки*, *навтікача*, Тимченко 822.

Based on дерти||дрáти, see s. vv.

дра́ма 'drama', MUK. драма (XVII с.); BRu., Ru. ts, Po. *drama*, etc. — Deriv. *драматичний*, *-ність*, *-но*, *драматизувати*, *драматургія*. — Subst. *літературний твір*, *в якому подію представляють дієві особи*; *тяжка*, *зворушлива подія*.

From Lat. *drama* 'ts', the ultimate source being Gk. *drāma* 'deed, action represented on the stage', Vasmer² 1, 535, Klein 1, 480.

дранджóли dial. for гринджóли.

драніця, дрань, etc. : дерти, дрáти.

дрантя, дрантíвий, etc. : дерти, дрáти.

драп 'cloth', ModUk.; BRu., Ru. (since 1863) ts. — Deriv. *дрáповий*, *дрáпувати*; here also *дрáпувати*, *-ання*, *дрáперія*. — Subst. *груба й тепла тканина*, Кузеля 106.

From ModHG. *Drap*, the ultimate source being Fr. *drap*, 'ts', Vasmer² 1, 535, Шанский сл. 1:5, 185.

драп!, **дряп!** : дрáпати, дряпати.

дрáпати, дряпати 'to scratch; to run away; MUK. рану драпаную Asg. (1591), драпати (1601), драпали (1693); BRu. *дрáпаць*, Ru. *дрáпать*||*дряпать*, SC., Slk., Cz. *drápati*, Slk. *drápat'*||*driapat'*, Po., UpSo. *drapać*, LoSo. *drapaś*. — Deriv. *дрáпатися*||*дряпатися*, *дрáп[о]нїти*||*дряп[о]нїти*, *дрáпцювати*, *дрáпак*, *дрáпа*, *дрáпач[ка]*, *дрáпачити*, *дрáпичка*, *дрáпка*, *дрáпоштан*, here also (from Po. :) *дрáпичний*, *-ик*, *-ність*, *-но*, *дрáпика*||*дряпика*; b/f. *драп!*||*дряп!*; FN. *Драпак*, *Драпцюга*. — Syn.

дёрти, шкрябати, Тимченко 822; швидко тикати, Слум. 2, 407.

PS. **dyrapati* 'to scratch', based on the root **der-*, see дёрти, дрáти, Sławski 1, 161, Vasmer² 1, 535, a. o.; forms with -ря- (дряпати, etc.) are secondary variables with a hyperistic palatalization of -r- unknown to BRu., WSl. (except Slk.) and SoSl.; according to Machek 94, Slk. *driapati* represents an "expressive palatalization".

драпіжний, -ик, etc. : дрáпати, дряпати.

дрáтва 'shoemaker's (waxed, pitched) thread', MUK. дратву Asg. (XVI c.), дратва грубая (XVII c.), дратвы Gsg. (XVIII c.), Ru. ts, Cz. *dratev||dratva*, Slk. *dratva*, Po. *dratwa*, dial. *dratew*. — Deriv. *дрáтвиця*. — Subst. *шівська нитка*, Кузеля 106.

From Po. *dratwa* 'ts', the ultimate source being MHG. *drāt* 'wire, file', corresponding to E. *thread*; Miklosich 50, Berneker 1, 221, Преображенский 1, 193, Шаровольський 1, 68, 75 Шелудько 1, 30, Sławski 1, 161, Richhardt 43, a. o.; according to РССтоцький 4, 168 the word came directly to Uk. from MHG.; further investigation needed.

дрáти : дёрти.

дратува́ти 'to irritate, provoke', ModUk.; Po. dial. *dratować* (Стрий). — Deriv. *дратува́тися*, -áння, *роздратовувати[ся]*, *дратун*, *дратува́льник*, *драт[iv]лівий*, -вість, -во, *дратівний*, -ик. — Syn. *дражніти*, *дразніти*, *дрочіти*, Деркач 63.

An extended form of дрáти, see дёрти.

дра́фсмен 'draughtsmen', first recorded in the XX c. — Deriv. *драфме́нський*. — Subst. *кресла́р*.

From E. *draughtsmen* 'ts'.

дра́хма 'drachma', MUK. дра́хма (XVII c. ЛСЛ. 58); OES. драхма; BRu., Ru. ts, Po. *drachma*, etc. — Subst.

[старо]грецький гриш; аптекарська вага 1/8 унції, Кузеля 106.

From Gk. *draxmé* 'ts', Преображенский 1, 194, Vasmer² 1, 535.

драце́на 'Dracaena : genus of plants of the lily family', ModUk., BRu. *драце́на*, Ru. *драце́на*, Po. *dracena*, etc. — Subst. *субтропічна рослина з вічнозеленим листям*.

From LLat. *dracaena* 'ts', the ultimate source being Gk. *drákkaína* 'she-dragon', Klein 1, 479.

дра́ч[к]а : дёрти, дрáти.

дра́шпати dial. for дрáпати, дряпати (f/e. influence of ра́шпіль, q. v.).

дрéбег Bk. 'piece', first recorded in 1934 (Kmit 65-66), Ru. *дрéбегу*, Bu. *дрéбен* 'little, small', UpSo. *drjebjenica* 'crumb'. — Subst. *иматóчок*.

According to Kmit, l. c., from Po. *drobiazg* 'small matter'; inconvincible; the word is related by apophony to дріб, дрібний, q. v.

дрéботіти, b/f. дрéбіт Bk. for дріботіти, see дріб.

дрéвітня for дривітня : дрóва.

дрéв[к]о : дéрево.

дрéвляни for дeрeвляне : дéрево.

дрéвний arch. 'old, ancient', MUK. дрéвний (XVII c. ЛСЛ. 58), дрeвнии (XVIII c.), OUK. дрeвняя (1288), OES. дрѣвнии (XII c.), старъ и дрeвень, дрeвний, по дрѣвню-оумоу обычаю; Ru. дрéвний, OCS. *dravlje*, *dravlъnjъ*, SC. *starò-drèvan*, Sln. *drèvišnji*, Cz. *dřevní*, Po. *drzewiej[szy]*. — Deriv. *дрéвність*, -нво. — Subst. *стародáвний*, *старій*.

From OCS. *drevъnjъ* < PS. **drevъnjъ* 'ts', akin to Skt. *drávati* 'he is running, flowing', Младенов 151; less convincing are other etymologies connecting it with Goth. *triggws* 'faithful', Lith. *drevė* 'hollow of a tree', Latv. *drevē* 'ts', cf. Buga РФВ. 67, 236 - 237, Vasmer² 1, 536, a. o.

дреговичі Npl. 'Drehovychi, Dregovichians (an OES. tribe centred around the city of Turov)', BRu., Ru. *дреговичі*, OES. дреговичи, дрѣговичи (XV с. Ипат.). — Syn. *східно-слов'янське плем'я між Прип'яттю й Двиною*.

From BRu. *дрэ́гва* 'muddy place, marsh', укр. *драго-винá* || *драго́віна*, cf. Perwolf Archiv 4, 66; 7, 593; Vasmer² 1, 536 - 537, a. o.

дрéгес, дрíгес, дрíгез 'nicotine deposited in the tube of a pipe', ModUk. only. — Subst. *згар тютюну́, що залишається в люльці*.

Origin obscure.

дредна́вт, SovUk. дредно́ут 'dreadnought', first recorded in 1905 (Горбач 1, 12), BRu. *дрэдно́ут*, Ru. *дредно́ут* 'ts'. — Subst. *тип бистроплавного опанціреного корабля англійської фльоти*, Горбач, 1. с.

From E. *dreadnought* 'ts', Kirkconnell 8; according to РССтоцький 4, 250, via ModHG. *Dreadnought*.

дрезíна 'trolley, small railway car', Ru. *дрезíна* (since 1866). — Subst. *залізничий візок*.

From ModHG. *Draisine, Dräisine* 'ts', Шанский сл. 1:5, 188.

дрейн, also дрейнс 'drains', first recorded in the XX с. (JBR.). — Subst. *дренажна рúра*.

From E. *drains* 'ts'.

дрейф 'drift', ModUk.; Ru. *дрейф* (= *дрйф* in 1720). — Deriv. *дрейфовий, дре[й]фити, дре[й]фувати*. —

Subst. *відхилення корабля, або літака від узятото курсу*.

From Du. *drijven* 'to drive', Горбач 1, 27, Meulen 58 - 59, Vasmer² 1, 537.

дрекі́л Gsg. дреко́ла arch. 'stick, club, stem', MUK. дрекол (1596 Зизаній), дреколми Ipl. (XVII—XVIII с.), дреко́ль (XVII с. ЛСЛ. 59), OES. дрѣкольми Ipl. (XI с. Остр. ев.), дрѣколї; Ru. *дрекóль*, OCS. *дрѣколѣ, дрѣколь*, Cz. *dřkolna*. — Deriv. *дрекóля*, Франко 10, 506. — Subst. *пáлка, дрючо́к*, Франко 4, 564.

From OCS. *дрѣколѣ* 'ts' of uncertain etymology, cf. Berneker 1, 232, Vasmer² 1, 537, a. o.

дрелі́х Wd. 'ticking', ModUk.; Po. *drelích* 'ts'. — Deriv. *дрелі́хар, дрелі́ховий* (Желеховський 1, 204). — Subst. *рід вiршої матерії, тканини*, Гнатюк ЕЗб. 30, 339.

From ModHG. *Drillich* 'ts', Korbut PF. 4, 513, Шелудько 1, 36, Горбач 15, 321. a. o.

дрéма arch. 'drowsiness', ModUk., Ru. *дрéма*. — Deriv. *дремну́ти* 'to run, disappear (like a dream)'. — Subst. *дрімóта*, Слум. 2, 414.

Derived from дрімáти, q. v.

дрен. дрéна, 'drain', ModUk., Ru. *дрена́ж*. — Deriv. *дренува́ти[ся], -ання, дрена́ж[ний], дренажува́ти, -ання*. — Subst. *глиняна рúра, яку вкладається в ріллю, щоб осушити ґрунт*, Кузеля 107.

From E. *drain* 'ts', Kirkconnell 12.

дрéнькіт, Gsg. дрéнькоту 'rattling, buzzing sound', ModUk. only. — Deriv. *дрéнькати, -ання, дрéнькотіти, -іння, дренча́ти, -ання*, and secondary "pleophonic" forms: *деренькота́ти, -ання, деренькотіти, -іння, деренча́-*

ти, -ання, -ало, деренчливий, деренчючий; here also Bk. *джеренчати* (Кміт 59) Wd. *дзеренчати* (Желеховський 1, 180). — Syn. *бренькіт, торохтіння*.

Like *бренькіт* it is a o/p. formation based on **дрень!* — an alternative interj. to *брень!*, q. v.; forms with pleophony: *дереньк-* are secondary.

дрес AmUk. 'dress', first recorded in 1915. — Deriv. *дресик*, Жлуктенко 125, Роїк 68; *дресіна, дреска* (JBR.). — Subst. *сукенка*.

From E. *dress* 'ts', Івах РМ. 1, 212, Білаш 266.

дресінк AmUk. 'dressing', first recorded in 1963. — Subst. *начинка*.

From E. *dressing* 'ts', Білаш 267.

дресувати, SovUk. (from Ru. :) дресирувати 'to train, drill', ModUk.; BRu. *дрэсіраваць*, Ru. *дрессировать* (since 1835), Po. *tresować*, etc. — Deriv. *дресування*. — Subst. *муштрувати, навчати тварини робити різні вправи; навчати когось механічно, під страхом кари*, Бойків 151.

From Fr. *dresser* 'ts', the ultimate source being It. *dirizzare* from LLat. *directiare* 'to straighten', Dauzat 257, Vasmer² 1, 538, Шанский сл. 1:5, 191.

дрехлявий Hc. 'old, weak', first recorded in the XX c. (Ломацький 7) — Subst. *старій, німичний*.

The word seems to be a dial. deformation of *дряхлий*, q. v.

дриб Hc. for *дріб*.

дрива, дривітня, etc. see *дроба*.

дрігати, дрігнути, Wd. *дрігати, дрігнути* 'to jerk', **дриголіти, дригоніти, дриготіти, дрогати** 'to tremble', MUk. *дригота* (1627 Беринда), for other Sl. see *дрижати*. — Deriv. *дрігання, дригнення*, Wd. *дрилі*, etc. — Subst. *дрижати, трястися (з холоду)*, Франко 1, 426.

PS. **drygati, *drygnoti* — iterative forms of **drzgati, *drzgnoti* 'ts' with later neologisms: *дриголіти, дригоніти, дриготіти*, see *дрижати*.

дриглі Wd. for *драглі*, see *дрігати*.

дриголіти : *дрігати*.

дрігонець Bk. '(greedy) usurer', first recorded in the XX c. (Кміт 66). — Syn. (*людина*), *що гонить за здірством*.

From *дерти||драти* and *гоніти*, see s. vv.

дригоніти, дриготіти : *дрігати*.

дрига (= *дрыга*) SoCp. 'road, way', first recorded in 1940 (Зілинський LS. 3, A 199. — Subst. *дорога*).

Based on Po. *droga* 'ts', Lk. (secondary) development of -ro- as -ry-, cf. Зілинський, l. c.

дрігати, дрігнути Wd. see *дрігати, дрігнути*.

дрігез, дрігес see *дрегес*.

дригля Hc. 'horse', first recorded in the XX c. (Лоб'юк 2, 125). — Subst. *простий кінь*.

From Rm. dial. *dráglä||dríglä* 'ts', Лоб'юк, l. c.

дрижати, dial. *дріжати, дрожати* (Желеховський 1, 206) 'to tremble', MUk. *дрижу* (1596 Зизаній; XVII c. Си-нонима 148), *дрижати* (XVII—XVIII c.), *дрыжý* (1627 Беринда), *дрыжыт, дрыжал* (XVII c.), OES. *дрожащему* (XIV c.); BRu. *дрыжачь*, Ru. *дрожать*, Ocz. *držęti*, Po.

držeć, LoSo. *držaś*, UpSo. *ržeć*, Plb. *dráze*. — Deriv. *за-*, *по-дрижати*, *-ання*, *дриж*||*дрож*||*дріж*, *дрижджі*||*дрож-джá*, *дрижакі*, *дрижачий*, etc., MUK. дрижанье (1596 Зизаній), дрыжанье (1627 Беринда), дрыженье (XVI—XVII с.) — Syn. *тремтіти*, (*при фізичній причині:*) *труситися*, *трястися*; (*від сильного поштовху:*) *двигтіти*; (*про сльозу:*) *бриніти*, Деркач 63.

PS. **drzžati* < **drzǵēti* 'ts', IE. root. ***dhrug-*: ***dhreug-* 'ts', cf. Lith. *drugys* 'fever; shivers', Latv. *drudzis* 'ts', AS. *drýge*. 'dry', etc., Berneker 1, 231, Pokorny 275, a. o.; Uk. дрижати : дрожати (:дрижати), дриж : дрожа (:дриж) is explainable by various levels of the development of PS. **drz-*, viz. regular (organic) (1) дро- with weak *з*, *ь* in the following syllable, e. g. дрож[ь] (> дриж) and (2) дры- > дри-, in case the following syllable contained a vowel, e. g. дрижати; further details belong to grammar, cf. Рудницький 7, 79, Шевельов 470.

дриз 'dry, fallen off twigs (branches)', MUK. дризу Gsg. (XVII—XVIII с. Интермедії 71); Ru. (deriv. :) *дрызгати* 'to smear with mud' (Соболевский Slavia 5, 443), Cz. dial. *dřizdati* 'to besmear', Po. *dryzdać* 'to have diarrhea'. — Deriv. *дріззати*, *дризнюти*, dial. *дріззда* 'girl' (Горбач 8, 39), *дриздюля* 'plum' (Makowiecki 297, 299), *дризливець* (ibid.). — Subst. *хворост*.

Akin to дристати, q. v.

дрик dial. 'back, spine', first recorded in the XX с. (Бачка, Горбач 15, 339). — Deriv. *дріка* (Makowiecki 164). — Subst. *спіна*.

Origin uncertain perhaps akin to дрекóль, q. v.

дриль 'drill, trepan', ModUk., BRu. *дрыль*, Ru. *дрель*, *дриль* (since 1815), Po. *dryl*, etc. — Deriv. *дрілити*, *дрилювати*, *дриляти*. — Subst. *механізм для свердління отворів у металі*, Слум. 2, 413.

From ModHG. *Drill* 'ts', PCСтоцький 4, 206; according to Шелудько 1, 30, via Po. *dryl* which remains to be proved.

дрільмен AmUk. 'drillman', first recorded in 1953. — Deriv. *дриль*, Роік 68. — Subst. *робітник, що провэрчує діри*.

From E. *drillman* 'ts', Білаш 267.

дрімба 'mouth drum', ModUk., re. other Sl. дрімля. — Subst. *варіан[ки]*, *музичний інструмент*, Горбач 16, 159; syn. *дрімля*.

From Rm. *drimbă* 'ts', PCСтоцький Slavia 5, 30, Vincenz 5, Cioranescu 301.

дрімля 'mouth drum', ModUk., Bu. *дрѣмбóй*, SC. *drómbulja*, Sln. *drōmlja*||*drūmlja*, Slk. *drumbľa*, *dromblička*, Po. *drumla*, dial. *dremla*, *dromla*. — Subst. *варіан[ки]*, *музичний інструмент*; syn. *дрімба*.

From Rm. *drimbă* 'ts', PCСтоцький Slavia 5, 30, and not from MHG. *Trommel*, Berneker 1, 227, nor from Rm. *trimbă*, Vasmer RS. 4, 172; see дрімба.

дристати 'to suffer with diarrhea', ModUk., Ru. *дристать*, Cz. dial. *dřistati*, Po. *drzystać* 'ts'. — Deriv. *дристання*, *дриставка* (Горбач 16, 159), *дристун*, *дристунлі* Npl. (Makowiecki 298), *дристокóz* (ibid. 116), here also *дрисливець*, *дрисливки*, *дрисливиці* (Makowiecki 298). — Syn. *маму розвільнення*.

PS. **dristati* (< **dridstati*) 'ts', IE. root ***dhreid-*: ***dher-* 'to empty oneself', cf. Lith. *tryda* 'diarrhea', to suffer with diarrhea', Ic. *drif* 'dirt, excrement', Sw. dial. *drita* 'to void excrement', ME. *drit* = E. *dirt*, ONor. *drita*, OHG. *trīzan* 'to void excrement', etc. Berneker 1, 224, Sławski 1, 173, Skeat 171, Pokorny 256, a. o.; in a voiced form: дриз (< **drizdž*) it appears in дризати, дризнюти, etc., see s. vv.; inconvincible: PCСтоцький, Slavia 5, 30 (: **drozda*).

дріб : дробіти.

дріга Lk. for дріга, q. v.

дріжджі, Wd. дріці (Желеховський 1, 206) 'yeast, leaven', MUK. дрожчи (XVII—XVIII с.), дрожчей Gpl. (XVIII с.), OES. дроция (XI с.), дрождя (1073 Изб.Св.), BRu. дрóжджы, Ru. дрóжжи, OCS. droždъje, Bu. дрoж-дье, SC. drōžda, drōždina 'sediment', Sln. droždě, drožjé, Cz. droždí, Slk. droždie, Po. drożdże, LoSo. droždžéje, UpSo. droždze; here also BRu. тpуціна sediment', Sln. trōška 'sediment; yeast'. — Deriv. дрiжджовий, дрiжджований, дрiжджувати[ся], -ання, MUK. дрожчистый (1627 Беринда), дрождзистое (XVIII с.) — Syn. тiстовідна маса одноклітинних сумчастих грибків із здатністю викликати спиртове бродіння цукрів.

PS. *drozje collect : *drozga, cf. Sln. drōzga 'sediment'; IE. base **drō- : **d[e]rə- : root **der- 'to split, divide, deave' and formant -sk- > -zg-, cf. OPr. dragios, OLith. dragés 'yeast', ONor. dregg 'ts', Sławski 1, 169, Pokorny 206 - 210; less persuasive is its explanation by Berneker 1, 228 - 229 : PS. *droska, cf. MBu. дроция, Uk. дріщи; according to Соболевский Slavia 5, 443 - 444, the latter is a secondary form of дріжджі; see also Brückner 98 and KZ. 43, 308, Archiv 11, 125 - 126, Trautmann 58, Fraenkel 100, Vasmer² 1, 540, Skok 1, 444, a. o.

дрізд, arch. дрозд 'blackbird, thrush, missel, mistle', MUK. дроздъ, друздъ (ПитiUM. 47), дроздъ (XVII с. ЛСЛ. 58); BRu., Ru., Bu., Ma. дрoзд, SC. drōzd||drōzak, Sln. drōzd||drōzg, Cz., Slk. drozd, OPo. drzozd, Po. drozd, Up. So. drōzn. — Deriv. дpоздiха, дpоздiця, дpозденя, дpоздóвий; FN. Дpозд, Дpоздóвич, Дpоздiшин, Дpоздóвський, MUK. Дpоздъ (XIV—XV с. Kuraszkiwicz 163), Дpоздиха (1737 Интермедii 121), GN. Дpоздiвка, Дpоздóвичи. — Syn. невеликий співучий птах, Turdus.

PS. *drozdz 'ts', IE. **trozdos- : trzdos- with voiced initial d- in PS., cf. Solmsen KZ. 37, 579; allied to Lat. turdus 'ts', Gk. trygón 'turtledove', OSax. thross[e]lla 'thrush', LoG. Drossel, UpG. Drochel, OHG. drōscela, E. thrush, etc.; Lith. has a longer form for thrush, with initial s- : strāzdas, though OPr. tresde; Miklosich 51, Berneker 1, 227, Kluge 61 - 62, Skeat 645, Brückner 98, Trautmann 327, Fraenkel 920, Младенов 153, Vasmer² 1, 541, Machek 97, Sławski 1, 168 - 169, Skok 1, 443 - 444, Pokorny 1096, a. o.

дрік, 1. Gsg. дpокá 'gad-fly'. ModUk. only. — Syn. óвад.

Etymologically connected with дёрти||драти, see svv.

дрік 2. Gsg. дрóку, also дрiка, Gsg. дрiки 'broom, genet', ModUk.; Ru. дрoк. — Syn. pосліна з родiни колючих, бáрвень, Makowiecki 163. Etymology uncertain; according to Преображенский 1, 197, it derives from Gk. dóry 'spear'; yet, Горяев 97, followed by Vasmer² 1, 541, Шанский сл. 1 : 5, 195, a. o., connects it with дерти||драти, see the preceding entry.

дрiкенбёргер Wd. 'dissembler, hypocrite', first recorded in the XX с. (Горбач 6, 22). — Subst. лeгкун, симулянт.

From ModHG. Drückenberger 'ts', Горбач, l. с.

дрiмати 'to slumber, nap, doze', MUK. дрѣмаху (XV с.), дрѣмают (XVII с.), дрѣмати (XVIII с.), OES. дрѣмати, дремлетъ; BRu. драмáць, Ru. дрeмать, OCS. дрѣмати, Bu. драмам, Ma. дрéме, SC. drijémati, Sln. drémati, Cz. dřímat, Slk. driemat', Po. drzemać, LoSo. drémas, Up. So. drémać, Plb. drémés 'you dream'. — Deriv. дрiмáння, [з[а]-, пере-, по-, про-, роз-] дрiмáти[ся], здpимнiти[ся], дрiмáйло, дрiмáк, дрiмáльвици, дрiмáлюга, дрiмáлюх, дрiмнi[ви]ци, дрiмáта, дрiмáх, дрiмáчий,

-*чість*, *дрімливий*, -*во*, *дрімлючий*, -*чість*, *дрімаючий*, *дрімотний*, -*но*, *дрімки*; FN. *Дрімайло*, *Дрімайлюк*, *Дрімюха*, *Дрімюш*. — Суп. *спати легким сном*, *куняти*, Тимченко 834.

PS. **drēmati* 'ts', IE. root ***drē-* : *drə-* : *drēm-* 'to sleep', cf. Skt. *drāti*, *drāyati* 'he sleeps', *ni-drā* 'sleep', Arm. *tartam* 'sleepy, slow', Gk. *édarton* 'he slept', [*kata*]*darhónō* 'I sleep', Lat. *dormiō* 'I sleep', Berneker 1, 223 - 224, Trautmann 60, Brückner 100, Vasmer² 1, 537, Младенов 153, Güntert IF. 30, 19, Sławski 1, 174, Шанский сл. 1 : 5, 190, Pokorny 226, a. o.

дрінок, also *дріньк*, *дрінг* AmUk. 'drink', first recorded in 1915. — Subst. *ніти*, *наниток*.

From E. *drink* 'ts', Білаш 267.

дріста́ти see *дриста́ти*.

дріт, Gsg. *дроту* 'wire', MUK. *дротомъ* Isg. (XVII c.), из *дрота*, отъ *дрота* (XVIII c.), *дроту* Gsg. (1741), BRu. *дрот*, Ru. dial. *дрот*, Po. *drut*, *drót*. — Deriv. *дротик*, *дротин[к]а*, *дротар||дрітар*, SoCp. *друтарь* (УЗЛП. 54), *дротянка*, *дротяний*, -*ик*, *дротовий*, [*за-*, *по-*] *дротувати*, -*ання*, MUK. *дротяними* Ipl. (XVII c.), *дротянихъ* Gpl. (XVIII c.), *дротовыми* Ipl. (XVIII c.); FN. *Дротар*. — Subst. *металéва нітка*, Тимченко 829.

According to Тимченко, l. c., directly from G. *Draht*; yet Шелудько 1, 30, Berneker 1, 221, followed by Richhardt 43, Sławski 1, 170, a. o., consider it a borrowing from Po. *drót*, *drut*, the ultimate source being MHG. *drāt* 'ts'.

дрічний SoCp. 'well behaving', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 206). — Subst. *Гречний*, Грінченко 1, 446.

According to Грінченко, l. c., the word is a dial. deformation of *гречний*; yet, more persuasive is its deriva-

tion from *д'речний* < *до-речний* (:до *речи*), cf. Желеховський, l. c.

дріяда, SovUk. *дріада* 'dryad, a forest nymph', Mod-Uk., Ru. *дриа́да*, Po. *driada*, etc. — Subst. *німфа-покривителька дерев*, Слум. 2, 413.

From Gk. *dryás*, Npl. *dryádes* 'ts' (: *dryś*, Gsg. *dryós* 'oak; tree'), Klein 1, 485.

дріяка see *теріяк*.

дробити 'to divide into parts, knap, stamp, crush', MUK. *дробятъ* (XVII c.), OES. *дробящен* (XI c.), *дробя* (XI c.), *дробятъ*, *дробляше*; BRu. *драбіць*, Ru. *дробить*, OCS. *drobiti*, Bu. *дробі*, Ma. *дробу*, SC. *dròbiti*, Sl. *drobíti*, Cz. *drobiti*, Slk. *drobit'*, Po. *drobić*, LoSo. *drobiś*, UpSo. *drebić*. — Deriv. *дріб*, *дроб*, *дрібка*, *дрібниця*, *дрібнич[ень]ка*, *дрібнот[к]а*, *дрібнотонька*, [*з-*, *по-*, *роз-*] *дрібнення*, *дрібність*, *дрібняк*, *дрібнок*, *дрібничок*, *дріботання*, *дріботіння*, *дріботун*, *дріботуха*, *дрібюш[еч]ки*, *дріб'язок*, *дробарка*, *дробилка*, *дробильний*, -*ник*, -*ниця*, *дробина*, *дробинник*, -*ниця*, *дробитко*, *дробівниця*, *дробіння*, *дробовий*, -*вік*, *дроботун*, *дроб'ята*, *здрібіння*, *з-*, *по-*, *роз-* *дрібнювання*, *пó-*, *рóз-* *дріб*, *по-*, *роз-* *дрібнюваний*, -*ність*, *подробиця*, *роздрібність*, *роздрібнювач*, -*вачка*, *роздріблений*, -*ність*, *роздріблення*, *роздріблювання*, *роздробляння*, *роздрібність*, *дрібен*, *дрібковий*, *дрібний*, *дрібне[се]нький*, -*ко*, *дрібнюний*, *дрібністий*, *дрібнісінський*, -*ко*, *дрібнуватий*, *дрібча[с]тий*, *дріб'язкий*, *дріб'язковий*, -*вість*, -*во*, *дрібязний*, *здрібний*, *по-*, *роз-* *дрібнювальний*, *роздрібний*, *роздріблювальний*, *роздробний*, [*з-*, *на-*, *по-*, *роз-*] *дрібнити[ся]*, [*з*] *дрібніти*, [*за-*, *по-*] *дріботати*, [*за-*, *по-*, *при*] *дріботіти*, *дрібнішати*, *дрібошити*, *дрібушити*, *дрібувати*,

дробцювати, з-, по-, роз-дрібнювати[ся], [по-, роз-] дробіти[ся], роздробляти[ся], роздроблювати[ся], and compounds with дрібно-: дрібно- буржуазний, -власницький, -гляд, -головий, -груповий, -зернистий, -зубий, -зубка, -зубча[с]тий, -каліберний, -клітинний, -колючий, -містий, -лісся, -[по]місний, -міщанський, -насінний, -плідний, -селянський, -товарний, -тоннажний, -шерстий, etc.; MUK. дробина (XVII—XVIII с.), дробичка (XVI с.), дробль (XVII с.), дробнейкый (XVIII с.), дробница (XVII с.), дробно (XVII—XVVV с.), дробокъ (XVIII с.), дроботливый (XVIII с.), дробязги Apl. (XVIII с.), дробязокъ (XVII—XVIII с.), дробно-выбѣяною Isg. (XVII с.), OES. дробливи Npl, дробьница, дробьнии; FN. Дрібний, Дрібненький, Дрібнюк, Дрібняк, Дробей, Дробенко, Дробинський, Дробини, Дробит||Дробот, Дробота, Дробко, Дробницький, Дробоцький, Дробошій, MUK. Дробиха, Дробошенко (1649 Реестра 1). GN. Дробинів, Дробиншево. — Syn. розбивати, ламати, кришити; поділяти на окремі частини; падати дрібними краплями, Слум. 2, 420.

PS. *drobiti 'ts', E. root **dhrebh-: **dhrobh- 'ts', cf. Goth. *ga-draban*, 'to hollow out; to dig out', OIc. *drafna* 'to dissolve, disintegrate', akin to OE. *draf*, *drepan*, OHG. *treffan* 'to hit, strike', Berneker 1, 226, Kluge 367, Brückner 97, Sławski 1, 166, Pokorny 272, etc.

дрова, dial. also дровá, дирвá, 'wood', MUK. дрóва (XVI—XVII с.), дерева на дрова (XVIII с.), дрыва (XV—XVIII с.), OES. дрова Npl, дръвомъ Isg. (XI с.); BRu. дрóвы, Ru. дровá, OCS. дрзвa, Bu. дрзвó, Ma. дрво, SC. dřvo, Sln. dřvo, Cz., Slk. дрва, Po. дрва, Plb. дрáва. — Deriv. дривчя, дривітня||дрівітня||дровітня, дровітник, дровіна, дровиняка, дровнік, дрóвно, дрóв'яний,

and compounds: дрóво-вóз, -вóзний, -заготівля, -заготівчий, -клад, -но́с, -рі́зний, -рúб, -рúбня, etc., MUK. дрóвину Aсg. (XVIII с.), дрóвцями Ipl. (XVIII с.). — Syn. дрéвево, порúбане на поліна на пáливо, Тимченко 282.

PS. *drzva 'ts', IE. **druza 'ts', see дрéвево.

дрóги Npl. 'cart, wagon', ModUk., Ru. дрога́ 'beam', дрóги 'cart, wagon'. — Deriv. дрога́ль; dimin. дрóжка and (under f/e. influence of до́рога:) до́рожка, Po. do-*rożka*, Cz. drožka. — Subst. виз; биндоугі.

From Ru. дрóги, дрóжки 'ts', of uncertain etymology, cf. Vasmer² 1, 540, Шанский сл. 1:5, 194, Sławski 1, 156.

Дрогичин, Дрогобич instead of Дорогичин, Дорогобич see до́рогий.

дрож : дрижати.

дрóжка : дрóги.

дрозд see дрíзд.

дрок, друок dial. 'gadfly', first recorded in the XX с. (Полісся, Лисенко 28). — Syn. дзеґ; subst. гедзь.

Connected with дрочіти, q. v.

дромадёр, дромедар 'dromedary', ModUk.; Ru. ts, Po. *dromedar*, etc. — Subst. одногóрбий верблóд, Слум. 2, 421.

Дромадёр comes from Fr. *dromadaire*, дромедар — from ModHG. *Dromedar* 'ts', the ultimate source being Llat. *dromedarius* (*camelus*) from Gk. *dromás*, Gsg. *dromádos* 'running' (: *drameîn* 'to run'), Vasmer² 1, 541-542, Klein 1, 483.

дронг AmUk. 'drunk', first recorded in 1963. — Subst. н'яний.

From E. *drunk* 'ts', Білаш 267.

дронгаль dial. 'tall man', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159); Po. *draǵal*. — Subst. *здоровіло, високій ростом чоловік*.

From Po. *draǵal* (: *draǵ*, see дрюк) 'ts'.

дроп AmUk. 'drop', first recorded in 1929. — Subst. *скинь, скіннути*.

From E. *drop* 'ts', Білаш 267.

дропак coll. 'tropak (Uk. dance); fleeing away, disappearance', ModUk. only. — Deriv. *Дропак*. — Syn. *тропак; драпак, (дати дропакі:) швидко втекти*.

A blending of *тропак* and *драпак*, see, s. vv.

дросель 'choke, throttle', ModUk.; BRu. ts Ru. *дросель*. — Deriv. *дросельний, дроселювати*. — Subst. *пристрій для регулювання тиску рідини пари або газу*.

From ModHG. *Drossel* 'ts'.

дротик, дротін[к]а, дротувати, etc.; дрит.

дрохва, Wd. дрoфа, дрaфа (Желеховський 1, 206) 'bustard, Otis tarda', MUK. зъ дрохвами, (XVIII c.), BRu. *драфа*, Ru. *дрoфа, дрохва*, Бу. *дрoпля*, SC. *drôplja*, Sln. *drôplja*, Cz. *drop*, OCz. *dro[p]fa, dropa*, Slk. *drop*, OPo. *dropia*, LoSo. *gropuń*. — Deriv. *дрохвич*. — Syn. *великий степовий птах*.

PS. **dropy*, Gsg. *dropzve* 'ts', of uncertain etymology, cf. Berneker 1, 227, Vasmer² 1, 542, a. o; Uk. -x[v]-and-ф are usually alternating with -n-, e. g. картoхля||картoфля||картoпля, трафити||трапити, Хвeдip||Фeдip||Пeдькo, cf. Зiлинський 1, 57.

дрохотати dial. see друхотати.

дрочити 'to tease, irritate', OES. *дрочить, дрочаштєся* (1073 Изб. Св.); Ru. dial. *дрочить*, Бу. *дрoча*, Po. *droczyć*. — Deriv. *дрочитися, дрочення*; FN. *Дрочинський*. — Syn. *дратувати*.

PS. *dročiti* 'ts', IE. root ***der-* as in дeрти, дрaти, see s. vv.

друг 'friend', MUK. другъ (XV—XVII c.), другoвъ Apl. (XVII c.) з друзями (XVII c.), сто другoвъ (XVIII c.), друже Vsg. (XVIII c.); BRu., Ru., Бу., Ма. *друг*, OCS. *drugъ*, SC., Sln. *drûg*, Cz., Slk. *druh*, Po. (from Uk.): *druh*, OPo. *drug*. — Deriv. *дрўгий, вдрўге, другiня, дрўжба, дружкo, дрўженька, дрўжечка, дрўжка, дружiн[оньк]а, дружiще, дружoк, дружiнний, -ик, -иця, друзяка, дрўзи, дрўжний||дрўжний, -iсть, дружiти-[ся], дружкyвати, -ання*, etc., compounds: *другo-клясник, -клясниця, -рiчник, -рiдний, -рiдниця, -тiлка, друже-любний, -любниця, -любно*, etc.; MUK. другый (XV—XVIII c.), другoнадцет Gsg. (XVI c.), дружбу Asg. (XV—XVII c.), дружество (XVIII c.), дружина (XV—XVIII c.), дружество (XVII c.), дружинникъ (XV c.), дружка (XVIII c.), дружко (XVIII c.), дружная (XVII c.), дружити[ся] (XVIII c.), OES. другим, другижде, дружина (XI c. Остр. ев.), дружба (XI c.), дружка (XIII c.), дружць, дружний, дружати[ся], дружити[ся], другo-любие, -любно, -любьць, -яко; FN. *Друг, Дрўжка, Дружкeвич, Дрўжкiв, Дрўжний*. — Syn. *товариш, приятель*.

PS. *drugъ* 'ts', IE. base ***dh[e]reugh-* 'to hold together', cf. Lith. *drauge* 'together', *draūgas* 'friend, companion', *draugauti* 'to be friends', Latv. *drāugs* 'friend', OPr. *draugi-* in compounds 'together', Goth. *driugan* 'to enlist together for war', *ga-draūhts* 'soldier', OHG. *truht* 'crowd', AS. *dryht* 'suite, retinue', Miklosich 51, Berneker 1, 230, Trautmann 59, Fraenkel 102, Vasmer² 1, 543, Slawski 1, 170, Skok 1, 446-447, Pokorny 254-255, a. o.

дрўгаль Wd. 'beam of a raft', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *жердка, бaлка в плoти, порoни*.

According to Richhardt 43, from Po. *dragal* 'wooden block' (: *drag* 'pole, bar').

другáр Wd. 'handler of an oar of a raft, oar; young, spruce tree', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *весло*; *молода ялиця*; (Bk.): *патік при спліві, що до нього прибивають кёрму*, Kmit 66.

According to Richhardt 43, from Po. *drag* 'pole, bar'; yet, more convincing is its derivation from Rm. *drăgare* 'bean', cf. Cioranescu 302-303.

другати Wd. 'to spin', first recorded in 1934 (Kmit 67). — Subst. *прястú*.

From Rm. *drug* 'pole', Cioranescu 362, Vincenz 6.

дру́гстор, also **дру́к штор** AmUk. 'drug-store', first recorded in 1924. — Deriv. *дру́г-сто́рник*. — Subst. *антэ́ка*.

From E. *drugstore* 'ts', Білаш 268.

дру́жба, дру́жній дру́жити[ся] etc.: друг.

друза́ти Wd. 'to cut', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *тáтти*.

According to РССтоцький Slavia 5, 30, it is either a simplified form of *друзгáти (< PS. **druzgati* 'to crush'), or a blending of **drusati* 'to shake' and **duzati* '?', the latter explanation being less persuasive.

друзго́тати Wd. 'to crush', first recorded in the XX c. (Стрий); Po. *druzgotac*. — Subst. *тпруці́тти*.

From Po. *druzgotac* 'ts'.

дру́зі Npl.: друг.

дру́зка dial. see **дрі́зки**.

друзя́ка : друг.

друї́д 'druid', ModUk., Ru. *друид*, Po. *druid*, etc. — Deriv. *друїди́зм*. — Subst. *жрець у стародавніх кельтів*.

From Fr. *druide* 'ts', the ultimate source being OSe. *druid* (< **dru-* 'oak' and **wid-* 'to know'), Klein 1, 485.

дру́к 1. see **дру́к**.

дру́к 2. 'print[ing], press, type', MUK. **дру́къ** (XVI—XVIII c.); BRu. **ts**, Po. *druk*. — Deriv. *друка́р, -ка, -ня, -ство, -ський, друко́ваний, [ві-, на-]друкува́ти[ся], -а́ння, ви-, на-друко́вувати[ся]*, MUK. друковано... року 1581 (XVI c.), друковати (1591), друку́ю (1627 Беринда), друкуют (XVIII c.), друковатися (XVII c.), друко́ванье (1627 Беринда), друка́рь (1627 Беринда), худо́жество друка́рское (XVII c.), друка́рню Asg. (1586), друка́рня (1627 Беринда). — Syn. *печата́ння, витиска́ння на папе́ри лі́терами, типогра́фія*.

From ModHG. *Druck* 'ts', cf. друку́ю : з'Алманска, вибива́ю, а́лбо витиска́ю, 1627 Беринда; cf. also Тимченко 833, РССтоцький 4, 161, а. о.; according to Шелудько 1, 30-31, via Po. *druk*.

дру́кир dial. 'door-latch', first recorded in the XX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159). — Subst. *кля́мка*.

From ModHG. *Drücker* 'latch'.

дру́лити, дрíлити, друля́ти Wd. 'to push, jostle, knock down', first recorded in the XIX c. (Желеховський 207), no certain cognates in other Sl. — Deriv. b/f. *друл*; FN. *Друля́к*. — Subst. *тпру́тти, тпруча́ти, штовха́ти, штовха́ти*.

According to РССтоцький, Slavia 5, 31, it is, perhaps, akin to SC. *drljiti, drljati* 'to demure', *drjaučiti* 'to beg', Bu. *дрль се* 'I am intrusive' (:PS. **drьliti, *drьljati*) cf. Berneker 1, 255; more convincing, however, is its connection

with трўтити, тручати, dial. трўлити see s. vv.

друм dial. 'highway' (Бачка), first recorded in the XX c. (Горбач 15, 311, 331). — Deriv. *друмар*, *друмхнў-ти*. — Subst. *шосé*.

From SC. *drim* 'ts', the ultimate source being Gk. *drómos* 'a running, course' (Горбач, letter of 2. 4. 1973). re. SoCr. *друмáрь* (< Rm. *drumar*) cf. Манівчук Мовозн. 8 (45); 3, 77.

друок dial. see *дрок*.

друтáр[ити] Wd. see *дрит*.

друхнїти dial. see *трухнїти*, *трухнути*.

друхотáти, друхотїти Wd. 'to crush, smash' first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Deriv. *друхотáння, здрухотáти, здрухотáний*. — Subst. *ламáти, троцїти, розшмáтóвувати*, Франко 10 506.

Origin uncertain; perhaps from *грўхати: грўхнути 'to make noise by knocking' q. v., with emphatic initial *d-*; less convincing is its derivation from *друзготáти (: PS. **druzgati*||**drozgati* 'to crush'), suggested by РССтоцький, Slavia 5, 30.

друц[ь]кати Wd. 'to bruise, rub to powder', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 207). — Subst. *розтирáти на пóрох*.

Origin uncertain; perhaps it is connected with дéрти||дрáти, see s. vv.; according to РССтоцький, Slavia 5, 30, it is *дрюк, друк*, q. v.; Berneker 1, 228, derives it from **druzgati* 'to crush', cf. *друхотáти*.

дручáти dial. for *тручати*.

друшляк, Wd. *друшляк, дўршляк* (Стрий) 'strainer, filter, colander; (Bk.) small fur coat without sleeves'; (Wd.) *pitching borer*', МУк. *рушлак* (1570 Шелудько 1, 31),

друшляк (1597, 1758), *друсляк* желѣзный (1662); Po. *durszlak*. — Deriv. *друшлячóк*. — Subst. *посўдина з дїрочкáми, що слўжить для процїджування абó проти-рáння їжі*, Слум. 2, 427; *дїркáвїця*, Кузеля - Рудницький 175; *кожушóк без рукавїв*, Кміт 67; *мáйсель дїркувáти залїзо*, Горбач 15, 321.

From MHG. *durschlac* 'colander', РССтоцький 4, 166; because of its accents only Wd. *дўршляк, друшляк* may be considered as borrowings from G. via Po. *durszlag*, as suggested by Тимченко 833, Шаровольський 1, 33, Шелудько 1, 31.

друштво SoCr. 'society', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 30, 339); SC. *drústvo* 'ts'. — Subst. *товарїство, компанїя*, Гнатюк, I. c.

From SC. *drústvo* 'ts'.

дрюк, Wd. *друк* '(thick) stick, pole, staff, perch', МУк. *друк* (XVII c.), *з друком* (XVIII c.), *за друка* (XVIII c.), OES. *другъ*; BRu., Ru. *друк*, OCS. *drogъ*, Bu. *дрзг*, SC. *drug*, Sln. *dróg*, Cz. *drouh*, Slh. *drúk*, Po. *drag*. — Deriv. *дрючóк*, dial. *дручóк, дрючéчок, дрючїна, дрючїше дрючїя*, Wd. *дручнїя, дручковїй*, МУк. *дручóк* (XVII—XVIII c.), *до дручя* (XVIII c.) *зъ дручемъ* (1755), *дручину* Asg. (XVII c.) OES. *дружие*. — Syn. *жердїна, ломáка; пїдóйма*, Тимченко 833.

PS. **drogъ*||**drokъ* 'ts', the latter being secondary form influenced by **sokъ* (see *сук*), Vasmer² 1, 544; IE. **drangha-*'ts', cf. Lith. *drangas* 'thick stick', *dranga* 'carriage; lever', OIc. *drangr* 'rock, mountain', ONor. *drengr* 'stick', Av. *dranjaiti* 'strengthens', Turner 377, Trautmann 59, Fraenkel 101, Berneker 1, 229, a. o.

дряблїй SovUk. 'flabby', first recorded in 1953 (Кириченко 1, 467), Ru. *дряблїй* (since 1687). — Deriv.

дряблість, дряблісти, дрябчак. — Subst. *в'ялий, слабкий*.

From Ru. дряблый 'ts' of uncertain origin, cf. Vasmer² 1, 545, Шанский сл. 1:5, 198.

дрявкати Wd. 'to sound, speak hoarsely', first recorded in 1934 (Кміт 67). — Subst. *кричати захриплим голосом* Кміт, I. с.

A blending of *дёртисся* 'to shout' and *нявкати* 'to meow, wail'.

дрягва́, дрягові́на see *драгва́, драгові́на*.

дряпати, драпати 'to scratch, scrape, write badly' MUK. драпаную Aсg. (1591), драпати (1601), драпали (1693), драпнувь (XVII с.); BRu. *драпаць, Ru. драпать, dial. дряпать, Bu. драпам, Ma. драпа, SC., Sln. drapati, Cz. drapat, Slk. driapat', Po. drapać, LoSo. drapaś, UpSo. drapać*. — Deriv. *драпак||дряпак, драпач[ка]||дряпач[ка], драпіжник||драпіжник, драпі[ч]ка||дряпі[ч]ка, драпаний, дряпа, дряпаніна, дряпанья, дряпець, дряпін[к]а, дряпіжство, дряпі[ч]ка, дряпня, дряпота, дряпуга, дряп'я, здряпування, подряпін[к]а, дряпіжний, -ик, дряпливий, дряпучий, за-, на- об-, пере-, по-, роз-дряпаний, [ві]драпатисся, драпнути, [ві]-з[а]-, на-, пере-, по-, про-, роз-]дряпати[ся], -дряпувати[ся], драпкатисся, драпцювати, [з-, у-]дряп[о]нути, дряпотіти; MUK. драпачинний (XVII с.), драпезити (XV—XVII с.), драпѣжити (XVI—XVII с.), драпезливий, драпезний, драпѣжний (XVI—XVIII с.), драпезство, драпѣжство (XVI—XVIII с.), драпнути, драпѣжца (1596 Зизаній, 1627 Беринда). — Syn. [но]дёрти, шкрѣбати, скребті, Тимченко 822.*

PS. **drapati* 'ts', being a PS. -ōp- extention of the root **der-*, see дёрти, дра́ти.

дрясель MUK. see дряхлий.

дрясен, Wd. драсен (Надсяння Пшеп'юрська 72) 'Poligonum hydropiper L.: water-pepper', ModUk. — Deriv. *дрясеньовати*; here perhaps also: *дряскулі, дряслівці* (Маковієцькі 299). — Syn. (*б'ячий*) *вірчак, водяний п'ерець*, Носаль 98.

Origin obscure; perhaps it is connected with дрясель, see дряхлий; according to РССтоцький, Slavia 5, 30, it derives from дриз 'brushwood' (: PS. **drōzga* 'ts'); little convincing.

дрясувати 'to trample', ModUk. only — Subst. *монтати*.

From ModHG. *dressieren* 'to train, break in (of horses)', see also дресувати; according to Гринченко 1, 451, it is a dial. deformation of *грасувати*, see *гра́са*.

дряхлий 'weak; old, senile', дряхлый (1627 Беринда), дряхль||дрясель (ibid.; XVII с. ЛСЛ. 60), OES. дряхль (1076 Изб. Св.)||друхль, дряхлый||дрясель; BRu. *дряхлы*. Ru. *дряхлый*, OCS. *draxlъ||dreselъ*, OSC. *drëseo* 'sad', Sln. *dresel[in]* 'troubled'. — Deriv. *дряхлість, дряхлівий, дряхляк, дряхліти, дряхліочий, Нс. дряхлявий, MUK. дряхлость, дряхлюю||дряселюю, (1627 Беринда), дряхлюет (XVIII с.), OES. дряхлость, дряхлота (XI с.), дряхльствъмъ Isg. (1076 Изб. Св.)||дрясельство (XVII с.), дряхлоуя (XI с.), дряхлоующю Dsg. (XII с.), дряхльствоующа Gsg. (1097), дряхновение (XIV с.) compound: дряхлоблѣшты (XI с.). — Syn. *немічний від старости, слабосілий; старій, ветхий*, Слум. 2, 428; MUK. дряхль — смутень; дряхлый — смутный, зфрасований, стросканный, ненависти годный, обридливый (1627 Беринда).*

PS. **draxlъ||dreselъ* of no certain etymology; orig. meaning 'sad' points to Lat. *tristis* 'ts', Gk. *drimys* 'sharp', Osthoff 1, 163, Berneker 1, 223; yet, OES. *druxъ||drjaxъ* < **drōx-*||**drēx-* connect it with Lith. *drumsti* 'to trouble,

to make turbid', *drumstas* 'turbid, muddy', Fick KZ. 21, 4, Fraenkel 106; most probable is its connection with AS. *dreórig*, E. *dreary* and MHG. *trürec*, ModHG. *traurig* 'sad', Du. *treurig* 'ts', Kluge 366; unclear is the repartition of -x: -s-, despite Meillet Ét. 412, Berneker, l. c., Vasmer² 1, 547, a. o.

дсе! 'here it's', first recorded in the XIX c. (Носенко 125). — Syn. *дце!*

From *отсé!* *одсé!* 'ts', Носенко, l. c.

дуалізм 'dualism', ModUk., BRu. *ts*, Ru. *дуализм* (since 1835), Po. *dualizm*, etc. — Deriv. *дуаліст*, *дуалістичний*. — Subst. *двоїстість*, *подвійність*.

From ModHG. *Dualismus* or Fr. *dualisme* 'ts', the ultimate source being Lat. *dualis* 'dual'.

дуб 'Quercus : oak (tree)', MUK. дубы Npl. (XVII c.), на дубехъ (1676), OUK. дубомъ Isg. (1404), до... дубовъ (1419), OES. дубъ (XI c. Остр. ев.); BRu, Ru. *дуб*, OCS. *дубъ*, Bu. *дзб*, Ma. *даб*, SC. *dúb*, Slh. *дрб*, Cz., Slk. *dub*, Po. *дуб*, UpSo. *dub*, Plb. *dób*. — Deriv. *дубо[чо]к*, *дубонько*, -ка, *дубчи[чо]к*, *дубище*, *дубас*, *дубар*, *дубець*, *дубин[к]а*, *дубиння*, *дубинонька*, *дубиночка*, *дубівка*, [за]дубиння, *дубля*, *дуб[н]як*, *дуб[н]ячок*, *дубовік*, *дубовина*, *дубочка*, *дубчак*, *піддубник*, *піддубень*, *дубовий*, *дубуватий*, -тість, за-, по-дублий, -лість, за-дублий, [за-, по-]дубіти, *задубити*, *подубити*, *дубцювати*, compounds: *дубоглód* (=глід), *дубоголівий*, -вість, *дубоніс*, *дуболіст*; here also *дуброва*||*дуброва*, and its deriv.: *дубров[онь]ка*||*дубрів[онь]ка*, *дубровина*, *дубрівний*||*дубровний*, *дубровистий*, *дубрівний*, -ик, MUK. дубына (XVII—XVIII c.), дубье (XV—XVIII c.), дубасникъ (XVI c.), дубасъ (XVII c.), дубащина (XVI c.), дубецъ (XVI—XVIII c.), дубина (XV—XVIII c.), дубникъ||дубнякъ (XV—XVIII c.), дубомый (XVII—

XVIII c.), дубочокъ (XVIII c.), дубрава||дуброва (XV—XVIII c.), дубровка||дубрувка (XVIII c.), дубровный (XVIII c.), в дубровонку (XVIII c.), дубрувку Asg. (XVIII c.), OES. доубовою кору Asg., вершиє дубное, доубрава||дуброва, дубравныи. въ чястина[x] дубравьска[x]; FN. *Дуб*, *Дубак*, *Дубан[ь]*, *Дубаневич*, *Дубас*, *Дубашовський*, *Дубенко*, -нський, *Дубенчик*, *Дубик*, *Дубило* *Дубилин*, *Дубинський*, *Дубиняк*, *Дубицький*, *Дубій*, *Дубіль*, *Дубиневич*, *Дубко[вський]*, *Дубковецький*, *Дублянський*, *Дубляниця*, *Дубневич*, *Дубно*, *Дубник*, *Дубницький*, *Дубовець*, *Дубовік*, *Дубовський*, *Дубрай*, *Дубрак*, *Дубрівний*, *Дубрій*, *Дубров[ський]*, *Дубський*, *Дуб'юк*, *Дуб'як*, etc.; MUK. Дубаненко (1649 Реестра 62), Дубатовкъ (ibid. 7), Дубиенко (ibid. 43), Дубина (ibid. 42), Дубневичъ (ibid. 49), Дубницький (ibid. 62), Дубовикъ (ibid. 23), Дубовыченко (ibid. 55), Дубограевичъ (ibid. 43), Дубонось (ibid. 43), Дубъ (ibid. 57), Дуброва (ibid. 13), Дубровенко (ibid. 13), Дубровный (ibid. 18), Дубровский (ibid. 57), а. о. GN. *Дуба*, *Дубе*, *Дубаневичи*, *Дубина*, *Дубище*, *Дубенко*, *Дубечно*, *Дубі[ів]ка*, *Дубівчик*, *Дуб[к]івці*, *Дубки*, *Дубляни*, *Дубники*, *Дубно*, *Дубняки*, *Дубова*, *Дубовець*, *Дубовий*, *Дубовичи*, *Дубово*, *Дубшара*, *Дубчиці*, *Дубровка*, *Дубрівка*||*Дубрівка*, *Дуброва*||*Дуброва*, *Дубрівне*, *Дубрônia*, *Дубровськ[ий]*, etc. — Syn. рід листопадних або вічнозелених дерев і кущів родіни б'юкових — *Quercus*, УРЕС. 1, 649.

PS. **дрб[r]з* 'ts' of uncertain etymology; some scholars derive it from IE. root ***dheu[m]bh-* 'dark; silent', cf. Goth. *dumbs*, ONor. *dumbr*, AS. *dumpr* 'silent, unable to speak', and (without -m-) Gk. *tyflós* 'blind, dark', OIr. *dub* 'black', OHG. *tūba*, ModHG. *Taube* 'dove' (so called because of dark colour, Pokorný 264); accordingly, **дрб[r]з* would mean orig. 'tree with dark core', and would be allied to **дрбр-*

ava||**dqbr-ova* 'oak-grove, forest', cf. Lewy KZ. 4, 420, Lehr-Splawiński Belić Зборник 2, 411 - 414, Milewski PF. 16, 798 - 199; yet, there are linguists who reject this connection and derive **dqbz* from a "pre-European" substrat language along with such terms as OHG. *tanna* 'fir tree, oak', ModHG. *Tanne* 'fir tree', ODu. *dennia*, Du. *den* 'fir tree', cf. Uhlenbeck KZ. 40, 554, Brückner 85, Machek 100; still others, assuming the orig. meaning of **dqb[r]z* 'wood (for building)', connect it with **domz* (see *dim*) and further with Gk. *démō* 'I build', *dómos* 'house', OIc. *timbr*, AS. *timber*, E. *timber*, OSax. *timbar*, OHG. *zimbar* 'wooden building, dwelling, room', ModHG. *Zimmer* 'room, chamber', etc., Miklosich 48, Vondrák 1, 430, Mikkola 1, 124, Брандт РФВ. 21, 220; less convincing are other etymologies: from IE. root **dheub-* as in *дупло* 'hollow, cavity', Falk ScSl. 4, 265 - 267; from Fi. *tamni* 'oak', cf. Цыганенко 138; unsuccessful is also Vaillant's attempt to connect **dqb[r]z* with Lith. *dumblas* 'mud', *daubá* 'valley', Latv. *dumbrs* 'muddy land', RES. 14, 224; cf. also Sławski 1, 140 - 141, Vasmer² 1, 546, Skok 1, 449 - 450, Шанский сл. I : 5, 199 - 200, Шевельов 318, а. о.

дубás : дуб.

дубати, дубнути Wd. for *тупати*.

дубельт Wd. see *дубельтовий*.

дубельтівка Wd. see the following entry.

дубельтовий, also *дубельт* Wd. 'double, duplicate, two-fold', ModUk., BRu. *дубельтовы*, Po. *dubeltowy*. — Deriv. *дубельтівка*. — Subst. *подвійний*, Франко 7, 451; 12, 564.

From Po. *dubeltowy* 'ts', the ultimate source being MHG. *dobbelt* 'ts', Korbut 9, Шелудько 1, 31; see also *дубль*.

дубль 'double', ModUk. — Deriv. *дублёр, -ёт[а]*, *дублюр, дублікат, дублювати, -ання*. — Subst. *подвійне*; *половина партії в вісті*, Бойків 151.

From Fr. double 'ts'.

дубльон, SovUk. *дублон* 'doubloon', ModUk.; BRu., Ru. *дублон* (since 1667). — Subst. *назва старовинної монети в романських країнах*, Бойків 151.

From Fr. *doublon* 'ts', Hüttl-Worth 17, Gamillscheg 323, Шанский сл. 1 : 5, 203.

дуброва (> *діброва* with *ікання*) : дуб.

дубан dial. 'part of a catch (of fish)', first recorded in the XX c. (Подністров'я, Дзєндзелівський ЛБюлетень 6, 43); Ru. *дубан* 'open place; [meeting, for distribution of] booty'. — Deriv. *дубанити*. — Subst. *частіна влобу, що припадає на долю одного рибалки*, Дзєндзелівський, I. c.

From Tk.-Tt. *divan*||*divan* 'council, meeting', Lokotsch 42, Vasmer² 1, 549.

дугá 'arc, bow; rainbow', MUK. *дуга* (XV—XVIII c.), OES. *дугу* Asg., *дузѣ* Lsg. (1073. Изб. Св.); BRu. *ts*. Ru. *дугá*, Bu. *дзгá*, Ma. *дáга*, SC. *dúga*, Slk. *dóga*, Cz. *duha*, Slk. *dúha*, Po. dial. *dega*||*dağa*, UpSo. *duha*. — Deriv. *дуж[еч]ка, дугастий, -то, дуговий, дугоподібний, -но*; MUK. *дужку* Asg. (XVII c.); Syn. (*округла*) *кривá лінія; весéлка*.

PS. **doga* 'ts', IE. root ***dhongh-* : ***dhengh-* 'to press, cover', cf. Lith. *dangà* 'dress, clothing; cover, shelter', *dangùs* 'sky, heaven': *deñgti* 'to cover, deck', *dingti* 'to disappear, vanish', and further OIr. *dingid*, *for-ding* 'oppressed', Aic. *dyngia* 'the underground weavers' room', MHG. *tunc* 'ts', OHG. *tunga* 'manuring', AS., E. *dung*, ONor. *dyngja* 'dung'; Berneker 1, 217 - 218, Kluge 63 - 64, Trautmann 44, Fraenkel 88 - 89, Брандт РФВ. 21, 221, Sławski 1, 146, Шанский сл. 1 : 5, 204, Pokorny 250, а. о.

дуга dial. 'stave', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *клéпка*.

From SC. *duga* 'ts', Горбач, 1. с.

дугáн see дохáн.

дýгов SoCr. 'cork', first recorded in the XX с. (Гнатюк ЕЗБ. 30, 339). — Subst. *зáтýчка*, *кóрок*; *пóплавок*, Горбач 15 326.

From Hg. *dugó* 'ts', Горбач, 1. с., MNT-ESz. 1, 684.

дудá, Wd. дýда 'bagpipe, fife', MUK. дудá (1627 Беринда), бѣда не дудá (XVIII с.), OES. дуда; BRu., дудá, Ву. дудýк, Ма. дýдук, SC. *dúduk*, Sln. *dúda*, Cz., Slk. *dudu*, Po. *duda*, LoSo. *dudawa*, UpSo. *duda*. Deriv. дýд[оч]ка, дудáренко, дудáр[ч]ик, дудáрка, дудáння, дýдник, дýдлик, дудóк, дудýк, дудáрський, дудкувáтий, дýдочний, дудчáстий, дудáритися, [по]дудáти, [по]дýдлити, [за]дудáти, дудáти, дý-дý!, Wd. дýдрати, дудýритися, MUK. дудка (XVII—XVIII с.), дудáрь (XVII—XVIII с.), дудникъ (XVI—XVIII с.), дудокъ (XVII с.); FN. Дýда, Дудáр[ýк], Дудáч, Дýдка, Дýдко, Дудковський, Дýдля, Дудлярик, Дудник, Дудинський, Дудницький Дудниченко, Дуднюк, Дудóк, Дýдра, Дýдрик, Дýдський (= Дýдзький), etc. Syn. *сопéлка*, *свириль*, arch. *жоломýйка*.

PS. **duda* 'ts', generally considered a BS. o/p. formation, cf. Latv. *dudināt* 'to speak half-loudly', Buga PФВ. 67, 237, 70, 105, Trautmann 46-47, Fraenkel 84, Brückner 3, 211, Vasmer² 1, 550, a. o.; Miklosich's assumption of a Tk. borrowing, cf. his TE. 1, 287, followed by Lokotsch 43, is rejected by Brückner KZ. 42, 342. 48, 190-191, Skok 1, 452, Шанский сл. 1-5, 206, a. o.

дýдка 1. : дудá.

дýдка 2. Wd. 'money; wages', MUK. по осе(м) дудокъ (1783, УЗЛП. 55), осемъ дудокъ (1793, *ibid.*); Slk. *dudek*,

Po. dial. *dudek*, *dutek*, *dydek*, *dytek*, *detk*, *detek*. — Subst. *грóши*; *пéвна сýма грóшей*; *заробíток*, УЗЛП. 55.

From Po. *dudek* 'ts', Brückner 102-103.

дýдлити : дудá.

дудóк : дудá.

дý-дý! : дудá.

дýдя, дýдьо see дýдя.

дудéль 'duel', MUK. дуел (XVIII с.), BRu., Ru. дуэль. — Deriv. *дудéлст*, *дудéлянт*, *дудéльный*. — Subst. *дво-бýй*, *поедýнок*, Тимченко 837.

From Fr. *duel* 'ts', the ultimate source being LLat. *duellum* 'ts' Тимченко, 1. с., Klein 1, 487; according to Vasmer² 1, 557, Ru. дуэль comes from ModHG. *Duell* 'ts' or directly from Lat.

дудéнья 'chaperon, governess', ModUk. BRu. дудéнь'я, Ru. дудéнья. — Subst. *вихóвниця дівчáт*, *а тáкож компань-йóнка зáмíжних жінóк в Испáнії*, Бойків 152.

From Sp. *dueña* 'ts', the ultimate source being Lat. *domina* 'mistress', Klein 1, 487.

дудéт 'duet, duo', ModUk.; BRu., Ru. дудéт, Po. *duet*, etc. — Deriv. *дудéтний*; dial. *дудéтиха* (Київ 1973, JBR.). — Subst. *спів*, *музýчний твiр на два голосi*; syn. *дýо*, Кузеля 107.

From ModHG. *Duett*, or directly from It. *duetto* 'ts', Vasmer² 1, 559, Klein 1, 487.

дýжий, dial. дýжий 'strong, mighty', MUK. дуж, не дужь (XVI с.), дýжий (1596 Зизанiй), дýжий (1627 Беринда), у дужий (XVIII с.), чи дужи ви, чи здорови? (XVIII с.), взявшись за гужь не кажи не дужь (XVIII с.), OES. дугь, дюжи Npl.; BRu. дýжы, Ru. дýжий, Ву. недýг, Cz.,

Slk. *duh*, Po. *duży* 'big; strong'. — Deriv. *дуже*, *недужий*, *недуга*, *дужний*, *дуженький*, *-ко*, *дужність*, *дуж[еч]ка*, *дужчий*, *-че*, *[нез]дужати*, *[по]дужчати*, *-ання*, *дужатися*, etc. — Syn. *сильний*, *міцний*, *фізично здоровий* (*не хворий*).

PS. **doggz[jь]*||**doggь* 'ts', orig. IE. root ***dhongh-*: ***dhengh-* 'strong', cf. Ir. *daingen* 'hard, strong', Skt. *daghnóti* 'he reaches', in Sl. blended with IE. ***dhough-*: ***dheugh-* 'much', cf. Lith. *daĩg* 'much', Latv. *daudz* 'ts', Gk. *téuxō* 'I prepare', Ir. *dúal* (<**duglo-*) 'fitting', Goth. *daug* 'fit', etc., Sławski SO. 18, 281-282, and his ED. 1. 142, Berneker 1, 217-218, Vasmer² 1, 549, 560, Шанский 1 : 5, 227, Fraenkel 84, Pokorný 250, Шевельов 221-222, а. о.

дузь! interj. to allure (or chase) the fowl. — Deriv. *дузь-дузь!* (Горбач 16, 159). — Syn. *дзусь!*

A dial. variant of *дзусь!*, see s. v.

дук 'gap, hole, opening', ModUk., Ru. ts. — Deriv. *дучка*; *дучля*; GN. *Дучля*. Syn. *обкопана місцевість*, *де збираються люди посідіти й поговоріти*; *невелика ямка в землі, що використовується при дитячих забавках*, Ващенко 22-23.

Origin obscure; according to Ильинский, ВЯ. 6/1953, 95, of Sl. origin; yet, Абаев, 1, 376, 406, derives this word from Osset. *dūq* 'hole, pit', cf. Трубачев in Vasmer² 1, 551.

дука 'rich man', MUK. *дука великий* (XVII c.); FN. *Дука*, *Дукалко*. — Syn. *багач*, *багатій*, Слум. 2, 433.

According to Тимченко 838, the word comes from It. *duca*, the ultimate source being Lat. *dux* 'leader'.

дукат. Lk. *дукат* 'ducat, gold coin', ModUk.; Po. *dukat*. — Deriv. *дукатник*, *дукач*. — Subst. *червінець*, *імперіал*.

From It. *ducate* 'ts', the ultimate source being Byz. *Doúkas*, surname of Constantine (1059-67), which was impressed upon the gold coins struck during his reign, Klein 1, 486.

дукатися 'to butt (usually of goats, cattle)', first recorded in the XX c. (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9, 108). — Deriv. *дуч[ь]кати[ся]*. — Subst. *б'їтися лобами*, *рогами*, Дорошенко, l. c.

Of о/р. origin, see туц!

дукля, **Дукля** : дук.

дулёт 'female clothing', ModUk. — Subst. *жіночий одяг*, Горбач 8, 13.

From Fr. *douillette* 'quilted wrap or overcoat'.

дуліби Npl. 'Duliby, Du[d]leby (name of an ES. tribe)', OES. *дулѣби* (Vasmer² 1, 551), Ar. *Dulābe* (Masudi); Sln. *Dudlebi*, Cz. *Doudleby*, Po. *Du[d]lebowie*. — Deriv. *дулібський*. GN. *Дуліби* — Syn. *бужани*.

The name is usually derived from WG. *deudo-laihs* 'heritage of the people', Rozwadowski RS. 6, 55, 70, Lehr-Splawinski SSS. 1, 399, Vasmer² l. c.; according to Nahtigal SR. 4, 95-96, it is G. *Dudl-eiba* 'land of bag-pipes', inconvincible; see also Rospond RS. 29, 24.

дуло : дуги.

дуля, dial. *гдуля*, *гдуля* 'Pyrus communis L.: pear; (in insulting gestures:) nothing', MUK. *дуля* (XVIII c.), *дулѣ* Npl. (XVIII c.), *дуль* Gpl. (1734), *зъ дулями* (XVIII c.); Ru. ts, Бу. *дўла*, Cz. *kdoule*||*gdoule*, Po. *gdula*||*gdula*, dial. *dula*. — Deriv. *дўлька*, *дўлевий*, MUK. *дулевой* Gsg. (XVIII c.), *дулевие* Npl. (XVIII c.) — Syn. *pid grūmi*; (*переносно:*) *ніцб*.

From PS. **kъdunja* with change of *-n-* to *-l-* under the influence of suffix *-ulja*; etymologically the word is connected with дѣня, q. v.

дуляп dial. 'cupboard', first recorded in the XX c. (Буковина, Горбач 18, 6). — Subst. шáфа.

From Rm. *dulár*, the ultimate source being Tk-Osm. *dolar* < Pers. *dōlāb* 'ts', Lokotsch 42, Горбач, l. c.

дўляр-і-квóдер AmUk. 'dollar and a quarter', first recorded in 1959. — Subst. дóляр і 25 цéнтіє.

From E. *dollar and a quarter* 'ts', Білаш 268.

дуль, Gsg. дўлі Lk. 'storm', first recorded in 1935 (Falkowski - Pasznyi 115). — Subst. заверўха.

From дўти, q. v.

дўльбокс dial. 'sort of leather', first recorded in the XIX c. (Теребовельщина, Горбач 16, 159). — Subst. рід м'якої товстої шкіри, Горбач, l. c.

From ModHG. *Doll-buxen* 'buckskin'.

дўма 'thought, meditation; (poet. :) ballad, elegy', MUK. дума (XV—XVIII c.), OES. думы Gsg., думъ Dsg., думы, Npl.; ВRu., Ru., Bu., Ma. дўма, Cz., Slk. poet. *duma*, Po. *duma*. — Deriv. дўм[онь]ка, [зá-, рóз-]дум, дўманья, дўмкар, думкуванья, вїдумка, задўма, роздўм'я, вї-, за-, на-, об-, при-, про-дўманый, -ність, -но, за-, роз-дўмливий, -вїсть, -во, ви-, пере-, про-, роз-дўмуванья, дўмающий, думлівий, дўмний, -но, [ви-, до-, з[а]-, на-, об-, пере-, по-, при-, роз-]дўмати[ся], -дўмувати[ся], MUK. думати (XVI—XVIII c.), думець (XV c.), думка (XVI—XVIII c.), думновинеслый (XVIII c.), думный (XV—XVII c.), OES. думати, думенъ, думыць. — Суп. гáдка, мисль; нáмїр; рáда, нарáда, Тимченко 839.

PS. **duma* 'ts'; according to РССтоцький 5, 39:

From the word PS. **duma* 'thought, care, council' are derived important Slavic verbs for 'to think, to mean, to ponder, to meditate.' The Russian Parliament was also officially called Duma after 1905. The Slavic word originated from G. **domaz* 'judicial decision, act, thought,' Goth. *doms* 'judgment, act, thought,' *domjan* 'to judge, to try,' This root is preserved in the German suffix *-tum* (*Koenigtum*, *Christentum*) denoting 'state, condition or quality', and corresponds to the E. suffix *-dom* in *kingdom*, *Christendom*, etc.

In these ancient times of primitive legal procedure both partners recognized the matter in dispute as an affair of the whole clan. The original jurisdiction was a popular jurisdiction, in which all members of the community were obliged to take part. This popular justice was administered in public meetings whereby the people present through suitable questions put by the judge-king took part in the establishment of the judgement. In such a way the judgement found a kind of approval by the people present at the meeting. The meeting was the real transmitter of the right of the people...; at the time of the loan-word we have to suppose that there was a public administration of justice.

The Slavs surely had opportunity not only to see these meetings but also to take part in them either as plaintiffs or defendants. In the life of the Germanic tribes the administration of justice had an immense importance because peace constituted an order based on justice which regulated the mutual relations of neighbors. Therefore all Slavic-Germanic disputes and quarrels were surely tried in such public meetings. It has also been supposed that there were persons... who were bilingual. The Slavs looked upon the public administration of law as a principle similar to their own legal administration. Perhaps along the

frontier a type of mixed Slavic-Germanic meeting had developed, which prepared the ground for the borrowing of the word;

cf. also Miklosich 52, Meillet Ét. 162, Berneker 1, 237, Brückner 103, Sławski 1, 179, Vasmer² 1, 552, Шанский сл. 1:5, 208-209; little persuasive is its derivation from PS. **do-uměti*, advanced by Vaillant RES. 27, 291-292.

думán dial. for дурман : дур.

думána Нс. 'name of a cow; depreciative designation of a woman', first recorded in the XX c. (Лоб'юк 1, 41). — Subst. *назва корови; зневажливе означення жінки*.

From Rm. *Dumána* 'zoonym', Лоб'юк, l. c.

дўмп лайна AmUk. 'dump-line', first recorded in 1930. — Subst. *відділ залізничних робітників, що працює при насіпах*.

From E. *dump* line 'ts', Білаш 268.

дуна[й]! interj. in refrain of folksongs, ModUk. — Syn. *да́на*. A f/e. deformation of (=да-на), see s. vv. under the influence of дунай - Дунай.

Дунай GN. Danube, MUK. Дунай - Danubius, Ister (XVII c. ЛСЛ. 60), OES. Дунай (XV c. Лавр. 10); BRu., Ru. *Дунай*, OCS. *Dunavъ*, Bu., Ma. *Дунав*, SC. *Dīnav*, Slm. *Dūnaj*; Cz., Slk., Po. *Dunaj*. — Deriv. *дунай* 'big river; marsh', *за-, над-при-дунайський*, GN. *Дунавець*, *Дунаїв[ці]*, *Дунавець*, FN. *Дунай*, *Дунайенко*, MUK. Дунаенко (1649 Реестра 21). — Syn. *найдовша ріка середньої Європи, що впадає в Чорне море*.

PS. **dunavъ* from Ce.-Lat. *Dānubius* (Caesar *De bello Gallico* 6, 25 ff.) most probably via Goth.; the name is akin to Дон, Дніпрó, Дністёр, see s. vv.; NoS. **dunajъ* is a secondary form which developed from **dunavъ* apparently under the influence of Ce.-Lat. *Dānubius* with

palatal -v-; less persuasive is the deriv. of this name from Sarm. **danu-avi-* 'sheep's river', cf. Соболевский Archiv 27, 243, Slavia 8, 489, ИзвОРЯС. 23:1, 184; out of the rich bibliography about this name see: Rozwadowski 247-251, Vasmer² 1, 552-553, Трубачев *ibid.*, Георгиев StLSp. 87-90, Lehr-Splawinski Spraw. PAN 11:3-4, 74-77, and SSS. 1, 404, Moszyński 152-153, Staszewski 73, Мельхеев 35, a. o.

дунай : Дунай.

дўндер Wd. 'thunder', first recorded in the XX c.; Po. dial. *dunder*. — Subst. *грім*.

From MHG. *doner[slac]* 'thunder [blow]', РССтоцький 4, 172.

дундук 'turkey; old man', ModUk. — Subst. *індік, індіок; старцюган*, Горбач 8, 15.

An o/p. formation in its suffixation influenced by індіок.

дўнец||дуни dial. 'jar, pitcher, jug', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 339). — Subst. *слоїк для конфітур*.

From Po. *doniczka* 'flower pot', Горбач, l. c.

дўньга SoCp. 'wadded quilt, comforter', ModUk., first recorded in XX c. (Дзендзелівський 2, 158). — Deriv. *дўньгачка, дўньговий, [на]дўньговатися*. — Subst. *періна*.

From Hg. *dunyha* 'ts'.

дўо 'duet', ModUk. — Syn. *дуёт*; subst. *спів, музичний твір на два голоси*, Кузеля 107.

From Lat. *duo* 'two', Klein 1, 489.

дўпа Wd. see дупло.

дупір[к]у Wd. (Ящун 2, 36) see доперва.

дуплекс AmUk. 'duplex', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *дім на два по́верхи і два помі́шкання, двійня́к*.

From E. *duplex* 'ts'.

дуплі dial. 'double', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *подвійний*.

From SC. *dupli* 'ts', Горбач, l. c.

дупло́ 'hollow, hole, cavity', MUK. в дупли (1596), у дупле (XVIII c.), OES. дупло, дупль; BRu., Ru. ts, OCS. *dupina*, Bu. *дупл*, SC. *dúplja*, Slu. *dúplo*, Po. *dupel*. — Deriv. *дупе́льце, дупла́вий* || *дупля́вий, -ина, дупл[ин]а́стий* || *дупл[ин]а́стий, дупли́наний, дупли́стий, дупли́ватий, дупля́к, -я́нка*; Wd. *дупа, дупак, дупчати, дупачня, дуп[оч]ка, курдупель*; MUK. дупнать (XVIII c.), дуплястое (XVIII c.), ES. дуплии, дуп[л]ина, дуплие. — Syn. *порожнява в середі́ні д́ерева*, Тимченко 840.

PS. **duplo* || **duprjъ, -je* with blending of suff. -lo and -ь || -lje < -jъ || -je, cf. Uk. *дупло́* and OES. *дупль* || *дуплие*, SC. *dúplja*, Po. *dupla* || *dziupla*, OPo. *dziup'*, Sławski 1, 207; IE. root ***dhou-*: ***dheu-* with -p- || -b- formants, cf. Oic. *dūfa* 'to press', AS. *dufan, dīefan* 'to dive', E. *dive*, OHG. *tobal*, ModHG. *Tobel* 'forest ravine, valley', and (with -b-): Lith. *daub[ur]á* 'valley', Latv. *dūobe* 'hole', Goth. *dīups*, Oic. *dīupr*, AS. *diop*, E. *deer*, and further E. *dimple*, ModHG. *Tümpel* 'pool, deep part of a lake', etc.; Berneker 1, 238, Kluge 364, Brückner 104, Trautmann 45-46, Vasmer² 1, 554 Sławski 1, 179, 207-208, Pokorny 267-268, a. o.

дур 'stupidity, madness, foolishness', ModUk., BRu., Ru. dial. *дурь*, Slu. *dūr* 'wild', Po. *dur* 'typhus'. — Deriv. *д́ура, дурний, -и́ця, дурнува́тий, дура́к, дурень, дуре́на, дурник, дурно́та, дуро́ці, дурі́ти[ся], за-, об-дурюва́ти[ся], [з]дурі́ти, -и́ння, ду[р]ма́н, дур-зі́лля, дурі́баба, -сві́т*, MUK. дурный (XVI—XVIII c.), дурнина

(XVI—XVIII c.), дурня́к (XVIII c.), дурно́ст (XVIII c.), дурю́ (1596 Зизаній, 1627 Беринда), OES. дурьи, доуро-уе; FN. *Дур[б]ак, Дурник, Дурі́цький, Дурі́ченко*. — Syn. *глупі́сть, глупо́та, недоу́мство, неро́зум*.

PS. **durz* 'ts', IE. root ***dheu-* 'to blow; to move fast', cf. OPr. *dūrai* 'fearful', Lith. *padurmai, -mi* 'close behind', Gk. *thoūros, thoūris* 'aggressive', Skt. *dhóрати* 'he is riding', Berneker 1, 239, Sławski 1, 180, Pokorny 266-267, a. o.

дуразно AmUk. (< Sp. *durazno*) see персик.

дуралюміні́й || дюралюміні́й 'duralumin', ModUk., BRu. *дзюралюміні́й*, Ru. *дюралюміні́й* (since 1929), Po. *duraluminium*, etc. — Subst. *ужі́ваний в авіа́ції стоп алюмі́нію*, Бойків 15.

From ModHG. *Duraluminium* 'ts', compound of GN. *Dūren* (< *Durum*) and aluminium, Klein 1, 490; according to Шанский сл. 1:5, 229, from Lat. *durus* 'hard' and *aluminium*.

дуркати Wd. 'to knock', ModUk.; Slk. *durk(ot)at', durknút'*, Po. dial. *durkać*. — Deriv. *дурка́ння*, FN. *Дурко́та*; here also *дурк!* — Subst. *сту́кати*, УЗЛП. 56.

Ан о/р. formation, Дзездзелівський УЗЛП. 56, РССтоцький 5, 157.

дуршляк Wd. see друшляк.

дусатися 'to breathe (with difficulty); to cough; to rage', ModUk.; Po. *dąsać się* 'to be dissatisfied'. — Deriv. *дускати[ся]*. — Syn. *тя́жко д́ихати; ка́шляти; зло́ститися*.

Related to *душі́ти[ся]*, q. v.

дусі́ти dial. for *душі́ти*, see дух.

дүти, дүю, дүеш || дму, дмеш 'to blow', MUK. дуть (XVI c.), дму: дмеш, надымаю, дүю (1627 Беринда), дут'

(XVIII с.), дми (XVIII с.), OES. дѣма, дми, дѣмѣ, дѣмутъ. BRu. *дуць*, Ru. *дутъ*, Bu. *дѹя*, Ma. *дѹе*, SC. *duti*, Sln. *dúti*, Cz. *douti*, Slk. *duť*||*dmút'*, Po. *dać*, LoSo. *duś*, UpSo. *duć*. — Deriv. *дѹтися*, *дѹло*, *дѹтник*, *дутар*, *дѹтель*, *дѹтмий*, *дуттѣя*, *дуттѣвий*, here also: *дѹхати*, *дѹмна*, *ви-*, *на-* *димати[ся]*, etc. MUK. *дутися*, *дутый*, OES. *дутися*. — Syn. *дѹхати*, Тимченко 842.

PS. *doti* 'ts', IE. root ***dhem-* 'to blow', Lith. *dùmti*, Skt. *dham*, *dhamsti*, OHG. *dampf*, MHG. *dimpfen* 'to fume', etc., Berneker 1, 244 - 245, Trautmann 63, Vasmer² 1, 555, Шанский сл. 1 : 5, 214, Pokorny 248, а. о.

дѹтка dial. (Теребовельщина, Горбач 16, 159) for *дѹдка*, see *дудá*.

дѹтѣн dial. 'store', first recorded in the XX с. (Бачка, Горбач 15, 331). — Subst. *крамниця*.

From SC. *dućan* 'ts', Горбач, 1. с.

дѹфати, *дѹхвати* (Желеховський 1, 211) Wd. 'to hope, trust; confide, depend on', MUK. in deriv. *дѹфанье* (XVI с.); Slk. *dufat'*, *ufat'*, Cz. *doufati*, Po. *dufać*. — Subst. *снодѹватися*; *покладати надѹи*, УЗЛП. 56.

From Po. *dufać* 'ts', older: *ufać* < **urwać* 'ts', Ru. *уповати*, Brückner 592, Machek 92, УЗЛП. 1. с.

дух 'spirit, ghost; breath', MUK. *духъ* (XV—XVIII с.), OES. *дхъ* (XI с. Остр. ев.), *духъ* (XI с.), *дуси* (XI с. Остр. ев.), BRu., Ru. *дух*, OCS. *duxъ*, Bu., Ma. *дух*, SC., Sln. *dúh*, Cz., Slk., Po. *duch*, LoSo., UpSo. *duch*. — Deriv. *душок*, *духан*, *духанник*, *-ниця*, *духивник*, *-ниця*, *-ництво*, *духивня*, *духовенство*, *духовник*, *-вина*, *духонпел[ик]*, *духотá*, (from Ru.): *духи*, *від-*, *про-**дух*, *за-*, *при-**дѹха*, *духовий*, *духовитий*, *духовний*, *-ник*, *-ниця*, *-ність*, *-но*, *духмяний*, *задѹхуватий*, *дѹхом*||*дѹшком*, [*по*]*дѹхати*, *духнѹти*, [*від*]*духонпелити*, *духня*,

духобор, *-борка*, *-борство*, *-борський*, etc., here also *вѹздух*, *душá*, *души́ти*, *душигубка*, etc.; MUK. *духоты* Gsg. (XVII с.), *духовникъ* (XV—XVII с.), *духовница* (XV—XVII с.), *духовенство* (XV—XVIII с.), *духовный* (XV—XVIII с.), *духовне* (XVI—XVII с.), *Духмистръ* (1635), *духозбавенный* (XVII с.), *духоносецъ* (XVII с.), *дхоносный* (XVII с.), *душа* (XV—XVIII с.); OES. *духовъ* *духовьныи*, *духовьникъ*, *д[у]хоратньникъ*, *духати*; *душа*; FN. *Дух*, *Душенко*, *Задѹшний*. — Syn. *духовá*, *нематеріальна істо́та* (в релігійних віруваннях); *нематеріальна сила*, *що виходить від Бо́га* (в розумінні христия́н), *духовá сторона лю́дини*, *душá*; *дѹхання*, *вѹддих*; *вдáча*, *натѹра*; *провідна дѹжка*, *на́прям*; *пѹдѹв*, *вѹтер*; *па́ра*, *теплó*, MUK. *про́руб*, *продушовина*, Тимченко 844 - 845.

PS. **duxъ*, 'ts' IE. root ***dhous-*: ***dheus-* 'to blow, breathe, etc.', cf. Lith. *daĩsos* 'air', *dvasia* 'ghost', *at-dvastis* 'to breathe', Latv. *dvascha* 'breath, smell', Gk. *theòs* 'god', Goth. *dĩus* 'wild beast', ONor., OIc. *dýr*, OE. *dēor*, OHG. *tior* 'ts', etc.; here also *душá* < PS. **duxja*; Miklosich 54, Berneker 1, 234 - 236, Преображенский 1, 204, Trautmann 65, Fraenkel 115 - 116, Machek 103, Sławski 1, 176, Pokorny 268 - 270, а. о.

духан see *дохán*.

дѹц[ь]катися see *дѹкатися*.

дѹче 'duce, chief', first recorded in 1930; Ru. *дѹче*, Po. *duce*, etc. — Subst. *вождь*, *провідник*.

From It. *duce* 'ts', the ultimate source being Lat. *dux* 'ts'.

душ 'shower', ModUk., BRu., Ru. *ts*, Po. *tusz*. — Subst. *скро́плювальна кѹпіль*; *прѹлад* для обливання *тіла водою ніби дощем*, Бойків 152.

From Fr. *douche* 'ts', Vasmer² 1, 556, Цыганенко 138 - 139.

душá : дух.

дце! see дсе!

дю́бка dial. (Полісся, Лисенко 28) for дзю́ба, see дзюб, дзьоб.

дюг, also дю́га SoCp. 'carrion, carcass, carcase', MUK. дугашомъ, дюговиц[ъ]я, дюговя[томъ]. (1788 Дуже StSl. 7, 164). — Subst. *хвороба тварин*, Дуже, 1. с. — From Hg. *dög* 'ts', Balczyk StSl. 3, 223 - 233, Дуже, 1. с.

From Hg. *dög* 'ts', Balczyk StSl. 3, 223 - 233, Дуже, 1. с.

дюг! interj. expressing the action of poking or digging (in the rib), ModUk.; Po. *dziug!* — Deriv. *дю́гати*, -ання, *дю́гнути*. — Syn. *штовх!*

An o/p. formation; Uk. variant дзюг!, дзюгати from Po. *dziug!*, *dziugać*, although, according to РССтоцький 5, 155, it is a genuine Uk. formation, connected with цюкати.

дю́га SoCp., see дюг.

дю́гати : дюг!

дю́дя, also дю́дьо, дю́дю, дү́дя, дү́дьо 'cold (in the children's language)', first recorded in the XX с. (Горбач 12, 6). — Deriv. FN. *Дюдю́к* (Стрий). — Subst. *холод*.

A redupl. formation (д - д) in the children's language.

дю́жий see дү́жий.

дю́йм 'inch', ModUk.; Ru. *дю́йм* (since 1720). — Deriv. *дю́ймівий*. — Subst. *міра довжини* (¹/₁₂ *фута*).

From Du. *duym* 'ts', Matzenauer 151, Meulen 60 - 61, Vasmer² 1, 560, Шанский сл. 1 : 5, 228.

дюк dial. 'screech-owl', first recorded in the XX с. (Бачка, Горбач 15, 331); CS. *čuk* 'ts'. — Subst. *сич*, *совá*.

From SC. *čuk* 'ts', Горбач, 1. с.

дю́на 'sands, downs', ModUk., BRu., Ru. ts. — Subst. *на́дма*.

From ModHG. *Düne* 'ts'.

дюралю́мій see дуралю́мій.

дю́рдіца dial. 'lily of the valley', first recorded in the XX с. — Subst. *конва́лія*.

From SC. *djurdjica* 'ts', Горбач, 1. с.

дю́су SoCp. 'thimble', first recorded in the XX с. (Дзендзелівський 97). — Subst. *напéрсток*.

From Hg. *gyűszű* ts.

дюше́с 'duchess pear', ModUk.; BRu. *дзюше́с*, Ru. *дюше́с* (since 1875), Po. *duszeza*, etc. — Subst. *Гату́нок вели́ких сокови́тих францу́зьких груш*, Бойків 152.

From Fr. [poire] *duchesse* 'ts', Шанский сл. 1 : 5, 230.

дя́бел, дя́бол see дия́вол.

дя́га 'strap of leather'; dial. 'stripe' (Воля Вислоцька, Колодй РМ. 5, 286); Ru. *дя́га* 'strap'. — Syn. *ре́мінь*; *смю́га*.

PS. **dęga* — an apophonetic correspondence of **doga*, see дугá.

дя́гель||дя́гиль 'Angelica archangelica', ModUk.; BRu. *дзя́гиль* Ru. *дя́гель*||*дя́гиль*, Po. *dzięgiel*, UpSo. *dźehel'*. — Deriv. *дя́глиця*. — Syn. *трав'яни́ста росли́на з арома́тні́чим кві́ттям і зéрнóм*.

Origin uncertain; some scholars derive it from Po. *dzięgiel*, Преображенский 1, 210; others connect it with дя́га, q. v.

дядь[к]о, Wd. дѣдьо 'uncle; any aged man (especially peasant)', MUK. дядько (XV—XVI с.), diadi Gsg. (1545), дядю! Vsg. (XVII с.), дядя (XVIII с.); Ru. дядя, Po. *dziadzio*. — Deriv. дядин[а], дядечко, дядик; FN. Дядько, Дядяга. — Syn. стрій[ко], вуйко; старший чоловік узгалі.

Akin to дід < *dēdz, q. v., Бурячок 46.

дьяжка dial. 'willow bark used for bast-shoes', first recorded in the XX с. (Полісся, Лисенко 28). — Subst. смужка лозової корі, з якої плетуть постолі, Лисенко, l. с.

Of uncertain origin; its connection with дуга is semantically not quite clear.

дяк 'cantor, precentor', MUK. дякъ (1508), дяка Gsg. (1579), дякови Dsg. (XVI с.), у дяка (XVII с.), дяки Npl. (XVIII с.), дяк (XVIII с.); Ru. дяк, OCS. *dijakъ*. — Deriv. дяківна, дяченко, дячиха, дячихе, дячок, дяківка, дяків[ський], дякувати, -ання, дяковчитель, піддячий, MUK. дячокъ (XV—XVIII с.), дяковбй Gsg. (XVIII с.), дяковалемъ (4714), дяковаль (1734), дякувство (XVIII с.); FN. Дяк, Дяків, Дяченко, MUK. Дяченко (1649 Реестра 21, 22, 45). GN. Дяківка. — Syn. нижчий служитель, що читав і співав в церкві; учитель у давніх сільських школах, Тимченко 867; MUK. граматникъ : дѣтоучитель, дякъ, 1627 Беринда.

From Gk. *diákos* : *diákōn* 'servant', Тимченко 867, Vasmer² 1, 560.

дяка 'gratitude, thanks; wish, desire, will', MUK. дяка (XVI—XVIII с.), Slk. *d'aka*, Po. *dzięka*. — Deriv. в-, поддяка, [по]дякувати, -ання, в-, поддячний, -ність, завдяки, Вк. дячитися (Кміт 69). — Syn. вдячність; бажання, охота, воля, намір, Дзендзелівський УЗЛП. 48.

From Po. *dzięka* 'gratitude', the ultimate source being MHG. *dank* 'thanks, acknowledgement', Brückner 112, Sławski 1, 204, Дзендзелівський, l. с.

дякіл dial. for дятел.

дякло arch. '[grain-]import tax, duty, tribute', MUK. съ дяклы (1503), дякла жытныи (1527), дяклов Gpl. (1590) OUK. за дякла (1444); Ru. дякло. — Deriv. MUK. дяколные (1557). — Syn. мито; даніна збіжжям, Тимченко 866.

According to Потебня РФВ. 4, 199, from Lith. **dėklas* 'tax, duty' (: *dėti* 'to put, place'), yet, Skardžius, rejecting this etymology, derives the word from Lith. *duoklė* 'delivery, tribute, duty, impost' (: *duoti* 'to give'), cf. also Brückner 108, Vasmer² 1, 561.

дья́зат SoCr. 'shame, ignominy, dishonour', MUK. дьялазат]ь[, дялазовати (XVI—XVIII с. Дуже StSl. 7, 164). — Deriv. дялазовати. — Subst. ганьба; ганьбовати, Дуже, l. с.

From Hg. *gyaláz[at]* 'ts', Деже, l. с.

дья́у SoCr. 'plane, trim, slice, shred', first recorded in the XX с. (Дзендзелівський 70). — Deriv. дялувати, дялушка. — Subst. шатківниця.

From Hg. *gyalú* 'ts', Pot 66, 72.

дья́ра Wd. (from Po. *dzióra*) see діра.

дьяс 'devil', ModUK. — Subst. чорт, Франко 2, 429.

An euphemistic, abbr. substitution of дьявол; see дьявол.

дьясна dial. for ясна.

дьятел Wd. дятель (Стрий) 'woodpecker', MUK. дятлове Npl. (XVI с. Сл. плк. Іг.), дятелом Isg. (XVII с.), OES.

дятелы Apl., датля; BRu. *дзѣцел*, Ru. *дятел*, Bu., Ma. *дѣ-мел*, SC. *djĕtao*, Sln. *détel*, Cz. *datel*, Slk. *dátel'*, Po. *dzięciot*, LoSo. *žéšec*, UpSo. *džéšec*. — Deriv. *дятленя́*, *дятл[ов]и́на*, MUK. *дятко* (< *дятьлько, XVIII с.), *дятелины* Gsg. (XVIII с.), *дятьлень*. — Syn. *птах*: *Picus*, *Dryobates major* L., Тимченко 867.

PS. **dętyls* 'ts', IE. root ***dhen-* 'to dint, strike', cf. OIsl. *dyntr* 'stroke', ONor. *dyntr*, *dyttr*, DE. *dynt*, ME. *dint*, *dunt*, *dent*, E. *dint* 'force', Berneker 1, 191, Pokorny 249 - 250, a. o., less persuasive is its derivation from PS. **dьlbьtylз* : **dьlbtі*, see *довба́ти*, Mikkoła 1, 104, Machek 80 - 81, Vasmer² 1, 562, a. o.; cf. also Moszyński JP. 33, 364 - 365, Sławski 1, 203, a. o.

дятл[ов]и́на : *дятел*.

дятька dial. for *дядько*, q. v.

дядчѣнко, *дядчѣк* : *дяд*.

дѣбрь, *дѣбрь* OES. 'ravine, gorge, cleft', Wd. *dѣбрь*, *дѣбрия*, *дѣбра* 'ts', MUK. *дѣбрь* (XVII с. ЛСЛ. 53); Ru., Bu. *дѣбри*, OCS. *дѣбрь*, *дѣбрь*, Sln. *deber*, Cz. *debr'*, Slk. *debra*, Po. *debrza*, OPo. *debrz*. — Deriv. *дѣбри́на*, *-и́нецъ*, *-и́ця*, OES. *дѣбрьскаго* Gsg. (XII с.). — Subst. *яр*, *улогѣвина*, Слум. 2, 228.

PS. **дѣбрь* < **дѣбрь* 'ts', root **дѣb-*, see *дно*, *дупло*.

дылѣтка Bk. (Кміт 69) for *гелѣтка*, see *гелѣта*.

дѣбоготь, dial. *дѣготь* 'tar', MUK. *дѣгтю* Gsg. (XVII с.), *дѣгтя* Gsg. (XVIII с.), *дѣготь* (XVIII с.), *дѣготом* Isg. (XVIII с.); BRu. *дзѣгоць*, Ru. *дѣготь*, Sln. *degét*, OCz. *dehet*, Slk. *deht*, Po. *dziegieć*, OPo. *dzigic*. — Deriv. *дѣог-тяр[ня]*, *дѣогтовий*, MUK. *дѣгтяное* (1687), *дѣгтение* Apl. (1704), в *дѣгтяную бочку* (XVIII с.), *дѣгтевіе* Apl. (XVIII с.), *дѣгтярныхъ* Gpl. (XVIII с.), *близъ дѣгтярнѣ*

(XVIII с.), *дѣгтяр* (1734). — Syn. *смолиста рідина*, *що її гонять із дѣрева*, *тѣрфу*, *вугілля*.

The attempt to explain this word etymologically has not yet been successful; some scholars derive it from Baltic, cf. Lith. *degùtas*, Latv. *deguts* 'ts' (: *dęgt[i]* 'to burn'), Malinowski PF. 1, 181, Rostafiński 1, 142, Zubatý 1, 2, Mikkoła BB. 21, 119 - 120, Vasmer RS. 3, 265, Карский РФВ. 49, 18, Sławski JP. 34, 135, a. o.; others connect it with IE. root ***dhegh-* 'to burn' and consider BS. forms as genuine in both groups, cf. Соболевский РФВ. 14, 297, Berneker 1, 182 - 183, Meillet Ét. 288, Trautmann 49, Fraenkel 86, Vasmer² 1, 335, Шанский сл. 1 : 5, 42, Pokorny 241, a. o.

дѣор in colloq.: *дѣору дати* 'to scamper, rush off', Mod-Uk. only. — Syn. *дѣти драла*.

Akin to *дѣрти*||*драти*, though BRu. *ѣканье* in Uk. is not quite clear.

дѣорга dial. (Полісся, Лисенко 28) see *дѣрга* 2.

дѣорданки Npl. dial. (Кримський 1, 122) see *гердан*.

E

E, e — the seventh letter of the Uk. alphabet; ModUk. name *e* patterned on European alphabets (G., Fr., E.) which, in turn, are based on Lat. *e*.

e! interj, 'eh!', ModUk. — Deriv. *ékати, -ання*. — Syn. *ex!*

A primitive interj. used to express disgust, dissatisfaction, cf. *ex!*

ебáв[т] AmUk. 'above', first recorded in 1972 (Кошеляник 195). — Subst. *вiще*.

From E. *above* 'ts', Кошеляник, l. c.

ебéн (Антонич 381), ебéнове дéрево see гебáн.

ебонiт 'ebonite', ModUk., Ru. *эбонит*, Po. *ebonit*, etc. — Deriv. *ебонитовий*. — Subst. *високовулканiзований кавчyк*, Слум. 2, 452.

From ModHG. Ebonit the ultimate source being Fr. *ebonite* 'ts', see also the preceding entry.

еб-тех! Wd. 'attention', first recorded in the XIX c. (Франко 1, 426). — Subst. *увáга; сyп. гáнтáх!*

From ModHG. *habt Acht!* 'pay attention!'

ебулiоскóп 'ebullioscope', ModUk., Ru. *эбуллиоскоп*, Po. *ebulioskop*, etc. — Deriv. *ебулiоскопiя*. — Subst. *спиртомiр*, Бойкiв 152.

A hybrid formation, coined from Lat. *ebullire* 'to boil up' and Gk. *skopein* 'to look at, examine' Льохiн 271, SWO 171, Klein 1, 496.

éва dial. see íва.

Éва see Éва.

евáзiя 'evasion', MUk. на евазiю (1638). — Subst. *вiдпертiя зáкиду зi сторони оскáрженого, усправе-длiвлення себе*, Тимченко 868.

From Lat. *evāsio* 'going out, escape', Тимченко, l. c.

евакувáти, SovUk. евакуювáти, Wd. евакуувáти 'to evacuate', ModUk.; Ru. *эвакуировать*, Po. *ewakuować*, etc. — Deriv. *евакуування, евакуований, евакуатор, евакуація, евакуаційний, евакопункт*. — Subst. *вивóзити, переселiти*, Бойкiв 152.

From Lat. *evacuāre* 'ts', Льохiн 217, Klein 1, 551.

евальвáцiя, Wd. евалюацiя ModUk. 'evaluation', Ru. *эвальвация*, Po. *ewaluacja*, etc. — Subst. *цiнування, оцiн[ка]*, Бойкiв 152.

From Fr. *évaluation* 'ts'; Wd. евалюацiя via Po. *ewaluacja*.

евáнгелiе Wd. see евáнгелiе.

евапорáцiя 'evaporation', ModUk. — Subst. *винáрювання рiдини*, Бойкiв 153.

From Lat. *evaporātio* 'ts'.

Евáсько (Богдан 60) AmUk. for *Ивáсько* see *Ивáн*.

Евáщук (Климаш 14) AmUk. for *Ивáщук*, see *Ивáн*.

евгенéтика see евгéника.

Евгéн[iя] see Євгéн[iя].

Евгрáф see Євгрáф.

евдемонiзм 'eudaemonism', ModUk., Ru. *эвдемонизм*, Po. *eudemonizm*, etc. — Deriv. *евдемонiстiчний*. —

Subst. *етічний напрям, що вважає за мету життя щастя*, Бойків 153.

From Gk. *eudaimonía* 'happiness', Льохін 217, SWO 203.

евдіометр 'eudiometer', ModUk.; Ru. *эвдиометр*, Po. *eudiometr*, etc. — Subst. *прилад для визначування кількості кисню в повітрі*, Бойків 153.

From Gk. *éudios* 'fine, dear' and *métron* 'measure', the term was coined by E. chemist Joseph Priestley (1733–1804), Klein 1, 548.

Евдокім see Євдокім.

евéкта MUK. 'duty' (XVII—XVIII c.). — Subst. *виговозове міто*, Тимченко 868.

From Lat. *ēvectus* : *ēvehere* 'to carry out', Тимченко, I. c.

евéкция 'evection', ModUk., Ru. *эвэкция*, Po. *ewekcja*, etc. — Subst. *періодичні відхилення місяця*, Бойків 153.

From Lat. *ēvectiō* 'going upward', see the preceding entry.

евéни Npl. 'Evenes, Siberian ethno-lingual group', ModUk.; Ru. *эвэны*, Po. *ewenowie*. — Deriv. *евэнка, свэньський*. — Syn. *ламүты*.

An ethnonym of Tungus origin; see also the following entry.

евéнки Npl. 'Evenkis, Siberian ethno-lingual group', ModUk.; Ru. *эвэнки*, Po. *ewenkowie*. — Deriv. *евенкійський*. — Syn. *чапогыри*.

Of Tungus provenance, Vasmer 3, 457.

евентуальний 'eventual', ModUk.; Ru. *эвентуальный*, Po. *ewentualny*, etc. — Deriv. *евентуальність, -но*. —

Subst. *можливий при нагоді, при певних обставинах*, Льохін 217; *якщо-до-чого*.

From Llat. *eventualis* (: *eventus* 'event'), SWO 205.

евкаліпт 'Eucalyptus', ModUk., Ru. *эвкалипт*, Po. *eukalyptus*, etc. — Deriv. *евкаліптовий*. — Subst. *рід дерев з родіни міртових*.

From Gk. *eu-* 'well' and *kaluptós* 'covered'; the term was coined by Fr. botanist L'Heritier de Brutelle in 1788, Klein 1, 546, SWO 204.

Евлáмпій see Євлáмпій.

Евлóгій see Євлóгій.

Евмéн see Євмéн.

евнүх see éвнух.

еволю́ція 'evolution', ModUk.; Ru. *эволюция*, Po. *ewolucja*, etc. — Deriv. *еволуційний, -ність, -но, еволюціонізм, -ніст[ка], еволюціонувати*. — Subst. *поступовий, розвиток; одна з форм рүху в природі*.

From Lat. *ēvolūtio* 'unrolling (of a scroll); opening (of a book)', Льохін 218, Klein 1, 553.

Евро́па, SovUk. Європа 'Europe', MUK. Европа (XVIII c. Ист. Русов, Указ. 36), OES. Европия (Vasmer² 2, 6); BRu. *Еўропа*, Ru. *Европа*, Po. *Europa*, etc. — Deriv. *европéець, европéйка, -йський, -йськість, европеїзм, европеїзація, [з]европеїзувати[ся], [з]европеїзований, -ність, европій, dial. европський*; here also *Евразія, евразіець, евразійство, -ський, -ськість*, MUK. двори *Европейські* (XVIII c. Ист. Русов 122). — Syn. *частина світу в північній півкулі...* УРЕС 1, 706.

From Lat. *Eurōpa* or Gk. *Eurōpē* 'ts', the ultimate source being Sem. *erēbu*, cf. Hb. *érebh* 'sunset, evening'; accordingly, *Europe* orig. meant 'region of the setting sun',

Рудницький ЖіЗ. 9, 364, Мельхеев 35, Klein 1, 550, а о.; this, most popular, etymology is considered unacceptable to some onomatologists, who connect it with Gk. *Eúros* 'So.-E. wind', or with the word *eúros* 'flowing (water)', Staszewski 81, а. о.; according to D. Georgacas the name is a substantivized feminine form of the adj. *europé* for designation of Gk. mythological personages (letter of 21. XI. 1973).

Евсéвій see Євсéвій.

Евста́хий, Евста́фій see Євста́хий, Євста́фій.

Евстигній see Євстигній.

Евстра́т see Євстра́т.

Евті́м[ій] see Євті́м[ій].

Евті́хий see Євті́хий.

евфемі́зм 'euphemism', ModUk. Ru. *эвфемизм*, Po. *eufemizm*, etc. — Subst. *евфемістичний, -ність*. — Subst. *більш м'який вислів замість грубого*, Льохін 219.

From Gk. *eufēmístos* 'ts', Klein 1, 549, SWO 203.

Евфімі́ян see Євфімі́ян.

евфо́нія 'euphony', ModUk.; Ru. *эвфония*, Po. *eufonia*, etc. — Deriv. *евфонічний, -ність, -но*. — Subst. *добро-, мило-звучність*.

From Gk. *eufonía* 'ts', Klein 1, 549, SWO 203.

Евфра́сій see Євфра́сій.

Евфросі́н see Євфросі́н.

Евхарі́стія see Євхарі́стія.

евша́н see евшáн.

egé! interj. 'oh! yes!', ModUk. — Deriv. *егéкати, -ання*. — Syn. *ага!*, *игі!*

An extended *e* with intervocalic aspiration like *игі!*

Егі́пет see Єгі́пет.

егаліта́рний, SovUk. егаліта́рний 'equal', ModUk.; Po. *egalitarny*. — Deriv. *егаліта́рність, -но*. — Subst. *рівний, рівнопра́вний, оснований на рівності всіх люде́й*, Бойків 153.

From Fr. *egalitaire* 'ts', SWO 173, Льохін 219.

егз... see екз...

егзаджурáція AmUk., **ексаг[г]ерáція** MUK. 'exaggeration': ексагерація (XVII с.), въ ексагерацію (XVII с.); Po. *egzageracja*. — Deriv. *ексаггерова́ль* (1662-1663). — Subst. *при-, пере-більшення*, Тимченко 780.

From Lat. *exaggerātiō* 'ts', Тимченко, l. с.; AmUk. *егзаджурáція* directly from E. *exaggeration*.

егза́кторь||**екса́кторь** MUK. 'executioner', **екза́кція**||**екса́кція** MUK. 'execution': *егзакторове* Npl. (1660), *ексакторь* (1699), *ексакторовъ* Dsg. (XVIII с.); *екзакціям* Dsg. (1659), *екзакциъ* Apl. (1660), *екзакціями* Ipl. (1668), *екзакція* (1710). — Subst. (*екза́кторъ:*) *стяга́ч подáтків;* (*екза́кція:*) *стяга́ння подáтків, подáтки*, Тимченко 868.

From OPo. *egzaktor, egzacja* 'ts', the ultimate source being Lat. *exāctor, exāctiō* : *exigere* 'to demand, require', Тимченко, l. с., Klein 1, 554.

егзе́мпил||**егзе́мпол** AmUk. 'example', first recorded in 1972 (Кошеляник 198). — Subst. *при́клад*.

From E. *example* 'ts', Кошеляник, l. с.; see also *екземпляр*.

егі́да, SovUk. егі́да 'aegis', ModUk.; Ru. *эги́да*, Po. *egida*, etc. — Subst. *щит (Зéвса, Атéни, Аполло́на); захист, опі́ка, покрóв*.

From Lat. *aegís*, the ultimate source being Gk. *aegís* 'goatskin; the skin shield of Zeus', Льохін 219, Klein 1, 30.

éго, SovUk. éго 'ego, I', ModUk.; Ru. *яго*, Po. *ego*, etc. — Deriv. *еГоїзм*, *-їст[ка]*, *еГоїстичний*, *-ність*, *-но*; *еГотїзм*, *-їст[ка]*, *еГофутурїзм*, *еГоцентрик*, *еГоцентрїзм*, *-ичний*, *-ичність*. — Subst. я.

From Lat. *ego* 'ts'.

éдек 'boat rope', first recorded in the XX c. (Горбач 1, 20). — Subst. *дóвший канáт тязтї чóвен здóвж бéрега*.

From Tk.-Osm. *üde-* 'to accompany', Горбач, 1. с.

едém 'Eden, paradise', ModUk.; Ru. *эдém*, Po. *Eden*. — Deriv. *едémський*. — Subst. *рай*, Кузеля 109.

From Hb. *Edhen* 'name of the region in which the Paradise lay', Klein 1, 500; final *-m* in ES. forms resulted from a dissimilation of two dentals *d-n*.

édитор AmUk. 'editor', first recorded in 1972 (Кошеляник 197). — Subst. *редáктор*.

From E. *editor* 'ts', Кошеляник, 1. с.

едукáция AmUk. едукéйшон 'education', ModUk.; Po. *edukacja*. — Deriv. *едукáційний*. — Subst. *освіта*, *навчáння*, *вїховáння*, Бойків 154.

From Lat. *educātiō* 'ts'.

édя dial. 'flax-brake', first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28). — Subst. *мáшїна*, *якóю чáвлять льон*.

Of obscure origin.

ей! interj. 'eh!', MUK. ей (XVII—XVIII c. Інтермедії 55), ей (XVII c. ЛСЛ. 62); BRu., Ru. *ей!*, Ru. *ей - ей!*, Po. *ej!* — Deriv. *ей-ей!*, *ейкати*, *-аня*. — Суп. *ей!*, *їй!*

An imitative interj. cf. ModHG. *ei*, E. *eh!*, Fr. *eh!*

ейл, also ел[ь] 'ale', ModUk.; Ru. *эль* (since 1806). — Subst. *міцне англійське піво*, Бойків 158.

From E. *ale* 'ts', АкСл. 17, 1846.

éйне 'pooh!, pah!, phew!' first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗБ. 30, 339). — Subst. *тьфу!*, *до чóрта*, *сто дідьків*, Гнатюк, 1. с.

From Hg. *ejnye* 'ts', MNT-ESz. 1, 731.

еквáтор 'equator', ModUk.; Ru. *эквáтор* (since 1718 Hüttl-Worth 120), Po. *ekwator*, etc. — Deriv. *екваторїял[ьний]*. — Subst. *рівнік*, Кузеля 109.

From LLat. *aequātor* 'equalizer (of day and night)', Льохін 220, Klein 1, 535.

еквівалéнт 'equivalent' ModUk.; Ru. *эквивалéнт* (since the XVIII c. Hüttl-Worth 120), Po. *ekwiwalent*, etc. — Deriv. *еквівалéнтний*, *-ність*, *-но*. — Subst. *рівноцїнне*, *-знáчне*, *-сїльне*, Льохін 220,

From LLat. *aequivalens* 'ts', Klein 1, 536, perhaps via ModHG. *Äquivalent*, Hüttl-Worth, 1. с.

екзáктний 'exact', ModUk. only. — Subst. *тóчний*, *доклáдний*, *стїслїй*, Кузеля 110.

From Lat. *exāctus* 'ts'.

екзальтáция 'exaltation', ModUk. Ru. *экзальтáция*, Po. *ekzaltacja*, etc. — Subst. *надзвичáйний зáпал*, *бўйна уява*; *пересáдна оцїнка рїчей*, Кузеля 110.

From Lat. *exaltātiō* 'lifting up' Льохін 220, SWO 173.

екзáмен 'examination', ModUk.; Ru. *экзáмен*, Po. *egzamin*, etc. — Deriv. *екзаменаційний*, *екзамінáтор[ка]*, *-рський*, *екзаменуáти[ся]*, *екзаменóваний*, AmUk. *еГземїнуáти* (Кошеляник 199). — Subst. *їспит*, Кузеля 110.

From Lat. *exāmen* 'ts', Льохін 221, Klein 1, 554.

екзáрх 'exarch, (arch) bishop', MUK. оу екса[р]сѣ (1596 Зизанїй), éксархъ (1627 Беринда). — Deriv. *екзáрхїя*, *екзархáт*. — Subst. *застўпник візантїйського імпе-*

ра́тора в Іта́лії; єпі́скоп, що керує округою з кількох єпа́рхій, Бойків 154.

From Gk. *éksarxos* 'ts', Орел 1, 301, Klein 1, 555, SWO 173.

екзеку́ція 'execution' MUK. ексекуцию Aсg. (1597), без ексекуции (XVII с.); Ru. *эксеку́ция*, Po. *екзекусја*, etc. — Deriv. *екзекуційний*; here also *екзеку́тор, екзеку́тїва*, SoСp. *екзеквент* (Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *ві́конання прїсуду; примусове стя́гнення на́лежності*, Кузеля 110.

From Lat. *executiō* 'carrying out, performance', Орел 1, 302, Klein 1, 558, SWO 174.

екзема́ 'eczema', ModUk., Ru. *экзема́*, Po. *egzema*. — Subst. *о́мик, недуга шкіри*, Бойків 154.

From Lat. *eczema* which, in turn, comes from Gk. *ékdzema* 'something thrown out by heat', Ляхін 221, Klein 1, 499, SWO 174.

екземпляр 'copy', MUK. екземпляръ (1627 Беринда); Ru. *экземпляр*, Po. *egzemplarz*, etc. — Deriv. *екземплярний*. — Subst. *примірник; зразок; представник*; MUK. архетїпъ, 1627 Беринда.

From Lat. *exemplar* 'pattern, model', Орел 1, 302, Klein 1, 558, SWO 174.

екзэ́мпт, AmUk. егзэ́мпт 'exempt', MUK. екземпту Gsg. (1612), екземпты Apl. (1641). — Subst. *приві́лїя, що звільняє від обов'язку, ви́куп застáвленого майна́*, Тимченко 870.

From Lat. *exemptus* 'ts', Тимченко, l. с.; AmUk. егзэ́мпт from E. *exempt* 'ts'.

екзеці́р Wd. (Горбач 15, 321), **екзеці́рка**, also егзерці́рка Wd. 'exercise', MUK. in deriv. only: ексецируєть

(1754). — Deriv. *екзерцирува́ти*. — Subst. *впра́ви, особливо військові*.

From ModHG. *Exerzier* [übungen] 'ts', РССтоцький 4, 206, MUK. ексецируєть perhaps via Po. *egzercyrować* 'ts', Тимченко 871.

екзистэ́нція 'existence', ModUk., Ru. *экзистэ́нция*, Po. *egzystencja*, etc. — Deriv. *екзистенційний, екзистенціалїзм, -ліст[ка], екзистенціалїстичний*. — Subst. *існува́ння, буття́, життя́*.

From MLat. *existentia* 'ts', Орел 1, 302, Klein 1, 560, SWO 175.

екзога́мія 'exogamy', ModUk.; Ru. *экзога́мия*, Po. *egzogamia*, etc. — Deriv. *екзога́мний, екзога́мичний*. — Subst. *позагрупо́ве, позапле́мінне одру́ження*.

From Gk. *éxō-* and *gámos* 'ts', SWO 174, Klein 1, 560.

екзо́рта, Wd. егзо́рта (Горбач 8, 50) 'exhortation, religious teaching, sermon', ModUk.; Po. *egzorta*. — Subst. *релї́гїйна промóва або нау́ка*, Кузеля 110.

From Lat. *exhortātiō* 'encouraging, exhortation', perhaps via Po. *egzorta* 'ts', SWO 174.

екзорці́зм 'exorcism', ModUk.; **екзорці́ст** 'exorcist', MUK. екзоркіста (1642), Чинь Екзорцісты (XVIII с.), Po. *egzorcysta*. — Subst. *екзорці́зм* 'сі́ла виганя́ти чортів'; *екзорці́ст* 'той, що вмїє виганя́ти чортів', MUK. екзоркіста или заклинáтель 1642, Тимченко 870.

Uk. *екзорці́зм, екзорці́ст[a]* from Lat. *exorcismus, exorcista* 'ts'; *екзоркіста* direct from Gk. *eksorkistés* 'ts', Тимченко, l. с., Klein 1, 561, SWO 174.

екзо́тик 'exotic', ModUk.; Ru. *экзо́тика*, Po. *egzotyк*, etc. — Deriv. *екзо́тика, екзотї́чний, -ні́сть, екзотї́зм*. — Subst. *дале́кий, чужозе́мний, незві́чний; примхлі́вий*.

From Lat. *exōticus* which, in turn, comes from Gk. *exōtikós* 'from the outside; foreign', Ляхін 222, Klein 1, 561, SWO 175.

екіпа 'team', ModUk.; Po. *ekipa*. — Deriv. *екін[ір]у-вати, -ання, вієкіпувати, -ання*, Wd. *екіпунок*. — Subst. *колектів, залога, дружина*.

From Fr. *équipe* 'ts', perhaps via Po. *ekipa*, SWO 175; see also the following entry.

екіпаж, Wd. *еквіпаж* (Кузеля 110) 'equipage', ModUk.; Ru. *экипаж* (XVIII c.), Po. *ekwipaż*. — Subst. *коляска, [по]віз; залога, склад осіб в обслузі судна; військова морська одиниця, відділ*.

From Fr. *équipage* 'ts', Горбач 1, 27, Vasmer 3, 458, SWO 182.

еклектичний 'eclectic', ModUk.; Ru. *эклeктический* (since 1709, Hüttl-Worth 120), Po. *eklektyczny*, etc. — Deriv. *еклектичність, еклeкт[иц]ізм*. — Subst. *вибираючий*.

From Gk. *eklectikós* 'ts', АкСл. 17, 1751.

еклєрер Wd. 'observer', first recorded in the XIX c. (Франко 4, 529). — Subst. *спостерегач*.

From Fr. *éclairer* 'to light, illuminate'.

екліпса 'eclipse', MUK. *еккліпсіс* (1627 Беринда). — Subst. *затмєма*, Кузеля 111; MUK. *затмєне достаток...* *омрачєніє слнца и лунї*, 1627 Беринда.

From LLat. *eclipsis* which, in turn, comes from Gk. *ékleipsis* 'leaving out, forsaking, failure', Klein 1, 498; see also the following entry.

екліптика 'ecliptic', ModUk.; Ru. *эклиптика* (since 1717, Hüttl-Worth 120), Po. *ekliptyka*, etc. — Subst. *ві-*

дима дорога сонця по небі; дійсна дорога землі у всє-світі, Кузеля 111.

From LLat. *linea ecliptica*, see *екліпса*.

еклoга 'eclogue', ModUk.; Ru. *эклoга* (since 1794), Po. *ekloga*, etc. — Subst. *вїбранї в одїн збірник букo-лічнї віршї*, Бойків 155.

From Lat. *ecloga* which, in turn, comes from Gk. *eklogé* 'choice, selection', АкСл. 17, 1753.

Еко abbr. for Едвáрд Козáк, Uk. artist and editor of humorous literature: Лис Микїта, а. о.

екогенєза 'origin or creation of ecological characteristics', ModUk.; Ru. *экогенєз*. — Subst. *вїникнення змїни екологїчних прикмєт живїх органїзмїв*.

A biological term, coined in the XX c. from Gk. *oikos* 'house' and *genesis* 'origin, creation', АкСл. 17, 1753.

екоклїмат 'ecoclimate', ModUk.; Po. *ekoklimat*. — Subst. *клїмат прикмєтний даному довкїллю й живїм органїзмам*.

A term coined in 1960's from Gk. *oikos* 'house' and *clima* 'region'.

екологїя 'ecology', ModUk.; Ru. *экологїя*, Po. *ekologia*, etc. — Deriv. *екологїчний*. — Subst. *наўка про взаємнї мїж органїзмами й довкїллям*.

From ModHG. *ökologie* — a term coined by G. biologist Ernst H. Haeckel (1834—1919) from Gk. *oikos* 'house', and *-logos* 'science', Klein 1, 498.

економ 'manager of a household, estate; economist', MUK. *економъ* (XVII c.), *економови* Dsg. (XVII c.); Ru. *эконом* (since 1771), Po. *ekonot*, etc. — Deriv. *економїст[ка], економїя, економїчний, -ність, економнїй, -ність, -но, економїка, економїзм, [з]економити*. —

Subst. *розпорядник, завідувач*; МУк. *чернець, що завідував монастирським господарством; урядовець у польсько-литовській державі, що завідував економією (королівських маєтків)*, Тимченко 870.

From Gk. *oikonomos* 'ts', Тимченко, I. с., АкСл. 17, 1753.

— **екоцид** AmUk. 'ecocide', first recorded in 1970 (JBR.). — Substs. [*з*]нищення довкілля й через те живих організмів.

From AmE. *ecocide* — a term coined by Barry Weisberg in New York in 1970; it was based on such words as *ecology*, and *geno-, linguicide*.

екр́аз dial. (Полісся, Лисенко 28), see якр́аз.

екразит 'ecrasite', ModUk.; Po. *ekrazyt*. — Deriv. *екразитний, -товий*. — Subst. *вибуховий матеріял*.

From Fr. *écraser* 'to crash, squash', SWO 176.

екра́н 'screen', ModUk.; Ru. *экра́н* (since 1806), Po. *ekran*, etc. — Deriv. *екранізація, екранізувати, екранізований*. — Subst. *полотно́ для висвітлювання образів*.

From Fr. *écran* 'ts', SWO 176, АкСл. 17, 1764.

екс 'expropriation raid', ModUk.; Ru. *экс*. — Subst. *напад на урядову установу, щоб здобути гроші на партійні цілі*, Горбач 0, 10; *вівласнення взагалі*.

An abbreviation of експропріація, q. v.

екса[г]ер́ація MUk. see егзаджурейшен.

ексвладі́ка MUk. 'former bishop (of the E. Church)': *exwladica* Chelmensis (1470 SStp. 2, 346). — Subst. *колишній владі́ка* — *qui episcopi ecclesiae Orientalis sede cessit*, SStp. I. с.

A hybr. formation: Lat. *ex-* 'former' and Uk. (from OCS.) *владі́ка*, q. v.

ексга́встер 'exhauster', Ru. *эксга́устер*, Po. *ekshaustor*. — Subst. *прилад для висмо́ктування зипсованого повітря, газів, поро́ху, тощо, вентиля́тор*.

From E. *exhauster* 'ts', the ultimate source being Lat. *ex-* 'out' and *haurire* 'to draw out (water), drain, breathe', АкСл. 17, 1766.

ексгаля́ція 'exhalation', ModUk.; Po. *ekshalacja*. — Subst. *виді́хування, ві́парування*, Кузеля 111.

From Lat. *exhalātiō* 'ts', SWO 177, Klein 1, 559.

ексгі́біт 'exhibit', Po. *ekshibit*. — Subst. *до́каз, нале́жний до спра́ви доку́мент*, Бойків 156.

From Lat. *exhibitus* 'ts'.

ексгі́біціоні́зм 'exhibitionism', ModUk.; Po. *ekshibicjonizm*. — Deriv. *ексгі́біціоні́ст[ка]*. — Subst. *сексуа́льна аномалі́я показува́ти свої́ статеві́ орга́ни*, Бойків 156.

From Lat. *exhibitiō* 'holding out', Klein 1, 559.

ексгума́ція 'exhumation', ModUk.; Ru. *эксгума́ция* (since 1937), Po. *ekshumacja*, etc. — Deriv. *ексгумаці́йний*. — Subst. *ві́копання́ тру́па з землі́*, Бойків 156.

From LLat. *exhumātiō* 'ts', Klein 1, 559.

ексика́тор 'exsiccator', ModUk.; Ru. *эксика́тор*, Po. *eksykator*, etc. — Subst. *ві́сушник, суші́льна піч для вису́шування́ препара́тів*, Бойків 156.

From Lat. *exsiccāre* 'to dry up', SWO 181.

екскава́тор 'excavator', ModUk.; Ru. *экскава́тор* (since 1937), Po. *ekskawator*, etc. — Deriv. *екскава́торний, екскава́торник, -рський*. — Subst. *землекопни́ця, маши́на для землечерпа́льних робі́т*, Бойків 156.

From Lat. *excavātus* (: *excavāre*) 'hollowed out', АкСл. 17, 1766.

екскомунікація 'excommunication', MUK. екскомунікація (XVII с.). — Deriv. *екскомунікаційний*; MUK. abbr. екскоммунїка (XVII с.). — Subst. *відлучення від церкви*, Кузеля 110.

From Lat. *excommunicatio* 'ts', Klein 1, 556.

екскременти Npl. 'excrement', ModUk.; Ru. *екскременты*, Po. *ekskrementy*, etc. — Subst. *кал*, Кузеля 111.

From Lat. *excrementum* 'refuse', SWO 177, АкСл. 17, 1767.

екскреція 'excretion', ModUk.; Ru. *екскреция*, Po. *ekskrecja*, etc. — Deriv. *екскреційний*. — Subst. *відділення*, Бойків 156.

From Lat. *excretio* 'ts', SWO 177.

екскүза see екскүоз.

екскүрс 'excursus', ModUk.; Ru. *экскурс* (since 1940), Po. *ekskurs*, etc. — Deriv. *екскурса́нт[ка]*, *-тський*, *екскүрсія*, *екскурсійний*, and compounds: *екскурсо-вóд*, *-вóдка*, *-вóдний*. — Subst. *уступ, що відбігає від головної теми*.

From Lat. *excursus* (:excurrere) 'ts', АкСл. 17, 1768, Klein 1, 557.

екскүоз AmUk. 'excuse', first recorded in the XX с. (JBR.); here also MUK. екскуза: о екскузѣ гетманской (XVIII с.) and екскузація: о екскузаций Хмельницького (XVIII с.) — Subst. *вїбачення, перепрóшення*, Тимченко 871.

AmUk. екскүоз from E. *excuse*; MUK. екскуза from Po. *ekskuza*, the ultimate source being Lat. *excusatio*, 'ts', Тимченко, I. с.

ексмїсія Wd. 'emission', first recorded in the XX с. — Subst. *вїсилка*.

From ModHG. *Exmission* 'ts', РССтоцький 4, 199; see also емісія.

експандувати 'to expand', **експансія** 'expansion', ModUk.; Ru. *эспансия*, Po. *ekspanzja*, etc. — Deriv. *експансївний*, *-ність*, *-но*, *експансіонїзм*, *-ніст[ка]*. — Subst. *по-, роз- шїрювати*; *по-, розшїрення*.

From Lat. *expandere*, *expansio* 'ts', SWO 178, АкСл. 17, 1771.

експатріяція, SovUk. експатріація, 'expatriation', ModUk.; Ru. *эспатриация*, Po. *ekspatriacja*, etc. — Deriv. *експатріаційний*. — Subst. *залишення бáтківщини, добровільне або примусове вигнання*, Бойків 157.

From Lat. *ex* 'out' and *patria* 'fatherland, native land', АкСл. 17, 1771.

експедиція 'expedition', MUK. под час експедициѣ Isg. (XVIII с.), експедиції Npl. (XVIII с.); Ru. *экспедиция* (since 1780), Po. *ekspedycja*, etc. — Deriv. *експедиційний*. — Subst. *випра́ва, вїрядження*; MUK. експедицію або виправу Asg. (XVII с.), Тимченко 871.

From Lat. *expeditio* 'ts', Тимченко, I. с., АкСл. 17, 1775.

експектатива MUK.: експектативами Npl. (XVII с.); Po. *ekspektatywa*. — Subst. *королівський привїлїй, що гарантує отримання в прийдїчому якóсь їдности або „крулевицзини”*, Тимченко 871.

From Po. *ekspektatywa* the ultimate source being LLat. *expectativae* 'ts', Тимченко, I. с., SWO 178.

експєнс 'expense', first recorded in the XX с. (Кузеля 112), MUK. ексьпенсь (1633), на ексьпенса (1643), на дорожня екпенса (XVIII с.). — Subst. *вїдáток*, Тимченко 871.

From Po. *ekspens*, the ultimate source being Lat. *expensus* 'paid', Тимченко, I. с., SWO 178.

експеримент 'experiment', ModUk; Ru. *эксперимент*, Po. *eksperyment*, etc. — Deriv. *експериментальний*, -но, *експериментувати*, -ання. — Subst. *досвід*, *проба*, Кузеля 112.

From Lat. *experimentum* 'ts', perhaps via ModHG. *Experiment*, cf. Vasmer 3, 459.

експерсєнція falsely for: експєрієнція MUK. (1623), Po. *eksperiencja*. — Subst. *досвід*, *досвідчення*, Тимченко 872.

From Po. *eksperiencja*, the ultimate source being Lat. *experientia* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 178.

експєрт 'expert', ModUk; Ru. *эксперт*, Po. *ekspert*, etc. — Deriv. *експертний*, *експертіза*. — Syn. *спеціаліст*, *фахівець*.

From Lat. *expertus* 'ts', АкСл. 17, 1778.

експіпатор arch. 'scraper', first recorded in the XX c. (Черкащина, Лисенко ЛБюлетень 6, 12). — Subst. *дряпак*.

The word is not quite clear, perhaps it is a f/e. distortion of екстирпатор, q. v.

експірація 'expiration', MUK. експирации Gsg. (1613); Ru. *экспирация* (since 1866), Po. *ekspiracja*, etc. — Deriv. *експіраційний*. — Subst. *видихання*, Бойків 156.

From Lat. *expiratio* 'ts', perhaps via Po. *ekspiracja*, Тимченко 872.

експіяція 'expiation', ModUk; Po. *ekspiacja*. — Deriv. *експіяційний*, -но. — Subst. *покута*, Кузеля 112.

From Lat. *expiatio* 'ts', SWO 179.

експлікація 'explication', ModUk; Ru. *эспликация* (since 1806), Po. *eksplicacja*, etc. — Deriv. *експлікаційний*. — Subst. *пояснення*, *вклад*, Кузеля 112.

From Lat. *explicatio* 'ts', АкСл. 17, 1779, SWO 179.

експлуататор 'exploiter', **експлуатація** 'exploitation', **експлуатувати** 'to exploit', ModUk; Ru. *эксплуатор*, Po. *ekspluatator*, etc. — Deriv. *експлуаторка*, -рський, *експлуатаційний*, -но; *експлуатування*. — Subst. *визіскувач*; *визіскування*; *визіскувати*, Бойків 156-157.

From Fr. *exploiter* 'to exploit', Акуленко 141, Klein 1, 563. АкСл. 17, 1780.

експльозія 'explosion', ModUk; Ru. *эксплозия*, Po. *eksplozja*, etc. — Deriv. *експльозійний*, -зівний. — Subst. (*сильний*) *вїбух*, Бойків 157.

From Lat. *explōsiō* 'driving away by clapping', Klein 1, 563, SWO 179.

експозіція 'exposition', ModUk; Ru. *экспозиция* (since 1866), Po. *ekspozycja*, etc. — Deriv. *експозиційний*. — Subst. *вїставлення пояснення*, Кузеля 112.

From Lat. *expositio* 'ts', АкСл. 17, 1785. SWO 179.

експонувати 'to expose', ModUk; Ru. *экспонировать*, Po. *ekspnować*, etc. — Deriv. *експонування*, *експонований*, Wd. *експонівка* (PM. 2, 117). — Subst. *висувати*, *виставляти*.

From Lat. *exponere* 'to set out, expose, exhibit', SWO 179, Klein 1, 564.

експорт 'export', ModUk; Ru. *экспорт*, Po. *eksport*, etc. — Deriv. *експортация*, *експортёр[ка]*, *експортувати*, -ання, *експортівий*. — Subst. *вїсилка заграницю*, *вївіз*; *рід вина*, Кузеля 112; *рід цигарок*.

From Lat. *exportare* 'to carry out', SWO 179.

експосєсія 'expossession', Po. *eksposesja*. — Subst. *вївласнення*.

From Lat. *expossessio* 'ts', SWO 179.

експрес 'express', ModUk.; Ru. *экспресс*, Po. *ekspres*, etc. — Deriv. *експресний*; here also: *експресія*, *експресійний*, -но, *експресівний*, -ність, -но, *експресіонізм*, -ніст[ка], -ністичний. — Subst. *назва поїздів, що йдуть з найбільшою швидкістю*, Бойків 157; (*окре́мий*) *післанець, посильний*, Франко 2, 429; *швидкий лист*.

From ModHG. *Express* 'ts', the ultimate source being Lat. *expressus* 'pressed out'.

експресіонізм, -іст, etc. see the preceding entry.

експромпт 'improvised text', ModUk.; Ru. *экспромт*. — Deriv. *експромптом*, -ту, *експромптний*. — Subst. *вірш або промова, віголошені без приготування*, Кузеля 112.

From Lat. *ex promptū*: *promptus* 'ready', АкСл. 17, 1790, Vasmer 3, 459.

експропріяція 'expropriation', ModUk.; Ru. *экспроприация*, Po. *ekspropriacja*, etc. — Deriv. *екс.* — Syn. *експосесія*; subst. *вівласнення*.

From Lat. *expropriatio* 'ts', SWO 180, АкСл. 17, 1791.

експостулювати 'expostulate', MUk. експостулюваль (XVIII с.). — Subst. *жадати, домагатися*, Тимченко 872.

From Lat. *expostulare* 'ts', Тимченко, I. с.

екстаза, SovUk. екстаз 'ecstasy', ModUk.; Ru. *экстаз*, Po. *ekstaza*, etc. — Subst. *нестям, захват, надпорів, віщий ступінь духового піднесення*, Бойків 157.

According to РССтоцький 4, 201, the word comes from ModHG. *Extase* 'ts', the ultimate source being Gk. *ékstasis*, 'displacement; standing outside', cf. АкСл. 17, 1792, SWO 180, (extensively:) Novotný NŘ 26, 181 - 182.

екстатичний 'ecstatic', ModUk.; Ru. *экстатический*, Po. *ekstytuczny*, etc. — Deriv. *екстатичність*, -но. — Subst. *півний екстази, що перебуває в стані екстази*, Бойків 157.

From Gk. *ekstatikós* 'unstable' (: *ékstasis*), see the preceding entry.

екстенсивний 'extensive', ModUk.; Ru. *экстенсивный* (since 1864), Po. *ekstensywny*, etc. — Deriv. *екстенсивність*, -но. — Subst. *обширний, кількісно багатий; (господарство:) широко-закроєний щодо поверхні упрáвної землі*.

From Lat. *extensivus* 'stretched out', АкСл. 17, 1793.

екстериторіяльний 'extritorial', ModUk.; Ru. *экстерриториальный*, Po. *eksterytorialny*, etc. — Deriv. *екстериторіяльність*, -но. — Subst. *підлеглий законам своєї держави, будучи в чужій*, Бойків 157.

From Lat. *ex* 'out' and *territoralis* 'territorial', SWO 180, АкСл. 17, 1794.

екстермінація 'extermination', MUk. ексьторминацію Asg. (1649); Po. *eksterminacja*. — Deriv. *екстермінаційний*, -но. — Subst. *вiнищення, вiгублення*.

From Lat. *exterminatio* 'destruction'.

екстерн 'extern', ModUk.; Ru. *экстерн*, Po. *ekstern*, etc. — Deriv. *екстернат*, -ніст[ка]. — Subst. *позамісцевий учень*.

From Lat. *externus* 'outward, external', АкСл. 17, 1793, SWO 180.

екстирпатор, dial. екстипатор (q. v.), Ru. *экстирпатор*. — Subst. *дряпак*, Бойків 157.

From Lat. *extirpator* 'uprooter' (: *extirpare*), АкСл. 17, 1795, Klein 1, 566.

екстра 'extra', ModUk.; Ru. *экстра*, Po. *ekstra*, etc. — Subst. [по]над.

From Lat. *extra* 'ts'.

екстравагант 'extravagant (person)', ModUk. — Deriv. *екстравагантний*, -ність, -но. — Subst. *незвичайний*, *чудний*, *хімічний чоловік*.

From LLat. *extravagans*, -ntis 'one wandering outside (limits)', SWO 181.

екстраваганція 'extravagance', MUK. зь екстраваганції|екстраваганції Gsg. (XVII с.); Po. *ekstrawagancja*. — Subst. *дивацтво*, *надужиття*, Бойків 157.

From Po. *ekstrawagancja* 'ts', Тимченко 872; see the preceding entry.

екстравуршт Wd. 'extravagant person', first recorded in the XX с. (РССтоцький 4, 205). — Subst. *людина з претенсіями*, Горбач 6, 11.

From ModHG. *Extrawurst* 'ts', Горбач, l. с.

екстра-генк, -геник AmUk. 'extragang', first recorded in the 1911 (Войценко ЛітОВ. 1, 20). — Subst. *сезонова праця при напіві залізниць*, Луговий 298.

From E. *extra-gang* 'ts', f/e. associated with name of the first Uk. emigration officer in Winnipeg, Карло Геник (1898 - 1911), cf. „наші працівники при залізничних дорігах споріднили деякі терміни з його назвою, напр. екстра-геник, стил-геник”, Войценко, l. с.

екстракт 'extract', MUK. (1640), до... екстракту (1681), екстрактъ (1685), екстрактъ (1734), екстрактъ (XVIII с.); Ru. *экстракт* (since 1704), Po. *ekstrakt*, etc. — Deriv. *екстрактний*, -товий, -тор. — Subst. *вітяг*; *вівар[ка]*.

From Lat. *extractum* 'something drawn out', Тимченко 872.

екстраординарій, **екстраординарний** 'extraordinary'; Ru. *экстраординарный*, Po. *ekstraordynaryjny*, etc. — Subst. *надзвичайний*, Тимченко 872.

From Lat. *extraordinarius* 'ts', АкСл. 17, 1799, SWO 181.

екстрем[а] 'extreme', ModUk.; Ru. *экстрема*, Po. *extrem*. — Deriv. *екстремний*, -ність, -но, *екстреміст[ка]*, *екстремістичний*, -но. — Subst. *крайність*, Франко 6, 429.

From Lat. *extrēmus* 'outermost, utmost', АкСл. 17, 1799.

екстрений 'sudden, unexpected', ModUk.; Ru. *экстренный* (since the XVIII с. Hüttl-Worth 120). — Deriv. *екстреність*, -но. — Subst. *негайний*, *нагальний*, Бойків 158.

Based on *екстра*, q. v.

ексцеленція 'excellency', MUK. Ексцеленції Gsg. (XVII с.); Po. *ekscelencja*. — Subst. *світлість*, *ясновельможність*, *мітул віщих урядовців*, Бойків 158.

From Lat. *excellētia* 'superiority', SWO 176.

ексцентрик 'eccentric', ModUk.; Ru. *эксцентрик*, Po. *ekscentryk*, etc. — Deriv. *ексцентрічний*, -ність, -но. — Subst. *коло в колі, що не має спільного центру, позаосереднє коло*; *дивак*, *штукар*.

From LLat. *excentricus* 'out of the centre', the ultimate source being Gk. *ékKentros* 'ts', АкСл. 17, 1802, Klein 1, 496.

ексцепція, AmUk. ексепшин 'exception', MUK. ексцепція (1599), ексцепція (XVII с.), без жадной ексцепції (XVII с.), ексцепцію A sg. (XVIII с.); Po. *ekscercja*. — Subst. *війняток*, *обмеження*, *віключність*, Тимченко 872, Кузеля 113.

From Lat *exceptiō* 'ts', Тимченко, l. с., SWO 177.

ексцєрпт 'excerpt', **ексцєрпувати** 'to excerpt', ModUk., Po. *ekscerpt, ekscerpować*. — Subst. *вїтяги, вїйняток, вїтис[ка]*; *випїсувати, вибирати*.

From Lat. *excerptum*: *excerpere* 'to pick up, choose, select, extract', SWO 177, Klein 1, 555.

ексцєс 'excess', MUK. *ексцєсь* (1597), *ексцєссы* Apl. (XVII c.), *ексцєсу* Gsg. (1683), *ексцєсовъ* Gpl. (XVIII c.); Ru. *эксцєсс*, Po. *eksczes*, etc. — Subst. *надужиття, нестрїманїсть; публїчний за́колот, вїбрик*, Кузеля 459; MUK. *перєстун, безпрáв'я*, Тимченко 872.

From Lat. *excessus* 'going beyond, departure', Тимченко, l. c., АкСл. 17, 1894, SWO 177.

ексциповати MUK. 'to reserve, stipulate': *ексциповати* (1596), *ексципуючи* (1708). — Deriv. *ся...* *ексциповала* (1590). — Subst. *застерїгати для себе*, Тимченко 872.

From Lat. *excipere* 'to take out', Тимченко, l. c., Klein 1, 556.

екс-чемпїон 'former champion', ModUk.; Ru. *экс-чемпион*. — Subst. *колишній першун*.

A hybr. formation: Lat. *ex*- 'former' and Uk. from E. *champion*.

ектєнія see *ектєнія*.

екто- a compound-forming element in such words as *екто- дерма, -плазма, -паразит*, etc., ModUk.; known to all other Sl. as well. — Subst. *зовнїшній, на повєрхи*.

From Gk. *ékt[o]-*: *éktos* 'outside, external', Partridge 825.

екумєна 'inhabited land', ModUk.; Po. *ekumena*. — Deriv. *екуменїзм, екумєнічний, -нїсть, -но*. — Subst.

частїна землї, придáтна для засєлення; (їстор.): грєцькї посєлення; прóстїр Візантїйськїї імперїї.

From Gk. *oikouménē* (*gě*) 'inhabited world' via LLat. *oecūmenicus* 'open to the whole world'.

екїю 'crown (= three francs)', ModUk.; Ru. *екїю* (since the XVIII c.). — Subst. *старовїнна французька монєта, що кїлька разів мїняла свою вартїсть*, Бойків 158.

From Fr. *ecu* 'ts', Hüttl-Worth 120.

ел or **ель** see *ейл*.

еластїчний see *елястїчний*.

єле ⁷/₁₀ of a yard', ModUk. — Subst. *лїкоть (мїра в багатьох давнїх нарóдїв)*, Бойків 158.

From ModHG. *Elle* 'ts'.

Елеазáр see *Єлеазáр*.

елєв 'élève, pupil, student', ModUk. — Subst. *учєнь*, Франко 7, 451.

From Fr. *élève* 'ts'.

елевáтор, AmUk. *елевєйтор* (since 1895) 'elevator', ModUk. — Deriv. *елевáторний*; f/e. *наливáтор* (PCСтоцький PF. 12, 423); MUK. *елевáція* (XVII c.). — Subst. *прїлад для підбїмки зєрна; склад збїжжя америкáнськїї систєми*, Бойків 158.

From LLat. *ēlevātor* 'one who raises or lifts' (: *ēlevāre* 'to raise, lift'); AmUk. *елевєйтор* directly from E. *elevator* 'ts'.

Елевфєрїй see *Єлевфєрїй*.

елегáнтний see *елегáнт*.

елєгїя 'elegy', ModUk.; Ru. *элегия* (since the XVI c., Hüttl-Worth 120), Po. *elegia*, etc. — Deriv. *елєгїйний, -нїсть, -но*. — Subst. *одїн із жáнрїв лїрики: вїрш*,

у якому вираженні настрої смутку, журби, задуми, меланхолії, Лесин-Пулинець 93.

A "direct borrowing from classical languages is more likely" than from G., Hüttl-Worth, l. c.; cf. Lat. *elegia*, Gk. *elegeiā* (*ōdē*) 'elegiac song', the ultimate source being prob. Phrygian *élegos* 'song of lament', Klein 1, 507.

елегант 'elegant' (Кузеля 114), ModUk.; Ru. *элегантный* (missing in Vasmer 3, 459), Po. *elegant*. — Deriv. *елегантний*, SovUk. *элегантный*, -ність, -но, Wd. *елеганцький*, *елеганція* — Subst. гарно вікінчений, добірний, розкішний, чепурний, Кузеля, l. c.

From Fr. *élegant* 'ts', the ultimate source being Lat. *ēlegāns* 'choise, tasteful, elegant', Klein 1, 507, SWO 183.

елексір see еліксір.

елекántь MUK. 'wine from Alicante (in Spain)': елекántом Isg. (XVII c.). — Subst. *Гамунок еспанського вина*, Тимченко 873.

From GN. *Alicante*, city in Spain, Тимченко, l. c.

елéй see елэй.

елект 'elect, elected', MUK. електа Asg. (XVI—XVII c.), електот Isg. (XVIII c.). — Deriv. *електор*, -ка, -ство, -ський, *електорат*, here also: *елекція*, *елекційний*. MUK. електовый (1647), електорове Npl. (XVI c.), електорство (XVIII c.), електуючи (1699), електовань (1696), на елекцію (1597), на елекцияхъ (XVII c.), елекції (XVIII c.), елекціялное дѣло (XVIII c.). — Subst. *[ново]обраний*, Тимченко 873.

From Lat. *ēlectus* 'elected', Тимченко, l. c.

електр[ум] 'electrum, alloy of gold and silver', MUK. електра Gsg. (XVIII c.). — Deriv. *електризм*, *електрика* (Желеховський 1, 214), *електризувати[ся]*, -ання, *електризація*, -заційний, *електрик[а]*, *електричний*,

-ність, -но, *електричка*, *електрифікувати*, -ання, *електрифікатор*, -ка, -ський, *електрифікація*, *електрон*, etc.; very many compound neologisms with електро-: *електро-бур*, -вимірювальний, -візок, -воб[ний], -двигун. -динаміка, -динамометр, -доїння, -дріль, -енергія, -ємність, -зварний, -зварювання, -зварювач, *ізолятор*, -інтегратор, -іскровий, -кар, -кардіограма, -кардіограф[ія], -лампа, -ліз, -літ, -лічильний, -люмінисценція, -машина, -мережа, -металюргія, -метр, -механіка, -мобіль, -молотьба, -монтáž, -мотор, -наркóz, -насós, -негативний, -обладання, -óранка, -пастух, -передача, -пила, -пилосós, -підіймальний, -плуг, -позитивний, -пóзд, -прáска, -постачання, -прівод, -прóвід, -програвач, -рóзвідка, -рушійний, -силовий, -систéма, -сітка, -окóп, -сón, -сталь, -стáнція, -стáтика, -тепліця, -терáпія, -термічний, -тéхнік[а], -трактор, -устаткування, -утюг, -фізіологія, -фóр, -хémія, -хірúргія, etc. — Syn. *електрон*; subst. *стоп трьох частин золота й одної частини срібла*, Тимченко 873; *найменша частка від'ємної електрики*, Бойків 159.

From Gk. *ēlektron* 'amber, alloy of gold and silver', Тимченко, l. c.; 'unit of negative electricity', Klein 1, 507, SWO 186.

елекція see елект.

елемéнт 'element', MUK. елементá Npl. (XVI c.); 1627 Беринда), елементовъ Gpl. (XVIII c.), елементи Npl. (XVIII c.); Ru. *элемент* (since 1806), Po. *element*, etc. — Deriv. *елементний*, *елементар*, -ний, -ність, -но; MUK. елементарі Npl. (XVII c.). — Subst. (*в хémї:*) *первень*, *тіло*, *що його не можна розкласти на складові частини*; (*у давніх:*) *стихія* : *вода*, *вогónь*, *земля* *й повітря*; (*в суспільстві:*) *частина якоїсь збір-*

ної одиниці; (в електриці:) частина батареї, Бойків 159.

From Lat. *elementum* 'first principle, element', Тимченко 873, Klein 1, 507, SWO 187.

елемозіна arch. 'alms, charity', MUK. елемозини Gsg. (1646). — Subst. *мілостиня, допомога бідному*, Тимченко 874.

From Gk. *eleētosynē* 'ts', Тимченко, l. c.

елерон 'aileron, wing-tip', ModUk.; Ru. *элерон* (wanting in Vasmer 3, 460). — Subst. *відкрилок, рухома хвостова (або кінцева) частина крила літака*.

From Fr. *aileron* 'ts', АкСл. 17, 1839.

елефантіяз[іс] 'elephantiasis', ModUk.; Ru. *элефан-тияз[ис]* (since 1866). — Subst. *хворобливе згрубіння шкіри на ногах*, Кузеля 115.

From Gk. *elefantiasis* 'ts', АкСл. 17, 1839.

Елисавета see Єлизавета.

Елисей see Єлисей.

еліберовати MUK. 'to liberate oneself': елѣберовати (XVII c.).

From Lat. *liber* 'free'.

елен! 'long live!', first recorded in the XX c. (Кузеля 115). — Subst. *хай живе!*

From Hg. *eljen!* 'ts', MNT-ESz. 1, 746-747.

елізія 'elision', ModUk.; Ru. *элизия* (since 1806), Po. *elizja*, etc. — Subst. *винад голосного перед другим ко-ротким голоснім*.

From Lat. *ēlisiō* 'ts', АкСл. 17, 1840, Klein 1, 509,

еліксір, also елексір 'elixir', ModUk., Ru. *эликсир* (since 1806), Po. *eliksir*, etc. — Deriv. еліксірний. — SWO 188.

Subst. *рослінний вівар, лічничка вода, напій із чудес-ними прикметами*, Кузеля 115.

From Ar. *al-iksir*, the second part of it going back to Gk. *ksērós* 'dry', АкСл. 17, 1840, Klein 1, 509, SWO 187.

елімінувати 'to eliminate', ModUk.; Ru. *элиминиро-вать*, Po. *eliminować*, etc. — Deriv. *елімінуватися, -ання*, here also *елімінація*. — Subst. *усувати, виклю-чати*.

From Lat. *ēlimināre* 'to remove', АкСл. 17, 1840.

елінг 'slip, launch, stocks', first recorded in the XX c. (Горбач 1, 24); Ru. *элинг* (since 1864), Po. *eling*. — Subst. *споруда витягати корабель на беріг*, Горбач, l. c.

From Du. *helling* 'ts', Meulen 78, Vasmer 3, 460, SWO 187, Горбач, l. c.

еліпса 'ellipse; ellipsis', ModUk.; Ru. *эллипс[ис]*, Po. *elipsa*, etc. — Deriv. *еліпсовий, еліпсоїд*; here also *еліп-тичний*. — Subst. *замкнена крива лінія; випуск кіль-кох слів у реченні*, Бойків 160.

From ModHG. *Ellipse* 'ts' (perhaps via Po. *elipsa*), the ultimate source being Gk. *ēlleipsis* 'falling short, defect', Горяев 431, Klein 1, 510, SWO 187.

еліта 'élite', ModUk.; Ru. *элита* (since 1864), Po. *elita*, etc. — Deriv. *елітний, -ність*. — Subst. *вiбiр, вiвiвiт, вiбране товариство*, Кузеля 115.

From ModHG. *Elite* 'ts', the ultimate source being Fr. *élite* 'choice part', РССтоцький 4, 200, АкСл. 17, 1841, Klein 1, 509.

елк AmUk. 'elk', first recorded in 1971 (Кошеляник 207). — Subst. *лось*.

From E. *elk* Кошеляник, l. c.

Еллада, also Геллада (М. Зеров : Камена 35) 'Greece', ModUk.; Ru. *Эллада*; CS. Елада||Елада||Елась (Miklosich Lexicon 115). — Subst. *Греція*.

From Gk. *Hellás*, Asg. *Helláda* 'Greece', Vasmer 3, 460; see also the following entry.

еллін, also **гелен** (Тимченко 874) 'Greek', MUK. елини Npl. (1489), грекове (елинове) (XVI с.), Елины Npl. (XVII с.), Елины (XVIII с.), до Иелинъ и от Елинъ (XVIII с.); Ru. *эллины*. — Deriv. *еллінка*, *еллінізм*, *еллініст*, *-ка*, *елліністичний*, MUK. елин'ство (XVI с.), по елин[ску] (1627 Беринда), еллинская (XVII с.). — Syn. грек.

From Gk. *έλλήν* < OGk. *hélēn* 'Hellen, son of Deucalion, eponymous ancestor of Greeks', Klein 1, 717, Vasmer 3, 460; see also the preceding entry.

елювій 'eluvium', ModUk.; Ru. *элювий*, Po. *eluwium*, etc. — Deriv. *елювіяльний*. — Subst. *продукт вивітрювання і вилугівування гірських порід, які лишаються на місці свого утворення*, Слум. 2, 475.

From Lat. *ēluere* 'to wash out', АкСл. 17, 1847.

елюкубрація 'unsuccessful writing', Po. [e]lukubracja. — Subst. *нездарні виводи; річ, яку написано без таланту, а з великим накладом праці*, Кузеля 115.

From Lat. *ēlūcubrātiō* 'hard work (: *ēlūcubrāre* 'to work out, to prepare by the light of a lamp')', SWO 188, Sławski 4, 375 - 376.

еля! interj. used for chasing swine. — Syn. *ауіо!*

Compound of е! and ля!, see svv.

еляборат 'elaborate', ModUk.; Po. *elaborat*. — Subst. *письмова вправа, задача, віріб*, Кузеля 115.

From Lat. *ēlabōrātus* 'worked out in detail', Klein 1, 505, SWO 183.

елястичний, SovUk. еластичний 'elastic', first recorded in the XIX с. (Желеховский 1, 214); Ru. *эластичный*,

Po. *elastyczny*, etc. — Subst. *здатний легко гнутися, гнучкий, пружний*, Слум. 2, 466.

From Fr. *élastique* 'ts', the ultimate source being Gk. *elastikós* : *elān* 'to drive, strike', Klein 1, 505, SWO 183.

ел[ь] see ейл.

Ельбрус GN. Elbrus (highest mountain of Caucasus and Europe)', ModUk.; Ru. *Эльбрус*, Po. *Elbrus*. — Subst. *найвища гора Кавказу й Європи*.

From Pers. *Elburz* (< Av. *Harā* — *barəzaitī* 'high mountain Harā'), Vasmer 3, 460.

Ельдорадо 'El Dorado', ModUk.; Ru. *Эльдорадо* (since 1864), Po. *Eldorado*. — Subst. *золотий край; рай, обіцяна земля*.

From Sp. *el dorado (pais)* 'the gilded land', АкСл. 17, 1847, Klein 1, 506, SWO 183.

ельзевіри Npl. 'books printed by the Elzevirs (a Du. family of printers)', ModUk., Ru. *эльзевіры* (since 1898), Po. *elzewiry*. — Subst. *друки виконані в фірмі Ельзевірів у Голляндії*.

From Du. FN. *Elzevir*, printers in the XVI—XVII с., Кузеля 115, SWO 188, АкСл. 17, 1847.

ельоквенція 'eloquence', ModUk.; Ru. *элоквенция* (since 1806), Po. *elokwencja*. — Subst. *вимова, дар вимови, красноріччівість*, Кузеля 115.

From Lat. *eloquentia* 'ts', Klein 1, 510, SWO 188.

ельонгація 'elongation', ModUk.; Po. *elongacja*. — Subst. *видовження, кут між планетою й сонцем*, Кузеля 115.

From MLat. *ēlongātiō* 'ts', Klein 1, 510, SWO 188.

ельф, also **эльфа** 'elf', ModUk.; Ru. *эльф* (since 1864), Po. *elf*, etc. — Deriv. *эльфовий*. — Subst. *доброзичливий дух природи (в германській мітології)*, Слум. 2, 475.

From E. *elf* or ModHG. *Elfe* 'ts', АкСл. 17, 1847, Vasmer 1, 460, SWO 187.

Ел[ь]чук (Богдан 60) AmUk. for Ільчук, see Ілля.

емаль 'enamel', MUK. гамалю Asg. (1624); Ru. эмаль (since 1806), Po. *emal*, etc. — Deriv. *емалевий, емалювальный, -ик, -иця, емалювати, -ання, емальований, -но*. — Subst. *скляна поволока, полива, малювання в вогні*, Кузеля 115.

From Fr. *email* 'ts', Vasmer 3, 460, АкСл. 17, 1850; see also гамалія 2.

еманация 'emanation', ModUk.; Ru. эманация, Po. *emancja*, etc. — Deriv. *еманацийний*. — Subst. *випромінювання, виділення чого-небудь*, Слум. 2, 475.

From LLat. *ēmānātiō* 'flowing out', АкСл. 17, 1850, Klein 1, 511, SWO 188.

емансипувати Wd. еманципувати 'to emancipate', ModUk.; Ru. эмансипировать (since 1866), Po. *emancypować*, etc. — Deriv. *емансипуватися, -ання, емансипований, -ність, -но*, here also *емансипатор[ка], емансипация*, Wd. *еманципант[ка]*. — Subst. *звільняти від якоїсь залежності*, Слум. 2, 476.

From Lat. *ēmancipāre* 'to declare a person free and independent', АкСл. 17, 1852, Klein 1, 511, SWO 188.

Емануїл PN. 'Emmanuel', MUK. Еммануїль (1627 Беринда), Ru. *Еммануїл*, Po. *Emmanuel*, etc. — Deriv. *Мануїл*; FN. *Манолій*. — Subst. MUK. с нами Бь, 1627 Беринда.

From Gk. *Εμμανουήλ*, the ultimate source being Hb. *Immānūēl* 'God with us', Klein 1, 515.

ембарго 'embargo', ModUk.; Ru. эмбарго (since 1806), Po. *embargo*, etc. — Subst. *заборона ввозу або вивозу товарів, цінностей і т. ін.*, Слум. 2, 476.

From Sp. *embargo* : *embargar* 'to impede, restrain, seize', АкСл. 17, 1853, Klein 1, 512, SWO 188.

емблема 'emblem', ModUk.; Ru. эмблема (since 1731), Po. *emblemat*, etc. — Deriv. *емблематичний*. — Subst. *ознака, умовний знак*, Бойків 160.

From Lat. *emblema* 'ts', the ultimate source being Gk. *ēblēma* 'insertion', АкСл. 17, 1853, Klein 1, 512, SWO 188.

емболія 'emboly', ModUk.; Ru. эмболия, Po. *emboīa*, etc. — Deriv. *емболічний*. — Subst. *жилозасмічення*, Бойків 160.

From Gk. *embolē* 'throwing in, putting in', АкСл. 17, 1854, SWO 189.

ембрион 'embryo', ModUk.; Ru. эмбрион (since 1864), Po. *embrion*, etc. — Deriv. *ембрионний, ембриональний*; here also *ембриологія*. — Subst. *зародок тварини або людини*, Слум. 2, 476.

From Gk. *ēmbriōn* 'embryo, fetus', АкСл. 17, 1855, Klein 1, 513, SWO 189.

Емерика MUK. (XVIII c.) for Америка.

емерит 'a retired one, emeritus', ModUk.; Ru. эмерит, Po. *emeryt*, etc. — Deriv. *емеритюра, емеритка, емеритський*. — Subst. *віслужений, на пенсії*, Кузеля 116.

From Lat. *ēmeritus* 'ts', Klein 1, 516, SWO 189.

емігрант, SovUk. емігрант, first recorded in the XIX c.; Ru. эмигрант (since 1806), Po. *emigrant*, etc. — Deriv. *емігрантка, -щина, -тський*; here also *еміграція, еміграційний, [ві]емігрувати, -ання*. — Subst. *переселенець, виходець*, Кузеля 116.

From Lat. *ēmigrans* (Gsg. *-ntis*) : *ēmigrāre* 'to move away, emigrate', АкСл. 17, 1856, Klein 1, 514, SWO 189.

Емілій PN. 'Emil', ModUk. — Deriv. *Еміліян, Омелян; Мільо, Мілько, Мілота, Омелько, Емілія, Емі-*

ла; FN. *Омельченко, Омеляненко, Омельчук, Омельчичин, Омельський, Омелянський, etc.* (Богдан 208). — Subst. MUK. *Емліанъ*: разумен, 1627 Беринда.

From Lat. *Aemilius* — name of a Roman gens, Klein 1, 514.

емір 'Ar. prince', MUK. *емѣра* Asg. (XVIII c.); Ru. *эмѣр* (since 1806), Po. *emir*, etc. — Subst. *князь, титул деяких східних державців*, Бойків 161.

From Ar. *amir* 'commander', Тимченко 874, Klein 1, 515, SWO 189.

емісія 'emission', ModUk.; Ru. *эмиссия*, Po. *emisja*, etc. — Deriv. *емісійний*. — Subst. *вісилка*.

From Lat. *emissio* 'ts'.

емка 'M-car', SovUk.; Ru. *эмка*. — Subst. *легковий автомобіль марки „М”*, Слум. 2, 477.

A combination of "M" and suffix -ка.

емоція 'emotion', ModUk.; Ru. *эмоция* (since 1864), Po. *emocja*, etc. — Deriv. *емоційний, -ність, -но, емоціональний, -ність, -но*. — Subst. *[по]чуття, зворушення, переживання*, Бойків 161.

From Lat. *ēmotiō*: *ēmovēre* 'to move out, move away; to stir up, agitate', SWO 189.

емпірей 'the highest heaven'; MUK. в емпірею (XVII c.). — Ru. *эмпирей*. — Deriv. *Емпірейское нбо* (XVII c.), *емфірейским* Isg. (XVIII c.), *емпѣре[й]ски[й]* (XVIII c.). — Subst. MUK. до найвишого н[e]ба Емпірейского (XVII c.), Тимченко 874.

From Gk. *εμπύριος*||*έμπυρος* 'fiery', Тимченко, l. c., Klein 1, 516.

емпірик 'empiricist', ModUk.; Ru. *эмпирик* (since 1806), Po. *empiryk*, etc. — Deriv. *емпіричний, емпіризм*,

and compounds: *емпіріо-критик, -критичний, -монізм, моністичний, etc.* — Subst. *прихильник емпіризму: вчений, що робить висновки лише на підставі спостережень і дослідів*, Бойків 161.

From Lat. *empiricus*, the ultimate source being Gk. *εμπειρικός* 'experienced', Klein 1, 516, АкСл. 17, 1863.

емський 'from Ems', Po. *emski*. — Deriv. *Емський указ* (заборони укр. мови в 1876 р.). — Subst. *з міста Емс у західній Німеччині*.

From *Ems*, city in W. Germany.

емтеєс 'machine-tractor station', SovUk. Ru. *эмтеэс*. — Deriv. *емтеєсівець, -вський*. — Subst. *машинно-тракторна станція* Слум. 2, 478.

An acronym, formed from the first letters of the words *машинно-тракторна станція*.

ему 'emu', Ru. *эму* (since 1864), Po. *emu*, etc. — Subst. *австралійський лісовий птах, подібний до струса*, Орел 1, 327.

From Port. *eta di gei* 'crane of the ground', so called because of its inability to fly, Орел, l. c., Klein 1, 516, АкСл. 17, 1865.

емульсія 'emulsion', Ru. *эмульсия* (since 1806), Po. *emulsja*, etc. — Deriv. *емульсійний, емульсір, емульсоїди*. — Subst. *молокоподібна теч; сүмш пєчив; в'язкі речовини в малярських фарбах*.

From Lat. *ēmulsus*: *ēmulgere* 'to milk out, drain out', Орел 1, 327, Klein 1, 517.

емфаза 'emphasis', **емфатичний** 'emphatic', ModUk.; Ru. *эмфаза, эмфатический*, Po. *emfaza, emfatyczny*, etc. — Deriv. *притиск, наголос; пересада, напущеність*, Кузеля 116; *з притиском; пересадний*.

From Gk. *émfasis* 'outward appearance', *emfatikós* 'expressive', Орел 1, 327, Klein 1, 515, АкСл. 17, 1867.

емфізі́ема 'emphysema', ModUk.; Ru. *эмфизе́ма* (since 1866), Po. *emfizeta*, etc. — Subst. *пухли́на*, Кузеля 116.

From Gk. *emfýzeta* 'inflation', Орел 1, 327, Klein 1, 516, АкСл. 17, 1867.

енгармоні́зм **енгармо́нія** 'enharmony', ModUk.; Ru. *энгармоні́зм*, Po. *enharmonia*, etc. — Deriv. *енгармоні́йний*, *-ність*, *-но*. — Subst. *отото́ження в пра́ктиці теорети́чно різни́х звучань*, Орел 1, 328.

From Gk. *en-* 'in[to]' and *harmonía* 'harmony', Klein 1, 523, АкСл. 17, 1868.

енглізува́ти 'to Anglicize', ModUk.; Ru. *энглизу́роватъ*. — Subst. *підрізувати хвості коням на англійський ма́нір*, Бойків 161; *англізува́ти*.

From ModHG. *englisieren* 'ts', Бойків, l. c.

енде́к 'member of the national-democratic party (in Poland)', ModUk.; Ru. *энде́к*, Po. *endek*. — Deriv. *енде́чка*, *енде́цький*. — Deriv. *член націо́нал-демократи́чної па́ртії в міжвоє́нній Польщі*.

From Po. *endek* 'ts'.

ендемі́я 'endemy', ModUk.; Ru. *эндемі́я*, Po. *endemia*, etc. — Deriv. *ендемі́йний*, *-ічний*. — Subst. *поши́рена ті́льки в одній місце́вості заразли́ва хвороба*, Бойків 161.

From Gk. *en-* 'in' and *dēmos* 'people', Klein 1, 520.

енджéя||**енджій** AmUk. 'engine', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *мото́р (маши́ни)*.

From E. *engine* 'ts', Кошеляник 208.

ендо- — a compound - forming element in such words as *ендо-ге́нний*, *-де́рма*, *-карді́й*, *-парази́т*, etc.; known to all other Sl. — Subst. *в сере́дині; осере́дній*.

From Gk. *endo*: *éndon* 'on the inside', Partridge 825.

ендога́мія 'endogamy', ModUk.; Ru. *эндога́мия*, Po. *endogamia*, etc. — Deriv. *ендога́мний*, *ендога́мічний*. — Subst. *вну́трішньо-групо́ве (пле́мінне) одру́ження, шлю́б всере́дині да́ної суспі́льної гру́пи*, Льохін 236.

From Gk. *éndo* and *gámas* 'ts', Льохін, l. c., SWO 191, Klein 1, 520.

ене́ма 'enema', MUK. *ене́му* Asg. (XVIII c.); Po. *enema*. — Subst. *прочи́щення відходи́вої кі́шки водо́ю*, Кузеля 116; syn. *ліва́тіва*, *клі́зма*.

From LLat. *enema*, the ultimate source being Gk. *émeta* 'injection, clyster', Klein 1, 521.

ене́ргія 'energy', MUK. *ене́ргію* Asg. (XVII c.); Ru. *эне́ргія* (since 1806), Po. *energia*, etc. — Deriv. *енергі́йний*, *-ічний*, *-но*. — Subst. *си́ла*, *ми́ць*; *дія́льність*, Тимченко 874.

From Gk. *enéргеia* 'energy, efficiency', Тимченко, l. c., Орел 1, 330, Klein 1, 521, АкСл. 17, 1876.

е́ніґма 'enigma', MUK. без Ениґматъ (1637); Po. *enigmat*. — Deriv. *е́ніґмати́чний*. — Subst. *зага́дка*, Кузеля 117.

From Lat. *aenigma*, the ultimate source being Gk. *ainigma* (Gsg. *ainigmatos*) 'dark saying, puzzle', Klein 1, 523; in Uk. perhaps via Po., Тимченко 875.

енка́встика 'encaustic', ModUk., Ru. *энка́устика*, Po. *enkaustyka*, etc. — Deriv. *енкавсти́чний*. — Subst. *випа́лювання рису́нків на порце́ляні (в во́гні)*, Кузеля 117.

From Gk. *enkaustikē* (téxnē) 'encaustic (art)', Klein 1, 518, SWO 193.

енклі́тика 'enclitic (word)', Ru. *энклі́тика*, Po. *enklityka*, etc. — Deriv. *енклі́тичний*. — Subst. *ненаго́ло-*

шене слово, що творить одне ціле з попереднім (наголошеним) словом.

From L. *encliticus*, the ultimate source being Gk. *enklitikós* 'throwing its accent back', Klein 1, 519, Орел 1, 330.

енклява 'enclave', ModUk.; Ru. *энклява*, Po. *enklawa*, etc. — Deriv. *енклявний*, *-ність*, *-но*. — Subst. *відокремлена територія в чужій країні*.

From Fr. *enclave* 'ts': *enclaver* 'to enclose within alien territory', the ultimate source being LLat. *inclāvāre* 'to lock with a key', Орел 1, 331, Klein 1, 519.

енко 'enko[-name]', ModUk. — Subst. *символ українських прізвищ на -енко; (переносно:) українець*.

From suffix *-енко*, characterizing Uk. surnames and Ukrainians in general.

енкомія 'praise, panegyric', MUk. *енкомій* Gpl. (XVII c.), Po. *enkomion*. — Subst. *похва́ла, панегирик*, Тимченко 875.

From Gk. *enkōmion* 'ts', Тимченко, l. c., SWO 193.

енкратія 'abstinence', ModUk. — Subst. *здéржливість*, Кузеля 117.

From Gk. *en-* 'in' and *krátos* 'strength' might'.

енний, е́нський 'N.[N.]', ModUk.; Ru. *энный*. — Subst. *позначений літерою N-н у значенні 'ко́жний, вся́кий, півний'*, Слум. 2, 481.

An artificial formation, based on Lat. letter *N-n*.

ентеріт 'enterite', ModUk.; Ru. *энтерит*. — Subst. *запáлення тонкі́х кишóк*, Орел 1, 331.

A medical term coined from Gk. *éntera* 'intestines' by Fr. pathologist F. B. de la Croix de Sauvage, (1706 - 1767), Орел, l. c., Klein 1, 525.

енто- — a word-forming element 'ento'- in such compounds as *енто-блáст*, *-дéрма*, *-паразіт*, *-плáзма*, etc., known to other Sl. — Subst. *внутрі́шній*.

From Gk. *entós* 'within, inside', Орел 1, 331.

ентомóлог 'entomologist', ModUk.; Ru. *энтомóлог*, Po. *entomolog*, etc. — Deriv. *ентомологі́чний*, *ентомоло́гія*. — Subst. *уче́ний у комахо́знавстві*.

From Gk. *éntomos* 'insect' and *lógos* 'science', Орел 1, 332.

ентузі́зм, SovUk. *ентузі́зм* 'enthusiasm', first recorded in the XX c. (Кузеля 117); Ru. *энтузи́зм*, Po. *entuzjazm*, etc. — Deriv. *ентузі́ст[ка]*, *ентузі́стичний*, *-ність*, *-но*. — Subst. *одуше́влення, за́пал*, Кузеля 117.

From Gk. *enthousiasmós* 'divine inspiration', Орел 1, 332, Klein 1, 526, SWO. 194.

енці́кліка 'encyclic', ModUk.; Ru. *энці́клика* (since 1882), Po. *encyklika*, etc. — Subst. *па́пське послáння до єпі́скопів*, Орел 1, 333.

From LLat. *encyclīca*, the ultimate source being Gk. *encyklios* 'in a circle, circular', Орел, l. c., Klein 1, 519.

енциклопéдія 'encyclopedia', **енциклопеді́зм** 'encyclopedism', ModUk.; Ru. *энциклопéдия* (since 1780), *энциклопеді́зм* (since 1864), Po. *encyklopedia*, *encyklopedyzm*, etc. — Deriv. *енциклопеді́ст[ка]*, *енциклопеді́чний*, *-ність*, *-но*. — Subst. *видáння, в я́кому зібрано відомості з усі́х обся́гів знáння*, Кузеля 118; (*енциклопеді́зм:*) *знáння всьогó*.

From LLat. *encyclopaedia*, *encyclopaedismus* 'ts', the ultimate source being Gk. *enkýklios paidéia* 'circular (rounding up) education', Klein 1, 519, АкСл. 17,1884.

еолі́т 'eolith', ModUk.; Ru. *эолит*, Po. *eolit*, etc. — Deriv. *еолі́товий*. — Subst. *найда́вніша епо́ха кам'яно-*

го віку; примітивне кам'яне знаряддя доби еоліту, Орел 1, 334.

From Gk. *éos* 'morning star' and *lithos* 'stone', Орел, l. c., АкСл. 17, 1885.

еоцѐн 'eocene', ModUk.; Ru. *зоцѐн*, Po. *eocen*, etc. — Deriv. *еоцѐновий*. — Subst. *спідня частина відкладів третічної ери*, Орел 1, 334.

From Gk. *éos* 'morning star' and *kainós* 'new', Орел, l. c., SWO. 194.

епáкти Npl 'eracts', MUK. епáкта (1627 Беринда); Po. *epakta*. — Subst. *кількість днів від останнього молодика до 1-го січня, переступні дні*, Тимченко 875; MUK. наведеніє, або втрúченни дны, 1627 Беринда.

From Gk. *epaktai hēmeraí* 'intercalary days', Тимченко, l. c., Klein 1, 528.

епанчá see опанчá.

епáрхія see епáрхія.

епатíда see епендít.

епатувáти 'to astonish', ModUk.; Ru. *эпатíровать*, Po. *epatować*. — Subst. *вражáти, дивувáти, приголомшувати*, Слум. 2, 482.

From Fr. *épater* 'ts', АкСл. 17, 1885, SWO. 194.

епендít arch. 'over (or outer) tunic', MUK. епендítъ (1627 Беринда), here also (distorted:) епатида (XVII c.); OCS. *ependitz*. — Subst. *вѐрхня нóша, звѐрхня одѐжа*, Тимченко 875; MUK. обоичик, камазѐля, кафтан, сукня, жупáнъ, кошуля, áбо волняница, íнак фартúхъ, хúста для опасáня, 1627 Беринда.

From Gk. *ependýtēs* 'tunic worn over another', Тимченко, l. c., Vasmer² 2, 21.

епíскоп see епíскоп.

епíгон Wd. епíгон (Кузеля 118) 'epigone', ModUk.; Ru. *эпигóн* (since 1864), Po. *epigon*, etc. — Deriv. *епигóнство, -ський*. — Subst. *потóмок, нащáдок; наслідник, послíдовник*.

From Gk. *epigonos* 'one born after; offspring, posterity', АкСл. 17, 1885, Орел 1, 335.

епíграма 'epigram', MUK. епигрáмма (1625); Ru. *эпигрáмма* (since 1780), Po. *epigram[at]*, etc. — Deriv. *епигрáмний, емиграма́тíст, -íчний*. — Subst. *корóткий, дотѐпний вірш*, Кузеля 118.

From Lat. *epigramma*, the ultimate source being Gk. *epigramma* 'inscription', Орел 1, 335, АкСл. 17, 1886, Klein 1, 531.

епíграф 'epigraph', ModUk.; Ru. *эпíграф* (since 1806: эпигрáф), Po. *epigraf*, etc. — Deriv. *епигрáфіка, -ія, епиграфіст[ка], -íчний*. — Subst. *на́пис*, Кузеля 118.

From Gk. *epigrafē* 'inscription', Орел 1, 335, perhaps via Fr. *épigraphe* 'ts', Vasmer 3, 461.

епідѐмія 'epidemy, epidemic', ModUk.; Ru. *эпидѐмия* (since 1806), Po. *epidemia*, etc. — Deriv. *епидѐмічний, епидѐміологія, -логічний*. — Subst. *пóшесть, мáсова заразли́ва хворóба*, Орел 1, 336.

From Lat. *epidēmia*, the ultimate source being Gk. *epidēmia nōsos* 'disease prevalent among the people', Орел, l. c., Vasmer 3, 461, Klein 1, 530.

епідѐрма, rarely епідѐрміс, 'epidermis', ModUk.; Ru. *эпидѐрма, -мис* (since 1806), Po. *epiderma*, etc. — Deriv. *епідѐрміофітія*. — Subst. *нашкі́рник*, Кузеля 118.

From Gk. *epidermís* 'outer skin', Klein 1, 531, SWO. 195.

епідіаскóп 'projector', ModUk.; Ru. *эпидиаскóп*, Po. *epidiaskop*, etc. — Subst. *апарáт висвітлювати образ[к]и́*.

From Gk. *epi-* 'on' and *diaskopéomai* 'I look at', Орел 1, 336, АкСл. 17,1890, SWO. 195.

епізод, AmUk. епізовд 'episode', ModUk.; Ru. *эпизод* (since 1806), Po. *epizod*, etc. — Deriv. *епізодичний, -но*. — Subst. *вставлена частина твору; окрема випадкова подія в цілості подій*, Орел 1, 336.

From Gk. *episódion* 'addition, episode', Орел, l. c., Klein 1, 533, perhaps via Fr. *épisode* 'ts', Vasmer 3, 462; AmUk. *епизовд* directly from E. *episode*, Кошеляник 211.

епізootія 'epidemic disease among animals', ModUk.; Ru. *эпизоотия* (since 1847), Po. *epizootia*, etc. — Deriv. *епізootичний, епізоотологія, -логічний*. — Subst. *пошесть серед тварин*, Орел 1, 336.

From Gk. *epi-* 'on' and *dzōon* 'animal', Орел, l. c.

епік 'an epic poet' ModUk.; Ru. *эпик* (since 1847), Po. *epik*, etc. — Deriv. *епіка, епічний, -ність, -но*. — Subst. *письмєнник, автор епічних творів*, Бойків 163.

From Gk. *epikós* 'epic'; see also *епос, епопея*.

епікуреець 'epicure', MUK. епикурчикъ (XVI c.); Ru. *эпикуреец* (since 1806), Po. *epikurejczyk*. — Deriv. *епікурейський, епикуреїзм*; MUK. по епикурьску (XVI c.). — Subst. *последовник філософії Епікура; прихильник змісловости, розп'усник*, Тимченко 875.

From Gk. *Epiikoureios* 'pertaining to Epicurus', Тимченко, l. c.

епілєсія 'epilepsy', **епілєптик** 'epileptic', MUK. епилепсию Asg. (XVIII c.); Ru. *эпилепсия* (since 1780), *эпилептик* (since 1806), Po. *epilepsja, epileptyk*, etc. — Deriv. *епілєптичка, епілєптичний*. — Subst. *падавиця, падачка, бірса*, Тимченко 875; (*епілєптик:*) *хворий на падавицю*.

From Gk. *epilepsiā* 'ts', Тимченко, l. c., Орел 1, 337, perhaps via Fr. *épilepsie* (< Lat. *epilēpsis*) 'ts', Vasmer 3, 462.

епілог 'epilog[ue]', MUK. епѣлогъ (XVII c.), епипогъ (XVII c.); Ru. *эпипог* (since 1685, Hüttl-Worth 122), Po. *epilog*, etc. — Subst. *закінчення, кінцева частина літературного твору*, Тимченко 875.

From Gk. *epilogos* 'ts', Тимченко, l. c.; according to Vasmer 3, 462, in Ru. via Fr. *épilogue* (< Lat. *epilogus*), cf. also Hüttl-Worth, l. c.

епістола, Wd. епістоля, arch. епістолія 'epistle', MUK. епистоліи Gsg. (XVII c.), епістолію Asg. (XVII c.), по... епістоляхъ; Ru. *эпистола||эпистолія*, Po. *epistola*, etc. — Deriv. *епістолярний*. — Subst. *лист, послання; літературний твір у формі листа*, Орел, 1, 337.

From Lat. *epistola* 'letter', the ultimate source being Gk. *epistolē* 'something sent, message', Тимченко 875, Klein 1, 533, SWO. 196.

епіталáма, Wd. епіталяміюм (Кузеля 118) 'epithalamium'; Ru. *эпیتالáма* (since 1806), Po. *epitalamium*. — Subst. *весільний вірш, пісня*, Орел 1, 337.

From Lat. *epithalamium*, 'ts', the ultimate source being Gk. *epithalamion* 'bridal song', Klein 1, 534, Орел, l. c.

епіта́ф (rarely:) епітафія 'epitaph', MUK. епітафіон (1627 Беринда); Ru. *эпिता́фия* (since 1678, Hüttl-Worth 122), Po. *epitafium*. — Subst. *нагробний напис*, Тимченко 875; MUK. нагробный напис, 1627 Беринда.

From Gk. *epitáphon* 'ts', Тимченко, l. c.

епітєт 'epithet', ModUk.; Ru. *эпитет* (since 1806), Po. *epitet*, etc. — Subst. *художнє означення, що виділяє в зображуваному якусь характерну прикмету*, Лесин-Пулинець 96.

From Gk. *epitheton* 'something added', Огієнко РМ. 1, 403, Орел 1, 338, Klein 1, 534, SWO. 197.

епітімія 'penance, penitence (for one's sins)', MUK. епѣтъмьею Aсg. (XV с.), епитемью Aсg. (XV с.), епітімія (1627 Беринда); Ru. *епитимія*||*епитімія*. — Subst. *церковна кара, покута за гріх проти церковних принципів, канонів, тощо*, Орел 1, 338; MUK. покута, або вина п'няжная, або каранє, або дарь, запла́та, 1627 Беринда.

From Gk. *epitímion* 'ts', Тимченко 875, Vasmer² 2, 21.

епітрахіль, El. also епітрахіль (Гак 18) 'stole, ecclesiastical vestment', MUK. епѣтрахел (1619), епітрахіля Gsg. (XVII с.), епित्रахиль (XVII с.), епітрахілы Npl. (XVIII с.), епित्रахиль (XVIII с.); Ru. *епитрахіль*||*епитрахиль*, ORu. also патрахиль, петрахиль (Vasmer² 2, 21)). — Subst. *церковний одяг, що но́сить на шії священник під час кожної відправи*, Тимченко 892.

From Gk. *epitrahēlion* 'ts', Тимченко, l. с., Vasmer, l. с.

Епіфан[іѣ] see Епіфан[іѣ].

епіфора 'epiphora', ModUk.; Ru. *эпифора* (since 1806), Po. *epifora*, etc. — Subst. *стилістичний засіб повторення однакових слів у кінці рядків або строф з метою посилення виразності й музичності поетичної мови*, Лесин - Пулинець 97.

From Gk. *epiforā* 'bringing upon; repetition', Лесин - Пулинець, l. с., Klein 1, 532, АкСл. 17, 1900.

епічний : епік.

епода, SovUk. епод 'epode', first recorded in the XX с. (Кузеля 119); Ru. *эпод*, Po. *epoda*, etc. — Subst. *кінцева пісня, рід поезії*, Кузеля, l. с.

From Gk. *epōdōs* 'part of an ode sung after the strophe and antistrophe', Орел 1, 338, Klein 1, 534.

еполёт 'epaulette', ModUk.; Ru. *эполёт* (since 1806: *эполёта*), Po. *epolety*. — Subst. *нараменник, що захищав во́яка від ударів по плечі; прикраса на плечах в уніформі старшин деяких армій*, Орел 1, 339.

From Fr. *épaulette*, dimin. of *épaule* 'shoulder', Орел, l. с., Klein 1, 529, АкСл. 17, 1902.

епопе́я 'epopee', ModUk.; Ru. *эпопе́я* (since 1794), Po. *epopeá*, etc. — Subst. *епічні твори — прозові або віршовані, у яких відображено життя особливо шіроко й різнобічно*.

From ModHG. *Еропөе*, the ultimate source being Gk. *epopoía* 'epic poetry', Лесин - Пулинець 97, Klein 1, 534.

епос 'epic (poem)', ModUk.; Ru. *эпос* (since 1864), Po. *épos*, etc. — Subst. „слово”, *епічна поема, пісня*.

From Gk. *épos* 'word', Орел 1, 339, Лесин-Пулинець 98,

епóха 'epoch', ModUk.; Ru. *эпо́ха* (since 1780), Po. *epoka*, etc. — Deriv. *епохальний, -ність, -но*. — Subst. *відтинок часу, час, доба*.

From ModHG. *Ероше* 'ts', the ultimate source being Gk. *epoxē* 'check, cessation, stoppage, pause', Орел 1, 339, Vasmer 3, 462.

эра 'era, period (in history)', ModUk.; Ru. *эра* (since 1806), Po. *era*, etc. — Subst. *видатний у житті лю́дства або певного наро́ду мо́мент, що від нього починають літочислення*, Бойків 164.

From LLat. *aera* 'ts', Орел 1, 339; perhaps via ModHG. *Āra* 'ts', Vasmer 3, 462.

ера́р[іѣ] 'treasury', ModUk. — Deriv. *ера́рний*. — Subst. *скарб[ніця]*, *державна каса*, Кузеля 119.

From Lat. *aerarium* 'place, in which the public money was kept, treasury'.

ерг, SovUk. ерг 'erg', first recorded in the XX c.; Ru. *эрг*, Po. *erg*, etc. — Deriv. *ерго-граф*, -метр. — Subst. *одиниця енергії*.

From Gk. *érgon* 'work', Klein 1, 538.

ерготизм 'ergotism', ModUk.; Po. *ergotyzm*. — Deriv. *ерготин*. — Subst. *епідемія хвороби „Антонів вононь”*, „зла корча”, Огієнко РМ. 1, 216.

From Lat. *ergotum* 'ergot', SWO. 198.

ёрдель Wd. 'devil', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 215). — Subst. *чорт*.

From Hg. *erdei* 'belonging to forest'.

Ереван 'Erevan (capital of Armenia)', ModUk.; Ru. *Эреван*, arch. *Эривань*, Po. *Erewan*, etc. — Deriv. *ереванець*, -анка, -анський. — Subst. *столиця Вірменії*.

From Arm. *Erevan*, the ultimate source being Ar. *erevan* 'appearance', Vasmer 3, 462.

ерекція 'erection', ModUk.; Ru. *эрекция* (since 1866), Po. *erekcja*, etc. — Deriv. *ерекційний*, *ерекціональний* (Франко 7, 451). — Subst. *напруження*; *фундація*.

From Lat. *ērectiō* 'setting up', АкСл. 17, 1907, Klein 1, 537.

ереміт 'hermit', MUK. ериміта (1596 Зизаній); Po. *eremita*. — Subst. *пустельник*, Кузеля 119.

From Lat. *erēmīta* 'ts', the ultimate source being Gk. *erēmītēs* 'he who lives in the desert', Klein 1, 724, SWO. 198.

ерзац 'substitute', ModUk.; Ru. *эрзац* (since 1937), Po. *erzac*. — Subst. *неповноцінний замітник чого-небудь*, *сурогат*, Слум. 2, 485.

From ModHG. *Ersatz* 'ts', РССтоцький 210.

ерл 'earl', ModUk. — Subst. *граф*, Кузеля 119.

From E. *earl* 'ts', Орел 1, 241.

ермітаж 'hermitage; Hermitage (in Leningrad)', ModUk.; Ru. *эрмитаж* (since 1765, Vasmer 3, 462), Po. *ermitaż*. — Subst. *пустельня*, *захисток*; *багатий музей у Ленінграді*.

From Fr. *ermitage* 'hermitage', Орел 1, 341, Vasmer, l. c.

Ермолай see Ермолай.

еродувати 'erode', ModUk.; Ru. *эродировать*, Po. *erodować*, etc. — Subst. *розмивати*, *руйнувати землю кору ділянкам воді та льодовиків*, Орел 1, 341.

From Lat. *ērōdere* 'to gnaw away, consume', Орел, l. c., Klein 1, 539; see also the following entry.

ерозія 'erosion', ModUk.; Ru. *эрозия* (since 1937), Po. *erozja*, etc. — Deriv. *ерозійний*, *ерозівний*. — Subst. (в геології:) *розклад ір від дощу, текучої води, вітру*; (в медицині:) *ранка на шийці дитинника*, Бойків 165.

From Lat. *ērōsiō* 'gnawing away'; see also the preceding entry.

еротик 'sexualist', ModUk.; Ru. *эротик* (since 1864), Po. *erotyk*, etc. — Deriv. *ероти[ч]ка*, *еротизм*, -ічний, -ність, -но. — Subst. *відданий культіві кохання*, Бойків 165.

From Gk. *erotikós* 'caused by love; referring to love', Klein 1, 539.

ерудит 'erudite', **ерудіція** 'erudition', ModUk.; Ru. *эрудит*, *эрудіция* (since 1864), Po. *erudyta*, *erudycja*, etc. — Subst. *учений*; *ученість*, *широке знання*, *вишколення*, Кузеля 119.

From Lat. *ēruditus*, *ēruditio* 'ts', Орел 1, 342, Klein 1, 540.

ерупція 'eruption', ModUk.; Po. *erupcja*. — Deriv. *ерупційний*. — Subst. *вибух (з землі)*, Кузеля 119.

From Lat. *eruptio* 'ts', Klein 1, 540.

ерцетіза dial. for інтерціза.

ес '(letter)s; hook', MUK. з есами (1572), есь (1654), есами Ipl. (XVIII с.), Ru. *эс* (since 1940), Po. *es*, etc. — Deriv. *есик, есуватий*; MUK. з есиками (1627). — Syn. *назва букви с; гак*, Тимченко 876.

From the name of the letter *s*, Тимченко, 1. с.

есаул see осаул.

есбе[к], есбівець 'member of the security service', first recorded in the XX с. (Горбач 6 а, 12). — Syn. *член Служби Безпеки*, Горбач, 1. с.

An acronymic formation based on the first letters of: Служба Безпеки.

есдék 'socialist-democrat', ModUk.; Ru. *эсдék* (since 1940). — Deriv. *есдéчка, есдékівський*. — Subst. *соціаліст-демократ*, Слум 2, 486.

An acronym formed from the first letters of: соціаліст-демократ, cf. есёр, Слум., 1. с.

есéй, AmUk. *эсий* 'essay', ModUk.; Ru. *эссе*, Po. *esej*. — Deriv. *есеїст[ка]*. — Subst. *нарис*.

From E. *essay* 'ts', the ultimate source being Fr. *essai* 'ts' (cf. Ru. *эссé*), Klein 1, 543.

From Lat. *essentia* 'ts', Тимченко 876, Орел 1, 343.

есéнція dial. есéнц (Горбач 15, 321) 'essence', MUK. есенцѣи Gsg. (XVIII с.); Ru. *эссéнция* (since 1780), Po. *esencja*, etc. — Deriv. *есенційальний, -но*. — Subst. *істóта, зміст, оснóва; вівар, рóзтвір*, Кузеля 119.

есёр 'socialist-revolutionary', ModUk.; Ru. *эсёр*, (since 1937). — Deriv. *есёрка, есёрівський*. — Subst. *соціаліст-революціонер*, Слум. 2, 486.

An acronym formed from the first letters of: соціаліст-революціонер, cf. есдék, Слум., 1. с.

есéс[івець], есéсман 'SS-man', first recorded in the XX с. (Горбач 6 а, 14), Ru. *эсэсовец*. — Deriv. *есéсівка, -вський*. — Syn. *сїкин син (від жартиєлівого розшифрування абрєвіатури СС), гітлерівець, курохвát, ібердўрень (перекрўчення нїм. Übermensch 'надлюдина'), шварцман (від чóрних уніфóрм...)*, Горбач, 1. с.

From ModHG. *SS=Schutzstaffel* '(Hitler's) security guard', АкСл. 17, 1929, SWO. 199.

ескавé 'self-defence (partisan) group', first recorded in the XX с. (Горбач 6, 29). — Subst. *самооборóнный кущóвий відділ Української Повстанської Армії*.

An acronym formed from the first letters of: самооборóнный кущóвий відділ, Горбач, 1. с.

Ескавú 'World Congress of Free Ukrainians', first recorded in 1967 (JBR.). — Subst. *Світовий Конгрéс Вільних Українців*.

An acronym formed from the first letters of: Світовий Конгрéс Вільних Українців in 1967.

еска́дра 'squad[ron]', ModUk.; Ru. *эска́дра* (since 1780), Po. *eskadron*. — Deriv. *ескадрі́ля, -льний, ескадрон, -ний*. — Subst. *велі́ке з'єднан́ня військових кораблі́в чи літакі́в*, Слум 2, 487.

From Fr. *escadre* 'ts', the ultimate source being Sp. *escuadra* 'square, squad[ron]', Орел 1, 343, Klein 1, 540.

ескаля́тор, SovUk. *эскалатор* 'escalator', **ескаля́ція**, SovUk. *эскалация* 'escalation', first recorded in the XX с.; Ru. *эскалатор*, Po. *eskalator, eskalacja*, etc. — Deriv. *ескаля́торний, ескаля́ційний*; here also *ескаля́да*. — Subst. *рухо́мі сходи́ці*, Орел 1, 343; (*ескаля́ція*;) *підви́щення, ступенюва́ння, зрїст чо́го*.

From E. *escalator, escalation* 'ts'.

ескамотувати 'to make disappear rapidly; to steal', ModUk.; Po. *eskamotować*. — Subst. *непомітно прихо-вати щось; обдурити, використати когось*, Орел 1, 343.

From Fr. *escamoter* 'ts', Орел, l. c., SWO. 200.

ескапада 'escapade', ModUk.; Po. *eskapada*. — Subst. *вілазка, вихід*.

From Sp. *escapada* 'ts', see the following entry.

ескапізм 'escapism', introduced by Ігор Качуровський in 1973 (Визвольний Шлях, 26 : 10 (307), 1900 - 1111). — Deriv. *ескапіст, -ський*. — Subst. *звичай або напрям втікати від неприємної дійсності*.

According to Качуровський (ор. с., 1099), „слово *ескапізм* еспанського походження (хоч є воно й в англійській мові); походить від дієслова *escapar* 'тікати', яке, в свою чергу, зформувалося на базі пізньо-латинського *excurrere* 'вислизати з плаща, виплащуватися"; cf. also Klein 1, 541.

ескарп '(camp) security guard', first recorded in the XX c. (Горбач 6 а, 21). — Subst. *чорноуніформований поліцист із охорони німецьких концентраційних таборів в Україні*, Горбач, l. c.

From ModHG. *SK* = *Sonderkommando* 'special command', or, perhaps, from Tk. - Osm. *asker* 'soldier', Горбач, l. c.

ескарп 'escarp', ModUk.; Ru. *эскарп* (since 1864), Po. *skarpa*. — Subst. *схил зовнішнього рівчакá укріпленъ; протитанковий шáнець*, Орел 1, 343.

From Fr. *escarpe* 'ts', Орел, l. c.

ескіз 'sketch, outline', ModUk.; Ru. *эскіз* (since the XVIII c.). — Deriv. *ескізний, -ність, -но*. — Subst. *начерк*, Кузеля 120.

From Fr. *esquisse* 'ts', Орел 1, 343.

ескімо́с 'Eskimo', ModUk.; Ru. *эскимос* (since 1864), Po. *eskimos*, etc. — Deriv. *ескімо́ска, -ський*. — Subst. *назва мешканця полярної зони північної півкулі; сун. инну́т*.

From Alg. Indian *esquimoz*||*eskimoz* 'eater of the raw meat', Staszewski 79.

есконтувати arch. 'to discount', ModUk.; Po. *eskontować*. — Subst. *продавати векселі перед терміном сплати*, Франко 6, 497.

From Fr. *escompter* 'ts', SWO 200.

еско́рт 'escort', ModUk.; Ru. *эскóрт*, Po. *eskort*, etc. — Deriv. *ескортований, ескортувати[ся], -ання*. — Subst. *охоро́на; сун. конво́й*, Слум. 2, 487.

From Fr. *escorte* 'ts', Орел 1, 343.

еску́до 'escudo', ModUk.; Ru. *эску́до* (since 1864), Po. *escudo*, etc. — Subst. *монетарна одиниця* Португалії.

From Port. *escudo* 'ts', the ultimate source being Lat. *scutum* 'shield', Орел 1, 343. Klein 1, 542.

есмі́нець 'torpedo boat destroyer', ModUk.; Ru. *эсмí-нец* (since 1940). — Subst. *еска́дровий міноно́с*.

An acronymic formation based on: *еска́дровий* and *міноно́сець*, Слум. 2, 488.

еспа́д[р]о́н 'espadon', ModUk.; Ru. *эспадро́н*||*эспанто́н* (Vasmer 3, 463), Po. *espadon*. — Subst. *до́вгий меч з вигнутим клинко́м*.

From Fr. *espadón* 'ts', the ultimate source being It. *spadone* : *spada* 'sword', Орел 1, 344, Klein 1, 542.

Еспа́нія, SovUk. Іспанія, dial. Гішпанія 'Spain', ModUk.; Ru. *Испания*, older *Гишпанія* (Vasmer² 1, 408), Po. *Hiszpania*, etc. — Deriv. *еспа́нець, -нка, -нський*, here also *гішпа́ни* (Шевченко 1, 133). — Subst. *держáва на Іберійському півострові, Ібе́рія*.

Etymology uncertain; perhaps it comes from Phoenician *shran* 'rabbit', Staszewski 108, Мельхеев 39.

еспаньóлка 'Spanish beard', ModUk.; Ru. *эспаньóлка*. — Subst. *еспаньска борідка*.

From Fr. *espagnol* 'Spanish', Орел 1, 344, Klein 1, 542.

еспари́эт[а], dial. *еспарзёт[а]*, *еспарсет[а]* (Маковицкий 246) 'Onobrychis viciaefolia:sainfoin', ModUk.; Ru. *еспари́эт* (since 1847). — Subst. *дівóйник*, Орел 1, 344.

From Fr. *esparcette* 'ts', Орел, l. c.

еспера́нго 'esperanto', ModUk.; Ru. *эспера́нго* (since 1937), Po. *esperanto*, etc. — Deriv. *есперанті́ст[ка]*, *еспера́нтський*. — Subst. *штúчно створена (д-ром Л. Л. Заменгофом) світовá мóва*.

From the pseudonym of L. L. Zamenhof (1859-1917) — *Esperanto*, based on Sp. *esperanza* 'hope', SWO 200, Klein 1, 542.

еспляна́да 'esplanade', ModUk.; Ru. *эспляна́да* (since 1806), Po. *esplanada*, etc. — Subst. *штúчна плóща (пéред дві́рцём абó тверді́нею)*, Кузеля 120.

From Fr. *esplanade* 'ts', the ultimate source being It. *spianata* 'leveling; esplanade', Klein 1, 542; perhaps via ModHG. *Esplanade*, Vasmer 3, 463.

еста́блішмент 'establishment', first recorded in 1960 (JBR.). — Subst. *паніо́на́ клі́ка*.

From E. *establishment* 'ts'.

естака́да 'estacade', ModUk.; Ru. *эстакáда* (since 1806), Po. *estakada*, etc. — Deriv. *естака́дний*. — Subst. *помі́ст, віадúкт*.

From Fr. *estacade* 'ts', the ultimate source being Sp. *estacada*: *estaca* 'stake', Орел 1, 344, Klein 1, 544

еста́мп 'print, engraving', ModUk.; Ru. *эста́мп* (since 1780). — Deriv. *еста́мповий*. — Subst. *рисúнок на міді, Грав'юра*, Кузеля 120.

From Fr. *estampe* 'ts', Орел 1, 344, Vasmer 3, 463.

естафе́та, Wd. штафе́та 'estafette, courier', ModUk.; Ru. *эстафе́т[а]* (since 1806), Po. *sztafeta*. — Deriv. *естафе́тний*. — Subst. *перéби віддали́ гру́ною білу́нів, що змінюють оді́н одно́го*.

From Fr. *estafette* 'ts'; Wd. штафе́та from It. *staffetta* 'ts', perhaps via Po. *sztafeta*, SWO. 734.

есте́т '[a]esthete', ModUk.; *эсте́т*, Po. *esteta*, etc. — Deriv. *естети́зм, естетиза́ція, есте́тик[а]*, *естети́чний, -ні́сть, -но, есте́тний, -ні́сть, -но, -естетство, -ський, есте́тствува́ти, -ання*. — Subst. *любі́тель краси́, мисте́цтва*, Орел 1, 345.

From Gk. *aisthētēs* 'one who perceives', Орел, l. c., Klein 1, 544.

естока́да 'thrust', ModUk.; Ru. *эстокáда* (since 1864). — Subst. *удáр шпаго́ю*, Орел 1, 345.

From Fr. *estocado* 'ts', АкСл. 17,1926.

Есто́нія, rarely Естля́ндія 'Estonia, Eesti', ModUk.; Ru. *Эстля́ндия*, rarely *Эсто́ния*, Po. *Estonia*, etc. — Deriv. *есто́нець, -нка, -нський*. — Суп. *одна́ з балтійських держа́в (між СССР і Латвією)*.

From MLat. *Estonia*, via MHG. *Estonje*; *Естля́ндия* from ModHG. *Estland*; both forms are based on the ethnonym *Aesti*, first mentioned by Tacitus in his *Germania*, cap. 45, the ultimate source being either ONor. *eid* 'isthmus, or Goth. *aiston* 'to shun, avoid', Vasmer 3, 464.

естраго́н, f/e. острого́н 'Artemisia dracunculus: Tarragon', ModUk.; Ru. *эстраго́н* (since 1864), Po. *estragon*, etc. — Subst. *ужі́вана для пряно́щів багатолі́тня ро-*

сліна з родіни складноквітковійх, Орел 1, 345, *оцёт, муштáрда*, Кузеля 120.

From Fr. *estragon* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 17, 1927.

естра́да 'estrade, platform', ModUk.; Ru. *эстрада* (since 1864), Po. *etradá*, etc.; — Deriv. *естра́дка, естрáдний*. — Subst. *сцéна для виступів акторів, музикантів, співаків, промовців, тощо; мистéцтво малих форм; естрáдні артíсти*, Слум. 2, 489.

From Fr. *estrade* 'ts', perhaps via ModHG. *Estrade*, Vasmer 3, 464.

естуáр[iй] 'estuary', ModUk.; Ru. *эстуáрий* (since 1864), Po. *estuarium*, etc. — Subst. *у́рло (ріки)*, Орел 1, 345.

From Lat. *aestuarium* 'ts', АкСл. 17, 1928, Орел, I. с., SWO. 201.

есхатоло́гія 'eschatology', ModUk.; Ru. *эсхатоло́гия* (since 1864), Po. *eschatologia*, etc. — Deriv. *есхатологічний, -но*. — Subst. *богословська наука про смерть, кінéць світу, страшний суд, потойбічне життя*, Орел 1, 345.

From Gk. *ésxatos* 'last', and *lógos* 'word; science', АкСл. 17, 1929, Klein 1, 541, SWO. 199.

ет! interj. expressing resignation, depreciation, and similar moods, ModUk. — Syn. *от!*

"Not clear" for РССтоцький 3, 157; perhaps it is a primary apophonetic formation, corresponding to *от!*, q. v.

ета́ж 'floor, storey', ModUk.; Ru. *эта́ж* (since the end of the XVIII c., Hüttl-Worth 122). — Deriv. *ета́жний*; here also *ета́жерка*. — Subst. *по́верх (в будівку)*, Орел 1, 345.

From Fr. *étage* 'floor', Орел, I. с., Vasmer 3, 464, АкСл. 17, 1929.

ета́жерка see the preceding entry.

ета́т Wd. 'budget, estimate; tenure'; way of life'; Po. *etat*. — Deriv. *етатíзм, етатиза́ція, етатний* || *етáтовий*. — Subst. *бюджéт, засоби до життя*, Франко 3, 484; *спóсіб життя*, *ibid.* 1 - 2, 202.

From Fr. *état* 'state, condition', SWO 201.

етéр '[a]ether', ModUk.; Ru. see *эфі́р*, Po. *eter*, etc. — Deriv. *етерічний, етérний*. — Subst. *пові́тря; надзéмські простóри; рідина, що вповняє цілий світ; плин, що лéгко запáлюється й скóро парýє*, Кузеля 120.

From Lat. *aether*, the ultimate source being Gk. *aithér*, see *эфі́р*.

етерні́т 'asbestos shingle', ModUk.; Ru. *этерні́т* (since 1937), Po. *eternit*. — Deriv. *етернітовий*. — Subst. *плі́тка з азбéсту й цемéнту на покриття́ да́хів*, Орел 1, 346.

From Lat. *aeternus* 'eternal', Орел, I. с., АкСл. 17, 1936, SWO. 202.

э́тика 'ethics', MUK. *і́фика* (XVII c.); Ru. *э́тика* (since 1806), Po. *etyka*, etc. — Deriv. *еті́чний, -но, -ність*. — Subst. *наука про добро́ та його́ здійснення; но́рми морáльної поведінки лю́дини*, Орел 1, 346.

From Lat. *ēthica*, the ultimate source being *ēthikē* 'moral art', Klein 1, 546, SWO 203. Орел, I. с.

етикéт[a] 'etiquette', ModUk.; Ru. *э́тикéт* (since 1806), Po. *etykieta*, etc. — Deriv. *етикéтка, е́тикéтува́ти, -а́ння*. — Subst. *устанóвлені но́рми поведінки й пра́вила ввічливості*, Слум. 2, 490.

From Fr. *étiquette* 'ts', АкСл. 17, 1937, Орел 1, 346, SWO 203.

еті́л 'ethyl', ModUk.; Ru. *э́тіл* (since 1864), Po. *etyl*, etc. — Deriv. *еті́ловий*; here also *етилéн[овий]*. —

Subst. *grúna z atómiv vugleцию i vódnю, що vxóдить до склáду бaгaтьóх oргaнiчних сполýк*, Слум. 2, 491.

An artificial term, coined by Sw. chemist Jöns Jakob Berzelius (1779 - 1848) in 1840, from Gk. *aithēr* 'upper air' and *hylē* 'stuff', Орел 1, 346, Klein 1, 547.

етимолог 'etymologist'; **етимологія** 'etymology', МУк. етвмолóгiя (XVII с.); Ру. *этимолог, этимология* (the latter since the XVI—XVII с. Hüttl-Worth 122), Ро. *etymolog, etymologia, etc.* — Deriv. *етимологiчний, -ність, -но, [з]етимологiзувати, -ання, етимологiзація, -зацiйний, -но*; here also *народна етимологія* 'folk-etymology (=f/e)', *народно-етимологiчний, -но.* — Subst. (*етимолог:*) людина, що займається етимологією; фахівець в етимологiї, Слум. 2, 491; (*етимологія:*) колишня назва відділу шкільної граматики, що охоплювала науку про звуки (фонетику) та науку про частини мови й будову слів (морфологію), Орел 1, 347; (*сучасне розуміння:*) походження, історія й первісне значення слів, EDUL 1, XXXV; наука про походження, історію й первісне значення слів; (*етимологізування:*) процес пояснювання слів згідно з методологічними формулами (моделями), з яких найповніша й найзагальніша авторова з 1962:

$$Ax = \frac{CNa}{A_1 x_1 A_2 x_2 A_3 x_3 \dots A_n x_n} + CH[(a+o)d+s] < S;$$

її треба розуміти й читати: „слово x (із його діалектними різновідами й семантичною сферою) в системі мови A це вислід генетичних взаємин (<) сучасного (C) й історичного (H) матеріалу, що охоплює апелювативні (a) й ономастичні (o) твори (формації) з їхніми деривативами (d) й семантичною сферою (синоніми й субститути : s) й порівняння з відповідниками в інших мов (A₁ x₁, A₂ x₂, A₃, x₃ ... A_n x_n) до джерела (S)”, пор. EDUL 1, XXV; коли

йде про народну етимологію (псевдологію), то вона — довільна (часто друкісна : ex-post) інтерпретація даного слова з метою задовольнити людську допитливість, цікавість до початків слова; сама в собі народна етимологія на століття випереджує наукову етимологію, як мовознавчу дисципліну; в Україні, наприклад,

Памвó Берiнда, автор відомого „Лексикóну” з 1627 р., подає такі пояснення слова „цérква”: перше, на стор. 201, виводить це слово від слова „цар”, тому, що, на думку автора, цérква — „цáрскимъ дóмомъ ёст”: друге пояснення, до речі, зóвсім відмінне від щойно наведеного, подає, що цérква „окружнимъ óбвeдeна, и óбвaрóвана цiрклем, óт котóрого слóва и ётимон свой, то ест вывод мáет” (стор. 219); як бачимо, пiонёр на пóлi лексикографiї допускáе можливість двох рiзних пояснень походження слóва „цérква”; при другóму він iдe ще далi й снуe цiлу теорiю на тeму своeї етимологiї; отак читáемо в ньóго, що цérква як „зобранiе правовiрних ест ó цыркловáно дóгматами святими i над подáную вiру и дóгмата благочестiввы iных не припущáет до себе и до óбцых (=чужiх) не вихóдит i не выскáкует з своeго цырклю”; зóвнiшня звуковá подiбнiсть слiв „цiрков” i „цiркель”, що наспрáвдi не мáють мiж собою нiякого зв'язку, послужила Берiндi до снування цих пояснень... Дуже цiкавий випадок iз староукраїнським поясненням слóва гóрiлка, що, як вiдомо, зв'язане з дiєслóвом „горiти” й мáе свої вiдповiдники в нiмецькому „брáнтвайн” чи англiйському „брeндi” (на Лeмкiвщинi й дóсi називáють гóрiлку пáлюнкoю”, тóбто „пáленкою”, зв'язуючи її з iншим коренем на вiзначення „горiння”); В. Адриánова-Пeрeц у 1928 р. надрукувала текст iз 1740 р. iз „Синаксара”, в якóму розповiдається про тe, що дeсь у „странi Ерманской” жив

винахідник „спіртної оливи” на ймення *Ка*; тому що він був „меланхолічний і флегматичний”, почав п'яти отой свій винахід й по якомусь часі став справжнім п'яницею; раз він запалив горілку й „на уголь сожжеться”; вдячні споживачі його винаходу навіть уклали по його смерті таку епіграму:

Здѣ лежитъ Ка: самъ вина смерты обрѣтется,
Огнь творя и вкушая, отъ огня сожжеться,

а на пам'ять про винахідника про горілку почали говорити „згорів Ка”, опісля ж — змінивши в на л, пропустивши назвукове з. — г о р і л к а. Як бачимо з тексту, ця легенда про „пана Ка” дороблена до зовнішньої форми слова й має характер типової народної етимології (пор. *Ювілейний збірник на пошану М. С. Грушевського*. УАН, Київ 1928, 689-693, і *Яр. Свобода*, Джерсі Сіті, ч. 22 (202) з 3. 8. 1952, ст. 5). Народну етимологію подібуємо і в ономастиці, напр. Осмомісл 'мав вісім зміслів (думок)'; Семигінів від того, що там кожний 'сьомий гінув', Стоянів від 'ста Янів (Іванів)', Дрогобич від 'другого бича' й т. п.; сюди належать теж і народні етимології Дніпра й Дністра, згадані на ст. 156-157 (близьче про народну етимологію назовництва в авторових статтях у *3ème Congrès International des Slavistes: Communications et rapports*, 2, 52-55; *OnUVAN* 11, 18-29 і *Proceedings of the 8th International Congress of Onomastic Sciences*, 438-441; пор. теж думку Малкел'а: Not only is etymology one of the oldest linguistic disciplines, but some kind of lay curiosity about word origins seems to have everywhere preceded organized research by margin of millennia (Yakov Malkiel, *Intern. Journal of Am. Linguistics* 23:1, 1-2).

* * *

The following are samples of MUK. etymology of the XVI and XVII c.:

АЛЛНЛ ДІА	А
приходѣть, хвалѣ	пахн, и дорогин
те и въспѣвѣте	масти, и ты ко
живаго ба.	рѣнѣе, илбо зѣ
еврейскѣ бо ма	лѣ пахнѣе.
зыкоѣсть алѣ,	архитрейскѣ, ма
идѣ, и ависл,	шалѣ, начални
анѣ, бѣ.	трѣмъ въсклонѣ
діа, хвалѣте	ниамъ,
въспѣвѣте.	снрѣчь лѣва.
алканѣ, и стн	ѣще, и слѣ.
хотѣнѣ.	ахагѣлѣ, старѣ
алчѣ, и стн хо	ста аггѣльскѣ.
чѣ.	архистратѣгѣ,
амѣ, запрѣды	цѣсарѣ, и ты
илбо неха такѣ	старшѣ кнѣ.
бѣдетѣ.	афнпѣ, бѣмѣ
апѣголѣ, посла	стрѣ старшѣ ра
нѣцѣ.	ца, илбо справ
аршмаѣты, за	ца вѣакѣ зѣлѣ.
	па
	ваѣ

З історії української етимології: пояснення слів цата, церква в Памви Беринди з 1627 р. (пор. Лексикон словеноросский Памви Беринди. Підготовка тексту і вступна стаття В. В. Німчука. Академія Наук Української РСР. Інститут Мовознавства ім. О. О. Потебні: Пам'ятки української мови XVII ст. Серія наукової літератури. Київ 1961, стор. 155).

бамъ днесъ Спѣтъ, оуродилѣмъ бамъ тперѣтъ
Звѣвѣтель, Называѣтѣмъ Онъ Бжїи ХС:
цѣомъ в Грѣцкѣмъ гадъкѣ значїи Помазанецъ.
бо ХС ѣсть Помазаный дхѣомъ Сѣтымъ,
їакъ самъ мѣбнѣтъ: Дхъ Гнѣ намнѣ ѣгоже
радн помазала. ХС, ѣсть тойма гопо.
лнѣго, бо мнѣогїи люде ты имене называѣтѣмъ.
Хрѣомъ называѣтѣмъ Крѣ, Хрѣомъ называѣтѣмъ
Сѣинникъ, хмѣ называѣтѣмъ и Прѣокъ. бо и
Крѣ православный, и Сѣинникъ, и Прѣокъ,
сѣ помазанцалї Бжїи, длатѣ мѣбнѣтъ Бѣ
оуѣты Дѣвїи: Испрїкасятѣмъ помазанны
моимъ и въ Прѣоцѣхъ моихъ неувѣвнѣтѣ.
Ѡ Хѣ названи ѣтъ хрѣїане, їакъ Ісѣтѣне
названи ѣ Інал. Анрїянкобе, названи ѣ
Анѣра. Слова не названи ѣ славы, же обѣ ве
лїкѣи славы на Сѣтѣ вонїю дѣннїл. Памѣ,
названи ѣ пола, же вполѣ вонї. Рѣв названи
ѣ Роса Кмѣдѣ, ииши мѣбнѣтъ, ѣ роѣтѣ
ана, же и нѣсѣ дѣ рѣкїи широко нѣсѣтѣтѣ
роѣтѣмъ, таїкѣ и хрѣїане названи ѣтъ ѣ Хѣ,
длатѣгоѣ, же в Хѣ вѣрѣнѣтъ Ананѣршеи
названи ѣ в Анѣїохїи, бо написано в дѣлнїл
Апѣкнѣхъ: Бѣтѣ же нѣмъ лѣто цѣло собн.

Page 299: Onomastic etymologies by I. Galjatorovskýj, 1659.

До стор. 299:

З історії української етимології: пояснення назв **християнин, ізраїльтянин, асирійчик, слов'янин, поляк, Русь** у Іоанікія Галятовського з 1659 р. (пор. К. Біда: **Іоанікій Галятовський і його „Ключ Разумінія“**. Видання Українського Католицького Університету ім. св. Климента Папи. Том 37 - 39. Пам'ятки української літератури і мови XVII ст. Ч. I. Рим 1975, стор. 45).

Both words *етимолог*, *етимологія* and their deriv. are based on Gk. *étymon* 'true sense of the word', and *lógos* 'word, science', Тимченко 876, АкСл. 17,1940, Klein 1, 548, SWO 203, a. o.; see the following entry.

ЕТИМОН 'etymon', МУк. етімонъ (1627 Беринда); Ру. *этимон*, Ро. *etymon*, etc. — Subst. *властiве значення слова, походження слова*, Тимченко 876.

From Gk. *étymon* 'true sense of the word', Тимченко, I. с..

ЕТИЧНИЙ : **ЕТИКА**.

ЕТИОЛОГІЯ [a]etiology', ModUk.; Ru. *этиология* (since 1806), Ро. *etiologia*, etc. — Deriv. *етиологічний*, -но. — Subst. *наука про причини недуг*, Кузеля 121.

From LLat. *aetiology*, the ultimate source being *aitiologia* 'inquiring into causes', АкСл. 17, 1941, Klein 1, 547, Орел 1, 347.

ЕТИОП, SovUk. ефіоп 'Ethiop[e]', ModUk.; Ru. *эфиоп*, Ро. *Etiop*, etc. — Deriv. *етіопка*, -пський, *Етіопія*. — Subst. *африканець із сх. Африки*.

From Lat. *Aethiops*, the ultimate source being Gk. *Aithiops* 'burnt face', Мельхеев 96, Klein 1, 546.

ЕТНІК AmUk. 'ethnic', first recorded in 1960 (JBR.). — Subst. *зірдливе означення не-панівного елемента в Канаді й США*.

From E. *ethnic* 'related to a national (minority) group'.

ЕТНІЧНИЙ 'ethnic', ModUk.; Ru. *этнический* (since 1866), Ро. *etniczny*, etc. — Deriv. *етнічність*, -но. — Subst. *стосовний до якогось народу, його культури*, Слум. 2, 491.

From Lat. *ethnicus*, the ultimate source being Gk. *ethnikós* 'ts', Орел 1, 347, АкСл. 17, 1942, Klein 1, 547.

етно- — a compound-forming element 'ethno-' in such word as *етно-генеза, -графія, -логія, -психологія, -соціологія, -центризм*, etc., and *етно-граф, -лог*, etc., ModUk., known to all other Sl. — Subst. (rarely:) *людод-, народод-,* e.g. *ечноцид* (neologism of 1970's) — *людод-, народод-вбивство*, etc.

From Gk. *éthnos* 'people', Орел 1, 347, АкСл. 17, 1942.

étoс 'ethos', ModUk.; Po. *etos*. — Subst. *етична своєрідність людини, народу, держави*, Орел 1, 347; *мораль[ність]*.

From Gk. *éthos* 'ts', Орел, I. c., SWO 203.

етранжізм 'foreign word', ModUk. only. — Subst. *чужé, іншомовне слово*.

From Fr. *étranger* 'foreign'.

etyi 'etui, smal case', ModUk.; Po. *etui*. — Subst. *футляр*.

From Fr. *etui* 'ts', Орел 1, 348.

етюд 'essay; study', ModUk.; Ru. *этюд*. Deriv. *етюдний*. — Subst. *нарис; малюнок-чернетка; музичний твір, вправа*.

From Fr. *étude* 'study', the ultimate source being Lat. *studium*, Орел 1, 348, Vasmer 3, 465.

ефэб 'ephebus', ModUk.; Po. *efeb*. — Subst. *юнак (у старовинній Греції)*.

From Gk. *éfēbos* 'youth', Орел 1, 348, Klein 1, 529, SWO 172.

ефэдра 'Ephedra (genus of desert shrubs)' ModUk.; Ru. *эфэдра*, Po. *efédra*, etc. — Deriv. *ефедрин, -овий*. — Subst. *рослина помірної смуги Європи й Азії*, Орел 1, 348.

From Gk. *efédra* 'sitting upon', Klein 1, 529, SWO 172.

ефэкт 'effect', MUK. *ефектъ* (1596 Зизаній), *еффект* (1627 Беринда) до *ефекту* (XVIII c.); Ru. *эффэкт*, Po.

efect, etc. — Deriv. *ефэктний, -ність, -но, ефектівний, -ність, -но*. — Subst. *наслідок, вислід*, Тимченко 877.

From Lat. *effectus*: *efficere* 'to execute, accomplish, produce', Орел 1, 348, Klein 1, 501.

ефемэра 'Ephemera', ModUk.; Ru. *эфемэр[a]*, Po. *efetera*, etc. — Deriv. *ефемэрний*; here also *ефемерида, -дний, -дність, -но*. — Subst. *одноднівка, рослина або звіря, що росте чи живе тільки один день*.

From Gk. *efēmeros* 'lasting but a day', Орел 1, 348, АкСл. 17, 1952, Klein 1, 529.

ефэнді 'effendi, sir', ModUk.; Ru. *эфэнди* (since 1806), Po. *efendi*, etc. — Subst. *пан, добродій*.

From Tk.: Osm. *efendi* 'ts', the ultimate source being Gk. *authéntēs* 'master, ruler', Орел 1, 349, Klein 1, 502, SWO 173.

ефэс 'hilt (of a sword)', ModUk.; Ru. *эфэс*. — Subst. *держак шаблі*.

From ModHG. *Gefäss* 'ts', Ляхін 166.

ефэф arpo 'very good', ModUk.; Cz. *efef*. — Subst. *досконало*.

From Cz. *efef* 'ts', Горбач 845 (missing in Holub-Korečny, Machek, a. o.); the ultimate source seems to be ModHG. *Effetf* 'ts'.

ефіоп SovUk. for етіоп.

ефір '[a]ether', Ru. *эфір*, OES. тирь (1200), еферь; Po. see етэр. — Deriv. *ефірний, -ність, -но, ефиро-ман, -манія, -нос[ний] -олійний*. — Subst. *далэка височінь, безповітряний простір*; see also етэр.

From Gk. *aithēr* 'the upper, purer air, ether', АкСл. 17, 1957, Klein 1, 546.

е́форт AmUk. 'effort', first recorded in 1972 (Кошеляник 197). — Subst. *зусілля*.

From E. *effort* 'ts', Кошеляник, I. с.

Ефрём see **Єфрём**.

ефу́зія 'effusion', ModUk.; Ru. *эффу́зия*, Po. *efuzja*, etc. — Deriv. *ефузі́йний ефузі́вний*. — Subst. *вими́кання*.

From Lat. *effūssio* 'pouring forth' (: *effundere* 'to pour forth, spread abroad', Klein 1, 502).

ех! interj. 'ay!', ModUk. — Deriv. *éx[к]ати, -ання, éхнути*. — Syn. *e!*

A primitive interj. used to express disgust, disappointment, dissatisfaction.

ехі́дний Wd. see **ехідний**.

ехіно - — a compound-forming element 'echino-' in such words as *ехіно* - *ко́к, -коко́з, -хло́а*, etc., ModUk., known to all other Sl.

From Gk. *exino* - : *éxis* 'viper', cf. *ехідна||ехідна*, Klein 1, 497.

éхо 'echo', MUK. *ехо* (XVIII с.); Ru. *э́хо* (XV—XVI с.), Po. *echo*, etc. — Subst. *відо́мін, луна́, відгук*, Кузеля 121.

From Lat. *ēchō*, the ultimate source being Gk. *эхō* 'sound, noise', Тимченко 877, Klein 1, 497.

ехоло́т 'echo-sounding apparatus', ModUk.; Ru., BRu., Bu. *ts*. — Deriv. *ехоло́тний*. Subst. *ідроакусти́чний при́лад для вимі́ровання глибини́ водо́йми або глибини́ зану́рення будь-які́х тіл*, Слум. 2, 493.

From ModHG. *Echo* - *Lot* 'ts'.

ець - ець! interj. used for chasing swine, first recorded in the XX с. (Полісся, Лисенко 20, 28). — Syn. *вець-вець!* Of o/p. origin.

еч! interj. — a variable of *ач!*, q. v.

éчи - пéчи, éчи - пéчи Wd. 'hawthorn, white thorn', first recorded in the XX с. (Стрий). — Subst. *лід*.

An artificial rhyme - formation based on folkloric saying : *éчи - пéчи* (or : *éчи - пéчи*) — *пóза плéчи!* 'hawthorn seeds (put, spred) upon (naked) shoulders', and influenced f/e by the word *пекті* 'to burn'; see also *пек-ти осина!*

ешафóт 'scaffold[ing], staging, platform', ModUk.; Ru. *эшафóт* (in 1806 : *эшафод*). — Deriv. *ешафóтний*. — Subst. *помі́ст для стрáти засу́джених*, Орел 1, 349.

From Fr. *échafaud* 'ts', Орел, I. с., АкСл. 1, 1966.

ешелóн 'echelon', ModUk.; Ru. *эшелóн* (since 1847), Po. — Deriv. *ешелóнный, ешелонувáти, ешелонóваний*. — Subst. *окре́ма часті́на військ; по́їзд, автоко́ло́на або гру́па лі́таків пéвного призначення з людь-ми та вантажéм*, Слум. 2, 493.

From Fr. *échelon* 'ts' (: *échelle* 'ladder'), АкСл. 17, 1967, Klein 1, 497.

ешеве́рія AmUk. 'Echeverria', first recorded in 1970 (JBR.); Po. *eszeweria*. — Subst. *рослі́на з роду Crassulacae*. Named after E. *Echeverria* (1805 - 1851), Argentine poet and prose writer.

ешерно́вка SoCr. 'umbrella', first recorded in 1902 (Верхратський 4, 216), wanting in other Sl. — Subst. *на-расо́ля*.

From Hg. *esernud* 'ts', Верхратський, I. с.

ешкут dial. 'tax collector', first recorded in the XX c. (Бачка, Гнатюк ЕЗб. 30, 339). — Subst. *громадський збірчак податків*, Горбач 15, 326.

From Hg. *esküdt* 'who is sworn in', Горбач, l. c., MNT-ESz. 1, 796.

ешчик dial. for [i]щє, q. v.

еякуляція 'ejaculation', ModUk.; Po. *ejakulacja*. — Subst. *вітриск, віпорск насіння під час взяємнення*.

From Lat. *ejaculatio* 'ts', SWO 175.

еялет 'eyalet, viyalet', ModUk. — Subst. *означення провінції в Туреччині, що нею править баша*, Бойків 167.

From Tk. *eyalet* 'ts', the ultimate source being Ar. *iyālah* 'government', Klein 1, 568.

—x—

Є

Є, е — the eighth letter of the Uk. alphabet; MUK. and OES. name *єсть* 'he is'; numerical value — 5, with a preceding sign † = 5 000.

є see *єсі, єсть*.

е! AmUk. interj. 'ó yes!', first recorded in the XX c. (JBR.). — Subst. *о так!*

From E. *yes* 'ts'.

Є! Vsg. of *Єва*, q. v.

є... — in Uk. dialects (a) continues PS. **e||*je*, e. g. *єдєн, єднєкий*; (b) substitutes stressed *i* : *єрха* < *ірха*, *єстина* < *їстина*; (c) replaces standard *ja...*, e. g. *Єк* < *як*, *єрмó* < *ярмó*; (d) in loanwords appears on place of initial *e...*, e. g. *євангєліє, єпєрхія*, particularly in proper names: *Єва, Євгєн, Євдóкїй*; however, in some cases the original *e...* is preserved, e. g. *єлєктрика, єндогємія, Єврóпа, єтно-*, see svv.

єбєти, also *єбтї, єти* (< **jeb-ti*) 'to have a sexual intercourse', ModUk.; BRu. *єбєць*, Ru. *єбєть||єтє, єтї*, (< **jeb-ti*), Bu. *єба*, SC. *jєbati||jєpsti*, Cz. *jebati*, Slk. *jebati*, Po. *jebać*, LoSo. *jebaś*, UpSo. *jebać*. — Deriv. *єбєти, з-, пере- по-єбєти, наєбєтєся, єбєк[а], єбєн, Wd. єбєць* (Стрий). — Syn. *злєгєтєся, спїлєувєти, вєзємнєтєся*; (арго:) *лєятє, з'їхєти кòгò; чїплєтєся кòгò*, JBR.

From PS. **jeb[a]ti* 'ts', IE. root ***eibh-* : ***oibh-* : ***iebh-* 'coire, futuere', cf. Skt. *yābhāti* 'futuit', Gk. *oifo||oifēō* 'futuo' here also G. *aibo* 'family', cf. Weter-*eiba*, Wiggart — *eiba*, Miklosich 102, Berneker 1, 452, Vasmer 1, 388 (bowdlerized in the Sov. edition of Vasmer² 2, 5, cf. also Dickenmann Wslj. 19, 81), Sławski 1, 542, Skok 1, 765, Pokorny 298, a. o.

Ева, Wd. *Éva* 'Eve, Eva', MUK. *Éввы* Gsg. (1484 Пом'яник 9), *Éva* (1627 Беринда); BRu., Ru., Bu. *Ева*, OCS. *Ev[ɡ]a*, Po. *Ewa*, etc. — Deriv. *Єв[оч]ка*, *Євонька*. Wd. *Євўня*, *-ўся*, Нс. (in calling:) *Є!*; *Євин*; FN. *Євша*, *Євчак*, *Євчук*, *Євчїшин*. — Subst. *прамати* (людського роду); MUK. жизнь, живóть, áбо жїва, áбо живячіа; першая невѣста створеная óт Б[ог]а, 1627 Беринда.

From Gk. *Éua* 'ts', the ultimate source being Hb. *Ḥawwāh* 'a living being', Vasmer² 2, 5, Gerus-T. 37, Петровський 100, Klein 1, 552.

ев Нс. for йняв see йняти.

Євáгрій PN. 'Euaagrius', MUK. *Євáгрій* (1627 Беринда); Ru. *Евагриий*. — Deriv. *Євáгрія*; *Євáгрїєвич*, *Євáгрївна*, MUK. *Євáгрїа* (1627 Беринда). — Subst. MUK. Добрь ловъ, 1627 Беринда.

From Gk. *euàgrios* 'well living in the fields'; 'happy in hunting', Беринда, l. c., Петровський 606.

евáнгеліє, dial. евангеліє, евангелія (Стрий) 'gospel, evangel', MUK. евангеліє (1489), Євгліє (1596 Зизаній), Єввагеліє (1627 Беринда), наша Євангелія (XVII с.), на св. Євангелїи (1706), предъ святимъ евангелїємъ (XVIII с.), сию... книгу Євангелїю Asg. (XVIII с.), OES. іеуаггеліє (1073 Изб. Св.), еуангліє (1096), отъ еуангѣ-

лія (XI с.), Еуангеліє (1390); BRu. *евáнгелле*, Ru. *евáнгеліє*, OCS. *jevangelije*, Po. *ewangelia*, etc. — Deriv. *евáнгелік*, *-чка*, *-ицький*, *евáнгеліст*, *евáнгеліський*, MUK. евангелікъ (XVI—XVIII с.), евангеліський (XVI—XVIII с.), OES. евангелістъ. еуангеліское. — Subst. „*благовістъ*”, „*благовіствування*” — так зовуться чотири перші книги Нового Заповіту, що оповідають про життя й науку Ісуса Христа, Бойків 167.

From Gk. *euaggelion* 'reward of good tidings; gospel', Срезневский 1, 805, Тимченко 877, Преображенский 211, Vasmer² 2, 5, Шанский сл. 1:2, 243, Klein 1, 552, a. o.

Євбу́л, Wd. *Евбу́л* 'Eubulus', MUK. *Євбу́ль* (1627 Беринда); Ru. *Евбу́л*. — Subst. MUK. добрый, радца, 1627 Беринда.

From Gk. *Euboúlos* 'good adviser'.

Євгѣн[ій], Wd. *Евгѣн[ій]* PN. 'Eugene', MUK. *Євгѣнїй* (1627 Беринда); BRu. *Јўген[ій]*, Ru. *Евгѣний*, OCS. *Ievgenii*, Po. *Eugeniusz*, etc. — Deriv. *Євгѣнія*, Wd. *Евгѣнія*; (Євгѣн:) *Євгѣнович*, *-нівна*, *Євгѣнчик*, *Гѣнко*, *Гѣнж*, *Гѣнусь*, Wd. *Гѣнко*, *Гѣн[ч]ик*, *Гѣнусь*; (Євгѣнїй:) *Євгѣнїєвич*||*Євгѣнїйович*, *Євгѣнїївна*, *Єня*; *Жѣня*; MUK. *Євгѣнія*. — Subst. MUK. Бл[а]городень, 1627 Беринда.

From Gk. *Eugenēs*||*Eugénios* 'well born, nobleman', Pape 401, Петровський 101.

евгѣніка, Wd. *евгѣніка* 'eugenics', ModUk.; Ru. *евгѣніка*, Po. *genetyka*, etc. — Deriv. *евгѣнїчний*; Wd. *евгѣнїтика*. — Subst. *наука про поліпшення людської породи біологічним добóром*, Орел 1, 295.

From E. *eugenics*, a term coined by F. Galton, E. anthropologist, in 1883 from Gk. *eugenēs* 'well born', see the preceding entry.

Євграф, (rarely) : Євграфій, Ed. Євграф, Ївграф, Йовграф, Wd. Евграф PN. 'Eugraph', MUK. Євграфъ (1627 Беринда); BRu. *Јѹграф*, Ru. *Евграф*. — Deriv. *Євграфович*, *-ївна*. — Subst. MUK. Добролисець.

From Gk. *Eúgrafos*||*Eugrāfios* 'good writer; painter', Pape 403, Петровский 102.

Євдокім, Wd. Евдокім, Ed. Явдокім PN. 'Eudokimos', MUK. Євдокімъ (1627 Беринда); BRu. *Јѹдокім*, Ru. *Евдокім*, colloq. *Авдокім*, *Явдокім*. — Deriv. *Євдокімович*, *-ївна*, — Subst. MUK. Бл[а]гоиспытатель.

From Gk. *Eudókitos* 'glorious', Петровский 102.

Євдокія, Wd. Евдóкія. Ed. Явдóкія PN. 'Eudokia', MUK. Євдокія (1627 Беринда), BRu. *Јѹдокія*, Ru. *Евдокія*, colloq. *Авдокія*. — Deriv. *Докія*, *Вівдя*, colloq. *Євдóха*||*Явдóха*; *Євдóш[еч]ка*, *Дóзя*, *Дóця*, *Дóцька*. — Subst. MUK. Бл[а]говолéніє.

From Gk. *Eudokía*||*Eudokíē* 'goodwill, kindness', Pape 404, Петровский 102.

Євдóксій, Wd. Евдóксій PN. 'Eudoxios', MUK. Євдоксія (1627 Беринда); BRu. *Јѹдóкс[ій]*, Ru. *Евдóксій*. — Deriv. *Євдóксієвич*, *-ївна*; *Євдóксія*. — Subst. MUK. Доброслáвєнь.

From Gk. *Eudóksios* 'one, having good fame', Pape 405, Петровский 102.

Євдóксія : Євдóксій.

Євелпíст PN. 'Euepistos', ModUk.; Ru. *Евелміст*. — Deriv. *Евелмістович*, *-тівна*.

From Gk. *Eueípistos* 'of good hope', Pape 405, Петровский 102.

євір Wd. for явір.

євірниці Нс. for явірниці : явір.

євка : єва.

Євкарп[ій] PN. 'Eukarpios', ModUk.; BRu. *Јѹкарп[ій]*, Ru. *Евкарп[ий]*. — Deriv. *Євкарпович*, *-ївна*.

From Gk. *Eukárpōs* 'fertile', Pape 409, Петровский 103.

Євкрáтій PN. 'Eukratios', MUK. Євкрáтій (1627 Беринда). — Deriv. *Євкрáтієвич*, *-ївна*. — Subst. Бл[а]-го держáвний.

From Gk. *Eukrátios* 'one (endowed) with good power; strong, mighty', Pape 411.

Євкл PN. 'Eukl', ModUk. (Грінченко 4, 552). — Deriv. *Євкла* ; Ru. *Евклий*.

From Gk. *eu-* 'good' and *kléos* 'good report, fame, glory'.

Євлáлій PN. 'Eulalios', ModUk.; Ru. *Евлáлій*. — Deriv. *Євлáлія*, *Ляля* (<**Лáля*).

From Gk. *Eulálios* 'eloquent' (: *ēdálalos* 'sweetly speaking'), Петровский 103, Klein 1, 349.

Евлáмпій, Wd. Евлáмпій PN. 'Eulampios', ModUk.; Ru. *Евлáмпий*. — Subst. *Добросвіт*.

From Gk. *Eulámpios* 'good light', Петровський 103.

Евлóгій, Wd. Евлóгій PN. 'Eulogios', MUK. Евлóгій (1627 Беринда); Ru. *Евлóгий*. — Deriv. *Євлóгієвич*, *-ївна* — Subst. MUK. Бл[а]гословéный.

From Gk. *Eulógios* 'Benedict'.

Евмéн, Wd. Евмéн PN. 'Eumenios', MUK. Евмéний (1627 Беринда); Ru. *Евмéн[ий]*. — Deriv. *Євмéнович*, *-нівна*. — Subst. Доброхóтний.

From Gk. *Eumenés* 'favourable', Петровський 103.

Евнікія PN. 'Eunice', MUK. Евнікія (1627 Беринда); Ru. *Евнікія*. — Subst. Бл[а]гопобéдна.

From Gk. *Euníkē* 'good victory', Rare 414, Петровський 104.

éвнух, Wd. éвнұх 'eunuch', MUK. Евнух (1596 Зизаній), éвнухъ (1627 Беринда), евнуха Asg. (XVII с.), евнух (XVIII с.), Ru. *éвнух*, Po. eunuch, etc. — Deriv. *евнушóк*, *евнухувáтий*. — Subst. *кастрóваний слугá-наглядáч за жінкáми гарéму*, Слум. 2, 494.

From Gk. *eupoichos* 'guardian of the bed', Тимченко 878, Шанский Сл. 1 : 5, 244, Klein 1, 549.

Евóд (rare:) PN. 'Euodos', MUK. Евóдъ (1627 Беринда); Ru. *Евóд*. — Deriv. *Євóдович*, *-дівна*. — Subst. MUK. Бл[а]гопúтний.

From Gk. *Euodós* 'one being on a right road'.

Евпатóрія, Wd. Евпатóрія 'Eupatoria (in Crimea), since the XVIII с.; Ru. *Евпатория*, Po. Eupatoria, etc. — Syn (former names:) *Козлóв*, Тк.-Osm. *Gezleve*.

From Gk. *Eupatōrion*, named after Mithridátēs VI *Eupatōr*, Unbegaun RES. 16, 224—225.

Евпράксія PN. 'Eupraxia', MUK. Євпраксѣя, іа (1627 Беринда); Ru. *Евпράксія*. — Subst. MUK. Щаслївая.

From Gk. *Eupraxia* 'luck, success, happiness', Петровський 104.

еврáх, **еврашóк** dial. for ховрáх, ховрашóк.

Еврáх, **-áсь** colloq. : Юрїй.

еврéй, Wd. гебрéй 'Jew', MUK. євреи (1560 КА), еврéй (1627 Беринда), гебреос (1736 Інтермедїї 118); OES. еврей (XI с. Остр. ев.); BRu. *яўрэў*, *эбрэў*, Ru. *еврéй*, Bu. *евреин*, OCS. *evreinz*, SC. [*H*]ébrej, Cz., Slk. *Hebrej*, Po. *hebréusz*, *hebrajczyk*. — Deriv. *еврéйка*, Wd. *гебрéйка*, *еврéйський*, Wd. *гебрéйський*, *гебра* 'gang' (Львїв); here also *гебраїст*, *-[и]ка*, MUK. еврейським Isg. (1596 Зизаній), еврейського Gsg. (1627 Беринда), еврейским Isg. (XVIII с.), по еврейску (XVII с.). — Syn. *ізраїльтянин*, Wd. *жид*, *жидовїн*; MUK. жїдовїнь пришéльник, 1627 Беринда.

From Gk. *Hebraios* 'ts' via CS. еврей, the ultimate source being Hb. 'ibhrí 'he who came from across (the River)', Тимченко 878, Преображенский 1, 211, Skok 1, 663, Klein 1, 712.

Еврóпа see Еврóпа.

Євсаган PN. 'Eusahan', ModUk. (Грінченко 4, 552); Ru. *Евсаганей*.

A f|e. deformation of a hybrid: Gk. *eu-* 'well, good' and Lat. *signum* 'sign', Петровский 105.

Євсєвій, Wd. Евсєвій PN. 'Eusebius', MUK.Євсєвій (1627 Беринда); Ru. *Евсєвій*. — Deriv. *Євсєвійович*, *-ївна*; *Євсєвія*; here also *Овсїй*, *Овсїйович*, *-ївна*. — Subst. MUK. Бл[а]гочестївъ.

From Gk. *Eusébeios* : *eusébeia* 'reverence (towards the gods), piety, religion', Pape 428, Петровский 105.

Євста́хїй||**Євста́фїй**, Wd. Евста́хїй||Евста́фїй PN. 'Eustace' MUK.Євста́фїй (1627 Беринда), Po. *Eustachy*. — Deriv. *Євста́хїйович*, *-ївна*; *Євста́хїя*, Wd. *Евста́хїя*; here also *Оста́н*, *Остапович*, *-ївна*; FN. *Остапович*, *Остапєнко*, *Стах*, *Сташкó*, *Сташкєвич*. Subst. Истинненъ, Твєрдъ.

From Gk. *Eustáxios* 'fruitful', Klein 1, 551, Pape 426. Петровский 105.

Євстигнїй PN. 'Eustyhniy', ModUk.; Ru. *Евс[т]игнєй*. — Deriv. *Євстигнїйович*, *-ївна*.

A f|e. deformation of a hybrid : *eu-* 'well, good', and Lat. *signum* 'sign', see Євсаган.

Євстрáт, Wd. Евстрáт 'Eustrat' MUK.Євстрáтїй (1627 Беринда); Ru. *Евстрáт[ий]*. — Deriv. *Євстрáтович*, *-тївна*. — Syn. MUK. Бл[а]гъ воинь.

From Gk. *eu-* 'well, good', and *strátios* 'warlike'.

Євтїм[їй] see Євфїмїй.

Євтїхїй PN. 'Eutychios', MUK.Євтїхїй (1627 Беринда); Ru. *Евтїхїй*. — Deriv. *Євтихїян*; *Євтихїйович*, *-ївна*; *Євтїх*, *Явтїх*, FN. *Євтїхїв*, *Євтушєнко*. — Subst. MUK. Бл[а]гочестлївъ.

From Gk. *Eutýxios* 'well-off, successful, lucky', Pape 428, Петровский 106.

Євтрóпїй PN. 'Eutropios', MUK.Євтрóпїй ; VRu. *Яўтрóп*, Ru. *Евтрóпїй*. Subst. Бл[а]гобразен.

From Gk. *Eutrópios* 'easily turning, versatile', Pape 427.

Євфїмїй, Wd. Евтїм[їй] PN. 'Euthymios', MUK.Євфїмїй (1627 Беринда); Ru. *Евфїмїй*, Po. *Eutymsz*. — Deriv. *Євфїмїя*, *Євфїмїян*, Wd. *Евфїмїян*, Ed. *Явхїм*, *Юхїм* — ім'я... у нас, видно, було дуже популярним... безліч прїзвищ, утворених від нього: *Юхїменко*, *Єфїменко*, *Юхимчїк*, *Юхимóвич* (*Яхимóвич*), *Юхимўсь*, *Юхїмась*, *Юхимáсенко*, *Юхїмець*, *Юхїмївський* тощо, cf. Иван Глинський Україна ч. 34/66. Subst. Своїм коренем згадане ім'я... в перекладі передається як *благодїшнїй*, *радїснїй*, *доброхвáльнїй*, cf. Иван Глинський, I. с. ; MUK. Весєлїй. охóтнїй áбо бл[а]годїшенъ, 1627 Беринда.

From Gk. *Euthýmios* 'of good mood', Pape 408, Петровский 107, Глинський, I. с.

Євфрáсїй PN. 'Euphrasios', ModUk. Ru. *Є[в]фрáсїй*. — Deriv. *Євфрáсїя*; MUK.Євфрасїя (1627 Беринда); *Євфрáсїйович*, *-ївна*. — Subst. MUK. Учтївая радост[ь], 1627 Беринда.

From Gk. *Eufrásios* 'joyful, joyous', Pape 430.

Євфросін PN. 'Euphrosin', MUK. Євфросін (1627 Беринда); Ru. *Є[в]фросін*. — Deriv. *Євфросінович, -нівна; Євфросіна, -нія, Пріська*. MUK. Євфросіна. — Subst. радість[ь] приносячий.

From Gk. *Eufrosynos* 'cheery'.

Євхарістія, Wd. Евхарістія 'Eucharist', MUK. Євхарістія (XVIII с.). — *Святá вечєря*, Кузеля 109.

From *Eucharistia* 'ts', Тимченко 895.

євхімок arch. 'thaler (money)', MUK. по сту євхимковъ (XVIII с.). Subst. *монєта тáляр*, Тимченко 878.

From GN. Joachimsthal in Bohemia, where it was coined in XVI с.; see also дóляр, тáляр|тáлер.

євшáн [-зілля], Wd. євшáн 'wormwood (growing in the steppes); (poet.) a magic herb supposed to restore attachment to one's homeland by its scent', MUK. євшану Gsg. (XV с.); Ru. *євшáн||ємиáн*; — Deriv. Євшáн (pseudonym of М. Федюшка, Тулуб 231). — Syn. *полін*; (*поет.:*) *магічне зілля, що має силу навертíти лю́дину „на рóзум”* (Слум. 2, 494), *привертáти їй любов до бáтьківщини*.

According to Zajaczkowski 2, 24 - 5, it is orig. a Polovcian (Cuman) word, taken over by Tk. languages, cf. Chagat. *jaušan*, Kazakh *žuzan*, Bashk. *jušan*, etc.; Мелиоранский ИзБОРЯС. 10:4, 120 Радлов 4, 173, Vasmer² 2, 7, Тимченко 878.

Єгіпет, Wd. Егіпет, Ed. Ягіпет GN. 'Егупт', MUK. в' Єгуптѣ (1586 Зизаній), Єгуптѣ (1627 Беринда), OES. Єгуптъ; Ru. *Егіпет*, Po. *Егупт*, etc. — Deriv. *єгиптянин, -нка, єгіпетський, єгіпта, єгиптолог, єгиптолог-*

ія, єгиптологічний; MUK. єгип'тяномъ Dpl. (XVIII с.), єгиптянини (:*єгиптянина=єгиптянка) Gsg. (XVII с.), єгиптяніня (1627 Беринда), оу Єгуптчиковъ (XVII с.), єгипетское (XVI с.), Єгупецкой Lsg. (XVII с.), єгипетскими Ipl. (XVIII с.), єгипетскаго Gsg. (XVIII с. Інтермедіі 144), Єгипского (XVI с. КА. 32), єгиптски (XVII с. Гептаглот 24). — Subst. *країна в північно-східній Африці над Нілом*; MUK. оскорбляющий, аб[о] тѣсности аб[о] смутки, 1627 Беринда.

From Gk. *Aiguptos* 'ts', the ultimate source being Eg. *Ha[t]-kuptah* 'one of the names of Memphis' lit. 'house Ptah' — the ancient city of Egypt', Staszewski 76, Klein 1, 503.

єгла Wd. for ігла.

єгнічка Wd. for ягнічка: ягня.

єгó, [i]гó Wd. for йогó.

Єгóва 'Jehovah, Yahweh', ModUk., Po. Jahwe, — Deriv. *єговіст*. — Subst. *урочіста назва Бóга в Біблії*, Бойків 167.

From an erroneous transliteration of the Tetragrammaton *Jehovah*, first used in 1518 by Peter Gallatin, confessor of Pope Leo X; a modern attempt to transliterate it is Yahweh, the name of God based on the Hb. verb *hāwāh* (>*hāyāh*) and lit. meaning 'one who is, the existing', or 'He who calls for existence, the Eternal', Klein 1, 827, 2, 1759.

Єгóр PN. 'George', ModUk.; Ru. *Егóр[ий]*. — Deriv. *Єгóрович, -рівна*; FN. *Єгорóвич, Єгорéнко*. — Syn. *Геóргій, Юрій*.

A colloq. form of Георгій, see Юрій.

егоза́ see ягоза́.

éгер, SovUk. éгер 'hunter; chasseur', ModUk. ; BRu. *éгер*, Ru. *эгерь*. — Deriv. *éгерський*, *éгермайстер*, SovUk. *егермейстер*. — Subst. *спеціаліст - мисливець, що керує полюванням*, Слум, 2, 495.

From ModHG. *Jäger* 'ts', РССтоцький 4, 262, Преображенский 1, 211.

егóвати, ігóвати Bk. 'to press, to move on the same place', first occurrence : 1934 (Кміт 69); wanting in other Sl. — Subst. *товкту́, сувáти по одному́ місці*.

Origin obscure ; its connection with гóйдáти, though possible, cannot be substantiated.

егóмость Wd., also егóмосць (Стрий), SovUk. егóмость 'priest', first recorded in the XIX c. (Франко 1, 426); BRu. *егóмасць*, Po. *jegotosé* — Deriv. *егóмосту́ньо*. — Subst. *священник, пін*, Франко, 1. c.

From Po. *jegotosé* 'his (= your) reverence, your honour, Sławski 1, 555 - 556; see also імость.

едамáшок Ed. for адамáшок, see адамáшка.

édváб, dial. also гédváб (Шелудько 1, 31), одвábь (Носенко 130) 'silk'; MUK. едвábь (1596 Зизаній), едвábь (1627 Беринда), едвabь (XVII c. ЛСЛ 61), едвabu Gsg. (XVIII c.), едвabомъ Isg. (XVIII c.), OES. годобль || гьдo-вabль, годовавлени (XVII c.), годовавлены (XIV c.); BRu. едвáb, Ru. годовábль, SCS. *годовабль*, MBu. годовавьнь, Cz. *hedvábi* || *hedbáv*, Slk. *hodváб*, Po. *jedwab*. — Deriv.

едвábний; MUK. едвabный (XV - XVIII c.), едвabница (XVII - XVIII c.). — Subst. *сорт коштовної шовкової тканини*, Слум, 2, 495.

From Po. *jedwab* 'ts' which, in turn, comes from Cz. *hedvábi*, Шелудько 1, 31, Тимченко 879; the ultimate source is MHG. *gota-webbi,-weppi* which was directly borrowed by Ru. and OES, Vasmer² 1, 426, Brückner 204.

едén dial. for одін (Кміт 70).

едéне dial. (Лисенко 28), *едзéне* (Горбач 15,314) 'eating', first recorded in the XX c. ; Po. *jedzenie*. — Subst. *їжа*, Горбач, 1. c.

From Po. *jedzenie* 'ts'.

едíний 'the only one, sole, unique', MUK. единъ, единый (XV - XVIII c.), OES. единъ (XI - XIV c.); BRu. *адзіны*, Ru. *единый*, OCS. *jedínъ*, Bu. *edín*, dial. *адін*, SC. *jedini*, Sl. *edin*, Cz., Slk. *jedíný*, LoSo. *ježiny*, UpSo. *jedyn*, Plb. *jidáinэ*. — Deriv. *едíність*, *едина́к*, *-áчка*, *едини́ця*, *едíно*, and several compounds: *едино-бóжжя*, *-бóрство*, *-бóрствувати*, *-вiрець*, *-вiрний*, *-вiрство*, *-вiрський*, *-владдя*, *-державний*, *-державність*, *-крóвний*, *-крóвність*, *-начáльний*, *-начáльник*, *-начáльність*, *-племiнний*, *-племiнник*, *-рiг*, *-утрóбний*, etc., MUK. *единовичъ*, *-ка* (XVII c.), *единоцтво* (XV - XVII c.), *единонь* (XV - XVIII c.), *едино́тний* (XVII c.), *едино́чити* (XVI c.), *едино́читися* ((XVI c.), compounds: *едино-кревный* (XVIII c.), *-матерный* (XVIII c.), *-мысл[e]ный* (XV - XVII c.), *-мысл[e]но* (XV - XVIII c.), *-мысликъ* (XVII - XVIII c.), *-правно* (XVI c.), *-природне* (XVII c.), *-родець* (XVIII c.), *-роднýй* (XV - XVIII c.), *-роженýй* (VII c.), *-рóжець* (XVII c.), *-словне* (XVII - XVIII c.), *-словный* (XVIII c.), *-стайно* (XVII c.), *-стайность* (XVII c.), *-стай-*

ный (XVI - XVII с.), -сущникъ (XVII с.), -чадый (XV - XVII с.), etc. ; OES. (in addition to the foregoing MUK. formations:) *единаче*, *ачитися*, *-ачьство*, *едино-мужица* (XII с.), *-видень* (XI с.), *-властие* (XI с.), *-вольны*, *-вольственѣ* (XIV с.), *-вѣрие* (XI с.), *-гласнѣ* (1300), *-д[у]шье* (XIII с.), *-дъньны* (XI с.), *-дърѣжець* (XI с.), *-жительно* (XI с.), *-моудрьно* (XII с.), *-началие* (XII с.), *-бразьно* (XII с.), *-плтьники* (XI с.), *-присущьное* (XII с.), *-славьникъ* (XII с.), *--словиe* (1076), *-стольна* (XI с.), *-сущие* (XI с.), *-сущьнии* (XI с.), *-умие* (XI с.), *-хотьныи* (1073), *-частьныи* (XI с.), *-числьныя* (1096), *-чьстьныхъ* (XI с.), а. о.; FN. *Єдинак*. Суп. *одін*, *без інших*; *цїлісний*, *неподільний*, Слум. 2, 495.

From OCS. *jedinъ*, *-na*, *-no* 'the only one' instead of Uk. *одін*, q. v.

едн... see *одн...*

еднати 'to unite', MUK. *еднати* (XVI - XVIII с.), OUK. *еднал* (1347): BRu. *еднаць*, Cz. *jednati*, Slk. *jednat'*, LoSo. *jadnaš*, UpSo. *jednač*, SC. (rare:) *jédnati[se]* (XVIII с.). — Deriv. *еднатися*, *-ання*, *виєднати*, *виєднувати*, *з'-*, *об'-*, *при-*, *роз'єднати[ся]*, *-ання*, *з'-*, *об'-*, *при-*, *роз'єднувати[ся]*, *-ання*, *еднальний*, *-ність*, *-но*, dial. *еднанка*, MUK. *еднат[и]ся* (XV - XVII с.), *еднал[ь]ный* *еднанный* (XVI с.), *еднаніе* (XV - XVII с.), *еднацкии* (XVI с.), *едначь* (XVI - XVII с.), *едначьнымъ* Isg. (XVI с.), OUK. *еднаніе* (1347); FN. *Єднак[а]*. — Суп. *скрїплювати одно з другим яким-небудь способом*; *встановлювати зв'язок*; *створювати близькі стосунки*, *зближувати*; *створювати єдність*, *згуртовувати*; *збирати до купи*, *створювати щось єдине*, *цїле*; *домовлятися*; *умовляти*, Слум. 2, 496 - 497.

An early borrowing from Po. *jednać* 'ts' (XIV с.), Sławski 1, 546 - 547.

єдність see *одність*.

єднова dial. 'chalice, wine cup', first recorded in the XX с. (Лисенко² 71); wanting in other Sl. — Sust. *кєлмх*.

Etymology uncertain; its connection with *еден* > *одін*, though possible, cannot be substantiated; see *яндова*.

єднорал dial. for *генерал*.

єдноручка dial. for *одноручка* : *одін*.

єднус (Желеховський 1, 214), *ягнусъ* (Носенко 130, 412) 'ducat, gold coin (in a necklace)', MUK. deriv. only, wanting in other Sl. — Deriv. *ягнусокъ* (Носенко 1. с.); MUK. *єднусковъ*, *єднусочковъ* Gpl. (XVIII с.). — Subst. *метал*; *веліка золота монета*; *крўлий металевий образок*, *що його жінки носять на шії*, Носенко, 1. с.; *пєрстень в намісті*, *дукат*, Желеховський, 1.с.

A distorted Lat. *agnus* 'lamb', cf. отъ латинскаго *agnus* - агнецъ, котораго уніаты носять какъ прообразованіе спасителя міра, Носенко 412.

єдомий dial. for *ідомий*, see *істи*.

єжевіка, *єжіна*, *єжовник* dial. for *ожіна*.

єжук dial. for *їжак*, see *їж*.

єз dial. for *яз*.

єзвір Hc. 'hollow, ravine (in mountains)' first recorded in the XIX с. (Шухевич 1, 178, 210), wanting in other Sl. — Subst. *узвір*.

A dial. blending of *яз* and *узвір*, see s. vv.

езгúля dial. for зозúля.

Єзекиїл PN. 'Ezekiel', MUK. Єзекеил (1596 Зизаній), Єзекиль (1627 Беринда); Ru. *Езекиїл*, Po. *Ezekiel*, etc. — Subst. MUK. Моць Б[о]жая.

From Gk. *Iedzeikiēl*, the ultimate source being Hb. *Yehezqēl* 'God strengthens', Петровский 108, Klein 1, 568.

езйчок dial. for язйчок : язйк.

Єзовище GN. : яз.

езуїт 'Jesuit', MUK. езуиты Npl. (XVII c.); BRu. *езуїт*, Ru. *езуїт*, Po. *jezuita*. — Deriv. *езуїтка*, *езуїтизм*, *езуїтство*, *-тський*, *езуїтствувати*, *-ання*, — Subst. *член католицького чернічного ордену, що його заклав у Паріжі Ігнат Льойбля в 1534 р. ; (перен.: лицемір, підступна людина.*

From W.Europ Jesuit, perhaps via Po. *jezuita*, cf. MUK. езиты (:*езуита), deriv. from *Jesus* with suffix *-ita*, Klein 1, 828, SWO. 324.

еї Wd. see ї.

ей! interj. indeed, verily, ModUk.; for other Sl. see ей! — Deriv. *ей - ей!*, *ей же!*, *ей - Бóгу!* Syn. ей!

A preiotated variable of ей! q.v.

ек Hc. for як.

ейбoмoéму dial. 'God help mee so!', first recorded in the XX c. (Лисенко², 72); wanting in other Sl. — Subst. *їй-бóгу, далéбі, спрáвді.*

From ей - Бóгу - моéму!, see s. vv.

[Є]Катеринослáв arch. 'Jekaterinoslav (since 1926 : Dnipropetrov'ke), since the XVIII c.; Ru. Екатеринослáв (since 1786). — Deriv. [Є]Катеринослáвщина, [є]катиринослáвський. — Syn. старá нáзва теперішнього Дніпропетрoвська.

Like other toponyms of that time, e.g. Єкатериногрáд, Єкатеринодár, Єкатериносéрд, the name Єкатеринослáв, Ukrainianized to Катеринослáв, is connected with the name of Catherine II of Russia, Unbegaun RES. 16, 71 - 73, Vasmer² 2, 12.

експéнс, also е[к]спáнс AmUk. 'expense', first recorded in 1972 (Кошеляник 320). Subst. *витрáта.*

From E. *expense* 'ts', Кошеляник, l.c.; see експéнс.

ектéнія, Wd. ектéнія 'responsory chant, litany', MUK. ектенія (XVI c.); OES. ектенія (XI c.), ектеніе (XII c.), октенія (1280), октенія (1419); BRu. *ектэнія*, Ru. *ектэнія*, Bu. *ектэнія*, Cz. *ektenie*, Po. *ektenia*. — Subst. *рід молитви при службі Бóжій*, Кузеля 122.

From Gk. *ekténeia* 'earnestness, zeal', Орел 1, 350, Шанский 1:5, 255 - 256.

екúрад SoCp. 'exactly, strictly', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗб. 26, 335); Po. *akurat*. — Subst. *якрáз, сáме.*

From Po. *akurat*, the ultimate source being Lat. *accuratus*, see акурáтний.

Елáнець GN. see Ялáнець.

еларгіня = аргін[i]я dial. for жоржїна.

елдáк (apro) 'penis', first recorded in 1950 (Горбач 8, 27), wanting in other Sl. — Subst. *чоловічий статевий óрган.*

Origin uncertain; perhaps it comes from Yi. *jeled* 'boy; thief', Горбач, I. с.

елек dial. 'rest, waistcoat', first recorded in the XX с. (Добруджа, Горбач 14, 17); wanting in other Sl. — Subst. *камізіелька*.

From Tk.-Osm. *yelek* "ts", Горбач, I. с.

Елеазар, Wd. Елеазар PN. 'Elesar', MUK. Елеазаръ; Ru. *Елеазар*. — Deriv. *Елеазарович*, *-ріена*. — Subst. MUK. Б[о]жая поміщ.

From Gk. *Eleadzár*||*Eleádzaros*, the ultimate source being Hb. *El'ázár* 'God has helped', Klein 1, 506, Петровський 109.

Елевфэрий, Wd. Елевфэрий PN. 'Eleupherios', MUK. Елевфэрий (1627 Беринда); Ru. *Елевфэрий*. — Subst. Любочэстенъ, або нескупъ, тъщив[ъ], або волный.

From Gk. *Eleuthérios* 'free-spirited, fit for a freeman'.

елэй, Wd. елэй 'unguent, holy oil, chrism', MUK. елей (албо масло) (XVI с.), еллей (XVII с.), елея Gsg. (XVII с.), елеем (XVII с.), елей (XVIII с. Інтермедіі 128, 170), елео-помазую, -мазаніє (XVII с.); Ru. *елэй*, OCS, *ielěi*, for other Sl. see олій. — Subst. *олівкове масло*, *вживане до богослуження*, Кузеля 122.

From Gk. *élioion* 'olive oil, oil', Тимченко 889, Klein 1, 505.

Елена see Олена.

Еленяк || **Елиняк** 'Yelenyak || Yelunyak (Богдан 331), Eleniak || Puniak (Рудницький 6:3, 225)' first recorded in 1891.

Uk. FN. derived from Елена, see Олена.

элень dial. for олень.

елерэйзи Npl. dial. 'buds', first recorded in the XX с. (Бачка, Горбач 15, 326); wanted in other Sl. — Subst. *пун'янки*.

Etymology uncertain; perhaps from Hg. *elörajz*, the ultimate source being ModHG. *Edelreis* 'slip for grafting', Горбач, letter of 20. 1. 1976.

елэць dial. for ялэць.

Елизавэта||**Елисаветэ**, dial. also Елисаветэ PN. 'Elizabeth', MUK. Елисаветъ (1627 Беринда); Ru. *Елисаветэ*, Po. *Elzbieta*. — Deriv. *Лизавэта*, *Лисавэта*; arch. *Елисаветград* (= *Зінов'ївське*), *Елисаветградівський*. — Subst. MUK. Б[о]гъ присяги, аб[о] сытости, аб[о] Б[о]жая семеракост[ь], аб[о] Б[о]жій покóй, 1627 Беринда.

From Gk. *Eleisabeth*, the ultimate source being Hb. *Elishéba* 'God is an oath', Klein 1, 509; cf. also: „Звідки ваше ім'я?": Ім'я Елисавета виділяється серед інших досить значною кількістю різноманітних форм. У романських та деяких інших мовах воно звучить, наприклад, як Ізабела, в поляків — як Ельжбета, в українців — Елисавета чи Лизавета, в німців Ельза або Льза тощо — Іван Глинський Україна ч. 34/66.

Элик, also 'Елик', Алик AmUk. 'Alex[ander]', first recorded in 1915 (Білаш 54). — Subst. *Олэсь*.

From E. Alex 'ts', Білаш I. с.

эліна dial. for яліна.

елинїця see яліна.

Єлисєй, Wd. Елисєй PN. 'Elishah', MUK. Єлисєй (1627 Беринда); Ru. *Елисєй*. — Deriv. *Єлисєйович*, *-єївна*; here also colloq. *Ялисєй*. — Subst. MUK. Б[о]же здорове аб[о] Бог спасаай.

From Hb. *Elishá* 'God is salvation', Klein 1, 509.

Єлій PN. 'Elij' ModUk.; Ru. *Єлій*||*Гєлій*. — Deriv. *Єлійович*, *-ївна*.

From Gk. *Hélios* 'sun', Петровский 84, 109.

єліца, єлка dial. (Горбач 15, 339) see яліця, ялінка.

єлкій dial. for ілкій.

Єловгед GN. 'Yellowhead (in Rocky Mountains), first recorded in 1942 (Білаш 290).

From AmE. *Yellowhead* 'ts', Білаш, l. c.

єловєга dial. for яловєга.

єловєц[ь] dial. for ялівєць.

Єлькó dial. for Ількó, see Іля.

єлóзити dial. for ялóзити.

єльцє dial. for вильцє, see вїла.

єм'є, ємне dial. for ім'я.

ємка dial. 'oven fork', first recorded in the XX c. (Полісся, Лисенко 28); here also *ємки* Npl. (Сумщина,

Дорошенко Д Бюлетень 9, 108), wanting in other Sl. — Subst. *чанлія*, *роіач*.

A dial. formation based on verb **jєti* : **jьтo*, *jьтєši* 'to take', see [й]няти.

ємкій 'fast', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 214), wanting in other Sl. — Deriv. *ємкість*, *ємко*. — Subst. *шведкїй*, *скóрий*.

Derived from PS **jєti* : **jьтo*, **jьтєši* 'to take', cf. [й]няти.

ємний Wd. 'containing, rich', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 214), wanting in other Sl. — Deriv. *ємність*, *ємно*. — Subst. *місткїй*.

See the preceding entry.

ємне dial. for ім'я.

ємпрэза dial. for імпрэза.

ємý dial. for йомý.

ємшенїк dial. for імшанїк (Полісся Лисенко² 72).

єн[а] 'yen, Japanese coin', ModUk. — Subst. *япóнська монєта*, Бойків 167.

From Jap. *yen* 'ts'.

єнák-[ший] see інákший.

єнглюш Lk. 'inclusively', first recorded in 1935 (Falkowski-Paszyński 117); wanting in other Sl. — Subst. *вклóчно*.

From ModHG. *inklusive* 'ts'.

енджей AmUk. see енджэя || енджий.

ендик dial. for индик (Полісся Лисенко ² 72).

єндик see индик.

єндза Wd. for ягá.

еней Wd. for іней.

енерал dial. for генерал.

єнки AmUk. 'Yankee, citizen of the US.' first recorded in 1949 (JBR.); Po. *janke* (SWO 322). — Deriv. єнкський. — Subst. *америкáнець*.

From AmE. *Yankee* 'ts', the ultimate source being Po. *Janke* Npl. 'the Johns' (: *Janek* 'little John').

енó dial. for йно, see щóйно.

єнóт 'chipmunk', ModUk.; BRu. *янóт*, Ru., Bu. *енóт*, Cz. *jeneta*, Slk. *janota*, Po. *jenot*, UpSo. *janota*. — Deriv. єнóтний. — Subst. *невеликий хижий звір з темно-жовтим густим хут ром*, Слум. 2, 498.

From Ru. *єнот* 'ts', the ultimate source being Ar. *jarneit* 'ts', Vasmer² 2, 20, Шанский 1 : 5, 258-259, SWO 324.

єнчий dial. for інший.

єнчити dial. 'to groan, moan, complain', first recorded in the XX c. (Горбач 21, 29). — Po. *jęczeć*. — Subst. *пláкати, стогнáти з плачém*.

From Po. *jęczeć*. 'ts'; see also ячáти.

єня Ed. for Євгєнія, see Євгєн[ий].

епáрхія, Wd. епáрхія 'eparchy', MUK. епархии Gsg. (1603), в' епáрхїи (XVII c.), OES. по епархии ; BRu. *епáрхія*, Ru., Bu. *епáрхия*, CS. *епархия*, Ma. *епархија*, SC. *epárchiја*, Sln. *eparhija*. — Deriv. *епархіяльний*, Wd. *епархіяльний*; OES. епархиянемъ Dpl., епархиискии. — Subst. *церковно-адміністратівна окрúга, що під за́рядом єпúскопа*, Тимченко 891.

From Gk. *eparchiá* 'office of an eparch, province', Тимченко, l.c., Vasmer² 2, 21, Klein 1, 528, Шанский 1 : 5, 259.

епúскоп, Wd. епúскоп, SovUk. епúскоп 'bishop', MUK. епспъ (XV c.), епископа Gsg. (1596), епископъ (1603), OUK. при... епспи (1376), OES. еппоу Dsg. (XI c. Остр. ев.), епискоупъ (1073 Изб. Св.), епископи Npl. ; BRu. *епúскоп*, Ru., Bu., Ma. *епúскоп*, SC. *épiscope*, Sln. *episkop*, Cz., Slk., Po. *biskup*, LoSo. *biškur*, UpSo. *biskop*. — Deriv. *епископáт*, *епископiя*, *епúскопство*, *-ський*; *архі-епúскоп*; MUK. епископiя (1603), епискупью Asg. (: *епискупий) (XV c.), епископовъ (XVII c.), епископское Nsg. (XVI c.) епископство (XVI c.), епископство- вавши (XVII c.), OUK. еппи Gsg. (1376), OES. еппль (*епискоупль), епискоупить. — Subst. *духóвна осóба, що за́ряджує епáрхiєю*, Тимченко 891.

From Gk. *episkopos* 'overseer', Тимченко, l.c., Klein 1, 175, Шанский 1 : 5, 260; re. WS.. *biskup*, LLat. *episcopus*, via G. *Bischof* (< **biscof*), cf. Brückner 27.

Єпiфáн[ий], Wd. Епiфáн[ий] PN. 'Epirhanios', Muk. Епiфáнiй (1627 Беринда); Ru. *Епифáн[ий]*. — Deriv.

Єпіфанович, -нівна; Єпіфанія, МУк. Єпіфанія. — Subst. МУк. Объявленъ или славный, зацный.

From Gk. *epifánios* 'appearing, manifested', Klein 1, 532.

ер name for the letter ь, OES. ерьмь 1sg. (:*ерь); Ru. ерь, Po. jer (miękki). — Deriv. *эр[ч]ук, пѣр[ч]ук; єрї (=ы)*. — Syn. *праслов. корóтке і (в історічно-порівняльній граматиці); м'який знак (у сучасному правóписі)*.

A conventional designation of PS. ĭ (ѣ) based on its later vocalization into e in strong positions, cf. **вьсь* > *весь*; see also йор.

ералаш 'medley, jumble, hotch-potch, mess ; (card game) yeralash', ModUk. ; Ru. *ералаш*, dial. *яр[а]лаш*, *арлаш* (Vasmer² 2, 22). — Subst. *безладдя, плутанина*, Слум. 2, 498.

From Tk. *ara'aš* 'ts', Радлов 1, 256, 305, Miklosich 105, Vasmer, l.c.

ерарх rarely for гєрарх.

єрба SoAmUk. see жєрба.

ергак 'furcoat', МодUк.; Ru. *єргак, -ак*. — Subst. *кожїх із жерєб'ячої шкіри, вóвною догорї*, Бойків 167.

From Tk.-Tt. *jargak* 'ts', Радлов 3, 136, Vasmer² 2, 22 - 23.

єргїня dial. for жоржїна.

Єрдан[ь] see Йордан.

єрєй see ієрєй.

єрєм, ярєм Нс. for ярмó.

Єрєма dial. for Ярєма, see the following entry.

Єрємія, arch. Ієрємія PN. 'Jeremiah', МУк. Єрємія (1456) Єрмѣй, -мєй (1627 Беринда); Ru. *Иєрємія*, colloq. *Єрємєй*. — Deriv. *Єрємєвич, -ївна*; here also *Ярєма : Ярємович, -мївна; Вєрємїй : Вєрємїйович, -ївна*; FN. *Ярємóвич, Ярємєнко, Ярємко*.

From Gk. *Ieremias*, the ultimate source being Hb. *Yir-tuah* 'the Lord casts, founds', Klein 1, 828, Vasmer² 2, 23. Петровский 111; see also this Dictionary, Vol. 1, 916.

єрєпєнитися colloq. 'to be stubborn; to insist', first recorded in the XIX c.; Ru. *єрєпєнитѣся* 'to bristle up, kick'. — Syn. *наполєгливо настóювати, сєрдїто упи-рãтися*, Слум. 2, 498.

According to Горяев 104, it derives from *єрєпã||єрє-пã* 'haughty, sulky'; yet, Vasmer² 2, 26, connects it with PN. *Єрòпа < Єрòфєй*, q. v.; in both cases Uk. word seems to be borrowed from Ru.

єрєпуд : єрєсь.

єрєсь, dial. also гєрєза, гєрєзія 'heresy', МУк. єрєсь (1489), єрєсь (1627 Беринда), єрєси Npl. (XVII c.), в'єрєсь (XVIII c.), отъ єрєсни, єрєси Npl. (1096), Армєнская же єрєсь гнусѣиши пачє всѣхъ єрєсеи (1390); BRu. *єрєсь*, Ru. *єрєсь*, OCS. *єрєсь*, Po. *herezja*, etc. — Deriv. *єрєсіолог, єрєсіологія, єрєсіярх* here also: *єрєпуд-[ний]* МУк. єрєскому Dsg. (:*єрєський, XVIII c.), єрєс-никъ (XVI-XVIII c.); see also єрєтїк. — Subst. *вчєннєя*,

що розходиться з основами панівної релігії; (перен.:) ухил від загально-прийнятих поглядів, Бойків 167.

From OCS. *eresь* 'ts', the ultimate source being Gk. *haíresis* 'taking, choosing, choice; sect, heresy', Тимченко 892, Vasmer² 2, 24. Шанский 1:5, 261, Klein 1, 723.

еретик, Wd. ерѣтик, герѣтик 'heretic', MUK. о еретице Vsg. (XV с.), еретики Npl. (XVI с.), еретикъ (1627 Беринда), OES. еретикъ (1076 Изб. Св.), еретици Npl. (XI-XIV с.) BRu. *ерэтык*, Ru., Bu. *еретик*, OCS. *eretikъ*, SC. *jeretik*, Cz., Slk. *heretik*, Po. *heretyk*, etc. — Deriv. *еретичка*, *еретичний*, *-ність*, *-но*; MUK. еретичка (XVII с.), еретицкий||геретицкий (XVII с.), еретицтво||геретицтво (XVII с.), OES. еретига, еретичьскый, еретичьство (XI с.). Subst. *послідовник*, *визнавець єреси*; *християнин*, *що визнає деякі засади віри, незгідні з церкóвними*, Орел 1, 350.

From OCS. *jeretikъ*, the ultimate source being Gk. *hairetikós* 'able to choose, heretical'; MUK. and Wd. *еретик* from Po. *heretyk*; Тимченко 897, Шанский 1:5, 262, Klein 1, 723.

ері for ы, see ер.

еріжка see яріжка.

ерий Нс. for ярий.

ерик¹. : ер.

ерик². Wd. for ярик, see яр.

Ерена, Ерина dial. for Ірина.

ерихон Wd. 'Jew', first recorded in the XX с. (Горбач 6, 12), wanting in other Sl. — Deriv. *ерихонський*. Subst. жид, єврей, cf.: „жидів-войків УГА називано ще

ерихони (ніби натякаючи на біблійне оповідання про здобуття Єрихону, Кнїга Ісуса Навина, 6)”, Горбач, 1. с.

From GN. *Єрихон* — Jericho, an ancient city near the north end of the Dead Sea.

єрки GN. see яр.

Єркó Bk. for Юркó (о. С. Їжик ЛБ. 31, 53).

єрмó dial. for ярмó.

Єрмолáй, Wd. Ермолáй PN. 'Hermolaos', MUK. Єрмолáй (1627 Беринда); Ru. *Єрмолáй*, — Deriv. *Єрмолáйович*, *-áйвна*; colloq. *Ярмолáй* : *Ярмолáйович*, *-áйвна*; here also *Єрмáк* : *Єрмáкович*, *-кíвна*. — Subst. MUK. Сíла людíй или речисть людскíй.

From Gk. *Hermēs* 'Hermes' and *laos* 'people', Петровский 113.

єро - see ієро -

єрóваний Нс. for ярóваний : яр.

Єрофéй, Ерофíй PN. 'Ierofij', MUK. Ієрофéй (1627 Беринда); Ru. *Ерофéй*||*Иєрофéй*. — Deriv. *Єрофéйович*, *-éйвна*; *Єрофíйович*, *йвна*; here also colloq. *Єрóха*, *Ярош*. — Subst. MUK. óс[вя]щєнь óт Б[о]га или... Б[о]гу.

From Gk. *hierós* 'holy, consecrated' and *theós* 'god', Петровский 113.

єрмúлка dial. for ярмúлка.

єртíп dial. for вертєп (Клепикова КДОн. 51).

ерунда́ colloq. 'nonsense', ModUk., Ru. *ерунда́*. — Subst. *дурніця, безглу́здя*.

From Ru. *ерунда́* (since 1845) 'ts', the ultimate source being Lat. *gerundium* 'gerund', Преображенский 1, 217, Шанский 1:5, 263.

Єрусалім, arch. Іерусалім, dial. Ярусалім (Кримський 3, 71), (rarely:) Русалім; MUK. Єрусалим (XVI с. КА. 33), Іерусалима Gsg. (XVIII с. Інтермедії 163), Іерусалимѣ (ibid.), OES. Іерусалимъ 1076 Изб. Св.), Ерусалимъ, Іеросалимъ; BRu. *Іерусалім*, Ru. *Іерусалім*, OCS. *Ierusalimъ*, P. *Jerozolima*, etc. — Deriv. *єрусалимський*. — Syn. *Святé місце*.

From Gk. *Ierousalēm*||*Ierosóluma*, the ultimate source being Hb. *Yerūshālāyīm* 'foundation of peace', Vasmer² 2, 227, Klein 1, 828.

єрушка dial. for ярка, see ярий (Полісся Лисенко² 72).

єрха Bk. for ірха (Кміт 70).

єрчий Hc. for ярча : ярка, see ярий.

єрш[ун] dial. for йорж (Полісся Лисенко² 72).

єс AmUk. 'yes', first recorded in 1915 (Білаш 290). — Deriv. *єсер*, *є[с]сир*, *єсирі*, *єсмен*. — Subst. *так*.

From E. *yes* 'ts'; form *єсер*||*є[с]сир* from 'yes, sir', *єсирі* from 'yes, sirree', *єсмен* from 'yes-man', Білаш, I.c.

єсі arch., Wd. -есь 'you are', MUK. *єси*, -есь, OES. *єси*; Ru. *єсі* (Vasmer² 2, 28), OCS. *jesi*, SC. *jěsi*, Cz. [*j*]*si*, OPo. *jes*, LoSo., UpSo. *sy*, Plb. *jis*. — Syn. 2-га ос. одн.

: б́ути; єсть, пор. Дух, що пройняв *єсі* все, хто ти *єсть*? (П. Тичина).

PS. **[j]esi* 'ts', IE. ***esī*, cf. Lith. *esi*, OPr. *assai*, Skt. *ási*, Av. *ahi*, Gk. *eī* (Homeric *essi*), Lat. *es*, Arm. *es*, Goth. *is*, Pedersen IF. 5, 48, Vasmer² 2, 28; see also *єсть*.

Єсип, Єськó colloq. for Йосиф.

єскюзь-мі, also скүзні, екскюз-мі; AmUk. 'excuse me', first recorded in 1917 (Білаш 276). Subst. *вібач[те]!*

From E. *excuse me* 'ts', Білаш, I.c.

єсмен : єс

єсмій Hc. for єсьм[ó].

єсти dial. for істи (Полісся, Лисенко² 72).

єстина Bk. 'saldo, balance', first recorded in 1934 (Кміт 70); wanting in other Sl. — Subst. *віслід з раху́нку, сáльдо*.

Origin uncertain; it might be a dial. form of *істина* 'truth' (see *істий*), or an artificial formation based on *єсть* 'it is'; the former explanation seems to be more persuasive, although the semantic evolution of *єстина* < *істина* is not quite clear.

єсть, е 'is', MUK. *єсть*, OES. *єсть*, *єсть*; BRu. *єць*, Ru. *єсть*, OCS *jestь* Bu., Ma. *e*, SC. *jést*, *je*, Sln. *jest*, Cz. *jest*, *je*, Slk. *je*, Po. *jest*, LoSo. *jo*, UpSo. *je*, Plb. *jā*. — Syn. *існу́є*; 3-тя ос. одн. : б́ути.

From PS. **[j]estь* 'ts', IE. ***esti*, cf. Lith. *ēst[i]*, OPr. *ast[i]*, Skt., Av. *ásti*, Gk. *ésti*, Lat. *est*, OIr. *is*, Goth.

ist, etc., Miklosich -05, Berneker 1, 266, Преображенский 1, 218, Trautmann 71, Brückner 206, Fraenkel 124, Vasmer² 2, 28, Sławski 1, 567, Шанский 1:5, 266, Pokorný 340-341, а. о.; see also есі, есьм.

Еськó colloq. for Йосиф.

есьм arch. for я е.

ет! Bk. for et! (Кміт 69).

етерако MUK. 'otherwise' : етерако : инѣм образом (1627 Беринда). — Syn. *їнакше*, Тимченко 876.

From OCS. *jeterъ* 'other' with suffix *-ako*.

етеро, етір Hc. for ятір.

ѣти 1. Hc. for яти, see няти (Ломацький 7); 2. dial. for ебті, see еба́ти.

Ефрюва́ня GN. : афина||яфина, see s. vv.

Ефі́м[і́й] PN. 'Iefym[ij]', ModUk. ; Ru. *Ефі́м[ий]*. — Deriv. *Ефі́мович*, *-мівна*; here also *Юхим*: *Юхимович*, *-мівна*; FN. *Ефі́мович*, *Ефі́менко*, *Юхі́менко*.

From Gk. *eúfētos* 'of good sound or omen, auspicious'.

ефна́р Wd. 'master of wedding ceremonies', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 215), wanting in other Sl. — Subst. *весі́льний ста́роста*.

From ModHG. *Hafner* 'potter' with Uk. preiotation, change of ja- > je- and semantic evolution : 'potter' > 'he, who holds the pot at the wedding ceremony' > 'toast master' > ,MC'.

ефре́йтор 'lance-corporal, private first class', ModUk. ; ВRu. *яфре́йтор*, Ru. *ефре́йтор*. — Deriv. *ефре́йторство*, *-ський*. — Subst. *воя́к із пе́ршим військо́вим знан-ня́м, що його́ звича́йно присво́юється рядо́вому*, Слум. 2, 499.

From Ru. ефре́йтор, the ultimate source being ModHG. *Gefreiter* 'ts', Шанский 1:5, 267.

Ефре́м, Wd. Ефре́м, Ed. Ехре́м PN. 'Ephraim'; MUK. Ефре[м] (1488); Ru. *Ефре́м[ий]*. — Deriv. *Ефре́мович*, *-мівна*; here also *Охрі́м* : *Охрі́мович*, *-мівна*; FN. *Ефре́мів*, *-мов*, *Ефре́менко*; *Охрі́м*, *Охрі́мович*, *Охрі́менко*.

From Gk. *Efraim*, the ultimate source being Hb. *Ephra'ayim* 'was fruitful', Klein 1, 530, Петровский 114.

ѣфтика dial. 'tuberculosis', first recorded in the XX c. (Бачка, Горбач 15, 331), SC. *jěkteka*. — Deriv. *ѣфтика́ви*. — Subst. *сухо́ти*, Горбач, l. c.

From SC. *jěhtica* < *jěktika* 'ts', the ultimate source being Gk. *hektikós* 'habitual; consumptive', cf. LLat. *hecticus* 'consumptive; feverish', lt. *ettico* 'ts' Skok 1, 770, Klein 1, 713.

ѣхавку! in Wd. phrase; ой, ѣхавку! 'Let him (her) go to hell!', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1,215); wanting in other Sl. — Subst. *до чо́рта!*, *чорт з ним (нею)!*

A taboo (euphemistic) abbr. of the expression : ѣхав би ку (чо́рту, пе́клу, etc.); most probably Lk. or SoCr. (Желеховський, l. c., does not specify the Wd. dialect).

ехидкува́тий Wd. : ехїдний (Желеховський 1,215).

ехїдний, *Ed.* яхїдний (Кримський 3, 71), Wd. ехїдний (Желеховський 1, 215) 'malicious, venomous, insidious', MUK. ехидны Npl. (1489), ехидна (1596 Зизаній), ехїдна (1627 Беринда), OES. іехидьныи, іехидьно (1073 Изб. Св.); BRu. яхїдны, Ru. ехидный, Bu. ехїден. — Deriv. ехїдність, -но, ехїдна ,змія', b/f ехїдна, зла, лукава людина' : ехидствувати, ехїдство. Суп. прїйнятий злістю, хїтристю, лукавством, Слум. 2, 499.

From Gk. *éxidna* 'adder, viper', F. form of an adj. **éxidnos* 'viperlike', Тимченко 884, Klein 1, 497.

ещé Wd. for ще , q.v.

éшібот 'school for Talmudic studies', ModUk., Po. *jeszybot*. — Subst. шкóла для мóлоді, в якій вивчають талмуд.

For etymology see the following entry.

éшіва AmUk. 'Yeshivah; school for Talmudic studies', first recorded in 1965 (JBR). — Subst. шкóла для вивчання талмуду.

From Hb. *yēshibah* 'session ; academy', (: *yāshabh* 'he sat down, was sitting; he remained, dwelled'), Klein 2, 1762, SWO 324.

SUPPLEMENT
TO E - AND € - ENTRIES

(Pp. 238 — 338)

Note:

Just before this part of the Dictionary (letters e - e) went to press the author received the book: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską* (Studies in the field of the Ukrainian - Polish dialectology) (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ). Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CCCLXXVI. Prace Językoznawcze, Zeszyt 44. Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków 1975), from which the following dialectal entries, collected by Ivan Zilynśkyj (=Зілинський З) and his friends and pupils in Western Ukraine, mostly in the period between the two World Wars, are added:

Е

(Зілинський З, 177 :)

еврѡплѣн Wd. for аероплѣн, see вороплѣн in this Dictionary Vol. 1, 481.

егздикутор, егзекүтор, ездекутор, екзикутор, ексдикутор Wd. for екзекүтор, see екзекүція in this Dictionary, Vol. 2, 246.

елэ́ктрика Wd. for елэ́ктрика, see електр[ум] 2, 262 - 263.

енáкший, also е[д]нáкший — Wd. for інáкший, see інший.

эндик, also эндик — Wd. for інді́к, q. v.

эней, эний, эній, also эний, эній Wd. for іней, see s. v.

энчий, also энчий, энший, энций — Wd. for інший, see s. v.

эроплян, эрөплян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary, Vol. 1, 481.

эстик also э́стик — Wd. for істик, see s. v.

Є

(Зілинський 3, 185:)

эблоко, also я́блоко, я́бко, я́пко — Wd. for я́блуко, see s. v.

эвроплян Wd. for аеропля́н, see воропля́н in this Dictionary Vol. 1, 481.

эгла, э́гли Wd. for ігла́, q. v.

егóмосьць Wd. for егóмость see егóмость in this Dictionary, Vol. 2, 318.

эден, э́дин Wd. for оди́н, q. v.

эдна́к Wd. for одна́к, see оди́н.

эдна́кший, also ена́кший, ена́кший — Wd. for інáкший, see інший.

э́йци, э́йця Wd. Npl. for я́йця, see я́йце.

экавий Wd. for гі́кавий, see гик in this Dictionary, Vol. 1, 613.

экра Wd. for ікра́, see s. v.

элинь Wd. for ялі́на, see s. v.

эмла Wd. for імла́, see s. v.

эна (<*енна́ <*една́) Wd. for одна́, see оди́н.

эний, э́ній see іней.

энший, энций Wd. for інший, q. v.

ерінтий Wd. metathetic form of ре́нт[ий], see s. v.

ёрмарок Wd. for ярмарок, see s. v.

эстик Wd. for істик, see s. v.

ечмінь Wd. for ячмінь, see s. v.

(Winnipeg, 7. 7. 1975)

—x—

Ж

Ж, ж — the ninth letter of Uk. alphabet; MUK. and OUK. name: живѣте from OCS. *živěte* : *žiti* 'to live'; numerical value — 7, with a preceding sign * — 7,000.

ж after vowels = же, q. v.

жа́ба Wd. же́ба, же́ба, жь́йба 'frog; toad; paddock; quincy', tonsilitis; (грудна́:) angina pectoris'; MUK. жабы Npl. (XV c.), жаба (XVII—XVIII c.) жабъ двѣ (XVIII c.), жабу Asg. (XVIII c.), жабами 1 pl. (XVI c.) BRu., Ru. ts, OCS. *žaba*, Bu., Ma. жа́ба, SC. *žaba*, Sln. Cz. *žába*, Slk. *žaba*, Po. *żaba*, LoSo., UpSo. *žaba*. — Deriv. жа́б[о]нъка, жа́бочка, жа́бѣце, жаба́лѹха, жаба́лѹха, жаба́р, жабе́нѣ, жабе́нѣт[оч]ко, жабе́р[ов]ѹна, жа́бини, жа́бѣйка, жа́бник, жа́бнѣ, жабо́вѹна, жабо́вѹнѣ, жабо́рѹнѣ, жабу́рѹнѣ, жа́брѣй, жабу́ха, жабу́р, жа́бѣнѣнѣй, жа́бѣнѣсѣкѣй, жа́бѣй, жа́бѣсѣкѣй. жа́б'ячѣй, жабо́нѣти, жабу́нѣти, жа́бѣтитѣся; жабо́ѹд, жабо́ко́лець, жабо́крѣ́кѣвка, жабо́мишо́дрѣ́кѣвка; MUK. жа́бка (XVII—XVIII c.), жа́бско (XVII c.), жа́бѣче (XVIII c.), OES. жа́бѣнѣнѣи (1073 Изб. Св.); FN. Жа́ба́к, Жа́б'ю́к, Жа́б'я́к, Жа́бѣ́нѣсѣкѣй, Жа́бѣ́сѣкѣй; GN. Жа́б'е. Subst. *рѣд безжѣ́вѣсѣтих земно́во́дѣнѣих тѣварѣн*, УРЕ 5, 40.

PS. **žaba* < **gēba* 'ts', IE. ***gʷēbhā* 'ts', cf. OPr. *gabawo* 'toad', OLoG. *quarra*, ModHG. *Quarre* 'eel-pout, tadpole', Du. *kwab*, Miklosich 405, Преображенский 1, 219, Vasmer² 2, 31, Kluge 237, Георгиев 1, 519-520, Skok 3, 669, Pokorny 466, a. o.

жабó 'jabot', ModUk., BRu., Ru. ts (in Ru. since 1803), Cz. *jabot*, Slk. *žabó*, etc. — Subst. *оздóба, на́шивка з ме-рѣжива*.

From Fr. *jabot* 'ts', Шанский 1:5, 271.

жа́бра see зя́бра.

жабра́к, жа́брати dial. for жебра́к, же́брати.

жавéль 'Javel [water]', ModUk.; BRu., Ru. (since 1863) *ts*, Bu. *жавéл*, Cz. *javelský louh*, Po. *woda Javelle'a*. — Deriv. *жавéлева вода́*. — Subst. *ро́зчин хлорних сполу́к для відбілювання ткані́н, папéру й т. п.*

From Fr. *eau de Javelle* (since 1792), Шанский 1:5, 272, Dauzat 418 - 419.

жа́воронок dial. for жа́йворонок, see жа́йвір.

жага́ 'thirst; longing, intense desire, eagerness', ModUk.; Slk. *žaga* (Miklosich 406), Cz. UpSo. *žaha* (ibid). deriv. in other Sl. : Ru. *жагнѹть*, Po. *żagwisty*, etc. — Deriv. *жаго́та, жагли́вий, жагу́чий, -чість, -че*. — Syn. *велі́ке нестрі́мне бажáння пі́ти; пра́гнення; нестрі́мне почуття́ любóви, прі́страсть, то́що*, Слум. 2, 500.

Deriv. from жегті́, q. v.

жа́гель Wd. 'sail', MUK. жакел (XVIc. KA 34), жакгли Npl. (XVIc.), жагель (XVIIc.), жа́гель (1627 Беринда), жакглѣ Dsg. (XVIIIc.), Po. *żagiel*. — Deriv. *жа́лик*, MUK. жекглярь (XVIc.), жеглярь (XVIIc.), жегліовати (XVIIc.), жекглиовáніє (XVII—XVIIIc.) — Subst. *вітри́ло*, Тимченко 896.

From Po. *żagiel* 'ts', the ultimate source being ModHG. *Segel* 'ts', Тимченко, l. c., Brückner 661, Шелудько 1, 31, Горбач 1, 21.

жада́ 'thirst; desire', MUK., OES. жажа and (from OCS:) жажда (XI—XVIIIc.); BRu., Ru. *жа́жда*, OCS. *žežda*, Bu. *жа́жда* (Младенов 164), Ма. *жад||жед*, SC. *žéd*, Slk. *žéja*, OCz. *žieze*, Po. *żądza*. — Deriv. *жадо́та, жадо́ба, жадо́бка, жадо́бний, -но, -ність, жа́дний, -но, -ність, -ніога, -ніочий, [по]жа́длівий, -во, -вість, жаде́нний, -но, -ність, [за]жада́ти, -áння, -áний, -áючий, жаду́вати*, etc., here also deriv. of жа́жда: *жажді́вий, жа́ждувати*; MUK. жадо́сть (XVI—XVIIIc.), жа́дний (XVIc.—XVIIIc.), жа́дливи (1566), жа́дливость (XV—XVIc.), жа́дливе (XVIIc.), жа́дати (XV—XVIIIc.), жа́данье (XV—XVIIIc.), жа́дань (XVIIIc.), жа́даний (1627 Беринда), (from жажа :) жа́жати (XVc.), жа́жний (XVIIc.), OES. жа́даль (1096), жа́жоуца (1119), жа́даєть (XIIc.), жа́жуючи (1370), жа́дить, (from OCS:) жа́ждаєть, жа́жденъ; FN. *Жаданенко, Жажкévич, Жажкович* (Богдан 341). — Syn. *спра́га, жага́, (велі́ке) бажáння, пра́гнення*, Тимченко 898.

PS. *žęda||*žędja 'ts', BS. root **gend-, cf. (*pasi*)gendù 'I feel lack of', gōdas 'desire', IE. root (without -n-) **gvedh - 'to wish', cf. Gk. pōthos 'wish', Ir. guidim 'I ask' etc., Miklosich 409, Brückner 663, Шанский 1 : 5, 272, Skok 3, 675, Pokorny 488, a. o.; according to some linguists, it is connected with жа́дати, cf. Преображенский 1, 220, Holub-Korešný 440.

жа́ден 1. = жа́дний : жада́.

жа́ден 2. = жа́дний, see жо́ден, жо́дний.

жадо́ба : жада́.

Жа́йра PN. 'Jaira', first recorded in the XXc. (Мак). — Syn. Жа́рі, Жануа́рія.

From Port. *Januaria*, cf.: „Ї клікали Жануа́рією або Жа́рі, а батькі між собою називали її Жа́йрою”. Мак 1, 70.

жа́йвір, жа́йворон[ок], dial. жа́воронок (Желеховський 1, 216), же́льворонок, джа́воро[но]к, (Верхратський 2, 409), джа́йворонок, дзя́йворонок, джй́воронок (Зілінський 3, 85), дже́воронок, джя́воронок (Кміт 59), же́йворонок, жй́йворонок (Зілінський, l. c.), жо́рванок (Желеховський 1, 225), (from Po. :) ско́вро́нок (Зілінський, l. c.), шкаво́ро́нок, -ро́нка (Верхратський 2, 484), згово́ро́нок (Преображенский 1, 220) '(sky)lark', MUK., OES. жавороно́къ; BRu. жа́варанак, Ru. жа́ворон[ок], dial. ско́вро́нок, цево́ро́нок (Vasmer² 2, 32), Бу. ско- [ло]вра́нец, ск[в]о́рєц, Sln. škorjanec, škerjanec, škrllec, škrljič, ščrljuk, Cz. skřívánek, škvrlánek, škobranek, škobrunek, škrovánek, škrovan, etc. (NŘ. 24, 195), Slk. škovránok, škorváň, škrovan, Po. skowronek, LoSo. škobronk, UpSo. škovrončik, Plb. zevornák. — Deriv. жа́йвороночок, жа́йворонча́, жа́йвороня́, жа́йворончиха, жа́йворон[о]- чий, жа́йворонків, жа́йворонячий; FN. Жа́йворон[ок], Жа́йворонський (Богдан 341). — Суп. польова, чи степова співуча пташка ряду горобцеподібних, Слум. 2, 503.

The orig. form of this word cannot be determined with any certainty, nor can one say definitely whether it is a compound or simply an unusual deriv. with *-onъ, -anъ* suffixes; жа́[й]ворон[ок], джя́воронок, шкаво́ро́нок, etc. are f/e. adopted to во́рон 'crow' and it is generally assumed that they are compounds with o/p. жа[й]- in the first and во́рон in the second part, cf. га́[й]ворон, РССтоцький Slavia 5, 37, Berneker 1, 298, Brückner 496, Vasmer, l. c., Шанський 1:5, 5, a. o.; according to Булаховський ИзвАН: ОЛЯ. 7, 118, the element жа- is connected with жар 'heat'; the variableness of Sl. forms led Machek to treat them as o/p. formations with suffixes *-onъ||-anъ* and various formal changes in each case, cf. his Et.D. 450 and (extensively :) ZfslPh. 20, 42-47; following this view and consi-

dering the second part (later) f/e. influence of **vornъ* 'crow' one might accept two basic forms: Ru. ще́воронок and Po. skowronek as points of departure for the etymology of this word: both forms are doubtlessly apophonic reflexes of I.E. root ***skeur-*: ***skour-* 'to hide oneself' discussed extensively in Pokorny 951: ще́воронок and skowronek developed into blendings like Uk. шка́воронок, Slk. škovránok, or Cz. (metathetic) škrovanok, and further into Ru. жа́воронок, Ukr. джево́ронок, джа́воронок, жа[й]во́ронок, Sln. škorjanec, etc.; on the other hand orig. ***skour-* was transformed into Бу. ско́вра́н, ско[ло]вра́нец, ск[в]о́рєц, etc.

жак 1. 'student; cantor, precentor; horse-, ox-fly', MUK. жакъ 'student' (XVII c. Синонима 113); Po. żak 'student', Cz. žak, Slk. žiak 'ts'. — Deriv. жа́чок, жа́ків, жа́ківка. — Subst. у́чень, бурса́к; дяк; бо́мок, Грінченко 1, 471.

From Po. żak 'ts', the ultimate source being Gk. *diákos* < *diákonos* 'deacon', Brückner 661, Machek 590.

жак 2. 'creel, bow-net', MUK. жаки Npl. (XVIII c.); BRu. жак, Po. żak. — Subst. *pid véрши* Шелудько 1, 31.

From Po. żak 'ts', the ultimate source being MHG. *sac*, Шелудько 1, 31, Brückner 661; according to РССтоцький 4, 175 direct from MHG.

жак 3. 'plunder', ModUk. — Deriv. жакува́ти, -а́ння. — Subst. грабі́ж, грабу́нок.

Origin uncertain; perhaps from It. *sacco* 'pillage, plunder'.

жакерія 'jacquerie, peasants' revolt (of the Fr. peasants in 1358)', ModUk.; BRu. жаке́рія, Ru. жаке́рія, Sln. žakerija, Cz., Slk., Po. *jacquerie*. — Subst. *селя́нське повста́ння проти́ феода́лів у 1358 р. у Франці́ї*, Орел 1, 351.

From Fr. *jacquerie* 'ts', the ultimate source being PN. *Jacques*, a contemptuous designation of Fr. peasants by the nobles, Орел, l. c., Dauzat 416, Шанский 1:5, 273, SWO. 322.

жакѣт 'jacket', ModUk.; BRu., Ru. (since 1866), Bu. ts, Ма. *жакет*, Po. *żakiet*, etc. — Deriv. *жакѣтик*, *жакѣтка* — Subst. *корѳтка жинѳча одѣжа*; *пиджак*, Слум. 2, 503.

From Fr. *jaquette* 'ts', the ultimate source being Ar. *schakk* 'ts', Шанский 1:5, 273, Dauzat 418.

жалізо Wd. for залізо.

жалісний : жаль.

жаліти : жаль.

жалкувати : жаль.

жалѳ, Wd. also жѳло (Зілинський 3, 40) 'sting' MUK. жалѳ (1627 Беринда), жала Apl. (XVIII c.), на жалѳ (XVIII c.), OES жала Npl. (XI c.); BRu. *джала*, OCS. *želo*, Bu., Ма. *жіло*, SC. *žalac*, Sln. *želo*, Cz. dial. *židlo*, Slk. *žialo*, Po. *żądło*, Ca. *žrdlo*, Plb. *zrdli*. — Deriv. *жалѳцѳ*, *жалѳій*, *жаліти[ся]*, *жаліва*, *-іця*, MUK. *жаливу* Apg. (XVII c.). Суп. *язік (змій)*, *бодѳць (комѳх)*, Тимченко 899.

PS. **žędlo* < **žędlo* 'ts', IE. root the same as in жаль, see s. v.

жалѳба : жаль.

жалована грамота : жалувати, see жаль.

жалування : жалувати, see жаль.

жалюзі, Wd. жалюзія 'jalousie, window shutters', ModUk.; BRu. ts, Ru., Bu. *жалюзі*, SC., Sl. *žaluzije*, Cz. *žaluzie*, Slk. *žaluzie*, Po. *żaluzja*. — Subst. *Гратчѳсті віконниці*, Орел 1, 351.

From Fr. *jalousie* 'ts', Орел, l. c., Dauzat 417, Шанский 1:5, 276, SWO. 816.

жаль, Wd. жель, жель, жиль (Зілинський 3, 111) 'sorrow, grief, regret, concern; repentance, penance; pity, compassion', MUK. жал' (1558), жа[л] (1583 АКЖМУ 55), ку жалю (1588), жаль (XVII—XVIII c.), OUk. жаль (XV c.), OES. жаль; BRu., Ru. *жаль*, OCS. *žalь*, Bu. *жал*, SC. *žāo*, Sln. *žāl*, Slk. *žial'* Po. *żal*, LoSo. *žal*, UpSo. *žel*. — Deriv. *жалъний*, *-но*, [*но-*]жаліти[ся], *-іння*; here also formations belonging to this root: *жалѳба* and deriv. : *жалѳбний*||*жалѳбний*, *жалѳбнѳнький*, *-ко*, *жалѳбник*, *-іця*, *жалѳбний*, *-ність*, *-но*, *жалісливѳць*, *жалісний*, *-ність*, *-но*, *жалісний*, *-ність*, *-но*, *жалісніти*, *жалѳкій*, *жалѳко*, *жалкувати*, *-іня*, *жалюци*, [*но*]жалувати[ся], *-ання*, and rare compounds : *жалюідний*, *-ність*, *-но*; MUK. жалѳеть (XVII c.), жалѳючи (XVIII c.), жалячися (XVIII c.), жалитися (XVIII c.); and further : жалѳба (XVI—XVIII c.), жалѳбливе (XVI—XVIII c.), жалѳбливый (XVI—XVIII c.), жалѳбникъ (XV—XVIII c.), жалѳбницы Npl. (XVII c.), жалѳбный (XVI—XVIII c.), жалѳбно (XVII—XVIII c.), жалѳвати[ся] (XVI—XVIII c.), жалѳваньє (XVII—XVIII c.), жалѳсливый (XVI—XVIII c.), жалѳсливе (XVII c.), жалѳсный (XVI—XVIII c.), жалѳсно (XVI—XVIII c.), жалѳсне (XVIII c.), жалѳстенъ (XVI—XVIII c.), жалѳстивъ (XV—XVIII c.), жалѳщами Ipl. (Слп Іг. XVI c.); жалѳмша (XVII c.), OUk. жалѳбы Gsg. (1347; XV c.), жалѳваньє Gsg. (1437), жалѳую, жалѳуєшь, не жалѳуи (XV c.), жалѳстно (XV c.), OES. жаліти, жаляше, жалящєся, жали[ть]си, жалѳба, жалѳбитися, жалѳвальнии, жалѳвати[ся], жалѳстивыи, жалѳсть (XI c. Остр. ев.); here also OES. желя, Жля, etc. — Суп. *сум*, *печѳль*, *скорѳѳта*; *співчуття*; *скарѳги*, *нарікання*; Слум. 2, 507.

PS. **žaljь* < **gēljь* 'ts', IE. root ***guēl-* : ***guēl-* 'to sting; prick; pain, death' cf. Lith. *gēlti* 'to sting; to cause

pain', *gēla* 'pain', Latv. *dzelt* 'to sting, prick', OHG, OSax. *quāla* 'anguish, torture', ModHG. *Qual* 'pain', Du. *kwaal* 'pain', AS. *cwalu* 'violent death'; here also *жало* and deriv.; Miklosich 406, Brückner 661, Trautmann 83, Fraenkel 145-146, Vasmer ²2, 34-35 and ZfslPh. 20, 399, Шанский 1:5, 274-275, Kluge 273, Pokorny 470-471, а. о.

жандарм, Wd. also *жандар*, *шандар*, *шандір* (Зілинський 3, 106) 'gendarme, armed policeman', ModUk.; BRu. *жандар*, Ru. *жандарм* (since 1799), Po. *żandarm*, etc. — Deriv. *жандарик*, *жандармерія*, *жандармський*. — Subst. *член жандармерії*, *особа*, *що служить у поліції*.

From Fr. *gendarme* 'ts' (< *gens d'arme* 'men at arms'), Шанский 1:5, 276, Klein 1, 646.

Жанна : Іванна, see Іван.

жанр 'gender, genre', ModUk.; BRu. *ts*, Ru. *жанр* (since 1864), Cz. *žánr*, etc. — Deriv. *жанровий*, *-вість*, *-во*, *жанрізм*, *жанріст[ка]*. — Subst. *рід*, *Гатунок*, Кузеля 122.

From Fr. *genre* 'ts', Лесин - Пулинець 103, Шанский 1:5, 276.

жантільний 'coquettish, affected, pretentious', Mod. Uk.; Ru. *жантільний* (since 1897), — Subst. *манірний*, *кокётний*, Слум. 2, 508.

From Ru. *жантільный* 'ts', the ultimate source being Fr. *gentil* 'noble; pretty, pleasing, nice', Шанский 1:5; 277.

жантільон 'gentleman', first recorded in the XIX c. (Кузеля 122). — Subst. *добре вихований і чесний чоловік*; *суп. джентльмен*.

From Fr. *gentilhomme* 'ts', Кузеля, l. c.

Жануарія see Жаїра.

жар 'embers, glowing coals, heat; fever', MUK. *жарь* (XVI—XVII c.), *въ жару* (XVIII c.), OES. *жарь* (XII c), BRu., Ru., Bu., Ma. *жар*, SC., Sln. *žár*, Cz. *žár*, Slk. *žiar*, Po. *żar*, UpSo. arch. *žar*, Ca. *ždr*. — Deriv. *жаро*[ч]о[к], *жарá*, [роз]жарення, *жарéня*, [по]жарін[к]а, [по]жаріще, *жаріння*, *жаркість*, *-ко*, *жариво*, *жарливий*, *-вість*, *-во*, *жарівня*, *жарота*, *пожар*, *пожарний*, *-ник*, *-ня*, *ви-до-*, *на-*, *під-*, *про-*, *роз-жарювання*, *розжарюваність*, *про-*, *роз-жарювач[ка]*, [до-, під-, по-, роз-]жарений, *-ність*, *жарістий*, *жаркий*, *жаровий*, *розжарілий*, *розжарений*, *-ність*, *-но*, [ві-, від-, до-, за-, на-, об-, пере-, під-, по-, про-, роз-]жарити[ся], *-жарювати[ся]*, [за]жарити; compounds: *жаро-знижуючий*, *-стійкий*, *-тривкий*, *-трубний*; here also *жарптіця*; MUK. *жаристый* (XVII c.), *жаркий* (XVI—XVIII c.), *жаркость* (XVII c.), *жарливо* (XVIII c.), *жарливый* (XVII—XVIII c.), *жарливість* (1627 Беринда), *жаровня* (XVIII c.); OES. *жаровь*, *жарявь*; FN. *Жарій*, *Жарко[вський]*, *Жарняк*, *Жарівний*, *Жарівський*, *Жарук*, etc. (Богдан 341). — *Суп. розжарене вугілля*; *сильне тепло*; *гарячка*.

PS. *žarъ < *gērъ 'ts', IE. root **g^hēr- : **g^her- : **g^hor- 'warm, hot', see г[о]ріти.

жарпаль Bk. 'mountain pine', first recorded in 1934, wanting in other Sl. — Subst. *косодеревина*, *шпильковий куш*, *подібний до ялівцю*, *в'ється по землі*, *тамуючи дорóгу*, Кміт l. c.

Origin obscure; perhaps it is a dial. deformation of *жéреп*, q. v.

жаргон. SovUk. *жаргон* 'jargon', ModUk.; BRu., Ru., Bu. *жаргон*, Ma. *жаргон*, Sln. Cz. *žargon*, Slk. *žargón*, Po. *żargon*, etc. — Deriv. *жаргонний*, *жаргоновий*, *жаргонізм*. — Subst. *мова-мішанина*, *зіпсугта мова*.

From *jargon* 'ts', Орел 1, 351, Dauzat 418, Шанский 1:5, 277, SWO. 816.

жардиньєра 'jardinière, flower stand', ModUk.; Ru. *жардиньєрка* (since 1866), Bu. *жардиниєра*, SC., Sln. *žardinjera*, Cz. *žardiniera*, Slk. *žardiniéra*, Po. *żardyniera*, etc. — Deriv. *жардиньєрка*. — Subst. *іарна підставка на квіти*, *кóшик*, Кузеля 123.

From Fr. *jardinière* 'ts', (: *jardin* 'garden'), Орел 1, 352, Dauzat 418, Шанский 1:5, 277, SWO. 816, а. о.

Жáрі see Жаіра.

жарлók Wd. 'glutton, greedy person' (Стрий), MUK. жарлок (XVII с.), жерлока Asg. (VIII с.); Po. *żarłok*. — MUK. жарлоцтво (XVII с.). — Subst. *жеретій*, *ненажєра*, Тимченко 907.

From Po. *żarłok* 'ts', Тимченко, l. с., see жєрти.

жарт 'joke, jest, anecdote', MUK. жартъ (XVI с., 1596 Зизаний), жáртъ (1627 Беринда), э жарту (XVIII с.), жарты Apl. (XVIII с.); BRu., Ru. dial. ts, Cz. *žert*, Po. *żart*. — Deriv. *жáртик*, *жáртом[á]*, *жартівнік*, *-іця*, *жартун[ка]*, *жарт[іє]лівий*, *-вість*, *-во*, *жартівній*, *жартувáти[ся]*, *-áння*, *жартушки*; MUK. жартливый (XVI с.), жартовливый (XVI—XVII с.), жартовнии р'вчи (XVII с. Синонима 113), жартовней Gpl. (XVI с.), жартоване (1627 Беринда), жартóвникъ (1642), жартóвати (XVI—XVIII с.), жартун (XVIII с.). — Syn. *дóтмен*, *вітівка*; *невелічка комічна п'єса*, Слум. 2, 511.

From Po. *żart* 'ts', the ultimate source being MHG. *schērz* 'pleasure, play', (= ModHG. *Scherz* 'joke, jest'),

Miklosich 410, Kluge 305, Тимченко 907, Шелудько 1,31, Brückner 662, Vasmer² 2, 36 (the latter citing Ru. example of 1705).

жáртка Wd. for жєрдка, see s. v.

жартушки : жарт.

жас Wd. 'horror, terror', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 218), MUK. (in deriv. only :) же ся... жаснетъ (1604), OES. ужасъ||ужасть, жасаше (: жасати), жасить (: *жясити), жасяся (: *жяситися); BRu. *ужá-слівы*, Ru. *ужас*, *ужасный*, *ужаснѳтъся*, OCS. *užasъ||užastъ*, *užas[t]ьнъ*, Bu. *ужáс*, Cz. [u] *užas*, *žasnouti*, Slk. *úžas*, Po. [prze] *żaznacъ się*. — Deriv. Wd. *жасній*, *жаснѳти* (Желеховський, l. с.). — Syn. *жах*, *перелáк*, *страх*, *тороп*.

Of uncertain origin; according to Meillet Ét. 178, MSL. 9, 374 and Miklosich 406 the word is connected with Lith. *gąsti* 'to frighten, terrify', *išgąstis* 'fright, terror', Goth. *usgeisan* 'to be terrified', *usgaisian* 'to frighten', cf. also Scheftelowitz IF. 33, 155, Matzenauer IF. 16, 175, Младенов 650, Brückner 662, Skok 3, 554; Berneker 1, 295 explains it as an apophonic formation to **gasiti*, see *гасіти* (**gʷēs* - : ***gʷōs* -), cf. also Vasmer² 4, 151; less persuasive is the etymology of Machek 591: from PS. **u-žisnōti* influenced by **u-graznōti*, cf. Cz. dial. *uřisnut'sa||uhraznut'sa* 'to become frightened'; the ultimate etymology of this word is wanting.

жасмін, Wd. жасмін, яс[ь]мін (Стрий) 'Jasminum : jasmine, jessamine', ModUk.; BRu. *язмін*, Ru. *жасмін* (since 1795; isolated : ясмін of 1762 in Шанский 1 : 5, 278).

Po. jaśmin, etc. — Deriv. *жасмінний, жасміновий*. — Subst. *чагарник із запашиними білими квітами; квіткi цього чагарника*, Слум. 2, 513.

From Fr. *jasmin* 'ts' (Wd. *яс[ъ]мін*, Ru. ясмiн of 1762 from Po. *jaśmin*), the ultimate source being Ar. *yāsemin* 'ts', Lokotsch 75, Dauzat 418, Акуленко 141, Шанский 1:5, 278, а. о.

жати 1. жну, жнеш, 'to harvest, cut with a sickle', MUK. жать (1531), жати (XVII с.), жалисмо (XVIII с.), жалы (XVIII с.), OES. жать (XI с. Остр. ев.), жням (XI с. Остр. ев.); BRu. *жаць*, Ru. *жатъ*, OCS. *žeti*, Bu. *жзна*, Ma. *жнее*, SC. *žeti*, Sl. *žeti*, dial. *žeti*, Cz. *žnouti*, dial. *žiti*, Slk. *žat'*, Po. *żąć*, LoSo. *žněš, žeš*, UpSo. *žnjeć, žeć*. — Deriv. (from *žę- :) до-, за-, на-, об-, пере-, під-, п[р]о-жати[ся], жатва жалья, жатка, жаткар, жаття, жатний, [за-, об-, п[р]о-]жатиий, etc.; (from *žъ- :) жнець, жєнчик, жниця, жниво, жнив[ар]ка, жнив[ар]ський, жнивний, жнив'яний, жнивувати, -ання, etc., (from *žin- :) до-, за-, на-, об-жін, за-, об-жінки, до-, за-, на-, об-, пере-, під-, п[р]о-жинати[ся]; MUK. жатвы Gsg. (XVI—XVII с.), жатья (XVIII с.), жнецъ (XVI—XVIII с.), жниво (XVI—XVIII с.), жнивнiє Npl. (XVIII с.), OUK. кь жниву (1444), OES. жатва, жатвенны, жателяне, жатель. — Syn. *стинати серпом*, Тимченко 908.

PS. *žeti < *gъnti 'ts', IE. root ** *gъhen* - 'to hit, beat', cf. Lith. *ginti, genù* 'to drive (off)', Latv. *dzit, dzenu* 'ts', Skt. *hanti* 'he beats, kills', Av. *jainti* 'ts', Gk. *theinō* 'I beat', Ht. *kuenzi* 'he kills', etc.; Miklosich 409, Преображенский 1, 223, Trautman 85, Fraenkel 152-153, Brückner 662, Младенов 169, Skok 3, 678, Шанский 1:5, 278, Pokorny 491-493, а. о.; see also гнати, гонити.

жати 2. жму, жмеш 'to press, squeeze', OES. жяти; BRu. *жаць*, Ru. *жатъ*, OCS. *žeti*, SC. *žeti*, Cz. *ždimati*, Slk. *ž[i]mat'*, Po. *żąć*, LoSo. *žimaš*, UpSo. *žimać*. — Deriv. з-, на-, по-, при-жати, -ння, з-, на-, по-прижимати, -ання; here also *жимолюсть* (< *žim-ol-ostъ), *жмєня* (< *žъt-enja), *жмўри, жмут* (< *žъt-ury, -utz) — Syn. *стиска́ти з сілою; пригно́бловати, експлуатува́ти; швидко робі́ти*, Слум. 2, 513.

PS. *žeti < *gъnti 'ts', IE. root ** *gem-* 'ts', cf. Lith. *gāmalas* 'ball', *gūmulas* 'round body, ball', Latv. *gūmstu*, *gūmt* 'to attack', Arm. *čtelem* 'I press', Gk. *gémō* 'I am full of', *gétos* 'freight', etc.; Преображенский 1, 222, Trautmann 88, Machek 591, Skok 678-679, Шанский 1:5, 278, Pokorny 368-369, а. о.

жать Wd. for зять; Ed. for жати.

жах 'horror, terror', ModUk.; BRu. ts, Po. *zachnąć się*, for other Sl. see жас. — Deriv. *жахіття, жаклівий, -вість -во, жакний, жакно, з-, на-жахати[ся], -ання, [з]жакнути[ся]*. — Syn. *дуже великий переляк, страх*; (присл. :) *дуже, надзвичайно*.

A blending of жас and страх, see s. vv., Endzelin 2, 70; Огоновський 71.

жахати 'to burn', ModUk., only, wanting in other Sl. — Deriv. *жахнути*. — Syn. *палати, горіти*.

A Ukr. neologism based on жага́, жахти́ти, see the preceding and following entries.

жахти́ти 'to burn', ModUk. only, wanting in other Sl. — Deriv. *жахті́ння*. — Syn. *палати, горіти*.

A Ukr. neologism based on жага́ and палахкоті́ти, see also жахати, жахнути.

жачків, жачко[в] SoCr. 'tobacco pouch, bag', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗБ. 30, 339). — Subst. *капшук, мішок, гаманець на тютюн*, Кириченко РМ. 5, 86.

From Hg. *zsacskó* 'sack, bag', Гнатюк, l. c., Горбач 15, 326.

жбівхнути 'to push vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218); wanting in other Sl. — Суп. *жбіхнути, ждїохнути*.

Based on interj. *бебівх!*, q. v.

жби Npl. Wd. 'strong waves', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 217); — Deriv. *жбіхи, жбихнути*. — Subst. *нагальні, сильні хвилі*.

Etymology uncertain; according to Jurkowski 90 the word is related to *жбир*, q. v.

жбир Wd. 'hill; high bank; river-island; meadow', dry bank of sand, sand bank', ModUk.; Po. dial. *zbery, zbyry* Npl. (Jurkowski 132). — Deriv. *жбірик*, GN. *Жбир* (Бойк. 34). — Subst. *горб, високій бєріг*, РМ. 1, 151-152; *скала, гора, високе місце; мілізна; сінокіс, порослий кущами*, Грінченко 1, 476.

Etymology uncertain; according to Brückner 649, Po. *zbery* is connected with *zbyrcać, zbyrkać* 'to sound'; Nitsch assumes a deformation of *wzgórek* 'hill', cf. Jurkowski, l. c.; the latter refers it to *žby, žbychy* 'waves', *ibid.*; most probably the word is related to *жолоб* : **žьlb -yrs* > **žьbyrs* > *žbyr*, IE. root ***gʷbh-* : ***gʷbh-*, the same as in *жолоб*, q. v.

жбихнути 'to push vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 218); wanting in other Sl. — Суп. *жбівхнути, ждїохнути*.

A variable of *жбівхнути*, influenced by *пхнути*, see s. vv.

жбуртіти dial. for *забуртіти*, see *бурт*.

жвати, жвачка : *жувати*.

жвингіти Wd. 'to cry', first recorded in the XX c. (Белигорський РМ. 3, 275), wanting in other Sl. — Subst. *платати*.

Origin uncertain; perhaps it is a variable of *жвядати*, q. v.

жвуйка : *жувати*.

жвякати, Wd. also *жвікати, жнякати* (Зілинський 3, 63) : *жувати*.

жвядати 'to chatter, stutter', first recorded in the XIX c. (Верхратський ЗНТШ. 3, 193), wanting in other Sl. — Subst. *плеті ні се ні те*.

The word seems to be a deformation of Po. *dźwięczęć* 'to sound'; see also *жвингіти*.

жгут, джгут 'knotted handkerchief; braid, plait', Mod-Uk.; BRu., Ru. *жгут*. — Deriv. [*д*] *жгүтик, жгүчка*. — Суп. *скрүтєнь; перев'язка; картярська гра*; (Npl. :) *сплєтені, мішурні шнүри на фөрменому бдягу*, Слум. 2, 261.

PS. **žbg-utz*, a deriv. of **žeg-ti* 'to burn; whip' with suff. *-utz*, known otherwise in such words as *славѹт, ко-вѹт, буркѹт, негѹт*, cf. РССтоцький 1, 43, Ру. *лоскѹт, жигѹт*, the latter explained by Шанский 1:5, 279 as a dial. Syn. of *жигѹт* 'whip, knout, lash'; less convincing is Vasmer's 2², 38 explanation **žeg-ot-* as a partic. pres. : **žeg-ti* жечь 'to burn'; see also Горяев 107, Преображенский 1, 223.

жгѹртац SoCp. 'to gnash, grind (with teeth)' first recorded in the XX c. (Горбач 15, 339); Po. *zgrzytać*.

From Po. *zgrzytać* 'ts'.

жгрѣбна Wd. for жерѣбна, see жеребѣць.

жгрид, жгрѣд SoCp. 'sediment, lees, dregs', first recorded in the XIX c. (Гнатюк ЕЗБ. 30, 339). — Subst. *óсад з мáсла, олії*, Горбач 15, 331.

Origin uncertain; perhaps it comes from Hg. *zsiger* 'the insides', or Rm. *jeg* 'dirt', Горбач, l. c.

ждáти, Wd. also жджáти (Зілинський 3, 123), 'to wait, expect', MUK. ждати (XV—XVII c.), OES. жьдати, ждати (1388); BRu. *ждаць*, Ru. *ждать*, OCS. *žьdati*, Sln. *ždēti*, Cz. *ždati*, Slk. *ždat'*, Po. *zdać*, Ca. *ždac*. — Deriv. *вѣждати, за-, нѣдо-, по[но]-ждáти, -áння*, (iter. :) *ви-, до-, нѣд-, о-ждáти, -áння, ждáтисѣя, ждáн[и]ки* Npl.; FN. *Ждан, Жданюк* (Богдан 341); MUK. Жданенко (1649 Реестра), Жданович (1649 *ibid.*), Ж[и]димир; GN. *Ждáнна, Ждáнное, Ждáнов, Ждáня*. — Syn. *чекáти*, Тимченко 909.

PS. **žьdati* 'ts', IE. root **gheidh-* 'to desire', cf. Lith. *geisti* 'to wish, want, desire; to covet', Latv. *gáidīt* 'to wait', OPr. *gēidi, giēide* 'they wait', Goth. *gaidw* 'want', OHG. *gīt*

'greediness, covetousness', MHG. *gīten* 'to be greedy, covetous', AS. *gitsian* 'to be covetous', ModHG. *Geiz* 'avarice'; Преображенский 1, 223, Kluge 111, Trautmann 82, Fraenkel 144, Brückner 663, Vasmer², 2, 39, Шанский 1:5, 297, Pokorny 426 - 427, Шевельов 95, 114, a. o.

ждю́хати, ждю́хнути 'to push suddenly and vehemently', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 219); wanting in other Sl. — Deriv. *пождю́хувати* (Кириак 1, 248). — Syn. *пхнѹти, штовхнѹти сѣльно ку-лакóм*.

A variable of дю́гати, дю́гнути, see дюг!

же 1. (after vowels :) ж 'emphatic particle used in commands, questions : and, but, then ; as to', MUK., OUK., OES. же; BRu. *жа*, Ru., Bu., Ma. *же*, OCS, *že*, SC. *-že*, Sln., Slk. *žé*, Cz. *že*, Po. *-że*, Ca. *že*. — Syn. *а, алé, та, бо*, Тимченко 909.

PS. **že*, IE. ***ge* 'ts', cf. Lith. *ge*, Gk. *ge* 'ts', alternating with ***g^{ue}* > Gk. *de* and ***ghe* > Skt. *gha||ha*, cf. also Lat. *hic* < ***ghe-ke*, a. o. ; Sl. apophonic correspondent of **že* is **go-*, cf. OCS. *neže* : SC. *nègo, неужéли* : BRu. *пюгó*; Miklosich 68 - 69, Berneker 1, 315 - 316, Trautmann 73, Fraenkel 126, Skok 1, 581 - 582, Pokorny 417, (extensively :) ESSJ 1, 310, 334 - 335.

же 2. (unstressed :) жи Wd. 'that', first occurrence : XIX c. ; Po. *że*. — Subst. *що*.

From Po. *że* 'ts'.

жеб 1. SoCp. 'pocket', first recorded in the XX c. (Гнатюк ЕЗБ. 4, 239); Slk. *žeb*. — Deriv. *жебня*. — Subst. *кушѣня*, Гнатюк, l. c.

From Hg. *zeb* 'ts', Дзензелівський, Улг. 54.

жеб 2. see жебі.

жеба, жеба, жьба dial. for жаба.

жебі, жиб, жибі Wd. 'in order that', MUK. жебы (XVII—XVIII с.), жебъ (XV—XVIII с.); Po. *żeby*. — Subst. *щоб, коли б, якби*, Тимченко 911.

From Po. *żeby* 'ts'.

жебрати, Wd. жабрати 'to beg', MUK. жебралъ (XVI с.), жебрѣте (1600), жебручи (1639), жебрати (XVII с.), жебруемъ (1719), жебравъ (XVIII с.); BRu. *жабравѣць*, Cz. *žebrati*, Slk. *žobrat'*, Po. *żebrac'*. — Deriv. *жебрання, жебраніна, жебрак, -ачка, -ачий, -ачити, жебракувати, -ання, жебрацтво, -цький, жебри, жеброта, жебрувати, -ання, жебручий, -ючий*, MUK. жебракомъ Isg. (XVI с.), жебраки Npl. (XVI с.), жебрак[ъ] (XVII—XVIII с.), на жебранину (XVII с.), жебрачіє Apl. (XVII с.). — Syn. *просіти милостиню, старцювати*, Слум. 2, 517.

From Po. *żebrac'* 'ts', the ultimate source being MHG. *seff(e)r* 'beggar', Шелудько 1, 31, Brückner 663; a direct borrowing from MHG. is suggested by РССтоцький 4, 172. yet, cf. Richhardt 115.

жезл 'sceptre', MUK. жезль (1627 Беринда), жезла Gsg. (XVIII с.), OUK. жезль, OES. жьзла Gsg. (XI с. Остр. єв.), жьзль Grl (XI с.), жьзль (XI с.), жьзль (XI с.), жезль (XIV с.); BRu. *жазлѣ*, Ru. *жезл*, OCS. *žьzъzъ*, Bu. *жезал*, Ma. *жезол*, SC. *žezlo*, Sln. *žezlo*, Cz., Slk. *žezlo*, Up-So. arch. *žezlo*. — Syn. *палиця, костур, кий*, Тимченко 913.

PS. **žьzъzъ* 'ts' of no certain etymology; its connection with OHG. *chegil*, ModHG. *Kegel* 'cone, nine-pin', though possible, cannot be substantiated by further IE. material; cf. also Vasmer 2², 40 and Трубачев *ibid*.

желатин[а] SovUk. for желати́на, see the following entry.

желé 'jelly', ModUk.; BRu. *жéлé*, Ru., Bu. *желé*, Ma. *жéлe*, SC., Sln. *žele*, Cz. *žele*, Slk. *želé*, Po. *żel*, UpSo. *želej*. — Deriv.: from ts root also *желати́на*. — Subst. *дралі*, Орел 1, 352.

From Fr. *gelée* 'ts': *geler* 'to freeze', the ultimate source being Lat. *gelare* 'ts', Dauzat 358, Шанский 1 : 281, SWO. 245, a. o.

желехівка 'orthography of Желехівський', a ModUk. neologism, Кримський 3, 299.

желізо Wd. for залізо.

жéло Wd. for жáло.

желати́на, SovUk. желатин[а] see желé.

жéльворонок Wd. for жáйворонок.

жémчуг, Wd. жемчуг 'pearl', MUK. жемчюгъ (XV с.), жемчюга Gsg. (XV с.), женчугъ (1627 Беринда), жемчугъ (XVII—XVIII с.), женчуги Npl. (XVIII с.), OES. женчюгъ (Сл. плк. Iг.), жьнчюгъ (1161); BRu. *жэмчуг*, Ru. *жéмчуг*.

— Deriv. *жемчужний*; MUK. зъ жемцужками (XVIII с.), женчюжная (XV с.). — Суп. *пёрла*.

From OTk. *ǰnčŭi* 'ts', the ultimate source being Ch. *hon-čŭ* 'ts', Шанский 1:5, 284, Vasmer² 2, 46, Kiparsky OSP. 4, 7, a. o.

женá arch. and dial. for **жонá**, Wd. жинá 'woman, female; wife', MUK., OUK. жена (XV—XVIII с.), жона (XVI—XVIII с.), OES. жена (XI—XV с.); BRu. *жанá*, Ru., Bu. *женá*, OCS. *žena*, Ma. *жéна*, Sln. *žéna*, SC. *žèna*, Cz., Slk. *žena*, Po. *żona*, LoSo., UpSo. *žona*. — Deriv. *жинка*, *жинька*, *-очка*, *жинота*, *жинотство*, *-оцький*, *жиноч-[н]ий*, *-[н]истъ*, *-но*, *жинчин*, *жонатий*, *женѣх*, *женшёнко*, *женишюк*, *женихатм[ся]*, *женіння*, *в-*, *о-*, *при-*, *у-* *женити[ся]*, compounds: *жено-любний*, *-ненависний*, *-ненависник*, *-ненависництво*, *-ненависницький*, *-подібний*, *-подібність*, SovUK. *жинвідділ*, *жинделегатка*, etc.; here also arch. *жёнщина*, *жёнський*; FN. *Женёцький*, *Жёнич*, *Женчук* (Богдан 341-342); MUK. *жонка* (XV—XVIII с.), *жинка* (XVII с.), *жонатый* (XVII—XVIII с.), *жоночий* (XVII с.), *жоноцкий* (XVI—XVIII с.), *женитва* (XVI—XVIII с.), *женити* (XVII с.), *женитися* (XVII—XVIII с.), *женихъ* (XV—XVII с.), *женихався* (XVIII с.) *женѣще* (XVIII с.), *женнѣ* (XVIII с.), *женский* (XVIII с.), *женолюбецъ* (XVII с.), OES. *женати* (XI с.), *женатьць* (XII с.), *женения* Gsg. (XV с.), *женима* (XI—XIV с.), *женими[чи]щемъ* Dpl. (XIV с.), *женина*, *женитва* (XI с.), *женитвю* Dsg., *женитвьныи*, *женити[ся]* (XI—XIV с.), *женихъ* (XI—XII с.), *женишьство* (XI с.), *женка* (XI—XIV с.), *жонка* (XV с.), *женья*, *женьскыи* (XI—XIV с.), *женьство* (XII с.), *женьствова* (XI с.). — Суп. *осóба жинóчої стáтi*; *дружѣна*, *зámѣжня осóба стосóвно до свогó чоловѣка*; *дорóсла, на відмѣну від малёнької дѣвчинки*, Слум. 2. 536; (діялектно:) *бáба, кобѣта* (Бурячок 116); MUK. *малжон-*

ка (XVI—XVIII с.), OUK., OES. *соупруга*, *соупроужница*, *наложьница*, *веденица*, *хоть*, *соужитьница*, *сьложь[ница]* (Бурячок 120-121).

PS. **žena* 'ts', IE. ***gʷenā* 'ts', cf. OPr. *genna* 'woman', Skt. *gna* 'divine woman', *jānih*, Av. *jaini-* 'woman', Arm. *kin* 'ts', Gk. *gynē* 'ts', OIr. *ben*, *bé* 'woman', Alb. *zonjë* 'woman', Goth. *gino*, AS. *cwene* 'wife', ToA. *sām*, ToB. *sana* 'woman'; Miklosich 409, Trautmann 84, Brückner 666, Vasmer 2², 46, Шанский 1:5, 284, Skok 3, 677, Pokorny 473-474, a. o. (extensively :) Трубачев 1, 105, Бурячок 116-121.

женѣти, **женѣх** : женá.

жёнщина : женá.

жентѣця Wd. 'whey, posset', ModUk.; Slk. *žentica*, Po. *żentyca*, SC. *žëtica*. — Deriv. *жентѣчний*. — Subst. *сѣрватка*.

From Rm. *jintiřǎ*, 'gekochte Schafmolke', the ultimate source being SC. *žëtica* (< *žeti*, *žьтѣ*), Skok Archiv 35, 34, Vrabie 32.

Жёнѣя : Евгёния, see Евгён[iй].

женьшёнъ, also **жень-шень** 'Panax ginseng, Ch. med. plant', ModUk.; Bu. *женшён*, Cz. *žen-šen*, Slk. *žen-šeň*, Po. *żeń-szeń*. — Subst. *рослѣна з родѣни аралѣйних, що їй корѣння китáйци вживáють як усецѣлюющий лѣк*, Орел 1, 352.

From Ch. *jen* 'man' and *khayšeñ* : *khay* 'sea', perhaps via Ru., Шанский 1:5, 285, Klein 1, 657.

жерба AmUk. for гэрба, see гербага.

жердка, arch. **жердь** 'perch, pole, rod', Wd. жёртка, жартка (Зілинський 3, 178), MUK. жерди Apl. (1531), жердь (VII—XVIII c.), на жердку (XVII c.), на жертку (XVII c.), OES. жердью Isg., жрьди Npl.; BRu. *жэрдзь*, Ru. *жердь*, OCS. *žrǫdь*, Bu. dial. *жёрд[a]*, *жарда*, SC. *žrt*, Sln. *žrd*, Cz. *žerd'*, Slk. *žrd'*, Po. *žerdź*, LoSo. *žerž*, UpSo. *žerdž*. — Deriv. *жёрдочка*, *жердін[к]а*, *жёрда*, dial. *жердѣти*. — Syn. *підвішена палиця*, *дрок*, *переладина*.

PS. **žrǫdь* 'ts', IE. root ***gherdh-* : ***ghordh-* the same as in город, q. v.

жеребець 'colt, foal, filly, stallion', MUK. жеребец (1558), жеребцовъ три (XVI c.), жеребца Asg. (XVIII c.), OUK. жеребець (1393), OES. жеребець, жерепцевъ Gpl. жеребьци Npl.; BRu. *жарабэц*, Ru. *жеребэц*, Bu. *жребэц*, Ma. *ждребец*, SC. *ždrižebac*, *ždrébac*, Sln. *žrebec*, Cz. *hřebec*, Slk. *žrebec*, Po. *žrebiec*, LoSo., UpSo. *žrebc*. — Deriv. *жерэбчик*, *жереб'я[тко]*, *жеребкування*, *жерэбна*, *-ність*, *жереб'ячий*, Wd. *ж'рэбна*, *жеребѣтися*, *жеребцюванти*; MUK. жеребиць три ((XVI c.), жеребна (XVIII c.), жереб'я (XVI—XVIII c.), жереб'ячихъ Gpl. (XVIII c.); FN. *Жерэбко*, *Жеребэцкый*, *Жеребѣцкый* (Богдан 342), Жеребиленко (1649 Реестра 62). — Syn. *самэцъ кобѣли*, Слум. 2, 520.

PS. **žerbьсь* 'ts', root **žerb-*, and suff. *-ьсь*, IE. root ***gʷrebh-*, cf. Gk. *bréfos* 'fruit, young being', MIr. *brom-mach* 'ts', Шанский 1:5, 286, Brückner 666, Skok 3, 673, Pokorny 485, a. o.

жерелó, **жеріло**, **жерло** Wd. for джерелó.

жерміналь 'Germinal, name of the 7th of the Fr. revolutionary calendar (March 21st—April 19th)', ModUk.; BRu. *жэрміналь*, Ru. *жерминаль*, Po. *germinal*, etc. — Subst. *сьóмий місяць рóку (21. III — 19. IV) у календарі францúzької революції*, Орел 1, 352.

From Fr. *germinal* 'ts' (: Lat. *germen*, Gsg. *germinis* 'bud, germ') Орел, l. c., SWO. 249, Klein 1, 652.

жертва 'offering, sacrifice; victim', MUK. на ж'рѣтву (XVI c.), во жертву (XVII c.), ... оф'ѣру жертвы привяль (XVII c.), на жертву (XVIII c.), OES. жрътва (XI c.), въ жрътву (XI c.), *жертвы* Apl.; Ru., Bu. *жёртва*, OC. *žrtva*, Ma. *жртва*, SC. *žrtva*, Sln. *žrtev*, Cz., Slk. (from Uk.) *žertva*, Po. (from Uk.) *žertwa*. — Deriv. *жёртвище*, *жертóвний*, *-ник*, *-ність*, *-но*, *жертвénний*, *-нник*, *жертівня*, [по] *жёртвувати*, *-ання*, compounds: *жертво-любний*, *-любність*, *-принóшення*, *само[по]-жёртва*; MUK. жертвище (XVII c.), жертвенникъ (XVIII c.), жертов'ник (1596 Зизаній), на жертов'нику (XVII c.), OES. жьртвище, жьртв'никъ, жьртвеница, жьр'ти (1096), жряху (XII c.). Syn. *предмѣт абó живá істóта, що їх у старовинѣ примóсили як дар богáм; дар, самовідрѣчення, відмóва від особістих прав, вигóд, привілеїв і т. п.*

PS. **žrtva* 'ts'; like **žrbьсь* it derives from PS. root **žbr-*, IE. ***gʷr-* (with long syllabic ***r*) alternating with ***gʷer-* 'to raise voice; to praise', cf. Lith. *girti* 'to praise, commend' Latv. *dzirtiēs* 'to boast', OPr. *girtwei* 'to praise', Skt. *gír* 'praise, song', Av. *garo* 'ts', Lat. *grātēs* 'thanks', OIr. *bard* 'bard', Alb. *grish* 'to invite to wedding'; Meillet Et. 305, 345, Berneker 1, 332 (erroneously: "232"), Trautmann 88, Fraenkel 154, Pokorny 478, a. o.; like in case of

жрецъ there is no reason to consider жёртва a borrowing from OCS., suggested by Vasmer 2², 50, Шанский 1:5, 287, а. о.

жёрти, жеру́, -рѣш, Wd. жрати, жру, жреш (Желеховський 1, 226) 'to devour, gobble', MUK. жереш (XVII с.), жрати (XVIII с.), OES. жреть (XI с.), жря (XI с.), жьренуму (XII с.), жри (XI с.), пожрѣмъ (XII с.), жряхуть (XIV с.); BRu. *жраць*, Ru. *жратъ*, Ma. *ждере*, SC. *žđerati*, Sln. *žréti*, Cz. *žrát*, Slk. *žrat'*, Po. *żreć* (< *żrzcé*), LoSo. *žraś*, UpSo. *žrać*, Ca. *žerac*. — Deriv. *жёртися*, *вѣ-*, *до-*, *з[а]-*, *на-*, *об-*, *пере-*, *п[р]- жёрти[ся]* iter. : *ви-*, *до-*, *з[а]-*, *на-*, *об-*, *пере-*, *п[р]о-* *жирати[ся]*, *оби-жратися*, *жеру́н[ка]*, *жеру́жа*, *обжѣра*, *-рний*, *-рство*, *прожѣра*, *прѣжир*, *прѣжра*, *жеру́щий*, *за-*, *об-*, *про-жерливий*, etc.; MUK. ж'жирають (XVI с.); FN. *Жеру́х[а]*, *Жеринський* (Богдан 342). — Sup. *їсти жадібно*, *багато чого-небудь*, (*про вогонь* :) *спалювати*, *знищувати що-небудь*; (*перен.* :) *охоплювати цілком*, *не давати спокою*, Слум. 2, 532.

PS. * *žrati* 'ts', IE. root ** *g^{er}-* the same as in *горло*, see s.v.; cf. Lith. *gerti* 'to drink', Latv. *dzert* 'ts', Skt. *girāti* 'he devours', Arm. *keri* 'I ate', Gk. *borá* 'food', Lat. *vorare* 'to devour', etc.; Miklosich 63, Brückner 667, Trautmann 89 - 90, Fraenkel 148 - 149, Skok 3, 673, Шанский 1:5, 296, Pokorny 474, а. о.

жест, Wd. *gest* 'gesture', ModUk.; BRu. *жэст*, Ru., Bu., Ma. *жест*, Sln. *gesta*, Cz., Slk. *gesto*, Po. *gest*, etc. — Deriv. *жестикуювати*, *-ання*, *жестикуюляція*, AmUk. *джещур*. — Subst. *рух поодиноких частин тіла*, *передусім рух*, *в часі розмови*, Кузеля 123.

From Fr. *geste* 'ts'; Wd. *гест* from Po. *gest* (< Lat. *gestus* 'ts'); AmUk. *джещур* from E. *gesture* 'ts'; Орел 1, 352, SWO. 249.

жестъ dial. for жость

жетон 'jetton', ModUk.; BRu. *жэтон*, Ru., Bu., Ma. *жетон*, SC., Sln. *žeton*, Cz. *žeton*||*jeton*, Slk. *jeton*, Po. *żeton* — Deriv. *жетончик*, *жетоновий*, *жетонний*. — Subst. *бляшанá відзнака*, *медаль*, *нагорода*, Кузеля 123.

From Fr. *jeton* 'ts' (: *jeter* 'to throw'), Орел 1, 352, Dauzat 419, Шанский 1:5, 289, SWO. 816.

жекъ Wd. for зять.

жи Wd. see же 2.

жибі Wd. see жеби.

жив, **живий** 'living, alive; brisk, quick, vivacious, vivid, eager, keen', MUK. живъ (XV—XVIII с.), живый (XV—XVIII с.), OUK. живымъ Dpl. (XIV с.), OES. живъ (XI с. Остр. ев.), живыи (XI с.); BRu. *живі*, Ru. *жив*, *живой*, OCS. *živъ* (*жъ*), Bu., Ma. *жив*, SC., Sln. *živ*, Cz., Slk. *živý*, Po. *żywy*, LoSo. *žywy*, UpSo. *živу*. — Deriv. *живість*, *живо*, *живе[се]нький*, *-ко*, *живецъ*, *живісенький*, *-ко*, *живість*, *живкий*, *живло*, [*по*] *живіти[ся]*, *живучий*, *-чість*, *живильний*, *-ник*, *-ність*, *-но*, *живіця*, *-ічний*, *живішати* *живлений*, *-ння*, *живлючий*, *-ющий*, *живність*, *живцем*, *живцювати*, *-ання*, *живчик*, etc. several compounds: *живо-відячки*, *-даійний*, *-даійність*, *-даійно*, *-дѣр*, *-ід*, *-кіст*, *-костъ*, *-лун*, *-носний*, *-писа-*

ти *-нісець, -нісний, -нісність, -пліт, -рібний, -рідний, -сілом, -творіти, -творний, -творчий*; here also живіт and deriv. see s. v.; MUK. живцемъ (XVII—XVIII с.), живущого Gsg. (XVIII с.), OES. живати, живити (XI с.), живодавца Gsg. (XI с.), живоначальнии (XII с.), живоносивымъ Isg. (XI с.), живописьци Npl. (XI с.), животворити (XI с.), живѣте; FN. *Живіло, Живко, Живот[ь]ко, Живолѣт* (Богдан 343), MUK. Живилѣко (1649 Реестра 59), Живко, (ibid. XX). — Суп. *що має в собі життя, не мертвий*, Тимченко 527.

PS. *živz [jъ] 'ts', IE. root **gʷi- 'living, alive', cf. Lith *gyvas*, Latv. *dzīvs*, Skt. *jīvá-*, OPers. *jiva-*, Av. *jva-* Lat. *vīvus*, Osk. *bivus*, Cymr. *biv*; Miklosich 411, Holub-Korečny 445, Trautmann 75-76, Brückner 669, Младенов 166, Güntert IF. 30, 113, Шанский 1:5, 289, Pokorny 468, a. o.

живіт 'belly, abdomen, stomach'; arch. 'life'; MUK. в животѣ (1489), (XVI—XVIII с.), живот' (1627 Беринда), на живот (XVII с.), OES. животѣ Lsg. (XI с. Остр. ев.), животѣ Asg. (ibid.), живота Gsg. (XI с.), животь (XII с.); BRu. *живот*, Ru. *живот*, OCS. *životz* 'life', Bu. *живот* 'life', Ма. *живот* 'ts', SC. *život* 'life', Sln. *živòt* 'ts', Cz., Slk. *život* 'life', Po. *życie* 'ts', LoSo. *žywot*, UpSo. *život* 'ts'. — Deriv. *животик, животок*; (*життя* :) *животина, -инний, животити, -иння*; MUK. *životynu* Asg. (XVI с.), животное 'pecus' (XVII с. ЛСЛ. 65), животный (ibid.), and compounds : животдавецъ (XVII с.), животодательною Isg. (XVII с.), животолубецъ (XVII с.), животьчинячего Gsg. (XVII с.). — Суп. *черево, лоно; життя*, Тимченко 925, 927.

PS. *životz 'life', derived from *živz with suff. -otz, see жив, живій.

живчик : жив.

жігавка||жігалка, жигучка, dial. also джігавка, гіжавка, жіжавка, 'Urtica urens L. : nettle', ModUk. — Deriv. *жігалочка*. — Суп. *кропива жалюча*, Ос.-Яната 58.

Deriv. from *žig-ati : *žeg-ti 'to burn ; whip' with suff. — *алка* > -алка||-авка, cf. качалка (: качати), пралка (: прати), сівалка (: засівати), and *-ицька* > -учка, cf. гризучка (: гризти), трясучка (: трясті), текучка (: текти) respectively, РССтоцький 1, 66-67.

жигучка dial. for жігавка, q. v.

жігати Wd. 'to push', first recorded in the XX с. (Надсяння, Пшеп'юська 85). — Deriv. *жи́гун, жи́гунець||жигунець*, and (from *жігати :) *жігавиця, жігало[к], жігаль[це]*; *жигкий*, here also : *жігавка, -алка, жигучка*, see s. vv.; FN. *Жіга||Жіга, Жігіль, Жігар* (Богдан 343), *Жігалюк*. Subst. *итовхати*, Пшеп'юська, I. с.; (*жігати :) *паліти*.

PS. *žig-ati : *žeg-ti 'to burn ; whip', cf. жгут, жігавка, жигучка; phonem -г- in жігати, Жіга, etc., under Po. influence.

жид 'Jew', MUK. жидъ (1497), mezi жиды (XVI с.), жид (1694), жиды Np. (XVIII с.), жидовъ Gpl. (XVIII с.), Npl. (XV с.), OUK. жидъ (1347, 1388), жидове, OES. жидомъ Isg. (XI с. Остр. ев.) жидъми Ipl. (XII с.), жидовъ Apl.; BRu. *жид*, Ru. arch. *жид*, OCS. *židz*, Bu. *жид*, Ма. *йуда*, SC. *žid*, Sln. *žid*, Cz., Slk. *žid*, Po. *żyd*, LoSo. *žyd*, UpSo. *žid*. — Deriv. *жидо[чо]к, жидик, жидунь, жидюга, жидяка, жид[о]ва, жид[ен]я, жидів[онь]ка, -вочка,*

жидівство, жидівча, жидовін[а], жидюк, жидівський, жидівчин, [по]жидовіти, жидувати, жидівствувати, [по]жидити[ся], жидоненáвисний, жидолюбець; МУк. жидовинь (XV—XVII с.), жидовки Gsg., Npl. (XVII—XVIII с.), жидовство (XVII с.), жидовча (XVII с.), жидовщину Asg. (1517), жидокъ (XVII с.), жидовский (XVII с. ЛСЛ. 65), жидовствую (ibid.), ОУк. жидовинь (1347), жидовцѣ Dsg. (1388), OES. жидовинь (XI с. Остр. ев.), жидиноу Dsg. (XV с.), жидовска Gsg., жидовескъ, жидовьствити, жидовьствоующе, жидовьчичь, жидовьство, жидовяхуся (XIV с.); FN. *Жидко[в], Жидинчюк, Жидовчюк, Жидик, Жидовка, Жидковський* (Богдан 343), МУк. Жидовкинъ (1649 Реестра 53). — Syn. *евре́й*.

From It. *giudeo* 'ts', Lat. *judaeus*, Gk. *Iudaĩos*, the ultimate source being Hb. *Yehūdhi* 'Jew', Vasmer 2², 53, Brückner 669, Klein 1, 829, a. o.

- **жидати** : ждати.

Ж[и]димір, Жидята: ждати.

жіжавка dial. for жігавка, q. v.

жиз[д]ь dial. (Желеховський 1, 222), **жизнь** arch. 'life', МУк. жизнь (XV—XVIII с.), жызьнь (XVII с.), ОУк. OES. жизнь; Ru. *жизнь*, OCS. *žizнь*. — Deriv. *жизний* (Желеховський, l. c.), *жизненний*, *-ність*, *жизность*, *жизненосний* (ibid.), МУк. (from Po. :) *жизный* (XVII—XVIII с.), *жизность* (XVII—XVIII с.), OES. *жизновати*, *жизноподавъць* (XI с.), *жизноначально* (XI с.), *жизньникъ*, *жизньное*, *жизньнѣ*; PN. ОУк. *Жизнобуд* (XII с., cf. Рудницький *Symbolae Tazyski* 290-295), GN. *Жизниківці, Жизномір*. — Syn. *життя*.

From PS. *žizнь* 'ts', being deriv. from **ži[ti]* with suff. *-нь* like in *bojazнь, bolezнь, kazнь*, etc., РССтоцький 1, 26; as exclusively OCS. formation treated by Преображенский 1, 233, Шанский 1:5, 299; dial. forms *жизь, жиздь* are later phonetic deformations.

жикóвина, Wd. *жукóвина* (Верхратський ЗНТШ. 5, 24), SoCr. жу[к]кóвина, жóвкóвина (Дзензелівський 60) 'ring', OES. *жиковиноу* Isg., *жиковины* Npl., *жиковинь* Gpl. || *жуковины* Npl.; Ru. *жукóвина*. — Subst. *назва для персня*, Дзензелівський, l. c.

According to Кримський 3, 245, it comes from Pers.-Ar. designation of 'jewelry': воно персько-арабське і значить 'коштóвна прикраса'; попередю в правильнішій фóрмі *жиковина*, а потім у зрущеній фóрмі *жуковина* (ненáче од *жук*) значить: перстень з опрáвленою дорогоцінністю. У такому розумінні слóво цее дóси заціліло в Карпáтських гóрах й на Поліссі. У старó-руськóму письмéнстві воно трапляється чáсто. ⁽¹⁾ Фóрма *жу́ковина* допрóвáдила однóго з галицьких (зóвсім повáжних) філóлогів — Ів. Верхратського — до думки, що перші перстéні робілися з жуків, ЗНТШ, 5, 24; see жук; cf. also Vasmer² 2, 64, Jakobson Word 8, 388.

жіла 'vein, artery, blood-vessel', МУк. *жи́лы* Apl. (XVII с.), *жи́лами* Ipl. (XVII с.), *жи́ла* (XVIII с.), *жи́ль* Gpl. (XVIII с.), ОУк. *жи́лы* Npl. (XIII с.), OES. *жи́лами* Ipl. (XI с. Остр. ев.) *жи́лы* (XIV с.), BRu. *жи́ла*, Ru., Bu., Ma. *жи́ла*, OCS. *žila*, SC. *žila*, Sln., Cz. *žila*, Slk. *žila*, Po. *żyła*, LoSo. *żyła*, UpSo. *žila*, Ca. *žela*. — Deriv. *жі́л[онь]ка*, *-лочка*, *жилкува́ння*, *від-*, *про -жі́лок*, *жі́лавий*, *жилкува́тий*, *жилува́тий*, *жі́лявий*, *жі́ляний*, *жі́лястий*, *жі́льний*, *жі́лавити*, *сухожі́лля*, *жилоподі́бний*, МУк.

жилки Npl. (XVII—XVIII с.), жиловатый — жилищный (XVII с.), жилиными Ipl. (XVII с.), OES. жилагоу Asg.; FN. *Жила, Жилко*, MUK. Жыла, Жиленко (1649 Реестра 18, 21). — Syn. *вѣна, артерія*, Тимченко 930.

PS. *žila 'ts', IE. root ***gʷi-*, the same as in *жіти*, жив, живий, see s. vv.

жилѣт||жилѣтка, Wd. also (Зілинський 3, 69) 'safety razor, blade'; Ed. vest, waistcoat', ModUk.; Ru. *жилѣт* (since 1803), Bu. *жилѣтка*, Ma. *жилѣ*, SC. *žile*, Po. *żyletka*. — Deriv. *жилѣтний*, -*ник*. — Subst. (razor :) *брѣт-ва, брѣтвиця*; (vest :) *безрукáвка*, (діалектно :) *камі-зѣлька, лáйб[л]ик, вѣст[к]а*, Наконечна 105-106.

From F. *gillet* (: FN. *Gille*) 'ts', Наконечна, l. c., Шанский 1:5, 292.

жилізу Wd. for залізо

жімо́лость : жáти 2.

жинті́це, -ці dial. for женті́ця.

жинá Wd. for женá.

жир l. 'grease, fat', MUK. жиръ (1627 Беринда), жи-ромъ Isg. (XVIII с.), OES. жиръ (XI с.) жиру Lsg. (XI с.), BRu. *жир*, Ru., Bu. dial. Ma. *жир*, OCS. *žirz*, SC., Sln. *žir*, Cz., Slk. *žir*, Po. *żer*. — Deriv. *жирóк, жирові́ця, жиру-вáння, жирýн, жирýха, жирнѣнький, жі́рний*, -*ність*, -*но, жирню́чий, жирóваний, жировій*, -*вік, жирові́тий, розжирі́лий*, -*лість, за-, на-, по-, про-, роз-* жи-

рувáти[ся], [*від-, за-, по-, роз-*] *жирі́ти, жиркувáти, прожирі́ти, прожирювáти*, compounds: *жиро-відкла-дáння, відкладѣння, -ід, -молóчний, -молóчність, -поді́бний, -твóрення*; MUK. жирна (XVI с.), жировáти (XVII с.), жировный (1627 Беринда), жирность (XVIII с.), жировыхъ Gpl. (XVIII с.), жировáня Gsg. (XVIII с.), OES. жировати (XI с.), жировьное (XI с.), жирование (XII с.); FN. *Жі́рик, Жі́рив, Жиркáн, Жирóвський, Жирýк* (Богдан 343). — Syn. *ситъ, сáло*, Деркач 68.

PS. *žirz 'ts'; like *пир* : *пíti*, it is a deriv. from *жіти*, q. v.; suffix -*гъ*.

жирандóля, SovUk. жирандóль, жірандóль 'girandole, ModUk.; BRu. *жырандóль*, Ru. *жирандóль*, SC., Sln. *žirandola*, Cz., Slk. *girandola*, Po. *żyrandola*. — Subst. *кíтми-ця штýчних вогнів; сві́чник; сві́тільник, вели́кий підсві́чник*, Кузеля 123.

From It. *girandola* : *giranda* 'revolving jet', Klein 1, 657; SovUk. жирандóль from Ru., the ultimate source being Fr. *girandole* 'ts', Шанский 1:5, 293, Орел 1, 352, Dauzat 363.

жирáфа 'giraffe', ModUk.; BRu. *жыра́ф*, Ru. *жирáф*, Bu., Ma. *жирáфа*, SC., Sln. *žiráfa*, Cz., Slk. *žirafa*, Po. *żyrafa*, etc. — Deriv. *жирáф[оч]ка, жирафеня́[тко]*. — Subst. *зві́рина з дýже до́вою ші́єю*, Кузеля 123.

From It. *giraffa* 'ts', the ultimate source being Ar. *zaráfa* 'ts', Lokotsch 173, Šmilauer NŘ. 24, 212, Klein 1, 657, a. o.

жіро, Wd. жіро́ (Кузеля 123) 'gýro', ModUk.; Po. *żyro*. — Deriv. *жиронт*, *жиронака́*. — Subst. *перепис вéкселя на іншого власника, пору́ка*.

From It. *giro* 'ts', Орел 1, 352.

житé Wd. for житт́я see жі́ти.

жі́ти, живу́, -веш || Wd. жио́, жиеш, 'to live, exist; to dwell', MUK. жити́ (XV с.), жили́ (1590), живучихъ Gpl. (XVII с.), жіючих Gpl. (XVII с.), живет (XVII с.), живъ (XVII с.), жы́ти (XVIII с.), живучи (XVIII с.), OUK., OES. жити; BRu. *жыць*, Ru. *жить*, OCS. *žiti*, Bu. *живе́я*, Ma. *живе́е*, Sln., Cz. *žiti*, Slk. *žit'*, Po. *żyć*, UpSo. *žíc*, Ca. *žéc*. — Deriv. *віжити[ся]*, *в-*, *від-*, *до-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *п[р]о-*, *у-жити*, *в-*, *ви-*, *від-*, *до-*, *з[а]-*, *на-*, *пере-*, *п[р]о-*, *у-жива́ти*, *-ання*, *-житися*, *житво́*||*житло́*, *на-*, *по-жива*, *пере-*, *про-житок*, *жітель*, *-ка*, here also *житт́я*, Wd. *житé* and (from OSC. :) *жі́тиє* with their deriv. : *житт́евий*||*житт́ьовий*, *-вість*, *житий-ний*, *житейський* and compounds *житт́є-да́йний*, *-да́й-ність*, *-да́йно*, *-діяльний*, *-діяльність*, *-зда́тний*, *-зда́тність*, *-лю́б[ець]*, *-лю́бний*, *-лю́бство*, *-ра́діс-ний*, *-ра́дісність*, *-ра́дісно*, *-розу́мня*, *-ствéрджен-ня*, *ствéрджуючий*, *-ствéрдний*, *-сті́йкий*, *-сті́йкість*, *житт́єпис*, *-ний*, etc.; MUK. на жы́тла (XVIII с.), житель (XVII—XVIII с.), жителка (XVII—XVIII с.), жительства Gsg. (1509), жител'ству́ю (1627 Беринда), житлу́сть (XVIII с.), житі́є (XVII с.), житт́є (XVIII с.), жы́тьє (XVIII с.), жыто-вабъ (XVIII с.), OUK. жители́ Isg. (XV с.), житт́є (XV с.), OES. жилиште́ (XI с.), жилище́ (1096), жилецъ, житель (XI с. Остр. ев.), жителинъ (1073 Изб. Св.), жы́тыи люди (1136—1448), жити́искее море (XI с. Остр. ев.), житт́ьство, житт́ьє (XI с.), житт́є (XI с.); for *жив[ий]*, *жила́*, *жир*,

жі́то, *жизнь*, etc. see s. vv. — Syn. *існува́ти*; *перебу-ва́ти*, *прожива́ти*; *прово́дити житт́я в якийсь спó-сіб*, Слум. 2, 532.

PS. *žiti* 'ts', IE. root ***gʷi-* 'to live', cf. Lith. *gýti* 'to recover, get well, to be cured, healed', Latv. *dzīt* 'to cure; to recover', Av. *jīti-* 'life', *yavaē-ji-* 'surviving, etc.', see жив, живий.

жі́тиє from OCS. *žitije*, see жі́ти.

жі́то 'rye; (all the) cereals', MUK. жы́та Gsg. (1463), жы́та Gsg. (1494), жы́то (1596 Зизаній, 1620, XVIII с.), OUK. жы́то (1347), OES. жы́то (XI с.), жы́та Gsg. (XI с. Остр. ев.), жы́ть Gpl. (XIV с.) жы́ть Lsg. (XVI с.); BRu. *жы́та*, Ru. *жі́то* 'ts and grain', OCS. *žito*, Bu., Ma. *жі́то* 'wheat, grain', SC. *žito* 'grain, wheat', Sln. *žito* 'ts', Cz., Slk. *žito* 'rye', Po. *żyto*, LoSo. *žyto*, UpSo. *žito*, Ca. *žéto*. Deriv. *жі́-течко*, *жі́тце*, *жити́на*, *жі́тник*, *-ниця*, *жі́тницько*, *-ище*, *житня́к*, *житня́нка*, *жі́тний*, *жі́тній*, *жі́т-[н]яний*, MUK. житникъ (1552), жі́тница (1627), житно-стей Gpl. (XVII с.), житнище́ (XVIII с.), OUK. житцины́ Gsg. (XV с.), OES. житъни́ Npl. житъни́ця (XI с.), житъ-ныя; FN. MUK. Жы́тненко. (1649 Реестра 61). — Syn. *зла́кова рослі́на*, *зерна́ якої використо́вуютьс́я для ви́готовленн́я хлі́ба*; *зе́рно ци́єї рослі́ни*; (діялэ́ктно :) *рож*, *пы́ро*; MUK. пы́ро (1596 Зизаній); OES. рѣ́жь, рожь.

PS. **žito* 'ts', IE. root ***gʷi-*, the same as in жі́ти, житт́я, жив, живий, see s. vv.

житт́я Wd. житé : жі́ти.

жі́нка, жі́ночий, жі́ноцтво : женá.

жірандóль see жирандóля.

жлуктáти 'to sip', **жлúкто** 'vat' : of obscure etymology.

Жля : жáль.

жмéня, Wd. also жминя (Зілинський 3, 687) : жáти 2.

жмáрка SoCr. see джúмар[a].

жмія́ Wd. for змія́, see змій.

жмúри Npl. 'bubble'; **жмут** 'bundle' жáти 2.

жмáкати, Wd. also жмéкати, жмéкати, жмікати, жмó-
кати (Зілинський¹, 72) : жувáти.

жнець, **жніця** : жáти 1.

жніво : жáти 1.

жнікати Wd. for жвáкати.

жо Wd. for же 2.

Жóвква, dial. Жовквá, GN. 'Zhovkva', first occurrence : 1597; Po. *żółkiew*. — Deriv. *жóвківський*, *Жóвківщина*; here also FN. *Жолкевський* (< Po. *żółkiewski*). — Syn. *Нестéров* (since 1951).

PS. **žьky*, -*kzve*, stem the same as in жóвкнути, see the following entry.

жóвкнути 'to turn yellow', ModUk.; Po. *żółknąć*. — Deriv. *пожóвклий*, -*лість*, -*ло*. — Syn. *ставáти жóв-тим*.

PS. **žьlknoti* 'ts', stem **žьlk-* < **zьlk-* 'green' with initial *ž-* under the influence of **žьltz* 'yellow', Преображенский 1, 227, Brückner 665, Шанский 1:5, 283.

жовнá, Wd. жóвна (Желеховський 1, 224) 'woodpecker', MUK. жовна (XVIII c.), OES. жлъны Npl. (1263), BRu. *жауна*, Ru. *желнá*, Bu. *жзлна*, Ma. *жóлна*, SC. *žín[j]a*, Slp. *žólna*, Cz. *žlna*, Slk. *žlna*, Po. *żońna*, LoSo. UpSo. *žońna*. — Deriv. FN. MUK. Жовнінський (1649 Реестра 27), Жу-ненко (< *Жовненко, 1649 *ibid.* 16). — Syn. *pid дятла*, *іволга*, Слум. 2, 539.

PS. **žьlna* 'ts'; like Ru. желýн this word derives from the same IE. root as жóвтий, q. v.

жóвна 'scrofula', ModUk. only. — Subst. *скрóфули*, *скрóфульóз*.

The word is the same as the preceding entry with change of meaning based on external similarity of colour of the infected part of body.

жóвнір, Wd. also жóвняр, жóвмір, жóm[н]ір, жóмняр 'soldier', MUK. жолнѣр (XVI c. КА 36), жолнѣръ (1596 Зизаній), жолнѣре Npl. (XVII c.), желнери Npl. (XVII c.), за жолнировъ (XVII c.), з жолнѣрами (XVII c.), жолнѣровъ|| жолнеровъ||жовнѣровъ Gpl. (XVIII c.); BRu. *жóлнер*, Po. *żołnierz*. — Deriv. *жовнір[ч]ук*, *жовнірка*, *жовнірénко*, *жовнірівна*, *жовнірчúк*, *жовнірство*, -*рський*, -*щина*, MUK. *żołnieronku* Vsg. (XVIII c.), жолнѣрство (XVII c.), жолнѣр'ство (XVI c.), жолнерец (кінь, 1584), жолнирскую Aсg. (XVII c.) OUK. жолниревъ Gpl. (1438); FN. *Жóвнір*, *Жовнірóвич*, *Жовнірчáк*, -*чúк* (Богдан 342). — Subst. *вояк*, *солдáт*.

From Po. *żołnierz* 'ts', the ultimate source being ModHG. *Söldner* 'mercenary', see жолд; Шелудько 1, 31, Тимченко 938, РССтоцький 4, 143, Brückner 665, Richhardt 115, а. о.

жóвтень, жовтнєвий : жóвтий.

жóвтий 'yellow', MUK. жолтой Lsg. (1596), жóлта (XVII с.), жовтыи (XVII с.), жол'тые (XVII с.), жолтій (XVIII с.), жолтую Asg. (XVIII с.), жовтого Asg. (XVIII с.), жовтыимь Isg. (1744), OUK. желто, Asg. желты Apl. (XV с.), OES. желтъ, жлътая; BRu. жоўты, Ru. жёлтый, Бу. жэлт, Ма. жолт, SC. žūt, Sln žólt, Cz. žlutý, Slk. žltý, Po. żółty, LoSo., UpSo. żotty, Ca. žèlti. — Deriv. жовтáвий, жовтáвий, -вість, жовтé[се]нький, -ко, жовтíсінський, -ко, жовтíючий, -чи, жовтувáтий, -тість, -то, жовтáвий, -вість, -во, жовтíзна, жовтíло, жовтíна, жовтíнка, жовтóк, жовтáк, жовтáнка, -áчка, жовтáха, -úшник, [по]жовтíшати; here also: жóвтень, жовтнєвий, SovUk. жовтєня[тко], and compounds: жовто-блакíтний, -блакíтник, -бóкий, -брíюx[a], -брíюшка, -гарáчий, -голóвий, -грúдий, -дзэобий, -зілля, -лістий, -ліщий, -пúз, -рóтий, -цвіт, -черéвий, -шкíрий, -щóкий, MUK. жолтáвий (1627 Беринда), жолтачка (XVII с.), жолтєного Gsg. (XVIII с.), жолтoкъ (XVII—XVIII с.), жолтoсти Gsg. (XVII с.), жолтяница (1627 Беринда), жолто-боко Vsg. (XVIII с.), — брунатного Isg. (1619), -горячє Gsg. (1600), -квѣтчастая (XVIII с.) OES жолтoкъ, съ жолтѣницею (XIV с.), жолтующимся Lsg. (XIV с.), FN. Жовтóк, Жовтoвѣцький, Жовтoбрíюх, Жовтoнiжкa, GN. Жовтi Вóди, Жовтнєвє (before 1938:

Богоявлєньське). Syn. кóлiр, що помiж зелєним та жовтoгарáчим на сóняшнiм спѣктрi, Тимченко 939.

PS. *žyltz[jь] 'ts', BS. *gelt-, cf. Lith. *geltas* 'yellow', Latv. *dzelts* 'ts'; the word is related to зóлото, q. v.; Miklosich 408, Trautmann 83, Fraenkel 145, Brückner 665, Skok 3, 689, Шанский 1:5, 282, Pokorný 430, Шевельов 142, (extensively :) Herne 69 - 73.

жовч 'gall, bile', MUK. жолч' (XVII с.), жолчу Isg. (XVII с.), жопча Gsg. (XVII с.), жопча (XVIII с.), з жолчу (XVIII с.), жолчемь Isg. (XVIII с.), жопча (XVIII с.), жолчемь Isg. (XVIII с.), OES. жолчи Gsg., жопча; BRu. жоўць, Ru. жопча, OCS. žьč||zьčь, Бу. жлзч, Ма. жолч[ка], SC. žuč, Sln. žolč, Cz. žluč, Slk. žlč, Po. żółc, LoSo. žošč, UpSo. žošč, Ca. želc. — Deriv. жовчний, -ність, -но, жовчнокам'яна (хвороба), MUK. жолчеливое (XVIII с.). — Syn. вірка жовто-зелєна утворєна в печiнцi рiдинá, необхiдна для засвѣнення жи́рiв i поси́лення фúнкцiй кiшечника; почувтá ворожoсти, недоброзичлiвoсти, злобá, Слум. 2, 542.

PS. *žylčь 'ts', stem *želk- the same as in жóвкнути, q. v.

жóден, жóдний, Wd. жáден, жáдний 'no, not any, none; neither', MUK. жáдєнь (1483), жадное (1554, 1662), жадєнь (XVII с.), жодєнь (1667), жоднымь способом (1717), жаднои Gsg. (XVIII с.), OUK. жадєнь (XIV—XV с.); BRu. жáдєн, Po. żaden, żadny, Cz. žádný, LoSo. žeden, UpSo. żadny. — Deriv. жоднісінський. — Syn. ні одiн, нiякий, нiхтó; MUK. кóжний, усякий, Тимченко 897 - 898.

From Po. *żaden, żadny*, 'ts', Тимченко, l. c. Brückner 660, Machek 590; Uk. жóден under the influence of одєн (*ниже - одєн).

Жозефіна : Йосифіна, see Йосиф.

жокей see джокей.

жолд 'payment (to a soldier)', MUK. жолдъ (XVI с.), зъ жолду (1617), на... жолдъ (XVII с.), жолдъ дорочній (XVIII с.); Po. *zold*. — Deriv. *жолдак*, *-ацтво*, *-ацький*, *жолдашнй*; MUK. жолдаки Npl. (XVII с.), жолдовали (XVII с.); FN. Жолдак, (Богдан 342). — Subst. *жовнірська платня*, Кузеля 123.

From Po. *zold*. 'ts', the ultimate source being ModHG. *Sold*, see жовнір; Korbut PF. 4, 457, 504, Brückner 665, Шелудько 1, 31, Тимченко 937, РССтоцький 4, 143, Richhardt 115, a. o.

жолоб, dial. жобліб, жлоб, жлуб 'trough; kennel, groove, trench, furrow; crib, manger; narrow and deep valley; (арго:) villager, provincial' (Львів, Стрий), MUK. жолобомъ Isg. (1472—1573), в' жолобъ (XVII с.), оу жолобъ (XVIII с.), (from Po. :) жлобъ, до жлоба (XVII с.), OES. желобы Ipl.; BRu. *жоблаб*, Ru. *жоблоб*, Bu., Ma. *жлеб*, SC. *žljeb||žlěb*, Sln. *žlěb*, Cz. *žlab*, Slk. *ž'ab*, Po. *żłób*, LoSo. UpSo. *žlob*. — Deriv. *жоблобок*, *жоблобочок*, *жоблобѣць*, *жоблобін[к]а*, *жоблоб[н]иця*, *жоблоблення*, *жоблоб[к]уватий*, *жоблобовий*, *жоблобчастий*, *пожоблоблений*, *[по]жоблобити[ся]*, *в'жоблобити[ся]*, dial. *джоблобати* (Москаленко 30), *жоблобоподібний*; MUK. жолобокъ (1552), жолобковитыхъ Gpl. (1552), жолобчастое (1755), (from Po. :) жлобковатый (XVII с.); OES. жолобчатый; FN. *Жоблобайло*, *Жоблобчук* (Богдан 342), MUK. Жолобецкий (1649 Реестра 62), Жолобеченко (ibid. 56), Жолобченко (ibid. 45); GN. *Жоблоб*, *Жоблонь* (< *Жо-

лобнь), *Жоблобок*, *Жоблобѣнка*, *Жоблоби*, *Жоблобівка*, *Жоблобина*, *-ини*, *-иця*, *Жоблобки*. — Syn. *дерев'яна посуди-на*; *дерев'яний*, *металевий* і ін. *прістрій для пересипання*, *переливання чогось*; *западина*, *заглиблення між скелями*, *іорами*, Слум. 2, 543; dial. *відовбана з ліни* *абó вербї висóка дїжка на зерно́, бóрошно*. (Сумщина, Дорошенко ЛБюлетень 9, 108); (арго — переносно:) *селлянін* (Наддністрянщина, Горбач ЗНТШ 177, 203).

PS. **želbz* 'ts', IE. root ***gelebh-* : ***gelebh-* 'to groove, scoop', Pokorny 367, Шанский 1:5; 282; less persuasive is its connection with *глибóкий*, suggested by Holub 360, cf. Vasmer² 2, 61; Uk. dial. *жлоб*, *жлуб* from Po. *żłób*, cf. Jurkowski 123 (listing extensive bibliography up to 1971); see also *жбир*.

жолудок : жоблудь.

жоблудь 'acorn', MUK. жоблудь (1627 Беринда), жолудь (XVIII с.), зъ жулудя (XVIII с.), OUK. жолудь (1347), OES. желудя Gsg., желудь; BRu. *жоблуд*, Ru. *жоблудь*, Bu. *жзлзд*, Ma. *желад*, SC. *želād*, Sln. *želod*, Cz., Slk. *žalud*, Po. *żoładź*, LoSo. *żoź*, UpSo. *żoładź*, Ca. *žoładz*. — Deriv. *жоблудяк*, *жолудяка*, *жолуддя*, *жолуденька*, *жоблудик*, *жолудок*, *жолудистий*, *жолудовий*, *-девий*, *жолудяний*. — Syn. *плід дуба*, Слум. 2, 543; MUK. жиръ (1627 Беринда).

PS. **želqds* 'ts', IE. ***gelonos* with suff. *-d-*, cf. Lith. *gile*, Latv. *dzīle*, OPr. *gile*, Gk. *bálanos*, Arm. *kalin* and Lat. *glans*, Gsg. *glandis* 'ts'; orig. ***gelonos* is preserved in Ru. folk-poetry as *желон*, cf. Преображенский 1, 225, Шанский 1:5, 283.

жѳмб[а] Lk. 'hole in the bed of a river; pool, puddle, slop', first recorded in 1902 (Верхратський 2, 103, 414); Slk. *žutpa*, *žutpa*. — Subst. *јама*, *вїмита водою*, *калюжа*; *јама в ріці*, *либїнь*', Jurkowski 77.

According to Верхратський, l. c., the word comes from Hg. *zsombik* 'turf'; more persuasive is its etymology from Slk. dial. *žutpa* 'mud, puddle, slop', the ultimate source being ModHG. *Sumpf* 'ts', Jurkowski, l. c.

жѳм[н]ір dial. for жѳвнїр, q. v.

жѳна, Wd. also жина (Зілинський 3, 55) see женá.

жѳнглѳр, SovUk. жѳнглѳр 'jongleur, wandering minstrel; juggler', ModUk.; BRu. *жанглѳр*, Ru. *жѳнглѳр*, Bu. *Ма. жѳнглер*, SC., Sln. *žongler*, Po. *žongler*, etc. — Deriv. *жѳнглѳрка*, *-рство*, *-рський*, *жѳнглѳвати*, *-ання*. — Subst. *зрїчний штукáр*, *щѳ вміє перекидати з руки до руки всїлякі предмети*, Кузеля 123.

From Fr. *jongleur* 'ts', the ultimate source being Lat. *joculátor* 'jester, joker', Орел 1, 353, Шанский 1:5, 298, Dauzat 420, Klein 1, 832, a. o.

жѳнца Wd. 'administrator', first recorded in the XX c. (Надсяння, Пшеп'юрська 85); Po. *rządca*. — Subst. *управїтель*.

From Po. *rządca* 'ts'.

жѳпа apɔ 'anus, hind parts, bottom', first recorded in the XX c. (Горбач 8, 29), Ru. *жѳпа*. — Deriv. *жѳпка*,

жѳпця, *жѳполїз* (Горбач, l. c.). — Syn. *зáдниця*, *гуз*; (vulgar :) *срáка*, *дїпа*.

From Ru. жѳпа 'ts'; the ultimate source of Ru. word being obscure, Vasmer² 2, 61-62; as "obscene" bowdlerized by Шанский 1:5, 296.

Жѳра, Жорж : Юрїй.

жѳржина, dial. георгина, георгина, еляргина, ордина, аргїн]i[я 'Dahlia||Georgina variabilis : dahlia', ModUk.; BRu. *вярїна*, Ru. *георгїн[a]* (since 1834), Ма. *георгїна*, SC., Sln. *georgina*, Cz. *žirina*, Slk. *georgina*, Po. *georgina*, etc. — Deriv. *жѳржинувий*. — Syn. *дáлія*.

An artificial form of георгина, based on Fr. reading of this word which, in fact, derives from the FN. of Георгї (1802), Ru. botanist, Горяев 66, Kluge-Götze 94, Шанский 1:4, 56.

жѳрина see джѳрина.

жѳрло dial. for джерелѳ.

жѳрна Npl. : жѳрно, Wd. also жѳрни (Зілинський 3, 52), жѳрно (Дзензелївський 246) 'handmill; millstone', MUK. жѳрна (1627 Беринда), в жѳрнах (XVII c.), OES. вѳ жрѳнѳвахѳ (XI c. Остр. ев.), жрѳновѳ (XI c.), вѳ жерновахѳ, жерновы Apl., жерновамѳ Dpl.; BRu. *жѳрнаў*, *жѳрны*, Ru. *жѳрнов*, OCS. *žrny*, Bu. *жѳрка*, Ма. *жрмен*, SC. *žrvanj*, Sln. *žrmlja*, Cz. *žernov*, Slk. *žarnov*, Po. *żarna*, Ca. *žarna*. — Deriv. *жѳрновїй*, *жѳрнїний*, dial. *жѳрнїв-*

ка, 'жердка обертає верхняк жорен' (Теребовельщина, Горбач 16, 160), жорняк 'што робит жорна' (Надсяння, Верхратський ЗНТШ 3, 193), жорнянка 'палочка, що порушає верхняк у жорнах' (Бойківщина, Кміт 73), GN. Жорниська, Жорновіще (Рудницький 1, 17—18); МУк. камень жор'новыи (XVI—XVII с.), жорновокъ Grл. (XVIII с.), OES. в жерновниці (XIV с.), жьрновныи (XVI с.), камене жръновнаго (XV с.). — Syn. ручний млинѡк, Тимченко 941; про видіму форму місяця, сонця і т. ін., Слум. 2, 544.

PS. *žbrny, BS. *girnū 'ts', IE. root **g^{ur}- : **g^{uer}- 'heavy', cf. OPr. girnoywis (< *girniwis), Lith. gīrnos, Latv. dzirnis 'ts' Arm. erkan (< **g^{ur}ānā) 'millstone', Goth. qairnis, E. quern 'primitive handmill', OIr. bráin, Gsg. broon 'ts'; Преображенский 1, 230, Шанский 1:5, 287, Trautmann 89, Fraenkel 153 - 154, Klein 2, 1288, Pokorny 476 - 477, а. о.

жѡрост[ь] dial. 'stick (for ice-fishing)', first recorded in the XX с. (ДБюлетень 8, 63), Ru. жѡрѡстѡ, wanting in other Sl. — Syn. стовп при підльѡдному лѡві.

PS. *žersty < *žerdty 'ts', IE. root **gherdh- : **ghordh- the same as in горѡд, q. v.

жорст 'chervil', ModUk. — Deriv. жорсткий, жорстѡ. — Syn. (жорст) дѡрий, Makowiecki 91.

Of uncertain etymology; perhaps it is related to жѡсть, q. v.

жорсткий, see the preceding and following entries.

жорстѡкий 'cruel, brutal, savage', МУк. жестокъ (XVII с.), жестокий (XVIII с.), ОУк. жестоко (XV с.), OES. жестокъ (XI с.), жестокая (1097), жестоки Npl. (XI с.); BRu. жѡрсткі, Ru. жестѡкий, Bu. жестѡк, Ma. жѡстѡк, SC. žestok, Sln. žestók. — Deriv. жорстѡкѡсть, -ко, МУк. жестоковѡйный, -йство (XVI—XVII с.), жестокосердѡемъ Isg. (XVIII с.), жестокосердѡй (XVII с.). — Syn. сувѡрий, рѡзкий, немилосердний, лѡтий, безсердѡчний, безжѡлісний; тяжкий, важкий. Слум. 2, 544 - 545.

According to Бузук ЗІФВ. 7 - 8, 72, the word is based on жестѡкий > *жѡстокий with inserted -r- under the influence of such words as твердѡй, жорстѡ; Ильинский, PM. 1, 171 - 172 connects it with Lat. horreō 'I tremble, shake, shudder through cold, fear, etc.', Skt. harsatē 'he grows stiff', IE. root **ghers- 'to grow stiff'; unfortunately, Uk. жорстѡкий is not that old; in fact, it is a very recent (XIX с.) blending based on МУк. and ОУк. жестокий and influenced by жорсткий||шорсткий (unlikely by твердѡй, жорстѡ, suggested by Бузук, l. c.); see also В. В. Васильев ЖМНП. 23, 313, Шанский 1:5, 288, and (re. жестѡкий) Skok 3, 677.

жѡсть Wd. 'buck-thorn', first recorded in the XIX с. (Желеховський 1, 226); Ru. жѡсть. — Deriv. жѡстѡліна, жѡстѡль, жѡстѡр. — Syn. бирѡчка(?), Желеховський, l. c.

Of uncertain etymology; perhaps it derives from Tk. žes 'copper', Шанский 1:5, 288, or another lg.; see also жорст.

жѡх dial. 'vagabond', first recorded in the XX с. (Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9,108); Ru. жѡх 'swindler'.

— Deriv. *жохлі* (Желеховський 1, 226); — Subst. *пройда*, *пройдісвіт*.

Of obscure origin; according to Vasmer² 2, 62, it might be connected with *жечь*, cf. *обжигать* 'to swindle'.

жрати Wd. for *жертн*.

жрець, Gsg. *жерця* || (rarely :) *жреця* '(pagan) priest', MUK. *жрець* (XVII c.), *жерцю* Dsg. (XV c.), до *жерца* то *єсть* до *каплана* (XVI c.), *жерць* Npl. (XVII c.), *жерцов[ъ]* Gpl. (XVIII c.), OES. *жьрьця* (1119), *жьрьци*, *жерци* Npl. (XIV c.); BRu. *жрѣц*, Ru., Bu., Ma. *жреци*, OCS. *жьрьсь*, Sl. *žrec*, Cz., Slk. (from Uk.) *žrec*. — Deriv. *жрїця*, *жрекиня*, *жрецький*. — Syn. *особа, що здійснювала богослужіння, жертвопринішення в поганських релігіях; той, хто присвячує себе служінню чому-небудь*, Слум. 2, 545.

PS. **зьрьсь* 'ts', see *жертва*.

жрїдво, **жрїдло**, **жрїдло** Wd. for *джерелó*.

жувати, Wd. for *жути*, *жюю*, *жуєш* 'to chew, masticate; to ruminate', MUK. *жвати* (XVII c.), *жюють* (XVII c.), не *жюючи* (XVII c.), *жуй* (XVIII c.), *жвати* (XVIII c.), *жовати* (XVIII c.), *жовать* (XVIII c.), OES. *жівати* (XII c.), *жюеть* (XIV c.), *жюя*; BRu. *жавать*, Ru. *жевать*, CS. *žvati*, Bu. *преживям*, Ma. [d] *жавана*, SC. *preživati*, *žvakati*, Sl. *preživati*, *žvéčiti*, Cz. *žvati*, Slk. *žvat'*, *žit'*, Po. *żuć*, *żwać*, LoSo. *žus*, UpSo. *ž[u]wać*, *žuc*, Ca. *žwac*. — Deriv. (*жувати* :) *жувалець*, *жування*, *жувальний*, *пере-*, *резжовувати*, *-ання*, (*жути* :) *жуйка*, *жуйний*, *жуй-*

плій, (*жвати* :) *жав[ч]ка*, *жвань*, *жавати*, *-ання*, *жавкувати*, *-ання*, *жвяхтіти* - *іння*, *жвяхкотіти*, *-іння* dial. *жвякати*, *жвікати*, *жвуйка*, here also: *жмакати*, *жнякати*, MUK. *жавати* (XVIII c.), OES. *жванье* (XIV c.); FN. *Жвѣха* (Богдан 342), GN. *Жванець*, *Жванчик*. — Syn. *роздрібнювати*, *розминати їжу в роті; їсти; (перен.:) домагатися чогось, аналізувати, розбирати щось настійливо, довго нудно*, Слум. 2, 545.

PS. **žvati* 'ts', BS. **žiaciō* 'I chew', IE. root ** *g[i]eu-* 'ts', cf. Lith. *žiauna* 'gill', Latv. *žaunas* 'jaw[bone]', To A., To B. *šwa-tsi* 'to eat'; Uk. forms *жути*, *жувати* are based on *жюю*, *жуєш*; MUK. *жавати*, *жовати* reflect a vocalization (-e-) and labiovelarization (-e- > -o-) of the orig. -ь-, cf. Ru. *жевать*, BRu. *жавать*; forms *жмакати*, *жнякати*, *жмекати*, *жмекати*, *жмйкати*, *жмóкати* seem to be dial. deformations of *жавати* f/e. influenced by *жменя*, *м'яти*, *мну*, *мнеш*; Miklosich 412, Berneker IF. 8, 284, Преображенский 1, 224, Holub-Korečny 448, Trautmann 372, Brückner 667, Fraenkel 1302, Младенов 164, 508, Skok 3, 690, Шанский 1:5, 280, Pokorny 400, a. o.

жужжати 'to buzz', ModUk.; BRu. *жужжать*, Ru. *жужжать*. — Syn. *дзижчати*.

An o/p. formation, based on sound *жу-жу-*, see the following entry.

жужіль, Gsg. *жужелю*||*жужелі* 'buzzing beetle; (Wd.): slag, dross, scum, cinders', MUK. *жужіль* (XVII c. ЛСЛ. 66), *жужель* той (XVIII c.); Ma. *жужел*; in other Sl. deriv. corresponding to Uk. *жужелиця*: BRu. *жужальць* Npl.,

Ru. *жу́желица*, OPo. *žučelica*, UpSo. *žučelica*. — Syn. *бóмок*; *те, що залишається від перепаленого мінералу*, Тимченко 942.

An o/p. formation.

жу́жмити 'to buzz', ModUk. only. — Deriv. *жу́жмом*. — Syn. *жу́жжати*, *дзизчати*.

An o/p. formation, see *жу́жжати*.

жу́йка : жувати.

жу́йплій : жувати.

жук 'beetle, scarabee', MUK. жу́ки Npl. (XVII c. ЛСЛ. 66; XVIII c.), жуковъ Gpl. (XVIII c.), OES. Жукъ; BRu. Ru., Bu. *жук*, Po. *żuk*, UpSo. *žuk*, Plb. *zeuk*. — Deriv. *жу́чок*, Wd. *жу́клійка*, *-ійник*, *-ійниця*, *жу́куватий*, *жу́колóвки*; here also f/e. formation жу́ковина 'перстíнь' see жу́ковина; FN. *Жук* (also pseudonym of Ол. Кониський, Тулуб 231), *Жу́ка*, *Жукенчук*, *Жукевич*, *Жу́ків*, *Жу́ківський*||*Жу́ківський*, *Жужкán*, *Жучкóвський*, *Жучóк* (Богдан 342), MUK. Жукъ (1649 Реестра 57), *Жу́кла* (ibid. 22), Жу́ченко (ibid. 16, 57); GN. *Жу́ки*, *Жу́ків*, *Жу́ківське*, *Жу́ківці*, *Жу́котин*. — Syn. *кома́ха ряду́ твердокри́лих*; *пронóзлива*, *шахраюва́та*, *хі́тра лю́дина*, Слум. 2, 546.

PS. **žukz* 'ts', of o/p. origin, cf. жу́жмити, жу́жиль, жу́жмом.

жу́лик SovUk. 'rogue, swindler', ModUk.; BRu. *жу́лик*, Ru. *жу́лик* (since 1863). — Deriv. жу́ликува́тий, *-тість*, *-то*. *жу́льма́н*, dial. *жу́лмак*. — Subst. *обма́нець*, *ошукáнець*.

From Ru. жу́лик 'ts', of uncertain etymology, see Преображенский 1, 237, Vasmer² 2, 65, Шанский 1:5, 298, Горбач 6, 26 (: from Gy. *čuri* 'knife').

Жу́лин, orig. Джу́лин GN. : джу́лий.

жу́льма́н : жу́лик.

жумáрка SoCp. see джумáр[a].

жу́па 'mineral salt-mine, saline', MUK. изъ жупъ (XVII c.), OES. жупа; Ru. *жу́па* (Vasmer² 2, 65), OCS. (deriv. :) *župište*, Bu. *жу́па* 'administrative district' (Георгиев 1, 550), Ma. *жу́па*, SC., Sln. *žúra*, Cz. *žura*, Po. *żura*, UpSo. *žura*. — Deriv. *жу́пище*, *жу́пний*, *-ик*, here also *жу́пан* 1. 'administrator of жу́па; FN. *Жупáнный*, *Жупáнский* (Богдан 342). — Syn. *соля́нка*, *са́лина*.

PS. **žura* 'district', IE. ***geupā*, root ***gēu-* 'to bend'; related are : Goth. *gawi* 'district', OHG. *gewi*, ModHG. *Gau* 'ts'; Brückner 668, Vasmer² 2, 65, Skok 3, 688, Георгиев 1, 559, Machek 598.

жу́пан 1. : жу́па

жу́пан 2. 'coat reaching to one's knees; cossack or woman's topcoat, cloak; cossack mantle', MUK. жупанъ (1571), жупановъ два (1587), на жупанъ (1675), на жупанах (XVIII c.); BRu., Ru. *ts*, Cz. *župan*, Po. *żupan*, UpSo. *župan*. — Deriv. *жу́панчик*, *жу́панний*, *-ик*, MUK. жупановъ (1758), жупанина (XVIII c.). — Syn. *старові́нний ве́рхній чолові́чий о́дяг*; *ве́рхній жіно́чий о́дяг*, *перев. з доро́гих ткани́н*, Слум. 2, 547.

According to Berneker 1, 460, the word comes from It. *giurpone*, *giubbone* 'man's coat', see also Brückner 668, Vasmer², 2, 66, Шанский 1:5, 298.

жупел arch., Wd. жупель (Желеховський 1, 226) 'burning sulphur', MUK. жупель (1596 Зизаній, 1627 Беринда), жупел (XVII с.), жупелом||жюпелом Isg. (XVII с.), жуплем Isg. (XVIII с.) OES. жюпель, жюпельмъ Isg. (XI с.); BRu., Ru., Bu., *жупел*, OCS. *župelъ*. — Subst. *смола*, *сірка*, Тимченко 921; MUK. сѣрка 1596 Зизаній, сѣра, сѣрка, 1627 Беринда.

From OCS. *župelъ* 'ts', the ultimate source being OHG. *swēbal*, *swēfal* 'sulphur', Vasmer² 2, 66-67.

жур 1., **журá** 'grief, sorrow, sadness, mournfulness, concern', MUK. журавъ Isg. (XVIII с.), з' журы (XVIII с.), оу великой журѣ (XVIII с.); in other Sl. deriv. corresponding to Uk. *журба*, *-бо́та*, [*за*]журіти[*ся*], [*за*]журювати[*ся*], *журонька*, MUK. журба (1627 Беринда), *žurbonki* Npl. (XVIII с.), журіти (XVIII с.), журятся (XVI с.), не журѣтєся (XVII с.), не журися (XVIII с.); FN. *Журба* (also pseudonym of П. Грабовський, Тулуб 232), *Журбѣнко* (also pseudonym of Ол. Коваленко, *ibid.*), *Журбáк*, *Журбик*, *Журківський*, *Журко*, *Журняк*, *Журик*, *Журило*, *Журжа* (Богдан 343); MUK. Жураковський (1649 Реестра XII); GN. Жүрив. — Syn. *печаль*, *сум*, *смуток*, Деркач 69.

The word is usually connected with SC. *gúritise*, Sln. *gúratì* 'to push, press, torture', akin to Skt. *ghōrás* 'frightening', Goth. *gaur̥s* 'afflicted', Ir. *gùre* 'painfulness', IE. alternation ****geu-** : ****gou-** 'to bend', with formant **-r-**; Miklo-

sich 81, 413, Berneker 1, 363, Brückner 563, Младенов 114, Преображенский 1, 238, Шанский 1:5, 299, Skok 1, 634-635, Шевельов 119, 273, Pokorny 397-398.

жур 2. Wd. see джур.

журав dial. for журавель, see the following entry.

журавель, dial. журав, Gsg. журавля 'crane', MUK. жо-рав (1566), журавлювъ Gpl. (1597), з жоровлями (XVII с.), журавлѣ Npl. (XVII с.), журавь (XVII с.), журавель (XVIII с.), журавлю Vsg. (XVIII с.), OES. за жеравь, въ жеравьѣ, жерави Apl. (XII с.), въ жаравехъ; BRu. *журавель*, Ru. *журавль*, (in XVIII с. still :) *жерáвь* (Шанский 1:5, 299), Bu., Ma. *жéрав*, SC. *žerav*, Sln. *žerjav*, Cz. *jeřáb*, Slk. *žeriav*, Po. *żuraw*, LoSo. *žorawa*, UpSo. *žoraw*. — Deriv. *журавли-ч[о]к*, *журавчик*, *журавлиня[тко]*, *журавлице*, *журавлюка*, *журавець*, *журав[л]ина*, *журавл[оч]ка*, *журавлиця*, *журавина*, *журавлевий*, *журавлин[н]ий*, MUK. журавлин[ъ] Gpl. (XVIII с.), журавлиное (XVII с.), журавовъ (XVIII с.), OES. жеравие (XII с.), жеравець, жера[в]лины[я] Gsg. — Syn. *великий перелітний птах з довгими ногами і гострим дзьобом*; *жердіна - віжіль для витягування води з колодязя, пристрій з жердиною, піднос, витяг*; *народний сюжетний танець, в якому танцюючі зображують журавлів*, Слум. 2, 547.

PS. **žeravjъ* < IE ****geroios** 'ts', root ****ger-** with formant **-ou-** : **u**, cf. Lith. *gėrvė*, Latv. *dzerve*, OPr. *gerwe*, Lat. *grus*, Gsg. *gruis* corresponding to OHG. *chreia* 'crane', and further (formant **-en-** :) to Gk. *géranos* 'ts', Arm. *krunk*

'ts', AS. *cran*||*cornuc*, E. *crane*, etc.; Meillet Ét. 374, Преображенский 1, 238, Trautmann 87, Fraenkel 137-138, Kluge 191, Шанский 1:5, 299, Skok 3, 672, Pokorny 385-386, а. о.

журба́ : жур 1.

жури́дло, жури́дло Wd. for жерелó.

жури́ти[ся] : жур 1.

жу́рка Ed. for тужу́рка, q. v.

журна́л 'journal', ModUk.; BRu., Ru., Bu., Ma. *ts*., SC., Sln. *žurnal*, Cz., Slk. *žurnál*, Po. *żurnal*, LoSo. *žurnal*, UpSo. *žurnál*. — Deriv. *журна́лик*, -льчик, *журналіст-[ка]*, *журналізм*, -істика, *журналістський*, *журнальний*. — Subst. *періодичний орган преси; денник для запису педагогічного процесу в школі*, Орел 1, 353; *щоденник (співгадів)*.

From Fr. (*papier*) journal 'ts', Орел, l. c., Шанский 1:5, 299, Dauzat 421, а. о.

журупáри 'bad spirit, devil', first recorded in the XX c. (Мак 2, 18). — Subst. *злий дух (в індіанському повір'ї)*, Мак, l. c.

From Tupi - Guarani *jurupari* 'ts', Barbosa 80.

журфі́кс 'fixed day (of reception)', ModUk.; Ru. *жур-фі́кс*, Bu. *жу́рфискс*, SC., Sln. *žurfiks*, Cz. *žurfix*, Slk., Po. *jour fix*. — Subst. *постійний день прийняття гостей*, Орел 1, 300.

From Fr. *jour fixe* 'ts', Орел, l. c., Шанский 1:5, 300.

журча́ти — an o/p. variable of дзюрча́ти, see дзюр!

жу́ти : жува́ти.

жу́тко dial. 'dangerously; sadly'; first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 227). — Ru. *жу́тко* (< *жу́дко*). — Subst. *небезпéчно; сýмно*.

From Ru. *жу́тко* < *жу́дко* : *жу́дкий* 'dangerous', cf. Vasmer² 2, 62 Шанский 1:5, 300.

жухну́ти Wd. 'to throw with force', first recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 227); wanting in other Sl. — Subst. *вкінути щось сільно, з різмахом*.

Related to жбихну́ти, жбéвхнути, q. v.

жу́хтарька, жу́фтарька SoCr. 'milk-pan (pail)' first recorded in the XX c. (Дзендзелівський УЗЛП. 38). — Subst. *дйїніця*.

From Slk. *žochtár* (*ik*), *šeftar*, *šechtar*, *šochtar* 'ts', the ultimate source being OHG. *sēhtari* or MHG. *sēchter* 'ts'; Дзендзелівський, l. c.

жучо́к : жук.

жу́шмо dial. (Полісся) 'bundle, bunch, faggot; hank', first recorded in the XVI c. : жушмо теж немалоє (1564), жушмо... вырваное (1574); жоушмо великое кло-чя (XVII c.); wanting in other Sl. — Subst. *жмут, пук*, Тимченко 944.

Etymology uncertain; perhaps it is related to adv. жу́жмом : жужми́ти, q. v. ; Ru. жу́жма 'plentitude' seems to have little connection with this entry, cf. also Vasmer², 64 and Владимирская ЛексПо. 211 - 212.

жу́пель MUK., OES. for жу́пел, q. v.

жу́пѡнка dial. 'skirt', first recorded in 1974 (in France, Вітошинська Снс. 11, 7), wanted in other Sl. — Subst. *спідни́ця*.

From Fr. *jupe* 'ts' with suffix -ka added, Вітошинська, l. c.

жу́рі 'jury', ModUk.; BRu. жу́ры, Ru. жу́рі, Bu. жу́ры, Ma. жу́ри, SC. žiri, Cz., Slk., Po. jury. — Subst. *суд, комісія знавців, конкурсѡва комісія*.

From Fr. *jury* 'ts', Орел 1, 353, Шанский 1:5. 301, а. о.

жяловати OUK. (1393) for жа́лувати, see жаль.

жятелянинъ, жятель OES. see жа́ти 1.

жь жь OUK. & MUK. for же, q. v.

жьйба Wd. for жа́ба, q. v.

жьиль Wd. for жаль, q. v.

жьйбра Wd. for зя́бра, q. v.

жьйворѡнок Wd. for жа́йворонок, see жа́йвір.

жьйлувати Wd. for жа́лувати, see жаль.

жьирт Wd. for жарт, q. v.

жьйти Wd. for жа́ти, q. v.

Жья for OES. Жля (first in Барсов 3, 270), see жаль.

жьолобына Wd. for жоло́бина, see жо́лоб.

жьорнянка Wd. for жорня́нка, see жо́рна.

—x—

ІСТОРИЧНИЙ СЛОВНИК
УКРАЇНСЬКОГО ЯЗИКАТ. I
А—ЖУложили проф. Е. Тимченко,
Е. Волошин, К. Мазаревська,
Г. Петренко.

Зредатував проф. Е. Тимченко

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ХАРКІВ 1959 КНІВ

Жити

XVIII. Як жити вилізти з бреші.
А жидове ся прудко шкочили и росли Пам.
укр. м. I, 245 (Рк. Тес.).—Жиди вилізи
за ридного батька почитав (оч. Пер. Подт. 5).XVII. За сім батсвен нуоу жиди, ичирі стми
отиди за нуо наймидне атород своа Транк.
Жид. 83.XVII. Ступни (значать) жиди Гал. Кі.
Рис. 176.—Будили и жидами быто стого
Рис. 177 іб. 250.XVIII. Жиди з них на жидиных вигалали
Нач. укр. м. II, 140 (Рк. Тес.).—Тогда ве
ткш чртивш поделугт'одности тьлом а светави
поведут'од жидами іб. IV, 311 (Рк. Тес.).XVIII. Оу днв а он (бошиш) лежит' оу своен
жидир, то от оу вертеи Пам. укр. м. II,
106 (Рк. Тес.).XVII. Оу того итеха (Моноидоти) ноги
пидише, тьже, суг днв жиди на хрест
коирчи гди хочт отпочиути, оухватит'сд
на днрш за толь и там отпочиувать Гал.
Кі. Рис. 265.XVIII. Сиди жидичка, жидка тоника Клим.
Цисс. 243.XVIII. И днш Божіо жидио тройкіи эи
рокс снй класній прашаю класную мх
жирность кь своим коровам, жидо, и сирь
и сметану Угр. Заг. 59.—Нечо им сибрати
по своим коровам жирности, сметану и ма
ко іб. 40.XVIII. Кичу и... нкь своей ниві подол
ность, жирность, тукость Угр. Заг. 61.XVIII. Они итришив, як жироний туз
Козм. Проп. 236.XVIII. Прому вась и добет жидедаувате
Клим. Вірші. 21.—Черити... не хочет в
жидатуи той жидедаувати іб. 30.XVIII. Никонель ниві Гешадей... который
могт жити... огада року тьсеча чотырхата
Берг. т. еоб. 280.XVIII. Чрез полуты обидиша (дорога), всіхх
домы до ниві, гдє нивіи жиди треба Укр.-Р.
Арх. X, 272.—Жидет там Бисиф, мнш, дун
ній и третій и побжкности I у вярности, оу
пирой прайд. Пам. укр. м. I, 161 (Рк. Тес.).—
Чтє ти до шноа, тьжео кинішею красною,

Жити

жиди зо шноа (не хочеш) потай прав моего
іб. 162.—Слас жид в добрах справих, добре
та оудит; слас жид оу алах' твоих справих,
аамі ти и судь будет' іб. IV, 309.

XV. А прашади оть Новаторода Бисиф

XV. А прашади оть Новаторода Бисиф
Васильевич, сьмь посладить, а оть жидиных
Тимоней Иванович Ак. ЗР. I, 52 (1440).XVIII. И вы братіе з'ясате сд возразит'
к' жидирини: на жидиам Клим. Вірші, 32.XVI. А п'шициу з'берте в' жид'шицу мою
Бя. Пер. 15.XVIII. (Праведных людей) омет' Хе до
жидиам, то ост, до свідирни небоснои
Гал. Кі. Рис. 232.XVI. А старокы вши... в ту днв
Гришову и медову и жиднуу и шніи па
даниа церковныа... не жидт ничиш асту
натис іб. II, 401 (1544).XVI. Жидиных нелу и шна вь манитирн
толь не держати Ак. ЮЗР. I, 41 (1509).XV. И еще сьмо прядати жиди ярого з'
гумош сто чотыредеть бочок Ак. ЗР. I,
80 (1453).XVI. Мисичина: давати чотыри рази до
году побонше жиди Арх. ЮЗР. VI, I, 12 (1542).XVII. Жидов... жиди и збожжя виселажі
на торгу вь городь и вь мьстечках пряде
дихь и по селам скруувать Ак. ЮЗР. II,
13 (1601).XVIII. Вь томь дворь жидк днв, клд
ль жидомь, другий оесомь пашинная Бяг.
мр. обт. 248.—Запрёшав и шкочу; вьмю
засть, хованцов, чародевь оть своих жиди,
оть своий вшадкой сыба Угр. Заг. 61.—Ти
бисит Бгь и ужожиж жиди твои Пам. укр.
м. I, 258 (Рк. Тес.).XVIII. Кичу и... нкь своей ниві подол
ность, жирность, тукость... оть чародійшиш,
оть жидоабовь, оть хованцов Угр. Заг. 61.XVIII. Ему Бгь дал был жидиіс из гонитлани
Пам. укр. м. I, 325 (Рк. Тес.).XVIII. Вето добра жидачний приятель Ак.
ЗР. V, 134 (1677).

Жь

947

Жидов ти

XV. Хтє на нв возрать нли его втуци оу
сладити кому на колд его будеть потребю
ЮЗР. № 75 (1438).XVIII. Бантура жид Дорогая колдб до
тебе жидомь жидомь сьлалъ бь шлалд до
свого днв Кі. Коо. Зап. 461.—А тепера
жиди... присуджє Тих. № 11 к. 40.XVIII. Бантура жид Дорогая колдб до
тебе жидомь жидомь сьлалъ бь шлалд до
свого днв Кі. Коо. Зап. 461.—А тепера
жиди... присуджє Тих. № 11 к. 40.XVIII. Бантура жид Дорогая колдб до
тебе жидомь жидомь сьлалъ бь шлалд до
свого днв Кі. Коо. Зап. 461.—А тепера
жиди... присуджє Тих. № 11 к. 40.XV. В-и збираюта тотт возжжени молд
и жидьскии Чет. 1489 р. к. 39.XVII. Всемь жидиных часть нкь до сирь
говашень агинь и жидедемь Слотр. Рис.
36.XIV. Служу и службни очно... служити
вьру бати и подушну с тьже со всьмь чд
на жидовци ЮЗР. № 27 (1359).

Page 399:

Final entries of the *Historical Dictionary of the Ukrainian Language* by E. Tymchenko (pp. 946-947) upon which the bulk of the Middle- and Old Ukrainian documentation of the present Etymological Dictionary was based. Tymchenko's work was forcibly discontinued during the Stalin's pogrom of the Ukrainian culture in 1930's: Volume I, letters A—Ž, remained as the only printed remnant of this undertaking of 1920's in Ukraine.

—x—

Стор. 399:

Кінцеві гасла *Історичного словника українського язика* (том I) Є. Тимченка з 1930-1932 рр., якого матеріял був основою для історичної документації гасел у цьому етимологічному словникові. Як відомо, Тимченків словник впав жертвою Сталінської „чистки” української мови й культури 1930-их років. Доведений, як горсо, до букви „Ж” цей словник і тепер єдине повне джерело для документації старо- й середньоукраїнської лексики, бо заповіджений АН УРСР у 1964 р. *Словник староукраїнської мови й досі* (1976) не появился друком.

—x—

З, з — the tenth letter of the Uk. alphabet; MUK. and OUk. names зѣло||земля from OCS. *Sělo* (*dzělo*) 'much' and *zemja* 'earth, soil', numerical value : Glagolitic — 8 and 9, Cyrillic — 6 and 7 respectively; with a preceding sign # — 8,000 and 9,000 or 6,000 and 7,000 respectively, Огієнко Азб. 82ff., Истрии 50 ff.

Ѣ, (after consonants also:) із, (rarely:) ізі, ізо, dial. со (Гнатюк ЕЗб.4,247), MUK. з/ъ/, зь, из/ъ/, зе, зо, зу alternating with с/ъ/, съ, ис/ъ/,со, си (XIV-XVIII с.СМпз.168-189), OUk. с/ъ/, из/ъ/, ис (XII-XIII с. Мельничук Сл.мовозн.3,143), со (XIV-XV с.СМпз.45,64,65), OES. изъ, съ (XI-XVc.), rarely: изд (e.g. изд Ростава XVc.); BRu. с/а/, Ru. из/о/, с/о/, dial. з (ESSJ I,77) OCS. *iz*/ъ/, *is* (e.g. *is potoka*, EESJ I,76), *iz* (e.g. *iz nje-goze* *ibid.*), Bu. из, с/о/, Ma. из, SC. *iz/a*, *s/a*/, Slu. *iz*, *s/o*/, Cz. *z/e*/, *s/e*/, Slk. *z/o*/, *s/o*/, Po. *z/e*/, arch. *zy* (e.g. *zy mlyna* ESSJ I,77), LoSo., UpSo. *z/e*/, *zo*, Ca. *z/e*/, *s/e*/, Plb. *vez.* - Deriv. /i/звідки, /i/звід-кіль,-ля, з-перед, /i/з-під, /i/з-позаду, /i/з-поміж, /i/з-понад, /i/з-попід, /i/з-посеред, /i/з-проміж, /i/з-проза; OES. сьс. - Syn. від, од.

PS* /j/ъz 'from' and *сън 'with' which merged in Uk., BRu. and WSl. languages; */j/iz derives from BS. **iz, cf. OPr. *is*, Lith. *iz*, *is* 'from' and corresponds to Gk., Lat. *ex* 'from'; OIr. *ess* < IE. **eǵhs : **eǵhz 'from'; PS. *сън > съ of uncertain etymology: according to Vondrak 1², 418, it comes from IE. **sun: son/zom: **sm; yet, the general view is that PS *сън represents IE. **som alternating with **com, the latter being evidenced by Lat. *cum* 'with': according to this view in Sl. **som was diffused, and in Lat. **com, ESSJ 1, 255 (here also an extensive bibliography); re Uk. З cf. Кримський 1, 993, 508-524, СССтоцький 84-85, Сімович 59-60, Грунський-Ковальов 75, Мельничук 1.с., Шевельов 441, а.о.; Uk. *iz/is, z/s* started in the XIII c.

З- a prefix in words like збити : біти, звіяти : віяти, згрішити : грішити, згвалтувати : гвалтувати, зда/ва/ти : да/ва/ти, зжертити : жертити ..., зібрати : брати, зірвати : рвати, зістригти : стригти..., зогнути : гнути, зомліти : мліти, зопсувати : псувати..., із-перед : з-перед, etc., see the preceding entry; before к, п, т and х з- becomes с-, e.g. сказати : казати, спекатися : пекти, сторгувати : торг, стримати : тримати, сховати : ховати..., ісход : ходити, с н. Іспас: Спас; MUK. & OUK. исполна : сполна (1352 - 1499), истратить : стратить (XV c.), исправне : исправно : справно (XIV - XV c.), испроси/л/ : спросити (XV c.), а. о. ; OES. изгой || исгой /XII c./, исходъ /XI c./ : съходъ /XI c./ || сохода Gsg. / XV c./, etc.

забастовка SovUk. 'strike', забастовщик, -щица, забастувати. - Subst. страйк, страйка́р, -ка, страйкувати.

From Ru. забастовка, забастовщик, забастовщица, забастовать /: баста, cf. Vasmer 2², 69/.

ЗАБОБОН/И/Wd. also забобон/и/ /Стрий/ 'superstition, prejudice, belief', MUK. забобоны /XVII c. ЛСЛ 67/.-Deriv. забобонний, -ність, -ник, MUK. забобонный /XVII c. ЛСЛ 67/; BRu. забобон, Ru. /from Uk./ забобоны (Vasmer 2², 70), Po. zabobon, - Syn. віра в існування надприродних сил, відування й ін., передсуди; помилкові погляди на щонебудь, які стали звичними в житті певних верств народу, КТС 76; MUK. superstitio, ficta religio /XVII c. ЛСЛ 67/.

Doubtful whether from Po. zabobon 'ts' or a genuine Uk. formation, Shevelov 722; the lack of ікання (= *zabobin) could be explained by the traditional "tabooistic" character of the word; its origin is usually connected with PS. *boboniti, cf. old SC. boboniti 'to make noise, be noisy', bobonjati 'to chatter, jabber, babble' of o/p. provenance, Vasmer 2², 70; according to Brückner 643 it comes from dial. Po. bobo 'fright, scarecrow, bugbear'; also unconvincing are its derivations from a GN. Babuna (mountain between Prilip and Veles), Miklosich 6, or from SC. babuni 'Bogomil sect (of the X c.)' suggested by Berneker 1, 36. who apart from Uk., Po. zabobon quotes Uk. dial. БОБОНА and Cz. bobonek, pobonek 'superstitious action, superstitious thing'; cf. also SP. 1, 288, ЭССЯ. 1, 111.

сильний дощ, злива, /там таки 78/... АмУк.
забекувати 'відступити', забетувати 'під-
йти в заклад', забрикувати 'загальмувати',
забукувати 'замовити, записати, зареєстру-
вати', загарнесувати 'запрягти', заколу-
вати 'закликати, зателефонувати', замака-
гайкати 'заклясти', заморгеджувати 'дати
в заставу, заставити', заордерувати 'за-
мовити', запаркувати 'заїхати на стоянку,
ставити на стоянку', запечувати 'залатати',
заплягувати 'залучити, включити в елект-
ричний струм', засейфувати 'заощадити',
застартувати 'пустити в рух /мотор/', за-
фенсувати 'обгородити плотом', зачарджу-
вати 'вимагати /високу/ ціну', зачовку-
вати, зачовкати 'задушити'... / JBR ./; EN.

Забáva, Забáвський, Заболóтний, Зарóський,
Зарічний, Зарудинець, Зася́нський, Затуля́к,
Заті́чиць, Заті́льний, Зати́рка, Заходо́к, Захо-
жий, Зачепню́к, Зацерко́вний, Заязі́рський||За-
Засе́рський і т.п. / Богдан s.vv./; GN.

Закарпа́ття, Запорі́жжя, За́болотів, За́болоття,
Завáлля, Зарі́чне, Застáвна, Задунáйська Січ,
Закавказзя; діял. Заді́льський : За Діло́м,
Заглубо́кий : За Глубо́кий Зві́р, Заяси́нів: За
Ясени́вов : За Ясени́цею, Закі́черка : За Ки-
черков, Запо́тія : За Потóком, Зарі́ча : За-
ріка́ : За Ріко́в... /Бойк.244/; За́болотці...
Зали́сся, Заставки́ /Яшун 2,40/ і ін.МУк. & ОУк.
Заго́рна /ХУ с./, Загвоздє /ХУ с./, Замос-
тьє /1433/, *Заборол /1489/, *За́болотці/ХУ с./
*Загоро́во /1433/... OES. вЪ Заостровьи /XIV-
ХУ с./, волости Новгородские : Волокъ... За-
волоцьє /1264-1265/, в Заволочии /ХУ с./,
На Никитскомъ запольѣ, вЪ Чюдинскомъ Запо-
льѣ ...

ЗАБОРОЛО 'fortification wall', arch. забрало;
мук. забрало /XVII с. ЛСЛ 67, 87/, *zabrało* =
ściana (1641 DSP), Оук., ОЕС. по забороламъ,
на заборолъхъ, съ заборолами, съ заборолъ,
в забрала, отъ забралъ, на забрала, по за-
браломъ, съ дръвными забралами, на забрал-
лъ /Сл.плк.Иг./. - Deriv. Оук., ОЕС. не сущо
забралнику, забралника /XI с./, на краихъ
же забралныхъ. - Syn. рухомъ частина шоб-
лома, що опускається на обличчя для захисту
від ударів; щитъ з дерева або каменю, встанов-
лені на мурах фортеці для захисту її оборон-
ців від ворога, Слум. 3, 26; оборона, охорона,
захист.

PS. *za-bor- /d/lo: *borti/se/, see бороти/ся/,
EDUL 1, 177.

заборсучитися Wd. (Вк.) 'to become angry, to
be puffed up', first recorded in 1934 /Кмит 74/. - Syn.
загніватися, надутися на когось.

Based on борсук, see s.v.

заборчений Wd. (Вк.) 'bored, perforated', first
recorded in 1934 /Кмит 74/. - Syn. прозвечений.

Deriv. from *bor Katy, *bor waty 'to bore, pierce' -
a loanword from MHG. bohren 'ts', see бормашина.

забухторити dial. 'to put away and forget where
the thing was put, to mislay', first recorded in 1958
/Паламарчук, пд.-зах. Житомирщина/. - Subst. по-
класти чи сховати так, що після трудно відшу-
кати.

Deriv. from бухта 1, q.v.

ЗАВА/Д/ЖАТИ : вада

завалка SovUk. завалювання: валити;
завалки Wd. 'mumps, swelling of the glands'
first recorded in the XIX с. /Желеховський 1, 232/
'bronchitis' / XX с. Горбач 11, 9 /; Po. zawałki.
-Subst. свінка; бронхіт.

From Po. zawałki 'ts' (wanting in Richhardt
114, 122).

завгодя, dial. завгодей / Лисенко, Житомир-
щина, Слл. 21 / 'on time, in good time, betimes, early'
Subst. завчасно, Слум. 3, 39; завлєгодь, за-
врем'я, Лисенко, І. с.

Сф. годящий : годити/ся/; завгодя = за-у-
год-я, завгодей = за-у-год-яй with dial. я > є;
завлєгодь - за-у-ле-год-ь.

заведій, заведія Wd. 'deceiver; chief of a
gang (band); bully, swaggerer, blusterer; quarrel-
some person', first recorded in the XX с. - Subst.
баламут; вожака; /арго войків:/ зух, від -
важний очайдух, Горбач 6, 10

According to Горбач, І. с., it comes from за-
вадіяка 'скорий до бійки'; yet, in view of the
phonological difficulties (change e > a) it is more
persuasive to consider it a deriv. of завести :
жесті /бійку/, see s.v.

заверєчи діял. : верг.

завернатъ " : вернути, вертати.

заверуха " : завірюха.

ЗАВЖДИ 'always, at all times, constantly, on all occasions, ever'; MUK. & OUK. завжды /1499/, заоужды /1436/, wanting in other Sl. Deriv. завжденний, завждийшній, на-, не-завжди. - Syn. у будь-який час, повсякчас, істинно, завсі/г/ди, Слум.З, 44, 61.

A compound за-ужди, cf. оужды /1435, 1388/, вжды /1493/ and Po. wždy, Cz. vždy, vždýcky, Machek 563.

ЗАВЗЯТИЙ 'brave, courageous, high-spirited; persistent, thorough, incorrigible, out-and-out, downright, inveterate, full of gall (hatred), persistent, relentness, bold; enthusiastic', since the XVIII c.; BRU. заузяты, Ru. завзяты, Po. zawzięty, - Deriv. завзятець, завзятуший, -ість, завзяття, завзято/к/. - Syn. наполегливий у досягненні якої-небудь меті, стійкий, сповнений пристрасти, запальний /про людину, її характер; нестримний, надзвичайно сильний у прояві, КТС 77; запеклий, упёртий, наполегливий, Деркач², 70.

A Uk. neologism, deriv. of завзятися: взяти, q.v.; some scholars explain it as a borrowing from Po. zawzięty, cf. Vasmer 2², 72, Шанский 2:6, 16, a.o.; wanting in Richhardt 114, 122, and Šerech-Shevelov, Word 8:4, 329-349; cf. also Brückner 640.

ЗАВИДА, ЗАВИДУВАТИ... dial. зави́дїти : вид; see also зави́сть.

ЗАВИЛЬКУВАТИЙ, -ість : ви́ла.

ЗАВИСИТИ 'to depend, be dependent on', ModUk. Ru. зави́сеть, Bu. зави́ся Cz. záviseti.-

According to Виноградов Зт. 1966, 126-133, the word is a neologism restricted to few Sl. including Uk.; it is a calque translation of Lat. dependere 'ts'; Огієнко did not recommend its use in ModUk. and suggested its substitution by залёжати, РМ. 2, 403; re etymology see s.vv. за-вiсити.

ЗАВИСТЬ 'jealousy, envy', MUK. зави́сть /XVI c. КрехАп/, зави́сть /XVII c. Синонима/, зави́сть жены или мужа /XVII c. ЛСЛ.67/, OUK., OES. зави́сть /XI c./; BRU. зави́сьць, Ru. зави́сть, OCS. zavistь, Bu., Ma. зави́ст, SC. zavist, Cz. zavist, Slk. závist', Ca. zavisc. - Deriv. зави́сний, -ність, Wd. (Bk) завистувати /Кмит 75/, MUK. зави́ство /XVII c. ЛСЛ.67/, зави́стний, -никъ /XVII c. ЛСЛ.67/, завистникъ доброму /XVIII c. Синонима/. - Syn. за́здрість, ревни́вість.

PS. *zavistь < *za-vid-tь; vidъ, see вид; cf. also such formations as завидувати, зави́дний, -но, зави́доці, завиду́щий // завидю́щий і т.п.

ЗАВСІ/Г/ДИ, dial. завсігда /Сумщина, Дорошенко ДБюлетень 9, 108/, 'always, ever, at all times', MUK. завсегда /XVI c. КрехАп./, завсегда /1737 Інтермедії 127/; BRU. заўсёды, Ru. /rare/ завсегд́а /since 1459/. - Deriv. завсідний, -ник. - Syn. завжді, повсякчас/но/.

An OES. neologism (since the XV c.) - result of prefixation of ВСЕГДА (< *vse-gda), cf. OCS. vьsegda, SC. vьvьgda, Po dial. wszegdy, etc.

ЗАВТРА, wd. also в завтра /Стрий/ 'tomorrow',
 МУК. сегодня або завтра /XVI с. КрехАп. /,
 на завтрає /там таки/, до завтрає /там таки/,
 завтра /XVII с. Синонима/, заутра: рано, по-
 рану, также в час /1627 Беринда/, заутра/=
 'ранком', 1476 /, завтра/ XVIII с. Интерме-
 дії 164/, ОУК., ОЕС. заутра/ XI с. Остр. св./,
 вечеръ ли...или заутра /XIII с./, завѣтра
 /XV с./; ВRu. заўтра, Ru. завтра, ОCS. zaotra,
 Ма. заутре, SC, sūtra, Sln. zājtra, Cz. zítra, Slk.
 zajtra, - Deriv. зівтрашний, зівтра: до зівтра-
 щого, після, -по-зівтра, зівтра-позівтра,
 зівтра - позівтраьому, після-, по-зівтрашний,
 МУК. заутрникъ: сніданє, поранок /1627
 Беринда/, заутрній: ранній, скорозрий, або
 досталый, зрѣлый, узрѣлый, дорослый, также:
 вчасьный, потѣмный, чистый /там таки/, зівтра-
 реніє /XVII с. Синонима/, завѣтрає /1583
 АКЖМУ.59/, зівтраші /XVII с. Алфавит/, зівтра-
 тренный - утренный, заутренный /XVII с. Сино-
 нима/, ОУК., ОЕС. зівтрає /XV с./, заутреє
 /XIV с./, по заутрєнии, по заутрєнии /XIV с./,
 на заутрєнии /XI с. Остр. св./, заутрє-
 ня /там таки/, заутрина /1263/, до заут-
 рока /XIV с. Лавр./, заутрокаи, брате; за-
 оутрокати /там таки/. -Syn. на другий день
 після сьогоднішнього; /у значенні іменника:/
 найбільше майбутнє, КТС.77.

PS. *za-utra with original meaning 'in the
 morning' ; "cases of *v* found in place of an expected
u, under conditions of reduction", Шөвельов 284;
 see also Преображенский 1,240, Шанский 2:6,
 21, Vasmer 2²,73, Machek 182, N.van Wijk Сборник
 Соболевскому 36-38, Sadnik-Aitzetmüller 326,
 Skok 1.787, n.o.

ЗАВШЕ colloq. 'always, ever, at all times',
 МУК. завше /XVII-XVIII с./, ОУК. завсе /1434/,
 Po. zawsze. - Syn. зівжди, зівсі/г/ди, пов-
 сякчас/но/.

From Po. zawsze 'ts' (*za-wsze : wiesz,
 wsza, wsze 'all, whole', PS. **v*sb, *v*bsja, *v*bse,
 see весь), Brückner 636, 646.

ЗАГА see згага

загайрувати AmUk. 'to hire', first recor-
 ded in 1965 (Royick 101). Subst- найняти.

"A hybrid composed of the Ukrainian per-
 fective prefix *za-*, the English stem *hire*, and
 the Ukrainian formative suffix *-uva-* and ending
-ty", Royick, l.c.

ЗАГАЛ 'total, totality, whole; mass, public,
 society, community', ModUk. only, wanting in other
 Sl. - Deriv. загальний, -ність, -но, -ник, за-
 галом, в-, у-загалі, в-, у-загальнити, в-, у-
 загальнювати, в-, у-загальнення, в-, у-за-
 гальнювання, загально-вживаний, -визнаний,
 -відомий, -військовий, -встановлення, -демо-
 кратичний, -державний, -доступний, -зрозумі-
 лий, -капіталістичний, -класовий, -культурний,
 -національний, -людський, -міський, -народний,
 -обов'язковий, -партійний, -політичний, -прав-
 ний, -прийнятий, -приступний, -республікансь-
 кий, -російський, -руський, -український, -фа-
 бричний, -еміграційний, -канадський, -австра-
 лійський, -американський... -Syn. широке
 коло людей, маса, громадянство, громада, КТС
 77; громадськість, суспільність, суспіль-
 ство, Деркач²54.

A Uk. neologism : *za - *haz*, the latter being related to галіти q.v., Berneker 1, 293, EDUL 1,543.

ЗАГАРА : горіти.

ЗАГАТА : гать, гатка

ЗАГУТАТИ 'to deafen, stun', ModUk. only, wanting in other Sl. - Deriv. загутатись - загавитись, задивітись, Франко 7,452. - Syn. заніміти, остовпіти / unknown to Слум.3/

An o/p formation based on interj. гу! like гукати, гугнати, гуготіти, see svv.

загаждаю Muk. / XVII c. ЛСЛ.68 : "в оригіналі літера г, яку можна читати і як г, невиразна, бо виправлена із в", В.В.Німчук Лексикон...449/ 'Deleo.Maculo. Abstergo'.

Of dubious meaning and origin; the closest connection with ChSl. *gaždu*: *gaditi* 'to detest, abhor' is uncertain on account of meaning, although formally could be explained as iterative form of *gaždu*, see Гад.

заговіти 'to become sick, fall ill', dial., first recorded in the XIX c. by Гнатюк ЕЗБ.26. - Subst. занедужати, захиріти.

From SC. *goujeti* 'obtemperare' with Uk. prefixation za-, see говіти.

ЗАД 'back, seat, hind part, croup, stern', Muk. зад /XVII c. Алфавит 25/, задъ/XVII c. ЛСЛ.69/, Ouk., OES. задъ /XI-XV c./; BRu., Ru., Bu., Ma. ts, OCS. zadъ, SC. zadak, Po., Cz., Slk., LoSo., UpSo. zad, Sln. zád. - Deriv. задок, задній, задник, -иця, задом, задком, назадній, назадництво, -цький, -йчий, в-, на-, по-зад, /назадгүзь, /i/ззаду, задньо-... виличний, -носовий, -піднебінний, etc., Muk. зади, з'заду /XVII c. ЛСЛ.69/, задній/1458, XVII c. ЛСЛ 69/, задокъ- задня /XVII c. Синонима/, зади...сззати, з'заду /1627 Беринда/, задку Gsg. /XVII-XVIII c./, Ouk., OES. задний /1322/, зади / XI c. Остр.св., XIV c./, заднаа /XI c./, заднес / 1299 /, предною славу...а задною /Сл.плк.Иг./, задь /XIV c./, задьница // задница /XII - XIV c./, задьничникъ /XVI c./, заждь /XI c./ сь заждьмь /1073 Изб.Св./, сь зажа /XVI c./; FN. Зад, Задейко, Задко, Задник /Богдан 334/; GN. Заді /назва поля в Залікті, Бойк. 15/, Задківка /назва гори на Гуц. 155/, Задня Ризовата / ibid. /. - Syn. протилежне передові, частина тїлуба тварини, протилежна голові, частина тіла людини нижче спини, /МН.:/ місце за дворами, позаду будинків, хат; те що раніше вивчене, що всім відоме, Слум. 3, 101.

PS. * *zadz*, IE. root ** *ghō-* 'behind, beyond, over' extended by suffix -*dz*, cf. *nadz* = *na-dz*; no certain BS. or IE. correspondences, see за; Преображенский 1, 240, Шанский 2:3, 27, Trautmann 336, Vasmer 2², 73, Pokorny 451 - 452; also Prokop Lang LF.47, 307, (extensively:) ESSJ 1, 294-295.

задавок Wd. Lk. /Приймак РМ.2, 450/ = задаток : да/ва/ти.

зайв́анити, заі́ванити, заі́ванити, заі́-
ванювати... : Іва́н.

(See also the following entry)

ЗАЙВИЙ 'superfluous, redundand, super-
vacaneous, spare, unnecessary, supernumerary',
ModUk., Ru. dial. (from Uk.): за́евый, заи́вый
/Курщина, Вороніжчина/, wanting in other Sl.;
Deriv. зайвість, зайвина, зайво, Wd. зяй-
во /Стрий/, у зайви взяти у займи взяти
/Желеховський I, 246/. - Syn. який не вико-
ристовується в даний момент, вільний; ще
один до якоїсь кількості, додатковий; без
якого можна обійтись, Слум. 3, 132; лишній,
непотрібний, запасний, зверх норми, Под-
везько 279.

The word seems to be the only Sl. vestige of
IE. root ** *ǵhē-*, *ǵhēi-* : *ǵhōi-* / *ǵhoi-* with
basic notion 'to be empty', cf. Pokorny 1, 418,
Il'jinskij EDUL 1, LVI; as such it is related
to Skt. *jāhāti* 'he leaves', *hīyatē* 'it remains',
Av. *zazāmi* 'I leave', Gk. (ana) *xádzō* 'I force
to retire', OHG. *gān*, AS. *gān*, E. *to go*, etc.,
Kluge 110; as a folk etymology its explanation
by G. Lisovyj in his letter of 8.8.1971 might
be mentioned, viz. ... є циганське слово
"іва", означає злодій' або красти': у
Львові злодії говорили "заі́вати" за-
мість "красти", або взагалі "робити щось
незаконне"...; однак у злодіїв було ще
слово "заі́ванювати", зн. "заі́вати" може
бути скороченням; see also the preceding
entry and Шевельов 292 /: OCS. *zějъ*, Ru. на-
зойливый /.

ЗАКОН 'law, statute, rule, regulation;
arch.: 'religion faith' also 'monastic order';
Wd. (Hc.) за́кін 'confession; communion';
MUK. заксмъ /1474, 1470, 1455.../, по ста-
рому закону /1499/, закон /1759/, законъ
/XVII с. Синонима/, за́конъ /1627 Беринда/,
OUk., OES. законъ /XI -XIV с./ - Deriv.
законний, без-, не-, проти-законний, -но,
законник, -иця, законо- вчитель, -давець,
-давиця, -давство, -давчий, -дорадник, -зна-
вець, -знавство, -знавчий, -мірний, -мірність,
-положення, -проект, -учитель...; MUK. за-
законникъ /1627 Беринда/, законополагаю,
законне / 1927 *ibid.* / , OUk., OES. законъ-
ный, законникъ, законнь, законо- давс-
твіє, -давець, датель, -пись, -/на/полага-
тель, -положеніє, -прѣступеніє, -прѣступь-
никъ, -установникъ, -учитель...; BRu., Ru.,
Bu. ts, OCS. zakonъ, Ma. за́кон SC. zákon, Sln.,
Cz., Slk. zákon, Po. zakon, LoSo. ts. - Syn. по-
становна вла́ди, що має найвищу юридичну си-
лу; загальнообов'язкове правило, те, що ви-
знається обов'язковим; зв'язок і взаємо-
залежність якихось явищ об'єктивної дійсно-
сти, що виявляються в певному порядку, КТС
81; MUK. пра́во, за́повѣдь, або уста́ва; /та́кже/
способ, обы́чай, пра́вило; /та́кже:/снуръ те-
сѣлскій, науго́льникъ, мѣра, проба, ра́дь, ста-
нь, поря́док або кано́нь, Беринда 1627.

PS. *zakont < *za-kont, the latter part of
the word meaning 'extreme point, limit, end', see
кінець ; ModUk. lack of ікання is ex-
plainable by the arch. character of the word.

ЗАЛІЗО 'iron', Wd. желізо, жилізо, жилізу,
 SoCr. жи^елізо, жи^слізо 'леміш /частина плу-
 га/' Дзендзелівський 179; МУк. желъзо/ХУ
 с./; ОУк., ОЕС. желъзо / XI- XIV с./, BRu. залеза,
 Ru. желѣзо, dial. зелѣзо, зялѣзо, OCS. želě-
 zo, Bu. жлѣза, Ма. жлѣзда, sC. željezo, Sln. že-
 lézo, Cz., Slk. železo, Po. żelazo, LoSo., UpSo. žele-
 zo, Ca. želazo. - Deriv. заліско, залізде, залі-
 ззя, заліз'яка, заліз'ячка, заліз'яччя, залі-
 зистий, залізний, залізниця, залізничний
 - ник, -ниця, залізник, -ячка...; залізо- :
 залізобетон, -ний, залізовмісний, залізову-
 глецевий, залізонасний, залізоплавильний,
 залізопрокатний, -ник, -ниця, залізоробний,
 залізорудний, залізоцемент, -ний, etc.; МУк.
 ОУк., ОЕС. желъзце /XVI, XIII с./, желъзньни
 /XI- XV с./, къ... желъзоковцемъ /XII с./,
 желъзоадче /XVI с./, Желъзныя врата /Сл.п.
 Иг./; FN. Заліз/к/о, Залізний, Залізник, Же-
 лізний, Желізкевич /Богдан 341/. - Syn.
 сріблясто-сірий, в'язкий і ковкий метал:Fe.

ModUk. залізо goes back to МУк. and ОУк. же-
 лъзо which in turn derives from PS. *želězo 'ts'
 corresponding to Lith. geležis, Latv. dzelzs, OPr.
 gelso 'ts', IE. root **ghel/e/ǵh- 'metal', cf. Traut-
 mann 83, Vasmer 2², 42-43, Pokorny 435, a.o. (extens-
 ively:) Трубачев ВСЯ 2, 31-34; Uk. and Ru. dial.
 change of the initial že- to ze- is usually explain-
 ed by "distant assimilation" of consonants with
 a corresponding change of -e- to -a- : желізо >
 зелізо > залізо, Зілинський 1, 116, a.o.

збандирувати AmUk. 'to binder', first recorded
 in 1972 (Koshelanyk 721). - Subst. скосити.

From E. to binder 'ts', Koshelanyk, l.c.

збитувати, збітувати AmUk. 'to beat; bid',
 first recorded in 1915 (Bilash 85) - Subst. пере-
 гнати; запропонувати ціну.

From E. to beat; bid 'ts', Bilash, l.c.

збльофувати AmUk. 'to bluff', first recorded
 in 1972 (Koshelanyk 721) - Subst. обдурити.

From E. to bluff 'ts', Koshelanyk l.c.

збостувати AmUk. 'to bust', first recorded
 in 1972 (Koshelanyk 721). - Subst. лопнути.

From E. to bust 'ts', Koshelanyk, l.c.

збрийкувати, зброкувати AmUk. 'to go broke',
 first recorded in 1972 (Koshelanyk 722). - Subst.
 збанкрутувати.

From E. '(to go) broke', Koshelanyk, l.c.

ЗБРОЯ 'weapon/s/, arms, armor, armaments' ; МУк.
 зброа /1596 Зизаній/, зброя /XVI с. Крех
 Ап./, зброа /1627 Беринда/; Po. zbroja. - Deriv.
 збройний, -но, збройовий, -во, зброяр, -ня, -
 -ський, о-, у-збробений, о-, у-збробення, о-, у-
 збробіти, о-, у-збробувати, збробосець, збро-
 собний, -но; МУк. збройно /1498/. - Syn. зна-
 ряддя для нападу, або оборони, суккупність
 засобів для ведення війни, бою; МУк. оружіє,
 бронь /1596 Зизаній/, м'язь, бронь, д'ярда, б'о-
 лт'я, стр'ля, п'от'єск'я, коп'я, др'євце, вол'чна,
 ѡщ'п, галябарт, рогатина /Беринда 1627/, ѡ-
 руж'я, zbroie /Крах Ап. XVI с./.

ЗБРУ́Я 'harness', arch. also 'weapon/s/', ModUk.; Ru. збру́я||сбру́я, wanting in other Sl. - Syn. предме́ти для запряга́ння аб'є сідла́ння ко́ней і́ інших тварі́н, у́пряж; /застар./споря́дження во́їна, Слум.З, 452-453.

Of uncertain etymology; some linguists derive it from Po., Vasmer 3², 568, while Po. scholars consider it Uk. loan ("pożyczka ruska" Brückner 648); on account of the semantic proximity in Uk. the word seems to be a variable of збро́я with a secondary distinctive -y- instead of -o-; in discussing both words in AUA 3:2, 718-720 Yury Šerech stated as follows: *zbroja* (weapon) ... is one of those words which etymologists like to get rid of by ascribing them to any other language but their own, since it is difficult to explain these words with the history of a single language. Bulaxov's'kyj traced Rus. *sbruja* from Polish; Hrabec assumed, on the contrary, that Pol. *zbroja* was borrowed from "Ruthenian" (Ukrainian? Byelorussian?). One can also mention that C'vjat'kow tried to trace Ukr. and BR. *zbroja* phonetically from Pol. *broń* as the result of *ń* changing to *j* before *n* in the adjective **zbroiny* > *zbrojny* from which, they say a new subst *zbroja* was derived. It is impossible to agree with this view since, by the 16th century, *zbroja* was a very widely used and the changing *ń* > *j* occurred later; it is also not understandable why this process did not embrace all adjectives with "double" *n*- for the first *n* was soft everywhere after the following *o* was dropped:

L. C'vjat'kow, "Nekatoryja rysy inšaslavjanskaj fonetyki v belaruskim leksyčnym matarjale," Instytut belaruskaj kul'tury, *Zapiski Adžzela humanitar'nyx nauk*, 2, 77.

Il'inskij solved the problem, however, by providing quite convincingly that *zbroja* is related to *briti* just as *boj* is to *biti*. *briti* had as its original meaning 'to cut, to strike.' Thus *zbroja* was neither a borrowing from Ukrainian to Polish nor vice versa, and the explanation is required only by *n* in Rus. *sbruja*, which actually can lead to a Polish or Ukrainian source: ИЗВОРАС 23, 163.

According to Brückner 648 the word is derived from **brojō* 'number' extensively dealt with in Berneker 1, 87: number - "eingeschnittenes oder abgeschnittenes Merkmal" (a cut out sign); see also бр'оїти; бр'їти; збру́я; the semantic aspect of збро́я was extensively discussed by Y. Šerech in AUA 3:2, 719-720:

The suggested concept of the origin of *zbroja* in Polish and Ukrainian is verified by the use of the word and its synonyms in both languages in the 16th-17th centuries. Ukrainian texts in this period know the synonyms *zbroja*, *oružie*, *bron'*. The word *oružie* has the most abstract character... in Polish both *zbroja* and *bron'* were completely Polish; thus the theory of the Ukrainian origin of Pol. *zbroja* crumbles.

ЗБРУЧ GN. Zbruch (river), BRu., Ru. ts, Po. Zbrucz.

This hydronym is usually referred to BRu. Бруч, and appellatives бруя 'flow', бруить 'to flow', akin to Lith. briautis, briaujuos 'to squeeze, get through', Gk. frear, Ion. frejar 'well; water tank, cistern, reservoir', Arm. a'biur, a'beur a.o., cf. Vasmer 2², 85, with reference to Trautmann 37, Hübschmann Arm. Grammatik 1, 415, etc.; Соболевский РФВ. 64, 187, connected this name with Неруч, Вручий, while Staszewski 345 derived it from brukac 'ka-lać, brudzić'; for Шевельов 275 the connection of both Збруч-Бруч: бруя "is of no value because in both Br. and WU *r*' is dispalatalized", yet he does not offer any new suggestion instead; finally, for Трубачев 2, 253: етимология неясна; in looking for a solution one is inclined to consider relationship of Збруч with such WSl. Zbri-ca, Po. Zbrzyca explained by Rozwadowski 52-54 as **dbbrica* || *dōbrica*: *dbbrō* || *dōbrō* 'ravine' (discussed in this part of ED on p. 236); consequently: Збруч < **sō-dōbr-qtjō* > **s-dbr-učō* > Zbruč with original meaning: 'ravine river'.

ЗЕЛѢНИЙ 'green', МУК. зелѣный /XVII с.ЛСЛ. 74/, зеленъ /и/ /1584 АКЖМУ 90/, зѣлено /1596 Зизаній, 1627 Беринда/, зеленъ /й//1643 Ужевич/, зеленую Asg. /XVII-XVIII Интермедіи 61/ OUK., OES. зеленъи, зелено /1073 Изб.Св.1307/; BRu. зялѣны, Ru. зелѣны й, OCS. zelenъ, Bu. зелѣн, Ma. зѣлен, SC. zèlen, Sln.zelèn, Cz.,Slk. zelený, Po. zielony, LoSo.UpSo. zeleny, Ca.zelony, Plb.zèlèn. Deriv. зеленáвий, -вість, -во, зеленáстий, -тість, -то, зеленѣнький, -кість, -ко, зеленѣсенський, -ко, зелен/к/увáтий, -то, зеленáстий, -тість, -то, зеленѣць, зеленáна, -йстий, зелѣнка, зеленушка, зеленáк, зеленáр/ка/, зѣлень, за-, по-зеленіти, за-, по-зеленіти, -ніння, зеленітися..., зелено-голівий, -лістий, -обий, -обка..., Wd. зеленіло 'зелѣне чорніло' /PM.2,118/, МУК. зеленічиє /1596 Зизаній, 1627 Беринда, XVII с.ЛСЛ.74/, зеленóсть /там таки/, зеленѣли /XVII-XVIII с.Байки 88/, OUK., OES. зеленъ /XI с./, зеленѣство /XIV с./, зеленичиє, зеленина /1076 Изб.Св./GN. Зелѣна, Зелѣне, Зелѣний, Зеленякóва, Зелѣне Устє, Зилинáт Кичира, Дзелѣна /Кв./; FN. Зелѣний, Зелѣнко, Зелѣнків, Зеленѣнький, Зелѣнський, Зеленчúк, Зеленюк, Зеленáк, Зеленицький /Богдан 340/. Syn. /одін із основних кольорів спектра: /середній між жóвтим і блакитним, Слум.3,553.

PS. *zelenъ/jo/ts', IE. root**ghel-'ts', cf.Lith. žãlias'green', želti 'to sprout, sping up (green)', želmuo 'plant', Latv. zals 'green; fresh', zelt'to grow green', Skt. hari-'yellow', Av.zaray-'ts', Alb.del-pne, dhel-përë, dëlbune'fox'; see also жóвтий; Pokorny 430, Fraenkel 2,1287, Vasmer 22,92, (extensively:) Herne 64-73, 80; see also Шанский 2:6,84, a.o.

ЗЕЛЕПУГ, зелепу́га dial. 'unripe fruit; greenish plum; sour cherry', first recorded in the XIX c. /Желеховський 1,297/. - FN. Зелепу́га, Зелепу́жин /Богдан 340/. - Syn. все, що недозріле, Франко 10,507.

Of obscure origin; its connection with **зело́** is clear, however the second part -пуг (in some variants: -пуг, -пуш) cannot be firmly established.

зелепу́х, зелепу́ш dial., see the preceding entry.

ЗЕЛЮ́ 1. a Russianized SovUk. form for **зіло́** , q.v.

ЗЕЛЮ́ 2. arch. 'herbaceous plant, weed', MUK. zeľo - ziele (1641 DSP); Po. zioło, UpSo.zelo, re other correspondences see under **зілля**. Syn. зе́лень/зе́лені дере́ва, ку́щі, тра́ви ітд./ Слум.3,555.

PS. *zeľo 'green plant', root ts as in зе́лений; see also **зілля**.

ЗЕЛЬМАН folk. 'Zelman, kind of Easter dance and game', ModUk. only, wanting in other Sl. - Syn. **pid ягілки**.

Of uncertain etymology; its connection with **зело́**, **зе́лений** points to a compound with a second part -МАН, like in РАХМА́Н, ДРАГОМА́Н, ДУШМА́Н, ДУРМА́Н, КУРМА́Н, etc.; in this connection **зе́ль-ман** would mean 'ruler of the green, king of spring'; yet, Є.Снацький in his *Мала українська енциклопедія*, p.490

offers the following explanation:

ЗЕЛЬМАН --- дрогобицький жид. син кушвіра Вольфа, що в рр. 1740-1753 був фактором дрогобицької старостини Тарновської і провідником жидівського кагалу в Дрогобичі. Зельман Вольфович натомість, в двох останніх десятиліттях історичної Польщі, перед її упадком і розподілом, арендував старостинські доходи — млини, солярні, фільварки та села і вславився своїми зловживаннями, проти яких виступали навіть його сдиновірці, що домагалися його ув'язнення і кари. Був дійсно арештований, але зумів викривитися, продовжуючи свої нелюдські здирства. Аж по упадку Польщі, австрійська влада що прийшла в Галичину в 1772 р. ув'язнила злочинця, і його публічно поварано на смертну кару в 1775 р. на дрогобицькому ринку.

Ця історична постать жида-орендаря, жалювого висисувача нашого селянства, стала центральною постаттю наших великодніх пісень, що до останнього часу виконувалися в нас навкруги церков: «Іде, іде Зельман!» радісно вигукувала молодь, виводячи веснянкові танки. Ця радість походила з того, що до приїзду Зельмана, що арендував і церкви, не могла відбутися ніяка служба Божа. Згодом, коли історичне підгрунтя цієї веснянки призабулося, Зельман із ключаря - орендаря, що відмикає церкву, перетворився в мітичного ключаря, що відмикає весною небо і сонце.

Отже, Зельман нашої веснянки — це відгомін давньої козацької думи про поневолення козащини жидами:

...І ще ж то жиди-арандарі в тому не перестали —

На славній Україні всі козацькі церкви заарендовали:

Котрому б то козакові, альбо мужикові дав Бог дитину появити

То не йди до попа благословиться,

Та піди до жида-рандаря та полож битий тарель, щоб позволив

церкву одчинити,

Тую дитину одружити... (Мих. Груш. т. VIII,439).

Цікаво, що, як констатує М. Грушевський, досі документальних вісток про арендування жидами церков і якісь конфлікти на цім ґрунті не викрито. «невважаючи на деяке заінтересовання цією справою» (там же, ст. 441). Проте ця тема — одна з популярніших нашого історичного антисемітизму. Тому-то, хоча факту арендування церков Зельманом історично не встановлено, давній популярний мотив, саме з огляду на нелюдський визиск і жорстокість цього арендаря, дуже легко спопуляризувався саме на його постаті.

This "antisemitic" theory might be well rejected in view of Uk. -man - formations quoted above, as well as on account of comparative Sl. material presented by F. Sławski SPS, 1, 131; cf.

Uk..	<i>lachman</i>	: <i>lach</i> 'rag, tatter'
"	<i>sukman</i>	: <i>sukno</i> 'cloth'
"	<i>durman</i>	: <i>dur</i> 'madness'
"	<i>kusman</i>	: <i>kus</i> 'piece'
SC.	<i>očman</i>	: <i>oko</i> 'eye'
"	<i>dītman</i>	: <i>děte</i> 'child'
"	<i>pūrman</i>	: <i>pūra</i> 'turkey'
"	<i>rācman</i>	: <i>rāca</i> 'duckling'
LoSo.	<i>běľman</i>	: <i>bělz</i> 'white'
SC.	<i>Grđman</i>	: <i>Grđomil</i> 'PN'
"	<i>Rādman</i>	: <i>Radomir</i> 'PN'
"	<i>Vükman</i>	: <i>Vukoslav, Vukomir</i> 'PN'.

As far as colors are concerned the Uk. Зельман is well compared with the above LoSo. *čělman* and Uk. сірман: сірий 'grey'; thus the etymology of Зельман 'ruler of the green, king of spring' is well motivated by the comparative Sl. material.

ЗЕЛЬТЕРСЬКА ВОДА 'Seltzer water (aerated mineral water)', ModUk. - Syn. мінеральна вода з Зельтерс у Німеччині.

From ModHG. Selterser wasser 'water of Selters (resort in Nassau, Germany)', Muret-Sanders Enc. E.-G. Dictionary, 883, Klein 2, 1414.

ЗЕМЛЯ 'earth; ground; soil; land, country'
 Muk. земля (XV-XVII c. ССМ. I, 395-397, ЛСЛ. 75), Ouk., OES. земля (XI - XIV c. ССМ. I. c);
 BRu. зямля, Ru. земля, Bu. земья, OCS. zemlja, SC. zèml'a, Sln. zèmlja, Cz. země, Slk. zem, Po. ziemia, LoSo. zemja, UpSo. zemja. - Deriv. земелька, земляк, -ячка, -яцтво, -яцький, земельний, земний, земський, земство, землянин, -лянка, земляця, -йчка, compound: земле-власник, -власниця, власницький, -володіння, -впорядкування, -впорядник, -зна-вель, -знавство, -коп/ний/, -користування, -користувач, -мір/ний/, -рійка, -рійний, -роб/ство/, -робський, -сос/ний/, -трус, -устрій, -черпалка, -черпальний, -черпаня; при-земнитися, -земнюватися // при-землітисся, -землюватися, червонозем, чернозем, черноземля; Muk., Ouk. землянинъ (XIV - XV c.), зем/ь/ський (XV c. ССМ. I, 397-398), землений (XV c. ibid.), земляца (XV c. ibid.); FN. Земченко, Землюк, Земляк, Зем'як, Земич, Землянський (Богдан 340), Землячка (псевдо: Залкин). - Syn. земний шар, планета, суша в протиставу морям, ґрунт, на якому вирощуються рослини; країна, край, держава; за Слум. 3, 558.

PS. *zemja (with epenthese -l- in So. and E. SL.), IE. root **gh/d/m- 'ts', cf. Lith. žemė, Latv. zeme, OPr. semme // same, Av. zam-, Gk. xamái 'on the earth', Skt. ksam-, Lat. humus, Ht. tekan: tagnas 'ts'; Miklosich 400, Berneker IF. 10, 148, Brückner 653, Trautmann 369, Vasmer² 2, 93, Skok 3, 649-650, Pokorny 414-416, Шанский 2: 6, 87, Шевельов 60-62, 93, 169, 203, 220, 222, 560, 570, a. o.

ЗЕРКАЛО, зёрцало : зріти I.

ЗЕРНО 'seed, grain, corn; stone, pip, kernel', MUK. Зерна Npl. (XVII-XVIII с. Байки 90), ЗЕРНО (XVII с. *ibid.* 139), OUK., OES. ЗЕРНО, ЗЪРНО (XI с. ОСТР.ЕВ.), ЗРЪНѢ (XI с.) BRU. зѣрне, Ru. зерно́, Bu. з'ърно, SC. z`rno, Sln. z`rno, Cz., Slk. zrno, Po. ziarno, LoSo. zerno, UpSo. zorno. - Deriv. зѣрня|тко|, зерне́, зерни́н/к/а, зерни́стий, -ти́сть, зерни́вка, зерни́ти, compounds: зерно-бобови́й, -вло́влювач, -во́зка, -дро́бар-ка, -збира́льний, -ї́д, -ї́дний, -ї́дові, -чи́стка, -очи́шувальни́й, -пу́льт, -суша́рка, -схо́вище, -фура́ж/ни́й/, etc. - Syn. дри́бни́й плід хлі́бних зла́ків, насі́ння пло́ду певно́ї росли́ни; крупи́нка, кра́пли́нка; перен. су́ть, осно́ва чо́го-небу́дь Слум. 3, 561.

PS. *zerno'ts', IE.root **gr : ger-:gre- 'to ripen'; cf. Lith. žirnis, Latv. zirnis, OPr. syrne'ts', OIr. gran, Lat. granum, Alb. grun 'wheat', OHG. chorn, Goth. kaurn, OIc. korn, AS. and E. corn, Du. koren, ModHG. Korn, Miklosich 402, Brückner 653, Vasmer², 95, Kluge 188, Pokorny 390-391, Skok 3, 662 - 663, Meringer WuS.1, 26, Щанский 2:6, 90, Шевелов 50, 88, 91, 470, 500, а.о.

ЗЕРНЬ : зѣрно́

зѣсцьє - зѣйсьцьє dfa1. (Нусенко I 54)
from Po. zejśćcie 'coming down'.

ЗЕФІР 'zephyr', ModUk.; BRU. зѣф'ір, Ru. (since the XVIII с.) зѣф'ір, Po. zefir, etc. - Subst. за́хідни́й ві́тер.

From Fr. zephir'ts', the ultimate source being Gk. dzéfyros 'west wind', Klein 2, 1767, Vasmer², 96, (extensively:) Щанский 2:6, 91.

З'єднани́ Стѣйти Аме́рики див. США.

З'єднАТИ : єднАти.

ЗЖИВА́ТИСЯ : жи́ти

ЗЖИНА́ТИ : жа́ти

ЗЖИРА́ТИ : жи́р.

ЗЖОЛО́БИТИСЯ : жо́лоб.

З-ЗА : з and за.

ЗЗА́ЛУ : з and зад.

ЗИГЗА́Г, SovUk. зигза́г 'zigzag', ModUk.; BRU. з'ігза́г, Ru. зигза́г, Po. zygzak, etc. - Deriv. ви́гзагувА́тиї, -ти́сть, -то. - Subst. криву́ля.

From Fr. zigzag'ts', perhaps via ModHG. Zickzack, РССтоцький 4, 215; cf. also Vasmer², 96 and (extensively:) Щанский 2:6, 91, Klein 2, 1768.

З...З! interj. expressing the sound of hissing, spitting, sputtering, sizzling, etc., ModUk.

An o/p formation, РССТоцький З, I 58.

ЗИЗ 'squint', ModUk.; Po zez. - Deriv. **зізний, зизуватий, -то, зизообкий, жість, -ко.** - Syn. **кособкість, Слум.З, 566.**

Origin uncertain; according to Brückner 652 Po. zez /zyz was known already in the XV c. originating in G. ses = die Sechs (Lat. aex) 'game of six bones'.

ЗИК 'loud cry, shout', Mod Uk. - Deriv. **зікати, зікнути, dial.зик!** - Syn. **різний, дуже голосний звук, крик, галас, Слум.З, 566.**

It is a directly imitative word,

ЗІКАТИ, ЗІКНУТИ - imitative words, see the preceding entry.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22

ЗИМА́ 'winter', MUK. зиме (= взимку́, зимобю́, ХУ с. ССМ. I, 399), зима́ (XVII с. ЛСЛ. 75, зѣмою (1702 Самовидець), зѣма (ХУ с. ССМ. ibid. = Гацук 1851), OUK., OES. двѣ зимѣ (XII с.), зѣма (XI с. Остр. ев.); BRu. зима́, Ru. зима́, Bu. зѣма, OCS. zima, SC. Ma. zima, Sln. zima, Cz., Slk., Po. zima, LoSo., Up So. zuma. - Deriv. зимарка, зимівля, зимівельний, зимівник, зимівниця, зимний, -но, зимовий, зимовик, зимовище, зимобник, зимонька, зимок // взимку = взимку́, зимувати, -ання, -альник, зимуючи /й/, вй-, за-, пере-, про-зимувати, -ання, compounds: зимо-стійкий, -стійкість, MUK. зимны й, зимность, зимница, зимованіє, зимородъ, зимую (XVII с. ЛСЛ. 75-76), зимний, в зимни, зимовати, к зимованю (XVI с. КА. 45-46), OUK., OES. зиминъ, зимовати, зимовище, зимьница, зимьний, etc. FN. Зима́, Зимарчук, Зимець, Зимовець, Зимроз, Зимич (Богдан 346). - Syn. найхолодніша (BrazUk., AustrUk. найгарячіша) порá року між осінню й весно́ю, Слум.З, 566.

PS. * zima 'ts', IE. ** ghei- : ghi- 'ts', Lith. žiemà, Latv. zīma, OPr. semo 'ts', Skt. hēman 'during winter', Ht. gimmanza 'ts', Gk. xeīma, Av. zayan-, zaēn 'winter', Alb. dimën; Miklosich 403, Brückner 654, Trautmann 367-368; Skok 3, 655, Vasmer² 2, 97, Pokorny 425, Шанский 2:6, 92, Мевельов 43, 6I, 5II-5I2, а.о.

ЗИМУВА́ТИ : зима́.

ЗИРК, ЗІРК! interj. expressing a quick look, glance, Po. zerk! - Deriv. **зіркати, зір-**

кнути, зирнути. - Syn. вигук для сьорого погляду, РССтоцький 3,158.

It is an imitative interj. for glancing, sudden look, etc.

ЗИСК 'profit', MUK. изискъ (I474 ССМ. I,430), изыскъ (XV с. ibidem), OUK., OES. зискъ (I449 ibidem) and deriv.: изискати (ся), etc.; Po. zysk. - Deriv. зискóвний, -но, -ність, зискати, -ання, ~~визиск~~, визискати, -ання, визискувати, -ання, -ач, -ачка. - сума, на яку прибуток перевищує витрати; прибуток від якогось роду діяльності, барис; добрий результат, користь, Слум.3, 568.

Derived from PS.*iz-iskati 'to search for, look for something'; ModUk. зиск comes from orig. ~~изиск~~. cf. M. Uk. examples quoted above.

эциррка Wd. '(military) exercise', first recorded in the XIX с. (Франко 1,427). - Subst. муштра, Горбач I6, I62.

A dial. deformation of ексециррка from ModHG. Exerzier/Übungen/ 'ts', РССтоцький 4,206.

ЗИЧИТИ 'to wish, desire; to borrow, loan', MUK. зичит, зичим (XVI с. КА.46), зичу (XVII с. Синонима I54), зичю (XVIII с. Інтермедіі 87-88); Cz. půjčiti, Slk. žičiti', Po. życzyć, LoSo. pożyczysz, UpSo. pożyczić. - Deriv. (see the following page)

зичений, -ння, зичливий, -вість, -во, назичитися, позика, позичка, позикóвий, позикодавець, -виця, позичати, -ання, позичений, -ння, позичити, позичкóвий, позичкóво, позичкодавець, -виця, позичник, позичальний, -ник, -ниця, MUK. зичливый (XVII с. Синонима I54), зичливо, -вость (XVI с. КА.46), - Syn. висловлювати бажання чого-небудь, бажати; позичати, Слум. 3, 569.

Жичити still preserved in Uk. dial., was the basis for зичити - a MUK. dissimilative formation (:ž - č > z - č); according to Brückner 669 its origin is actually *žyczyć i.e. based on žyc:PS*žiti 'to live', see жити.

ЗИ = izi see 3.

ЗИВАТИ : бгати.

ЗИВАТИ 'to gape, yawn', MUK. зъваю - зъяю, прозияваю (XVII с. Синонима I54), OES. зъвати (Vasmer²2,91), SC. zijevati, Slk. zévati, Cz. zivati, Po. ziewać, UpSo. zywać, - Deriv. позівати, -ання, зівака, зівок, зівнути. - Syn. зіяти, позихати.

PS.*zěvati with variants *zějati - *zěxati 'ts', IE.root **ǵheu- : ǵhej- 'ts', cf. Lith. žióvauti, Latv. zāvāt 'ts', OHG. giwēn, gewōn 'ts'; Miklosich 403, Brückner 653, Vasmer, l.c., Vaillant RES.22,9, Trautmann 368, Pokorny 419, Skok 3,656, a.o.

ЗЛАК 'cereal, corn', МУк. ЗЛАКЪ (XVIIc. ЛСЛ.76), ОЕС. злакъ (XI-XIV c.); BRu., Ru., Bu. злак, ОЕС.злакъ. Deriv. злаковий. Syn. рісна, переважно корисна рослинність; назва рослин, переважно трав'янистих, Служ.З, 585.

From OCS. *zлакъ*, PS. **zлакъ*, root ts as in *зеленый*, cf. Ru. dial. *зелок* 'young grass', Трубачев in Vasmer²2,99, Шанский 2:6, 92, Младенов 192, Шевельов ПЗ.

ЗЛАМ, **зламати** : **ламати**.

ЗЛАТО see **золото**

ЗЛЕ see **злий**

злейтувати AmUk. 'to be late', first recorded in 1924 (Bilash 299). - Subst. **спізнитися**.

From E. /to be/ late 'ts', Bilash, l.c.

ЗЛИГОДНІ, **ЗЛИДНІ** : **злий день**.

ЗЛИЗАТИ : **лизати**.

ЗЛИЙ 'wicked, malicious, vicious; bad, ill; angry', МУк. злы, злий (XV c. ССМ. 401), злий, золъ (XVII c. ЛСЛ. 77), ОУк., ОЕС. злых Gr1. (XIV c.), зълъ, зълый, золъ (XI - XIV c.); BRu. злы, Ru. злой, зол, Bu. зл, Ма. зол, SC. zào, zli, Slu. zél, zla, Cz., Slk. zlý, Po. zły, LoSo. zly, UpSo. zły. - Deriv. злючий, злючка, злючий, зло, злоба, злобивий, злобитель, злобний, -ність, -но, злобувати,

many compounds with **зло-**, e.g. **зловживати**, -ання, **зловісний**, -но, **зловіщий**, -ще, -що, **зловмісний**, -ність, -но, **зловбонний**, -ність, -но, **зловоробий**, -жість, **зловредний**, -ність, -но, **зловтіха**, **зловтішний**, -ність, -но, **зловтішатися**, **злодій** /ка/, **злодійкуватий**, -тість, -то, **злодійство**, -ський, -дійчук, -дійщина, -діювати, -діюга, -діюка, -діяка, -діячка, -діяння, **злодюга**, -дюжка, **злопам'ятний**, -ність, -но, **злопам'ять**, **зловісний**, **злорадий**, **злорадісний**, -ність, -но, **злорадість**, -радіти, -радний, -радність, -но, -радо, -радство, **злословити**, **злочин**, **злочинний**, -чинність, -чинно, -чинство, **злочинець**, -чинка, **злочасний**, -ність, -но, **злочасть**, **злозязкий**, -язичний, -язичність, **злойкісний**, -ність, -но here also **злободенний**, -ність, -щина, etc.; МУк. **злодії** Nr1. (1459 ССМ.З, 400), **злодѣхъ** (XV c. *ibidem*), **злодейскы** (й) (XV c. *ibidem*), **злодій**, **злодійство** (XVII c. ЛСЛ.76), **злоймство**, **злоймѣйство** (XVII c. *ibidem*), **злонарочный**, -но (XVII c. *ibidem*), **злонравный** (XVII c. *ibidem*), **злополученіе**, -получное (XVII c. *ibidem*), **злопомнѣніе** (XVII c. *ibidem*), **злоразуміе** (XVII c. *ibidem*), **злорѣчіе** (XVII c. *ibidem*), **злославленіе** (XVII c. *ibidem*), **злослутіе** (XVII c. *ibidem*), **злостраданіе** (XVII c. *ibidem*), -умный (XVII c. *ibidem*), **злохитрець** (XVII c. *ibidem*), ОУк., ОЕС. **złodej** (1388 ССМ.1, 400), **злодѣи** /зълодѣй (XI-XIV c.), **зълодѣйство** (1096), **злодѣяти** // **зълодѣяти** (XI c.), **зълукъзньныи** (1076 Изб. Св.), **зълоликъ** (XII c.), **злоурадыи**, **злоурадывыи** etc.; FN.

Злобницький (Богдан 344). - Syn. сповнений злості, ворожнечі, недоброзичливості, протилежне: добрий (про людину); викликаний, прийнятий недоброзичливістю; який завдає надзвичайно тяжких страждань, неприємностей, жорстокій; поганий, несприятливий (про час); який досяг найвищого ступеня у своєму вияві: сильний, лютий; шкідливий, отруйний, Слум.3,593.

PS. *zbl̥ [j̥] 'ts', IE. root **gh̥el- 'to bend, crook, twist', cf. Lith. atžúlas 'hard, unpolite', Latv. zvaĩns 'bending oneself', Skt. hvárate, hválati 'he goes crooked pathway, runs wrong way', Av. zbarəmma- 'going around', zūrah- 'unjust', Lat. fallō, -ēre 'to deceive', see Miklosich 405, Brückner 654, Trautmann 372, Vasmer² 2,99, Skok 3,642-643, Pokorný 489-490, Шанский 2:6, 95, a.o.

ЗЛІСНИЙ, злість, злостити ся
: злий.

ЗЛІШАТИ : злий.

ЗЛО, злочин : злий

ЗМІЙ 'serpent' see the following entry.

ЗМІЯ 'snake, viper', MUK. зм'я (XVII с. СЛС.77), змія (XVII с. Байки 134), змия (XVI с. КА.47), OUK., OES. змия (XI с.), змья (1073 Изб. Св.), змля (XI с. Остр. св.), змья (XV с.); BRU. змяя, Ru. змея, Bu. зм'я, Ma. зм'я, SC. zmija, Sln. zmija, Cz. zmija, Slk. zmija, Po. żmija, LoSo. zmija, UpSo.

zmija. - Deriv. зм'йка, зм'юка, -ючий, зм'їстий, -ячка. - Syn. плазун з видовженим тілом, укритим лускою; про злу підступну людину; дитяча іграшка: змій, Слум.3,629.

PS. *zmija /*z̥mija : *zmij̥ /*z̥mij̥ 'ts', generally considered a tabu-formation: *zemja; Miklosich 403, Brückner 665, Vasmer² 2,100, Skok 656, a.o.

змісувати AmUk. 'to miss', first recorded in 1933 (Bilash 299), also змисувати (Koshelanyuk 724), змістувати (Royick 102). - Subst. втратити, проочити.

From E. miss 'ts', Bilash, l. c.

змухувати AmUk. : мухувати.

ЗНАК 'sign, symbol, token, mark; indication, omen', MUK. знаку Gsg. (I498 ССМ.І, 403), знак (XVI с. КА.47), OUK. OES. знаку (I430 ССМ. ibidem), знакъ Apl. ; BRU., Ru., Bu., Ma. знак, OCS. znak, SC. znâk, Sln. znâk, Cz., Slk., Po., UpSo. znak. - Deriv. знаковий, знакомий, -омити/ся/, знакомитий, знакомство, значений, значеннєвий, значення, значимий, -мість, значити/ся/, значіння, значкіст, -ка, значківець, значковий, значливий, -вість, -во, значний, -ність, -но, значок, значущий, щість, -що. - Syn. мітка, зазначка, явище, яким позначається, виражається щось, KTC.93.

Derived from знати.

ЗНАМЕНІТИЙ : знати

ЗНАМЕННИК : знати

ЗНАМЕНО : знати.

ЗНАМ'Я : знати.

ЗНАННЯ : знати.

ЗНАР'ЯД see the following entry.

/ Note:

this word is often confused with SovUk. снаряд - 'projectile, missile, shell'; though of the same morphological structure it is a recent borrowing from SovRu. military terminology replacing the genuine ModUk. стрільно (: стріляти 'to shoot')/.

ЗНАР'ЯДДЯ 'tool, instrument; implement', ModUk. Po. narzędzie. - Deriv. знаряджати/ся/, знарядити/ся/, знаряджений. - Syn. прилад, механізм з допомогою якого виконується певна дія; те що служить засобом у якійсь дії, справі, Слум.З, 642.

ModUk. neologism based on ряд with prefixes з-, на-, q.v.;

ЗНАР'ЯДЖАТИ СЯ : знаряддя.

ЗНАР'ЯДИТИ СЯ : знаряддя.

ЗНАТИ 'to know, to have a knowledge (of), to be aware (of); to be informed (of); to be acquainted (with); to be skilled in', MUK. знати, знат (XV c. ССЛ. I, 405), знаю (XVII c. ЛСЛ. 78), OUK., OES. знати (XIV c. ССМ. ibidem), знати (XI-XIV c.); BRu. знаць, Ru. знать, Бу. знаѣ, Ма. знаѣ, OCS. znāti, SC. znāti, Sln. znāti, Cz. znati, Slk. znat', Po. znać, LoSo. znaś, UpSo. znać. - Deriv. знатися, знатний, -ник, -ниця, -ність, -но, знання, знаття, знать; знаменитий, -то, тість, знамено, знаменний, -ик, знамення, знаменуватися, знаний, пізна/ва/ти, -ання, зазна/ва/ти, -ання, призна/ва/ти/ся/, -ання, compounds: знателюбний, -ність, -но; MUK. знаменаніє, -нательный, -наю, -натель, знаменить, знаменіє, знаменосець, знаменую, (XVII c. ЛСЛ. 77-78), OUK., OES. знадба // знатба, значьми, значьмиши, знаменати, знамение, знаменовати/ся/, знаменьный, знамость, знамя, знаніє, знаньство, знательливый, знатья, знатць, знахарь // знахорь - Syn. мати відомості, знання, уявлення про когось, що-небудь; бути знайомим з ким-небудь; відчувати, переживати; дотримуватися чогось-небудь, КТС. 93.

PS. *znati'ts', IE. root **gen - 'ts', cf. Lith. zinoti: zinau, Latv. zinu, zinat, OPr. ersinnat, Skt. jānāti 'he knows', Av. adānā, Gk. gignōscō, Lat. (g)noscere, Goth. kannjan (uskannjan), AS. /ge/sennan 'to make known' (very little used in:); OHG. kennen, and MidHG. chennen, the usual words being the compounds: OHG. irchennen, MidHG. erkennen; OIc. kenna; Alb. njoh 'I know', To.A. knan 'to know'; Miklosich 401, Brückner 655, Trautmann 37], Skok 3, 658-659, Vasmer²², 101, Kluge 170-171, Pokorny 376 - 378, a.o.

ЗО : з.

ЗОБ 'exophthalmic goitre, wen', Muk.
 зобъ ПТИЧІЙ (XVII с. ЛСЛ.78), Ouk., OES.
 зобъ (XV-XV с.), BRu, Ru., Bu., Ma. зоб,
 SC., Sln. zob, Cz., Slk., LoSo. zob, Po. zób,
 Deriv. Muk. зобая (XVII с. ЛСЛ.78), OES.
 зобати, зобати, зобница, зобня.-Syn.
 набряк щитової залози, вло.

PS. *zobb : *zobati 'to feed', IE. root
 **geb(h)-: gob(h)- to eat; mouth', cf. Lith.
 zebiu: zebti, zebiu: zebeti 'to eat, peck',
 OCS. o-zobati 'to eat', connection with дзюб
 is not excluded;

ЗОВ : звати.

ЗОВІЦЯ 'sister-in-law', BRu. залвіца, Ru.
 золівка (since 1704), зблва, CS. зълва, Bu.
 зълва, SC. zäova/zäva, Sln. zólva, OCz. zelva,
 Po. zełwa//zołwa, Slk. zolva/zolvica, - Syn.
 чоловікова сестра, Слум.З, 676.

PS. *zbl̥y; Gsg. *zbl̥ve 'ts', with ts root
 as in злий, see s.v., and; Бурячок I28-I29.

ЗОВН AmUk. 'zone', first recorded in 1972
 (Koshelanyk 725). - Subst. зона.

From E. zone 'ts', Koshelanyk, 1. с.

ЗОВНИ 'on the outside', Ouk., OES. из-
 вьну (XI с.), извъну, извону, извноу, и-
 зовну; BRu. звонку, Ru. извне, OCS. izvnu, SC.
 izvan, etc. -Deriv. назовні, зовнішній, -ість,
 -ньо; зовнішня політика 'ext. affairs', Ресорт
 Зовнішніх Справ Уряду УНРеспубліки в екзї-
 лі 'U.N.G.E. Department of External Affairs'. - Syn.
 назвєрх.

PS. *iz/z/-vbně // *iz/z/-vbn̥u (for orig.
 *iz/č/-včna, cf. Ru. извна I8I7; the form зовні
 appears in Ouk. in 1445, Шанский 2:7, 25.

ЗОВСІМ = з усім : з and ввесь.

ЗОДІЯК, SovUk. зодіак, BRu. задыак,
 Ru. зодіак (since the 17 с., Чижевський AUA.
 II:2, ЗЗІ), Po. zodiak, etc. -Subst. звірокруг.

From Lat. zodiacus 'ts' (< Gk. dzoidiakós)
 not, as Vasmer suggests, from the French; zodiaque (Vasmer, s.v.);
 this word was used in the 17th cent.—
 directly borrowed from Latin (e.g. Zodi-
 acus christianus by J. Drexelius which
 was known in Moscow), Чижевський, l. с.

ЗОЗУЛЯ, Wd. зазуля 'cuckoo', Ouk., OES.
 зогзуля (XIV с.), зегзуля (XIV с.), зегуля
 (XIV с.), зегзицею Isg. (Сл. плк. Іг.), зог-
 зици Npl. (Задонщина), жегзуля; BRu. зязуля,
 Po. zazula, Cz. žezule, etc. - Deriv. зозуленька,
 зозулька, зозулиний. - Syn. птах - Cucula.

PS. root *žeg-, IE. **geg- with suffixes
 -ulja, -ica, and dissimilation of ž to z, Brückner
 646. (with reference to Lith., OPr. gegužė, Latv. dze-
 guze 'ts', and gogól).

ЗОЙК 'wail, scream, yell', ModUk.; Ru. зой.- Deriv. зойкати, -ало, -ання, зойкнуги, -кнення. - Syn. голосний, несамовитий крик (переважно як вираз жаху, відчаю, благання допомоги і т.ін.) Слум.З, 679.

According to Shevelov 253 it goes back to *zój-6kǫ with the root as: zajvyj < *zaj-6v-ǫ 'superfluous' (cf. OCS. zījati 'to gape'), "the masc gender could have been preserved in analogy to such truncated forms as jojk 'lament' from jojkatylament", Shevelov, l.c.; on p.722 Shevelov considers this word as a Polonism: "possibly zojk 'shriek'"; in both instances (genuine Uk. corresponding to zajvyj, and "possible" Po. borrowing) Shevelov's explanation remains inconceivable; based on the ModUk. material no very conclusive opinion might be formed, but it seems not unlikely that the word is of o/p provenance: зойк from йойк with substitution of the initial й- by з- , cf. interj. з...з s.v.

ЗОЛА́ 'ash(es)', ModUk.; BRu. зала́ Ru. Бу. зола́, Po. зола, Sln. zolá. - Deriv. золи-ти/ся/, золійник, золільник, -овий, золінник, зоління. - Syn. незгорілі мінеральні рештки в вигляді пилу, що лишаються після спалювання якоїнебудь речовини, Слум.З, 679; попіл.

PS. *zola 'ts' related to жовч, Шевельов II 9; зелений, золото, Шанский 2 : 6, IO4, cf. also Brückner 656, Vasmer² 2, 103, Trautmann 365, a.o.

ЗОЛОТО, dial. злото, arch. злато, Muk. золото (XVII с. Гептаглот 33), злато (OCS.) (XVII с. ЛСЛ.76), Ouk., OES. золота Gsg. (I368 ССМ.З, 406), золото (I353), золото (972 Грамота Святослава, Срезневский I, 995), злато (XI с. Остр. ев.); BRU. золата, Ru. золото, Бу., Ма. злато, OCS. zlato, SC., Sln. zlato, Cz. zlato, Slk. zlato, Po., LoSo. złoto, UpSo. zloto. - Deriv. зóлотко, золотавий, -инка, -итися, золотар/ка, золотастий, золотенький, -ко, золотесенький, -ко, золотий, золотильник, -иця, золотистий, -то, по/золотити, позолочувати, -ання, золотіння, золотіти, золотник, -овий, золотничок, золочений, -ння, compounds: золото-верхий, -видобування, -видобуток, -валосий, -главий, -гривий, -гуз/ка, -добування, -добувний, -косий, -крилий, -носний, -носність, -очка, -погонник, -промисловець, -вий, -вість, -рогий, -свійний, -тканий, -шукач, -тисячник (Makowiecki I44: золототисячник), Ouk., OES. золотник (XVII с. Гептаглот 34), золотнико(в) (I583 АКСМУ. 65), золоть (и) (I583 ibidem), золоти (XVII с. Інтермедіі 46), золотое (I6I9 ibidem), золотухи Gsg. (XVII-XVIII с. ibidem 63), златарь, златица, златничество, златоглавць, златокрадецць, златородный, златоустый, златый (all: XVII с. ЛСЛ.76); златаринць, златарь, златениця, златикць, златити/ся, златый, златьникць, -ниця, -ный, золотити, золотый, золотьникць, золотьный, OES. compounds: златовърхий, злато-глаглаголивий, -сарити, -зарьный, -зрящи, -кованыи, -крыльи, -лучьный, -любие, -любьць, -образьный -писаньи, -сияющи, -словесьникць, -слове (IO97), -струй, -струичь, -сць кованою (IO97), -сць твораныи, -точивый, -устовць, -устць, -устьць, -улученыи, etc.; FN.

Золотáй, Золотáйко, Золóтник, Золотíй, Золотух/а/, Золотопупенко, Золотопут (Богдан 344-345); Золотаренко, Золотарчук; GN. Золотоноша, Золочів, Золотáрка (назва поля на Підкарпатті, JBR'), Золóтники (Підгабччина, JBR.), Золотíїв (Волинь, JBR.), Золотí Ворота (в Києві), Золотá Ліпа (Галичина). - Syn. Благородний метал жовтого кольору; монети, вироби з цього металу; щонебудь дуже дороге, надзвичайно цінне для когось, КТС. 95.

PS. *zolto 'ts', IE. root **ghel-:ghol-'yellow' cf. Lith. želtas 'gold', Latv. zelts 'ts', Skt. hí-ranyam 'gold', Av. zaranya 'ts', Goth. gulþ 'gold', AS and E. gold, OIc. goll/gull, OHG. gold, ModHG. Gold, Du. goud, etc.; Miklosich 400, Brückner 654, Machek Slavia 16, 189, Oštir WuS. 4, 214, Kluge 122, Skok 3, 656-657, Vasmer² 2, 103-104, Trautmann 368, Holub-Koresny 436, Pokorny 428, Шанский 2:6, IO5, a.o.

ЗОЛОТУ́ХА : зóлото.

ЗОЛУ́ШКА : золá.

ЗО́ЛЬ : золá.

зóмбі AmUk. (Canadian only) 'zombi, an army conscript assigned to home defense', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. запасний військовик у Канаді, ОВ.

From E. zombi 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЗОМЛІ́/ВА́/ТИ = ЗІМЛІ́/ВА́/ТИ, -А́ННЯ
: млі́ти

ЗОНА́ 1. AmUk. ЗОНН 'zone', ModUk.; BRu., Ru. Бу., Ма. ЗОНА, Po. zona, etc. - Subst. смуга, цірина, пояс, галузь.

From Fr. zone 'ts'.

ЗОНА́ 2. 'smut, brand', Mod. Uk. - Sust. ГОЛО́ВНЯ, засніт.

Of unknown origin.

ЗОНД 'sound, probe', ModUk.; BRu., Ru. ts, Бу. сóнда, SC. sonda, Cz., Slk., Po. sonda, etc. - Deriv. зондувати, -ання, зондуватися. - приладу вигляді палички, трубки, вживаний для дослідження внутрішніх порожнин організму, глибоких шарів ґрунту, та ін.; повітряна куля з приладом для автоматичного записування, вживана для метеорологічних спостережень, КТС. 95.

From Fr. sonde 'ts', Vasmer² 2, 104, Шанский 2:6, IO7.

ЗОНТ 'umbrella, sunshade, parasol, mush', ModUk.; Ru. (since 1834) ts. - Deriv. зóнтик, зонти́чний, зонтиковидний, -поді́бний. - Syn. парасо́ль,

From Ru. ЗОНТ 'ts', the ultimate source being Du. zondek 'tent (against sun)'; the Ru. word is a b/f. from зóнтик where -ик was considered a suffix, cf. Vasmer² 2, 104, Шанский 6:2, IO8.

300- - a compound-forming element in such words as зооветерина́рний, зоогеографі́чний, зоогеографі́я, зоорігі́єна, зооблог, зоологі́чний, зоологі́я, зооморфі́зм, зоонози, -нозний, зоопарк, зоосад, зооспори, зоотехнік/а/, зооферма, known to all other Sl. - Subst. (seldom:) тварино- : зооло́г - тваринознавець, зооло́гія - тваринознавство.

From Gk. dzōon 'animal'. Klein 2,1771, cf. also AmUk. ЗУ.

зорі́вка - згорі́вка, Lk. for горі́вка.
Falkowski-Pasznycski 122.

ЗОРЯ́ 'star', Muk. зорâ (I596 Зизаній), зор^ : зор^ (I627 Беринда), зоря (XVII с. Синонима I54), зоря (I737 Інтермедіі I2I), Ouk., OES. зоря, зори Npl. (Сл.плк.Іг.); Ru. зоря, заря, Bu. зорá, OCS. zorja, SC. zòra, Sln. zórja, Cz. zora, Slk. zore, Po. zorza, LoSo. zořa. - Deriv. зірка, зіронька, зірочка, зорін/к/а, зоріночка, зористий, -тість, -то, зорити, зоревий, compounds зоре-крилий, -літ, -носець, -носний, -пад, плавання, -клявець, -подібний, etc.; dial. зорешний, зорешливий, OES. Зороздвѣздникъ = Зоро-астръ, зорить; FN. Зораник, Зоратий, Зореслав, Зоренко, Зорій, Зорняк, Зорян/а/, Зорик, Зорич, Зірчак, а.о. - Syn. небесне тіло, що сприймається неозброєним оком як точка в небі, яка світиться; освітлення горизонту, світанок, КТС.95.

PS.*zorja : zara, related to зріти ,q.v.

ЗОШИТ 'exercise book, notebook, writing book' : з- and ШИТИ, see s.vv.

ЗРА́ДА, зрадити, etc. : з and рада.

ЗРАЗО́К : з and раз.

ЗРЕНИ́ЦА Muk. = зі/р/ни́ця : зрі́ти.

ЗРІ́ВНИЙ - згрі́бний : з and грести

ЗРІ́ТИ 1. 'to look, to cast a look, to throw a glance', Muk. зрѣти Ouk., OES. зьрѣти; Ru. зреть, OCS. zbrěti, SC. zrèti, Sln. zreti, Cz. zřiti, Slk. zriet', Po. zrzeć. - Deriv. підозрі-ва/ти, підозрілий, підозра, підозріння, Muk. зрениця (XVII с. from Po. źrenica, Uk. зірниця, зіниця), Ouk., OES. зьниця (XI-XIV с.), зракъ, зрачьный, зьрцало/зьрцало/зьрьцало/зерцало, зьритель. - Syn. бачити, дивітися, Слум.З,709.

PS.*zbrěti 'ts', IE. root **gher- 'to shine' Pokorny 441-442, Vasmer² 105-106, Trautmann 366, a.o.

ЗРІ́ТИ 2. 'to ripen', Muk. зьрѣти, Ouk., OES. зьрѣти; Ru. зреть, Bu. зрѣя, Ma. зрѣе, SC. zrèti, Po. zrzeć, Cz. zrátì, Slk. zriet', OCS. zbrèti, UpSo. zrać. - Deriv. зрілий, -лість, -ло, дозрі/ва/ти, -ання. - Syn. спіти, доспіва-ти.

PS.*zbrěti 'ts', IE. root ts as in ЗЕРНО́, q.v.

ЗУ Muk. (XVI с. КА.48) = зо : з.

зу AmUk. 'zoo', first recorded in 1972 (Koshelanyk 725). - Subst. зоопарк, зоологічний парк.

From E. zoo 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЗУБ 'tooth', МУК. зуб (XVII с. Синонима 28), зубь (XVII с. ЛСЛ 78), ОУК., ОЕС. зоубь; BRu., Ru., Ma. зуб, Bu. зъб, OCS. zъbъ, SC.zûb, Sln. zob, Cz., Slk. zub, Po. ząb, Lo-So., Up. So. zub. - Deriv. зубок, зубик, зубцо, зубчик, зубчок, зубонько, зубило, зубильце, зубисько, -ище, зубівка, зубний, зубовий, зубенята, зубець, зуба/с/тий, compounds: зубо-обробний, -протезний, -різний, -скал, скалка, -скальство, -скалити, -тичина, -тичка, фрезерний; чистка, -шлифувальний, -лікар, etc.; FN. Зуб, Зубенко, Зубак, Зубачок, Зубатів, Зубаль, Зубатий, Зубатюк, Зубай, Зубчанський, Зубченко, Зубчевський, Зубчинський, Зубкевич, Зубко, Зубков, Зубницький, (Богдан 345). - Syn. кісткове утворення в роті для кусання і подрібнення їжі, а також для захисту, КТС.96.

PS. *zъbъ < IE. ḡonbos 'ts' (Pokorny 369, Vasmer² 2,106, Trautmann 369 :) Трубачев ВЯ. 2,90, Шанский 2:6, III.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22

ЗУБР 'bison', МУК. з/о/убръ, ОУК., ОЕС. зубрь, зоубрь; BRu., Ru. тз, Bu. зубър, SC.zubar, Sln. zober, Cz.zubr, Slk.zubor, Po. zubr, UpSo. zubr. - Deriv. зубреня/тко/, зубрій, зубрило, зубрити, визубрювати, визубрюати, зубрівка, зубробізон, зубровий, зубря/чка/; FN. Зубрацький, Зубреневич, Зубрицький, Зубрик, Зубрин (Богдан 345), Зубрак, Зюбрак (ЛВР.), Зубриця (Бойк.245). - Syn. дикий, горбатий лісовий бик, споріднений з бізоном, що зберігається в невеликій кількості; людина, яка вперто дотримується своїх відсталих поглядів, КТС.96.

PS. *zъbrъ - an orig.deriv.*zъbъ in the meaning 'horn'; for literature see under ЗУБ.

ЗУПА, Sov. суп 'soup', ModUk.; Po. zupa. - Deriv. зупка. - Subst. юшка.

From ModHG. Suppe 'ts', РССтоцький 4,2I4.

ЗУПАК, Горбач 8,4I : зупа.

ЗУСТРІТИ : стрі[ну]ти.

ЗЮЙД 'south', ModUk.; Ru. ts. - Deriv. зюйдовий, зюйд-вест, зюйдвестка, зюйд-ост, зюйд-остовий. - Subst. південь.

From Du. zuid 'ts, Meulen 107, Vasmer² 2, 110, (chronology in Ru. after Smirnov:1720), Шанский 2:6, II5.

з'являтися : ява

зя́стра Нс. 'dowry', first recorded in the XIX с. (Желеховський I, 319). - Subst. **Прида́не, віно.**

From Rm. *zestre* 'ts', Vrabie 180, Шаро-вольський 2, 55, Шелудько 2, 133.

ЗЯТЬ 'son-in-law', МУк. зять, зѣт[ь] (XV с. ССМ. I, 412), зять (1599-1650) Худаш 56-57), ОУк., ОЕС. зять (XI-XV с.); Врц. зяць, Ru. зять, Ву., Ма зѣт, СС. zět, Sln. zet, Cz. zet', Slk. zat', Po. zięć, Plb. zat, OCS. zętb. - Deriv. зя́-тів, зя́тевий, зя́тівський. - Syn. чолові́к донькі́; чолові́к сестри́, КТС. 97.

PS. *zęto 'ts, IE. root **gen- 'to give birth', cf. Lith. zentas, Latv. znuots 'ts', Skt. jñātis, Alb. dhender, Lat. gener, Gk. gnōtós 'relative', Pokorny 373, Vasmer 2, 112, (extensively:) Тру-бачев I, 128-131), Бурячок 109.

И

И, и — the eleventh letter of the Uk. alphabet; МУк. and ОУк. name *иже* from OCS *ize* '[he]who'; numerical values: Glagolitic — 20, Cyrillic — 8; Ориенко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the historical merge of и and ы into Uk. и belongs to grammar, cf. e.g. Рудницький 7, 77.

И...: according to ModUk. orthography words with initial **и** were transferred to *i...* category, e.g. **и́ва** → **і́ва**, **и́дол** → **і́дол**, **и́жиця** → **і́жиця**, **Ива́н** → **Іва́н**; apparently for this reason Andrusyshen - Krett stated the following in their dictionary on p. 364: "No Ukrainian word begins with this letter", and the Soviet linguists simply relegated it from their dictionary **Слум.** vol. 3-4; yet there are many dialectal words beginning with **и**, in particular in AmUk.:

и́гбітир AmUk. 'egg beater' first recorded in 1972 (Koshelanyk 703). - Subst. **при́лад для биття́ яєць.**

From E. egg beater 'ts', Koshelanyk, l. c.

и́гкап AmUk. 'egg cup', first recorded in 1972 (Koshelanyk 703). - Subst. **держа́к на яйце́.**

From E. egg cup 'ts', Koshelanyk, l. c.

извалтовати // валтовати 'to pay debt', since the XVIII c. SoCr. (Дже I65).-Subst. платити вкуп.

From Hg. valt 'ts', Дже, 1.с.

изкелтовати // искелтовати: келтовати SoCr. 'to diminish', first recorded in the XVII c. (Дже I65).-Subst. зменшити.

From Hg. kält 'ts', Дже, 1.с.

изкимлевати // скимлевати: кимлевати SoCr. 'to acquire'-Subst. набувати.

From Hg. kem(1el) 'ts', Дже I65.

изфодлювати // сфодлювати SoCr. 'to drop away', first recorded in the XVIII c. (Дже I7I)Subst. розійтись.

From. Hg. fogy 'ts', Дже, 1.с.

изхоснованіє / схоснованіє SoCr. 'utilization', since 1788 (Дже I7I).Subst. використаня.

From Hg. haszon 'ts', Дже, 1.с.

ікстра-гєник, -гїник AmUk., Bilash 301; see екстра-генк, -гєник, EDUL 1,258.

импетайго AmUk. 'impetigo, a contagious skin disease of children', first recorded in 1972 (Koshelanyk 704). - Subst. дитяча недуга шкіри.

From E. impetigo 'ts', Koshelanyk, 1.с.

инав AmUk. 'enough'. first recorded in 1915 (Bilash 301).-Subst. досить.

From E. enough 'ts', Bilash, 1.с.

ингєдливий SoCr. 'obedient, first recorded in the XVII c. (Дже I65). - Subst. слухняний.

From Hg. enged 'ts', Дже, 1.с.

ингєдовати
see the preceding entry.

ининьї AmUk, 'inning', first recorded in 1949 (Koshelanyk 712). - Subst. міра в грї в м'яч.

From E. inning 'ts', Koshelanyk, 1.с.

инівий AmUk. since 1972 (Koshelanyk 707), also єнівей (1924, Bilash 285), гєнівий (1930 ibid.) 'anyway'. - Subst. в усякому рязї.

From E. anyway 'ts', Bilash, Koshelanyk, 1.с.

инкїйс AmUk. 'in case' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. на випадок.

From E. in case 'ts', Koshelanyk, 1.с.

инкрїс AmUk. 'increase' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. збільшення.

From E. increase 'ts', Koshelanyk, 1.с.

ІНОСИНТ AmUk. 'innocent' first recorded in 1972 (Koshelanyk 708). - Subst. **НОВИННИЙ**.

From E. innocent 'ts', Koshelanyk, l.c.

ІНОШ SoCr. 'servant', XVII-XVIII c Дзже І65.- Subst. **лакѣй, слуга́.**

From inas 'ts', Дзже, l.c.

ІНСІРВІС AmUk. 'in-service' first recorded in 1972 (Koshelanyk 709). - Subst. у **службі.**

From E. in-service 'ts', Koshelanyk, l.c.

ІНСТЕНТ AmUk. 'instant' first recorded in 1972 (Koshelanyk 710). - Subst. **нега́йний.**

From E. instant 'ts', Koshelanyk, l.c.

ІНТИРКАМ AmUk. 'intercom', first recorded in 1972 (Koshelanyk 711). - Subst. **ГОЛОСНИК.**

From E. intercom 'ts', Koshelanyk, l.c.

ІНТУН AmUk. 'in tune', first recorded in 1972 (Koshelanyk 711). - Subst. **настро́вна.**

From E. in tune 'ts', Koshelanyk, l.c.

ІНСУРРЕКЦІЯ SoCr. 'mobilization of nobility', first recorded in 1797 (Дзже 165). - Subst. **ОПОЛЧЕННЯ ШЛЯХТИ.**

From Lat.-Hg. insurrectio 'ta', Дзже ,l.c.

ІНТЕРЕШ SoCr. 'interest', first recorded in the XVIII c. (Дзже 165). - Subst. **при́хід, процѣнт.**

From Hg. interes 'ts', Дзже, l.c.

ІНШТАЛОВАТИ SoCr. 'to submit petition', first recorded in 1741 (Дзже 165).- Subst. **подава́ти проха́ння, зая́ву.**

From Hg. instál 'ts', Дзже, l.c.

ІНШТАНЦІЯ, also : **ІШТАНЦІЯ** SoCr 'petition', first recorded in the XVIII c. (Дзже 165).-Subst. **проха́ння.**

From Lat.-Hg. instancia 'ts', Дзже , l.c.

ІНЬДЖИН AmUk. 'engine', first recorded in 1972 (Koshelanyk 706). - Subst. **маши́на.**

From E. engine 'ts', Koshelanyk, l.c.; see also **ендже́я - енджий**, EDUL.2,272.

ІНЬК AmUk. 'ink', first recorded in 1939 (Koshelanyk 707), - Subst. **черни́ло.**

From E. ink 'ts', Koshelanyk, l.c.

ІНЬКШИЙ, ІНЬЧИЙ, ІНЬШИЙ dfal. see **ІНШИЙ.**

ЇПСИЛОН 'upsilon - the 20th letter in the Gk. alphabet, written Υ . ψ ', Po. υ psilon. - Syn. **ЇГРЕК**.

From medieval Gk. υ -psilon with basic meaning 'simple υ -psilon' - name adopted for graphic ψ as distinguished from graphic ϕ , both of which were identified in pronunciation as /i/ in late Gk;

see also **ЇГРЕК**.

ИР КЛІНІР AmUk. 'air cleaner', first recorded in 1972 (Koshelanyk 713). - Subst. **ПОВІТРЯНИЙ ОЧИЩУВАЧ**.

From E. air cleaner 'ts', Koshelanyk, l.c.

ИР КОМПРЕ́СОР AmUk. 'air compressor', first recorded in 1969 (Koshelanyk 713). - Subst. **ПОВІТРЯНИЙ КОМПРЕ́СОР**.

From E. air compressor 'ts', Koshelanyk, l.c.

ИР ПАЛУ́ШИН AmUk. 'air pollution', first recorded in 1972 (Koshelanyk 712). - Subst. **НЕЧІСТЕ ПОВІТРЯ**.

From E. air pollution 'ts', Koshelanyk, l.c.

ЇРІЙ see **ВІРЕЙ, ВІРІЙ**.

ИРЖА́ВИЙ dial. for **РЖА́ВИЙ**

ЇРЛІ AmUk. 'early', first recorded in 1972 (Koshelanyk 713). - Subst. **РАНО**.

From E. early 'ts', Koshelanyk, l.c.

ИРТАШ SoCr. 'bin; abatis', first recorded in the XVIII c. (Дэже 165). - Subst. **ЗА́СІК/А/**.

From Hg. irtás 'ts', Дэже ,l.c.

ЇРТУМ GUkr. 'error, mistake, oversight', first recorded in 1938 (JBR.). - Subst. **ПО-МИ́ЛКА**.

From ModHG. Irrtum 'ts'.

ЇРФИ́ЛТИР AmUk. 'air filter', first recorded in 1972 (Koshelanyk 712). - Subst. **ПОВІТРЯНИЙ ФІ́ЛЬТР**.

From E. air filter 'ts', Koshelanyk, l.c.

ЇРФО́РС AmUk. 'air force', first recorded in 1971 (Koshelanyk 712). - Subst. **ПОВІТРЯ́НІ СИ́ЛИ**.

From E. air force 'ts', Koshelanyk, l.c.

ірха, ирхóвий see ірха.

ірчок, also ірджок SoCr. shrew', first recorded in the XX c. (Верхратський 4,242). Subst. земледух, землерійка.

From Hg. ȪrdȪg 'devil'.

иршáний, иршáнки : ірха.

иршіни, иршіне (Желеховський I,324) ирші́ння (Грінченко 2,194), ирші́не (Ломацький 9) Нс. 'baptism, christening', first recorded in the XIX c. - Subst. христі́ни, хри́щення.

Deriv. from ирстїти 'to baptize' - a Нс. deformation of христїти, Ломацький, l.c.

иршли́ця : ірха.

ирші́не, ирші́не
: хри́щення see ирші́ни.

иршув, also : а́ршув, а́ршу, а́ршів, а́лшув, а́лшу, etc. SoCr. 'spade, shovel', first recorded in the XX c. (Дзендзелівський I83). - Subst. за́ступ, риска́ль.

From Hg. áso 'ts', Дзендзелівський, l.c. (with map).

ис, ис- OUK., OES., MUK. and dial for I3, I3-, see s.vv.

* ИСКЛОСМЪ 'high place, hill, mountain', preserved in deriv. only: ИСКЛѢСМЪСТВА Gsg. (XVI c. Срезневский I,III6) and ИСТЪ-КЛОСМОЕ (ibid. 1158).

According to Sreznevskij, l.c., both words are connected with ХЪЛМЪ 'hill, hilly place, mountain'; recently Pritsak, FS. 3:1-2, 201-203, suggested a new "Proto-Bulgarian" derivation of it, viz.

"3.1. What, however, is *-klys-/-klos-*? As mentioned above, we are dealing here with a verbal stem (as in the corresponding Slavic instance). We furthermore assume that this verb had the sense 'become visible'.

3.2. The Common Bulgarian and Proto-Bulgarian verb meaning 'to see' is *kür-*,⁶ corresponding to Old Turkic *kör-*. Its passive is constructed by adding the /il/ suffix, yielding Common Turkic **kör-el* 'to become visible, seen'.

3.3. In Danube Proto-Bulgarian the labialization of the connecting vowel is expected; thus the form would have had approximately the form **kür-öl*.⁷ The labialization would also affect the suffix /-os/ ~ /-es/; we see in this latter suffix the Bulgar-Chuvash nomen futuri sive necessitatis in /As/ (> /es/).⁸

3.4. Accordingly, the Proto-Bulgarian form **kör-el-äs* gave **kürölös*, which—through intermediate syllable loss—developed into **kürlös* and ultimately into **krlös*. Since the sequence *-kr-* was impossible in Common Slavic⁹ (as likewise in Old Turkic), the *-kr-* changed through assimilation to **-kll-* and then simplified into *-kl-*.¹⁰ In this way the form (**kürölös* >) **kürlös* yielded **-klös-* (> Slavic *-klos-*).

4.1. Compound words in which the first element is *üst* are widespread in Turkic, particularly in Ottoman Turkish, e.g. *üst-baş* 'attire', *üst-daduk* 'upper lip', *üst-kat* 'upper story, floor', *üst-yapı*

'superstructure' (the second element is a deverbal noun from *yap-* 'to make'), *üst geçit* 'overpass, crossing' (*geç-* 'pass'), *üst çik-* 'surpass, exceed'.¹¹

4.2. Thus, *is(tb)klos* is seen to be a composite item formed from two words: the auxiliary noun *is(t)* 'top-', and the nomen futuri from *küröl-* 'have seen'.

The resulting noun, **istokürölös > *istoklës is(tb)klos*, means literally 'top which must be seen', that is 'that which is most visible', and thus corresponds well with its Slavic equivalent and to a certain degree also to the Greek original *ἔξοχή* (from the verb *ἔξέχω*).

5. Finally, I would like to emphasize here that the Slavicization of the word analyzed here is the consequence of a time when speakers were still bilingual. To the Proto-Bulgarian nomen futuri of a passive stem has been added the Slavic suffix of a form best corresponding to the Bulgarian form—that of the Slavic present passive participle."

Footnotes (p.206):

⁶See Pritsak (1957:212-3): etymology III: Danube Bulgar *коуриль* etc.

⁷For further discussion of relevant relationships, as in *шегоръ < *siyir* 'cow', and *алтомъ < *altom* 'the sixth', see Pritsak (1955:44, 61, 73).

⁸See Pritsak (1960:148-53), Benzing (1941:46-58).

⁹Consult Trubetzkoy (1954:84-5).

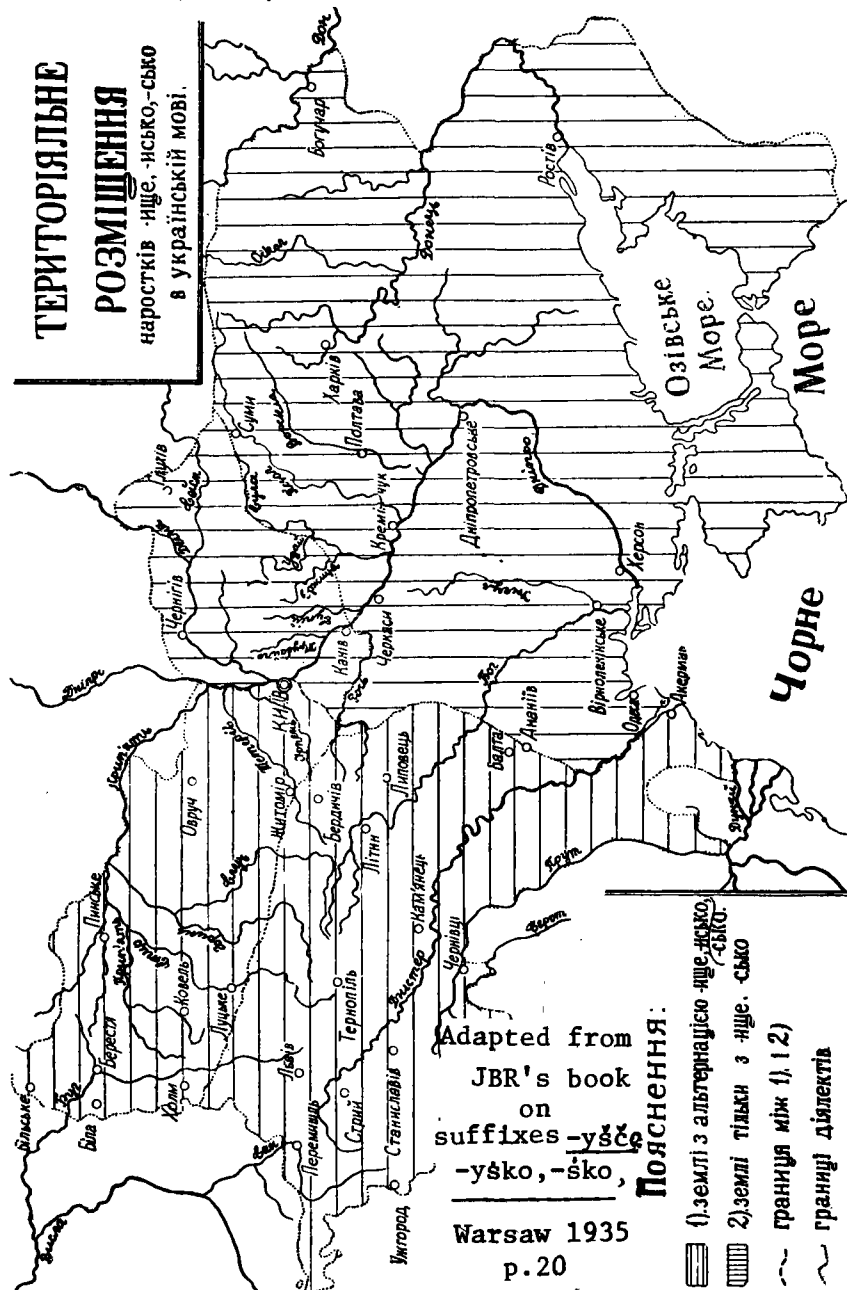
¹⁰Index II of Deny (1959:785a), s.v. *rl > ll*.

¹¹Examples from Heuser and Şevket (1962:666-7). The conjunction of *üst* with *baş* ('head'; in Karaim *uprax*) for the meaning 'apparel' is characteristic. Here the modern Turkic languages exhibit various possibilities: a) neither component takes a suffix, e.g. Karaim, Troki *üst-uprax*, Ott., Azeri, Turkmen *üst-baş*, Uzb. *ust-boš*, Tatar, Bash. *ös-baş*; b) the first component takes the article /-i/, e.g. Nog. *üsti-bas*, Kir. *üstü-baş*; c) both components take the article /-i/, e.g. Kara-Kalp., Kazakh *üsti-bası*, Uig. *usti-beši*; d) elliptical forms, e.g. Kumuk, Kir. *üst*.

Aside from chronological and geographical considerations, there are morphological, phonological and semantic reasons militating against Pritsak's bizarre etymology; it seems more likely that both words are genuine Sl. formations based on IE.root ***kel(ʔ)- : k_l-* 'to rise;high; hill', Pokorny 544-545, Kluge 132; before its borrowing from G. as **x6lm6* 'hill', cf. PCCTOIK-KIII 4,29, Kiparsky 1,179-180,a.o.,this root served as a basis for Sl. formation **kl-os-m* to designate 'high place,hill,mountain'; it is preserved in deriv. formations: adjectival *-klos-moje* and nominal one *-kl6sm6stvo* with typical o - ʔ g r a p h e m i c (nonphonological) substitution, cf. Рудницький 7,8I ; initial *is-* (from *iz-*) and later *-t-* insertion do not change the picture, cf. such words as *изводъ, изгоре ие* and *искладъ, исподъ, иступъ*, a.o.

-ИСЬКО, -ИЩЕ, -СЬКО as suffixes forming Uk. and Sl. *nomina loci, augmentativa (peiorativa)* and "neutral formations" have been extensively treated in JBR's book *Narostky -yšče, -yško, -ško v ukrajinskij movi. Praci Ukrajinškoho Naukovoho Instytutu, Tom XXXI, Warszawa 1935 (2nd edition: Winnipeg 1967 with addition of supplement from ЗНТШ, vol.155, L'viv 1937)*; their origin was explained as *-yško < PS. -isko, -yšče < PS. *-istje < *-istjo, -ško < PS. *-bško*;— this explanation stands further firmly despite attempts to derive *-išče* from **-iskjo* as evidenced by R. Ködderitzsch *Die Nomina auf -išče, -išča, -isko in den ostslavischen Sprachen (Münster in W., 1969)* and later by F. Sławski in his introductory article in *Słownik prasłowiański. Tom I (Warszawa - Kraków - Gdańsk 1974, pp. 95 - 97)*.

-ИСЬКО, -ИЩЕ < *isko, -istjo in ModUk.:

ис/ь/кати see ськати.

итаж dial. 'etage, storey', first recorded in the XIX c. (Желеховський I, 325) - Subst. по́верх.

From Fr. étage 'ts'.

итильотар dial. 'book-binder', first recorded in the XIX c. (Желеховський s.v.). Deriv. итильотарувати. -Subst. ітролігатор.

A dial deformation of інтролігатор.

йця SoCr. 'measure of capacity (about 34 litres)', first recorded in the XVIII c. (Дже 165). - Subst. міра: 34 літри.

From Hg. ice 'ts', Дже, l.c.

йця in expression: йця пива, unexplained for Желеховський I, 326, is to be considered a variable of the preceding entry the more that it is quoted from SoCr. records by Головацький I, 237.

ич! interj. - a variable of the syn.:

иш! 'look!', first recorded in the XIX c. (Желеховський I, 326). - Deriv. йше-ге!

An abbr. of вйдиш.

иши́ = ище́ (Желеховський I, 326) - a dial. variant of ещѐ, q.v.

ИШПАН SoCp. 'manager, director', first recorded in the XVIII c. (**Дже** 165). - Subst. **завідумчий, керівник** .

From Hg. *ispán* 'ts', **Дже** 1.c.

ИШТАЛОВ SoCp. 'stable, stall', first recorded in the XVIII c. (**Дже** 165). - Deriv. **ИШТАЛОВНЫЙ** . - Subst. **конюшня, хлів**.

From Hg. *istallo* 'ts', **Дже** 1.c.

ИШТАНЦІЯ see **ИШТАНЦІЯ**.

-ище see **-исько**.

ИЩИЦЯ Wd. 'night-butterfly, night-flutterer', first recorded in the XIX c. (**Желеховський** I, 326). - Subst. **нѣтля**.

Deriv from Uk.dial. **иска́ти** < PS. **iskati* 'to look for', in case of **ищиця** 'to look for light in the darkness of night'.

ИЩФАНЬ MUK. (1470 CSM.1,455) for Hg. **Istvan**, cf. **Стефан** - **Степан**.

ИЮНЬ M Uk. (1488 CSM.1,456) for **Юній**.

I

I, i — the twelfth letter of the Uk. alphabet; MUK. and OUK. **i** from OCS **i**; numerical value 10; Огієнко **Азб.** 88 ff., **Истрин** 50 ff.; the problem of the historical changes of **o, e** > **i** (**ikannja**) and **ě** > **i** (**ikavism**) belongs to Uk. grammar, cf. e.g. **Рудницький** 7, 77, 79 - 80.

I conj. (generally used after or between consonants, otherwise interchanging with **Й** in particular after vowels, cf. **Сімович** 6I, **Рудницький** 4, 9) 'and, as well as', MUK., OUK., OES. **И**, BRu. **i**, Ru., Bu. OCS. (Cyrillic) **И**, other Sl. **i**. - Deriv. **ікати, -ання, -аючий, ікнүти, ікнѣння**. - Syn. **ТА**.

PS ***i** from IE. ****ei**, cf. Gk. **ei** 'so, when', Goth. **-ei** relative particle, Arm. Abl. ending **-ē**, Pokorny 284; for other explanations see Vasmer² 2, 112, Sławski 1, 442-443.

I... (after vowels **Й**) : according to ModUk. spelling words with initial **i...** come from those with orig. **И...** (cf. EDUL, 2, 461).

ІБІС 'ibis', ModUk.; BRu. **ts**, Ru, Bu. **ібіс**, Po. **ibis**, etc. - Deriv. **птах, схожий на чаплю**. - Subst. **егіпетський бұзькó...**, **Кузеля** I27.

From Lat. **ibis** 'ts', the ultimate source being Eg. **hīb** 'ts'.

ÍBA 'willow': Salix', OES. на иву (I252-I253), ива (I498); Ru., Bu. ива, SC. íva, Sln. íva, Po. iwa, Cz. jíva, Slk. iva, UpSo. jiwa.-Deriv. івонька, івочка, OES. ивѣка (I350), FN. Івченко, Івчук.- Syn. верба.

PS. *iva 'ts', IE. ** (e)i-ua- / (e)i-uo 'reddish', cf. Lith. (j)ieva 'bird-, rock-cherry, mahaleb' Latv. ieva 'ts', OHG., MHG. iwa, AS. iw, eow, Goth. *eiws, OIc. yr, E. yew, ModHG. Eibe, MidLat. ivus, Fr. if, Span. iva 'yew', a.o.; Vasmer² 2,113, Kluge 67, Sławski 1, 473-474, Skok 1,736-737; also Berneker 1,438, Trautman 68, Fraenkel 1,183, Pokorny 297, a.o.; there is little probability of its being borrowed from G., as suggested by Miklosich 97, Brückner 194, a.o.; cf. also Преображенский I,262, Иванов Эг. I97I, 298-302, Младенов I98, Цыганенко 65, Шанский 2:7,3-4, Горбач 4,9, a.o.; a special problem present toponymic formations of the sort of Po. Iwla, Uk. Івня (Курщина), Ивінка, Івница, Івковка, Іволь (Могиливіщина), Ru. Ивоть (Орел) and further Uk. Івот, Івотка (Сумщина) which were discussed by Соболевский, ИзвОРАС. ЗI, I6, with reference to Skt. yuvant- etc. with orig. meaning 'young', Lat. juvenis, Julius, etc.; in our opinion all of them are related to *iva, cf. Staszewski 124 (re Po.Iwla).

ÍBA! - abbr. Vsg. of ІВАНЕ! 'John', used in Cr. dial. (Hc., Bk.) along with other similar forms, e.g. Мико! /: Миколо!/, Миха! /: Михайле!/, Па! /: Павле!/, Пе! /: Пётре!/, etc., and F.: Ка! /: Катре!/, Мару! /: Марусю!/, Ру! /: Рүзю!/, etc. - all of them emerge in Cr. dial. as abbr. after preceding over-stressed syllable; otherwise widely used in Uk. songs, cf. Оставляй /instead: оставляеш/, покидай /for: покидаеш/, etc., cf. Рудницький 7,56.

ІВАН, also ЙВАН, dial. ИВАН, RN. 'Ivan John', МУК. ІВАНЪ (I627 Беринда), ІВАННА С. С. (I484 Пом'яник), МЦА ІВНА ВЪ БТАНЬ ПРѢСТАСА РАБЪ БН ІВАНЪ (XII-XIVc.), ИВАНЪ УЛЪ (XIIc.), ГН [ПОМОЗИ РАБЪ СВОЕМУ ИВАНУ ГРЕШНО МОУ НЖЕСЕ ПНІСА АМНЬ (XIIc.), ГН ПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ ИВАНУ И МАМЪ РАВАТЬ ПОПОВИ ИВАНУ И ВСЬ БМЪ ХРЬСТЯНАМ И МЕНЪ ГРЪШЬНИКУ ЯМНЬ (XIIc.), ИВАНЪ АБАКЪ АВАВІДОВЪ (XIIc.), МЦА ІВНА ВЪ П. СТГО И П [ОЛН] ТА КРАДЪ ЗЕМЛЮ КНА ГЫН - И БОЯНО ВСЕВОЛОЖА ПЕРВАЪ СТГО СОФНИК ПЕРВАЪ ПОПЪ АТЪ ВЪЛ ПОПНЪ НАКНЪ АЪ МНОПАТЕ ЛЕН СТН ПЪКО МНХАЛКО НЪ ХЪНОВНУ МЯЛ ДАННО МАРКО СЪМЬЮНЪ МХАЛБАНСАВНННУЪ ИВАНЪ ИВАНЪ УМНЪ АОРЪ ТОВЪ ИВАНЪ НАНА КОПЪЛОВНУЪ ТУ АОРЪ БЪРЪА ТНУЪ А ПЕРВАЪ ТМН ПОСАУ ХЪКУ ПЪ ЗЕМЛЮ КНА ГЫН БОЯНО ВЪСЮ А ВЪДАЛА НАНН СЕМЪ ДЕСАТЪ ГРІВЪНЪ СОБО ЛНІА ВЪТОМЪ АРАННЪ СЕМЪ СЪТЪ ГРІВЪНЪ - (XIIc.), ГН ПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ МЕРКУРНЮ ИВАНЪ ВН (XIIc.) (К соф. графитъ); RU. Иван.-

- Іван Іванович, Іванівна, Ваничко, Вань, Ванько, Ваньо, Ваньсьо, Ваньшко, Іванець, Іваник, Іванина, Іванко, Іванонько, Іваночко, Іваночок, Іванцьо, Іванчик, Іванько, Іваньо, Іваньно, Івансь, Івансик, Івансьо, Іваншко, Іваньечко.-

- ГН. Іван, Іванченко, Іванцівський, Іванчук, Іванчина, Іванчиник, Іванчишко, Іванців, Іванцівський, Іванцьо, Іванцяк, Іванда, Іванець, Іванецький, Іваненків, Іваненко, Іванейко, Іваніцький, Іваніка, Іваніха, Іваніс, Іванів, Іванівський, Іванійчук, Іванька, Іванкевич, Іванків, Іванко, Іваночка, Іваночко, Івановський, Іванський, Івантейко,

Івану́сь, Івану́сів, Іваня́к, Іваня́чко, Іва́нич, Іваницький, Іва́ник, Іваня́ха, Іваня́ло, Іваня́с, Іваня́ш, Іваня́шук, Іваня́шко, Іваня́шин, Іваня́син, Іваня́к, Іваня́х, Іва́сечко, Іва́сєв, Іва́ш, Іва́шенко, Іва́шук, Іва́шин, Іва́шенко, Іва́шків, Іва́шко, Іва́шський, Іва́шук, Іва́сів, Іва́ський, Іва́сько, Іва́сянко, Іва́сечко, Іва́сик, Іва́сьота (Богдан IO1, IO2).-

- *СН* Іва́ничі, Іва́нівка, Іва́нків, Іванковецьке, Іва́ново, Іва́новська, Іва́нопіль, Іва́но-Франкове, Іва́но-Франківськ.-

- *СУВЯТ МУК.* ГВИ ПОСЛАШАЙ, ЛАСКАВИЙ, АБО ДАРЮ ЧИЙ, АБО ПОВОЖНИЙ, А МБРАННИЙ [БЛАТЬ ГНА] АПАТЬ БРАТ ІАК ШВАБ, І627 Беринда.

From Gk. Iōānnes, the ultimate source being, N.B. Iōhānān 'The Lord is gracious,' Kleiss 1, 831, Петровський II8.

/T.S./

Ім'я Іван постало довго до народження Христа, в Юдеї. Там його вимовляли тоді, як доводять лінгвісти, "Йоганаан" і мало значення "Божа благодать" (ласка, подарунок).

"Йоганаан" у грецькій мові перетворився на "Іоана" й через мову церковно-слов'янську дійшов до нас уже в формі "Іван". Першу літеру цього імени різні народи в різний час читали по-різному, за законами своїх морфологій та

фонетик: одні як повний звук "i", інші, як короткий "и". А згодом таку йотовану букву в деяких країнах стали вимовляти як "ж", "дж". Тому тепер ми зустрічаємо в англійській мові ім'я — Джон, в німецькій Йоган, польській Ян і т. д.

Протягом багатьох століть ім'я "Іван" стало чи не найпопулярнішим у світі. Цим ім'ям названо також жінок і ми маємо — Іванна, Жанна, Джані тощо.

/ Народна Воля, Скрантон, ч. I5 за I968 р. /

ІВА́Н/Ч/Е́НКО : ІВА́Н.

ІВА́Х, ІВА́Ш : ІВА́Н.

ІВА́ЩИШИН, ІВА́ШЕНКО: ІВА́Н.

ІВÉР, also ібéр 1. 'Iberian, member of the ancient people that inhabited Iberian Peninsula; 2. 'inhabitant of ancient Iberia in the Caucasus'; Ru. ивéр. - Deriv. Івéрія / Ібéрія, іверійський / іберійський. - Syn. 1. назва первісного населення Піренейського півострова; 2. назва східногрузинських племін, об'єзів у Сл.плк.Іг.

From Gk. ivēres, Lat. Iberi 'ts'.

ІВОЛГА 'oriole', ModUk. ВВч, івалга, Ru. й-волга, Ву. авліга, SC. vūga, Slk. wólga, Cz., Slk. vlha, Po. /wy/wilga. - Deriv. ВІВІЛЬГА. - Syn. під горобцеподібного птаха.

PS. *v6lga 'ts' with ES. initial extension *iv6lga, connected genetically with ВОЛОГА, see EDUL.1,467; in this connection іволга - would designate 'a bird forecasting rain, wet weather in general; as far as ВІВІЛЬГА is concerned this Uk. (and Po.) neologism is based on a later f/e adideation of prefixas і3- and ВІ- cf. Трубачев Зт. 1970, 19-20 and secondary "ikannja", like in MIX (:instead MOX), etc.

Іво́ль see іва.

Іво́т/ка see іва.

ІВРИТ 'Hebrew (language)', ModUk. — Subst.
теперішня державна мова Ізраїлю:

Відродження іврити не має прецеденсу в історії інших мов. Іврит має дуже мало слів, він відстав від теперішнього часу на століття. Але сучасний іврит має шістдесят тисяч слів, хоч Шекспір вжив п'ятнадцять тисяч слів для написання своїх творів.

Із самостійністю почався новий побут, який вимагав нових слів на нові поняття. Жиди досить давно перестали вживати іврит. За римського панування жиди Палестини говорили на арамейській мові, дещо близькій до іврити. Освічені жиди вживали грецьку мову і також латинську.

Спочатку іврит був священною мовою. Це була мова вчених трактатів і богословської науки, щоденної молитви — розмови з Богом, та поезії. Середні віки в історії іврити — це розквіт теології та ліричної поезії. На івриті тоді писали, але у побуті не вживали. Тією мовою зверталися до Бога. У XIV-XV сторіччі появилася міщанина німецьких, слов'янських та старожидівських слів — теперішній ідїш. У XVIII сторіччі іврит секуляризувався. Появилися періодичні видання, журнали, навіть романи. Народився культ мови як національної вартости.

Письменники звільнили іврит з-під компетенції рабинів. Тепер іврит — мова цілої країни. Іврит також став мовою жидівської інтелігенції країн діаспори.

У щоденній мові ідїш має менше як 10 відсотків старожидівських слів. Іврит має дві тисячі слів, потрібних для обмеженого порозуміння у побуті. Були великі початкові клопоти із введенням іврити у щоденне життя. Бракувало самих звичайних слів для назви звичайних предметів та понять, бо таких не було у старозавітному Талмуді та Біблії. Тоді на допомогу іврити прийшов сїоністських рух, який зрозумів необхідність мати одну мову для нації. Так іврит став мовою працюючої Палестини. Досить сказати, що викладовою мовою у перших школах Палестини була французька мова.

Між Першою і Другою світовими війнами у країнах Східної Європи відкрили школи іврити...

Ваад Алашон — мовна комісія... впрацювала тисячі нових термінів і слів щоденного вжитку. В першій половині XX сторіччя створено п'ятнадцять тисяч нових слів. Перемогло гасло — один наїрід одна мова.

Після Першої світової війни іврит став одною з трьох офіційних мов мандатної Палестини. У побуті люди можуть говорити як хочуть, але в урядах панує іврит. Школа іврити, в якій говорять івритською мовою гарантує майбутність народу. Сабри, або цабарім — це люди, що народилися вже в Ізраїлі. Іврит уже перейшов кордони Ізраїлю. Цю мову можна почути на бульварах Парижу, у пор-

тах Середземного моря, у Н. Йорку.

Від решти мов іврит відрізняється тим, що не має діалектів. Це унікальне явище у мовознавстві. Це мова, витворена елітою і розповсюджена на масу. Ізраїль говорить своєю мовою, що органічно виростала з глибин національної традиції, мова, яка об'єднує людей, розпорошених у діаспорі...

/Михайло Кучер "Що таке іврит?". СВОБОДА, ч. 103 за 1981 р., стор. 2 § 4./

For etymology see EDUL.1, 313.

ІГЛА́, ГО́ЛКА 'needle', MUK. игла́, иго́лка ; BRu. іго́лка, Ru., Bu. игла́, Ма. и́гла. SC. ígla, Sln. igla, Cz. jehla, Slk. ihla, Po. igła, LoSo. jegła, UpSo. jegla. — Deriv. /i/го́лочка, /i/го́лонька, /i/гліця, голкофільтр, голкошкірий, dial. гла, FN, Іглінський, Голка /Богдан 88, IOC/. Syn. тонкий пристрій з гострим кінчиком і в'ушком для шиття; застрік.

PS. *jé g' b l a 'ts', genetically connected with IGD, see s.v.

і́глю SovUk./from Ru./for: і́глю, see s.v.

ИГНАТ/ИЙ/ arch for ГНАТ, see s.v.
EDUL.1, 656-657.

ИГО arch. 'yoke, oppression', Mjk., Ouk., OES.
иго, BRu. iro, Ru., Bu., Ma. йго, SC. iго, Sln.
igô, OCS. igo, Cz. jho, Po. igo/jugo. - Subst. яр-
мо; неволя.

PS. * j b g o < *j b go 'ts', IE. ** jugos, root
**jeug-, cf. Skt. yugā, Gk. dzygón, Lat. jugum,
Goth. juk, OHG. juch, Arm. luc, ModPers. juv, Ht. iú -
gaan, ToA. yokām 'door', E. yoke, ModHG. Joch, etc.;
Verneker 1,422, Vasmer 2,115-116, Pokorny 508 -
509, Шанский 2:7,7, a.o.

ИГОЛКА : игла, гóлка

ИГОР PN. 'Ihor, Igor, Eghor (Kostetzky)',
Mjk., Ouk., OES. Игор/ь/; BRu. Игор, Ru. й-
горь, Cz., Slk. Ihor, Po. Igor, etc. - Deriv.
Игорів, Игоревич, Игорівна, FN. Игор, Иго-
рénко, Ігóрко, Ігорчýк /Богдан 100/.

From ONor. Ingvar = OES. Ин/ъ/гваръ,
Vasmer 2,116, Рудницький 7,78, РССтоцький
4,82, Шевельов 325-326, Thörnquist 76,99,105,
113,115, a.o.

ИГОР/ЕН/КО, ИГОРЧУК see the preceding
entry.

ИГРÁ arch. for гpa.

игуána SovUk. for игуána.

ИГУМЕН 'hegumen', Mjk., Ouk., OES. игуменъ;
BRu. игумен, Ru., Bu., Ma. игумен, SC. igúman, Sln.
iguman, OCS. igumenъ, Po. ihumen/igumen, Slk. i-
gumen. - Deriv. игуменя, игуменовий, игумен-
ний, -ський, игуменувати, -ання. - Subst. най-
старший монах у монастирі, начальник мана-
стиря, Кузеля 127.

From OCS. igumenъ 'ts', the ultimate source
being Gk. hēgoúmenos 'leader': hēgoúmai 'I lead,
direct', Преображенский I, 265, Vasmer 2,117,
Шанский 2:7,8

ИГУМЕНЯ : игумен.

ИГЛЮ, SovUk. иглу, ModUk.; Ru., Bu. йглу,
Po. igloo, etc. - Subst. ескімо́ське й іну -
ітське житлó, збудóване з снігові́х плит.

From E. igloo 'ts', the ultimate source
being Eskimo iglu/ igdlu 'house'.

ИГНИТРО́Н, SovUk. ignitron 'ignitron',
ModUk. - Subst. одноано́дний венти́ль.

From E. ignitron 'ts', the ultimate source be-
ing Lat. ignis 'fire' and electron abbr. to -tron.

484

іґнішин AmUk., AustrUk. 'ignition', first recorded in 1950 (Winnipeg, JBR.). - Subst. пристрій в автомобілі для запалювання бензину й урухомлювання цим мотору.

From E. ignition 'ts'.

ІґНОРАМУС 'ignorant', ModUk.; Po. ignoramus. Syn. іґнора́нт.

From Lat. ignorāmus 'we do not know': Ignorāre 'to be ignorant', see the following entry.

ІґНОРАНТ 'ignorant', ModUk.; Po. ignorant. Deriv. іґноранти́зм; here also: іґноранція, іґнорувати, -ання. - Subst. неук, незнайко, Кузеля 127.

From Lat. ignorāns, -āntis 'ts', being present participle of Ignorāre 'to be ignorant'; see also the preceding entry.

ІґРЕК 'Gk. i - epsilon: y', ModUk.; BRu. іґрек, Ru., Bu. иґрек, Po. igrek, etc. - Subst. "грецьке і" - французька назва для букви іпсилон.

From Fr. i grec 'Gk. i'.

ІґУАНА, SovUk. іґуана 'iguana', ModUk.; BRu. іґуана, Ru. игуана, Po. iguana, etc. - Subst. велика ящірка.

From Sp. iguana 'ts', the ultimate source being Arawak iwana 'ts'.

ІДЕАЛ 'ideal', ModUk.; BRu. ts, Ru., Bu. и-деал, Po. ideał, etc. - Deriv. идеали́ст/ка/, идеалі́зм, идеальний, -ність, идеалізувати, -ання. - Subst. те, що існує лиш в уяві, що в своїм роді одно лиш існує, взір, прообраз, Кузеля 127.

From Fr. idéal 'ts', the ultimate source being late Lat. idealis 'ideal', Dauzat 397, Шанский 2:7,9.

ІДЕЙНИЙ : идея.

ІДЕНТИФІКУВАТИ 'to identify', ModUk., BRu. ідэнтыфікаваць, Ru. идентифицировать, Po. identyfikować, etc. - Deriv. ідентифікуватися, -ання, here also: ідентифікація. - Subst. уважати два предмети за однакові, Кузеля 127; втотбжнювати.

From late Lat. identificāre 'ts'; see also the following entry.

ІДЕНТИЧНИЙ 'identical', ModUk.; BRu. ідэнтычны, Ru. (since 1847) идентический, ModRu. идентичный, Po. identyczny, etc. - Subst. однаковий, рівнозначний, такий сам, Кузеля 127.

From late Lat. identicus 'ts', perhaps via Fr. identique or ModHG. identisch, cf. Шанский 2:7,11.

ІДЕО- in compounds as : ідео-графія,

-лог, -логія, -логічний, -мотор etc. indicates idea.

From Fr. *idée* - the ultimate source being Gk. *idéa* form notion, see the following entry.

ІДЕЯ, AmUk., AustrUk. айдія 'idea', ModUk.; BRu. ідэя, Ru., Bu. идея, Po. idea, etc. Deriv. ідейний, -ність, -но, ідейка, -єчка. Subst. думка, поняття; провідна гадка, тямма.

From Gk. *idéa* 'ts'.

ІДИЛІЯ 'idyll', ModUk.; BRu. ідылія, Ru., Bu. идиллия, Po. idylla, etc. - Deriv. ідилічний. - Subst. образок із сільського життя, рід поезії, хутірна поезія, Кузеля 127.

From Lat *idyllum* 'ts', the ultimate source being Gk. *eidyllion* - dimin. of *eidos* 'form, picture', Vasmer² 2, 117, Klein 1, 768, Орел I, 361, Шанский 2:7, 13.

ІДІО- a compound-forming element *idio-* in such words as ідіолéкт, ідіолéксика, ідіоматичний, ідіоморфічний, ідіопатія, ідіо плязма, ідіосинкразія, а.о.

From Gk. *idios* 'peculiar, separate'.

ІДІОМ 'idiom', ModUk.; BRu. ідым/а/, Ru. идиомма, Po. idiom, etc. - Subst. діалект, мова, якою говорять в одній тільки околиці, наріччя, Кузеля 127-128.

From Gk., see the preceding entry.

ІДИОТ 'idiot', ModUk.; BRu. ідыт ет, Ru., Bu. идиот, Po. idiot, etc. - Deriv. ідіотка, ідіотизм, ідіотичний, -ність, -но, півідіот. - Subst. півголовак, дурнуватий, бортак, Кузеля 128.

From ModHG. *Idiot* 'ts' the ultimate source being Gk. *idios*, see ідіо-.

ІДОЛ 'idol', Muk., Ouk., OES. идолъ, OCS. idolъ, Bu., Bu., Ma. ИДОЛ, SC. idol, Sln. idol, Cz. Slk. idol, Po. idoł. - Deriv. ідолопоклонний, -ик, -иця, ідолопоклонство, here also: ідолят-рія. - Subst. божок у поган, бовван, Кузеля 128; статуя поганського божка.

From OCS. *idolъ* 'ts', the ultimate source being Gk. *eidolōn* 'image, form, apparition'.

ІЄРАРХ : гієрарх.

ІЄРЕЙ also БРЕЙ, Muk. ієрей, Ouk., OES. иерей /ієрей; BRu. ієрэй, Ru., Bu. иерей, OCS. ierejb. - Deriv. ієрєєвий, ієрєйство, -ський; compounds: ієромонах, -монаший. - Subst. жрець, священник.

From OCS. *ierejb* 'ts', the ultimate source being Gk. *hieréus* 'ts': *hierós* 'holy, sacred, supernatural'.

ІЄРОГЛІФ, also гієрогліф 'hieroglyph', ModUk.; BRu. ієрогліф Ru. иероглиф, Po. hieroglif, etc. - Deriv. ієрогліфія. - Subst. священне письмо єгиптян.

From Gk. *hieroglyphikos* 'ts', perhaps via Fr. *hiéroglyphe*, Шанский 2:7, 17.

ІЖИЦЯ Muk., Ouk., OES. ижица 'name of the letter и' - deriv. from иже, cf. EDUL.2, 461.

I3 see з.

ізві́р, ізво́ри : звір 1.

ІЗ-ЗА : з and за.

ІЗЗА́ДУ : з and зад.

ізи, їзи AmUk. 'easy', first recorded in 1963 (Bilash 302). - Subst. лєгкo.

From E. easy 'ts' Bilash, l.c., Koshelanyk 319.

ІЗІ : з.

ІЗМАРА́ГД : смара́гд.

ІЗО- a compound-forming element in such words as изоглосса, изогона, изограф/ія/, изодіна, изолєкса, изоморфа, -морфний, изопатія, изотєрма, изофона, etc., meaning 'iso-, equal, identical', known to all other Sl. - Subst. (in rare cases:) рівно-, рівний, Кузеля 128.

From Gk. *isos* 'equal'.

ІЗОЛЮВА́ТИ 'to isolate', ModUk.; BRu. *иза-ляваць*, Ru. *изолировать*, Po. *izolować*, etc. - Deriv. *изолування*, here also: *ізолятор/ка/*, *ізоляція*, *ізолячка*. - Subst. *відділяти*; *усувати* всі електричні провідники, Кузеля 128; *відокремлювати*; *осамітнювати*.

From Fr. *isoler* 'ts', the ultimate source being It. *isola* 'island' (< Lat. *insula* 'ts'), Шанский 2:7, 39.

ІЗРА́ЙЛЬ EN, GN. 'Israel', Mjk. *Израилъ* (1488); BRu. *Израиль*, Ru. *Израиль*, Po. *Izrael*, etc. - Deriv. *ізраїльський*, *ізраїль-тянин*, -нка. - Subst. *богоборець*, *прізвище Якова*; звідси назва жидівського плємени, Кузеля 128; *народ і держава в Малій Азії*.

From Hb. *Yisraēl* 'ts' via Gk. *Israel*, ССМ.1, 428, Klein 1, 819, Vasmer², 123, a.o.

ІЗУМРУ́Д arch. 'precious stone:emerald', first recorded in 1462 (Korsch Archiv 9, 679); BRu. *ts*, Ru., Bu. *изумруд*, Po. *szmaragd*, etc. - Subst. *дорогоцінний камінь зеленої краси*, Кузеля 128; *смара́гд*, *измара́гд*.

From Tk. *zūmrūd* 'ts', the ultimate source being Gk. *smaragdos*, see *СМАРА́ГД*.

ІЗЮ́БР a variable of *зубр*, q.v.

ІЗЮ́М 1. 'raisin, dried currants, sultanas' first recorded in the XVI c.; Ru. *изюм*. - Subst. *родзійнка*.

From Tk. It. *jūzum* 'grape fruit', Vasmer², 124, Шанский 2:7, 45-46.

ІЗЮ́М 2. GN. *Izium* (in *Kharkivshchyna*), founded in 1681 as a fort on *Ізюмський шлях*.

From the name of *Ізюмська сакма /слід/* - *Ізюмський шлях*, УРЕ.5, 383-384.

ІЗЯСЛАВ PN. 'Izyaslav', Ouk., OES. Изяславъ; BRu. Изяслаў, Ru. Изяслав, Po. Iziasław, etc. - Deriv. Изяславів; Ouk.GN. Изяславль - пов : Изяслав / from 1569 to 1918 : Заслав на Горині, cf. УРЕ.5, 384 /.

PS. *Iz-ję-slavъ 'he who took over the glory, famous one'.

IK see к.

ІКАТИ, -АННЯ see I conj.

ІКВА GN. 'Ikva' (hydronym), ModUk.; BRu.ts, Ru. йква, Po. Ikwa. - Syn. річка, права притока Стіру; ліва притока Південного Бугу.

PS. *k̑va < *ky, Gsg. k̑ve, like Uk. Полтва, Po. Pełtew < *P̑lty, Gsg. P̑ltye and similar old formations in -y, e.g., OCS. kty, Gsg. k̑bve, ljuby, Gsg. ljub̑ve, etc.; as such *k̑va was extended by prothetic i- in ts way as k̑ > ik̑; as far as its root is concerned see КУВАТИ; as a whole ІКВА would mean: 'river which makes (cuts) its way through an uneven (difficult) terrain', cf. in this connection Сл.плк. Іг.: О Днепре Словутицю! Ты пробилъ еси каменные горы сквозь землю Половецкую... less persuasive is its deriv. from G. aiko 'oak', РССтоцький 4, 32, following Vasmer, Osteurop. Ortsnamen, Dorpat 1921, 2; cf. also the negative stand in this regard of Ільїнський, ЗІФВ. 7-8, 54-55.

NB.: The above proposed etymology of ІКВА < *k̑va helps to solve the Po. hydronym KWA, recorded by Kozirowski 6, 222, despite Vasmer's hesitation to consider it either Sl. or G., cf. Zfs1Ph. 8, 113.

ІКЛО 'canine tooth, fank, tusk, buck tooth, cuspid', Wd. кло / Стрий /, ModUk.; BRu. ікло, Ru. клы, Po. kieł, Gsg. kła, a.o.Sl. see Berneker 1, 660. - Deriv. іклá/с/тий, -тість, -то. - Syn. однокорінні зуби у ссавців, що виконують функцію захвату, удержання й розривання корму, а теж нападання, захисту й риття; /непрá-вильно:/ бивень, УРЕ.5, 385.

PS. *k̑lo, Gsg. *k̑la 'ts' with prothetic i- after fall of -b- in the first syllable; root ts as in КОЛОТИ; according to Berneker, l.c., *k̑l̑b, Vasmer² 2, 125.

ІКЛА/С/ТИЙ : ікло

ІКНЕННЯ : ікнути.

ІКНУТИ : i conj.

ІКНУТИСЯ : i conj.

IKON MUK. = IKOHA, see the following entry (ikon : obraz, ἀνάξ λεγόμενον, recorded in 1641, Јаś. 58).

* *
*

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22

ІКОНА 'icon', MUK. икона, OUK. иконы /1429 CCM.1, 430/, OCS. икона; BRu. ikóna, Ru., Bu., Ma. икона, SC. ikona, Slu., Cz., Slk. Po. ikona. - Deriv. ikónний, compounds: иконоборець, -борство, -граф, -графія, -писець/, -стас. - Subst. образ Христа, Матері Божої, або Святих, Кузеля 129.

From OCS. ikona 'ts', the ultimate source being Gk. eikóna 'likeness, image', Vasmer² 2, 125, Шанский 2:7, 46.

ІКРА́, Wd. ікра 'caviar', MUK. икра, OUK. икру чорную Asg. /1446 CCM.1, 430/, BRu. ікра, Ru. икра́, Bu., Ma. икра, SC. ikra, Cz. jikru, Slk. ikry, Po. ikra, LqSo. jerk/kerk, UpSo. jikra/jikno. - Syn. КАВ'ЯР.

PS.*/j/akra 'ts', related to Lith. ikras, Latv. ikri, Irl. iuchair (< **ikōr) 'ts'; Zupitza: BB.25, 100, Verneker 1, 423-424, Trautmann 103, Sławski 1, 447, Vasmer² 2, 125, Pokorny 504, Потебня РФВ.6, 153, Младенов 222, Шанский 2:7, 47-48, a.o.

ІКC 'Lat. letter X', Mod Uk. known to all other Sl. - Deriv. особа-ікc 'unknown person'.

From Lat. X - pronunciation: /ike/, Кузеля 129.

ІКC - промені 'X-rays', Mod Uk. for Пульвівські промені, also: Рентгѐн, Рентгѐнівські промені.

ІЛ 'slime, loam', MUK., OUK., OCS. илъ, BRu. ts, Ru., Bu., Ma. ил, OCS. ilb, SC. ilovača, Slu. il, Cz., UpSo. jíl, Po. ил. - Deriv. илкий, илуватий. -Syn. мул, грязь, багно́.

PS.*j6l6 'ts', related to Latv. íls 'very dark', Gk. ilýs 'marsh', cf. Bezenberger BB.27, 163, Verneker 1, 424, Vasmer² 2, 126, Sławski 1, 449, Шанский 2:7, 48, a.o.

ІЛАРІОН, Wd. Іляріон FN. 'Ilarion, Hilarius, Hilary', MUK. Иларионъ /1462, CCM.1, 430/, OUK. OCS. Иларионъ; BRu. Іларіон, Ru., Bu. Иларион, Po. Hilarion, Hilary, etc. - Deriv. Ларін, Лари/в/он, Ларион, Іларіонович / Ларионович, Іларіонівна / Ларионівна, FN. Іларіон, Іларіоненко, Ларионик, Ларіна (Богдан 158); MUK. Ларионоу Dsg. (1490 CCM.1, 1490), Ларионо/м/Іsg. (ibid.), Ларивону Dsg. (ibid.); слугу Ларивона (1450), OUK. Ларивунъ (1366 CCM.s.v.), Ларивона (1378 ibidem), Ларионенко́ (Shevelov 269).

From Gk. Іларіон 'cheerful, merry, gay', Pape 1, 543.

ІЛЛІ́НКА, ІЛЛІ́НЦІ : Ілля́.

ІЛЛІНО́Й, SovUk. Іллинойс 'Illinois', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. иллинойський, иллиноєць, -ойка.

Named after Amer-Indian tribe Illinois, living in that area.

ІЛЛЯ РН. Ілца, Елца, МУК. Иля (1627 Беринда), Іли, Ілі С 29. (1484 Пом'яник), ОУК. ГИ ПОМОЗІ РАВУ СЪЕМОУ НАИИ (XIII-XIVC.), МЦА ІЕНАРА ВЪ. Л. СТОИ ПІОЛІТА КРИЛА ЗЕМАЮ КНАГЪІА - БОГАНЮ ВЪСЪДОХАА ПЕРВАЪ СТОЮ СОФИКІА ПЕРВАЪ ПОТЫ А ТЪ БІЛЪ ПОПИЛЪ ІАКІМЪ, АЪ МІЛО ПАТРА ІІІ СІПЪКО МІХАЛЪКО МЪЖЪ НОВІУ МІЛА ДІМІЛО МАРКО БЪМЪЮМЪ МІХАЛЪКА СІА ІІІНІУ ІІІ ВІАМЪ ІАІІЪ ІІІНІУ ДОРЪ ТОУ ВЪІНОВЪ. НАІІА КОПИЛОВІУЪ ТУ ДОРЪ БЪРЗАТІУЪ А ПЕР АЪ ТІМІ ПОСАУХЪ ІІІНІУ ЗЕМАЮ КНАГЪІА БОГАНЮ ВЪСЮ. А ВЪДАА НА ІІІ СЕМЪ ДЕСАТЪ ГРИВЪНЪ СОБОЛІА ВЪ ТОМЪ ДРА ІІІНІУ СЕМЪ СЪТЪ ГРИВЪНЪ - (XIII C.), (К СОФ. ГРАФІТО); RU. Илья.-

- ДІАІІ. Іллѣвич, Іллівна, Илько, Илюсь, Илаш.-

- FN. Ілаж, Ілашук, Ільченко, Ільчук, Ільчина, Ільчїшин, Ільцо, Ілемський, Іленчук, Ілленко, Ілій, Іліка, Ілія, Ілійчук, Ілієв, Ілієвський, Ілієв, Ілієк, Ількевич, Ільків, Ільков, Ільковський, Ільніцький, Іляш, Ілечко, Іленко, Ілек, Іліндук, Іліняк, Ілінич, Ілішин, Ілісич, Ілюк (Богдан 100-101).-

- СЛ. Іллінська, Іллінці.-

- SUBST. МУК. БѢІА КРѢЛОСТЬ, БЪ ПАМЪ, АБО МѢЦІНІЙ ПАМЪ, 1627 Беринда.

FROM GK. *Eliás*, THE ULTIMATE SOURCE BEING NB. *Eliyáh* 'the Lord is God' OR 'whose God is Jehovah', KLEIN 1, 1509, Петровский 121.

/ T.S. /

іло́т see гелот.

ІЛЪМ 'elm', МУК., ОУК., ОЕС. ильмъ, BRU. ts, Ru., BU. ильм, OCS. il6mъ, Cz. jil/e/m, Po. il/e/m, LoSo.lom, Plb. jelm. - Deriv. ільмовий, ільмище. GN. Ілемня, FN. Ілёмський. - Syn. в'яз шорсткій, *Ulmus scabra*.

PS.* j616mъ 'ts', related to Lat. *ulmus*, ONG. *elm/baum*, MNG. *ilme*, E. *elm*, cf. Pedersen KZ. 38, 313, Vasmer², 126-127, ШАНСКИЙ 2:7, S2; less persuasive is its deriv. from G. *ilme*, suggested by Berneker 1, 424, Uhlenbeck Archiv 15, 487, a.o.

ІЛЬЧЕНКО, Ільчїшин, Ільчук, Ільцо, а.о. see Ілля.

ІМБЕЦІЛЬНИЙ 'imbecile, imbecilic', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. імбецильність. Subst. недорозвинений, слабоумний.

From Lat. *imbecillus* 'without support; feeble', Klein 1, 771.

ІМБІР, also : імбір, імбѣр, інбір 'Zingiber officinale: ginger', МУК. ингбир /1456 ССМ.1,443/, инбир /1460 ibidem/, Ru. имбирь, Po. imber, OPo. inbir, ingber, ingwer /ССМ.1,443/. - Deriv. імбірний, імбірний. Subst. корінь, якого вживається до приправи страв, Кузеля 129.

As indicated by MUK. forms the word was borrowed from MNG. *ingeber* 'ts' - a f/e. deformation of LLat. *gingiber*, the ultimate source of which is Skt. *śrngaveram* 'ts', coming to Europe via Gk. *zingiberis*.

ІМЕННИЙ, -ИК : ім'я

ІМЖИТИ see МЖИТИ.

ІМІГРА́НТ, SovUk. імігрант 'immigrant', BRu. імігрант, Ru. иммигрант, Po. imigrant, etc. first recorded in Eastern Europe in 1871 (Шанский 2:7,55), - Deriv. імігрантка, імігрантський, -щина, here also іміграція, іміграційний, імігрувати, -ання, AmUk. иммигрула, мігрула. - Subst. переселенець до іншої країни, зайда, Кузеля 130.

From Lat. immigrāns (Gsg.-ntis): immigrāre to move in, immigrate, Klein 1,773, Шанский 2:7, 55-56.

ІМІТУВА́ТИ 'imitate', ModUk., BRu. імітаваць, Ru. имитировать, Po. imitować, etc. - Deriv. імітування, імітатор, -ація. - Subst. наслідувати, удавати, переймати, Кузеля 130; наподібнювати, зразкувати/ся/.

From Lat. imitari 'ts', Klein 1,772, Шанский 2:7,55.

імла́, імлістий dial. for мла, млістий.

ІМОВІ́РНИЙ : йму /йняти/ and віра.

ІМОРА́ЛЬНИЙ 'immoral', ModUk. - Deriv. іморальність. - Subst. неморальний.

From Lat. im-mōrālis 'ts' (: in- and mōs, mōris 'custom'), Klein 1,773.

ІМПЕРА́ТИВ 'imperative', ModUk.; BRu. імперативу́, Ru. императив, Po. imperatyw, etc. - Deriv. імперативність. - но. - Subst. наказовий спосіб, загальне правило, Кузеля 130.

From ModHG. Imperativ 'ts' introduced to Eastern Europe in 1861 (Шанский 2:7,57); its ultimate source is Lat. imperātivus (modus): imperāre see the following entry.

ІМПЕРА́ТОР 'emperor', ModUk.; BRu. ts, Ru. император, Po. imperator, etc. - Deriv. імператорка, -ство, -ський. - Subst. самовладний володар; цісар, Кузеля 130.

From Lat. imperātor 'ts': imperāre 'to command', Klein 1, 775, Шанский 2:7,58.

ІМПЕ́РІЯ 'empire', ModUk.; BRu. імпе́рья, Ru. империя (since the XVI c.), Po. imperium, etc. - Deriv. імперіял/ьний/, імперіяліст, -ка, імперіялізм, імперіялістичний, -ність, -но, here also імперський. - Subst. термін для монархічної держави під владою імператора, партійного колективу, монарха; монархія.

From Lat. imperium, -ria 'ts': imperāre 'to command', see the preceding entry.

ІМПЕРФЕ́КТ/УМ/ 'imperfect (past)', ModUk. - Subst. минулий недоконаний час.

From Lat. imperfectum 'ts'.

ІМПОЗАНТНИЙ 'imposing, impressive', ModUk., BRu. імпазантны, Ru. импозантный (since 1867), Po. impozantny, imponujący, etc. - Deriv. імпозантність, -но. - Subst. показний, Рудницький-Церкевич 287.

From ModH G. imposant 'ts', Шанский 2:7, 60.

ІМПОНУВАТИ 'to impress, affect', ModUk., BRu. імпанавать, Ru. импонировать, Po. imponować, etc. - Deriv. заімпонувати, -ання. - Subst. ви́кликати по́див, або пова́жання, робіти вра́ження; хвалі́тися, Кузеля 130.

From ModHG. imponieren 'ts', the ultimate source being Lat. imponere 'to put on'.

ІМПОРТ 'import', BRu. імпорт, Ru. импорт (since 1894), Po. import, etc. - Deriv. імпортер, -ка, імпортация, імпортувати, -ання. - Subst. ввіз, привіз /товарів/ з за́границі, Кузеля 130.

From Fr. import 'ts', the ultimate source being Lat. importare 'to carry in', Шанский 2:7, 60-61, Klein 1,

ІМПОТЕНТ 'impotent', ModUk.; BRu. імпа-тэнт, Ru. импотент, Po. impotent, etc. - Deriv. ім-потентний, -ність, -но, here also імпотенція. Subst. немічний, безсильний /у полових зно́-синах/, зніділий, Кузеля 130-131.

From ModHG. impotent 'ts', the ultimate source being Lat. impotens, -ntis 'ts'; according to Шанский 2:7, 61, Ru. импотент is a b/f. of им-потенция.

ІМПРЕГНУВАТИ 'to make irresistible against rain, snow, etc.', ModUk.; Po. impregnować. - Deriv. імпрегнування, -нований. - Subst. підчійкувати хеміка́ліями про́ти дощу́, сні́гу йтп.

From LLat. impraegnare 'to fill through-
out, saturate'.

ІМПРЕСА́РІО 'impresario', ModUk., BRu. імпрэса́рыю, Ru. импреса́рио, Po. impresario. - Subst. підприємець/театра́льний, концер-то́вий, цирковий/, Кузеля 131.

From It. impresario 'ts'.

ІМПРЕ́СІЯ 'impression', ModUk.; Po. impresja. - Deriv. імпресійний, -ність, -но; ім-пресіонізм, -ніст, -ністичний. - Subst. вплив, вра́ження, Кузеля 131.

From Lat. impressus : impremere 'to press'.

ІМПРОВІЗУВАТИ 'to improvise', ModUk.; BRu. імправізаваць, Ru. импровизировать, Po. improwizować, etc. - Deriv. імпровізування, ім-провізований, імпровіза́тор/ка/, -рський, ім-провіза́ція, -ційний. - Subst. говори́ти або гра́ти без приготува́ння, Кузеля 131; тво-ри́ти імпро́мпу (see the following entry).

From Fr. improviser or ModHG. improvisie-
ren 'ts', the ultimate source being It. improvvi-
sare : improvviso 'unforeseen, impromptu' (: Lat.
improvisus 'te').

ІМПРОМПУ 'impromptu, not rehearsed', ModUk.
Po. impromptu. - Subst. без підготовки, імпро-
візовано.

From Lat. in promptū 'in readiness, at
hand', Klein 1, 779.

ІМПУЛЬС, АМук. імпульс 'impulse', ModUk.:
BRu. ts, Ru. импульс, Po. impuls, etc. - Deriv. ім-
пульсивний, -ність, -но. - Subst. товчок, почин,
спонука, привід, причина, Кузеля 131; поштовок.

According to Шанский 2:7, 63-64, the word
was borrowed from ModHG. Impuls 'ts', the ultimate
source being Lat. impulsio 'ts': impellere 'to drive
on /against'; yet, Булаховський considers
Ru. импульс a direct borrowing from Lat. with ac-
centual change under E. influence, cf. Русский яз.
в школе 4/1956, 14; in stressing it as імпульс
Кузеля derives it directly from Lat. (l.c.):
see also Klein 1, 779.

ІМПУТУВАТИ 'to impute', ModUk. - Subst.
приписувати, вмовляти, посудити, Кузеля 131.

From Lat. imputāre 'ts' (= in 'in, into'
and putō, putāre 'to reckon, compute, consider'),
Klein 1, 779.

ІМУННИЙ 'immune', ModUk. - Deriv.
імунізувати, -ання, імунізований, -но, іму-
нітет, імунізація. - Subst. забезпечений
від заразливої недуги; дипломатично
забезпечений від чужої влади, не/до/тор-
кальний, екстериторіальний.

From Lat. immūnis 'ts', Klein 1, 774.

ІМ'Я, Gsg. імени 'name', МУк. ймя /XVIIIc.
ЛСЛ.83/, во имя /1500 ССМ.1, 442/, имѣ /1476
ibid./, име /1487 ibid./, имі /1490 ibidem /,
ими /1451 ibidem/, имена /1496 ibidem / по и-
меню /1456 ibidem /, ОУк. име /1388, 1404, 1445,
1448 ССМ.1, 442/, на имя /1378 ibid./, по и-
мени /1423 ibid./, ыме /1389 ibidem/, на имя
/1434 ibid./, именемъ Isg. /1388 ibidem/, ОЕС.
имя; BRu. імя, Ru. ймя, Ву. йме, ОЕС. ime, SC. імє,
Slv. imě, Cz. jmen, Slk. meno, Po. imie/імяно, LoSo.
imě, UpSo. mjeno, Plb. jejma. - Deriv. імення /ймєн-
ня, іменний / йменний, іменник, займенник,
приймєнник, іменовий / йменовий, іменіни / йме-
ніни, іменінний, -ик, -иця, іменитий / ймені-
тий, -тість, -то, іменувати, / за-, на- / ймену-
вати / ся /, -ання, іменництво, -цький, ім'я-
рєк, dial. наменб, мня / мнє; МУк. * именовати / ся /
именовании / ХУ с. ССМ.1, 437/, именитое / 1453
ibidem /, * менити / ся / ХУ с. ССМ.1, 585/, * мено-
вати / ХУ с. ibidem /, именованіе / XVII с. /,
именованіе / XVII с. ЛСЛ.83 / -Syn. назва; тїтул
ССМ.1, 442.

PS. *jómę, Gsg. *jómene < *bnmen 'ts', cf. OPr.
emmens, Ir. ainm, Alb. emën, Skt. nāma, Av. nāman-, Arm.
anun, Lat. nomen, Gk. ónoma, Goth. namō, ТоА. ñom, ТоВ.
ñem, Нт. lāman; Verneker 1, 426, Trautmann 70, Po-
korny 321, Vasmer 22, 129-130, Шанский 2 : 7,
64-65, a.o.

ім'яніни, ім'янінник, -иця dial. for :
іменіни, іменінник, -иця,

ім'ярєк, etc.

see the preceding entry.

ІНАКШИЙ see інший.

ІНАЧИЙ, іначити : інший.

ІНБІР see імбір.

ІНБРІДІНГ, SovUk. инбридинг 'in-breeding', ModUk.; Ru. инбридинг. -Subst. система розведення тварин, при якій застосовується спаровування споріднених особин, УРЕ.5,406.

From E. in-breeding 'ts', УРЕ., l.c.

ІНВАЗІЯ 'invasion', ModUk.; Ru. инвазия, Po. inwazja, etc. Deriv. інвазійний. -Subst. напад, вторгнення, УРЕ.5,406; наїзд, Кузеля 131.

From Lat. invasio (invadere) 'ts', Klein 1, 811.

ІНВАЛІД 'invalid', ModUk.; Ru. инвалид, Po. inwalida, etc. - Deriv. інвалідка, інвалідний, -ність, інвалідський. -Subst. свояк, непридатний до служби, воєнний каліка.

From Fr. invalide 'ts', which came to Eastern Europe in the XVIII c. (Höttl-Worth 73); the ultimate source of it is Lat. invalidus 'not strong, ineffective'.

Шанский 2:7,96.

ІНВАРІАНТ, SovUk. инвариант 'invariant', ModUk.; BRu. инвариант, Ru. инвариант, Po. invariant, etc. - Subst. незмінна кількість, система, функція й т.п.

From Fr. invariant/e/ 'ts', УРЕ.5,407, Шанский 2:7,66.

ІНВЕКТИВА 'invective', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інвективний, -ність, -но. -Subst. обіда, зневага, Кузеля 131; образливий закид.

From Lat. invectiva (ōrātiō) 'abusive (speech)', УРЕ.5,407.

ІНВЕНТАР, AmUk. ІНВЕНТОРІ 'inventory', ModUk. BRu. ts, Ru. инвентарь, Po. inwentarz, etc. - Deriv. інвентарний, -ність, -но, інвентаризований, -но, /з/інвентаризувати, -ання; here also: інвентура. - Subst. спис власности, Кузеля 131; облік та перевірення всіх засобів установи, підприємства тощо.

From LLat. inventarium 'finding out, enumeration', Klein 1, 811 ; according to Vasmer², 130, Ru. инвентарь comes from ModHG. orig. as инвентариум /1713-1718/ and ивентарий /1743/, cf. also Шанский 2:7,67.

Інвентори, інвенторі AmUk. see the preceding entry.

ІНВЕНЦІЯ 'invention', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. AmUk. інвент'вний, -ність, -но, інвентор. - Subst. творчість, помисловість, Кузеля 131; винахідчивість, творча наснага - ність.

From LLat. inventiō 'ts' (: in 'on' and venire 'to come', , past participle: inventus), Klein 1,

ІНВЕРЗІЯ 'inversion', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інверзійний. - Subst. переставка слів, Кузеля 131; зміна узвичаєного порядку слів.

From Lat. inversiō 'ts' (: in- 'in, inward' vertere 'to turn'), Klein 1, 811, YPE.5, 408.

ІНВЕСТИТУРА 'investiture', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інвеститурний. - Subst. акт, церемонія наділювання комусь влади й символів її, святкова промоція, інсталяція; Кузеля 131: власть середньовічних пануючих назначувати священників і наділювати землями.

From LLat. investitūra 'ts'.

ІНВЕСТУВАТИ 'to invest', ModUk. БRu. інвєс-ціраваць, Ru. инвестировать, Po. inwestować, etc. - Deriv. інвестування, AmUk., AustrUk. інвєстор, інвєстмент, інвєстиція. - Subst. вклад капіталу для прибутку.

From LLat. investire 'to cloth'.

інветейшен AmUk. 'invitation', first recorded in 1963 (Bilash 302). Subst. запрошення.

From E. invitation 'ts', Bilash, l.c.

інвєстигація, інвєстигаційний AmUk., (SovUk. rendering: інвєстигація, Жлуктенко 127)) 'investigation', first recorded in 1949 (JBR.). - Deriv. інвєстигувати, інвєстигатор, Жлуктенко, l.c. - Subst. розслідування.

From E. investigation 'ts'.

ІНГАЛЯЦІЯ 'inhalation', ModUk., known to all Sl. - Deriv. інгаляційний; here also інгал'ятор. - Subst. вдихування лікарських речовин в організм.

From Lat. inhālātiō 'ts' (: in- and hālāre 'to breathe').

ІНГІБІЦІЯ 'inhibition', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інгібіційний, інгібітор. - Subst. заборона, здержання судової справи, Кузеля 131; труднощі в себеви́яві, брак свідомого себеви́яву.

From Lat. inhibitiō 'ts' (: in- and hibēre 'to restrain, hold in').

ІНГУ́Л GN. 'Inhul (river)', ModUk. - Deriv. ІН-гулець.

From Tk. ängül 'quiet', Vasmer², 131.

ИНГУМАЦІЯ 'inhumation, interment', ModUk. - Subst. похорони, Кузеля 131.

From Lat. inhumatiō 'ts' (: in- and humus 'earth, ground').

інґераш wd. (нс.) (Кузеля 131), **інґерам** (Желеховський I, 322), **інґерас** (Vincenz 4) 'bribe', first recorded in the XIX c. - Subst. перекупство, Кузеля 131.

From Rm. a ingrāsa 'ts', Vincenz, l.c.

ИНГЕРЕНЦІЯ 'interference', ModUk.; Po. ingerencja. - Subst. вплив, контро́ля.

From Lat. ingerentia 'ts' (: in- and gere 'to conduct, carry, govern'), SWO.306.

ИНГРЕДИЕНТ, AmUk. інґрідієнт 'ingredient', ModUk.; BRu. інґрєдыєнт, Ru. ингредиєнт, Po. ingrediencja, etc. - Deriv. інґредієнтний, here also: інґредієнція. - Subst. складова частина, домішка, Кузеля 132.

From Lat. ingrediēns, Gsg. -ientis - present participle of ingredi 'to enter to'; AmUk. інґрідієнт directly borrowed from AmE. ingredient 'ts'.

ИНДАБА 'indaba', ModUk. only.

From E. indaba 'ts', the ultimate source being Zulu in-daba 'business, affair' (JBR.).

ИНДАГАЦІЯ 'investigation', ModUk.; Po. indagacja. - Subst. слідство, Кузеля 132.

From Lat. indagatiō 'ts' (: ind- 'in' and āg- are 'to drive'), Klein 1,786, SWO.302.

ИНДЕ 'elsewhere, somewhere', ModUk.; Ru. инде, OCS. inbde, SC. indje, Cz. jinde, Po. indziej, - LoSo. hynzi/hynzo, - Syn. місцями, подекуди.

PS. *inb + de : inb (ina, -o) and -de like in kbde, see інший and де.

ИНДЕКС 'index', ModUk.; BRu. індэкс, Ru. индекс (since 1792), Po. indeks, etc. - Deriv. індексовий, /з/індексувати, -ання, індексація. Subst. показник (Sov. "показчик"), список, перелік, реєстр, числа, що показують зміни в економічному розвитку.

From Lat. index, Gsg. indicis, 'pointer, indicator; the forefinger; sign, mark, indication; guide, witness, informer' : indicare 'to point out', Klein 1,787, Шанский 2:7,69, Орел I, 376.

ИНДЕМНІЗАЦІЯ 'indemnification', ModUk.; indemnizacja. - Subst. відшкодування, Орел I, 376.

From Lat. indemnīs 'unhurt, uninjured'.

ІНДЕПЕНДЕНТ, AmUk. індепендент, ин-
депендент 'independent', ModUk. - Subst. не-
залежний.

From E.independent 'ts', the ultimate source
Lat independens, Gsg.-ntis 'ts', Орел I, 376.

ІНДЕТЕРМІНІЗМ 'indeterminism', ModUk.; Po.
indeterminizm, etc. - Deriv. індетермініст,
-ка. - Subst визнання незалежності волі
від внутрішніх і зовнішніх причин, Орел,
I, 376.

From Fr.indeterminism or ModHG.Indeter-
minismus 'ts', the ultimate source being Lat.
in- and dētermināre 'to bound, limit, prescribe',
Орел, l.c., Klein 1, 786, SWO.302; cf. also Бой-
ків (from Lat.) and Кузеля (from Gk.) -
s.vv.

ІНДЖАНКШОН, ІНДЖОНКШОН AmUk. 'injunction',
first recorded in 1957 (Bilash 303). - Subst.
судова заборона.

From E. injunction 'ts', Bilash, l.c. ; cf.al-
so Жлуктенко I27 (: "інджонкшен").

ІНДЖОНКШЕН, -ШОН AmUk. see the preceding
entry.

ІНДИВІД, ІНДИВІДУМ 'individual', ModUk.;
BRu. індывід, Ru. индивид, Po. indywiduum, etc. -
Deriv. індивідуал, -ка, індивідуаліст, -ка, -
ський, індивідуалістичний, -ність, -но,
індивідуальний, ність, -но, -ник, -иця, інди-
індивідуалізувати/ся/, -ання, /з/індивідуа-
лізований. - Syn. особистість, явище, річ
або істота, відокремлена в своєму бутті від
інших, Орел I, 376; особа, осібняк, одини-
ця, Кузеля I32.

From Fr.individu (>індивід) and Mod
HG. Individuum (>індивідуум), the ultimate
source being Lat.individuum 'ts'; Шанский 2 :7,
69, Орел I, 376, a.o.

ІНДІГО, SovUk. індіго, wd. індіго (Стрий)
'indigo, blue dye', ModUk.; BRu. індыго, Ru.
индіго, Po. indigo, etc. - Deriv. індіговий. -
Subst. стручкова рослина, що з неї виробляють
фарбу; фарба з цієї рослини, Орел I, 376;
сіня фарба, яку видобувається з рослини ін-
діго, Кузеля I32.

From Sp. indigo/indico 'ts' borrowed either
via Fr.indigo, or ModHG. Indich, the ultimate source
being Lat.(color)indicus - a calque of Gk. indikón
(fármakon)/ indikón(kinnávari) 'Indian color', cf.
Шанский 2:7,71, Горяев I23, Орел I, 376,
Klein 1,788, SWO.304.

ІНДИК, Ed. і-, индюк, wd. індик (Стрий)
'turkey', ModUk. ; BRu. інді́к, Ru. индѣк Po. in-
duk, Slk. indyk. - Deriv. індича́/тко/, індиченя́,
індича́чий, інді́чий, -ина, - і́ча, -і́чник, -і́ч-
ня, інді́читися. - Syn. інді́йський пі́вень.

From Po. indyk 'ts'; viz.:

інді́к - птах американського походження. Цю велику птицю освоєно та завезено із Середущої Америки до Європи на розплід на початку 16-го століття, — в тому часі, як Христофор Колумб та інші сучасні йому відкривачі Америки ще думали, що вони не відкрили Америку, але доплили до Індії, обпливаючи навколо земську кулю. Тому й жителів Америки названо помилково інді́йцями та привезену до Європи птицю помилково назваю "птицею з Індії" — коротко інді́ком.

Що нова домашня птиця була з Індії, думали французи, а за ними й українці. До Англії вона попала пізніше, і то не просто з Америки, але з Туреччини, і англійці почали ту птицю називати просто "турком" ("торкі"). А то дійсно ані "індик" ані "турок", але "американок".

Давні білі переселенці в Америці спершу не плекали індіків дома, але йшли в ліс і там полювали собі диких індіків, JBR.-Arch.133.

ІНДИКАТИ́В 'indicative', ModUk.- Subst. ді́йсний спосі́б (дієслів), Орел I, 376.

From Lat. indicātivus : indicāre 'to point out, show', Орел, 1.с., Klein 1,787.

ІНДИКА́ЦІЯ 'indication', ModUk.- Deriv. індіка́тор, -ний. - Subst. вказі́вка, Орел I, 377.

From Lat. indicātiō, see the preceding entry.

ІНДИ́КТ, ІНДИ́КЦІЯ 'indiction', ModUk. Po. indykcja. - Subst. податко́вий період 15 ро́ків у да́вньому Рі́мі.

From Lat. indictiō 'declaration, appointment', Орел 1,376, Klein 1,787, SWO.304.

ІНДИФЕРЕН́ТНИЙ 'indifferent', ModUk.; BRu. інды́ферентны, Ru. индифферентный, Po. indyferentny, etc. - Deriv. індіферен́тність, -но, here also : індіферен́ція. - Subst. рівноду́шний, байдуб́ний; який не діє, не-заціка́влений.

From Lat. indifferens, -ntis 'ts' (: in- and differens - present participle of differre 'to differ'), Орел 1,377, Klein 1,787, SWO. 304, Шанский 2:7,72 (: in Ru. from Po. in 1698).

ІНДІЯ GN. 'India', МУК. Индия, ОУК., ОЕС. Ин/ъ/дия, also: Инъдикия (Gk. Indikē /gē/, cf. Vasmer²², 132); BRu. Індыя, Ru. Индия, Po. India, etc. - Deriv. індієць, індіянни, індієцький, індійка, індіянка, here also: індус/ка/, індó-лог, -логія, -логічний, -европейський/-европейський, -европейстика/-европейстика, -европéць/-европéць, -европейка/-европейка; GN. Індонезія, Індійський океан, Індо-Китай. - Subst. півострів у південній Азії, Кузеля ІЗЗ.

From Lat. India: Gk. Indía 'ts' deriv. from Índos 'the river Indus', the ultimate source being Skt. sindhuh 'river', particularly 'river Indus'; Vasmer²², 132, Klein 1, 787, Staszewski 120, a.o.; see also індіго, індік.

ІНДОЄВРОПÉЄЦЬ, SovUk. індоєвропéєць 'Indo-European', see the following entry.

ІНДОЄВРОПÉЙСЬКІ МОВИ й нарóди 'Indo-European languages and peoples', ModUk.; Ru. индоевропейские языки и народы, Po. języki i narody indoeuropejskie, etc.

In his introductory chapter to Ukrainian Literary Language and Its Dialects, Readings in Slavic Literature No. 15, Winnipeg 1977, pp. 7-11, the present author wrote as follows:

Коли порівняти між собою деякі слова в європейських та західно-азійських мовах, то впадає в вічі... їхнє споріднення:

укр.	нім.	лат.	лит.	гр.	ст.-інд.
мáти	Mutter	mater	mótyna	μήτηρ	mātá
брат	Bruder	frater	broterėlis	φράτηρ	bhrātā
сестра	Schwester	soror	sesuð	ἑσῆρ	sāsā
свёкор	Schwieger- vater	socer	šešuras	ἐκκός	śāśura
свёкра	Schwieger- mutter	socrus	—	ἐκρά	śāśrī
дiвер	—	levir	dieveris	δαφρ	dāvā
син	Sohn	—	sūnūs	υἱός	sūnāh
дочка	Tochter	—	duktė	θυγάτηρ	duhitā
вдова	Witwe	vidua	widdewu	ήθεις	vidhāvā

(за етимологією згаданих слів: брат, дiвер, дочка, вдова й т.д. див. в цьому словникові під відповідними гаслами).

Додаткові зауваги:

Спорідненість між індогерманськими мовами характеризують не тільки окремі, звуково й значенно схожі слова, а ще й подібні форми відміни та багато інших особливостей. Для прикладу порівняймо таку дієвідміну:

укр.	ст.-церк.-слов.	лат.	ст.-інд.
беру́	берж	fero	bharati
береш	берши	fers	bharasi
берé[ться]	бергъ	fert	bharati
беремо́	беремъ	ferimus	bharatao
берете́	берети	fertis	bharatha
беру́ть	бергъ	ferunt	bharanti

Схожість між формою й змістом таких і тим подібних слів треба пояснювати споконвічним зв'язком і походженням із того самого спільного джерела. Оце спільне джерело, що його відтворюємо на основі формально-значенових спільностей поодиноких мов, називаємо індоєвропейською (теж: індогерманською) прамовою. Вона розпадалася на окремі галузі, групи, що в них пішли сьгоднішні мови. Ось ці галузі:

1. Індійська (індуська) з давніми й новими мовами індів (індусів) у Східній Індії в Азії. Сюди влічуємо:

а) старо-індійські мови, а саме ведійський діалект, що ним писано найстарші в усій індогерманській семі пам'ятки — гімни „Рігведа“ (щось за 2000 літ перед Хр.) та санскрит („оброблена“ мова) — давня літературна мова індів;

б) середньо-індійські діалекти, тав. пракрити („необроблена“ мова), та врешті

в) ново-індійські мови, що ними говорять сьогодні понад 200 мільйонів людей. Треба зазначити, що до індійських мов влічується й циганська мова.

2. Іранська, а саме:

а) старо-іранські мови (діалект Зенд-Авести, святого письма Заратустри, й діалект старо-перських написів Дарія);

б) середньо-перська мова, т. зв. пеглеві, та врешті в) ново-іранські мови: перська, курдська, афганська, белоджистанська, осетинська (на Кавказі) й ін.

3. Вірменська в Туреччині, Росії й в Україні, відома з 5.-го століття по Хр.

4. Іллірійська з діалектами: венетським, месапським і македонським. Сюди належить теж альбанська мова на Балканському півострові з своїми діалектами.

5. Трацька й фригійська (вимерлі:) перша на Балканському півострові, друга в Малій Азії.

6. Грецька, що на неї складаються старо-грецькі діалекти (іонсько-аттицький, ахайський і дорійський). В геєленістичну добу (десь від III. ст. до Хр.) злилися ці діалекти в одну спільну мову, т. зв. койне, з якої в дальшому розвитку витворилася сьгоднішня грецька мова.

7. Романська з давніми діалектами:

а) умбрійсько-оскійським,

б) фаліським та

в) латинською мовою; з народніх латинських говорів (т. зв. „вульгарної латини“) ровинулися сучасні романські мови: французька, італійська, еспанська, португальська, румунська й ретороманська (в Швайцарії).

8. Кельтська з вимерлою мовою галлійською та з сучасними живими діалектами: кимрійським або велзьким (у Велзі у Великобританії), бретонським (у Бретонії у Франції) та з ірською й шотською мовами (в Ірландії й Шотляндії).

9. Германська з північно-германськими мовами (данською, шведською, норвезькою та ісландською), західно-германськими (німецькою, голландською, флямандською, фризійською та англо-саською) і врешті з східно-германською готською мовою, відомою з перекладу біблій Вульфілья з IV. ст. по Хр. (найдавніший германський мовний пам'ятник).

10. Балтійська з вимерлими мовами: пруською та ятвязькою, та з сьгоднішніми живими: литовською та лотиською.

11. Слов'янська,

У XX. ст. відкрито ще дві індогерманські мови в Малій Азії:

12. Тохарську та

13. Гетитську.

Індогерманська група мов не висчерпує всіх мов на світі; крім неї є ще такі групи мов, як: урало-алтайська (м. ін. фінська й угорська мови), тюрко-татарська, семітська (м. ін. єврейська), банту — мови (в Африці), полінезійська (в Полінезії) і ін.

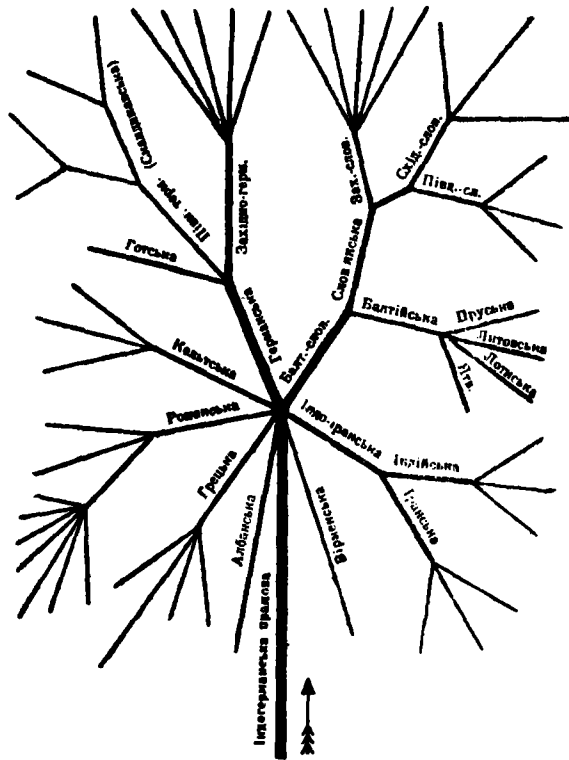
Деякі галузі індогерманських мов стоять ближче одна до одної, ніж до інших. Індійська напр. більш споріднена з іранською, слов'янська з балтійською, давніш думали про ближчу спорідненість грецької та італійської мов. Тимто й говорять у науці часом про індоіранську, чи балтослов'янську мовну групу.

У загальному поділяють індогерманські мови на дві більші підгрупи: *сатем* і *кентум*, залежно від того, як котра група розвинула первісні м'які звуки „k“ й „g“. І так у східно-індогерманських мовах, сатемових, напр. в індійських, іранських, слов'янських, балтійських, в альбанському й вірменському розвинулися на місці тих звуків протиснені зубні приголосівки (типу „c“, „ш“), в західно-індогерманських, напр. в грецькій і латинській мові, в кельтійських та германських діалектах, залишилися вони задньо-язиковими приголосівками (типу „k“). З нововідкритих мов тохарська є напевно кентумова, гетитська дуже правдоподібно теж.

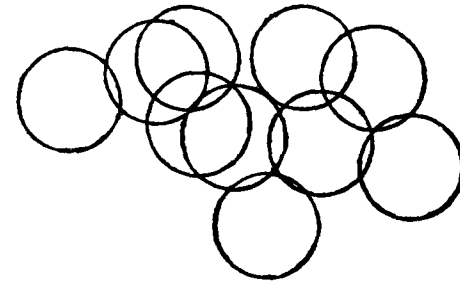
Про споріднення мов між собою існують дві основні теорії. Одна з них дивиться на відносини між ними, як на відносини між потомками, що походять від однієї праматері,

чи теж між

галузками, що вирости з одного пня. Це й є теорія „родо-в і д н о г о д е р е в а“ (Stammbaumtheorie) Авґуста Шляйхера (A. Schleicher). Друга теорія порівнює мовні явища з коловими хвилями, ямурами на воді, після того як кинути туди жменю камінців. Оті хвилі, що декотрі з них перетинаються (впливають одна на одну), а деякі не досягають своїми колами інших хвиль, з'ясовують обопільний вплив та зв'язок між мовними явищами, а далі й між окремими мовами. Це є „теорія х в и л ь“ (Wellentheorie) Йоганна Шмідта (J. Schmidt). Хоч були й є застереження проти одної й другої теорії, покищо не з'ясовано остаточно в науці якоїсь нової, третьої, й дослідники або опираються на одній з них, або стараються погодити одну з одною, коли йде про практичну класифікацію індогерманських мов.

"Stammbaumtheorie"

"Wellentheorie"

ІНДОЛЕНТНИЙ 'indolent', ModUk.; Po. indolentny. - Deriv. індолентність, -но, here also: індоленція. - Subst. нездάρний, недолугий, нездібний.

From LLat. indolēns, Gsg. -ntis: in- and dolere 'to feel pain', Opeł 1,377, Klein 1,788, SWO. 303.

ІНДУКЦІЯ 'induction', ModUk.; BRu. індукція, Ru., Bu. индукция, Po. indukcja, etc. - Deriv. індукційний, -ність, -но, here also: індуктор, -ний, індуктивний, -ність, -но, індукуватися. - Subst. умовивід, при якому на підставі знання про окреме робиться висновок про загальне; збудження електричного струму в провіднику; взаємодія між збудженням та гальмуванням у нервовій системі; математичні доводи та означення на підставі висновків від n до $n + 1$.

From Lat. inductiō 'leading in', Opeł 1,378.

518

ИНДУЛЬГЕНЦІЯ, SovUk. індульгєнція, ModUk.; BRu. індульгєнція, Ru. индугльгєнция, Po. indulgencja, etc. - Subst. відпущення гріхів, Кузеля 133.

From Lat. indulgentia 'indulgence, gentleness, complaisance' (: indulgēns, -ntis 'indulgent'), Орел 1,378, Klein 1,789, SWO.303.

ИНДУС/КА/ : Індія.

ИНДУСТРІЯ 'industry', ModUk.; BRu. індус-
трия, Ru. индустрия, Po. industria, etc. - Deriv.
індустріяльний, -ність, -но, індустріялізу-
вати, /пере/ індустріялізований, індустрі-
ялізація. -Subst. промисловість, що вироб-
ляє засоби та знаряддя виробництва, а теж
предмети широкого вжитку, Орел I, 378; фа-
брично-заводська промисловість із машин-
ною технікою, промисловість, Слум.4,28.
AmUk. пильність.

From Lat. industria 'diligence, industry',
orig. F. of industrius 'diligent, industrious' <
indostruus 'building into' (: indu- 'in' and
struere 'to build, erect'), Klein 1,789, Орел
1,378, SWO.303.

ИНДУСЬКИЙ : Індія.

індюк Ed. for індік.

ІНЕЙ 'hoare-frost', Muk., Duk. инии, OCS.
инис, BRu. іней, Bu., Ru. иней, dial. йвень, OCS.
иније, SC. њије, Slp. inje, Cz. jini, DCz. jinie. -
Syn. під-, при-мерзла роса.

Origin uncertain; some scholars connect it
with Skt. ēni 'sparking', Горяев 123, Младенов
293; cf. Шанский 2:7, 75-76.

ИНЕРТНИЙ 'inert, inactive', ModUk.; BRu.
ИНЕРТНЫ, Ru. инертный, Po. inertny, Slk. inertny, etc.
-Deriv. ИНЕРТНИСТЪ, -НО, here also ИНЕРЦІЯ.
Subst. без-, не-діяльний, нездатний до дії, не-
робучий, в'ялий.

From Lat. iners, -ertis 'ts', inertia 'ts',
Кузеля 133.

ИНЖЕНЕР, Wd. інжинір, інжинєр, інжинєр,
інженір 'engineer', ModUk.; BRu. інжынєр,
Po. inżynier > Ru. инженер, -Deriv. инженерний,
инженерський, инженерія, инженерство, ін-
женерувати. - Subst. технік, що зужитковує
практично фізику, механіку та хемію; будів-
ничий, Кузеля 133.

From G. or Fr. Ingénieur 'ts', though some
Wd. forms (інжинєр, інжинєр) point to Po.
mediation.

інжинєр, інжинєр see инженер.

ІНЖЕНЮ́ 'ingénue, artless, naive girl', ModUk. known to all other Sl. - Subst. ро́ля акто́рки, що вдає в театра́льних виста́вах наї́вних дівча́т, Орел I, 379.

From Fr. ingénue 'ingenous, artless, simple', Klein 1,794, Орел 1,379, Шанский 2:7,77.

ІНЖИ́Р 'fig', ModUk.; BRu. інжы́р, Ru. ин-жир. - Subst. фі́гове де́рево; та́кож суше́ні ово́чі з цьо́го де́рева (фі́ги), Орел I, 379.

From Tk. incir, Uzbek enzyr 'ts, the ultimate source being Persian Ĥndžīr 'ts', cf. Lokotsch 73, Vasmer 22,133, Дмитриев 24, Шанский 2:7,77, a.o.

ІНЗЕРА́Т see інсера́т.

І́НІЙ = і́ней

І́НІЦІА́Л, SovUk. ініціа́л 'initial', ModUk. BRu. ініцыя́л, Ru. инициа́л, Po. inicjał, etc. - Deriv. ініціа́ля, ініціа́льний, -ність, -но, - Subst. поча́ткóвий (напр. б́уква).

From Lat initialis 'inicial, incipient' (: initium 'beginning, origin'), Klein 1,796, Орел 1,379, SWO.306.

І́НІЦІА́ТИВА, SovUk. ініціати́ва 'initiative', ModUk.; BRu. ініцыяты́ва, Ru. инициа-ты́ва, Po. inicjatywa, etc. - Deriv. ініціати́вний, -ність, -но. - Subst. поча́тк, спону́ка.

From Lat. initiātus 'begun' with suffix -iva, see the preceding entry.

І́НІЦІА́ТОР, SovUk. ініціа́тор, 'initiator', ModUk.; BRu. ініцыя́тор, Ru. Бу. инициа́тор, Po. inicjator, etc. - Deriv. ініціа́торка, ініціа́торство, -ський; here also: ініціа́ція. - Subst. то́ї, хто дає поча́тк у ділі, за-, почина́ч.

From LLat. initiātor 'ts', Орел 1,379; see ініціа́л.

І́НКА РН.: і́н/н/а, see і́нший.

І́НКА́СО 'encashment', ModUk.; BRu. інка́со, Ru. инка́ссо, Po. inkaso, etc. - Deriv. інкаса́тор, -ка, інкасува́ти, -а́ння, інкаса́ція, - Subst. зби́ра́ння гро́шей готі́вкою.

From It. incasso 'ts', Орел 1,379, SWO.306.

І́НКВА́РТАТА 'inquartata (in fencing)', ModUk. - Subst. уніка́ння уко́лу від проти́вника в фехтува́нні з одноча́сним спрямува́нням уко́лу проти ньо́го, Орел I, 379.

From It. inquartata 'ts', Орел 1.c.

І́НКВА́РТО, also ін-кварто (Слум.4,30) 'in quarto', ModUk. known to all Sl. - Subst. чверть-аркуше́вий ро́змір.

From Lat. in quarto 'ts', Орел 1,379.

ІНКВІЗИЦІЯ 'inquisition', ModUk.; BRu. ІНКВІЗІЦІЯ, Ru. инквизиция, Po. inkwizycja, etc. - Deriv. інквізиційний; here also: інквізітор, -ство, -ський. -Subst. суд католицької Церкви над еретиками (XIII-XIX ст.); тортури, витончене знущання, жорстокість, Орел I, 379.

From Lat. inquisitiō 'a searching for, inquiring into', Орел l.c., Klein 1,798, SWO.307.

ІНКВІЗИТИВНИЙ AmUk. 'inquisitive', first recorded in 1949 (Winnipeg, JBR.) - Subst. влізливий. From E. inquisitive 'ts'.

ІНКИ 'Incas', ModUk. -Subst. тубільці Перу, Орел I, 379.

From Inca 'a noble, prince' the ultimate source being Quechua inca 'ts', Klein 1,780.

ІНКОГНІТО, SovUk. інкогніто 'incognito' BRu. ts, Ru. инкогнито, Po. incognito, etc. -Subst. невідомий, потай, таємно, під чужим ім'ям; людина, що залишається невідомою в оточенні, Орел I, 380.

From It. incognito, 'ts', Орел l.c., SWO.302.

ІНКОЛИ 'sometimes', ModUk. wanting in other Sl. - Syn. деколи, іноді.

A Uk. neologism ін-: інший and коли 'when'; see s.vv.

ІНКОМ ТЕКС AmUk. 'income tax', first recorded in 1945 (Жлуктенко 128). - Subst. прибутковий податок.

From E. income tax 'ts', Жлуктенко, l.c.

ІНКОРПОРУВАТИ 'to incorporate', ModUk.; BRu. інкарпараваць, Ru. инкорпорировать, Po. inkorporować, etc. - Deriv. за інкорпорувати заінкорпований, інкорпорування, інкорпоруватися; - here also: інкорпорація, інкорпоративний. - Subst. включати, прилучати, приєднувати; AmUk. реєструвати в уряді як корпорацію.

From Lat. incorporare 'to form into a body' (: corpus, Gsg. corporis), Орел 1,380, Klein 1,784, SWO.307, Шанский 2:7,79.

ІНКРИМІНУВАТИ 'to incriminate', ModUk.; BRu. інкрымінаваць, инкриминировать, Po. inkryminować, etc. - Deriv. інкримінування, інкримінований, here also: інкримінація. -Subst. обвинувачувати, ставити на провину, Орел I, 380.

From Lat. incrimināre 'to incriminate' (: in- and crimināre 'to accuse one of a crime'), Klein 1,784, Орел 1,380, SWO.307, Шанский 2:7,80.

ІНКРУСТУВАТИ 'to incrust', ModUk.; BRu. інкруставаць, Ru. инкрустировать, Po. inkrustować, etc. -

Deriv. інкрустований, інкрустування; here also; інкрустація, інкрустатор, інкрустаційний. Subst. врізувати та вклеювати п'яточки матеріалів в поверхню предмету для його оздоблення.

From Lat. *incrustāre* 'to cover with a crust', Klein 1,783, Ope 1,380, SWO.307.

ІНКУБУВАТИ 'to incubate', ModUk.; BRu. інкубаваць, Ru. инкубировать, Po. inkubować, etc. Deriv. інкубування; here also: інкубатор, інкубація, інкубаційний, інкубаторний, -но. - Subst. виводити в штучному апараті молодняк сільськогосподарських птахів, з ікри риби і т.п.; переходовий прихований період хвороби від зараження до появи перших ознак захворювання, (за:) Слум.4, ЗІ.

From Lat. *incubare* 'to lie in or upon', Klein 1,785, Ope 1,380, SWO.307.

ІНКУНАБУЛА 'incunabula', ModUk.; BRu. ts, Ru. инкунабула, Po. inkunabuła, etc. - Subst. першодрук (до 1500).

From Lat. *incunabula* Npl. 'swaddling clothes, cradle, childhood; origin, beginning' Klein 1,785, SWO.307.

ІНО = йно : інший.

ІНОДИ 'sometimes, between whites', MUK. иногда /1458 ССМ.1, 444/, иногда /XVII с. ЛСЛ.83/, BRu. иногда, Ru. иногда, OCS. *inogda*, *inŕgda*. - Syn. інколи, дехколи.

From * *инодѣ* **ino-kŕdĕ* 'ts', see інший and де; MUK. иногда from OCS. *inogda*.

інозс́мний see інший.

ІНОК 'monk', MUK. йнокъ /XVII с. ЛСЛ.83/, OES. *инокъ*; Ru. йнок, Bu. *инок*, OCS. *inokŕ*; - Deriv. іночество, -ський, MUK. йнокія /XVII с. ЛСЛ.83/. Subst. монах, чернець.

From OCS. *inokŕ* 'ts' being a calque of Gk. *monĭos* 'one living in seclusion', or Gk. *monachŕ* 'monk', Vasmer 2, 135; cf. also Преображенский 1, 273, Шанский 2:7, 83.

ІНОКЕНТІЙ PN. 'Innocent', ModUk.; Po. *In/ncenty*. - Deriv. Інокентієвич, Інокентіївна.

From Gk. *Inokentios*, the ultimate source being Innocent 'innocent, uncorrupted' (Latin *Innocentius*), Page 1, 551.

ІНСАЙД 1. 'inside player (in football, hockey)', ModUk.; Ru. инсайд, Bu. йнсайд. - Subst. півосередній гравець.

From E. *inside* (player) 'ts',

інсайд 2. AmUk. 'inside', first recorded in 1964 (Жлуктенко 128). - Subst. всередині.

From E. *inside* 'ts', Жлуктенко, л.с.

ІНСЕКТ 'insect', ModUk.; Ru. ИНСЭКТ, Po. insekt, etc. - Deriv. інсектовий, інсекто-лог, -логія, інсектицид, інсектарій. - Subst. комаха, Кузеля 134.

From Lat. insectum /animale/ 'segmented /animal/', being a calque of Gk. entomon 'insect' Klein 1,799, SWO.308,

ІНСЕРА́Т, also ІНЗЕРА́Т 'insertion', ModUk., Po. inserat. - Subst. оголошення, об'ява, Орел I, 379.

From ModHG. Inerat 'ts', the ultimate source being Lat. inserere 'to put in, bring in, insert', SWO.308, Орел, l.c.

ІНСИНУЮВА́ТИ, wd. інсинуувати/іннувати (Стрий) 'insinuate', ModUk.; BRu. інсинуюваць, Ru. инсинуировать, Po. insynowac, etc. - Deriv. інсинування, here also: інсинуація, інсинуований. - Subst. поширювати злісні вигадки, зводити наклеп на когось, Слум. 4 2; обмовляти нятяками, кидати підозру на кого-небудь, Орел I, 381.

From Lat. insinuare 'to wind oneself into, ingratiate oneself' (: in- and sinuare 'to bend, wind, curve'), Klein 1,800, Орел 1,85, SWO.309.

ІНСПЕКТУВА́ТИ 'to inspect', ModUk.; BRu. інспектаваць, Ru. инспектировать, etc. - Deriv. інспектування; also here інспекція, інспектор/ка, -рський, інспектура, інспекційний. - Subst. перевіряти діяльність, здійснювати нагляд, Орел I, 381.

From Lat. inspectare 'to look at' (: inspectare : specere/spicere 'to look, inspect, consider'), Орел 1,381, Klein 1,800, SWO.308,

Шанский 2:7,85.

ІНСПІРУВА́ТИ 'to inspire', ModUk.; BRu. інспіраваць, Ru. инспирировать, Po. inspirowac, etc. - Deriv. інспірування, інспірований, here also: інспіратор/ка, інспірація, інспіраторський, інспіраційний.

Subst. навівати, вселяти кому-небудь якісь думки, погляди, навчати, як поводити себе, як діяти тощо; викликати що-небудь намовлянням, підбурюванням, Слум. 4,33; підбурювати, викликати подію, прокувати, намовляти, під'юджувати, Орел I, 381.

From Lat. inspirare 'to breathe into, to blow upon; to inflame' (: in- and spirare 'to breathe'), Klein 1,801, Орел l.c., SWO.308; Шанский 2:7,86.

ІНСТАЛЮВА́ТИ 'to install', Po. instalowac. - Deriv. інсталювання, -льований. - here also: інсталяція. - Subst. впроваджувати в уряд, урядження школи, Кузеля 134; монтувати й вставляти прилади, машини на підприємстві чи в установі.

From LLat. installare 'to introduce formally', Klein 1,801, SWO.308.

ІНСТАНЦІЯ 'instance', ModUk., known to all other Sl. - Subst. один їх шаблів ієрархії влади, адміністрації, Орел I, 381-382.

From Lat. *instantia* 'constancy, perseverance, earnestness, urgency' (orig. 'standing near, presence'), Klein 1,801, Орел ,l.c., SWO.308.

ІНСТІНКТ 'instinct', ModUk.; BRu. інста́нкт, Ru. инстинкт, Po. instynkt, etc. - Deriv. інстинктивний, -ність, -но, інстинктовий, -во. Subst.- природній несвідомий потяг до чогось, Кузеля I35.

From Lat. *instinctus* 'instigation, impulse' (: *instinguere* 'to incite, impel'), Klein 1,801, Орел 1,382, SWO. 309; ModHG. mediation suggested by Vasmer ²2,132, Шанский 2:7,87, for Ru. инстинкт (1764) not excluded.

ІНСТИТУТ 'institute', ModUk.; BRu. інст-тытут, Ru. институт, Po. instytut, etc. -Deriv. інститутка, інститутник, інститутський; here also: інституція. -Subst. заведення, вища школа, установа, Кузеля I34; дослідно-наукова установа, напр. Інститут Екзильних Дослідів УММАН.

From Lat. *institutum* 'purpose, design, plan' (: *instituere* 'to put, fix, set, erect, establish', Klein 1,801, Орел 1,382 (from Fr.?), SWO.309.

ІНСТРУМЕНТ/КА/, ІНСТРУКЦІЯ etc. see інструувати.

ІНСТРУМЕНТ 'instrument', Muk. инструмент (1627 Беринда); BRu. інструмент, Ru. инструмент, Po. instrument, etc. -Deriv. інструментальний, -но, інструменталіст/ка/, інструментувати, -ання; here also: інструментація, інструменталізація. -Subst. прилад, знаряд, варстат; музичний прилад, Кузеля 134-135.

From Lat. *instrumentum* 'implement, equipment, tool' (: *instruere* 'to prepare, equip'), Орел 1,382, Klein 1,802, Шанский 2:7,89.

ІНСТРУУВАТИ (Кузеля 135), ІНСТРУКТУВАТИ 'to instruct', ModUk.; BRu. інструктаваць, Ru. інструктіровать, Po. instruować, etc. - Deriv. інструктор/ка/, інструкторство, -ський, інструктивний, -ність, -но; here also : інструкція. - Subst. учитель, справник, Кузеля, l.c.

From Lat. *instruere* 'to build in', Орел 1, 382, Klein 1,802; cf. also Шанский 2:7,88-89.

ІНСУЛІНА, SovUk. інсулін 'insulin', ModUk. BRU. інсулін, Ru. инсулин, Po. insulina, etc. -Deriv. інсуліновий. - Subst. препарат для лікування діабетиків.

An artificial medical neologism deriv. from Lat. *insula* 'island', i.e. the islands of Langerhans - cells producing polypeptide hormones, the basic component of insulin, Орел 1,382, SWO,309.

ІНСУЛЬТ, AmUk. **інсалт** 'insult', ModUk.; BRu. **інсу́льт**, Ru. **инсу́льт**, Po. **insult**, etc. - Deriv. **інсульта́ція** /Кузеля 135/. - Subst. **образа**; /в медицині:/раптове порушення кровообігу в головному мізку.

From Lat. **insultus** 'ts' (: **insultēre** 'to leap on, jump on'), Ореп 1, 382, Klein 1, 802, Сйків 180; cf. also **Шанский** 2:7,90 (from **МогHG. Insult**, 1873).

ІНСУРГЕНТ 'insurgent', ModUk.; Po. **insurgent**. - Subst. **повста́нець**, Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. **insurgens**, Gsg. **-ntis** 'ts' (: **insurgere** 'to rise up'), Ореп 1, 382, Klein 1, 802, SWD. 309.

ІНСУРЕКЦІЯ (Кузеля 135) 'insurrection', ModUk.; Po. **insurekcja**. - Subst. **повста́ння**, Кузеля ,l.c.

From Lat. **insurrectio** 'ts' (: **insurgere**, see the preceding entry).

ІНСЦЕНІВКА, **ІНСЦЕНІЗАЦІЯ**, SovUk. (from SovRu. :) **інсцені́ровка** 'staging', ModUk.; Ru. **инсцени́ровка**. - Deriv. **інсценізува́ти**, **-ання**, **інсценізований**. - Subst. **адапта́ція**, **перероблення літературного твору для сцени**.

From Lat. **in-** 'on' and **scaena** 'stage', YPE. 5,471, **Шанский** 2:7,90, **Лесин-Пуличець** 168.

ІНТАБУЛЮВАТИ 'to register', ModUk.; Po. **intabulować**. - Deriv. /за/інтабулюва́ний, /за/інтабулюва́ння; here also :інтабуля́ція. - Subst. **вписувати в реєстраційні кни́ги власности, або гіпотéки**.

From Lat. **in-** and **tabula** 'table', formed by Uk. suffix **-увати** (*-ovati).

ІНТАЛІЇ npl. 'intaglios', ModUk. - Subst. **врізьблені ка́мені з зобра́женням у вигляді заглибленого рельєфу; мистецтво, спосіб тако́го різьблення**.

From It. **intaglio** 'ts', the ultimate source being (unattested) Llat. ***talliare** 'to engrave'.

ІНТАРСІЯ 'intarsia', ModUk. ; Po. **intarzja**. Subst. **вид інкруста́ції дере́вом на дере́ві, дере́вна моза́їка; мистецтво, спосіб тако́ї інкруста́ції**.

From It. **intarsia** 'ts', the ultimate source being **in-** and Ar. **tarṣī** 'mosaic'.

ІНТЕГРАЛ, SovUk. **інтегра́л** 'integral', ModUk.; BRu. **інтэ́грал**, Ru. **инте́грал**, Po. **integrał**, etc. - Deriv. **інтегра́льний**, **-ність**, **-но**; here also :**інтегрува́ти**, **-ання**, /з/інтегрова́ний, **інтегра́ція**, **інтегра́тор**. - Subst. **повна одини́ця, цілість**.

From Lat. **integrālis** 'making up the whole' (: **integer** 'whole'), Klein 1, 803.

ИНТЕГУМЕНТ, SovUk. інтегумент 'integument', Ru. интегумент, Po. integument. - Subst. покрив насінного зачатка у голо- й криво-насінних рослин, УРЕ.5, 474.

From Lat. integumentum 'ts' (: integere 'to cover'), УРЕ.1.c., Klein 1,803.

ИНТЕЛЕКТ 'intellect', ModUk.; BRu. інтелéкт, Ru. интеллект, Po. intelekt, etc. - Deriv. інтелектуальний, -ність, -но, інтелектуалізм, -іст/ка/. Subst. ум, розум, розсудок, пізнавальні здібності людини.

From Lat. intellectus 'ts' (: intellegere 'to perceive, choose between'), see also the following entry.

ИНТЕЛІГЕНТ, SovUk. інтелігент 'intelligent person', ModUk.; BRu. інтэлігэнт, Ru. интеллигент, Po. inteligent, etc. - Deriv. інтелігентний, -ність, -но; here also: інтелігенція. - Subst. розумна й освічена людина, Орел I, 384.

From Lat. intelligens 'ts' see the preceding entry.

ИНТЕНДАНТ 'intendant', ModUk.; BRu. інтэндант, Ru. интендант, Po. intendant, etc. - Deriv. інтендантський, інтендантура. - Subst. головний доглядач, керівник, завідувач; доставець.

From Fr. intendant via ModHG. Intendant 'ts', Шанский 2:7, 94-95.

ИНТЕНСИВНИЙ, Wd. інтензівний (Кузеля 135) 'intensive', ModUk. BRu. інтэнсіўны, Ru. интенсивный, Po. intenzyny, etc. - Deriv. інтенсивність, -но, here also: інтенсифікувати, -ання, інтенсифікація, -кований. - Subst. - напружений, зміцнений, Рудницький-Церкевич 289.

From Fr. intensif 'ts' with suffix -ний (-*bnbjb), the ultimate source being Lat. intensus 'ts', Шанский 2:7, 95.

ИНТЕНЦІЯ, AmUk. інтеншин 'intention', ModUk.; Po. intencja. - Deriv. інтенційний, інтенціональний, -ність-но. - Subst. замір, охота, гадка, Кузеля 135.

From Lat. intentiō 'ts' (: intendere 'to stretch toward'). Орел 1, 384, Klein 1,804.

ИНТЕРВАЛ 'interval', ModUk.; Po. interval. -Subst. відступ, прогалина.

From Lat. intervallum 'space between ramparts' (: inter- 'between' and vallum 'rampart').

ИНТЕРВЕНТ 'interventionist', ModUk.; BRu. інтэрвэнт, Ru. интервент, Po. interwent, etc. - інтервентський, інтервенція, here also: інтервеньювати, -ання, інтервенційний. - Subst. організатор, учасник інтервенції, втручання, SovUk. захватчик.

From ModHG. Intervent 'ts', the ultimate source being Lat. intervenire 'to come between'), Шанский 2:7, 96.

ІНТЕРВ'Ю 'interview', ModUk.; BRu. інтэрв'ю, Ru. интервью, Po. interview, etc. Deriv. інтерв'ювати, -ання. - Subst. /журналістична/ розмова для надрукування в пресі; зустріч.

From E. interview 'ts', Кузеля 135, Шанский 2:7, 97, Лесин-Пулинець³ 170.

ІНТЕРДЕНОМІНАЦІЙНИЙ 'inter-denominational', ModUk. - Subst. міжвизнанєвий, міжвіроісповідний.

Lat. inter- and denominatiō 'denomination'.

ІНТЕРДИКТ 'interdict', ModUk.; Po. interdikt. - Subst. заборона, наказ; церковна клятва, Кузеля 135.

From Lat. interdictum 'ts' (: inter- and dicere 'to say').

ІНТЕРЕС, Wd. інтєрес 'interest', ModUk. BRu. інтєрас, Ru. интерес, Po. interes, etc. Deriv. інтересант/ка/, інтересний, /за/інтересувати/ся/, /за/інтересований, -но, /за/інтересування, - Subst. справа, залагодження справи, справунок; хосєн, зиск; увага, річ, що когось займає; торговельне або промислове підприємство, Кузеля 135-136.

From Po. interes (cf. Wd. ІНТЕРЕС), the ultimate source being Lat. interesse 'to be in between', Vasmer 2, 136, Шанский 2:7, 97.

ІНТЕР'ЄКЦІЯ 'interjection', ModUk. - Deriv. інтер'єкційний. - Subst. оклик; грам.: вигук.

From Lat. interjectiō 'ts' (: inter- and jacere 'to throw'), Klein 1, 805.

ІНТЕР'ЄР 'interior', ModUk. - Subst. внутрішній простір будівлі; особливості будови окремих органів різних видів тварин.

From Fr. interieur 'ts', YPE.5, 477, see also інтєріор, інтіріор.

ІНТЕРІМ 'interim', ModUk. known also to all other Sl. - Deriv. ад інтерім. - Subst. тимчасовий, -во, тимчасом, хвилевий, -во.

From Lat. interim 'ts'.

інтєріор BrazUk. 'interior, outside part of a territory, province', first recorded in 1971 (JBR.). - Subst. провінція, пор.

"інтєріор, чи як у нас кажуть, провінція".

/Праця, Прудентопіль, ч. 6/1981/.

From Port. interior 'inside, interior; hinterland';

see also:

інтєр'єр, інтіріор.

ІНТЕРЛІНІЯ 'interline', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. інтерлінійний. - Відступ між рядками.

An artificial neologism based on Lat. inter- and linea 'line'.

ІНТЕРЛЮДІЯ 'interlude', Mlk. интерлюдия /XVII-XVIII с./; BRu. інтэрлюдзя, Ru. интерлюдия, Po. interludium, etc. - Subst. невеличкий проміжний епізод між двома частинами музичного твору; в середні віки: невелика театральна п'єса комедійного характеру, УРЕ.5, 477; пригравка, Кузеля 136.

From Lat. interlūdium 'ts' (: inter- and lūdus 'play'); see also ІНТЕРМЕДІЯ; Лесин-Пулинець³, 170.

ІНТЕРЛЮКУТОР 'interlocutor' first recorded in the XX с. (Кузеля 136); Po. interlokutor. - Subst. розмовник, той, що говорить з другим.

From Lat. interlocūtor 'ts' (: inter- and loqui 'to speak').

ІНТЕРМЕДІЯ 'interlude' Mlk. интермедия /XVII-XVIII с.): Po. intermedium. - Syn. = інтерлюдія.

From Lat. intermedium 'ts' (: inter- and medius 'middle'); according to Vasmer², 136 and Шанский 2:7,99, Ru. word comes from Po.

ІНТЕРМЕЦЦО 'intermezzo', ModUk., known to all other Sl. - Subst. короткий музичний уступ,; дрібний випадок серед важливіших подій, Кузеля 136.

From It. intermezzo 'ts', Орел¹, 386, Шанский 2:7,99-100.

ІНТЕРН 'intern', ModUk. - Deriv. интернат, -ський, интернувати, интернований, интернування; интеро/ре/цепція. - Subst. заавансований студент, або свіжий випускник, що практикує в лікарні, бюро, тощо; ув'язнений, интернований.

From Lat. internus 'internal'.

ІНТЕРНАТ see the preceding entry.

ІНТЕРНАЦІОНАЛ 'international', ModUk.; BRu. ts, Ru. интернационал, Po. internacjonal, etc. - Deriv. інтернаціональний, інтернаціоналізм, -іст/ка/, - Subst. міжнародна організація соціалістів світу в XIX й XX ст.; комінтерн /1919/; пролетарський гімн.

From Lat. internationālis (: inter- and natiō 'nation'), Шанский 2:7,100-102 (: Ru. from Fr.)

ІНТЕРНІЙ, интерніст /Кузеля 136/

deriv. of ІНТЕРН, see s.v.

ІНТЕРПЕЛЮВАТИ 'to interpellate', ModUk.;
 Рo. *interpelować*. - Deriv. інтерпелювання, ін-
 терпельованийий, here also: інтерпеляція.-
 Subst. ставити публічний запит у парла-
 менті.

From Lat. *interpellāre* 'ts' (: inter- and
appellāre 'to appeal').

ІНТЕРПОЛЯЦІЯ 'interpolation', ModUk.
 Рo. *interpolacja*. - Subst. вставка в рукописі,
 доповнення; фальшування, Кузеля 136.

From Lat. *interpolāre* 'ts' (: inter- and *pol-
 līre* 'to adorn, furbish, polish').

ІНТЕРПРЕТУВАТИ 'to interpret', ModUk.;
 ВRu. *интерпретовать*, Ru. *интерпретировать*,
 Рo. *interpretować*, etc. - Deriv. інтерпрету-
 вання, інтерпретованийий; here also: інтер-
 претація. - Subst. пояснювати, викладати;
 перекладати/усно/, тлумачити.

From Lat. *interpretāri* 'ts'.

ІНТЕРПУНКЦІЯ 'punctuation', ModUk.;
 Рo. *interpunkcja*. - Subst. розділові знаки
 в правописі.

From Lat. inter- and *punctum* 'pricked
 mark, point'.

ІНТЕРРЕГНУМ 'interregnum', ModUk.; Рo.
interregnum. - Subst. безкоролів'я, час перед
 наступленням нового короля, Кузеля 136.

From Lat. *interregnum* 'ts' (: inter- and
rex, Gsg. *rēgis* 'king').

ІНТЕРРОГАЦІЯ, AmUk. інтерогейшин
 'interrogation', ModUk.; Рo. *interrogacja*. - Deriv.
 інтеррогаційний; here also: інтеррогатор,
 інтеррогативний /Кузеля 136/. - Subst.
 випитування.

From Lat. inter- and *rogāre* 'to ask'.

ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ 'interference', ModUk.;
 Ru. *интерференция*, Рo. *interferencja*. - Subst.
 втручання, вплив, змішування; перехрищу-
 вання хвиль світла, голосу, Кузеля 136; на-
 кладання когерентних хвиль, УРЕ.5, 487.

From Lat. inter- and *ferire* 'to strike'.

ІНТЕРЦЕДУВАТИ 'intercede', ModUk.,
 first recorded in the XX c. (Кузеля 136).
 Subst. бути посередником, Кузеля ,1.c.

From Lat. *intercēdere* 'to come between'
 (: inter- and *cēdere* 'to go').

ІНТЕРЦЕСІЯ 'intercession', ModUk. Subst.
 посередництво, Кузеля 136.

From Lat. *intercessiō* 'ts', see the preced-
 ing entry.

ІНТИМНИЙ 'intimate', ModUk.; Bru. ін-
тѣмны, Ru. интѣмный, Po. intymny, etc. -
Deriv. інтѣмність, -но. - Subst. дуже близь-
кий; довірочний, Кузеля 136.

From Fr. intime 'ts' (XIV c.), the ultimate
source being Lat. intimus 'innermost', Орел 1, 388,
Шанский 2:7, 104.

інтѣріор ModUk. 'interior', first recorded in
1949 (JBR.) - Subst. нутрѣ до́му.

From E. interior 'ts'; see also інтер'єр,
інтѣріор.

ІНТОКСИКАЦІЯ 'intoxication', ModUk.; Po.
intoksykacja. - Subst. оп'яніння, зб́удження;
затрѣбнення крѣви, Кузеля 137.

From Lat. intoxicatiō 'ts' (: in- and toxi-
cāre 'to poison').

ІНТОНУВАТИ 'to intonate', ModUk. - Deriv.
/за/інтонува́ти, -а́ння; here also: інтона́ція. -
Subst. почина́ти спів; говори́ти співни́м
го́лосом.

From Lat. intonātiō (: in- and tonus
'ton').

ІНПРАТА 'profit', ModUk. - Subst. до́хід,
зиск, Кузеля 137.

From Lat. intrā 'on the inside, within'.

ІНТРИ́ГА, SovUk. інтρίга 'intrigue', ModUk.
BRu. інтрьіга, Ru. интρίга, Po. intruga, etc. -
Deriv. інтрьіжка, /за/інтрьігува́ти, -а́ння, /за/
інтрьігований, інтрьіга́нт, -ка, -ство, -ський.
- Subst. хітра підмо́ва, підступ, Кузеля 137;
спѣсѣб організа́ції дії в літературно́му твѣ-
рѣ; приховані зловми́сні дії, до яких вда-
ю́ться лю́ди для дося́гнення тієї чи іншо́ї
него́жої, гане́бної меті; /за:/УРЕ.5, 488.

From ModHG. Intrige 'ts', the ultimate source
being Lat. intricāre 'to entangle', Орел 1, 389,
Шанский 2:7, 104 (: Ru. from Fr.).

ІНТРОДУ́КЦІЯ 'introduction', ModUk.; BRu.
інтроду́кція, Ru. интроду́кция, Po. intro-
dukcja, etc. - Subst. вступ, Кузеля 137; вве́-
дення, ввідна́ части́на.

From Lat. introductiō 'ts' (: intro- and
ducere 'to lead'), Орел 1, 389, Шанский 2:7,
105, Klein 1, 809, SWO. 313.

ІНТРОЛІ́ГАТОР 'book binder', ModUk.; Po.
introligator. - Deriv. інтролі́гаторка, інтро-
лі́гаторство, -ський. - Subst. переплѣтник;
паліту́рник, Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. intro- and ligāre 'to bind', SWO.
313.

ІНТРОНІ́ЗАЦІЯ 'intronization', ModUk.
Po. intronizacja. - Subst. поса́дження на
престѣя, Кузеля 137.

From Lat. in- and thronus 'throne', the
ultimate source being Gk. thronos 'ts'.

ІНТРУЗ 'intruder', ModUk.; Po. intruz.-
інтрузія, інтрузивний. - Subst. непростий,
влізливий, Кузеля 137.

From Lat. intrusiō : intrudere 'to thrust
in'.

ІНТУЇЦІЯ 'intuition', ModUk.; BRu. інтуї-
ція, Ru. интуиция, Po. intuicja, etc. - Deriv.
інтуїційний, here also : інтуїтивний, -но,
інтуїтивізм, інтуїціонізм. - Subst. погля-
дівість, представлення чогось в свідомос-
ті без попереднього розсліду; відгадка,
прочуття, Кузеля 137; своєрідна пізна-
вальна здатність людини, що полягає в
швидкому, нібито непередбаченому роз-
в'язанні тієї чи іншої проблеми, УРЕ.5,
489; прочуття, Рудницький-Церкевич 289.

From Lat. intuitiō 'ts' (: in-tueri 'to look
at, watch'), Орел 1, 390; Шанский 2:7, 106
(:Ru. from Fr.).

ІНТУРИСТ 'Intourist', SovUk.; BRu. інту-
рїст, Ru. интурист. - Subst. підсовєт-
ська офіційна туристична агенція, за-
початкована в 1929 р.

From Ru. abbr. инностранный/турист,
Шанский 2:7, 106.

ІНУЛІНА, SovUk. инулін 'inulin' ModUk.,
known to all Sl. - Subst. полісахарид, ан-
гідрид д-фруктози, УРЕ.5, 489.

Probably from ModHG. Inulin 'ts',

ІНФАМІЯ 'infamy', ModUk.; Po. infamia.-
неслава, нечесть, Кузеля 137.

From Lat. infamia 'ts'.

ІНФАНТ 'infant', ModUk., known to all Sl.
-Deriv. інфантка, інфантильний, -ність, -но,
інфантилізм; here also : інфантерія, інфан-
терист. - Subst. дитина.

From Lat. infans, Gsg. infantis 'one unable
to speak' (: in- 'not' and fari 'to speak').

ІНФАРКТ 'infarct', ModUk., known to all
other Sl. - Subst. зупин кровообігу в час-
тині серцевого м'язу, "удар серця".

From Lat. infarctus (: in- and farcire 'to
stuff, cram').

ІНФЕКЦІЯ 'infection', ModUk., known also
to all other Sl. - Deriv. інфекційний, -ність,
-но, протиінфекційний. -Subst. зараження,
Кузеля 137.

From Lat. infectiō 'ts' (: in- and face-
re 'to do').

ІНФІКС 'infix', ModUk., known also to all
other Sl. - Subst. врісток - вставлений
звук у корені слова.

From Lat. infixus 'ts' (: in- and figere
'to fix').

ІНФІЛЬТРУВАТИ 'to infiltrate', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. інфільтрування, інфільтрований, here also: інфільтрат, інфільтрація, інфільтраційний. - Subst. просочування; вплив, всякнення, Кузеля 137.

From Lat. *infiltrare* 'ts'.

ІНФІМА arch. 'second grade in a seminary or college', MUK. - Subst. друга класа в /духовній/ семінарії.

From Lat. *infima* 'ts'.

ІНФІНІТИВ 'infinitive', ModUk.; BRu. ІН-фінітыў, Ru. инфинитив, Po. infinitivus, etc. - Deriv. інфінітивний. - Subst. неозначена форма дієслова: дієслівна категорія, що визначає дію безвідносно до часу, способу й особи; граматична форма, що лише називає якусь чинність, Кузеля 137.

From Lat. *infinitivus* 'ts' (: *in-* 'not' and *finire* 'to finish, limit' - "infinitivus" because it has no definite numbers, persons, etc.).

ІНФІРМЕРІЯ 'infirmary', ModUk. - Subst. великий шпиталь, Кузеля 137.

From Lat. *infirmaria* 'ts' (: *infirmus* 'infirm').

ІНФЛЕКСІЯ 'inflection', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. інфлексійний. - Subst. відміна.

From Lat. *inflectus* : *inflectere* 'to bend, inflect'.

ІНФЛЮЕНЦА, AmUk. інфлюенза, флю 'influenza', ModUk. - Subst. запалення дихальних шляхів, грипа.

From ModHG. *Influenza* 'ts'; AmUk. from E. *influenza, flu*, Bilash 309; in all cases It. *influenza*, based on L. *influentia*, forms the point of departure, SWO.305; according to Klein 1, 793: "the disease was so called because it was originally attributed to the 'influence' of the stars."

ІНФЛЯКС AMUK., AustrUk. 'influx', first recorded in 1970s (JBR.) - Subst. наплив.

From E. *Influx* 'ts', JBR.

ІНФЛЯМАЦІЯ, AmUk. інфлямейшин 'inflammation', ModUk.; Po. *inflamacja*. - Deriv. інфлямаційний, -ність, -но. - Subst. запалення, Кузеля 137.

From Lat. *inflammatio* 'ts' (: *inflammare* 'to set on fire').

ІНФЛЯЦІЯ, AmUk. інфлейшин 'inflation', ModUk. - Deriv. інфляційний. - Subst. збільшення паперових грошей і знецінення їх, Рудницький-Церкевич 290.

From Lat. *inflare* 'to blow'; the word *інфляція* itself came to Eastern Europe in 1930s from E. *inflation* or Fr. *inflation*, cf. Шанский 2:7, 108.

ІНФОРМУВАТИ 'to inform', ModUk.; BRu. **інфармаваць**, Ru. **информировать**, Po. **informować**, etc. Deriv /по/інформування, /по/інформований, -ність, -но; here also: інформація, інформатор/ка/. - Subst. повідомляти, давати вістки.

From Lat. *informāre* 'ts' (: *in-* and *formāre* 'to form').

ІНФРАЗВУК 'infrasonic acoustic wave', ModUk. - Subst. підзвук; "голос моря".

A hybrid formation: Lat. *infra-* 'below, beneath' and Uk. *звук*, see s.v.

ІНФРАЧЕРВОНИЙ 'infrared', ModUk.; BRu. **інфрачирво́ны**, Ru. **инфракрасный**, Po. *podczerwony*, *ultraczerwony*, Cz., Slk. *infračervený*, etc. - Subst. підчерво́ний.

A ModUk. hybrid formation: Lat. *infra-* 'below, beneath' and черво́ний 'red', Шанський 2:7, 109 (:in Ru. since 1897).

ІНФУЗІЯ 'infusion', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **інфузійний**, **інфузіонізм**; here also: **інфузорії**. Subst. до-на-лива́ння; до, на-ливка, примічок, Кузеля 137.

From Lat. *infusio* 'ts', based on past participle *infusus* : *infundere* 'to pour in', Klein 1, 794, Шанський 2:7, 109 (:инфузорія).

ІНФУЗОРИЇ see the preceding entry.

ІНФУЛА 'bishop's mitre; bishop's rank', ModUk.; Po. *infuła*. - Deriv. **інфулат.** - Subst. єпископська мітра; гідність єпископа, Кузеля 137.

From Lat. *infula* 'ts', Opeł 1, 392.

ІНЦІ or **І.Н.Ц.І.** OCS. abbr.: **Иисусъ Назарейскій Царь Іудейскій**, I.N.I.R.; Кузеля 137.

ІНЦИДЕНТ 'incident', ModUk.; BRu. **інцидэнт**, Ru. **инцидент**, Po. *incydent*, etc. - Deriv. **інцидентний**, -ність, -но, **інцидентальний**, -ність, -но. Subst **випадок**, **приключення**, Кузеля 137-138; **неприємна подія**, **припадок**, **непорозуміння**.

From ModHG. *Incident* 'ts', the ultimate source being Lat. *incidens*, Gsg. -ntis : *incidere* 'to fall upon, happen', Klein 1, 782, Шанський 2:7, 110.

ІНЦІЗІЯ 'incision', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. **вріз**; **наріз**, **операція**, Кузеля 138.

From Lat. *incisus* : *incidere* 'incise', Klein 1, 782.

інч, **инч** AmUk. first recorded in 1923 (Жлуктенко I28). - Subst. **дюйм**.

From E. *inch* 'ts', Opeł 1, 392.

ІНШИЙ 'other, different', Muk. *инъшии* /ХУ с. ССМ.1,445/, *инша* /1462 *ibidem* /, *иншии* /1462 *ibidem* /, *инъшиє* /1459 *ibid* /, *иншиє* /1498 *ibid.* /, *инши* /1462 *ibid.* /, *инъшиє* /1498 *ibidem* /, *иншому* никому Dsg. /ХУ с. *ibidem* /, *сз иншими* /1455 *ibid.* /, *иншымъ* Dpl. /1500 *ibidem* /, *оук.* у *иншихъ* /1408 ССМ.1,444/, *инший* хто /1398 ССМ.1,445/, *иншиє* /1408 *ibidem* /; except for BRu. *иншы* all other Sl. have simple orig. formations of the type Ru. *ИНОЙ*, Po. *in/p/y*, etc. OCS. *inъ, ina, ino*, known also to Muk. and Duk., cf. *инъи* /1459 ССМ.1,446/, *ин* *никто* /1490 ССМ.1,445/, *оук.* *инъ* /1444 *ibidem* /, *ина* /1442 *ibid.* /.- Deriv. *инакший*, dial. *инний*, *инчий*, *енчий*, *инкший*, *инь/к/ший*, *иньчий*, *перейначити/перейначити*, а.о.; compounds: *иншомовний*, -*ність*, *иншоземець* /*оук.* *иноземець*, *иноземний*; PN. *Іна*, *Інка*, *Інна*, *Іночка* - *Інчин*; FN. *Інший*, *Інчинський*, *Іноземцев* /Богдан 101/.- Syn. *не цей*, *другий*; *решта*, ССМ.1,444-445; *не такий*, *відмінний/від інших/*.

Uk. *інший*, along with *іншы* in BRu., is a morphological innovation based on common Sl. *inъ* and extended by *ш*-element which goes back to PS. *-bъb/jb/ and serves as a comparative adj. formant, cf. SP.1,76; re origin of PS. *inъ, ina ino* see Sławski 1,160-162 and Шанский 2:7,82, with extensive discussion of all pertaining literature.

ІНШОМОВНИЙ, -ність see the preceding entry.

ІН'ЮРІЯ 'injustice', *iniuria* (1627 Беринда); Po. *iniuria*. - Subst. *несправедливість*, *кривда*, *Кузеля* 138.

From Lat. *iniuria*'ts', SWO, 306.

ІН-ЯК = он-як

ІОАН/Н/: *Іван*.

ІОНИ, *іонізація* see *іони*.

ІОРДАН see *Йордан*.

ІПАТ, ІПАТІЙ PN. 'Hyrtiae', OCS. *Ипатъ*, *Ипатия*. - Deriv. *Ипатович*, *Ипатівна*, *Ипатієвич*, *Ипатіївна*; *Ипатський*, *Ипатіївський*; FN. *Ипатійко*, *Ипатієнко*, *Ипатійченко*, *Ипатійчук*, *Ірклієвський* 82. - Subst. "злонесприймаючий", *Ірклієвський* 50; *високопоставлений*, JBR.

From Gk. *hyratos* 'the highest, uppermost, first', Петровский 123.

ІПЕКАКУАНА 'Cephaelis ipecacuanha', *Ipecacuanha officinalis*, *Uragoga ipecacuanha*, ModUk. - Subst. *блювотний корінь*, УРЕ. 5,500.

From Port. *ipacacuanha* 'ts', the ultimate source being Tupi compound meaning 'a small emetic tree', Klein 1,814.

ІП/Е/РІТ 'Ypres gas', ModUk.; BRu. іпріт, Ru. ипріт (since 1929), Po. iperyt, etc. - Subst. газ: гірничий газ -ди-хлордіетилсульфід.

From GN. Ypres in Belgium where this gas was first used by Germans during WW.I (April-May 1915); see also explanation by Klein 2,1764.

ІПОДІЯКОН ' (younger)deacon', OES. IPO-дияконъ, Ru. IPOДЪЯКОН. - Subst. МОЛОДШИЙ СВЯЩЕННИК, ПІДДІЯКОН.

From Gk. hypodiákonos 'ts', Vasmer²2,137.

ІПОДРОМ: гіподром, see гіпо-2.

ІПОКРИТ = ГІПОКРИТ 'hypocrite, ModUk. known to all other Sl. - Deriv. гіпокрітка, here also іпокрізія. - Subst. лицемір, свя-тєнник, Орел I,208.

From Gk. hypokritēs 'actor,pretender', O-рел, l.c., Klein 1,760, SWO.281.

ІПОЛІТ PN.

see the following entry; according to Ірклі-євський 82, a parallel form of the name: Гі-політ is commonly used in ModUk.

ІПОЛІТ PN. 'Ipolyt, Hippolytus', МУК
ІПОЛУТЪ (1627 Беринда), ОУК. МЦА КНАРА
ВЗ. А. СТГО НП [ОЛН] ТА КРИЛА ЗЕМАЮ КНА ГЫН-Н БО
ГАНЮВСЕ БОЛОЖА ПЕРВА ЗТОЮ СОФНЮ ПЕРВА ППЫ
АТЬ БЫЛЪ ПОЛННЪ НАКНМЪ АЪМНО ПАТЕЛЕН СТЫПКО
МНХАЛКО НЪ ЖЬНОВНУ МЯ ДА НЛО МАРКО СМЬЮНЪ
МНХА А ЕЛКСВНННУЪ КВАНЪ МНЗУННЪ ТУАОРЪ ТОУЕИ
ПОВЪ. НАБНА КОПЪЛОДОВНУЪ ТУАОРЪ БЪРЗАТНУЪ А ПЕРЪ
АЪТНМН ПОСАУХЪ КУПН ЗЕМАЮ КНА ГЫНН БО МНЮ ПЪСЮ.
А ВЪАЛА НА КН СЕМЪ ДЕСАТЪ ГРНВНЪ СОБОЛНН А ВЪ
ТОМЪ А РА ННЦЪ СЕМЪ СЪТЪ ГРНВНЪ - (XII c., К Соф
графіто); RU. ИПОЛІТ.-

-DERIV. Іполітович, Іполітивна, Іпат.-

-FN. Поліха, Поліхович.

-SUBST. МУК. КОНЕЦЪ, РАЗАРЪШИТЕЛЬ, СВОБОДИТЕ-
ЛЬ, 1627 Беринда.

FROM Gk. ἵππολυτος, A compound:
hippos 'horse' and λύω 'to unbind,
letting loose', Klein 1,732, Петровский
123.

/T.S./

ІПОСТАСЬ : гіпостась, see гіпо-1.

ІПОТАКСА : гіпотакса, see гіпо-1.

ІПОТЄКА : гіпотєка, see гіпо-1.

ІПОХО́НДРІЯ : гіпохо́ндрія, see
гіпо-1.

ІПРІТ see іперіт.

ІРАЇДА see Іроїда.

ІРЕНА, also Іріна (Стрий), AmUk. Айрін 'Irene', MUK Ирїна (I627 Беринда; I484 Пом'яник). - Deriv. Ірка, Іруня, -уся, Ірунечка, -сечка, Ірэн/оч/ка, Іренонька, Ірчик, here also: Оріна, Яріна; Іреней Іриней, etc.; FN. Ірчан, Ірэх, Ірэхко, Ірэхко, Ірэхко, Ірэхко, Ірэхко, Ірэхко (Богдан IOI), Іренейко, Іренейчук, Іренейко, Іренейченко, Іренеївський, Іренеївський, Іренейвич (Ірклієвський 82). мїрна а(б) покій, I627 Беринда.

From Gk. eirēnē 'peace', Klein 1,814, Петровський I24.

ІРИГАЦІЯ 'irrigation', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. штучне зрошування, наводнення.

From Lat. irrigatiō 'ts' (: ir- 'in' and rigāre 'to wet, moisten'), Klein 1,816, Орел 1,393, SWO.316.

ІРИС 'iris', ModUk., known to all other Sl. Subst. чоловічок (в оці); квіткова багатолітня рослина з родини півників, Орел I, 393; цукерки, Бойків I84; see also ІРИС, Іріда.

From Gk. iris 'rainbow', orig. Firis 'something bent or curved', Klein 1,814, SWO.316, Орел 1,393.

ІРІДА, ІРИС 'Iris, goddess of the rainbow in Gk. mythology', ModUk.; see the preceding entry.

ІРМОЛОЇ 'irmologion', MUK., OUK., OES. ирмо-лой; BRu. ts, Ru., Bu. ирмолой. - Subst. бого-службова церковна книга пісень (ірмосів) з нотами, Орел I, 393.

From Gk. eirmológion 'ts', Vasmer²2,25.

ІРМОС 'ecclesiastical song', MUK., OUK., OES. ирмосъ; BRu. ts, Ru., Bu. ирмос. - Subst. перший тропар кожної пісні канону, Орел I, 393.

From Gk. eirmós 'ts' (orig. 'link', i.e. 'a linking song'); cf. Vasmer²2,138.

ІРОД 'Herod', MUK. Ирѡдъ (I627 Беринда). BRu. ts, Ru. Ирѡд, Po. Herod, etc. - Deriv. Іродіон, Родіон, Радіон; ірод, ирод, арідник. - Subst. [желателенъ] кожух, хвала або гора хвалы, I627 Беринда.

From Gk. hērōdēs 'ts', Vasmer²2,139, SWO. 275.

ІРОЇДА, Іраїда 'Iroida, Iraida', ModUk.; BRu. Іраїда, Ru. Ирѡйда / Ираїда. - Deriv. Іра, Іда, Рая. -

A hybrid F. formation: ІРА (: ІРЕНА) and ІРОД 'Herod', JBR.; in referring it to Gk. hērōis, Gsg. hērōidos Петровський I23 fails to explain the form ІРАЇДА (with -a- instead of -o-) which is -in his opinion- the basic, usual, form of this PN.

ІРХА, dial. ірха 'chamois, shammy; border of a boot', ModUk. ; Ru. dial. ирха , SC. 'irha, Sln. irh, írha, Cz. jircha, Po. ircha, OPo. irzcha/ jirzcha, dial. jercha (Sławski 1, 465), UpSo. jercha. - Deriv. ірхóвий, іршáний, іршáнки, іршáлиця, - Subst. зáмша.

According to РССтоцький 1, 125, it is a direct borrowing from OHG. ir(a)h 'ts'; all other scholars, like Щелудько I, 32, Richhardt 58, Vasmer²², 139, Sławski, l.c., consider it as a Po. loanword < ircha, the ultimate source being OHG.

ІРША GN. 'Irsha-river (left tributary of ТЕРІВ), BRu. ts, Ru. Ирша. - Deriv. Иршава.

According to Shevelov 463, the name is deriv. from PS. root *rǫx-: *rǫs-, akin to *ruхb 'movement'.

ІСАЙ, ІСАЯ 'Isay, Isaya', MUK. ИСАІА (I627 Беринда), BRu. ts, Ru. Исай, Исая. - Deriv. FN. Ісайко, Ісайчук, Ісаєнко, Ісáйченко, Ісаєвський, Ісаївський, Ісаєвич (Ірклієвський 83); Ісаїв; GN. Ісаї, Бойк. 68, I40-I41. - Subst. Збавєньє Панское, аб(о) СПСЪ Гнь, Беринда.

From Gk. Isaia 'ts', the ultimate source being Hb. Isaiah 'salvation of the Lord', Klein 1, 816.

ІСАК, ІСААК PN. 'Issac', MUK., OUK., OES. Исаакъ; BRu. ts, Ru. ИСАК/ИСААК. - Deriv. Ісакович, Ісаківна; Ісаакович, Ісааківна; Іса/а/кій, FN. Ісáчко, Ісакчук, Ісáкченко, Ісакóвський, Ісаківський, Ісакóвич, (Ірклієвський 83), Ісáк, Ісáків (Богдан IOI).

Subst. "Ягва сміється" (= милостивий); потішувач, розважач; радий (слов. Радомир), Ірклієвський 83.

From From Gk. Isaak 'ts', the ultimate source being Hb. Yitzhāq 'he laughs', Klein 1, 816, Петровський I24, Ірклієвський, l.c.

ІСИДОР, Wd. Ізидор PN. 'Isydor, "Isadore", Isidore', MUK., OUK. Исидоръ (XV c. ССМ. I, 449), Сидоръ (XV-XVI c. ССМ 2, 342); BRu. Ісѣидор, Ru. И/Сидор. - Deriv. Ісідорович, Ісідорівна, Сидорович, Сидорівна, Ісідорко, Сідорко, Дорко, Ісьо, Ісью, Їсью (Чапленко), Сідьо; FN. Ісидорко, Ісидорчук, Ісидоренко, Ісидорченко, Ісидорóвський, Ісидорівський, Ісидорóвич; Сидорко, Сидорчук, Сидоренко, Сидорченко, Сидорóвський, Сидорівський, Сидорóвич (Ірклієвський 84, I49), Ізидор, Ізóвський, Ізьо (Богдан IO2). - Subst. подарок Ізісі, Ірклієвський, l.c.

From Gk. Isídōros 'ts' (: Isis and dōron 'gift'), Klein 1, 817, ССМ. 1, 449, Петровський 125, Ірклієвський, l.c.

ІСИДÓРА : Ісідор see the preceding entry.

ІСКОРОСТЕНЬ OUK. GN. Искоростень, first recorded in 945, comes from Sl *korosta 'swamp', cf. SSS. 2, 293 (M. Rudnicki), and not from Scandinavian skarfr 'cut' and -sten 'rock', as suggested by Соболевский РФВ. 64, I79 and followed by Vasmer²², 140, Shevelov 197, a.o.

ІСКРА 'spark, flash', Muk., Ouk., OES. искра, BRu. іскра, Ru. Зв., Ма. іскра, OCS. iskra, SC. ĭskra, Sln. ĭskra, Cz. jiskra, Slk. iskra, Po. iskra/skra, LoSo škra, UpSo. škra, Plb. jąskra. - Deriv. іскрина, іскрінка, іскорка, іскрістий, /за/іскріти/ся/, іскріння, іскровий, іскрявий, іскряний, -но, compounds іскро-влóвлювач, -гáсник, -мéтний. - FN. Іскра. - Syn. дрібна частина розпéченої або горючрї речовини; яскравий, блискучий відблиск, КТС. 100.

PS. *j6sk- related to *ěsk-, cf. Ru. dial. Яска, Uk. ЯСНИЙ, a.o.; Berneker 1,433, Vasmer² 2,140, Шевельов 106, 141, 201, 236, 441, 444, Шанский 2:7, 118, a.o.

ІСЛЯ́М 'Islam', ModUk.; BRu. ts, Ru. исла́м, Po. islam, etc. - Deriv. ісля́мський, ісля́мізм. Subst. магоме́танська релі́гія, мусульма́нотво, що його́ пропові́дував Магоме́т (VII c.).

From Ar. islām 'submitting oneself to God; surrender, obedience', Klein 1,817, SWO.316.

ІСНУВА́ТИ 'to exist, to be', ModUk.; Po. istnieć. - Deriv. існува́ння, існу́ючий. - Syn. бу́ти в дійсно́сті, бу́ти живи́м, жи́ти, КТС. 100; (діял.:) існíти.

Like Po. istnieć, Uk. dial. ІСНІ́ТИ deriv. from ІСТИ́Й with basic meaning 'to be real, to exist', cf. Sławski 1,469.

ІСТИ́Й 'true', Muk., Ouk. истыи /1447-1492 ССМ.1, 452/, истого Gsg./ ts/, истому /1388 ibidem /, истыими Ipl. — /1447-1492 ibidem /, OES. истъ, истыи, Ru. истый, OCS. istъ/j6/. - Deriv. існий, істина, істинний, во-істину /воскрéс!/, Muk. истини /1499 ССМ.1, 451/, истинныи /XV c. ibidem / and истиннии, истин/н/ь/, /XIV c. ibidem /, /ис/тецъ /1453 ibidem/, истцеви Gsg./1435 ibidem /, истци Npl./1421 ibidem /, істинна, істинно, істинный, истинствую, істovo, істовый, істовъ /all of the XVII c. ЛСЛ.85/; FN. ІСТИ́НІВ /Богдан 101/. - Syn. правді́вий, справжній, згідний з дійсно́стю.

PS. *j6st6/j6/ with no generally accepted etymology; neither its explanation from *iz-etati > *isst-ati > *ist6 (cf. Ru. настоя́щий), nor its affinity with *j6st6 'it is (so indeed)' are satisfactory, cf. Шанский 134, a.o.; more persuasive seems to be its explanation as IE. **istos - a suffixed zero grade formation of root **eis- denoting 'passion' and found in such words as Skt. iṣira- 'strong', Gk. hierós 'powerful, holy' with ts root but different suffixes, cf. also such words as G. isarno 'iron', and -deriv. from **eis-: Lith. aistre 'violent passion', ONor. eisa 'to hasten forward', and furthermore deriv. from o-grade form **ois-tro-: Gk. oístros 'gadfly', Av. aēšme- 'anger' (**ois-mo-), a.o. cf. Pokorny 299; in this connection Sl. *j6st6 (< **is-t-os) would be an exemplary zero grade continuation of IE. **eis- with specialized Sl. semantics of passion to accordance with reality, truth, verity, frankness.

ІСТОРІЯ 'history; story', Wd. гісторія, МУК. история (I653 Беринда²), гистория (XVII с. Вакуленко I35), OUK., OES. история (XI-XIV с. Шанский 2:7, I33), BRu. гісторыя Ru. Вu. история, Po. historia, etc. - Deriv. історійка, історіо-граф, -графія, -графічний; here also: історик, історичний, -ність, -но, ІСТМАТ' Sov. (історичний матеріалізм), історизм. - Syn. закономірний, послідовний розвиток дійсності, зміни в дійсності, процесі життя; розвиток, зміна чогонбудь, події в житті народу, людства, тощо; наука, що вивчає ці процеси, історіографія; оповідання, розповідь; подія, пригода, випадок і т.ін.; (за:) Слум. 4, 51-52.

From Gk. historia 'ts'; dial. гісторія from Po. historia, cf. Vasmer 22, 143, Hüttl-Worth 74, Richhardt 58, Вакуленко I.c., Шанский 2:7, I33, а.о.

ІСТОТА 'being, creature; essence, substance, nature, entity', ModUk.; BRu. ts, Po. istota, etc.. Deriv. істотка, істотний, -ність, -но. - Syn. живий організм, людина, тварина; есенція, ядро.

Deriv. from істий by suffix -ota with orig. abstract meaning 'reality, being', cf. Stawski 1, 470.

ІСТОТНИЙ, -ність, -но : істо́та, see the preceding entry.

ІСУС PN. 'Isus Iesus' МУК. ІС. Исусъ (I627 Беринда), OUK. Т[с]у[с] Х[р]исто[с] П[н]ка (к Соф графито, н.о.); RU. Исус.-

- Deriv. Ісусик. - Ісусовий.

- SUBST. МУК. Є²: С[в]ітлрв: Спсв, з: л: с[в].
Исцѣлитель; оудоровлѣнчій, заховѣчій;
Панз звадѣтель. Смизъ Нави. Авсусъ прѣсе
Наричаше, I627 Беринда.

FROM GK. IESOUS, THE ULTIMATE SOURCE
BEING NB. Yeshua, later form of Yehoshua
'Yahweh is salvation', Klein 1, 828, Петровский I20.

/ T.S./

ІСХІАС, also ішіас 'sciatica', ModUk.; BRu. ішьяс, Ru. ишиас, Po. ischias, etc. - Subst. сідненерво́виця, нервѣць, запалення сідничного нерва, Бойків I85; гостець.

From Gk. ischiás 'ts', SWO.316.

ІТАЛІЯ 'Italy, ModUk.; BRu. ts, Ru. Ита́лия, Po. Italia, etc. - Deriv. італієць, італійський, італіанізм, Wd. таліянец, таліянка, Наталія.

From It. Italia 'ts', the ultimate source being Lat. Italia (from Vitelia), Klein 1, 820.

ИТИ, after vowels йти 'to go, walk',
 Muk., Duk., OES. ити; BRu. i/c/ци, Ru.
 ид/ти, Bu. идá, OCS. iti, SC. ĭti, Slv.
 iti, Cz. jiti, Slk. jit', Po. iść, LoSo. hys,
 UpSo. hić, Plb. eit. - Deriv. /вiдi-, ввi-
 увi-, за-, зi-, пiдi-, при-/йти, пiти
 /<пiйти < пойти/, знайти/ся/, а.о. -
 Syn. прямувати, /на що/вирушати, /в що:/
 вступати, /з чого:/покидати, залишати,
 /про дорóгу:/мати напрям, вéсти, /про
 рiчку:/ текти, протiкати, /на що/праг-
 нути, /про долину:/ простягáтися, /ма-
 ти цiну:/кóштувати, /про грошовий курс:/
 бiти встановленим, прийнятим, ССМ.1,
 454.-455/; манджати, мандрувати, про-
 сувáтися, крокувати, /навкругi:/кру-
 жляти, /до лiжка:/лягáти, /щастити:/
 повóдитися.

PS. *jiti 'ts', IE. *weiti 'ts', cf.
 Lith. eiti, Latv. iet, OPr. eit, Skt. eti, Av.
 aeiti, Gk. eimi, Lat. ire, Goth. iddja, ToA.
 i-; Miklosich 94, Verneker 1, 276, Trautmann
 67, Brückner 194, Vasmer² 2, 117, Sławski 1,
 473, Pokorny 294, a.o.

ИТИНЕРАР 'itinerary', ModUk.; Po. itine-
 rarium. - Subst. опис подорожi, абó по-
 хóду, Кузеля 138; путiвник, подорожник,
 Бойків 185.

From Lat. itinerarium 'ts' (: itiner-
 arius 'pertaining to a journey'), Klein 1,
 821, SWO. 317.

ИТРИЙ 'yttrium', ModUk., known to all
 other Sl. - Deriv. from Ytterby, a Sw. town.

ИУДЕЯ, иудейський see Юдея, юдейський.

ИХНЕВМОН 'ichneumon', ModUk.; BRu. Ихнэў-
 мон, Ru. ихневмон, Po. ichneumon, etc. - Subst.
 егiпетська миша, Кузеля 138.

From Gk. ixneumon 'tracker, a weasel that hunts
 out crocodile eggs', Klein 1, 764.

ИХНІТ 'ichnite', ModUk., known also to all
 other Sl. - Subst. скар'яний слiд.

From Gk. ixnos 'footprint', Klein 1, 764.

ИХТИО- - a compound-forming element 'ichtio-'
 in such words as ихтиó-граф, -графiя, -завр, -лiт,
 -лог, -логiя, -логiчний, -фаг, etc.; here also
 ихтиóза, ихтиóл, ихтиóрнiс, ModUk.; known also:
 to all other Sl. - Subst. (rarely:) рiбо-, e.g. рi-
 бознáвств for ихтиóлог, рiбознáвство for ихтиó-
 лóгiя, etc.

From Gk. ixtys 'fish', Ope¹ 1, 394, Klein 1,
 764, SWO. 294, Шанский 2:7, 139, a.o.

ИЦИК 'Icyk, Isaak', PN. ModUk. - Deriv.
 iцик, Ru. ицка - derogative designation of a
 Jew, Горбач 6, 9.

Deriv. from Ica/a/k, q.v.

ІЧНЯ GN. 'Ichnya, city in Chernihivshchyna, NE. Ukraine', first recorded in 1648 (УРЕ.5,22); BRu. ts, Ru. Ичня, Po. Icznia. - Deriv. ічнянець, ічнянка, ічнянський; FN, Ічнянський. - Subst. місто - центр Ічнянського району на Чернігівщині.

Etymology uncertain; most probably it is connected with ts root as in ІКРА (cf. UpSo. jikra/jikno and Sławski's 1,447, admission of interchange of -r/-n- fornants); in this connection Ічня might be reconstructed as PS *Jok-bnja > І'čbnja > Ичня > Ічня 'place known for its jbkra (export, production, etc.)'; re. suffix -bnja (-bn'a) see F. Sławski's introductory article to SPS.1, 138-139 and РССтопцький 1,25; in view of the relatively late occurrence of the name in Uk. historical sources another etymology might be considered, namely: Ічня - 'people pronouncing i (in lieu of older -o-, -e- in new closed syllables) as opposed to other speakers of Chernihivshchyna using diphthongs (-uo-, ue-) or monophthongs (-u-, -ü-) in such instances'; in other words the name of the people based on their dialectal peculiarities would be the basis of the toponym І ч н я by the way of a suffixless transfer, cf. Бойки (= Бойківщина), Лемки (= Лемківщина), etc. yet, such explanation would require the admission of an accentual switch: * Ічня to Ічня, because all similar formations are oxytonized, cf.

москаль - москальня,
лях - ляшня, etc.;

in confusing Ічня with its later deriv. Іченька, Ічанка Стрижак 45 attempts at their explanation from Tk. і'cis 'drink'; though subsequently accepted by Трубачев 2,254, this etymology is to be considered a failure (like the latter's deriv. of ІКВА).

ИШАК 'mule; donkey', first recorded by Срезневский 2,136 as ишецькѣ in 1567, and as ишак in 1624 (Шанский 2:7,140); BRu. ts, Ru. ишак, wanting in other Sl. - Subst. мул, Кузеля 139.

The word is a borrowing from Tk.; yet, there are different opinions from which Tk. lg. it came to Eastern Europe: according to Miklosich TE. 1, 294 and his ED.97, Корш ИзвОРЯС 11, Vasmer²², 146, a.o., Ишак was borrowed from Kirchak/Azerb. asäk 'donkey', Tt. isäk 'ts', cf. also Горяев 25 (: Tt. ешшай); Дмитриев 24 argues that it was taken from a territory where Ишак was a common domestic animal, i. e. from Caucasus and Central Asia, cf. Tkm. эшэк, Uzbek эшак, Old Uigur эшкэк, etc.; see also Шанский 2:7,140, Радлов I, 905-906; 1552, a.o.

ИШАН 'chief-priest of various Moslem ascetic orders, high dervish', ModUk.; BRu. ts, Ru. ишан. - Subst. голова дервішів.

From Tk.-Ar. 'ts'.

ИШЕМИЯ 'ischemia - local anemia caused by obstruction of the blood supply', ModUk.; BRu. ts, Ru. ишемия. - Subst. місце не докрів'я.

New Lat. ischaemia 'ts', the ultimate source being Gk. isxō 'I block' and haima 'blood', УРЕ. 5,23.

ІШИЯС see ісхіяс.

ІШТАР 'Ishtar - Assyr. & Bab. goddess of love and fertility', ModUk., BRu. ts, Ru. ИШТАР, Po. Ishtar, etc. - Subst. асирійсько - вавилонська богиня любови й плодovitости.

From Akkadian Ishtar 'ts' akin to Phoen. Astarte, Hb. Ashtoreth.

ІЩЕ́ = йще see ще

ію́лій, ію́ль see ю́лій, юль.

ію́ній, ію́нь see ю́ній, юнь.

ІЯТРИКА 'iiatrics', ModUk. - Subst. штука лічення, Кузеля 139.

From Gk. iatrikós : iatrós 'healer, physician'.

І

I, i — the thirteenth letter of the Uk. alphabet; MUK. and OUK. modification of i, q.v.

İ... as a symbol of prothetic й + и ... (e.g. йинчий, ййва) or й + i... (e.g. ййндик) is discussed under Й... ; cf. also Вілицький 3, 185.

їба́ти wd. for єба́ти, see s.v.

їва́н : їва́н.

ївга́ : євге́нія.

їго́ wd. for єго́ : його́.

їго́мость wd. for єго́мость, q.v.

їда́ = їжа́ : їсти́.

їдва́бний : єдва́б.

їде́н = єде́н : оде́н, один́.

ЇДЕ́ЦЬ : їсти

ЇДЖЕННЯ : їсти

ЇДИ́Ш 'Yiddish', ModUk. - Subst. одна з єврейських /жидівських/ мов, див. іврит.

From Jewish "Yiddish", the ultimate source being MHG. jüdisch diutsch 'Jewish German', see іврит.

ЇДКІ́Й : їсти.

ЇДЛО́ : їсти.

ЇДО́М Ї́СТИ - безнастанно ляяти, ображати, мучити докорами, Слум.4,59 : їсти.

ЇДУ́НКА 1. : їдун 'good eater' ;

ЇДУ́НКА 2. Wd. neologism for 'field-pot, tin-plate', see миска, бляшанка.

ЇДЬ : їсти

ЇЖ 'hedgehog', OUK., OES, ежъ ; BRu. еж, Ru., Bu., Ma. еж, OCS. ježb, SC. jež, Slu. jež, Cz., Slk. jež, Po. jeź, LoSo. jěž, UpSo. jež, Ca. jež, Plb. jěz. - Deriv. їжак, їжачиха, їжачка, їжаченя, їжаківий, їжакуватий, -то, їжачий, їжачок, їжачитися, /на/ їжитися, /на/ їження, /на/ їжений; їжак-риба; FN. їж, їжик (Богдан 335), їжак, їжакевич, їжевський (ЕУ.3,906). - Syn. тварина з ряду комахоїдних, ЕУ.3,906.

PS.*ježb <*ez-jó 'ts', IE.**eghi-, cf. Lith. ežys, Latv. ezis, Gk. exinos, OHG. igil, ModHG. Igel, Du. egel, Ic. igull, AS. igl 'hedgehog'; Miklosich 106, Berneker 1,266-267, Trautmann 73, Brückner 207, Vasmer²10, Skok 1,781-782, Kluge 156, Sławski 1,572-573, Pokorny 44,292, a.o.

ЇЖА́К - їж.

ЇЗДИ́ТИ - frequentative: їхати 'to ride, drive, go, travel', MUK. ездит (I478 CCM.I, 247), ездили (I487 ibidem), ездя/т/(XVc. ibidem), OUK., OES. ѳздити; BRu. ѳздзіць, Ru. ѳздить, Bu. ѳздя, OCS. jazditi, SC. jezđiti, Cz. jezđiti, Slk. jazdit', Po. jeździć, dial. jezđzać, jezđziwać, LoSo. jezđziš, UpSo. jezđzić. - Deriv. їздець, їздецтво, їздецький, їздун/ка, їздовий, їзда, їздка, /на/ їздитися, /попо/ їздити, поїздка, поїзд, з'їздитися, з'їзд, з'їздовий, на-, приїзд, приїздити, підїзд, підїздити, проїздити, проїзд, переїздити, переїзд, виїздити, виїзд, відїз-

568

дити, від'їзд, заїздити, заїзд, заїзний (двір), доїздити, доїзд, надїздити, ітд. - Syn. переміщатися за допомогою якихось засобів пересування, ССМ. I, 347; вміти користуватися яким-небудь засобом пересування, КТС. IOI; див. теж їхати.

The word is generally considered a deriv. from *jezda/*jazda related to їду, їхати.

Її 1. arch. & Wd. єї - Gsg. of ВОНА - 'of her, her, hers', Muk. єи (XV c. ССМ. 2, 85-86), Ouk. єи (1427 ibid.) єє (1446 ibid.), OES. єѣ, єѧ; BRu. яе, Ru. еѣ, Po. jeje, OCS. jeje.

Syn. родовик однини : вона.

PS. *jeje 'ts' corresponding to SoSl. *jeje, hence OES. єѧ.

Її 2. arch. & dial. єю, ю, їю - Asg. of ВОНА - 'her', Muk. єи (XV c. ССМ. 2, 86), єє, ieie, jeje (XV c. ibidem), ю (1490, 1497 ibidem), Ouk. иѣ (1401 ibid.), ѣ (1401 ibid.), ie (1407 ibid.); BRu. яе, Ru. еѣ, OCS. jeje.

Syn. знахідник однини : вона.

PS. *jeje 'ts', preserved in Uk. dial. as єю, ю, їю, - in literary Uk. replaced by Gsg. її, see її 1.

Її 3. incorrectly used as Dsg. instead of її, cf. Боже, часті її (-її)! (1952 Winnipeg, JBR.); such substitution is known to SoE. dialects, cf. УДМ. 185.

Її, arch. & dial. єй - Dsg. of ВОНА - єй (XV c. ССМ. 2, 86), юи (1462 ibid.), єи (XIV c.) юй (since 1433 ibid.), OES. єи, Ru. ей, OCS. jejb, Po. jeje, etc.

Syn. давальник однини : вона.

PS. *jejb 'ts'.

Її-БО! abbr. : Її-БОГУ! 'by God! honest to God, verily, indeed', ModUk. - Syn. направду.

From єй-Богу : єй! ей! see s.vv.

Їлкий : іл.

Їм¹ Dpl. of ВОНИ - 'to them', Muk. им/ь/, им/ь/ (XV c. ССМ. 2, 86), Ouk. имо (1388 ibid.), имъ, имь (XIV c. ibid.), імо, імъ (1388), ємъ (1386-1418), ѣмъ (1443-1446 ibid.), OES. имъ, BRu. им, Ru. им, OCS. jimъ, Po. im, etc. - Syn. давальник множини : він, вона, вони.

PS. *jimъ 'ts'.

Їм² : їсти

ЇМ³ - 1sg. of ВИН, ВОНО́ - 'by him', MUK. ИМЪ (1489 ССМ.2,86), OUK., OES. ИМЪ, BRu. иm, Ru. иm, OCS. jimъ, Po. im, etc. - Syn. ОРУДНИК ОДНИНИ́ : ВІН, ВОНО́; НИМ.

PS. *jimъ 'ts'.

ЇМ⁴ - a rare 1sg. of ВИН, ВОНО́ - '(on) him', used in some dialects only, seldom in literary Uk. - Syn. місцевик однини́ замість: НИМ.

PS. */n/jemъ 'ts'.

ЇМИ - 1pl. of ВОНИ́ - 'by them', MUK. ИМИ (1496 ССМ.2,86), OUK. ИМИ, ИМИ́ (1401 and ff., ibidem); BRu. ИМИ, Ru. ИМИ, OCS. jimi, Po. imi, etc. - Syn. ОРУДНИК МНОЖИНИ́: ВОНИ́, НИ́МИ.

PS. *jimi 'ts'.

ЇМО́ : ЇСТИ.

Їппі AmUk. 'yippie', first recorded in 1960s. - Subst. американська противоєн-на босячнiя.

From AmE. yippie 'ts' being abbr. of Youth International (Peace) Party; also known as гiппi.

ЇР - JBR.'s designation of both Ъ and ъ, i.e. ер and йор, cf. Рудницький 7,78. - Syn. "глухий" звук, JBR. ibidem.

Based on "ikannya" - the change of e and o in new closed syllables into i, viz.

jer > jir;
jor > jir;

in this connection it should be emphasized that e and o in the names ер and йор are considered primary and original (not developed from PS. ъ and ъ).

Їсати (arg'o for :) Їхати.

ЇСТИ - ім, іси́, їсть, їмо́, їсте́, їдять - 'to eat', MUK. ЁСТИ (XVIII с. Тимченко 761), Ёсти жадаю (1627 Беринда), Ёсти (1596 Зизаній), rarely: ясти; OUK., OES. ЁСТИ and ясти (XI с.); BRu. ёсці, Ru. есть, Бу. ям, SC. jęsti, Sln. jęsti, OCS. jasti but: sьbn-ęsti, Cz. jisti, OCz. jiesti, Slk. jest', Po. jeść, LoSo. jěśc, UpSo. jěśc, Plb. jest. - Deriv. ви-, від-, з/а/-, над-, під-, по/по/-, про-їсти, на-, пере-їстися, їдження, їда, їжа, їдець, їдло́, їдкий - їдкість, ко, їдом, їдун/ка, їс-тiвний, їс-тiвність, -но, їстки, їстоньки, їсточки, їстусі, їстуні, їстунечки, їтер. ви-, від-, з/а/-, над-, під-, про-, пере-їда-ти, -ання, їдма́ (їсти), а.о. - Syn. споживати, (небагато, похапцем:) за-, пере-кушувати; (з апетитом:) уминати, затирати,

трощити, гателити, (старанно, все до решти:) (с)теревити, (жадібно:) жёрти, пожирати, лигати, тріскати, глитати, напихатися, перти, Деркач 86, 192; харчуватися; ; завдавати болю, смутку, мучити; весь час дорікати комусь, ганити, сварити; їдом - їдма їсти, живцем їсти; їсти очима; поїдом їсти, Слум. 4, 61; (арго:) литати, їстусати, втинати, мамалігати, JBR.

PS. *ǵd-ti / *jǵd-ti > *jad-ti 'ts', IE. **ǵd-tī, cf. Lith. ėsti, Latv. ēst, OPr. ist, Skt. ātti 'he eats', Goth itan, OHG. ēẏan, ModHG. essen, OIc. eta, AS. ētan, Du. eten, E. eat, etc.; Miklosich 12, 98, Berneker 1, 56, 272, 275, Trautmann 66, Brückner 207, Kluge 76, Vasmer 2, 28-29, Skok, 1, 776-777, Pokorny 287-288, Sławski 1, 567-568, a.o.

ЇСТИК / ЇСТИК, dial. їстик, їстик, їс-ти-к 'plow-scraper, stick with an iron end'; Ru. dial. їстик, Po. istyk (known in XV-XVIII c., Sławski 1, 470), - Syn. паличка з залізним наконечником для очищення лемеша або чересла в плузі від прилипшої землі, Слум. 4, 50; паличка з залізним наконечником для зрізування бур'яну на посівах злакових, (Дорошенко, Сумщина), ДБюлетень 9, 109.

The word is generally considered a NoSl. formation *jǵz-styk, cf. Slk. styk 'ts'; Brückner 193, accepted by Sławski 1, 470; see стик.

ЇСТИВНИЙ : їсти.

ЇХ 1. Gpl. of ВОНИ - 'of them; their, theirs', Muk. ихъ/, ихъ (XV c. CSM. 1, 86), Ouk. ихъ (XIV c. ibid.), ѣхъ (1436 ibid.), ихо (1388 ibid.); BRu. их, Ru. их, OCS. jixъ, Po. ich, etc. - Syn. родовик множини : він, вона, воно.

PS. *jixъ 'ts'.

ЇХ 2. -Apl. of ВОНИ - 'them', transferred from Gpl., cf. the preceding entry.

ЇХАТИ 'to drive, ride', Muk. ехалии (XVII c. KA. 51), ѣхати (1466 CSM. 2, 572), ехать (XV c. ibidem), Ouk. ехати (1439 ibidem), едоучи (XIV c. ibidem), OES. ѣхати (XI c.), seldom: *яхати: ядѣшемъ же (XI c. Остр., св.); BRu. ехаць, Ru. ехать, Бу. Яхам, OCS. jaxati, SC. jächati, Sln. jáhati, Cz. dial. jachati, Slk. jachat', Po. jechać, arch. & dial. jachać, UpSo. jěchać, Ca. jachac. - Deriv. ви-, з а-, від-, на-, над-, під-, по-, пере-, про- їхати, -ання, їхало-здібало. - Syn. рухатися куди-небудь за допомогою яких-небудь транспортних засобів в одному напрямку; рухатися; відправлятися куди-небудь... КТС. IOI; (арго:) їсати, Дзен-дзелівський stSl. 23, 306.

PS. *ěxati / *jěxati > *jaxati 'ts', extended *ěti / *jěti > *jati, akin to *jiti 'to go', see іті.

NB. JBR.'s thesis on Jachać - jechać in the Polish language (1936) remains unpublished in the Archives of the University of Львів.

ЇХНІЙ. Їхня, їхне 'of them; their, theirs',

ModUk.; Ru. ихний.- Syn. их.

A deriv. of ІХ ; Vasmer²²,145.

їш Wd. for їси : їсти.

И

И, й — the fourteenth letter of Uk. alphabet; MUK. й||и, OUk. и, see и.

Й conj. 'and, as well as', generally used in Uk. after vowels, otherwise interchanging with и, MUK., OUk. and OES. ts.

For etymology cf. I.

Й... as a prothetic element is found in such words as ОсиП - Йосип (Сімович 72), Ева - Ёва, Егїпет - Ёгїпет (Зілинський I, 108), єпископ, ябеда (Shevelov 447); dial. Їндик, Їван, йострий. йорїх. юхо (Зілинський, l.c.) йїва:йїва, йїнчий:йїнчий йїндик:йїндик.

Й... interchangeable with и... after vowels in the beginning of words, e.g. іна́кше-не йна́кше, іме́ння - на йме́ння, імові́рний-не-ймові́рний, іно́ - що́йно, іти́ - не йти́, Іван - на йвана, etc.

ИМЕ́ННЯ : ім'я́.

ЙМИ́ти dial. for йня́ти

ЙМОВІ́рний : імові́рний.

ЙМУ, ймеш... see the following entry.

ЙНЯТИ, йму, ймеш, йме́/ться/, йме́мо, йме́те
ймутъ 'to catch, seize, apprehend', МУК. ИНАТЬ
(XV с. ССМ.1, 446-447), ОУК. имоут (I375 ibid.)
яти, ОЕС. яти; Ru. in prefixed verbs: взять, за-
нять, нанять, обнять, внять, изъять, etc. as
in other ModSl. lgs.; OCS. jęti. - Deriv. зді́ня-
ти, вй́няти, зай́нять, пон́яти, при́няти, на-
й́няти, віді́няти, пере́няти, про́няти /ся/,
й́нятися, ітп.; йняти віру. - Суп. схо́пяти,
спі́ямати, вз́яти силою; поч́ати, ста́ти (ро-
бі́ти що); вз́яти, поверну́ти, ССМ.1, 447.

PS.*jęti: jбmъ, jбmеші... 'ts' extended by n-
prothesis in Uk. and other Sl.; as an apheretic
-му, -меш, ме́/ться/, -ме́мо, -ме́те, -мутъ it
serves in ModUk. for formation of future tense,
cf. робі́тиму, співа́тимеш, хоті́тиметься,
ши́тимемо, писа́тимете, горі́тнуть, etc.,
cf. Рудницький 8, 76.

ЙО! interj. expressing wonder, surprise, etc.
ModUk. - Deriv. йо́кати, -ало, -ання, йо́кнути. -
Суп. о!

"Not clear" for РССТОЦЬКИЙ 3, 158 ; in view
of the common Uk. inclination towards prothetic
Й- this interj. might be explained as a variable
of О!

ЙОАН : Іван.

ЙОАНІ́КІЙ PN. 'Yoanikiy', M Uk.; Ru.
Иоанні́кий - Deriv. Йоані́кіевич, Йоані́кі-
ївна. -Subst. Іоані́кїй: блг^дти по́лнъ (I627
Беринда).

According to Петровський 122, it is
a deformation of АНІ́КІЙ: Gk. nike 'victory'.

ЙОАСА́Ф PN. 'Ioasaf', МУК., ОУК. Иоасафъ
1472 ССМ.1, 447), Йоасафъ (1470 ibidem), Иоасафъ,
Иоасафъ; Ru. Иоасаф. -Deriv. Йоасаф́ович,
Йоасаф́івна. - Суп. Йоасаф.

A variable of Йоасаф , q.v.

ЙОБ! from Ru. ѿб : еба́ти.

ЙОВ PN. 'Job', МУК. Іо́въ (I627 Беринда),
Ru. Ио́в, Deriv. Йо́вович, Йо́вівна. - Subst. тве́рдъ,
люба́й Ба, а́б/о/бо́лѣучїй, а́б/о/взды́хаючїй,
те́рпачїй не́прїязни, Беринда 1627.

From Gk. Iovos, the ultimate source being
Нв. Iyyobh 'man who endured much suffering pain
and patience'; according to some scholars its
orig. meaning is "one treated as an enemy, hated,
persecuted", Klein 1, 830, Петровський 122;
such interpretation was already known to Berynda.

ЙОВІ́ЛА PN. F. : ЙОВ.

ЙОГО́1 -Gsg. of ВИН - 'of him, his'
 MUK., OUK., OES. еГО, Ru. еГО́, OCS. jęgo, Po.
 jęgo, etc.

PS. *jęgo 'ts', in Uk. changed to jоhо under the influence of тоhо and other Gsg. forms in -оhо; details belong to grammar.

ЙОГО́2 - Asg. of ВИН - 'him', MUK., OUK.
 OES. еГО / И, Ru. еГО́, OCS. ję, Po. jęgo,
 etc.

PS. *jęgo orig. Gsg. which substituted
 in Uk. ję in Asg.

ЙОГІ, SovUk. Йог 'yogi' see the following
 entry.

ЙОГА, SovUk. йога 'yoga', ModUk.; BRu.
 Ru. йога, Po. jęga, etc. - Subst. індуська ди-
 сципліна повного спокою; практика контро-
 лювання думки й тіла.

From Hindi yęga 'ts'.

ЙОГУРТ 'yogurt', ModUk. - Subst. згущене
 кисле молоко часто з добавленими овочами.

From Tk. Osm. yęgurt 'ts'.

ЙОД 1. 'iode', ModUk., known to all other Sl.
 Deriv. йодіна, йодид, йодний, йодометрія,

Йодоформ/увати/, йодистий. - Subst. хемічний
 елемент VII групи періодичної системи Д.

From ModHG. Jod 'ts', the ultimate source be-
 ing Gk. іōdes 'violet-colored', Vasmer² 2, 136,
 Шанский 2:7, 141.

ЙОД 2. 'yōd/h/-letter', ModUk. - Subst.
 десята буква єврейської абетки.

From Hb. yōdh: yādh 'hand'.

ЙОДЕЛЬ 'yodel', ModUk. - Deriv. йод/е/лю-
 вати, -ання. - Subst. спів: пташиним голо-
 сом.

From ModHG. Jodel 'ts'.

ЙОДИНА : йод 1.

ЙОДЛЮВАТИ : йодель.

ЙОЙ! interj. oh!, ModUk.; Po. jęj! - Deriv.
 йойк/іт/, йойкати, -ання, йойкнути, -нення,
 йойкало, йойкун. - Syn. ой!

A pre-iotated interj. ой !, q.v.

ЙОЙКАТИ : йой!

ЙОЙКЕННЯ : йой!

ЙО-ЙО, AmUk. йо-йов 'yo-yo', ModUk.; Po. jo-jo. - Subst. шпуга на нитці для забави; "фуркало", Koshelanyk 322.

From E. yo-yo 'ts', a trade name neologism, Koshelanyk, l. c., Klein 2, 1764, SWO.325.

ЙОЛОП, wd. йолуп (Стрий) 'fool', ModUk. Subst. дурень, бевзь, недотѣпа, Служ. 4, 62,

Either from Tk. yoluk 'one plucked up, bare' or волух 'cowboy', the latter being less persuasive, Shevelov 534.

ЙОНГЕТИР AmUk. 'youngster', first recorded in 1972 (Koshelanyk 322). - **знак.**

From E. youngster 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЙОНТИК (арго) 'holiday; icon', first recorded in 1970 in Volynia (by Дзендзелівський StSl. 23, 306). - Deriv. йонтиховий, йонтикуватися 'христитися'. - Subst. свято; ікона.

From Yi. jontiv/jontiv < Hb. yom tov 'good day', Дзендзелівський, l. c.

Йонтикуватися (арго) see the preceding entry.

Йонтиховий : йонтик.

ЙОР name for the letter ъ, Ru. ъ, OCS. ъ. Deriv. йорчик, йорі / ъ /, йорик. - Syn. праслов'янське коротке у (в історично-порівняльній граматиці); твердий знак у давніших системах українського правопису/кулішівка, максимівчівка, ярижка /.

A conventional Uk. designation of PS.*ŷ (ѣ) based on its later vocalization into o in strong positions, cf. PS.* r̥b̥t̥b̥ > POT; see also ep and ip.

ЙОРДАН, dial. йордань GN. 'Jordan'; also 'feast of the Epiphany' (January 19th); MUK. Горданъ (I627 Беринда), OUK., OES. Иорданъ; Ru. Иордан, Po. Jordan, etc. - Deriv. йорданка, йорданський. - Syn. рѣка ро^всудку, або вказана, або поруче^не суду, аб (о) оуступѣна, Беринда I627.

From Semitic Jordan 'flowing away', the ultimate source being Ht. 'flowing continuously', Staszewski 130-131.

ЙОРЖ, dial. йорш 'perch', ModUk.; BRu. ёрш, Ru. ерш, dial. ерѣш. - Deriv. з-, на-йоржитися, йоржик. - Syn. рід окуня.

Of uncertain origin; most probably it is a G. borrowing, cf. Sw. gers, gärs, Isl. geirr 'ts', Miklosich 105; re other explanations cf. Шанский I:5, 263.

582

Йо́саг, also io/v/cag, iocak, овсаг, ювсаг
SoCr. 'property, estate', first occurrence XVII c.
(Дже 165) .- Subst. власність, майно́.

From Hg. jószák 'ts', Дже, 1.c.

ЙОСА́Ф PN. - an abbr. of Йосафа́т.

ЙОСАФА́Т PN. 'Josaphat'; Іосафа́т (І627 Бе-
ринда); Ru. Иосафа́т - Deriv. Йосафа́тович, Йо-
сафа́тівна. - Subst.пан судья́ аб(о)панскій
суд, Беринда І627.

From Hb. Yōšāfāt/ Yehōšāfāt 'God judged',
Петровский 123; cf. also Осафа́т and Сафа́т.

ЙО́СИП, Йо́СИФ, pop. О́СИП PN. 'Joseph',
Mk., Ouk., OES. Иосифъ, Іосифъ, Ru. Иосиф, Po.
Józef, etc. - Deriv. Йо́сько/Й/Осипович/Йоси-
фович, [Й/Осипівна/ Осифівна; FN. [Й/Оси-
пів, [Й/Осипчук, [Й/Осипенко, Осипко, О-
сипків, Осипіда, Осипик, Осип'юк, Йосифі-
шин, Йо́сик, Йосопович, (from R.:) Юзе́фович,
Юсько́, Юзик, Юзьо, Ю́зенко, Юзетей, Ю́зів, Ю-
звішин, Юз/ь/вяк, Ю́зич, Ю́зьків/Юськів, Юз-
ювський, Ю́зькало, Юз/ь/кевич, Ю́зда, Ю́зак,
(Богдан 211, 232-233). - Subst. Іосифъ :
помнож^{нее}, або прело́жоний, Беринда
І627.

From Gk. Iōsēf 'ts', the ultimate source
being Hb. Yōsēph 'he adds, increases', Klein
2,832, Петровский 123.

ЙОТ = Йод 2.; also name of #.

ЙО́ТА 'iota', Mk., Ouk., OES. мота ; BRu.
ета, м^иота, Po. jota, etc. - йотува́ти, йота́-
ція, /пре/йотова́ний. - Subst. дев'ята́
буква грецької абетки.

From Gk. iōta 'ts', Шанский 2:7, 142.

ЙТИ - іти́.

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22,

IN PARTICULAR LETTERS

К - Я

* *
*

С Л О В О К У Н Т Е Л Н И К А М

справедливим и зацним:

... а ѿ бѣльшей [пращи] саміа постарайте,
иныхъ именѣ оувеселайте! /JBR. / л.з.

К

К, к. — the fifteenth letter of the Uk. alphabet; MUk. and OUk. name kako from OCS *kako* 'how'; numerical values: Glagolitic — 40, Cyrillic — 20 respectively, Огіенко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

К, rarely IK, dial. ko, iko 'towards, to', MUk., OUk., OES. К, ~~кѣ~~; BRu. к, Ru. К, КО, dial. кѣл, ик, OCS. кѣ, known to all other Sl. — Syn. до.

PS. *кѣ 'ts', IE. **kom, cf. Skt. kam 'ts'; Berneker 1,658. Trautmann 145, Vasmer² 147, Pokorny 515-516, Sławski 2,7, Vaillant RES.33, 108-109, a.o.

-КА in such expressions as dial. тѹт-ка, нѣнь-ка, днѣсь-ка, даѣ-ка, etc. functions as a strengthening particle; known to other Sl. as well.

PS. *-ка 'ts', IE. **k̄a 'ts', Pokorny 515-516.

КА abbr. of каже, see казати; НОСЕНКО 175, a.o.

каб, каби dial. for коби, Лисенко 33, (Полісся).

КАБАК¹ 'Cucurbita melo pero: pumpkin, gourd', ModUk.; Ru. ts. - Deriv. кабачок, кабачник, -ница, -ний, кабачковий, кабічки. - Subst. гарбуз.

From Tk.Tt. kabak 'ts', Vasmer²2,148, Оришко РМ.2,75. РССТОЦЬКИЙ Slavia 5,49 (supplementing Berneker 1,464).

КАБАК² 'public house, inn, parlor', ModUk.; Ru. ts. - Subst. корчма, шинок.

From G. Kabache, Кабачка 'ts', РССТОЦЬКИЙ Slavia 5,49 (yet, abandoning this explanation in РССТОЦЬКИЙ 4,272); in fact, this word comes from Ru., cf. Андрусин-Крет 374, where it originated from Pers. kabāk 'wattling, wattled hedge', Ossetian kabak 'guide post', Потебня РФВ.5,143, Преображенский I,278; no definite etymology of it is offered by Vasmer² 2, 148, nor by other Ru. linguists.

КАБАЛА¹ arch. (in Kievan Rus and later in the legal language of the XV-XVII c.): 'written acknowledgement of debt, a promisory note; obligation, contract of servitude, pledge of individual lifelong service instead of payment of interest for a monetary loan; debt servitude itself' (Pushkarev - Vernadsky-Fisher 33); Ru. ts. - Subst. заборгованість, задолження, рабство.

From Tk.kabalet 'ts', Miklosich TE.1,320; for other etymologies see Vasmer²2,148; in any case it is "an Arabic or Turkish word" for Pushkarev-Vernadsky-Fisher, l.c.

КАБАЛА² cabal, plot, fortune-telling (by cards); ModUk., known to other Sl. as well; - Subst. єврейська тайна наука; ворожіння з карт, Кузеля ІЗ9.

From Нь.kabbalah 'reception' (in the sense of "teaching received"), Klein 1,216; cf. also Vasmer²2,149, Sławski 2,8, Berneker 1,464, Lokotsch 78, Brückner 211, SWO.324, a.o.

КАБАН¹ 'wild boar, hog, swine', ModUk.; Ru. ts, Po. kaban. - Deriv. кабанець, кабанчик, кабанина, кабанятина, кабаня/тко/, Кабан, Кабанко, Кабаниця, Кабанюк, Кабанчук (Богдан ІОЗ). Сун.вепр, Кузеля ІЗ9.

From Tt. kaban 'ts', Miklosich 107, Lokotsch 78, Berneker 1,464, Vasmer²2, 149, Sławski 2,9, Рудницький 3,127, a.o.

КАБАН² 'derogative designation of a Uk. by Po.' (unknown to Sławski 2,9), cf. JBR. 1929 and Горбач 6,19. - Сун. караїм, грек, гайдамака, хаджай, Горбач, l.c.

An argot transfer of кабан¹ - amongst Po. population in W.Ukraine, JBR.

КАБАНОС 'thin sausage', ModUk.; known also to Po. and Cz. - Сун. ТОНКА ГОСТРО ПРИПРАВЛЕНА КОВБАСКА.

Most probably deriv. from кабан; according to Sławski 2,9, perhaps from Rm. cabanos (if Rm. itself is not a Sl. loanword); most recently introduced into Austr.-English Macquarie dictionary (1980).

КАБАТ 'coat, skirt; soldier's uniform', ModUk. Po. kabat, Cz. kabát, Slk. kabať, LoSo., UpSo. kabat, etc. - Deriv. кабатик. - Subt. ВЕРХНЯ БІДІЖ, КАФТАН, КУРТКА, КУЗЕЛЯ ІЗР.

Most probably borrowed from Hg. kabát 'ts', for other etymologies see Sławski 1,9 as well as Vasmer²², 150.

КАБЛУК¹ 'heel-piece of a shoe', first recorded in Eastern Europe in 1508 (Срезневский I, II 70); ru. ts; Po. kabłak. - Deriv. каблучок, закаблує. - Сун. ОБЧАС, ПІДБОР, ЗАП'ЯТОК, КОРОК, НАКОНЕЧНА, Symbolae Shevelov 321-328.

Of no certain etymology; according to Преображенский 1,279, it is a borrowing from Tk. kabluk 'ts'; Vasmer²², 154, following Miklosich 153,165, a.o., explains it from Sl. *ka-blōkъ which is corroborated by Uk. каблук; yet, Moszyński JP. 39,1, and ВАХРОС 48 defend

the view of Oriental provenance of каблук; against phonological data (-y- and accent) A. Brückner ventured to derive Uk. каблук from Po. kablak, KZ, 48, 221, which was questioned by Sławski 2,10, and rejected by Richhardt 60, a.o.; in her above quoted article on "Absatz" Nakonecna refers to an oral explanation of it by

H.J. Kissling of Munich, viz.

Nach der mündlichen Auskunft des Turkologen Prof. Dr. H.J. Kissling, München, handelt es sich hier um ein Kompositum aus arab k'ab "Knöchel am Fuss" + Abstraktion -luk, die auch als Konkretum im Sinne eines Instruments, das mit dem Stammwort in Zusammenhang steht, angewandt wird, z.B. gōz "Auge", gōzlık "Brille". So auch k'ab "Knöchel am Fuss", kabluk dort angebrachtes Ding = Absatz.

(Symbolae Shevelov UFU, 325)

Though formally without reproach Kissling's etymology is unacceptable in view of geographical repartition of каблук (even in Полісся! - see the enclosed map); thus the deriv. *ka-blōkъ, supported by Vasmer, l.c., must be regarded as a valid one.

КАБЛУК² 'bow, arch; part of a circumference; an instrument, apparatus for scaring away fish; saddle bow', ModUk.; Ru. ts, Po. kabłak. - Deriv. каблучка, каблучок - Сун. ДУГА; КІЛЬЦЕ,

каблук, закаблук, ETC, IN UKRAINE

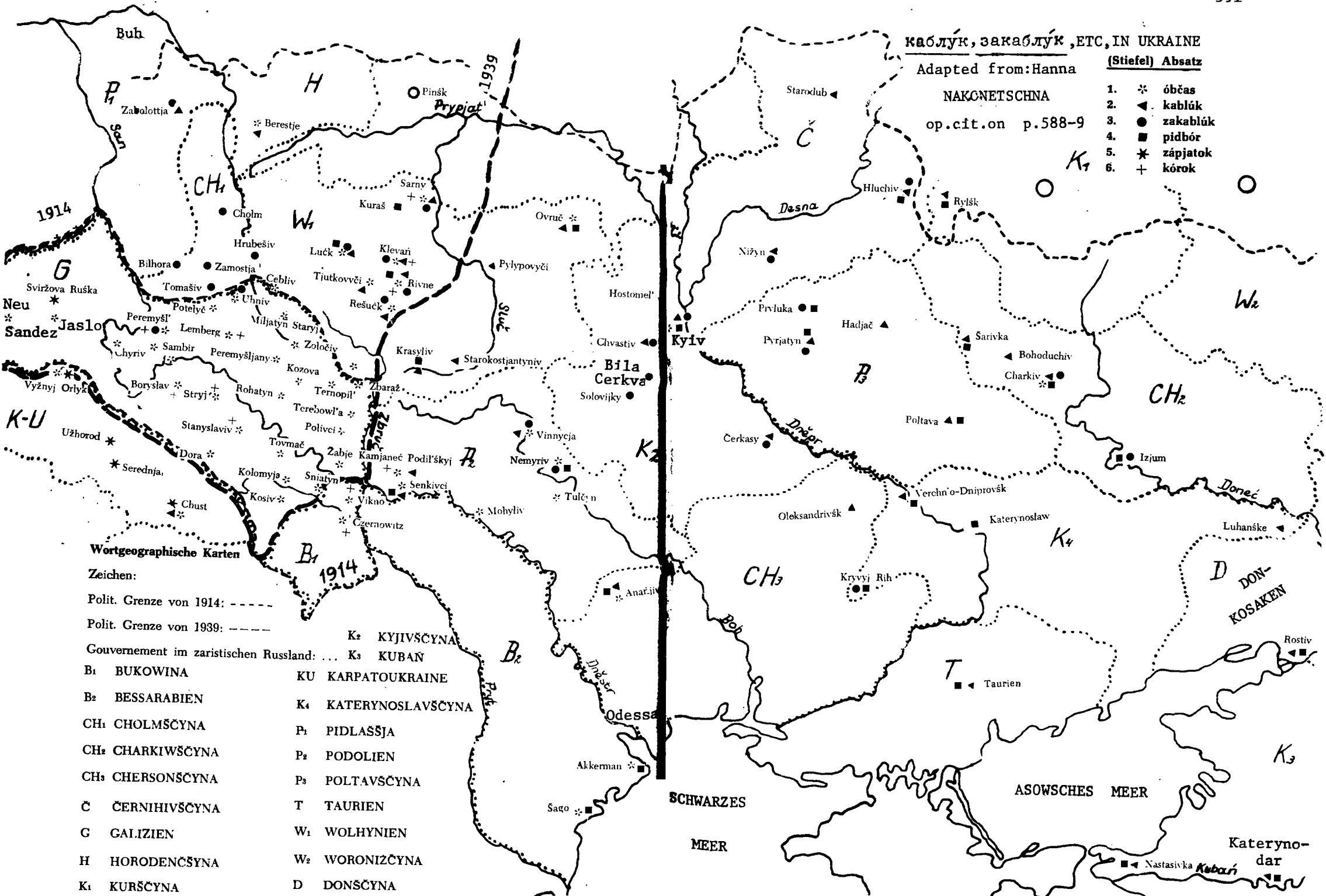
Adapted from: Hanna

(Stiefel) Absatz

NAKONETSCHNA

op.cit.on p.588-9

- 1. * óbčas
- 2. ◀ kablúk
- 3. ● zakablúk
- 4. ■ pidbór
- 5. ✱ zápjatok
- 6. + kórok

Wortgeographische Karten

Zeichen:

Polit. Grenze von 1914: - - - - -

Polit. Grenze von 1939: - - - - -

- Gouvernement im zaristischen Russland: ...
- B₁ BUKOWINA
- B₂ BESSARABIEN
- CH₁ CHOLMSČYNA
- CH₂ CHARKIWSČYNA
- CH₃ CHERSONSČYNA
- Č ČERNIHIVSČYNA
- G GALIZIEN
- H HORODENCŠYNA
- K₁ KURŠČYNA
- K₂ KYJIVSČYNA
- KU KARPATOUKRAINE
- K₄ KATERYNOSLAVSČYNA
- P₁ PIDLAŠŠJA
- P₂ PODOLIEN
- P₃ POLTAVSČYNA
- T TAURIEN
- W₁ WOLHYNIEN
- W₂ WORONIZČYNA
- D DONŠČYNA

SCHWARZES MEER

ASOWSCHES MEER

DON-KOSAKEN

Katerynodar

592

частина кола, Франко 4,531; карлiчка,
Франко 10,507: діял. прут, дуга на граб-
ках.

A neologism compounded of *ka- and *blqk6, cf.
Po. dial. błąk 'curve', PF.5,150; Miklosich 153,
165, Malinowski PF. 5,117, Matzenauer LF. 8,39,
Vasmer², 151 a.o.; see also лук.

КАБЛУЧКА : каблук 2.

КАБОТАЖ 'trading along the coast, coasting'
ModUk.; known to all other Sl. - Deriv. каботаж-
ний. Subst. прибережне плавання, Горбач I,
27.

From Fr. sabotage : saboter 'ts', Горбач
I, II.

КАБОТИН 'comedian', ModUk.; Po. kabotyn.
Subst. комедіант.

From Po. kabotyn 'ts', Sławski 2,10.

КАБРИОЛЕТ 'cabriolet', ModUk., known also
to all other Sl. - Subst. легкий візок на
двох колесах, Кузеля 139.

From ModHG. Kabriolett 'ts'.

кабу́з AmUk. 'caboose', first recorded
in 1924 (Bilash 313) - Subst. задній вагон тя-
гарового потягу.

From E. caboose 'ts', Bilash, l.c.,
Koshelanyk 326.

КАБУКІ 'kabuki', ModUk.; Ru. кабу́ки,
Po. kabuki, etc. - Subst. рід старовинного
япiнського театру.

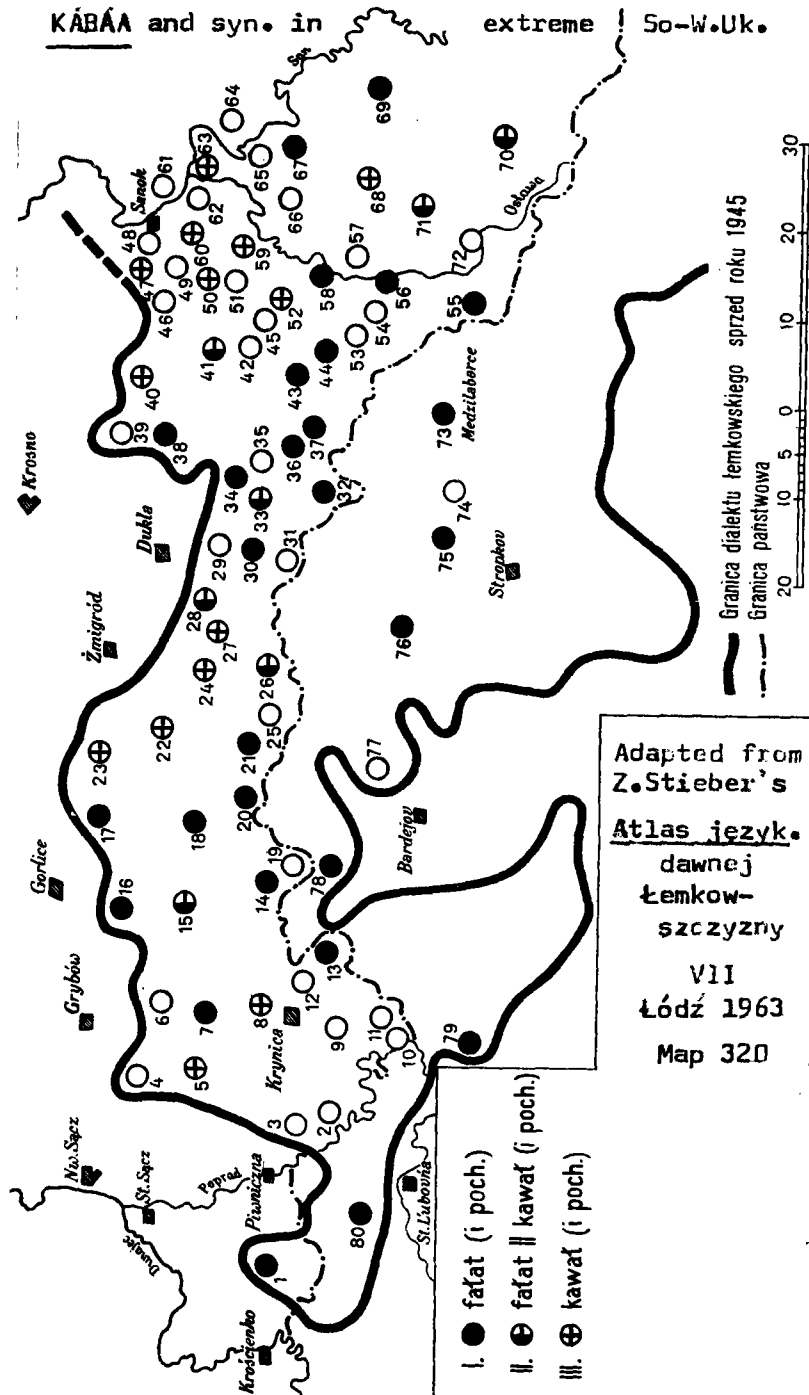
From Japanese kabuki 'art of singing and
dancing' (: kabu 'singing and dancing' and -ki
'art' - orally from M. Onishi, Tokyo, 15.2.
1971).

КАВА 'coffee', ModUk.; BRu. ts, Ru. ко́фе,
Po. kawa, Cz., Slk. kava. - Deriv. ка́вовий,
ка́вник, ка́вниця, ка́в'ярня /кава́рня, ка́в-
я́рник / каварня́ник, -ний, кавя́рeнка Wd./,
кава́рeнка. - Subst. ка́ове дeрево, ка́о-
вий куш ; зeрно́ цих рослин; на́питок із
/мeленого/ ка́ового зeрна́.

From Po. kawa 'ts', the ultimate source be-
ing Tk. kahve - Ar. qahwah 'ts', Brückner KZ.45,
40, Lokotsch 80, АКУЛЕНКО 132, a.o.; see also
ко́фе, ко́фі.

ка́ва, ка́вка Wd. for га́ва, га́ва see
га́ва 1.

кава́к Wd. (РРСтоцький Slavia 5,49, Гор-
бач 14, 81) : каба́к.

KÁBAA, more often: KÁBAAOK Wd. 'part, piece, portion; joke', ModUk.; Po. kawał, kawałek. - Deriv. kawalczik, kawalczichok, /по/кавальцювати, -ання. - Subst. кусок, Огієнко РМ. I, 315-316. - Syn. (Lk.) фалат, Stieber, see map on p. 594.

According to ОГІЄНКО, l.c., it comes from Po. kawał 'ts' the ultimate source being MLG. kavel 'lot, part'; yet, РССтоцький 4, 156, considers it a direct borrowing from G. kavele 'ts'; the problem requires further documentation and study; cf. also Шаровольський 1, 68, 75, Шелудько 1, 32, Горбач 16, 163, Kalima RS.5, 83, Nitsch ibid. 7, 193, a.o.

KÁBAAEP, rarely: KÁBAAIP 'gentleman, cavalier, gallant, lady's partner; bachelor, marriage candidate', ModUk.; Ru. кавалёр; Po. kawaler, etc. Deriv. кавалёрство, -ський, кавалеріст, кавалерія, кавалерійський, кавалерувати, -ання, кавалергárd, -дський; Wd. кавалёрка '/по/мешкання неодруженого парубка! - Subst. джентльмен; партнёр; неодружений, парубок; орденоносець; /кавалеріст:/ /арго/ хвостокрут, хвостопокажчик, задерживіст, пустодзвін, сметанник, Горбач 6, 13.

According to РССтоцький 4, 205, the word comes from MOdHG. Kavalier 'ts' the ultimate source being Fr. cavalier < Lat. caballārius 'horseman'; cf. also Преображенский I, 279, Пшепюрська 74, Горбач 8, 50 and l.c.; a.o.

KÁBAAЬKÁDA 'cavalcade', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. kawalkada, etc. - Subst. перемонний похід, парадна процесія /звичайно з вершниками на чолі/.

From ModHG. Kavalkade 'ts', the ultimate source being It. cavalcata 'ts' (: Lat. caballicare 'to ride on horseback'); see also the preceding entry.

кава́нчити dial. 'to be sick', ModUk.
/Досл Мат.4,12/.-Subst. зотяжно хворіти.

Etymology uncertain; its connection with КАВА/ТАВА/ГАВА, though possible, cannot be substantiated on account of semantics.

КАВАРДАК colloq. SovUk. 'nonsense'; Ru. ts. - Subst. безглу́здя, .

From Ru. кавардак 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. kavurdak 'fricasse', Преображенский 1,279, Дмитриев 24.

КА́ВЕРЗА 'intrigue; mean trick', ModUk.; Ru. ts. - Deriv. ка́верзний, -ник, ниця, ка-ко-верзува́ти, -ання, каверзу́н/коверзу́н. - Subst. інтри́га; капрі́з, підступ, ви́думка, прі́мка, Кузеля 140.

According to Miklosich 113, Matzenauer 199, a.o., the word comes from MHG. kawerzin 'merchant'; yet, there is more probability of it being a prefixed formation *ka-/*ko- and *vbrzti, see ВЕРЗТИ; Berneker 1,532, Malinowski PF.5,117, Vasmer², 153, a.o.

КА́ВЗА 'cause; juridic case', ModUk.-Subst. причі́на, судовá справа; бі́да, лі́хо.

From Lat. causa 'ts!.

КА́ВКА see га́ва/ра́ва.

КАВКА́З GN. 'Caucasus (mountains)', OUK., OES. Кавка́сійскы́ѣ горы; known to all Sl. -Deriv. кавка́зький, кавка́зець, За-, Під-кавка́ззя. - Syn. гірська́ краї́на між Чо́рним і Озівським мо́рями.

From Gk. Kaukasos 'ts' akin to Goth. hauks, G. hoch, E. high, Lith. kaukas 'boil', kaukara 'hill' a.o. cf. Vasmer², 153-154, Kretschmer KZ.55,100; Klein 1,252 (< IE. base qreu- 'to be icy'); cf. also Staszewski 141, Мельхеев 40 (: akin to Caspi GN.); Соболевский ИзвОРЯС. 26,43 (:from Av. kahrkāsa- 'hawk').

КА́ВНТИ AmUk. 'county', first recorded in 1957 (Bilash 314). - Subst. о́круг.

From E. county 'ts', Bilash, l.c.

ка́ворон → гайворон.

КА́ВУН 'water-melon', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. dial kawon (Vasmer², 154). - Deriv. КА-вунéць, каву́нчик, кавуно́вий, каву́нчій. - Syn. : дні́я, гарбу́з, Кузеля 140.

From Tk.Osm. kaun/kavyn 'melone', It. kaun 'ts', cf. Vasmer, l.c., Berneker 1,495, Matzenauer 200, Miklosich 113, a.o.

кавч AmUk. 'couch', first recorded in 1947 (Bilash 314). - Subst. кушетка.

From E. couch 'ts', Bilash, l.c., Koshe-lanyk 336.

КАВ'ЯР 'caviar', ModUk.; Ru. кавьяр, Po. kawiar. - Subst. ІКРА́.

In his book on *Ichthyological Terms for the Sturgeon and Etymology of the International Terms Botargo, Caviar and Congeners: A Linguistic, Philological, and Culture-Historical Study* (Pragmateiai tes Akademias Athenon, Tomos 43. Athens, 1978) Demetrios J. Georgakas offers an extensive discussion of the etymology of caviar in Uk. and Ru. and comes to the conclusion that it is derived from Gk. xaviarin, being an abbr. of tarixaviarin 'ts'; in JBR.'s opinion this etymology is most persuasive, ingenious and "final as long as nothing better is offered" cf. CJL/RCL. 25:1, p.102; for bibliographical purposes cf. also Brückner 223, Vasmer², 154, Matzenauer 200, Lokotsch 68, SWO. 350, Орех 398, Sławski 2, 108, Nitsch JP.34, 206, Корш Archiv 9, 503, Ильинский ИзвОРЯС.24:1, 123, a. o.; (from Kaffah =Theodosia :) Klein 1, 254.

кав'ярénка Wd. see кав'ярня.

КАВ'ЯРНЯ : ка́ва.

кав'ярня́ний : ка́ва.

КАГА́Л 'kahal', ModUk.; Ru. ts, Po. kahal, etc. Subst. про́від жиді́вської віроісповідної грома́ди; клі́ка, Кузеля 140; о́рган самовря́дування в в єврейських грома́дах, Бойків 187.

From Hb. kāhāl 'ts', Lokotsch 80, Преображенский 1, 499, a. o.

КАГА́Н 'khan', OUk. каганъ /XI c./ - Суп. ХАН, ХАКА́Н.

From Tk.-Tt. ka an 'ts', Miklosich TE.1, 306 and his ED.108, Vasmer², I 55, a. o.; see also ХАН.

КАГАНЕ́ЦЬ 'lantern, lamp', ModUk.; Ru. кагане́ц, Po. kaganiec, Cz. kahanec, Slk. kahan. Subst. сві́тич.

Etymology uncertain; according to Bernerker 1, 468, Matzenauer 39, a. o. it comes from Gk. tāgēnon/tēganon 'pan'; yet there are serious doubts about this explanation, see Vasmer², I 55.

КАГЛА́ 'chimney', ModUk. - Subst. ко́мин, Кузеля 140.

From ModHG.

КАДА́ВЕР 'cadaver', ModUk. - Subst. Тру́п, Кузеля 140.

From Lat. cadaver 'ts'.

КАДАСТЕР 'cadastre, cadastral survey', ModUk.; known to all other Sl. - Subst. СПИ-СКИ землеволодіння.

From Fr. cadastre 'ts', Горяев 446, Vasmer², 156.

КАДЕНЦА 'cadenza', ModUk. known to all other Sl.

Subst. знак, що вимагає павзи в музиці, такт, розмір; вільна гра перед низькою нотою; акцентування кінцевих голо-сівок у віршах; рівновага в руках; мірна хода вимуштрованого коня, Бойків 187.

From It. cadenza 'ts'.

КАДЕНЦІЯ 'term of office', ModUk.; known to all other Sl. - Subst. час призначений на полагбдження урядових справ, Кузеля 140.

From Lat. cado, cadere 'to fall'.

КАДЕТ 'cadet', ModUk., known to all other Sl. - Subst. учень військової школи, підофіцер, Кузеля 140.

From ModHG. Kadett 'ts', the ultimate source being Fr. cadet (from Gascon dialect capdet 'captain, chief' < Llat. capitellum 'small head' : caput 'head').

КАДИТИ '/in/cense; fig. flatter, fawn', M.Uk., Ouk., OES. ts, BRu. кадзіць, Ru. кадить, Bu. кадя, OCS. kaditi, SC. kāditi, Sln. kaditi, Cz. kaditi, Slk. kadit', Po. kadzić, LoSo. kažiš, UpSo. kadzić. - Deriv. за-, під-, пере-, на-кадіти, за-, під-, на-, пере-каджувати, -ання, кадження, каділо, кадільниця, кадільний, -ик, MUK. кадилниця, каділо (XVII c. JCL.86), кадел-ниця (1476 CSM.1,459), кадельниця (ibidem), кадилницю (Asq. 1476 ibidem), FN. Каділо, Кадікало, Кадинюк, Кадиняк, Кадиляк- (Богдан 104). - Subst. наповняти пахо-щами повітря /в церкві/; хвалити когось, захвалювати, лестити.

PS. * kaditi 'ts' in apophony with чад, чадіти.

КАДІ/Й/ 'kadi, Mohammedan judge', ModUk.; Ru. (since the XVI c.) кадий, (older:) ка-дыя. - Subst. /у мусулман:/ спочатку цивільний суддя із духівництва, /тепер:/ особа вищого духівництва, Бойків 187. мусулманський суддя, який вирішує судові справи на основі феодального мусулманського права -шаріату- і місцевого зви-чаєвого права -адату; з 20-их рр. 20 ст. обов'язки каді обмежуються вирішенням сімейних, релігійних питань і частково -питань про спадщину /за:УРЕ.6,56/.

From Ar. kādī 'ts', Berneker 1,466, Lo-kotsch 78, Vasmer², 156, YPE., l.c., Ку-зеля 140, а.о.

КАДІ/В/Б, -а 'large vat, hollow tree trunk'

Ca	=	каді[в]б, Gsg. кадо[в]ба, dial. кадуб, Wd. кадо[в]б
Ha	=	каді[в]б, кадо[в]б (XIX c.)
Co	=	—
Ho	=	—
Cad	=	кадовбина
Had	=	—
Cod	=	—
Hod	=	—
Cs	=	діжа, чан, тўлуб
Hs	=	" " "
A ₁ x ₁	=	BRu. кадовба
A ₂ x ₂	=	Ru. кадолб[ь], dial. калдóба, колдóба
A ₃ x ₃	=	Cz. kadlub, kadloubek
A ₄ x ₄	=	Pol. kadłub, Hod. GN. Kadłubka (XIII c.)
A ₅ x ₅	=	UpSo. kadołb, kadłob
A ₆ x ₆	=	Cas. kadłub.

S

The ultimate source is wanting;

Some etymologists have held that the word derives from **dvlba*, see *dos-bānu* with an augm. - peiorative prefix *ka-* (IE. ***kā*, Pokorny 515—516), evidenced in such words as Uk. *кацър*: *цар* (Огоновский 166), dial. *каворон*: *ворон* (Верхратський Архив 3, 163), *кагрлідіість*: *грлідіість* (Matzenauer Lf. 8, 39), Pol. *Kaszuba*: *szuba* (Liewehr Slavia 18, 154), etc. The first part of the compound cannot possibly be derived from **klad*; see *кацту*, as suggested by Соболевский Slavia 5, 444, nor from cognates of Lat. *cavus*, Machek 186, nor from **kadb* 'vat', Trautmann, GGA 173, 258. Equally inconceivable is the assumption that it contains a pronom. stem **ka*, **ka*, **ko* in the first part with an orig. meaning 'what a hole', Vasmer 1, 501, following Miklosich 108. The Tk. origin of the word, suggested by Karłowicz SWO 238, cannot be proved. The ultimate etymology is wanting.

КАЖАН, dial. also кожан 'bat', ModUk. -
Deriv. кажан/ч/ик; кажанка. - Syn. лілик,
пиргач, летюча миша.

Deriv from КОЖА 'skin', Shevelov 509, with
a secondary assimilative -a- (: stressed -á-
in the final syllable).

каждий see кожен, кожний.

каза BrazUk. 'house; firm', first recorded
in 1971 (JBR.). - Subst. дім, фірма.

From Port. casa 'ts'.

казамат/а/ see каземат.

КАЗАН 'pot, kettle', ModUk.; Ru. ts
Deriv. казанок, казанчик; Казанівський.
Subst. великий котёл, Кузеля 141.

From Tk.-It. kazan 'ts', Miklosich TE. 1,
330 and his ED.114, Berneker 1,496, Vasmer² 2,
159, a.o.

КАЗАРМА 'barrack', ModUk.; Ru. (since
1703) 'ts', Pol. kazarma. - Deriv. казармовий.
Subst. бараки, військові кошари, Кузеля
141.

From ModHG. Kasarme 'ts', the ultimate
source being caserma It. from *caserna; Vas-
mer² 2,159 (: via Pol. kazarma).

КАЗАТИ 'to say, talk; to order', *Мукжажу* (XVII с. ЛСЛ.87), казалъ (XV с. ССМ.1,460), *OUk.* казали (XIV с. *ibidem*), казати; *BRu.* казаць, *Ru.* казать, *OCS.* kazati, *SC.* kázati, *Sln.* kázati, *Cz.* kázati, *Pol.* kazać, *LoSo.* kazaš, *UkrSo.* kazať. — Deriv. *ВН-*, *в-*, *за-*, *на-*, *пере-* *під-*, *про-*, *с-* казати, *в/и/-*, *за-*, *на-*, *пере-* *під-*, *про-* казувати, *-ання*, *розказ*, *розказати*, *розказувати*, *приказ*, *приказати*, *приказувати*, *-ання*, *вказ*, *заказ*, *наказ*, *наказбвий /спосіб/*, *доказ*, *доказати*, *доказувати*, *-ання*, *показ*, *показати*, *показувати*, *-ання*, *показбвий*, *показник*, (*from Ru.:*) *показчик/и/*, *указ*, (*from Pol.*) *казання*, *казальниця*, і тд. — *Syn.* *говорити*, *мовити*, *балакати*, *гүторити*; *вислбвлювати* що; */наказувати:/* *веліти*; *виклика́ти когб.*

PS. *kazati 'ts', IE. root **k^uok̑- : **k^uek̑-, cf. *Skt.* kásatē 'he appears', *kaśa-* 'appearance', *Av.* akasat 'he looked', *ModPers.* āgāh 'knowledgeable', *Gk.* tékmōr/tékmar 'sign', *Pokorny* 638-639; see also *Brugmann* IF.12,29-31, *Wiedemann* KZ.33,162 - 163, *Berneker* 1, 497-498, *Brückner* 223, *Vasmer* 22, 159, *Sławski* 2,110111, and furthermore *Machek* *Slavia* 16187 and his *ED*.196; *Горяев* I27, *Преображенский* I, 282, *Шевельов* 367; without any explanation: *Miklosich* 113.

ка́зда *SoCr.* see га́зда.

Каздо́ба *FN.* : га́зда.

КАЗЕМАТ 'casemate, jail, dungeon', *ModUk.* /Шевченко 1,312/, *BRu.*, *Ru.* ts and (in 1705:) казамат, (1709:) казаматта, *Pol.* kazematu *Npl.* — Deriv. казематний. — Subst. тяжка тюрма, в'язниця, кріпость.

From *Ru.* (or *Pol.*) каземат 'ts', the ultimate source being *It.* casamatta 'ts', *Vasmer* 22, 159-160.

In discussing this word in *Київ* 15:1, p.36 the author of this dictionary stated as follows:

видання Шевченкового „Кобзаря” дають заголовки над 13 віршами Шевченка, написаними „в третьем Собственном Его Величества Канцелярии Отделении”: „В казематі”. В давніших виданнях „Кобзаря”, як от у виданні з 1867, в виданнях *Доманицького*, *Сімовича* й ін., цього заголовка немає.

Ні *словник Желеховського*, ні *Грінченків* не подають цього слова; перший увів його в лексикографію *Зенон Кузеля* в своєму „Словарі чужих слів” (*Чернівці* 1910), стор. 141:

казамата есп. склеплені пивниці і в'язниці в твердинях; тяжка тюрма.

„Словник чужомовних слів” *І. Бойкова*, *О. Ізюмова* й ін. (передрук в *Нью Йорку* 1955) містить іншу форму й інше пояснення цього слова:

каземат *фр.* — кам'яна будівля в фортеці чи в'язниці з склепінням для найважливіших злочинців (стор. 188).

Як бачимо, обидва словники подають не тільки різні форми цього слова, але й виводять його один із еспанської, а другий із французької мови.

Тим часом немає сумніву, що до української мови це слово дісталось з російської мови. Воно прийшло десь у 19-ому столітті разом із тюрмами, що їх царський уряд будував у Росії й поза нею. В російській мові воно відоме з часів *Петра I* й дісталось туди з французької або німецької мови: *фр.* casematte, *нім.* Kasematte. Західно-європейські слова походять з італійської мови, де вперше вжив слова *casamatta* в 1520 році *Нікольо Макіявеллі* (1469-1527), відомий флорентійський політик і письменник.

Для слова *casamatta* в італійській мові немає в науці якогось одного пояснення. Одні вчені виводять його з грецької, де *хасмата* „пропасть”, а дальше „замкнуте місце”, інші зв'язують його таки з італійськими словами: *каса* „дім” і *матта* „очерет”.

КАЗИМІР, SovUk. Казімір 'Casimir', Muk.
Казимиръ, Казимер (XIV - XV с. ССМ. 1,
461), Ouk. Казимиръ (/1349 ibidem),
Po. Kazimierz, Opo. Kazimir/z/, Ru. Казимир.
Subst. "той, що казить мир", ворохобник.

From Po. Kazimir 'ts', ССМ 1,461.

КАЗІТИ 'to harm, hurt', Muk., Ouk. ts; BRu.
казіць, Ru. казить, OCS. kaziti, SC. nakáziti,
ti, Sln. kaziti, Cz. kaziti, Slk. kaziti', Po.
kazić, LoSo. kazys, UpSo. kazyć. - Deriv. ска-
зати/ся/, скажéний, -ність, -но, показати-
ся. - Syn. руйнувати, нищити; унева́жню-
вати, ССМ.1,461; пошко́джувати, шко́дити,
калі́чити.

PS. *kaziti 'ts' generally considered a
causativum to -ceznoti- щезати; according
to Machek 197 it is connected with Lith. kezeti
'to make sour', to become sour'; cf. Miklo-
sich 114, Berneker 1,498, Trautmann 133, Vas-
mer 22, 160, a.o.

КА́ЗКА, КАЗКО́ВІЙ : каза́ти.

КАЗНА́¹ 'treasury', ModUk., Ru. ts. - Subst.
державна скарбниця.

From TskIt. hazna 'ts'.

КАЗНА́², also ка-зна : кат зна/с/.

ка́йворон = ка́ворон.

КАЙДАНИ №1. 'shackles'fethers, irons',
-Muk. кайданы (XVII с. Синонима I55),
кайдани (XVIII с. Интермедіі I08, I70).
-Deriv. кайданки, кайдання, кайданник, кай-
данницький. - Syn. залі́зні ланцю́ги на ру-
ка́х чи нога́х в'язня, залі́зні п'ю́та, залі́-
за.

From Tk. kajd 'ts', the ultimate source
being Ar. qajdāni, Miklosich TE.1,322, Vasmer²
2,161, Brückner PF.6,630, a.o.

КАЙМА́ 'border, edging', ModUk.; Ru. ts. -
Subst. обля́мівка, обві́дка.

From Tk. kajma 'ts', Корш Archiv 9,507,
Berneker 1,469, Vasmer²2,162.

КА́ЙСТРА = ТА́ЙСТРА.

КА́КАТИ 'to excrete', ModUk., known to all
other Sl. - Deriv. ка́кання, ска́катися, -ання.
Syn. сра́ти, випоро́жнюватися.

PS. *kakati 'ts', IE. child's word **kakka
'to void excrement', cf. Gk. kákan, Lat. cacāre,
Mlr. caccain, ME. cakken, E. cack 'ts', Pokorny 521,
Klein 1,217, a.o.; the word itself is bowdlerized
in SovUk. (Слум.4,75).

КАЛ 'excrement', МУк., ОУк. калъ, BRu., Ru., Bu. Ma. ts, OCS. kalb, SC. kào, Sln. kâl, Cz., Slk. kal, Po. kał, - Deriv. калюжа, калюка, калъний, калюжний, калити, каляти-ся, -яння, калаб'аня, калаб'атина, каловий, каленний, FN. Калюк, Калюка, Калюжний, Кал'яник, Кал'явський, Калун, Калужка, Калужницький, Калуський, Калужняцький, Кальба, а.о.; GN. Калуга, Калущ, Кальна, Кальний, Кальниця, Кальне, Калаб'аня (Бойк. 221). - Syn. рещтки перетравленої їжі, що їх викидає кишечник назовні; бруд, болото, грязь, Слум. 4, 73.

PS. *kalb 'ts', IE.** k̄alos 'ts', cf. Lith. kalybas/kalyvas 'with a white neck (re dogs)', Gk. kēlīs/kālīs 'dirt', Lat. cālīgō 'darkness', Ir. caile 'spot, stain', etc.; Pokorny 547-548, Trautmann 113 - 114, Vasmer²², 163, (extensively:) Sławski 2, 32-33.

калавур see караул.

КАЛАМАР 'inkstand, inkhorn; phial', ModUk.;

BRu. ts, Ru. dial. каламарь, Po. kalamarz, etc. - Deriv. каламарчик. - Subst. чорнильниця.

From Lat. calamārius/calamārium 'of or belonging to pens' (: calamus 'halm, stock, stem; pen'); some scholars derive it from Po. kałamarz, cf. Richhardt 61 and others, however, a direct borrowing from Lat. in Uk. is more persuasive.

КАЛАМБУР 'pun, word-play, quibble', ModUk.; Ru. ts. - Subst. гра слів.

From Fr. calembour 'ts', Vasmer²², 164.

КАЛЕДЖ AmUk. 'college', first recorded in 1918 (Bilash 317), also КАЛИДЖ (1971, Koshelanyk 328). - Subst. колéгія.

From E. college 'ts', Bilash, Koshelanyk, l.c. see колéгія.

КАЛЕНДАР, dial. калантір 'calendar', ModUk.; Ru. календарь, Po. kalendarz, etc. - Deriv. календарч/ик, календарний. - Subst. спосіб числення днів у році; таблиця чи книжка з перерахуванням усіх днів року (та різними довідковими даними); розподіл у часі окремих видів діяльності, КТС. 102.

From Lat. calendarium 'account book (: calendae 'first day of the month'), Klein 1, 223; though Ru. word might have come from Po., there is no evidence of its being also borrowed from Po. into Uk.

КАЛИНА 'guelder-rose, cranberry, snowball-tree', МУк. калина (XVII c. ЛСЛ. 87), as a FN. Калина recorded in 1491 and 1500 (ССМ. 1, 466); BRu. каліна, Ru. калина, SC. kàlina, Sln. kalina, Bu. каліна, Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. kalina. - Deriv. калинка, калинонька, -очка, калиновий, калинівка, калинник. - Syn. кушова рослина родини жимолостевих, що має білі квіти й червоні піркі ягоди, Слум. I, 76.

PS. *kalina 'ts' : *kalb, see кал; Berneker 1, 473-474, Sławski 1, 30-31, Vasmer²², 168, Jakobson Word 8, 388, Machek Slavia 23, 65, a.o.

КАЛИТА́ 'leather pouch (for money)', OES.
калита (ІЗ89 Срезневский I, II83), BRu., Ru.
ts, Po. kalita/kaleta. - Deriv. калитка, ка-
литочка, калитковий. - Syn. торба для гро-
шей.

From Tk.-Tt. kalta 'ts', Miklosich TE.1,324
and his ED. 425, Berneker 1, 474, Vasmer²², 168,
Sławski 2,28-29, a.o.

КАЛИТИ : кал.

КАЛІКА 'cripple', ModUk.; Ru. калёка, -яма,
Po. kaleka, dial. kalika. - Deriv. калічка, каліку-
ватий, калічити, с-, по-калічити-, -чення,
калікувати, -ання. - Syn. людина, що втратила
якусь частину тіла або здатність володіти
нею, КТС.102.

The word is generally derived from Tk.-Pers.
kalak 'ts', Miklosich TE.2,106 and his ED. 109,
Berneker 1,473, Hanusz PF.1,461, Vasmer²², 166,
Sławski 2,26-27, a.o.

КАЛКА GN. 'Kalka-river', first recorded
in 1224 in connection with the defeat of Rus'
armies by Tartars.

Deriv from *kalb, see кал; its connection
with Кальміус was discussed by ОТИН at the III
Onomastic Conference in Kiev in 1965, cf. ТЕЗН
of this conference, pp.64 ff.; see also Труба-
чев in Vasmer²², 169.

КАМАН, КОМАН AmUk. 'come on', first re-
corded in 1915 (Bilash 318), also КОМОН (1963,
Koshelanyk 356). - Subst. ХОДИ.

From E. come on 'ts', Bilash, Koshelanyk, l.c.

КАМАША, also Гамаша Wd. 'gamashes',
first recorded in the XX c. (Кузеля 143).
Subst. особлива панчоха, іноді з гудзи-
ками, що її вдягають на черевик.

From Fr. gamache, Provençal gamacho, the
ultimate source being Ar.ghadamasi 'leather
from Ghadames - a town in Tripolis', Klein 1,
637.

КАМЕРА, Wd. камера (Кузеля 143), BrazUk.
камара (Праця 49/1980) 'camera', ModUk., known
also to all other Sl. - Deriv. камерний, -но,
камеральний, -но; here also compounds with КАМЕР-:
камер-гер, -дінер, -тон, -юнкер, etc. - Subst.
кімната; бюрб, уряд, що пильнує краєвих
доходів; цісарські добра, Кузеля 143.

From Lat. camera 'ts' Ореп 1,404, SWO.333,
Klein 1,228, a.o.; see also КОМОРА.

КАМІННИЙ : камінь

КАМІНСЬКИЙ : камінь

КАМІНЬ, Gsg. ка́меня, -ю 'stone, rock', MUK., OUK., OES. ка́мень; BRu., Ru. ка́мень, Bu. ка́мен, OCS. каму, Gsg. kamene, SC. kāmī, Sln. kámen, Cz. kámen, Slk. kameň, Po. kamień, LoSo., UpSo. kamjeň, Plb. komoi. - Deriv. каменю́ка, камені́стий, ка́мениця, камені́сько, -нище, камені́ти, каменувáти, -ання, каменя́р, -ня, -ський, ка́менястий, -ня́чця, ка́мінець, ка́мінчик, ка́мінка, ка́мінний, -ння, ка́міннячко, ка́мінчик; compounds: ка́мене-дробя́рка, -дробі́льний, -лива́рний, -різа́льний ітд.; also: ка́мено-бо́єць, -ло́м, -ло́мний, -ло́мня; FN. Ка́мень, Ка́менецький, Ка́менський, Ка́менюк, Ка́мінчук, Ка́мінка, Ка́міновський, Ка́мінський, Ка́місько, Ка́м'янецький, Ка́м'янський (Богдан ІО5-ІО6); GN. Ка́мінь-Коши́рський, Ка́мінка Струми́лова; Ка́меніще, Ка́меністий, Ка́мінь, Ка́менний (Бойк. 221). - Syn. окре́мий ула́мок твёрдо́ї гірсько́ї поро́ди, КТС.ІОЗ.

PS.* kamy.Gsg.*kamene 'ts' (Uk.kamih based on Asg. *kamenó), with no certain correspondence in IE.; the closest are Lith. akmuo,akmens, Latv. akmens, Skt. aśma,aśman- 'stone,rock;heaven', Av. asman- 'ts'; Miklosich 110, Berneker 1,478,Trautmann 5, Brückner 215, Vasmer²2,173-174, Sławski 2,37-38,a.o.

КАМІОН FrUk.,BrazUk. 'light truck', first recorded in 1945 (JBR.) - Subst. лёгкий грузовик,

From Fr. camion 'ts'.

КАНАДА GN. Canada, BRu.,Ru.,Bu.,Ma. ts, Po., Cz.,Slk. etc. Kanada. Deriv. Канадо́нька, -о́чка, кана́дець / канаді́єць, кана́дка / канаді́йка, канаде́н/тко/, канаді́зм, канадіяні́зм, канадізува́ти, кана́дшити, кана́дський/канаді́ський, по-кана́дському, -ки / по-канаді́йському /-ки;(also artificial:) Кана́та /ко́ло Отта́ви/.

In ModUk. Кана́да is a borrowing from E./F. Canada; it was "Ukrainianized" by accent only on the middle syllable -НА-; Ivan Velyhors'kyj devoted a special study on "The Term and Name 'Canada'" in OnUVAN 10,pp.5-28; the following is the E. summary of his findings (pp.5-6):

The question of the origin and meaning of the term and name "Canada" still remains without a definite solution. The reason why it is so lies in the fact that the name was in use for a long time before the people began to trace its origin.

There are three theories about the name "Canada", namely:

1. The theory of local origin.
2. The theory of European origin.
3. The theory of oriental origin.

The theory of local origin branches off into several minor views, depending on what language is considered in regard to the name "Canada": (a) the language of the Indian Huron and Iroquois tribes; (b) of the Algonquins; (c) of the Montagne tribe; (d) or of the Cree Indians. Furthermore, it also depends on what was really called "Canada".

J. Joslin thinks that the name "Canada" is derived from the name of Monsieur Cane.

Before the Union of the Lower and Upper Canadas into one province, in 1867, there were over thirty different suggestions for a new name for the country, viz. United Province of North America, Transatlantia, Vesperia, Cabotia a. o.

КАНГУР, Wd. кáнгур (Стрий), SovUk.
кенгуру́, AustrUk. кенгуру́, also F. кенгу-
ра, Ru., Bu. кенгуру́, Po. kangur, Slk. kengu-
ru, etc.. - Deriv. (AustrUk.) кенгуреня́/тко,
кенгуря́тина, кенгурин / край = Австралія/
Chekaluk 16. - Subst. австрал. ссавець-торбун.

From E. kangaroo 'ts' (since 1770), the
ultimate source being aborig. ts with uncertain
meaning, Klein 1,840; one explanation is: "I do
not know", Reed 92.

КАНІВ, Gsg. КАНЕВА GN. 'Kaniv (city in
Київщина), first recorded in the XI c: вь
Каневъ (Пономаренко, Мовозн, 2/1981, 70)
BRu., Ru. КАНЕВ, Po. Kaniów. - Deriv. Канівка,
канівець, канівка, канівський, Канівщина;
FN. Канівський, Канівець. - Syn. місто,
розташоване на ріці Дніпрі та його пра-
вому допливі - Канівці, Пономаренко, l.c.

After a critical survey of all pertaining
literature re the origin and meaning of КАНІВ
Пономаренко, l.c., viz.

- 1) from *ХАНІВ : ХАН;
- 2) from *КОНІВ : КИН6;
- 3) from EN. *КАНАИ - name of Ohuzu;
- 4) Tl .kon 'to settle';
- 5) from the hydronym КАНІВКА;
- 6) from каня - bird;
- 7) from *konb 'edge, frontier';
- 8) from PN. КАН6 / КАН,

the author comes to the conclusion that
КАНІВ derives from a PN. *КАН6, being an abbr. of
PS. PN. *КАнимір6 - 'a person longing for peace'.

КАНУТИ : капати.

КАНЮКА, канючити : каня.

КАНЯ kite' , ModUk.; BRu., Ru. dial. каня, Bu.
каняк, SC. kánja, Sln. kánja, Cz. kaňě, Slk. kaňa,
Po. kania, LoSo, UpSo. kanja. - Deriv. каню́ка, кан-
ню́га, каню́чити, каня́нка; FN. Каню́ба, Каню́-
га, Каню́к (Богдан IO6); GN. Кані́в see s.v.
- Syn. під пта́хів ро́дини яструбових.

PS.*kania 'ts', based on o/p. imitation of
this bird's voice.

КАПА́РИТИ 'to botch, bungle; to live in misery,
(wretchedness)', ModUk. - Deriv. капарний, -ник,
-иця, капарство, капарський, капарня. -
Syn. псува́ти робо́ту, невмі́ло працюва́ти; біду-
ва́ти.

Etymology uncertain; perhaps it comes from ка-
пра́вий; according to КУЗЕЛЯ 146, from ModHG. Kaf-
fer 'blockhead, duffer' the verb being deriv.

КАПА́ТИ 'to drip, trickle' ModUk.; BRu. ка́-
паць, Ru. ка́пать, Bu. ка́пя, OCS. kapati, SC.
kapatí, Sln. kápatí, Cz. kapatí, Slk. kapat', Po.
kapać, LoSo. kapaś, UpSo. kapać, Plb. kópą. - Deriv.
капа́ння, ви-, на-, по-, с-ка́пати, -ання, ка́п-
нути ка́нути, капани́ни, ка́пля, ка́пелька, ка́пка,
ка́почка, ка́пливий, ка́плистий, ка́пну́х, ка́поті́ж,
FN. Ка́пка, Ка́пкало, Ка́пачу́к, Ка́паці́ла, Ка́паче́н-
ко (Богдан IO6). - Syn. кра́пати.

According to Berneker 1,487, a.o. the word is connected with interj. kap-kap! - an imitative formation for 'dropping water'; see also Vasmer² 2,184, Sławski 2,50, a.o.

КАПЕЛЮХ 'hat', ModUk.; Ru. dial. ts (Vasmer² 2,184), Po. kapelusz, dial. also kapeluch. - Deriv. капелюшок, капелюшний, -ник, -ниця, - Syn. головний убір (переважно чоловічий) з полями, КТС.104; бриль, Ед. шляпа.

From Po. kapeluch/kapelusz 'ts', the ultimate source being It. capelluccio (:capello), Berneker 1,484, Vasmer² 2,184; cf. also Sławski 2,53-54.

КАПЕЦЬ 'slipper', ModUk. - Subst. пантофель, виступець, патінок, Деркач² 128.

Origin uncertain; perhaps it is connected with КАПА in the further semantic development: 'covering → covering of feet - slipper'.

КАПРОВИЙ AmUk. 'copper', first recorded in 1972 (Koshelanyk 333). - Subst. мідяний.

From E. copper 'ts', Koshelanyk, 1. c.

КАПІЦЯ 'crest of a roof; joint of the flail (between the shaft and the beater)', ModUk.; Po. kapica. - Subst. верх криші; ремінь, що зв'язує бияк із ціпильном, Слум.4,93.

From Po. kapica 'ts', Sławski 2,54-55.

КАПРАВІЙ 'bleary-eyed, rheumy (of eyes)', ModUk.; Po. kaprawy, Slk. kaprawy. - Subst. що терпить на ропіння очей.

Most probably deriv. of капати, крапати, Sławski 2,59-60; according to Shevelov 509, it is related to dial. kōpra 'eye-pus'.

КАПУСТА 'cabbage', MUK. капоуста (I458 ССМ.І,470), ОЕСкапуста (1193 Vasmer² 2,188); Ru. ts, Po. kapusta, Sln. karūsta, Cz. kapusta. - Deriv. капустиця, капустище, капусточка, капустяний, капустняк, капустник, капустянка. - Syn. городня рослина, листя якої вживається для їжі, КТС.104.

From LLat. compos/i/ta 'mixed, preserved cabbage' (:componere 'to compose, mix').

КАПШУК, dial. also капчук 'tobacco-, snuff-box', ModUk.; BRu., Ru. ts. - Subst. гаманець, кисет.

From Tk.-It. карсук 'sack', Радлов 2, 429, Преображенский 1,295, a.o.

КАПЮШОН, dial. also капішон (Стрий) 'hood, cowl', ModUk., known to all other Sl. - Subst. каптур, відлога, Бойків 195.

From Fr. capuchon 'ts' (:LLat. capra 'hood, cloak'), Gamillscheg 183, Преображенский 1,294.

Re **КАРА 2** cf. the following:

The common Ukrainian term for « autocar » is *gára* in Western Canada, and *kára* in Eastern Canada and the United States of America. Under the influence of the literary Ukrainian the word « auto » is expanding more and more in the cities and larger settlements. The farm population is using the old *gára* (*kára* respectively) but in special cases, in conversation with the educated people, they use *áuto* as well. Extremely rare is the use of the term *mašyna* (abbreviation of « automašyna ») instead of *gára* (*kára*) or *áuto*.

The repartition of the above terms is shown on the map (p. 59):

КАРА 1. : **КАРАТИ.**

КАРА 2. AmUk., also *gápa* 'car,automobil', first recorded in 1949 (JBR.)- Subst. **АВТО/МОБІЛЬ/**, **МАШИНА.**

From E. car 'ts'; see details on p. 618.

КАРАСЬ 'crucian,crucian-carp', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. *karas*. - Syn. **риба** **родіни** **коропу-**
ватих.

PS. **karasó* 'ts' of uncertain etymology, cf. Vasmer²², 193, Sławski 2, 67.

КАРАТИ 'to fine, punish, castigate', MUk., OUk. ts; BRu. *караць*, Ru. *караТЬ*, Po. *karas*, known to all other Sl. - Deriv. *кара́тися*, *покара́ти*, *-ання*, *покара*, *кара́тель*; also b/f. *ка́ра*, *ка́р-ний*. - Syn. *відплата за поганій вчинок*.

PS. **karati* 'ts' related to *коріти*, q.v.

КАРНАВАЛ 'carnival', ModUk., BRu., Ru., Bu. ts, Po. *karnewal*, etc. - Deriv. *карнавалобий*, ArgUk. *карнавеліт /танешь, Свобода ч. 103 за 1981/*. -

Subst. *рід масового народнього гуляння /звичайно перед постом/*.

From It. *carnevale* 'ts', OIt. *carneleva-*
re 'to put away the flesh, to fast'.

КАРПАТИ GN. Npl. 'Carpathian mountains, Carpathians' (in Гоголь's Страшна помста: Nsg. Карпат), МУк., ОУк. ts and горы Угорскыи, Сл. плк. Іг.; known to all other Sl. - Deriv. карпáтський, За-, Під-При-карпáття, /За/Карпáтська Україна, карпáто-український; карпáто-ру́син, -рутéнець, -русна́к (obsolete). - Сун.гірська система в Європі від річки Морави до Залізних воріт на Дунаю.

Etymology of КАРПАТИ was extensively treated by Vasmer²², and J. Rozwadowski JP.2, 161; according to Stanisław Łukasik (in 1936):

Etymologia nazwy „Karpaty” została ustalona przez M. Vasmer'a i J. Rozwadowskiego. Za punkt wyjścia wybrano w tej operacji albańskie słowo *karpe* „skala”, do którego dorobiono rzeczownik zbiorowy **karpate*, sięgający przypuszczalnie epoki tracko-illiryskiej. W. Tomaschek¹⁾ wycho- dząc z nazwy podanej przez Ptolomeusza *Karpátēs oros*, uważał pierwiastek *karp-at-* za rdzennie tracki. Ustalił się w ten sposób fakt, że u podstaw tego wyrazu leży źródło- słów indoeuropejski **kerp-*, **skerp-* „ciąć”, „przecina”: norweskie *skarv*, *skjorv* „na- ga skala”; albańskie *krep*, *skrep* „skala”; macedorumuńskie *skarpa* „skala”; polskie *skarpa* „stroma skala”, „przepaść”: „Jęczą skarpy głębokie, zapadłe doliny” — pisał W. Potocki w XVII w.; polskie *karpa* „pień z korzeniami”: „...chcąc owę karpe przesadzić” — czytamy u J. Paska w XVII w.; polskie *charpa* „stroma skala”, prze- paść; serbskie *črpa* „kupa”; greckie *kár- pos* „owoc” i t. d.

¹⁾ W. Thomaschek Die alten Thraker: II:2- Personen ond Ortsnamen. Wien 1894 — (JBR.)

Jako termin toponimiczne słowo wystę- puje po raz pierwszy u Herodota: *Karpis*, dopływ Dunaju w północnej Umbrji. W IV w. przed Chr. został wymieniony przez gree- kiego historyka *Ephora* lud, zwany *Karpi- dai*. W II w. po Chr. znalazły się u Ptole- miusza już trzy przykłady: *Karpates oros*, góra na północ od źródeł Cisy; *Karpodakai*, plemię trackie, mieszkające na północ od tej góry; *Karpis*, miasto nad Dunajem w Panonji. *Karpowis* (Karpodakai, Carpi, Carpiani, Karpodace) atakuja w III w. po Chr. Rzymian, jako sprzymierzeńcy Gotów. W tych okolicznościach imię etniczne Kar- pów, jednego z najpotężniejszych półno- cnych plemion trackich, pozostało napewno w związku z nazwą miejscową *Karpates oros* i znaczy tyle, co *mieszkańcy gór*. Pry- mitywna ojczyzna Karpów, czyli górali, musiała wobec tego znajdować się w okoli- cach masywu skalistego, noszącego podów- czas nazwę zbiorową **karpete*, *karpate* „ska- ły”, „skaliste góry”; czyli w sąsiedztwie skalistego masywu, który zostanie później nazwany Tatrami...

*

Dla J. Cezara góry te są tylko przedłużeniem Hercyn- skiego lasu. W starej sadze islandzkiej *Hervarasaga* ukazują się jako *Harfada fjölla*. Znów Nestor w ten sposób opisuje około r. 1100 najazd Węgrów na Panonję: „Przybywszy ze wschodu, przewroczyli wy- sokie góry, które zostały nazwane górami węgierskimi, i zaczęli prowadzić wojnę z Wołochami i Słowianami, którzy tam mieszkali”.

W łacińskich dokumentach średniowiecz- nych, tak polskich, jak i węgierskich, na- zwa „Karpaty” nie figuruje wcale. „*Tartari per alpes et silvas irrumpentes Rodanom quoddam opidum Ungarie intraverunt*” — czytamy w dokumencie z XIII w. o na-

jeździe Tatarów. J. Długosz nazywa stale w swojej *Historji* całe zachodnie Karpaty *górami lub Alpami sarmackimi*: „*ex summo Alpium Sarmaticarum*”; „*Item Saan, cutus fons in montibus Sarmaticis*” i t. d. Przytem Długosz wymienia raz górę *Carpeto*, *wznosząca się w górach sarmackich na terytorjum Wołoszczyzny*: „*a monte Carpeto*”. Również dla kronikarzy moldawskich XVII w. Karpaty są tylko „górami węgierskimi”: „Kraj polski... jest odgraniczony od Węgier górami węgierskimi” (*Grigore Ureche*). Ale w polskim poemacie *Miron'a Costin'a Opisaniu Ziemi Moldawskiej i Multańskiej* zjawia się już pod wpływem polskim podwójna nomenklatura: „Góry węgierskimi Wołosza zowia...”; „Już góry *Karpatskie* mijają”.

Nazwa „Karpaty” weszła w użycie w Polsce w początkach XVI w. i była przez długi czas mieszana z nazwą „Tatry”. W *Rocznikach Świętokrzyskich* czytamy pod r. 1517 o południowej granicy Polski: „*imperium suum Tarpatiis seu Carpatiis montibus... terminantur*”. U *Kromera* w r. 1555: „*ad Sarmaticos montes, sive Carpathum*”. Cenne są pod tym względem dane, zawarte w piśmie S. *Twardowskiego* z I. połowy XVII w. Opisując podróż do Konstantynopola przez Wołoszczyznę, zauważa: „Gdzie Bózów bystrym spadłszy z *Karpatu* strumieniem”. W przekładzie wierszy łacińskich *Sarbiewskiego* na język polski, zastępuje wszędzie nazwy „*Carpatus*”, „*Carpati*”, oznaczające Tatry, nazwami „*Tatry*”

i „*Krapak*”. Mimo to w dokumentach XVII w. nazwa „Karpaty” wiąże się najczęściej bezpośrednio z tatrzańskim masywem „*a meridie ad montis Carpathi summitatem*” (r. 1614); „*ad montes Carpatos*” (r. 1697). Ta mieszana panuje jeszcze przez cały XVIII w. „Karpak, Krapak, albo Tatry, — pisano jeszcze w r. 1782 — pasmo gór między Polską, Węgrami i Siedmiogrodem”. Dopiero w XIX w. dokonano ostatecznie obecnej lokalizacji tych nazw miejscowych.

..... Brak ciągłości w używaniu nazwy „Karpaty” w Europie środkowej, a właściwie jedną olbrzymią lukę, sięgającą od nazwy ptolemeuszowskiej *Karpates oros* do szesnastowiecznej *Carpatus, Carpati*. Dowodzi to najwłaściwiej dwie rzeczy: dawna nazwa zataiła się zupełnie w pamięci ludów, zamieszkujących te tereny; sięgająca czasów Ptolemeusza toponimiczna nomenklatura została wskrzeszona na przełomie XV i XVII w. przez polskich humanistów, aby stać się zrazu nazwą „*besosa*” tatrzańskiego masywu. Przemawia również za tem brak pierwiastka *karp* — w toponomastyce karpackiej, gdyż nie pozytywnego nie dają nam zebrane tu i tam nazwy: *Korpona*, rzeka i miasteczko na Słowacyźnie; *Karpice*, wieś w pow. tureckim; *Carpacia*, góra (612 m.) na pld. od Huszt; *Carpatin*, dwie góry na terytorjum rumuńskim. Poza tem istnieją jeszcze dwie nazwy greckie, których stosunek do nazwy „Karpaty” jest trudny do bliższego określenia: „*Karpathos*”, wyspa pomiędzy Kretą i Rhodos'em; *Karpathios*, południowa część morza Egejskiego.

Pod względem znaczeniowym nazwa „Karpaty”, związana bez wątpienia pierwotnie ze skalistym masywem tatrzańskim, wydaje mi się całkiem identyczna z nazwą „*Tatry*”, która musiała powstać w późniejszej epoce. Utrwalenie nowej nomenklatury, tłumaczącej formalnie nomenklaturę dawną, czyli wprowadzenie żywotnego symbolu w miejsce symbolu już wygasłego i martwego, dokonało się z całą pewnością w ciągu pierwszego tysiąclecia po Chrystusie.

(JER.- Arch. 133)

The first E. survey of the pertaining literature about this oronym was given by W.T. Zyla at the X Intern. Congress of Onomastic Sciences in Vienna 8-13.IX.1969, cf. its proceedings - *Disputationes ad montium vocabula...pertinentes*, Vol.1,

pp.517-523; the author cites some more recent works re Karpaty stating in his conclusion that

despite the strong arguments to derive the name Karpaty from Celtic, serious consideration must be given to the Slavic source which presents not only the similarity in root but gives a meaning which coincides with the outer appearance of this mountain range. Therefore, the name Karpaty is a descriptive name, collective in nature and as such sometimes unknown to its inhabitants who call them simply mountains or in the western part just Beskyds.

(quoted after JBR.-Arch. 133);

in addition see also: T.Lehr-Spiawinski in SSS.2,377; Staszewski 138-139; Мельхеев 43; Brauner in Karpatenland (Kezmarok, 12, 171 - 175); Kofinek, Carpatica Slovaca, 1-2, 147-9, a.o.; re Uk. folk-etymologies about this oronym (e.g. Карпати - "кирп'яті г'ори") cf. OnUVAN.1,7.

карпендер AmUk. 'carpenter', first recorded in 1959 (Bilash 339), also к'апидир, к'апидер, к'апидир, к'арпинтер (1971-72, Koshelanyk 332-33). - Subst. Тесляр.

From E. carpenter 'ts'. Bilash, Koshelanyk, l.c., Royick, 80.

каррозшук SevUk. abbr. for к'арний розшук 'criminal investigation; detective service', ModUk. Слум.4,109.

карроца BrazUk. 'carroça', first recorded in 1926 (Карманський 6).-Subst. Віз.

From Port. carroça 'ts', JBR.

КАРТА 'card; map; chart', МУк. к'арты Npl. (XVII c. ЛСЛ. 89); BRu., Ru., Bu., Ma. ts, Po. karta, etc. -Deriv. к'артка, к'арточка, картина, картинка, картинний, картковий, -compounds: картó-граф, -графія, -графічний, -графувати, -тека йтп.; here also: картон, AmUk., AustrUk. картун, BrazUk. картас (= афіші). - Subst. відрізок, частина твердого паперу із зображеннями на ній всякими фігурами, що служить для гри; зображення земної поверхні, поверхні планет або зоряного неба; листок паперу взагалі, КТС.105.

According to РСТОцький 4,215, the word comes from ModHG. Karte 'ts'; yet, Richhardt 63, Slawski 2,88, a.o. consider it a Po. loanword; its use in МУк. dictionary of the XVII c. (ЛСЛ. 89): карты..., картник ъ, as translation of Lat. chartae might suggest a direct adoption of Lat.; the problem requires further study, JBR.

картаз BrazUk. 'poster', first recorded in 1981 (Хлібороб, 81/1981).- Subst. афіша, cf.

Дані в формі афішів /"картаз"/, знімок і мап, про Україну та Українську Еміграцію... (ibidem).
From Port. cartaz 'ts', see КАРТА.

КАРТАТИ 'to reproach, upbraid', ModUk.;
 Po. kartać/karcić.-Deriv. картання. - Syn.
 гостро дорікати комy-небудь, лаяти когось,
 різко критикувати, осуджувати когo-, що-
 небудь, Слум.4, IIO.

On account of its vocalic development (-a-
 instead of -o-) Miklosich 157, followed by others,
 including Shevelov 292,5-9, considers it a borrow-
 ing from Po. kartać 'ts'; the assumed PS. *kbrtiti/
 *kbrtati would give in Uk. *КОРТАТИ, not the actu-
 ally existing КАРТАТИ; see also the following
 entry.

КАРТАТИЙ 'checkered', ModUk. - Deriv.
 картатенький, картатість, картацький.
 Subst.з малюнком, візерунком у клітку,
 КТС. IIO; строкатий.

From Po. krat/kowany/ 'ts' ,Shevelov 744.

картач Wd. 'curry-comb, horse-brush', first
 recorded in the XIX c. (Желеховський 1, 336).
 Subst.скребло.

From ModHG. Kardätsche/Kartätsche 'ts',
 PCСтоцький 4,232; cf. also Sławski 2,88 (con-
 fusing kartacz with kartecz); see also ModUk.
 картеч/a/.

КАРТЕЛЬ 'cartel', ModUk.; Ru. (since 1703)
 ts, Po. kartel/usz/. - Deriv. картельний Subst.
 трест, концерн; угода між державами про
 обмін полоненими, видачу злочинців, тощо;
 порядок змагань на турнірах; (арх.) лис-
 товне викликання на поєдинок, Бойків 197.

From ModHG. Kartell 'ts', the ultimate source
 being Fr. cartel (< It. cartello; carta), Vas-
 mer², 203-204, PCСтоцький 4,250.

КАРТЕР 'housing, casing; crank-case', ModUk.-
 Subst. футляр, патрон, чохол.

From E. cartridge 'ts'.

КАРТЕЧ, also картеча 'grape-shot, case-shot,
 canister-shot; buck-shot', ModUk.; BRu. карцеч, Ru.
 картечь, Po. kartacz/kartecz, etc. - Deriv. кар-
 течний. Subst. шріт великого розміру для ру-
 шниці; артилерійське стрільно, розраховане
 на невелику віддаль і наповнене кулями, що
 широко розсипаються після пострілу, (за:)
 Слум.4, IIO.

From ModHG. Kartätsche 'ts' (since 1611), the
 ultimate source being It. cartoccio 'a roll of pa-
 per (: Lat. carta 'piece of pasteboard'), Sławski
 2,88, Vasmer², 204, Klein 1,244, a.o.

КАРТИНА, 'picture; painting, canvas, piece;
 film' : КАРТА.

КАРТО́ПЛЯ in Uk. dialects ;

adapted from JBR.'s book

UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE AND ITS DIALECTS,

Readings in Slavic Literature No.15,Winnipeg

1977,pp.68-69:

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЕЛЯ ДЕЯКИХ ГОВОРОВИХ ПРИКМЕТ

Південно-західне				Південно-східне	
карп.	півн.-рос.	закарпат.	гуц.	буков.	венг.
бараболя бузоболя манди- бурка	бараболя картопля	бараболя бульба біб бульбан	бур'єшка	бульба ріпа бур'єшка	грулі бандури комп'єрі крумплі
Зілинський 3, 43: картопа, картох, карчох, бандз, д'уля, д'ульман, з'ємняк, з'мак, а.о.					
Північне			Південно-східне		
ср.	срр.	вак.	дніпропетр.	харків.	полтав.
картопля	картопля бульба	картопля побіч: картофля	бараболя картопля		
картопля					картопля

AmUk. ПОТ'ЄЙТО.

КАРТО́ПЛЯ, also карто́фля 'potato', ModUk. Ru. карто́фель, Po. kartofla. - Deriv. карто́пелька, карто́плина, карто́плинка, карто́плисько-ище, карто́плиний, -ник, карто́плинка, карто́пляр, -ка, -ство, -ський, карто́плиння, compounds: карто́пле-копа́ч, мийка, -м'ялка, -саджалка, -сховище, -чистка йтп. - Syn. ба-раболя, бульба, булі, кру́мплі, мандибу́рка, біб, америка́нка, гара́боля, комп'єрі, банду́ри, бур'єшка, бульбан, бузоболя, ріпа, Рудницький 7, 68-69; AmUk. ПОТ'ЄЙТО; see also p.628.

From ModHG. Kartoffel 'ts', PCСтоцький 4, 233.

КАРТУ́З 'cap, peak cap', ModUk.; Ru. (since 1696) карту́з. - Deriv. карту́зик, карту́зний, -ник, карту́зовий. - Subst. те саме що кашке́т, Слум.4, ІІЗ.

From Du. kardoes 'ts', cf. Meulen 91, 141, Vasmer 22, 204.

карту́н AmUk. 'cartoon', first recorded in 1972 (Koshelanyk 334). - Subst. карика́тура.

From E. cartoon 'ts', Koshelanyk, 1. с.

КАРТУ́Ш 'ornament', ModUk. - Subst. ліп-на або графічна прикраса в вигляді об-лямованого щита або сувоя з загорну-тими краями, (за:) Слум.4, ІІЗ.

From ModHG. Kartusche 'ts', the ultimate source being Fr. cartouche 'a scroll-like ornament'.

карузеля see каруселя.

КАРУК 'glue, paste', ModUk.; Po. karuk. - Deriv. карукарня, каруковий, карукувати, каручити. - Subst. ліпило, ліпучка

As evidenced by Ru. карлук the word comes from E. carlock, Matzenauer 196.

КАРУСЕЛЯ, SovUk. карусель, Wd. карузеля, ModUk.; BRu., Ru. карусель, Po. karuzela, etc. - Deriv. каруселька, карусельний. - Subst. /за середніх віків:/кінні військові вправи й гони, що в них брали участь лицарі й дами; крутілка з дерев'яними кінями, човнами, тещо, Бойків 198; крутілка, релі, Рудницький-Церкевич 299.

From ModHG. Karussel 'ts', the ultimate source being It. carosello 'kind of tournament', Vasmer² 2, 205, Sławski 2, 90.

каруца dial. for КАРЕТА 'coach, carriage', ModUk. - Subst. коляска, повозка.

Каруца from Rm. căruță 'ts'; КАРЕТА from ModHG. Karrete, the ultimate source being It. carretta 'ts'.

КАРЦЕР 'prison cell', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. карцерний, карцерівий - Subst. арештантське приміщення.

From Lat. carcer 'ts'.

КАСА 'cash; cash box, till, money drawer', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. касир, -ка Wd.: касієр, -ка, касовий, -во, here also : касет/к/а, касетний, касино, - Subst. скарбниця, грошова скриня, чи шафа, установа, де видають і приймають гроші; місце в установі, чи крамниці, де видають і приймають гроші; друкарська скринька на шрифті, Бойків 198.

From It. cassa 'ts', the ultimate source being Lat. capsa 'repository, chest, box'.

КАСЕТ/К/А see the preceding entry.

КАСИНО : каса.

каска AmUk., AustrUk. ;

КАСКА 'helmet', ModUk., known also to all other Sl. - Subst. металевий захисник на голові.

From Sp. casco 'postherd, shell, scull, helmet, cask', Klein 1, 245; AmUk. каска from E. cask 'ts'.

КАСКАДА 'cascade, waterfall', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. каскадний. - Subst. природний або штучний малий водоспад; фajerверкові вогні, що нагадують собою водоспад, Бойків 198.

From ModHG. Kaskade 'ts'.

КАСОГ, also: **касак**, **кашѣт**, **кесак** EN. 'Kasoh', first recorded in the IX c. in Byz. documents (УРЕ.6,235) and since 965 in Ouk. Nestor chronicle; in 1022 Mstyslav killed Kasoh prince Rededyia in a duel; the last mention of Kasohs in historical sources dates with 1223; in Сл.Плк. Іг. Боян'sang glory' храброму Мстиславу, иже зарѣза Редедю предъ пълкы касожьскими. - Subst. черкѣс.

The name is generally derived from Ossetian **käsŋg** 'Cherkassian', cf. Vasmer², 206-27, Menges Oriens 9,89-90.

КАСПІЙ, **КАСПІЙСЬКЕ МОРЕ** GN. 'Caspian Sea', ModUk., known to all other Sl. - Syn. Old Uk. Хвалисьское море, Дербеньское море Vasmer²,207 ; Хвалынське море, УРЕ.6,236.

The name is derived from EN. Gk. **Κάσπιοι** 'Caspians' who lived in the VI-VII c. B.C. in that area, УРЕ. l.c., Vasmer l.c.

КАСТА 'caste', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **кастовий**, **кастовість**, /по-/ **кастований**. - Subst. одна з чотирьох клас індійського суспільства /брагман, кшатрія, вайсія й судра/; суспільна класа різко відділена від інших.

From ModHG. **Kaste** 'ts' being itself loanword from Fr. and this from Port, **casta** 'race, breed', the ultimate source being Lat. **castus** 'clean'.

КАСТРАТ 'castrate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **кастрований**, **каструвати**, -ання, **кастрація**. - Subst. **людина позбавлена статевих залоз**.

From It. **castrato** 'ts' (: Lat. **castrare** 'to cut, castrate').

КАСТРУЛЯ 'saucepan, pan (in general)', ModUk. Deriv. **каструлька**. - Syn. **пінка**.

ModHG. **Kastrol / Kasserole** from Fr. **casserole** 'ts', the ultimate source being Gk. **kyathion** 'small ladle' (: **kyathos** 'ladle ; cupping-glass').

КАТ 1. 'hangman', ModUk., BRu., Ru. **КАТ**, Po. **kat**, Cz. **kat**. - Deriv. **катіха**, **катівка**, **катівня**, **катівський**, **катній**, /с/ **катувати**, -ання; in expression **кат-зна** (= казна!), **кат-ма!**, **к катовий матері!** - Syn. **екзекутор**.

From Po. **kat** 'ts', the ultimate source being MHG. **gat**, Bavarian **kat/ə/** 'companion (of the executioner)', cf. Janko *Slavia* 7,785-786, Vasmer², 208; according to Kořinek LF.57, 377-348 the word is connected with **КАЯТИСЯ**, see s.v.

КАТ 2. 'cathead; device to raise the anchor to the cathead', ModUk.; Ru. **ts**. - Subst. **віршовка**, що нею підіймають якір.

From Du. **kat** 'ts', Meulen 93; some etymologists derive it from E. **cat**, cf. Vasmer², 208.

КАТАТИ 'to drive, roll, convey in a vehicle'
ModUk., Ru. КАТАТЬ, Cz. kacetí, Sln. kotáti.-
Syn. качати'.

Iterative form of КОТИТИ, q.v.

КАТАФА́ЛЬК, Wd. also катафа́льок (Стрий)
'catafalque', ModUk.; Ru. катафа́лк, Po.
katafalk. - Subst. підвищення, на якому
ставлять мерця; колісниця, в якій возять
мерців на кладовище, Бойків 199.

From ModHG. Katafalk 'ts', the ultimate source
being Fr. catafalque/ It. catafalco 'ts' (: LLat.
catafalicum 'scaffold').

КАТЕГО́РІЯ 'category', ModUk., known to all
other Sl. - Deriv. категорі́йний, -ність, -но,
категорі́чний, -ність, -но. - Subst. розділ,
відділ, кляса, що в них згруповані схожі
одна на одну речі, люди, тощо; /у філософії/
узагальнене абстрактне розуміння, що може
заступити цілі групи речей чи явищ, Бой-
ків 199.

From ModHG. Kategorie 'ts', the ultimate source
being Gk. katēgoria 'predicament, accusation' (:
katēgoreîn 'to accuse').

КАТЕ́ДРА¹ also Ed. кафед́ра 'cathedra, chair'
ModUk.; Ru. кафед́ра, Po. katedra. - Subst.
підвищення, з якого викладають, виголошу-
ють доповіді; професорська посада; науко-
вий відділ, інститут в університеті/напр.
кате́дра українозна́вства/.

From Lat. cathēdra, Gk. kathēdra : 'chair'.

КАТЕ́ДРА² 'cathedral', ModUk.; Po. katedra. -
Deriv. кате́дральний, -ник. Subst. собо́р.

From Lat. cathedra 'ts', SWO.346.

КАТЕ́Р 'cutter', ModUk.; Ru. КАТЕ́Р. - Subst.
байда́к, чо́бен.

From E. cutter 'ts'.

КАТЕ́РИНА, rarely Катари́на PN. 'Kateryna,
Catherine', M Uk. Екате́рина (1627 Беринда),
Екатери́ны Gsg. (1484 Пом'яник). - Deriv.
Катерин /оч/ка, Катря, Катру́ся, Ка́ся, Кась-
ка; AmUk. Кейда, Кийда; FN. Касе́вич, Касин, Ка-
сик, Касяк, Касян, Касяра́к (Богдан ІГО); GN.
/Е/Катериносла́в -Subst. му́ж Наді́жда, Исти́н/на,
1627 Беринда.

From Gk. Aikaterínē : katharós 'pure', Klein
1,251, Петровский IO8, a.o.

кате́рінка, Wd. катарі́нка 'barrel-street-
organ, hurdy-gurdy. - Deriv. кате́рінщик.
невеликий механічний орган без клявіші у
вигляді коробки з лялкою, що надівається
на плече; (в дореволюційній Росії:) кре-
дитний білет вартістю ста карбованців із
зображенням Катерини II, Служ.4, II9.

Deriv. from КАТЕ́РИНА, see the preceding
entry.

КАТЕТЕР 'catheter, surgical instrument used to draw off fluid from body cavities', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. катетеризувати, -ання, катетеризація. - Subst. порожниста трубка, яку вводять у канали й порожнини тіла для їх промивання або видалення з них рідини, Слум. 4, II 9.

From LLat. catheter, the ultimate source being Gk. kathetēr 'something let down; surgical instrument for emptying the bladder', Klein 1, 231.

КАТИДЖ AmUk. 'cottage', first recorded in 1972 (Koshelanyk 334). - Subst. хата.

From E. cottage 'ts', Koshelanyk, l. c.

КАТЕХИЗМ 'catechism', ModUk.; Po. katechizm. Deriv. КАТЕХИСТ, -КА, КАТЕХИТ, -КА, КАТЕХИЗУВАТИ. - Subst. популярний виклад основ християнської віри в запитах і відповідях; "Християнський Катехизм" - перша українська книжка, друківана в Канаді (Вінніпег 1904) - двомовна збірка церковних пісень.

From LLat. catēchismus 'ts', the ultimate source being Gk. katēchismós 'teaching'.

КАТОЛІК 'Catholic', ModUk.; Ru. католик, Po. katolik, etc. - Deriv. католицький, католицький, католицька. - subst. приналежний до катола. Церкви під головуванням Папи.

From LLat. catholicus, the ultimate source being Gk. katholikós 'general, universal', Klein 1, 251, Sławski 2, 103 (: in Uk. from Po.?).

КАТОРГА 'penal servitude; imprisonment with hard labour; hard labour'; ModUk., BRu., Ru. ts, Po. katorga. - Deriv. каторжний, -ник, -ниця, каторжанин, -ський. - Subst. кара з найтяжчими примусовими роботами; тяжка праця; (в старовину:) галера з невільниками-веслувачами.

From Ru. КАТОРГА 'ts', ORu. КАТАРГА - loanword from MGk. kátērgon 'galley', cf. Berneker 1, 494, Brückner 223, Vasmer 2, 210-211, Sławski 2, 103, a.o.

КАТУВАТИ¹ AmUk. 'to reduce; to diminish', first recorded in 1971 (Koshelanyk 335). - Subst. зменшувати; перебивати.

From E. to reduce; to diminish 'ts', Koshelanyk, l. c., Royick 80.

КАТУВАТИ²: КАТ 1.

КАУШ, also **КАВУШ** Wd. (Hc.) 'scoop, dipper', first recorded in the XIX c. (Желеховський I, 337). Subst. черпак на воду, Ломацький 9; черпак віяти збіжжя, Велигорський РМ. 3, 276.

From Rm. kauş 'ts', Шаровольський 2, 58, Шелудько 2, 58.

КАФЕ, AmUk. кафий, кафі 'coffeehouse, restaurant, ModUk. - Deriv. кафетерія, кафейка. Subst. ка'ярня, ресторанчик.

From ModHG. Kaffee(haus) 'ts'; AmUk. from E.

КАЦАП, wd. also каца́б /Стрий/ 'Russian, Moscovite (in scorn); Russophile', ModUk.; from Uk. borrowed into BRu., Ru. (Гоголь), Po., Cz., Slk. and other Sl. -

In a special article devoted to this word in **ЗНТШ. 177, 87**, the present author gave the following details re its deriv., meaning and etymology:

Uk. каца́п known to Western dialects also as каца́б (Стрий), 'Russian, Moscovite (in scorn)' has been introduced into Belorussian, Russian (Гоголь), Polish, Czech, and other Slavic languages. There are quite few derivatives of it in Ukrainian: кацап'ище, -и́сько, кацап'ю́га, кацапеня́, каца́пчик, каца́пчи́на, кацапчу́к, кацапня́, каца́пський, каца́пщина, с-, по-каца́пщити (ся), etc., закаца́пти 'зарізати' (Свидницький), кацала́п (influenced by ла́па 'hand'), каца́пія, каца́пщина «Russia», etc.

All these words testify a vivid use of the word in Ukrainian, and it is no wonder that the etymology of the basic word каца́п attracted many scholars of Slavic and non-Slavic origin.

The popular explanation of the word: как-цап '(one) like a goat' (= Russian with a beard as opposed to well shaved Ukrainian) is a typical folk-etymology. Equally inconceivable are the assumptions of its being a compound: ка- (pronominal stem) and цап 'big goat' (cf. E. Ogonowski "Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache", Lemberg 1880, p. 166), or a prefixed noun: ка-цап (cf. A. Brückner "Słownik etymologiczny języka polskiego", Warszawa 1937, Perwolf, Archiv f. sl. Phil. 8, 5, Matzenauer, Listy Filologicke 8, 39, Liewehr, Slavia 18, 154, a. o.). In view of the verb закаца́пти 'to kill, slaughter' it is more probable that the word was borrowed from Turkic, cf. Tatar. kasaṛ 'slaughterer, butcher', (cf. Karłowicz "Słownik wyrazów obcych"; 237, С. Онацький «Українська мала енциклопедія», Буенос Айрес 1959, стор. 615 - 616; Митроп. Іларіон «Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови», Вінніпер 1961, стор. 115 - 116).

In its original form it is known to Bulgarian: каса́п:каса́б (also касап'ин) 'butcher', Serbo-Croatian kasaṛ[in]

'ts' (cf. E. Berneker "Slavisches etymologisches Wörterbuch", 1, 492).

In this connection also Rumanian casaṛ 'ts', should be mentioned, (cf. K. Lokotsch "Etymologisches Wörterbuch", 89). The ultimate source of all the above words is Arabic kassaṛ 'butcher, slaughterer' as explained by Д. Н. Ушаков in his «Толковый словарь русского языка», т. 1, Москва 1935, стр. 1338.¹⁾

¹⁾ It is interesting to note that the word каца́п, although included in this and other Russian dictionaries —, is voided by the authors of the Soviet Ukrainian dictionaries and encyclopedias, cf. "Українсько-російський словник", т. 2, Київ 1958, "Українська Радянська Енциклопедія", т. 6, Київ 1961, а. о.

*

The change came in 1970's: in vol. 4 of Словник української мови/Слум. 4, p. 123/ the following is found:

каца́п, а, ч., заст., розм. Зневажлива назва росіянина / цитати з творів М. Вовчка, П. Мирного /;

каца́пка, и. ж., заст., розм. Жін. до каца́п.

каца́пський, а, е, заст., розм. Прикм. до каца́п. / цитати з творів Гоголя, П. Мирного, Д. Бедзика/. - Такий як у каца́па: - Ви б ліпше запустили собі каца́пську бороду, вона б вам більше лічила / Д. Бедзик, Дніпро... , 210 /; the latter example gives a clear evidence that the word is not "archaic, colloquial" (as stated in Слум., l. c.), but also that the popular etymology with reference to Russian beard is still alive in Ukrainian folklore and literature. Following that almost all Uk. dictionaries published in the Western hemisphere as well as encyclopedias include каца́п in their text / excerption: Енциклопедія українознавства. Словникова частина; вид. НТШ. /; see also хохол.

КАЧАН '(cabbage) head', ModUk.; Ru. *кочан*, Po. *kaszan*, etc. - Deriv. *качаністий, качанка, качанний*. - FN. *Качан, Качаник, Качанівський, Кочан, Кочанович* (Богдан 103, 125); GN. *Качанівка*. - Syn. *біло, стоббур*.

From orig. *кочан* (still known to some dial.) which is a borrowing from Tk. *kocan* 'ts', Miklosich 122, Lokotsch 95 a.o.

КАЧАТИ (from PS.**katjati*) see *катати*.

КАЧКА 'duckling', ModUk. Ru. (from Uk.) *ts*, Po. *kaszka*, Cz. *LoSo., UpSo. kaška*. - Deriv. *каченя/тко/, качечка, каченька, качатко, качачий, качиний, качня, качор/качур, качурик, качуріна*; compounds: *качко-вал, -ніс, -носий*; FN. *Качак, Качалюк, Качка, Качола, Качор, Качур, Качура, Качуренко, Качурик, Качурок, Качурівський, Качин, Качиновський* (Богдан 103) - Syn. *птах із ряду гусеподібних*.

Most scholars regard it as Po. loanword, cf. Miklosich 108, Berneker 1, 465, Brückner 212, Vasmer², 214; in view of the wide distribution and morphological variety it seems more convincing to derive it from o/p. **ka/k/-ka/k/*, syn. of *квa/к/-квa/к/* imitating voice of this bird, cf. *квочка*: *квок! квокати*.

КАША 'kasha, groats, grits, gruel; cereals', Nk. *каша* (XVII c. ЛСЛ. 89), BRu., Ru. *ts*, Bu. *Ma. каша*, OCS. *kašica*, SC. *kāša*, Sl. *kāša*, Cz. *kaše*, Slk. *kaša*, Po. *kasza*, LoSo., UpSo. *kaša*. - Deriv. *каш/еч/ка, кашуватий; кашовар/ка/*; FN. *Кашко, Кашак, Кашук, Кашинець, Кашковал* (Богдан 110). - Syn. *кру-п/к/и, лемішка*.

PS. **kaša* 'ts', BS. root **kāš-*, cf. Lith. *kóšti, kóšiu* 'to filter', Latv. *kāst, kāšu* 'ts', Berneker 1, 493, Trautmann 120, Brückner 222, a.o.

кашаса BrazUk. 'rum, fire-water', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. *горілка з цукрової трощі, рум*.

From Port. *cachaça* 'ts'.

КАШЕЛЬ 'cough, hoop', M. Uk. *кашель* (XVII c. ЛСЛ. 89), OCS. *кашель*, Ru. *кашель*, Bu. *кашлица*, SC. *kāšalj*, Sl. *kāšelj*, Cz. *kašel*, Po. *kaszel*, LoSo., UpSo. *kašel*. - Deriv. *кашлюк, кашливий, /від-, за-, по-/ кашляти, -яння, від-за-, покашлювати, кашлянути*, - Syn. *рефлекторний акт, що сприяє самоочищенню дихальних шляхів від слизу, гною, крові, усяких сторонніх часточок (за:) УРЕ. 6, 264*.

PS. **kašljb* 'ts', IE. root **kās-*: *kās-*, cf. Lith. *kosulys* 'cough', *kóšėti, kóšju* 'to cough', Latv. *kāsus, kāsa, kāsis* 'ts', Skt. *kāsatē* 'he coughs', OHG. *huosto*, Ir. *casad*, Alb. *koie* 'cough', a.o.; Berneker 1, 493, Trautmann 119, Vasmer 22, 215, Sławski 2, 95-96, a.o.

КАШКЕТ 'cap, peak-, forage-cap', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. *кашкетик*. - Subst. *чоловічий головний убір з дашком*.

From Fr. *casquette*: *casque* 'ts', see *КАСКА*.

КАШНЕ 'comforter, scarf, muffler', ModUk. - Subst. хустка для закутування шії, шалик, шаль.

From Fr. cachenez 'ts'.

КАШТАН 'chest-nut', M Uk. каштанъ (XVII c. ЛСЛ.89), known also to all other Sl. - Deriv. каштановий, каштануватий. каштанка, "Каштан" /магазин/. - Subst. велике дерево з родини букуватих; плоди з цього дерева /деякі/ їстівні.

From ModHG. Kastanie/ Kastane 'ts', the ultimate source being Gk. kastanon; Berneker 1,492, Vasmer²2, 215, Sławski 2, 97-98, a.o.

КАШТЕЛЯН 'castellan', M Uk. каштелянъ (XVII c. ЛСЛ.89); Ru. каштелян, Po. kasztelan. - Deriv. каштелянство, -ський. Subst. начальник двора, замку.

From Po. kasztelan, the ultimate source being Lat. castellanus 'ts'. РССтоцький Slavia 5, 52, Sławski 2, 98.

КАШУБ EN. 'Cassubian', ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. kaszub/a/. - Deriv. кашубка, кашубський, Кашубія, Кашубщина. - Syn. член зах.-слов. етнографічної групи, мовно спорідненої з поляками.

From Po. kaszub/a/ 'ts' being a prefixed formation ka- and szuba 'furcoat', Brückner 222, Vasmer²2, 215.

КАУСИК AmUk. 'cayuse', first recorded in 1944 (Bilash 342). - Subst. індіанський кінь.

From E. cayuse 'ts', Bilash, 1. c.

КАЯЛА GN. 'Kaijala - river' in Сл.плк.Іг. & Іпат. (XV c.), hardly identifiable with contemporary Uk. hydronymy. - Subst. "ріка каяття, смерті", Виногорова 2, 180.

Contrary to all previous etymologies connecting this name with **КАЯТИСЯ** 'to repent', cf. Виногорова, l.c., Menges 28-29 derives this name from Tk. qajaly 'stony river' - an etymology which is accepted by other onomatology, cf. Rospond SlOr.29, 225-6.

КАЯТИСЯ 'to repent', M Uk. не буде^т ся каяти (XVI c. KA. 51), OUK., OES. каяти || каятися (XI- XIV c.); BRu. каяцца, Ru. кая- -яться, OCS. kajati se, Bu. кая се, SC. kajati, Sln. kajati, Cz. kati se, Slk. kajati sa, Po. kajać się, LoSo. kajaś se, UpSo. kać so. - Deriv. покаяться, /по/каяння, каяття, покайний, OUK., OES. каязнь (XI c.), каязнь- нья (XII c.), каяния (XII c.), в каян- нѣ (: *каянний). - Syn. жалкувати, визнавати свою провину, виявляти жаль із приводу своєї провини; признаватися в своїх гріхах, сповідатися, Служ.4, 127.

PS. *kajati /se/ 'ts', by apophony related to *cena 'price', IE. root **k^uei-: k^uoi- 'to pay attention, esteem', cf. Skt. cayate, Av. kay- 'ts', cikayat 'let him revenge', Gk. tinō 'I pay, regret, repent', etc.; Berneker 1,469, Rozwadowski RO.1, 105, Vaillant RES.22, 189-191, Vasmer²2, 216, Skok 2, 15-16, Sławski 2, 22-23, Pokorny 636-637, a.o.; re **Каяла** as deriv. of **КАЯТИСЯ** see the preceding entry; about lack of contraction (cf. Cz. kati se, UpSo. kać so) see Shevelov 112-113.

КВА! interj. for expressing croaking, ModUk.
 Deriv. квáкати, поквáкувати, -ання. - Syn.
 КВО!

Ан о/р. imitative interj., cf. РССтоцький 3,
 I60.

КВАДРА́НС 'quarter an hour', ModUk.; Po. kwadrans.
 - Subst. чвeрть години.

From Po. kwadrans 'ts', see the following
 entry.

КВАДРА́НТ 'quadrant', ModUk. known to all
 other Sl.

From Lat. quadrāns, Gsg. -antis 'fourth part'.

КВАДРА́Т 'quadrant', ModUk., known to all other
 Sl. - Deriv. квадрáтний, квадрату́ра, квадрá-
 тик. - Subst. рівнобіжний прямокутник.

From Lat. quadrātum 'square, quadrant'.

КВА́КАТИ : КВА!

КВА́КЕР 'quaker, friend', ModUk., known to
 all other Sl. - Subst. АмUк. квéйкер.

From E. Quaker - name given to a member of
 the religious sect calling itself 'Society of
 Friends' (1648); deriv. from the saying "to
 quake at the word of the Lord", Klein 2, 1284.

КВАЛІФІКУВА́ТИ 'to qualify', ModUk., known
 to all other Sl. - Deriv. квалифіка́ція. -
 -Subst. оці́нювати.

From LLat. qualificāre 'ts'.

КВА́ПИТИ [СЯ] 'to be in a hurry, make haste,
 be eager; tend towards, aspire to', ModUk. -
 Deriv. квáплення, квáпливий, -вiсть, -во,
 квáпний, квáпно. - syn. поспіша́ти, на́г-
 лити, хапа́тися.

An aroponic formation : *кypèti 'to boil',
 see кипі́ти.

КВА́РТА 'QUART', ModUk. known also to all other
 Sl. - Deriv. кварто́вий, кварта́на, кварта́чка.
 Subst. четвeртіна.

From It. quarta 'ts', the ultimate source being
 Lat. ts.

КВА́РТИРА 'apartment, flat, suite of rooms;
 quarters, billets; lodging; tenement', ModUk.;
 Ru. (since 1704) кварта́ра, also фате́ра,
 Po. kwatara. - Deriv. кварта́рка, кварта́нт,
 -ка, квартир'ёр, кварта́рний, квартирма́й-
 стер, квартиро́наймач, -ка, кварта́лата. Subst.
 [по] мешка́ння, хата, житло́.

From ModHG. Quartier 'ts', the ultimate
 source being Lat. quartārius; see also КВА́ТИРА.

КВА́РЦ 'quartz', ModUk., known also to all
 other Sl. - Deriv. кварцо́вий, кварци́т, -ний,
 кварци́товий. - Subst. мінерáл: двоо́кис крем-
 нію.

From ModHG. Quarz 'ts'; its relation to
 Du. kwarts, E. quartz, It. quarzo, Fr. quartz has not yet
 been explained, Kluge 274; some scholars derive it
 from WSl. twardy 'hard', Klein 2, 1286.

КВАС 'kvas, sour fermented drink', MUK., OCS. kvasb, known to all other Sl. - Deriv. квасок, квасець, квасиво, квасіння, квасний-, -иця, -ник, квасити, кваснути, квасити, /с/квашений, /с/квашення; here also: квасоля from квасоля; FN. Квас, Квасний, -ник, Квасниця, etc. - Syn. кислий.

PS. *kvasb 'ts' (- an apophonic formation:) IE. **kuāt-so- : **kūt-so- 'ts', the latter evidenced by Sl. *kyslǫb, see КИСЛИЙ; Berneker 1, 656, 678-679, Pokorny 627-628, a. o.

КВАТИР/К/А see кварта́ра.

КВОЩОН AmUk. 'question', first recorded in 1963 (Bilash 344), also КВОЩИН.- Subst. ПИТА́ННЯ.

From E. question 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 377.

КВИЛЬ 'groaning, moaning; mewing', ModUk.; Bu. цвилль, OCS. (and other Sl. in deriv. only:) cvilǫti, cvilǫti 'to cry'. - Deriv. квилити, квилити, квиління; here also: цвилити, кволий.- Syn. жалібно стогнати, стіха плакати, жалібно кричати (про пта́хів), Слум. 4, I33.

PS. *kvilǫb : *kviliti/kvilǫti 'ts' without traceable kinship in other IE. languages, Berneker 1, 657.

КВИТ/УВАТИ/:квітувати.

КВІТ/КА/ 'flower', ModUk.; Ru цветы́, BRu. квет / цвет, Bu. цвет, OCS. cvetb, SC. cvijet, Sl. cvět, Cz. květ, Po. kwiat, LoSo. kwět, UpSo. kwét, Plb. kjot. - Deriv. квіточка, квітонька, квітинка, квітастий, квітистий, квітастий, - тість, -то, квітний, квітник, квітникар, -ка, -ство, -ський, квітництво, -ниця, -ницький, квітничок, квітнути, -нення, квітучий, /за/квітчаний, квітчастий, квітчаний, /за/квітчати, -ання, квітець; compounds: квітко-гриз, -ложе, -ніжка, -носний, рн. Квітка; FN. Квітка-Основ'яненко, Квітковський, Квітчак, Квітченко (Богдан I55). -Syn. частина рослини, переважно в вигляді пелюсток і маточки, яка має виразне забарвлення й запах; рослина з такими органами розмноження, КТС. IO7.

From Po. or in general WSl. *květ/ǫka/ 'ts' the organic Uk. continuation of PS. *květb being ЦВИТ, q. v.

КВІТУВАТИ AmUk. 'quit', first recorded in 1927 (Bilash 344), also КВИТУВАТИ. - Subst. покинути пра́цю.

From E. quit 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 378.

КВО : interj. to express croaking. - Deriv. квокати, -ння, квочка, MUK. квоканіє, квочет (XVII c. ЛСЛ. 89) . - Syn. ква !

An o/p. imitative formation, cf. РССтоцький 3, I60.

квО́дер AmUk. 'quarter', first recorded in 1915 (Bilash 346), also **квО́дир**, **квО́дра**. Subst. **чверть**, **чверть доляра**.

From E. quarter 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 377, Royick 83.

квО́лий 'feeble, weak, sickly', ModUk., wanting in other Sl. - Deriv. **квО́ленький**, **квО́литися**, **квО́лити**, **квО́ління**, **квО́лість**, **квО́ло**. - Syn. **слабий**, **тендітний**, **фізично нерозвинутий**.

Of uncertain etymology; its kinship with **квиль**/**квиліти** would show a curious semantic development: groaning, moaning (from pain, sickness) → *sick/ly* → feeble, weak; less persuasive is its connection with **х/вО́рий**, **орквА́ти/ся**, **Ильинский РФВ.78,206**, and **хиліти/ся**, **Васмер²2,219-220,228**.

квО́рт AmUk. 'quart', first recorded in 1972 (Koshelanyk 378). - Subst. **літр**.

From E. quart 'ts', Koshelanyk, l. c.

квО́ТА 'QUOTA', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **ча́стка**, **ча́стина**, **приписана норма**.

From Lat. quota 'ts.

квО́чка : **квО́кати**

кЕ abbr. of **каже**, first recorded in 1674, cf. Shevelov 684 ; see **казати**.

кЕ́БА, **кебе́та** 'ability, talent, skill, understanding, dexterity', ModUk., wanting in other Sl. Deriv. **кебе́тливий**/**кебі́тливий**, **кебе́тний**/**кебі́тний**.

In a special article devoted to this word in Київ 12:5,30, the author of this dictionary wrote as follows:

В вірші „До Основ'яненка“ Шевченко вживає між іншим слова „кебети“ в значенні „хист, здібність, талант, дар, уміння“. В першому „Кобзарі“ з 1840 р. це місце надруковано на стор. 94 так:

Эх! Якъ бы то... Та що й казать! —
Кебеты не маю.

Те саме находимо в другому виданні „Кобзаря“ з 1844 р. (вірш затитулований: „До українського писаки“), а в третьому з 1860 р. на стор. 43:

Эхъ якъ-би то!.. Та що й казатъ?
Кебѣти не маю.

Таке саме щодо пунктації й наголосу місце подибуємо в „Кобзарі“ з 1867 р. (стор. 46). В. Доманицький скомбінував із первісних текстів таке:

Ех, як-би то!.. Та що й казать, —
Кебети не маю. (Видання з 1910 р., стор. 45).

Новіші видання „Кобзаря“ теж не однозгідні щодо пунктації цього місця. Проф. Л. Білецький у своєму виданні творів подає:

Ех, як-би то!.. Та що й казать, —
Кебѣти не маю. (Видання-Тризуб, Вінніпег 1952, стор. 133), а підсоветські видання мають:

Ех, якби-то!.. Та що й казать!
Кебети не маю. (Видання „Художньої Літератури“, Київ 1958, ст. 51).

Неоднаковість пунктації й правопису не змінює значення цього слова, воно в усіх наведених контекстах визначає одне й те саме. Як нам відомо, цілість контексту перший пояснив В. Сімович у своєму виданні „Кобзаря“ (стор. 32):

„Талант, здатність — от тут то та поетична скромність, що, мовляв, у нього немає таланту співати про Україну“.

650

Подібне пояснення подибуємо в Л. Білецького (стор. 303):

„Кебети не маю, — себто таланту. Шевченко ніколи не хвалився, який він поет, навпаки, завши (так! Я. Р.) був скромний, натомість постійно висував на перше місце других“.

В протилежність до обох шевченкознавців, Митрополит Іларіон (д-р І. Огієнко) в своєму „Граматично-стилістичному Словнику Шевченкової мови“ (Вінніпег, так! Я. Р., 1961), стор. 116, не дає ніяких „граматично-стилістичних“ пояснень контексту, а обмежується тільки до ляконічного: „Кебета — хист, талант“, подібно як це зробив Б. Грінченко в своєму „Словарі“ ще в 1908 році.

Як бачимо, ніодин із дотеперішніх шевченкознавців не поцікавився походженням слова „кебета“ й його первісним значенням та не втягнув етимології цього слова в пояснення до „Кобзаря“, чи в словник Шевченкової мови, хоч в українському мовознавстві були вже спроби в цьому напрямку.

Перший етимологізував це слово А. Кримський. В праці „Древнекиевский говор“ (Київ 1907), стор. 12, він виводить „кебету“ з турецько-арабського „tebijet“ — звичка, природа.

Чи не під впливом Кримського був В. Кобилянський, що в „Науковому Збірнику Праць І, Мовознавство“, стор. 80, виводив слово „кебета“ від арабсько-турецького kuwwa — kuwwet „сила, міць, влада“. У Локоча про це гасло читаємо на стор. 101 ось що:

Ar. kuwwa: 'Kraft, Stärke, Macht', tk. kuwwet 'dass.'; hieraus bulg. serb. kuwet, bulg. kowet 'dass.'.

Про обидві етимології є згадка в журналі „Українська мова в школі“, т. 10 (1960), стор. 60—61, без якихось нових пояснень.

Це слово проаналізоване тут із становища його структури: Наростки -а (в слові :кеба), -ета (:кебета), -іт (:кибіт) та -ість (:кибість) вказують на те, що це слово не чужого, а таки свого, українсько-слов'янського походження. Різновиди пня: кеб- киб- в українській мові, а коб- в інших слов'янських, напр. кобь „геній“ у старо-церковно-слов'янській, коба „щастя“ в болгарській, коб „добрий знак“, „лихе пророцтво“ в сербській, куобе „дух“ у полабській і т. п., привели нас до висновку, що українська кеба — кебета й інші різновиди, це пізніша деформація праслов'янського кореня *коб — „геній“, „дух“, що в різних варіантах зберігся до сьогодні в слов'янських мовах. Обширно займається ним Е. Бернекер у своєму етимологічному словнику, том I, стор. 535, правда, не включаючи сюди української кеби-кебети.

Етимології Кримського-Кобилянського поза фонетичними труднощами (у → е, в → б) не видержують критики головню з тієї причини, що не беруть до уваги всіх форм-різновидів, зв'язаних із цим словом, отже не тільки кеби — кебети, але й киби — кибости — киботи, що їх нотують словники.

КЕВ ! interj. imitating voice of kites.

Deriv. КЕВ-КЕВ! КЕВКАТИ. — Subst. кав,кіав!

An O/p.interj., РССтоцький 3, I 59.

КЕЇЛЯ , SovUk. кеґля and кеґель 'skittles, skittle-pin', ModUk. — Subst. дерев'яний стовпчик для поцілу рукою кулюю.

From ModHG. Kegel 'ts'.

кедв SoCr. 'nicety, delicacy, subtlety', first recorded in the XVII c. (Дже 165). — Deriv. кедвезовати, кедвешний, —но. — Subst. мїлість, хоробїсть.

From Hg. kedv 'ts', ДЖЕ ,l.c.

КЕДР 'cedar', M Uk. кедръ (XVII c. ЛСЛ. 89), QES. кедръ (Остр.єв.); Ru. кедр, Po. cedr, etc. — Deriv. кедрик, кедровий, кедровина, кедрїна, кедрївка, кедрїнка; Кедрїн-Руднїцький. — Syn. пївдєнне вїчно-зелєне дєрево.

From Gk. kédros 'ts',
VASMER² 2, 221.

КЕДРІНА see the preceding entry.

кедь Wd.(Lk.) 'when', Slk. ked'. - Subst.

КОЛІ́.

From Slk. ked' 'ts' being abbr. of kedy 'ts'.

Кейда AmUk. 'Kathie', first recorded in 1915 (Bilash 347), also **Кейді, Киді, Кйда.**
- Subst. **Катерина, Катря.**

From E. Kathie 'ts', Bilash, 1. c.

кейк AmUk. 'cake', first recorded in 1909 (Bilash 348), also **кйк, кекс, кикс.** - Subst. **торт.**

From E. cake 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 380, Royick 80.

кейс AmUk. 'case', first recorded in 1963 (Bilash 349), - Subst. **скринька; розправа.**

From E. case 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 381, Royick 84.

кек AmUk. 'keg', first recorded in 1907 (Bilash 347), also **кег, киг** - Subst. **баріло, бочілка.**

From E. keg 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 338.

КЕКС 'cake, bun', ModUk. - Deriv. **КЕКСИК.** - Subst. **чотирокутний хлібчик; булочка.**

From E. Npl. cakes, see кейк.

КЕЛЕП 'iron stake with handle formed like a hammer; tortoise shell', ModUk.; Ru. dial.

келеп 'reed, stick, rod', wanting in other Sl. - Deriv. **келепйше, келеповий.** - Subst.

старовинна ручна зброя, що має форму молота, насадженого на довгий держак, СЛум. 4, 139.

From Tk. кѣлѣпѣ 'rod, pole', Vasmer², 2, 221, Berneker 1, 499.

КЕЛІЯ 'cell'; MUK.OUK. келия; BRU. келія, Ru. келья. - Subst. окрема кімната в манастирі, тюрмі, тощо.

From Gk. kellion 'ts' (which in Lat. was borrowed as cella, hence E. cell).

КЕЛЬМА = **кельня.**

КЕЛЬНЕР 'waiter', ModUk.; Po. kelner. - Deriv. **кельнерка, кельнерський.** - Subst. прислужник у ресторані, гарсон.

From ModHG. Kellner 'ts', РССтоцький 4, 215.

КЕЛЬНЯ 'ladle; trowel', ModUk.; Po. kielnia (XVI c.). - Subst. мулярська лопаточка.

From MHG. kelle 'ts', РССтоцький 4, 164. yet, in view of its form Po. mediation is to be assumed, cf. Berneker 1, 499, followed by Richardt 64, Sławski 2, 142.

кѣмпа ¹ 'river-island', Wd. first recorded in the XIX c. (Желеховський I, 341). - Deriv. кемпiна. - Subst. острiв на рiцi.

From Po. kępa 'ts', Richhardt 64; according to Vrabie 153 from Rm. cęmp; doubtful.

кѣмпа²=**кiмпа** AmUk. 'camp', first recorded in 1915 (Bilash 350). - Subst. табiр; кабiни.

From E. camp 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 339, Royick 80.

кѣмпiнг, SovUk. кемпiнг 'camping'. Subst. табiр для автотурiстiв, Слум. 4, 140.

From E. camping 'ts'.

кѣн AmUk. 'can', first recorded in 1963 (Bilash 351). - Subst. бляпанi банка.

From E. can 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 341.

кенгурi see кангур.

кѣнди AmUk. 'candy', first recorded in 1933 (Bilash 352), also кенди, киндо. - Subst. цукѣрок.

From E. candy 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 342, Royick 81.

кѣндир 'kendyr, Indian hemp', ModUk.; Ru. кедырь. - Subst. рiд конблi.

From Tk.-Osm. kendir 'ts', Miklosich TE.108.

кѣндюх 'stomach (of quadruped animals)', ModUk. - Subst. шлунок.

Etymology uncertain; taking into consideration such Uk. -юх formations as калюх (: кал) 'intestine, gut', болюх (: бiль) 'excrescence, outgrowth, node, wart', китюх (: кита) 'fox-tale', etc., one is inclined to see in кѣндюх an analogical -юх formation with root *ken- /*kyn- : кидати with -n- after a vowel "either patterned on Po. or inserted independently" like in вантаж, плѣнтатися, etc., cf. Shevelov 141; its connection with кѣндя, though possible, cannot be substantiated semantically.

кѣндя, кiндя, usually Npl. кѣнди, кiнди 'felt-boot', ModUk.; BRu. кѣньги, Ru. кѣнга, кѣньга. - Subst. повстяна валянка.

From Finnish kenkä, Gsg. kengän 'boot', Berneker 1,500, Vasmer² 2, 223.

кѣнтавр 'centaur', ModUk., known to all other Sl. - Subst. постать iз людською головою й грудьми й кiнським тулубом.

From Gk. kéntauros 'ts'.

кѣнi, also канi, colloq. канойка, **кѣню** AmUk. 'canoe', first recorded in 1912 (Bilash 354). - Subst. легкий чѣвен.

From E. canoe 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 343.

656

кѐп¹ AmUk 'cap', first recorded in 1930 (Bilash 354). - Subst. шапка.

From E. cap 'ts', Bilash, 1. с.

кѐп² 'stupid', ModUk.; Po. kiep. - Deriv. кѐпський, -ко, - Subst. глупий, дурень.

From Po. kiep 'ts', Sławski 2.151.

кѐпеняк SoCr. 'coat', first occurrence XVIII с. (Дже 166). - Subst. пальто, шинеля.

From Hg. kѐpnyeg 'ts', Дже ,1.с.

кѐп/к/а : кѐп1.

кѐпкувати : кѐп2, see кпѐти.

кѐрма, also **кѐрмо** 'steering wheel; helm; lead', ModUk. - Deriv. кермувати, -ання, керманіч, кермовий, кермуватися. - Syn. керівніцтво; стерно, керувальний прилад.

From MHG. ker 'turn' see керувати.

керніця see криниця.

кѐросина, SovUk. керосін 'kerosene', ModUk.; Ru. керосин, dial. карасин. - Deriv. керосінка. - Subst. зѐмний олій, Кузеля 154.

An artificial formation based on Gk. kѐros 'wax' and suffix -ина.

кѐр/р/рат see кират.

кѐрсѐт/к/а see горсѐт, корсѐт/ка/.

кѐрт SoCr. 'orchard', first recorded in XVII с. (Дже 166). - Deriv. кѐртик, кѐрточка. - Subst сад.

From Hg. kert 'ts', Дже, 1.с.

кѐртина, кѐртиця Wd. see крѐт.

кѐрточка : кѐрт.

кѐрувати 'to govern, lead, guide, instruct, direct, to rule, manage, control', ModUk.; Po. kierować. - Deriv. по-, с-керувати, -ання, керівний, -ник, -ниця, -ничий, -ніцтво-, -ніцький, керуватися. - Syn. спрямовувати, вести по якому-небудь шляху, вчити, як треба діяти; управляти, завідувати, здійснювати владу (в установах, на підприємстві), КТС.107.

According to РССТОцький 4, I74 it is a direct borrowing from MHG. ker 'direction'; yet, Richhardt 64, Sławski 2, 156, a.o., consider it a Po. loanword - kierować 'ts'; the matter requires further study and more adequate documentation.

КЕРЧ GN. 'Kerch(in Crimea)', Ouk., OES.

Кърчевъ (Тмутороканський камінь, XI с.),
 ru. Керчь. - Deriv. кърченський, кърченець,
 кърченка. - Subst. Пантікапей (гр. X с.),
 كرش (араб.).

ModUk. КЕРЧ instead of assumed *Корч/іъ/ is
 due to Tk.-It. mediation with their vowel harmony,
 cf. Shevelov 60, Трубачев in Vasmer²², 226 (:
 КЪРЧЪ 'mouth, throat'); according to Мельхеев
 OES. керъ meant 'mountains', and Staszewski 143
 does not offer any plausible explanation of the
 name; finally the unacceptable etymology of
 Абаев, ВЯ. 1, 99 (from кърчи 'smith') might
 be recorded here for bibliographic reasons.

кѣбель Wd. 'tub, pail', ModUk. :Ru. kibel. - Subst.
 ведрѡ. - From ModHG. Kübel 'ts', РССтоцький 4, 147.

КИВАТИ, кивнути 'to nod, beckon', M Uk.
 киваю главою (XVII с. ЛСЛ. 90); BRu. киваць,
 Ru. кивать, Bu. кивам, OCS. pokyvati, SC.
 kīvati, Sln. kīvati, Cz. kývati, Slk. kyvat', Po.
 kiwać, LoSo. kiwaś, UpSo. kiwaś. - Deriv. киван-
 ня, на-, по-кивати, киватися, кивнутися,
 кив/ок/. - Syn. робити коливальні рухи, по-
 хитувати з боку на бік; вказувати рухом
 голови; прикликати когось, давати знак
 комусь, КТС. IO7.

PS. *kyvati/ *kyvnti 'ts', IE. root **kū-:
 **кеу- 'to bend', Pokorny 588.

КІДАТИ, кіннути 'to throw, hurl, cast, fling,
 launch', M Uk. кидати (I472 ССМ. I, 474), ки-
 дяся на когó (XVII с. ЛСЛ. 90), Ouk. кы-
 дати, кидати; BRu. кидаць, Ru. кидать, Bu.
 кина, SC. kīdati, Sln. kīdati, Cz. kydati, Slk.
 kydat', Po. dial. kidać, LoSo. kidaś, UpSo. kidać. -
 Deriv. кидатися, кіннутися, кидання, кіннен-
 ня, кидок, ви-, від-, за-, на-, під-, по-, при-,
 роз-кидати, ви-, від-, за-, на-, під-, по-, при-
 роз-кіннути, -нення, ви-, по-кидьок ітп. -
 Syn. примушувати летіти.

PS. *kydati (cf. OCS. iskydati, sьkydati sę
 'ts', IE. root ** /s/kūd- : /s/keud- 'to shoot',
 cf. Lith. skudrūs/skaurūs 'agile, quick', Latv.
 skaudrs 'ts', Skt. cōdati, cōdayati 'he drives', Gk.
 kydiās, Hes. (?), Alb. heth 'I throw', OIc. skjōta, AS.
 scēotan 'to shoot', OHG. sciozan, Goth. (by chance
 not recorded) *skiutan, etc. ; cf. Kluge 307, Pokor-
 ny 955-956, Vasmer²², 230, a.o.

КИЗІЛ/ь/ 'cornel, cornelian cherry; dog-berry;
 hound-tree', ModUk.; Ru. 'ts'; кизильник, кизиль-
 ловий. - Syn. чагарникова рослина або дерев-
 це з жовтими квітками та істинними ягодами;
 ягоди з цього дерева, Слум. I48.

From Tk. kezel 'red' (referring to fruit), Miklo-
 sich 116, Berneker 1, 506, Vasmer²², 230.

КИЗЯК see кизяк.

КІЇВ, Gsg. Кієва (not: Кііва), Lsg. у Кієві (not: Кііві, etc.) GN. 'Kyiv, (arch.) Kiev - capital of Ukraine'; M Uk. Києв (1493 CSM 1, 474), в Києво (1465 ibidem), Кієва Gsg. (1481 ibidem), в Києве (1571 Петиція київської шляхти до короля - рукопис), в Кієвѣ (1622 Вѣршѣ К. Саковича), в Кііовіи (1627 Беринда), Нижній городъ Кієвѣ (1695 на пляні Подолу), Кієвѣ / Києвѣ (XVIII с.); OUK. в Києве (1433 CSM 1, 474), Кієвѣ (1446 ibidem); in Нуратиан chronicle:

Поляномъ же живущимъ особѣ и владѣющимъ роды своими, яже и до сея братья бяху поляне, и живяху кождо съ родомъ своимъ. И быша ѿ брата, единому имя Кий, а другому Щекъ, а третьему Хоривъ, и сестра ихъ Лыбѣдь. И сѣдѣше Кий на горѣ, кдѣ нынѣ увозъ Боричевъ, а Щекъ сѣдѣше на горѣ, кдѣ нынѣ зоветься Щековица, а Хоривъ на третей горѣ отнюдуже прозвася Хоривица; створиша городокъ, во имя брата ихъ старѣйшаго, и наркоша и Києвѣ (XV с. Іпат. 7);

OES. Кієвѣ, BRU. Кієу, RU. Кієв, PO. Кієв, SLK. Куєв, - Deriv. кийнині, -янка, -янський, київський, Кіівшина, Кієвець, Кієво-Братський, Кієво-Видубицький, Кієво-Михайлівський Золотовѣрхий монастирі, Кієво-Могилянська / від 1938: Українська Могилянсько-Мазепинська / Академія, Кієво-Печерська Лавра, Кієво-Печерський Патерік (XII с.); MUK. киє / в / ски / й / (бл. 1500 CSM. 1, 474), Воєводе Кієвѣскому (1487 ibidem); OUK. Кієне (XV с. Іпат., л. с.), києвский (1437 CSM. 1, 474), києвський (1438 ibidem), Києвѣць / на Дунаю, XV с. Іпат. л. с.), а. о. -

Суп. столиця України, / в давнину: / столиця княжої Русі.

The traditional deriv. of the name КІЇВ from PN. Kyj - a legendary founder of the city, as cited above from Нур. chronicle, is still being adhered to by historians (e.g. Д. Лихачев, Б. А. Рыбаков, О. Пресняков, М. Брайтчевський, а. о., cf. Н. Полонська-Василенко Історія України I т., Мюнхен 1972, стор. 78, 89-90), geographers (e.g. Staszewski 144, Мельхеев 45, а. о.) and even linguists (Vasmer², 230, Kowalenko 555.2, 406, а. о.) despite Грушевський's warning that

цїле се оповідання про київських братів було тільки т. зв. етимологічним мітом: з імен місцевостей зроблено історичні особи / Грушевський I, 380/;

perhaps lack of a "non-mythical" etymology in lieu of the above negative criticism of Hrushevs'kyj was the reason why later Uk. historians either avoided toponymic digressions re origin of Kyiv (e.g. M. Antonovych A History of Ukraine, Praha 1942, 2nd ed. Winnipeg 1966), or demonstrated a cautious elusiveness in this matter (e.g. D. Doroshenko in his History of Ukraine published in Munich in 1966, p. 21; N. Polons'ka-Vasylenko, op. cit., а. о.).

It was in 1949 that the author of this ED. ventured a new explanation of the name Kyiv, viz.

треба цій назві надати первісний зв'язок із словом кий у розумінні палиця; вона могла відноситися спершу до к и і в

- палисади, яким був обгороджений старий город/Пропамятна книга УНДому, Вінніпег, 1949, стор. 800/.

This etymology was later repeated in two editions of *OnIVAN* No.2 (1951, 1957), at the V International Congress of Onomastic Sciences in Salamanca in 1955, cf.:

Шведський Київ. - Коли в Саламанці в 1955 р. я прислухався до доповіді одного з шведських ономастів про походження й значення назви "Стокгольму" ("окружений палисадою горб") у мене утвердилося переконання про слушність моєї гіпотези про генезу назви "Києва", яку я висунув іще в 1949 р. ... Стокгольм як тип назви відповідає значенню Києву. /Яр. Рудницький з подорожі до Скандинавії 1957, Вінніпег-Осло, стор. 77 - 78/;

and it was in this spirit that he presented his paper on "Typology of Namelore" at the VIII International Congress of Onomastic Sciences in Amsterdam in 1963, cf. its *Proceedings* (published later in The Hague-Paris 1966, pp.433-441); as one of the striking examples of popular, non-scholarly, legends the "etymological myth" of Kyj was cited in this paper (p.434); during 1960s and 1970s the above explanation was repeated on various occasions in JBR.'s lectures, seminars, discussions. With appearance of the 2nd volume of Георгиев s.v. КИЙ 'stick' the following GN. in Eu. were brought to at-

ention of the scholarly world: Кий, Кий дол, Киево, Киевица, Кийовец, Киевци, Киеците, Киево то, Кийковското, Кишица, Кевград а.о.; considered as deriv. of КИЙ (p.356) they confirmed JBR.'s etymology of Київ of 1949; moreover, there were no negative responses to it in the etymological research: Київ as an orig. "palisaded settlement" - "киями" /палисадою/ окружене поселення, and П.П.Толочко in his *Історична топографія стародавнього Києва /Київ 1972/* reconstructed Kyiv of the VI ff. cc. on p.42 as follows:

"Київські
поселення

1 городища
VI - VIII ст. "

(Vignette).

In the Uk. émigré scholarship JBR.'s etymology of Kyiv of 1949 was repeated in 1970 by В.Чапленко (- for unknown reason without reference to JBR.'s above quoted publications), viz.

Значення слова «кий» як дерев'яного кілка могло дати розуміння назви «київ» як фортеці, збудованої з кийів, збудованої так, як пізнішого часу будували свої «січі» українські козаки. П. Куліш записав від одного запоріжця спогад про те, як ті січі будовано: «Як зібрались гайдамаки в Мотронинському лісу, то зробили собі січ. Вибрали таке місце, що з трьох боків байрак, а з четвертого поставили башту. Кругом обрубались лісом» ... Покликавшись на цей запис, Б. Грінченко пояснив слово «обрубались» як «обгородили частоколом». А що слово «рубати» семантично майже тотожне із словом «сікти», то звідси легкий перехід і до слова «обсікатись» у такому ж значенні, тим більше, що в того ж Грінченка є й слово «обсікати» в значенні «обполувати» (городину)... У В. Дала є вислів (північний) «осъчь мѣсто»

— «обнести пряслами, огородить, осѣкать дачу» (в лісі) — робити межові просіки. Є в Даля й слово «сѣча», що його він пояснює як «заваль ізъ деревъ». Даль також написав, що, «можливо, від нього походить і назва Січі Запорізької». А навколо Києва в давнину були великі ліси, як про це свідчить і наш Початковий літопис, було з чого будувати таку «січу» на наддніпрянських горах.

/Наукові Записки УТГІ, Мюнхен, 21/1970,
стор.135/

Though acceptable as an etymological epigonism this explanation stands in a crass contrast to Chaplenko's further haphazardly and inconvincibly presented "Adyghe" affinities, viz.

Utilizing his discovery of the Adyghe substratum of Indo-european languages (or the retention of proto-Indoeuropean status in Adyghe language), author explains the etymology of all known names of Kiev, the Ukrainian capital city, and other names, related to that city. Among these are words «Kyiane», the «Kiev» proper, the reported by Constantine Porphyrogenetos name Κιάβα, the word Μητρόπολις (used on Ptolemy's map) and its reflection in the phrase found in historical records: «Kiev — the mother of Rus cities». After establishing that in many various Slavonic countries words «Kiev» or «Kievets» often appear as names of towns or cities, and remarking on the popularity of the name «Kyi» and «Kay» (as in Kaius Julius Caesar) in ancient world, author offers the following explanation: originally, these words were nouns with several meanings, such as a cudgel, a mountain, a robust man, even a hair-style favored by the nobility. All these homonyms were related through a common etymological «ancestor», retained in the contemporary Adyghe as the word «кы» which denotes a «handle» (as in a vessel) or a «grip», and which derives from the verb «кыи», «to grow». Words «кы» and «jэ» (a pronoun, 3rd person, which later lost its terminal «э») were the basis for the Ukrainian «Kyi» and Polish «Kij», both meaning «a cudgel». Originally, «Kyi» was used to denote the highest hill or mountain in the area of the present-day Kiev; later, this part of the city was described by Slavonic word «hora» (a mountain), to differentiate it from the «Podil» (a low-laying part of the city). People who settled on this hill were

known as «kyiane» (meaning, perhaps, «mountaineers»), which word had certain matriarchal connotation, since the suffix «-ane» has its origin in Adyghe «анэ», meaning «mother». When a fortification was built, this mountain came to be known as Κιάβα or Κιοβα (as recorded by Porphyrogenetos in his tenth century manuscript). These words meant «a built-up mountain», since their second component hails to the Adyghe «еуэн», — to hammer together, to build upwards. Eventually, this word transformed to its Slavonic form «киевъ». Initially this was a generic word, denoting any fortified site, as evidenced by its wide-spread usage in various localities. This meaning was retained as late as the tenth century, when Constantine Porphyrogenetos used it with an additional word, — Σάμβατας, — which he used as a proper noun, to single out this particular «Kiev» from among all other «Kievs». Etymologically, this addendum is similar to «Kiev», but is of a different origin, being comprised of words Σαμ- (a head) and -βατας (a stick). Σάμβατας was often used as a person's name, vis., by Antens and Armenians. In the question of legendary alleged founders of the city of Kiev (the three brothers, Kyi, Shchek, and Khoriv), author agrees with M. Hrushevskyj, who states that this is merely an «etymological myth», a case of names of ancient localities being interpreted as names of persons. Author elucidates the etymology of all three names in their original usage: «kyi» (see above), «Shchekovytsia» and «Khorevytsia». He also interprets the name «Libed», that of the sister of these alleged brothers, and points out that this was a name of a river. Author also explains the origin of names of several mountains in Kiev region (still in use to-day): «Batieva», «Lysa», and «Chorna». The first of these is a residual of the component βατας and the other two are but Slavonized copies of Adyghe words.

/ Наукові Записки УТГІ... стор.146-147/

*

While discussing Gk. forms of Kyiv: Κίαβον, Κιοάβα, Κιοβα (X c. Constantinus Porphyrogenitus) Shevelov 156-157 explains persuasively the character of the vowel -e- in the suffix of the name -евъ; he refers to its Ar. form -āba recorded in 951 by Ar. writer al-Istahri (full name: Kūjāba)

as well; other Ar. records, e.g. Kujabah, together with LLat. Cuieva of Thietmar (8,74), point to the orig. -ū- in the root of this toponym which is in full accordance with the proto-form of the appellative КИЙ, q.v.; if one assumes the change of long -ū- into -y- for the time around the VIII c.A.D. (cf. ШЕВЕЛЬОВ 634) then the above Ar. and Lat. forms give evidence of the existence of the name of Kyiv before its Gk. or Sl. records, i.e. before the VIII c.A.D.

An important, hitherto unnoticed, argument in support of the present author's etymology of the name of Kyiv is the OUk. and OES. designation of the inhabitants of this city -Киѣне 'Kievites' (Нур. 7); although in Ru. it was substituted by Киевляне it had been continuously in use in Uk. through centuries; the ancient Кѣѣне points to the orig. form *Кѣѣй or Npl. *Кѣѣи for the name of the city, its extension by the suffix -евѣ (and subsequently the new formation Киевляне) being the secondary phenomenon in its development; thus the deriv. of Кѣѣв from КИЙ is confirmed indirectly by Кѣѣне of the Book of Annals (Нур. chronicle).

Finally, it should be mentioned that the author's deriv. of the toponym Kyiv from an appellative was proposed also by Vernadsky; however, instead of adhering to a Sl. root Vernadsky derived it from "Turkish word kiy ('bank of a river')"; Ancient Russia 333; in view of several names of the type of Kyiv on various Sl. territories this explanation of the origin of our toponym is hardly acceptable.

КИЙ 'stick, staff, kudgel', M Uk., OES. кий, кѣѣй, ВRu. кій, Ru. кий, Вu. dial. кий, Po. kij. -

-Deriv. кийок, кийак/а/, кийочок, кийкуватий, кийовий; FN. Кий, Киян, Кияш, Кияшук, Кийок, Киянченко, Кияшук, Кийовський; GN. see Кѣѣв. - Syn. ломач/ка, ціпок, палиця.

PS. *kyjb 'ts', IE. **kū-ios : **kāu-/kəu-, cf. Lith. káuti 'to beat', Latv. nuokaūt 'to kill', Lat. cūdere 'to beat', ToA. kot, ToB. kaut 'to split', OHG. houvan 'to hew', AS. heawa, OIc. hoggva 'ts'; here also Sl. *kovati see КУТИ, and КУЗНЯ; Pokorny 535, Kluge 137, Trautmann 122, a.o.

КИЛА 'hernia, rupture', M Uk. (XVII c.), CS. kyla, known to all other Sl. - Deriv. кїлавий, -вість. - Syn. Грїжа.

PS. *kyla 'ts', IE. **kūlā 'swelling, tumour' : **kāu/ə/lā 'ts', Pokorny 536, Kluge, 116, Trautmann 144 a.o.

КИЛИМ 'carpet, rug', Mod Uk.; Ru. ts, Po. kilim. - Deriv. килимок, килимар, -ка, -ство, -ський, килимник, -ниця, -ницький, килимчик, килимоткач, -ткацький, килимсамоліт; FN. Килимник, Килимняк. - Subst. диван для застелювання чоґось.

From Tk.-Tt. kilim 'ts', Lokotsch 94, Vasmer² 2,232, Sławski 2,161 - all following Berneker 1,503-504 and Miklosich TE. 2,111.

КИНДЖАЛ 'dagger, poniard', ModUk.; Ru. кин-
жа́л, Po. kindżał, etc. - Deriv. кинджалик,
кинджа́льний. - Syn. меч, ніж.

From Tk. Osm. xanjar 'ts' Miklosich TE.1,307,
Berneker 1,384, Vasmer²²,234, see also чинга́л.

КІНДЕРГАРДИН AmUk. 'kindergarten', first
recorded in 1972 (Koshelanyk 382). - Subst. дж-
тя́чий садок.

From E. kindergarten 'ts', Koshelanyk, l.c.

КІНДИ, кіндя see кендя.

КІНУТИ/СЯ/ see кидати/ся/.

КИПАРИС 'cypress', Ouk., OES. кѣпарисъ,
Ru. ts, Po. cyprus. - Deriv. кипарісовий. -
- Subst. південне вічно-зелене дерево пі-
рамідної форми.

From Gk. kyparissos 'ts', Vasmer²²,235.

КИПІТИ 'to boil, bubble, seeth', M Uк.
кипю́ (XVII с. ЛСЛ. 90), Ouk., OES. кипѣ-
ти; BRU. кіпець, Ru. кипѣть, Ви. кипя́, SC.
kírjeti, Sln. kípěti, Cz. kypeti, Slk. kypiet',
Po. kipieć, LoSo. kipeš, UpSo. kipič, OCS. ку-
рѣти. - Deriv. кипіння, за-, на-, по-, при-

кипіти, -іння, кипінь, киплячий, кипучий, -чість,
кип'яток, кип'ятити/ся/, кип'ятильний, -ник,
-ня, кип'яч/ка/, /за/кип'ячений; FN. Кип'як, Ки-
пінський, Кипибіда (Богдан I56), Syn. клеко-
тіти, булькотіти, вирувати, пінитися від гаря-
чі; палко виявлятися (про людину).

PS. *kypēti 'ts', BS. *kūpētēi, cf. Lith. kū-
pėti, Latv. kūpēt 'to steam, smoke'; Berneker 1,677-
678, Brückner 230, Trautmann 147, Fraenkel 1,325-
326, Vasmer²²,235-236, Sławski 2,167-168, Pokorny
596-597, a.o.; see also квапити/ся/.

КІРАТ Wd. 'trestle, winch', ModUk.; Po. kierat.
Subst. колесо-машина, крутилка.
From ModHG. Kehrrad 'ts'.

КИРІЛО, *аиh.* КИРИЛ PN. *Кучуло, Сучилл'*,
МУК. Куріалъ (I627 Беринда), Кірдіал, Кірі-
ліа С. 59, (I484 Пом'яник), ОУК. МЦА КОАМЕ
РА ВЪ КЪ ДНЬ ПРЪС(ТА)ВІСА ГЛЪ ВЪ ХИИ МИТРОПО-
ЛИТЪ КЮРИЛО (ХИ С. К СОФ ГРАФИТО); РУКР-
РАДЛ. -

-*DERIV.* Кирілович, Кирілівна, Кирілець, Ки-
рілко, Кирко; Куріло, -лович.; кирілиця.

-*FN.* Кіріл, Кірілів (Богдан I2I), Куріло-
вич. -

-*SN.* Кирілівка, Кирілівська. -

-*SUBST.* МУК. почтєнъ, или ма господинъ,
I627, Беринда.

FROM Gk. Kyriillos 'lordly, masterly';
kyrios 'the lord', Klein 1, 393, Петров-
ский I32. /T.S./

КИРПА 'nose turned up; flat-nosed man; death', ModUk., wanted in other Sl. - Deriv. **кирпань, кирпáтий, -тэнький, кирпонóсий, FN. Кирпан, Кирпляк (Богдан IГЗ).** - Syn. **корóткий, задёртий догорй нис; людина в такйм нóсом; смерть, Слум. 4, I52.**

According to Janów, JP. 23, 105-110, the word derives from PS. root *k_{yp}- , IE. ** /s/kerp- 'to cut, с_пар, haw'; accordingly the orig. meaning would be: 'a cut nose'; see also пер-кáтий, пиркáтий.

КИРПИЧ 'fuel of dung and straw (in the shape of bricks); peatblock', OUK., OES. **кирпичь**; Ru. ts; Syn. **пéгла-кiзьяк.**

From Tk.-Tt. kirpič 'ts', Miklosich 115, Berneker 1, 501, Vasmer², 238, a.o.

КИСЛИЙ see the following entry.

КИСНУТИ 'to turn sour', M Uk. **кiсну** (XVII c. ЛСЛ. 90), OUK., OES. **киснути**, BRu. **кiснуць**, Ru. **кiснутъ**, Bu. **кiсна**, Ma. **кiсне**, OCS. **vъskysnŭti**, SC. **kisnuti**, Sln. **kisniti**, Cz. **kysnouti**, Slk. **kysnut'**, Po. **kisnąć**, LoSo. **kisnuś**, UpSo. **kisnuć**. - Deriv. **за-, окиснути, ви-, за-, про-кисати, -ання, кислятина, /с/кислий, кислота, кисленький, кислиця, кисличка, кислуватий, -тисть, -то, кислочий, кисляк, кисіль, кисень, кисеневий, кисневий** ітд. - FN. **Кисак, Киселко, Киселиця, Киселюк, Кисіль, Кисілівський, Кисілівич, Кисленко, Кислий, Кислюк (Богдан I56).** - Syn. **ставати кислим. квасніти.**

PS. *kys/nŭ/ti 'to become wet, to soak', IE. root **k_{uat}- : ** kūt- extended by -s- with Sl. simplification of t+s > s (cf. apophonic PS. *kvasb - KBAC); Vasmer², 239-240, Sławski 2, 173-174, Pokorny 627, a.o.; Machek's deriv. from PS. *kypēti 'to boil', i.e. *kyp-s-ati > *kysati, though bold and original, is less persuasive, cf. his ED. 254.

КИСТЬ 'hand', MUK. **кист** (XVII c. ЛСЛ. 90); BRu. **кiсць**, Ru. **кисть**, CS. **кисть**, SC. **kist**, Sln. **kist**, Cz. dial **kyst'**, Slk. **kyst'**, Po. **kiść**, - Syn. **кінцівка руки, що складається з трьох частин: зап'ястя, п'ясти й п'яти пальців; рука, долоня; /перенóсно:/пéнзель, долото.**

PS. *kystb < *k_{yt}-tb, cf. **кiта.**

КИТ 'whale', OUK., OES. **китъ** (rarely:) **китосъ**; OCS. **kitb**. - Subst. **рiд морського ссавця, /популярно:/ "рiба-кит".**

From Gk. **kētos** 'ts', Berneker 1, 506, Vasmer², 240.

КИТА 'cluster, tuft; heap of straw; fox-tale', ModUk.; Ru. dial. **кiта**, BRu. **кiт/к/а**, Bu. **кiтка**, SC. **kita**, Sln. **kita**, Cz., Slk. **kyta**, Po. **kita**, - Deriv. **китиця, китичка, кiтка, китчастий, киточка, китюх.** - Syn. **в'язанка, пучок, букет; лiсячий хвiст.**

PS. *kyta 'ts', with no certain IE. affinity; most scholars refer it to **чуб**, cf. Berneker 1, 679, Brückner 231, Sławski 2, 178, a.o.

КИТАЙ/КА/ 'taffeta', ModUk. ; Ru. кита́йка, Po. kitaj/ka/. - Subst. під шовкової матерії, Кузеля 155.

Deriv. from GN. Кита́й 'China', the name itself coming from Tk.-Osm. Xytaj 'northern China', the ultimate source being EN. K'itan 'a Tunghuz tribe which conquered China in the X c.', Vasmer² 2, 240-241.

китель also китель 'single-breasted jacket', ModUk. - Subst. однопортна куртка.

From ModHG. Kittel 'ts'.

КИТЯГ, китяк : кита.

КИХ! interj. expressing cough, laughter, ModUk. - Deriv. ких/ати, - ання, ких-ких! - Syn. КАХ! КАХІ!

An imitative primary interj.

КИЦ! interj. for scaring cats: scat! ModUk.

See **киць!**

КИЦИБАБА 'blindman's buff' (game), ModUk.

A compound: киц/ь/! + баба, see s.vv.

КИЦЬ! interj. for calling cats, ModUk. - Deriv. кіця, кіцькати, - ання, киць-киць!

An o/p. interj. based on **кіт**.

КІЧЕРА 'bushy mountain top', ModUk. ; Po. dial. kiczera. - Deriv. кичерка; GN. Кичера, Кичерка (several oронума in the Carpathians - Hc., Bk., Lk.). - Syn. гора́ покрита аж під вершок лісом, Кузеля 155.

From Rm. chiceră 'ts', Шелудько 134, Cioganescu 169, Vrabie 158, Врѣбас 39, Tiktin 338 and JBR. in Бойк.24.

КИШЕНЯ 'pocket', M Uк. кишэня (XVII c. ЛСЛ.90), BRu. кішень/кішеня, Ru. кишэня, CS. kišěň (XVI c.), Po. kieszeń/kieszonia, Slk. kešen', Plb. kesén 'stomach'. - Deriv. кишэнька, кишэньвий, кишеньковий, GN. Кишэньки. - Syn. полотняний мішечок вшитий (із-споду) в одяг.

Deriv. from **кішка**, see s.v.

КИШИНІВ GN. 'Kyshyniv, Kyshinev (in Bessarabia)', Ru. Кишинёв. - Syn. столиця Бесара́бії.

From Tk.-Tt. Kyslanāv, Crimean-Tt. Kyslakānāv : kysla 'winter-quarters', cf. Радлов 2, 838, Vasmer² 2, 242.

КИШІТИ 'to swarm, seethe, move about in crowds, quantities', ModUk.; BRu. кішаць, Ru. кишеть. - Syn. рухатися, ворухитися в великій кількості.

PS. * kyšēti 'ts', BS. root * kūs-, cf. Lith. kušėti, kušù 'to get excited', Latv. kustēt 'to move', Matzenauer LF.8, 165, Miklosich 158, Brückner 278, a.o.

КИШКА 'intestine, gut', М Ук. кишка (XVII с. ЛСЛ90), Ru. кишка, Po. kiszka, Plb. koisa. -
 -- Deriv. кишечка, кишечний, -ик, кишковий;
 FN. Кишакевич, Кишка. - Syn. частина віджив-
 лювального апарату людини й звірят; нутроці,
 тельбухі; еластична трубочка для передачі
 води, вуж.

PS. *kyša/*kyšbka 'intestine, stomach' without
 certain IE. affinities; according to Berneker 1,679,
 it is related to Skt. koṣṭha 'intestine', perhaps
 also to Gk. kýstia 'sack', etc.; cf. also Vasmer²,
 242, Sławski 2,174-175, the latter rejecting de-
 cisively Brückner's deriv. from кишити, cf. his
 ED.231.

КІБИЦ 'kibitzer, onlooker at a card game',
 ModUk.; Po. kibic, etc. - Deriv. кибіцувати. -
 Subst. непробшений глядач і дорадник.
 From ModHG. Kiebitz 'ts'.

КІБУЦ 'kibbutz', ModUk. - Subst. колективна
 оселя й господарство в суч. Ізраїлі.

From Hb. qibbūt 'ts' (: qibbetz 'he gathered'),
 Klein 1,844.

КІВШ 'scoop (shallow cup)', М Ук., ОУк., ОЕС.
 ковш, BRu., Ru. ковш. - Syn. кру́гла посу́дина
 для черпання й пиття.

The word is generally considered a borrowing
 from Lith. káušas/kiáušas 'scoop; cup', Latv.
 kauss 'tin plate', big spoon', akin to Skt. kō-
 ṣa- 'container', Gk. kaukíon 'goblet', cf. Vas-
 mer², 273.

КІГОТЬ 'claw, talon', ModUk.; BRu. ко́коць,
 Ru. ко́готь, UpSo. kocht 'thorn'. - Syn. пазур.

From orig. КОГОТЬ, Gsg. кі́гтя, PS. *kogytb
 'ts', akin to OHG. hachit/hechit 'pike', AS. hacod
 'pike', OSax. hacud 'ts', cf. Walde 139, BERNEKER 1,
 538, Trautmann 112, Vasmer², 275, a.o.

КІЗЯК, also кизяк 'dung, droppings', ModUk.;
 Ru. кизяк. - Subst. кал, по́слід тварин; цеглина з
 калу й соломи.

From Tk. tšžžk 'cs', Miklosich TE. 2,55.

КІЗЬ! interj. for calling goats, ModUk. -
 Deriv. КІЗЬ-КІЗЬ!

Based on КОЗА́, q.v.

КИК 'miss in cuing (in billiard); false tone;
 card game', ModUk. - Deriv. /с/ кіксувати, -ання. -
 Subst. помилка, схи́блення в білья́рді; схи́бле-
 на нота в спі́ві; гра в карти на чо́тири осó-
 би, Кузеля 155.

From ModHG. Kicks 'ts'.

кікувати AmUk. 'to kick; complain',
 first recorded in 1933 (Bilash 359). - Subst.
 ко́пати; на́рікати.

From E. kick 'ts', Bilash, l. c., Koshe-
 lanyk 381.

КІЛ, Gsg. КОла́ 'picket; stake, pale, pile',
 M UK. КОЛЪ (XVII c. ЛСЛ. 94), OUK., OES. КОЛЪ, BRu.,
 Ru., Bu., Ma. КОЛ, OCS. kolъ, Sl. kol, Cz. kol, Po.
 kol, LoSo. kol, UpSo. kol. - Deriv. кілОк, кільчик,
 кілЕць, кілля, кілбОчок, кільчитися, кільчен-
 ня. - Syn. дрюк, паля, тичка; частокіл.

From orig. КОЛЪ, PS. *kolъ : *kólti, see
 КОЛОТИ.

КІЛЛЯ : кіл.

КІЛО abbr. : кілограм.

КІЛО- - a compound-forming element kilo- in
 such words as кіЛО-ВАТ, -каЛОрія, -тоН, -циКЛ
 ітд. - Subst. тисЯча, Кузеля 155.

From Gk. χίλιοι 'thousand' via Fr. or ModHG.
 kilo- ; see also the following entries.

КІЛОГРАМ, wd. кільОграм, abbr. кіло, wd. кільО
 'kilogram', ModUK., known to all other Sl. - Deriv. кі-
 лограмОВий. - Subst. 1000 грамів, Кузеля 155;
 основна міра ваги в метричній системі.

Compounded of Gk. χίλιοι 'thousand' and -gram, see
 under грам, EDUL.1,718.

КІЛОМЕТР, wd. кільОметр 'kilometer', ModUK., known
 to all other Sl. - Deriv. кілометрОВий, кілометрів-
 ка 'біг на один кілометр'. - Subst. 1000 метрів,
 міра віддалення, Кузеля 155.

Compounded of Gk. χίλιοι 'thousand' and metron
 'meter', cf. кіло- and метр.

КІЛЬКА 'some, several, a few', M UK. КОЛЪ/КО
 (XV c. ССМ.э.в.), кулко (1453 ibidem), КОЛИКО (XVII c.
 ЛСЛ. 94), OUK. КОЛ/КО, КОЛИКО (XIV - XI c.), OES.
 КОЛИКО; Ru. СКОЛЬКО, Bu. КОЛКО, OCS. koliko, SC.
 kōliko, Sl. koliko, Cz. koli/o/, kolika, Slk. kol'ko,
 Po. kilka, OPo. ki/e/lko (exclusive form up to the XVI
 c., Sławski 2, 161), dial. kielko, kiela, kila, LoSo. UpSo.
 kelko. - Deriv. дЕкілька, /с/кільки, кількись,
 /с/кілько, кількОро, кількість, кількісний, -но;
 compounds : кілька-десять, -жильний, -кратний,
 -но, -літний, -надцятОро, -надцятъ, -сОт, -сОтний,
 -сотусний, -цівкОвий ітп. - Syn. небагато,
 мало, в малій кількості.

ModUK. кілька replaces MUK. and OUK. КОЛЬКО
 and/or КОЛИКО, PS. *kolikъ/*koliko 'how many, how
 much?', IE. root **kel-, cf. Lith. keli 'how many;
 some', Gk. pēlikos 'how high?', a.o.; cf. Meillet, Et.
 3, 29, 412, Berneker 1, 674, Vasmer 2, 291, Sławski 2,
 139-140.

КІЛЬО/ГРАМ/ see кіло/грам/.

КІЛЬТ AmUK., AustrUK. 'kilt', ModUK. - Subst.
 корОтка сукня, що її носять шотландські
 верховінці, а також шотландські військові
 частини, Бойків 203.

From E. kilt 'ts'.

КІМЕРІЙЦІ EN. 'Cimmerians, the first known
 tribe in ancient Ukraine', ModUK., known to all
 other Sl. - Deriv. кімерійський. - Subst.
 найдавніша ідентифікована назвою етно-
 державна група мешканців півд. України
 /1000 до 700 pp. перед Хр./, мовно індо-
 європейська, споріднена з траками /пор.
 індоєвропейські мови, стор. 514/.

Against A. Baschmakov who in his work *Cinquante siècles d'évolution ethnique autour de la Mer Noire* (Paris 1937), p. 140, tried to identify Cimmerians with Caucasian Circassians, M. I. Rostovtzeff 34, followed by Vernadsky *Ancient Russia* 419, considers them and their name IE. - closest to ancient Thracians; the ethnonym itself, first recorded by Herodotus in the V c. B.C. and subsequently as Gk. Kimmerioi, adopted by Lat. as Cimmerii, was supposed orig. to mean 'people from the land of perpetual darkness'.

KIMNÁTA, dial. also KOMNÁTA 'room, chamber', ModUk.; Ru. (since 1471, Novgorod) КОМНАТА, Po. komnata, etc. - Deriv. кімнатка, кімнатний. -Subst. /парадна:/світлиця, /розм./гориця, /заст./покій, /невелика бічна, обл.:/ванькір, Деркач² 88.

From MHG. kem(e)nate 'ts', the ultimate source being Lat. (camera) camīnāta 'a heated room'.

KIMONO 'kimono, wide-sleeved Jap. robe', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. кімоно́вий. -Subst. халат із широкими рукавами; взагалі: назв'єрхній одяг із широкими рукавами.

From Japanese kimono 'thing for wearing' (:KI- 'to wear' and -MONO 'thing' - orally from Hide-maro Nakajima, Tokyo, 13.2.1971)

KINDRÁT PN. 'Kindrat', M Uk., Ouk. Кондратъ, Кундратъ (XV c. ССМ.1, 493), Ru. Кондрат. Deriv. Кіндратович, Кіндратівна; FN. Кіндра.

From Gk. Kodrátos : Lat. Quadrātus, Vasmer², 309-310.

KINEЦЬ 'end; termination, close; distance, journey, way; aim, purpose', M Uk. КОНЕЦЬ (XVII c. ЛСЛ.95), конец/з/, конець (XV c. ССМ.1, 493), Ouk. КОНЬЦЬ (1349 ССМ.1.c.), КОНЕЦЬ (1400 ibidem), КОНЬЦЬ (XI-XIII c.), OES., OCS. koněcb, Ru., Bu. конѣц, SC. kōnac, Sl. kōnec, Cz. konec, Slk., Po. koniec, LoSo. kónec, UpSo. kónec. - Deriv. кінчик, /при/кінцевий, -вість, кінцівка, кінчак, кінчати, -ання, /с/кінчити, конечний, -ність, -но, конче, доконче, наконечник; FN. /На/Конечний, Конечський, Кінчик, Кінчйло (Богдан 120, 130). - Syn. край, Деркач² 88.

PS. *koněcb 'ts', IE. root **kon-:**ken-, cf. e.g. Skt. kanīnas 'young', Gk. kainós 'new', Lat. re-cēns 'fresh', a.o.; Verneker 1, 561, Trautmann 134, Vasmer², 310, Pokorny 563-564, a.o.

кінджал see кинджал.

KINO, Wd. also KINO 'cinema, movies', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. compounds: кіноапарат, -виробництво, -драма, -зірка, -роман, -сеанс, -сценарій, -театр, -мистецтво, -мистецький, -копіювальний апарат, -оператор/ка/, -плівка, -проекційний апарат, -промисловість, -режисёр, -студія, -сценарій, -техніка, -фільм, -фільмування. - Subst. будинок, у якому висвітлюють фільми; фільм.

Abbr. of KINEMATOΓPAΦ 'cinematograph' of Gk. orig. formation: kinema/t/- 'motion' and grafēin 'to write, record'; cf. Sławski 2, 166 (:via ModHG. Kino), Трубачев in Vasmer², 234.

КІНЧАТИ, -чити : кінєць.

КІНЬ, Gsg. коня́ 'horse', M Uk., Ouk. конь (ЛСЛ.96, ССМ.1, 494-495), OES конь, see also ко-монь; BRu., Ru. (arch.) конь, OCS. konjb, SC. kōnj, Bu. ко́нѣт, Sln. kōnj, Cz. kůň, Slk. kon', Po., LoSo. коА, UpSo. kōА. - Deriv. кон/ен/я, коня́тко, ко́ник, кінний, кінниця, кінно́та, -о́тний, -о́тник, -о́тчик, коню́ший, -ю́шня, конезна́вство, коно-ва́л, -кра́д; FN. Конова́лець, Конова́лов, Кон/н/и́сь-кий, Коню́ший, Коню́х, Коня́х; Коню́ський (1444 ССМ.1, 495); GN. Коню́хи (XV c. ibidem). - Syn. одомашнений ссавець ро́ду Equus.

ModUk. КІНЬ from M Uk. and Ouk. конь goes back to PS. *konjb 'ts' and is related to ко́монь, ко́била, see s.vv.

КІОСК 'kiosk', ModUk., known to all other Sl. - Subst. будка для дрібно́ї торгівлі.

From ModHG. Kiosk or Fr. kiosque 'ts', the ultimate source being Tk.-Osm. kōsk 'pavilion', Miklosich TE.2, 112, Vasmer², 2, 235.

КІС, Gsg. ко́са 'blackbird', M Uk. КОСЬ (XVII c. ЛСЛ.98), Ru. dial. КОС (Vasmer², 344), Bu. ts, SC. kōs, Sln. kōs, Cz., Slk., Po., LoSo., UpSo. kos. - Deriv. ко́сик, ко́сеня́/тко/, ко́совий; FN. Кіс, Ко́сик. - Syn. птах ро́ду Meruli.

PS. *kosǵ < *kop-sǵ 'ts', IE. **kopsos 'ts', cf. Gk. kōpsixos 'ts' (with retention of -ps-cluster); Sl. word continues the IE. designation of this bird with simplification of -ps- into -s-, cf. Pedersen IF.5, 57-58, Pokorný 614-615, Шевельов 188, Sławski 2, 515, a.o.

кіс AmUk. 'kiss', first recorded in 1951 (Bilash 361), also кіс. - Subst. поцілунок.

From E. kiss 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyuk 383.

КІСТКА : кість.

КІСТЬ 'bone', M Uk., Ouk., OES. КОСТЬ, Ru., ORu. КОСТЬ, Bu. КОСТ, OCS. kostь, SC. kōst, Sln. kōst, Cz. kost, Slk. kost', Po. kość, LoSo., UpSo. kośc. - Deriv. кі́стка, кі́стонька, кі́сточка, кі́стковий, кі́стлявий, кі́стяк, кі́стяний, кі́стяр, костови́тий, кості́стий, -ті́сть, -то, кості́ль, кості́ще, косто-гри́з, -і́да, -кри́л, -ма́ра/-ма́ха, -лу́з; Костомаров, Костенко, Костецький, Кістяківський / Костяко́вський. - Syn. основний скелетний елемент людини й тварин.

PS. *kostь 'ts' with no certain IE. affinity; some scholars suggest an IE. prefix **k- and kinship with Skt. asthi 'bone', Av. ast- 'ts', Gk. osteon, Lat. os, Gsg. ossis 'bone', cf. Meillet Et.262, RS.(9,74, RES.3, 197, a.o.; cf. also Berneker 1, 582, Vasmer², 349, (extensively:) Sławski 2, 554-556.

КІСЬБА́ : ко́сити, see ко́са 2.

КІТ, Gsg. ко́та 'male cat, tom, tom cat', Ouk. (in deriv. :) ко́тка; BRu., Ru., Bu. КОТ, SC., Cz., Slk. Fo., LoSo. kot. - Deriv. кі́тка, кі́тна, кі́ток / ко́тик, ко́тячий, ко́тобий, ко́толуп/івна/, ко́толупня, ко́тисько, -і́ще, -і́на, ко́теня́/тко/-Syn. під ссавця ро́дини ко́тячих, УРЕ.6, 458.

PS. *kotъ 'ts' considered by most linguists as a borrowing: from Lat. cattus 'wild cat', Vasmer RS.3,272-273, Exclckner Archiv 42,141; from Goth. *katts, Stender-Petersen 354; from Gk. katta, LoG. katt, etc., see Bernaker 1,120, Vasmer²2,350, Stewski 2, 558-559, a.o.

КІТЭЛЬ see КИТЕЛЬ.

Кіч Wd. 'bad, poor painting, writing; trash, garbage', ModUk.; Po. kicz. - Subst. СМІТТЯ.

From ModHG. Kitsch 'ts'.

КІЧЕНЬ AmUk. 'kitchen', first recorded in 1915 (Bilash 358), also КІЧОН, КІЧИН, КІЧЕН, КІЧОНЬ, КІЧИН, КІЧІН. - Subst. КУХНЯ.

From E. kitchen 'ts', Bilash, l. c., Koshe-lanyk 348, Royick 81.

Кічка Wd. ('Стрий)' short stick; game in which one short stick is being struck by another (longer one) twice', first recorded in 1920s by JBR. - Subst. хлоп'яча гра, в якій одним /дівшим/ ки́ем підбивається двічі коротший.

From Po. kiczka 'ts', cf. Sławski 2,134-135.

КІЧКАС GN. 'Kichkas, (now) Dnipro-HES (Hydro)'; Muk., Duk. Кочкас, Кучкас, Кичкас (УРЕ.6, 460).

An ancient fording place over Dnipro-river, known already to Constantinus Porphyrogenitus (X c.), derives its name from (later) Tk.-Tt. koč , see Кочувати.

КИШ 'kind of box or basket for flour or grain; corf (for fish) ; camp ; headquarters'; Muk., Duk., OES. кошь; BRu. Ru. Бу. кош, SC. koš, Sln. koš, Cz., Slk., LoSo. UpSo. koš, Po. kosz. - Deriv. Кóшик, Кóшичок, Кош-шалка, Кóш/ик/івка, Кошіль, Кошілик; Кошовий. - Syn. Кóроб; /ручний з ліка:/ Кóзуб, луб, Янець, Кóробок, Деркач² 92-93; головна квартира, по-стій.

PS. *košb < *kos-jo-, IE. root **kwas-, cf. Lat. qualum 'basket', quasillus 'ts'; Bernaker 1,586-587, Pedersen IF.5,53, Trautmann 119, Walde-Hofmann 2,397, Vasmer²2,359, a.o.; there is no need to derive Uk. кіш from Tk., as suggested by Millosich TE.1,335 and ED.135, a.o.; both, the actual structure of Uk. кіш (wattled hedge strengthened by clay) and its figurative, symbolic meaning (centered, like in one basket, people) point to orig. Sl. character of the word the more that Tk. words, quoted by Радлов 2,636, seem to be Sl. borrowings (<*košb).

КІШКА 1. 'female cat', ModUk.; Ru. Кóшка - Deriv. Кішечка, FN. Кішка. - Syn. Кітка.

Deriv. from КИТ - *koša: diminutive of *košbka, like Ru. Маша : Марія, cf. Vasmer²2, 360.

Кішка 2. also Кéшка Wd. for Кішка.

КЛАД/ОВИЩЕ/ : класти.

КЛА/М/ЦАТИ, also кланцати зубами 'to chatter with the teeth', ModUk. - Deriv. кланцатий, -то, б/ф. кланці. - Syn. скреготіти /зубами/.

Deriv. from interj. КЛАЦ! expressing chattering of teeth.

КЛАНЯТИ[СЯ] 'to bow, greet, send one's respects, send one's compliments' - iterative verb of КЛОНІТИ/СЯ/.

кля́пнися Uman¹ dial. for: ква́пнися, Shevelov 740.

КЛЯ́ПОТЬ 'bit, tuft, lock', ModUk.- Deriv. кля́птик.-Syn. шма́ток, Деркач²89.

An apophonetic formation: кля́пати.

кля́рне́т SovUk. for кля́рне́т.

кля́с SovUk. for кля́са.

КЛЯ́СТИ, ПОКЛЯ́СТИ 'to lay, put, place, set, deposit', MJK. класти (XV с. ССМ.1,476), OUK. класти; BRu. класць, Ru. класть, Bu. кладѣ, SC. klāsti, Sln. klásti, Cz. klásti, Slk. klast', Po. kłaść, LoSo. klast. - Deriv. /по/кладення, покладати, ви-, від-, за-, до-, під-, по-при-, с-класти, ви-, за-, від-, до-, під-про-при-, с-кладати, -ання, прокласти, прокладати, -ання, /в/клад, ви́клад, відклад, за́клад, підклад, при́клад, склад, на́клад, кладі́й, кладі́льник, кла́д/оч/ка, кла́дня, кладо́вісько, -ище, кла́жа, кла́дь; закладник, -иця; кла́да (XVII с. ЛСЛ.90); FN. Кладаш, Кладшук, Кладюк (Богдан 122). - Syn. ста́вити, виво́дити, будува́ти, Декач²27; пред'я́вити, наванта́жувати, ССМ.1,476.

PS. *klasti < *klad-ti 'ts', IE. root **kl-: **kel-, cf. Lith. kėlti 'to raise, lift'; Matzenauer LF.8,165-167, Berneker 1,506-507, Trautmann 135-136, Brückner 236, Vasmer²2,244, Sławski 2,252-254, a.o.

КЛЯЦ! see кля́/м/цати.

КЛЕВЕТА́ 'libel, slander', M Uк. клевета́ (XVII с. ЛСЛ.91), OUK. клевета́, Ru. Бу. клевета́, OCS. kleveta, SC. kleveta, Cz. kleveta, Slk. kleveta. - Deriv. клеветний, -ик, -иця, клеветати, оклеветувати, клеветуха, -ушка. - Syn. на́клеп, нагові́р, обмо́ва, на́шепт, ябе́да, Деркач²106.

Deriv. from *klevati, see кля́вати.

КЛЕЙ 'glue, paste', M Uк. клі́й (XVII с.), Ru. Бу. клей, SC. klīja, Sln. kléj, Cz. klíj/klěj, Po. klej, LoSo., UpSo. klíj. - Deriv. клейкий, клейкість, кле́йко, в-, за-, по-, при-, с-кле́йти, -і́ння, клеі́льний, -ик, -иця, кле́йовина, -і́нний, кле́варня, кле́йоті́к,; кле́ю (XVII с. ЛСЛ.91). - Syn. лі́пило, лі́пучка, Wd. кля́йстер.

PS. *kbl-ǵjb/*kbl-ǵjb 'ts', IE. root **kol-: kol(ē)ǵ-, cf. Gk. kolla (< *kolia) 'ts', MFG. helen 'to glue', etc., Berneker 1,659-660, Trautmann 145, Brückner 223, Sławski 2,200-201, Pokorny 612, a.o.

кля́йм AmUk. 'claim', first recorded in 1930 (Bilash 362). - Subst. вимо́га по́сілости.

From E. claim 'ts', Bilash, 1. с.

КЛЕН 'maple', M Uk. кленъ (XVII с. ЛСЛ.91), Ru. клён, Bu. клен, SC. klén, Sln. klén, Cz., Slk. klen, Po., LoSo., UpSo. klon. - Deriv. кленѡк, кленѡвий, кленѡна, клень; FN. Клен, Кленовий - Syn. рід рослин родини Aceraceae.

PS.* klenb̄ 'ts', IE. root **kel-, see колѡти, Pokorny 545.

КЛЕПАТИ 'to rivet; to slander', MUK. клепаѡ, (XVII с. АСА.91), OUK., OES. клепати, known to all Sl. - Deriv. клепач, клепаѡло, клепака, клепања, клепања, клепаљний, -ик. - Syn. бити молотком, кувати.

PS. *klepati 'ts', of o/p. origin, cf. ModUk. interj. клеп! клеп-клеп!

КЛЕР, also : клир/клир 'clergy', MUK., OUK. клиросъ, Ru. клир. Deriv. клерик/клирик, клерикаљний, клерикалист, -ка, клерикал, -изм, cf. also крылос. - Subst. духовенство, духівництво, священїчий чин, священїки.

From Gk. klēros 'ts', Berneker 1,520, Vasmer²², 251, a.o.

клерк AmUk. 'clerk', first recorded in 1920 (Bilash 362). - Subst. дрібний урядовець, писарчук.

From E. clerk 'ts', Bilash, 1. с.

КЛИК, КЛИКАТИ see клич.

КЛИМЕНТИЙ PN. 'Clemens, Klyumentiy', MUK., OUK. Климентъ (I627 Беринда), OUK. Климентый (I322 ССМ. I, 476), Клементъ (I408), Климантъ. Deriv. Климентіевич, Климентіївна; Клим, Климент, Климѡць, Климусь, Климчик; FN. Клим, Клименко, Климик, Климѡчко, Климѡвич, Климѡвський, Климко/вич/, Климків, Климак, Климачко, Климацький, Климаш/ко/, Климченко, Климчук (Богдан I25-I26). GN. Климѡць, Климківка, Климчат Кут (Бойк.222), Климентовъ (I476 ССМ. I, 476) Клима Gsg. (I448 ibid.) Subst. Покорный, ласкавый, скромный, I627 Беринда.

From Lat. Clēmēns, Gsg. Clēmētis 'merciful, mild, good-hearted' (ССМ. I, 476), cf. also Петровский I34, Klein 1,298.

КЛИН 'wedge, frow; gore, gusset; field; key; quoin', MUK. клинъ (XVII с. ЛСЛ.91), OUK., OES. клинъ; ВRu. клин, Ru. клин, Bu. клин, SC. klīn, Sln. klīn, Cz. klīn, Slk., Po., UpSo., LoSo. klīn. - Deriv. клинець, клинѡк, клинѡчок, клинѡ, клинѡвий, клин/к/увати, клинѡвати/й/, клинчастий, клинчик; compounds клинѡ-пис, -писний, -подібний; FN. Клин, Клиндух, Клинок, Клинѡчко, Клинчак, Клинтук, Клинюк (Богдан I24), GN. Клин (Бойк.222). - Syn. загострений із одного кінця шматок дерева або металу для розколювання, розщеплення чогось, Слум. 4, I82.

PS.*kblinb̄ 'cuneus' - an apophonetic formation to *kolti, see колѡти.

КЛИЧ 'slogan' : КЛІКАТИ 'to call', MUK., OUK. **КЛИКАТИ**, known to all other Sl. - Deriv. **КЛІЧНИЙ**, -ик; **ВІ-**, **ЗА-**, **ВІД-**, **ПО-НА-**, **ПРИ-**, **С-КЛІКАТИ**, -ання. - Syn. **ГУКАТИ**, **ВОЛАТИ**.

PS. *kličь : *klikati/klicati 'ts', IE. root** kleik- : **klīk- 'ts', cf. Lith. **klīkti/klūkti**, Latv. **klekt** 'to shout', AS. **hlīgan** 'to attribute', etc., Pokorny 600, Trautmann 136, Berneker 1,519, Vasmer²2,250.

КЛІЄНТ 'client', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **КЛІЄНТЄЛЯ**, **КЛІЄНТЎРА**. - Subst. **ВІДВІДУВАЧ**, **ПОКУПЄЦЬ**.

From ModHG. Klient 'ts'.

КЛІЗМА 'enema, clyster', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **ПРОЧИЩУВАЛЬНА РІДИНА**; **АПАРАТ ДЯ ПРОЧИЩУВАННЯ КИШОК**.

From Gk. **klýsma** 'ts'.

КЛІКА 'clique', ModUk. known to all other Sl. - Subst. **ГУРТ ЛЮДІЙ З НЕДОБРИМИ, КОРИСНИМИ, НИЗЬКИМИ НАМІРАМИ**, Бойків 205.

From Fr. **clique** 'a small, exclusive group of persons (: **cliquer** 'to make a noise'), Klein 1,301.

КЛІМАТ, AmUk. **КЛАЙМА** 'clima', known to all other Sl. - Deriv. **КЛІМАТИЧНИЙ**. - Subst. **ПІДСОННЯ**.

From Gk. **klíma**, Gsg. **klímatos** 'ts', Vasmer²2,250.

КЛІНІКА 'clinic', ModUk., known to all other Sl. as well. - Deriv. **КЛІНІЧНИЙ**, -НО. - Subst. **НАУКОВО-ВЛАШТОВАНА ЛІКАРНЯ**, звичайно при університеті.

From ModHG. Klinik coming from Lat. **clīnicus**, the ultimate source being Gk. **klīnikós** 'pertaining to a bed' (: **klínein** 'to incline'), Klein 1,300.

КЛІНУВАТИ AmUk 'to clean' first recorded in 1933 (Bilash 363), also **КЛИНУВАТИ**. - Subst. **ЧІСТИТИ**.

From E. **clean** 'ts', Bilash 1. c. Koshelanyk 351, Royick 81.

КЛІТЬ, КЛІТКА 'cage, hutch, stack, crate', MUK., OUK., OES. **КЛѢТЬ**; Ru. **КЛЕТЬ**, OCS. **klětъ, klětьbka**,, SC. **klījet**, Sl. **klět**, Cz. **kletka**, Slk. **klietka**, Po. **kleć, klatka**, LoSo., UpSo. **klětka**. - Deriv. **КЛІТОЧКА**, **КЛІТІН/КА**, **КЛІТКОВІНА**, -ВІННИЙ. - Syn. **ЗАКРИТЕ ПРИМІЩЕННЯ ДЯ ТВАРИН**.

PS. *klětъ 'ts' with no certain affiliation in IE.; Machek's reference to IE. **klēu- 'to press, limit', was rejected by Трубачев in Vasmer²2,249 (cf. Machek 202 and ВЯ.1/1957,99-100); see also Berneker 1,518, Pokorny 602 (:**klei-:**kloi-), Trautmann 308-309, a.o.

КЛИФ 'cliff', first recorded in 1958 (A.C. Барков Словник довідник з фізичної географії, Київ 1958, s.v.), Ru. клиф, Po. klif. - Subst. високий бєріг, круча.

From E. cliff 'ts', Jurkowski 106.

КЛОБУК 'fowl, hood', MUK., OUK. КЛОБУК known also to all other Sl. - Subst. шапка; чернєчий капелюх.

From Tk. kalpak 'cap', Miklosich 120, Berneker 1,474, Vasmer²2,252, a.o.

КЛОНІТИ 'to bend, bow down', MUK. ts, OUK. клонати (XI c.); BRu. кланіць, Ru. клонить, Bu. клоня, SC. klōniti, Sl. klōniti, Cz. kloniti, Slk. klonit', Po. kłonić, LoSo. kłoniś, UpSo. klonić, OCS. kloniti 'ts'; - Deriv. на-, по-, с- клоніти/ся/, приклоніти, поклін; here also: кланятися. - Syn. хиліти, схиляти.

PS. *kloniti 'ts', IE. root **/s/kel-: ** /s/klō- 'to bend', Pokorny 928.

КЛЮБ, SovUK. клуб, ModUK.;

Клаб AmUK. 'club', first recorded in 1963 (Bilash 361). - Subst. клуб.

From E. club 'ts', Bilash, l. c. Koshe- lanyk 349.

КЛЮВАТИ, КЛЮНУТИ 'to peck, pick', M UK. КЛЮЮ (XVII c. JСЛ.92), BRu. клюваць, Ru. клевать, CS. клвати, Bu. кълыва, SC. kljūvati, Sl. kljuvati, Cz. kliti (< *kljuti), Po. kłwać, kźuć, LoSo. kluwaś, UpSo. kluwać. - Deriv. (b/f.): клюв/ок/, клюй-дєрево, -дуб, за-, по-клювати, -ання; here also: клевета, see s.v. - Syn. дзьобати.

PS. *klvati 'ts' without certain IE. affiliation, cf. Berneker 1,528 and IF. 8,284.

КЛЮСКА 'noodle, macaroni', ModUK.; Po. kluska. Subst. локшина, макарони.

From Po. kluska 'ts'.

КЛЮЧ 'key, lock; spring, fountain; flock of birds; a few villages forming a community; strong frontier town', M UK. ключъ -clavis (XVII c. JСЛ.92; XV c. ССМ.1,478), OUK., OES. ключь, known to all Sl. - Deriv. ключик, ключник, -иця, ключевій, за-ключіти, заключувати, -ання, приключітися, приключатися, виключити, виключати, -ання, ви-ключний, -ність, -но; FM. Ключ, Ключак, Ключевич, Ключевський, Ключій, Ключко /-Франко/, Ключ-ковський, Ключний, -ик (Богдан 124); GM. Ключ /гора, Бойк. 222 /. - Syn. пристрій для замикання; джерело; зграя птахів; адміністративна одиниця посілостей, сіл; погранична твердиня.

PS. *ključb with differentiated meaning in various spheres of usage, yet with one basic notion of /en/closure, the act of closing; some etymologists make also formal distinction between various meanings connecting each one with other IE. correspondences; according to Vasmer²2, 258 such specifications are unnecessary; cf. also Berneker 1,528-529, Sławski 2,234, Jurkowski 39.

кляйстер 'glue, paste', ModUk. ; Po. (since 1613) klajster, etc. - Subst. клей.

From ModHG. kleister 'ts', Sławski 2, 184.

кларет AmUk., AustrUk. 'claret', first recorded in 1949 (Winnipeg JBR.). - Subst. англ. **назва для вина бордо.**

From E. claret 'ts' ; in the E.-speaking World it is the name by which the Red Wines of the Bordeaux District, probably the finest wine-bearing group of vineyards in France, have been known in England since the twelfth century; the French never use the word Claret so it will never be found on the label, where the French term Vin de Bordeaux will appear or else the name of the district. The main subdivisions of the Bordeaux District include the Médoc, Graves, St. Emilion, Entre-deux-Mers and Palus, but when the name of the specific Château which produced the wine is shown on the bottle it gives a more acceptable indication to quality than the vague territorial description. Claret is called by many the 'Queen of Wines', and is a light, soft and delicate wine, unfortified by any spirit, and of great sensitivity; the ultimate source is OFr. claret used as a noun for *vin claret* 'clear wine', Klein 1, 295, (JBR.-Arch.133).

КЛАРНЕТ, SovUk. кларнет 'clarinet', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. кларнетист, -ка. - Subst. від музичного інструменту, Кузеля 157.

From Fr. clarinette 'ts'.

КЛЯСА, SovUk. клас 'class', ModUk.; Ru. класс, Po. klasa, etc. - Deriv. класовий, класовість, -во, класик, класичний, -ність, -но, класифікувати, -ання, /по/класифікований, класифікація, класифікаційний. - Subst. сукупність людей, тварин, речей, що мають спільні прикмети; /в школі: /група учнів одного рівня; кімната, де відбуваються лекції; AmUk. лекція.

From ModHG. Klasse 'ts'; SovUk. from Ru. and this, in turn, from Fr. classe 'ts', the ultimate source being Lat. classis, Vasmer², 244.

КЛЯСТИ, клянú, -неш/ кленú, неш 'to curse, swear', M Uк. клясти, UK., OES. кляти, BRu. клясці, Ru. клясть, Вu. кълъ на, OCS. kleti, klonc, -neši, SC. kléti, Slu. kléti, Cz. klnouti, Slk. kľat', Po. kłać, dial. klnać, LoSo. kleš, UpSp. kleš, Plb. kľañě. - Deriv. ви-, за-, про-клясти, ви-, за-, про-клинати, -ання, ви-, за-, про-клятий, клятва, ви-, за-, про-кляття, клятьба, кляння, клястися; кляли са есмо (1435 ССМ.1478). - Syn. заклинатися, божитися, Держак 289.

PS.*kleti, *klonc 'ts', IE. root **kel-'to cry, shout', cf. AS. hlíman/hlymman 'to sound', ONor. hlymja 'ts', Gk. klónos 'shout', Verneker 1, 525-526, Pokorny 548-550; this etymology is rejected by Vasmer², 259, Sławski 2, 194, a.o., inclined to accept Brückner's explanation which relates the word to *kloniti 'to bow (the hand down to earth during oat-giving)', cf. KZ 48, 204 and his ED. 232; this etymology was further developed by Machek 205 who added Lat. in-clinō mē 'I bow down' and Gk. klínomai 'ts' to the picture; the ultimate etymology is wanting.

КЛЮЗЕТ 'W.C., toilet, washroom', ModUk.
 Deriv. КЛЮЗЕТИК, КЛЮЗЕТНИЙ, КЛЮЗЕТО-
 ВИЙ. - Subst. ВІДХІДНИК, ВИХОДОК, ЛЯТРИНА;
 here also:

КЛАЗИТ AmUk. 'closet', first recorded in
 1972 (Koshelanyk 350). - Subst. ШАФА.

From E. closet 'ts', Koshelanyk, 1. c.

КМИН 'Cuminum cuminum:caraway', MUK.
 КМИНЪ (XVII c. ЛСЛ. 92.), OES. КМИНЬ (XII c.),
 BRU. КМІН, Ru. КМИН/ТІМОН, OCS. куминѣ, Cz., Po.
 kmin. - Deriv. КМИНОК, КМИНКУВАТИЙ. - Syn. ро-
 слина родини зонтичних: насіння цієї ро-
 слини, (за:) Слум. 4, 195.

From Lat. cuminum, perhaps via OHG. kumin 'ts'
 (and Po.?), cf. Verneker 1, 681, (extensively:)
 Sławski 2, 281-282.

КНАЙПА 'inn', ModUk.; Ru. КНЕЙПА, Po. kнајра,
 etc. - Deriv. КНАЙПОЧКА. - Subst. КОРЧЕМКА, ПІД-
 РЯДНИЙ РЕСТОРАН.

From ModHG. Kneipe 'ts'.

КНЕБЕЛЬ 'gag', ModUk.; Ru. dial. КНЕБЛИ,
 Po. knebel, etc. - Deriv. /за/кнебловати, за-
 кнебловувати, -ання. - Subst. ПРІЛАД, ЯКИМ
 НАСИЛЬНО ЗАТИКАЮТЬ УСТА, Кузеля 157.

From ModHG. Knebel 'ts'.

КНЕДЕЛЬ see **КНИДЕЛЬ**.

КНЕСЕТ 'Knesset/h/, the Israeli parliament',
 ModUk., known to all other Sl. - Subst. СОЙМ,
 ПАРЛЯМЕНТ суч. Ізраїлю.

From НБ. knéseth 'gathering, assembly', Klein
 1, 849.

КНИГА, КНИЖКА 'book', MUK. КНИГУ Asg. (XVII c.
 ЛСЛ. 92); 1492 ССМ. 1, 479, OUK., OES. КЪНИГА, BRU., Ru.
 Ма., Бу. КНИГА, OCS. kōniga, SC. knjīga, Sln. knjīga,
 Cz. Slk. kniha, Po. księga, LoSo. knigwy Npl., Up
 So. kniha. - Deriv. КНИЖЕЧКА, КНИЖНИЙ-ИК,
 КНИГАР, -НЯ, -СЬКИЙ, -СТВО, КНИГО-ЗБІРНЯ, -ЛЮБ,
 -СКЛАД, -СХОВИЩЕ. - Syn. зшита в одне певна
 кількість надрукованих або записаних сторі-
 нок (аркушів паперу, пергамену тощо).

PS. *kōniga 'ts' of non-Sl. origin; according
 to Miklosich 155, Mikkola BB. 22, 247, a.o., it comes
 from an older *kōninga the ultimate source being
 OIc. kenning 'note'; against this etymology Armenian-
 Accadian source: knik 'stamp', Tk. *kuinig 'bundle',
 Assyrian kunukku 'seal, stamp', a.o. are suggested
 by scholars, cf. Vasmer² 2, 262-263 and Трубачев
 ibidem; having in view the fact that *kōniga orig.
 (in OES. up to the XIVc.) meant 'letter' and that Po.
 księga suggests the Miklosich's reconstruction *kō-
 ninga (see above) one is inclined to relate it to
 OHG. chunig/chuning, MHG. kōnic/kōnc(g) 'king' and in-
 terpret it as originally 'king's signature; ruler's
 seal' in opposition to *būky (cf. буква) - the de-
 signation of all other letters; this simple and
 phonologically satisfactory explanation is supported
 by the fact that both words *kōninga and *būky are
 of Teut. origin;
 cf. also КНЯЗЬ.

кнѣдѣль, also : кнѣдѣль Wd. 'dumpling',
ModUk.,Po. knedel. - Subst. галушка.

From ModHG. Knödel 'ts'.

кнѣжка : кнѣга.

кнѣп/ель/ see гнѣп/ель/.

кнѣт, кнѣт see гнѣт.

кнопка Ed. 'button', ModUk.; Ru.ts. - Subst.
гудзик.

From ModHG. Knopf 'ts', perhaps via Ru.

кнѣзьб 'prince, duke', MUK.,OUK.,OES. кнѣзьб,
BRu.,Ru. ts, Bu.кнѣзьб, OCS.кѣнѣдзьб, SC.кнѣз, Sln.кнѣз,
OCz.кнѣз, Slk.кнѣз', Po.ksiądz 'priest', LoSo.knez,
UpSo.knjéz, Plb.k'naz 'nobleman'. - Deriv. кнѣзьбѣк,
кнѣзьвство, -ський, кнѣжий, кнѣжити, кнѣжна,
here also : кнѣгѣня, кнѣгѣнин; GN. Кнѣже, Кнѣ-
жолука. - Syn. правитель кнѣзьвства; титул
дарований королѣм; (фолкл.): молодий.

PS.*кѣнѣдзьб generally considered a borrowing
from Teut. (G.) ,viz. "the high antiquity of of the
term is attested by its being borrowed at an early
period by Finn.and Esth. as kuningas 'king', by OSlov.
(=PS.,JBR.) as künegū,künēzī 'prince',Lith as künin-
gas 'Lord,pastor'...", Kluge 186; semantic switch in
PS.:from 'king' > 'prince' was conditioned by two
factors:(1) discriminatory attitude of the Romance &
Germanic western world towards Slavs ("slavus-sclav-
vus") with denigradion of orig. 'king' to the Sl.
'princely status' of Sl. rulers and (2) a subsequent
adoption of the term *kōrljъ (король,q.v.) for Sl.
designation of 'kings'.

кобыла 'mare, filly', MUK.,OUK.,OES. кобыла,
Deriv. кобылка, кобылячий, кобыльчѣ, кобыльчѣна.
Syn. самка жеребца, лошаця; Wd.(from Po.) кляч.

PS. *kobyła 'ts' , IE. root **kob-: **kab- 'cav-
ity', ts as in кобыта; for other attempts to etymo-
logize this word see Sławski 2,305-307.

кобыта, кубыта Wd. 'women',ModUk.; Po.kobieta.
Subst. жінка.

From Po. kobieta with variety of derivations,cf.
Sławski 2,300-303.

коваль, кований etc. see кутѣ.

ковбой, AmUk. кавбой (since 1937,Bilash
313) - Deriv. ковбойчик, ковбойський - Subst.
пастух худоби, Bilash,l.c.

From E. cowboy 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk
336.

ковзати/ся/ 'to skate;to slip, glide', ModUk.
-Deriv. ковзанка, ковзан, ковзун, ка, по-, с-
ковзатися, по-, с- ковзнутися, ковзь!
ковзький, ковзько. - Syn.рухатися по глад-
кій,слизькій повѣрхні.

PS.*sĕkŕlziati /sĕ/ 'ts', with now certain IE.
correspondences, cf. Влцкнер 227-228, Vasmer2,3,
646-647; see also ховзатися.

КОВБАСА 'sausage, salami', Mjk., Ouk., OES. колбаса́/кѣлбаса, BRu. каўбаса́, Ru. колбаса́, Бу. кѣлбаса́, SC. kobàsica, Sl. klobása, Cz. klobása, SLk. klbása, Po. kiełbasa, LoSo. kjaĩbas, UpSo. koĩbasa. - Deriv. ковбас/оч/ка, ковбасісько, -йце, ковбасний, -ик, -иця, ковбасянка, ковбасня; FN. Ковбаса́/Кобаса́, Ковбасюк.- Syn. кишка вїповнена січеним м'ясом.

On account of great variety of forms postulating PS. reconstruction (*kǝlbasa/*klobasa/*kobasa) one is inclined to see in it a borrowing: from Hb. kǝl-bāsār 'meat', Fr. calabasse 'calabash', Tk.-Osm. kǝlbasty 'roasted meat', etc., cf. Vasmer² 2, 286, Sławski 2, 144; its etymology remains obscure.

КОВБЕЛЬ 'goby (fish)', M Uk. (from Po.): келбѣ (XVII с. ЛСЛ. 89); Ru. dial. колбѣ, колба, Po. kiełb, Ca. keĩr. - Deriv. ковблик/коблик, ковбень; FN. Ковбѣль. - Syn. дрібна риба з родини коропуватих.

PS. *kǝljbǝ 'ts' with few IE. affinities, cf. Alb. kulp 'kind of fish'; Miklosich 154, Berneker 1, 659, Sławski 2, 143, a.o.

КОВДРА, MD. ко́дра (Стрий) 'padded bed cover, quilt', ModUk.; BRu. коўдра, Po. koĩdra 'ts'. - Subst. тепле накривало на ліжку.

From Po. koĩdra 'ts', Richhardt 68, Sławski 2, 366.

коверзувати = каверзувати : каверза.

КОВИЛА́ 'feather-grass', ModUk.; Ru. ковѣль, Бу. ковил, SC. kǝvilje. - Deriv. ковил-трава.- Syn. тїрса.

Of uncertain origin; perhaps it is connected with verb ковалѣть Ru. dial. 'to bend', i.e.: 'grass bending down', see the following word.

КОВИ́НКА 'bending; hook, ModUk. wanting in other Sl. - Syn. палиця з загнутим кінцем, Служ. 4, 205.

According to Berneker 1, 598, it is connected with Ru. dial. ковалѣть 'to bend', which is perhaps a borrowing from Fin. kǝvellǝ 'ts', Погодиц РФВ. 47, 209.

КОВТ AmUk. 'coat', first recorded in 1951. (Bilash 364). - Subst. плащ, пальто.

From E. coat 'ts', Bilash 1. с., Koshelanyk 367, Royick 82.

КОВТА́ТИ 'to swallow down, gulp, devour', ModUk. Ru. колтну́ть, Po. kítać (?; Vasmer² 2, 297). - Deriv. ковтну́ти, ковто́к, ковтону́ти; here also: ковту́н. - Syn. глита́ти.

PS. *kǝltati, kǝltngti 'ts' without certain IE. correspondences.

КОВТУ́Н see the preceding entry.

КОВТЬ! interj. expressing the act of swallowing, gulping', ModUk. : КОВТА́ТИ.

КОВУЇ, Оук., ОЕС. ко/в/уи 'Kovui - a Tk. tribe in So.-E. Ukraine in the XII c.' (mentioned, a.o., in Сл.плк.Іг.). - Суп.кочові тюркські племена в півд.-сх. Україні в XII ст. "чорні клобуки".

From a Tk.-Tt. EN. Kobuj, Vasmer²2, 272.

кову́ла dial. for ковила́.

ковча́н see колча́н.

КОВЧЕГ arch. 'arc', M UK. ковчегъ (XVII c. ЛСЛ. 93), Оук., ОЕС. ковъчегъ; Ru.ковчег, Ву. ts, ОCS. kovčegъ, SC. kòvčeg, - Subst. різних форм посудина, арка, M Uk. корабль (XVII c. 1.c.)

From OCS. kovčegъ 'ts', the ultimate source being uncertain.

ков'язнути : в'язати.

КОГУ́Т 'cock, rooster', МУк. когут/з/ (XVI-XVII c.); Ru. dial. когу́т, Cz. kohout, Slk. kohut, Po. kogut, OLoSo. kogot. - Deriv. когу́тик, SoCr. когуток, когутісько, -йще; FN. Когут, Когуч, Когутанич, Когутський, Когутик, Когутяк (Богдан 126). - Суп. півень.

Like квочка it is an o/p. formation; *kokotati/ *gogotati 'to croak' and suffix -uk, cf. Sławski 2, 328-29.

КОАЛІ́ЦІЯ 'coalition', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. коаліційний, -ність, -но. - Subst. об'єднання, союз держав, урядів ітд. для досягнення однієї меті.

From Lat. coalitio 'fs' (:coalescere 'to grow up').

КОА́ЛА, коа́ла AustrUk. also коала-бер, first recorded in 1955 (Chekaluk 17). - Deriv. коа́лочка (JBR.). - Subst. австрал. ведмідь.

From E. koala, 'ts', the ultimate source being aborig. colac, colah, coola, kool-la 'native bear', Reed 95; cf. also Klein 850.

КО́БЗА a kind of lute with 8 or more strings: kobza', ModUk., BRu. Ru. ts, Po. kobza. - Deriv. кобза́р, -ський; "Кобза́рь" Т. Шевченка (1840 і д.). - Subst. банду́ра.

From Tk. kopuz 'kind of guitarre', Tt. kubyz 'violin', Радлов 2, 654, Miklosich 122, Berneker 1, 534, Vasmer²2, 268, a.o.

КО́БИ, also коб 'that, in order that; if, in case', ModUk., wanting in other Sl. - Суп. аби́.

A Uk. neologism based on PS. *ko-: *ka- and би, see s.v., the former being found in Ru. кабы́, cf. Vasmer²2, 152.

КОДЛО 'breed', ModUk.; Ru.dial. ts. - Subst. під, поріддя.

Origin obscure; according to Vasmer² 2,275, it comes from Po. godło 'coat of arms; symbol', cf. Brückner 148; hardly acceptable; Ильинский relates it to кидати and connects it with 'excrements', РМ.1,169-170 which is equally inconvincible.

КОЕДУКАЦІЯ, AmUk. коедюкейшен 'co-education', known to all other Sl. - Deriv. коедукацийний. - Subst. спільне навчання хлопців і дівчат.

Formed from co- 'together' and educatio 'education'.

КОЕКЗИСТЕНЦІЯ 'coexistence', ModUk., known to all other Sl. - Subst. співжиття.

Formed from Lat. components: co- 'together' and existentia 'existing'.

КОЖА 'skin, hide', Muk. кожа (XVII с. ЛСЛ. 93), Ouk., OES. кожа, OCS. koža, known to all other Sl. - Deriv. кожанка, кожух, кожушок, кожушина, кожушійсько, -ище, кожухар, -ка, -ство, -ський, кожушник, -иця, кожум'яка; РН. Кожум'яка, GN. Кожом'яки (частина Києва). - Syn. шкура, шкіра.

PS. *kozja 'ts' derived from *koza, see коза.

КОЖЕН, КОЖНИЙ, dial. кождий, каждый/каждый, куждий / кушний/ куждний 'each; everyone, everybody; each one', Muk. кождо (XVII с. ЛСЛ. 93), кождый (XVII с. Синонима I56), кождый (I627 Беринда, I596 Зизаній), кожьдыи (I487, I488, I489 ССМ. I, 484), каждый (I459 ibidem), кажны(й) (XV с. ibidem), etc.; according to Shevelov 516 the following (approximate) statistical data about Muk. use of kóždyj as opposed to káždyj might be presented:

	- percentage of texts with:		
	kóždyj	káždyj	kóždyj/káždyj
XVIII с.	67	22	11
XVII с.	50	11	39
XV-XVI с.	50	30	20;

Ouk. каждый (I352, ССМ. I, 460), каждый (XV с. ibidem) кождый (XV с. ibidem), коуждо (I350 ССМ. I, 534), кождо (XI с.), кождо, кождо, подъ цъмьжде (XII с.), OES. кождо, комоуждо; BRu. кажен/кожен, кожды / кожны, Ru. каждый, dial. каждый, каждый, кождный, OCS. kǫžbdo, kǫžbde, kyjǫžbde, Cz., Slk. každy, Po. każdy, dial. kuždy/n/, LOSo. koždy / kuždy, UpSo. koždy, Plb. Dpl. kozduóm. - Syn. всякий, будь-який, один з усіх (узятий окремо), Слум. 4, 208,

PS. *ko-žbdo /*kǫ-žbdo 'ts' derives from IE. **kǫo-ghidho /*kǫu-ghidho respectively and is related to -ka, k and ждати, see s.vv.;

re Uk. neologism кожен, кожний opinions of etymologists are divided:

against the generally accepted derivation of it from *kǫžbdnyj with simplification of -dn- into

-п- (е.г.тиждень-тижня), cf. ОГОНОВСЬКИЙ

81, Berneker 1.675, a.o., Shevelov 489 advances the view that d in kóždyj "was replaced by the adjectival suffix n, possibly with some influence of Br. kóžnyj"; in his opinion, the form kóžnyj (~ kážnyj ~ kóžen ~ kážen) known to Polissian dial. is attested since the XV c., but it was extremely rare at that time expanding in the XIX c. only "in a trend toward adjectivization of the pronominal declension" (ibidem).

КОЖАН = ко́жан : ко́жа.

КОЖУХ : ко́жа.

КОЗА́ 'she-goat, nanny goat', MUK., OUK., OES. ts, known to all Sl. - Deriv. козёл, козюнька/кізонька, козуля, козуня, -нька, козелець, возельок, козеня/тко/, козиний, козиця, козліний, козлячий, козятина, козолист, козодой (XVII c. ЛСЛ. 93), козольповый (ibid.); FN. Козій, Козланюк, Козіцький, Козінський, Козінюк, Козьол, Козло, Козловський, Козлоцький, Козлун, Козляк, Козлик, Козлінка, Козлінський ітп. (Богдан 139-140); GN. Козятин, Козелець; Козоріг. - Syn. ссавець родини бичачих, ряду парнокопитних.

PS. *koza 'ts', with no certain IE. affiliation, cf. Vasmer² 2, 279-280, (extensively:)

Трубаچه 3, 83-91; the most persuasive etymology is offered by Brückner in his ED. 262, explaining koza as *ozka with reference to Lith. ožka 'she-goat', OPr. woze, 'ts' with metathesis or prothetic k-

КОЗАК 'kozak, cossack', first recorded as КАЗАКЪ in 1395 (Срезневский I, II 74), known to all other Sl. - Deriv. козачок, козаченько, козацтво, -цький, козачка, козачня, козачина, козачий, козарлюга, козакувати, -ання, козачити, козачення; FN. Козак, Козаківич, Козаченко, Козачинський, Коза/ч/ківський, GN. Козацьке. - Syn. вільна людина, лицар-степовик, конкістадор степу.

From Tk.-Tt. kazak 'free man; Радлов 2, 364-365, Miklosich TE. 13330, Berneker 1, 496, Vasmer² 2, 158, a.o.; as far as Uk. f/e. are concerned the following article by В. Онуфрієнко might be quoted exempli gratia:

Спроби пояснити слово «козак», його походження, були віддавна, з тих часів, коли почали появлятися історії козацтва, виявлялися й намагання пояснити походження цього слова. Польські дослідники козацтва вводили слово «козак» від слова «коза» — мовлячи ці люди гарячі й готові бійки та швидкі, як кіз.

Літописець Г. Граб'як (помер 1734 р.) заперечував таке пояснення і виводив «козак» від слова «козар» — від назви племені скитів, що жили в Середній Азії й перекочувало на україн-

ські землі. Але він вважав козаків не окремою нацією, а суспільним станом українського народу. Козари, на його погляд, жили не в праці, а в постійних військових випаках і від часу переселення на українські землі стали називатися козаками. Коли подорожні літописці почали заводити в Україні пам'ятки, козаки не заохотили терпіти неволі й повстали за дніпровські пороги.

Інший дослідник козацтва П. Сидоренко (нар. на початку 18 стор.) у творі «Короткий опис про козацький малоро-

сійський народ» (рос. мовою) відкидає спроби пояснити походження слова «козак». Він вважає їх нащадками слов'янського племені, чи народу, відомого ще з княжих часів під назвою «росогів»; це слово вимовлялося, мовляв, як «козаки». Козаки, на його погляд, були відомі вже на початку 11-го сторіччя. Після захоплення Києва Литвою в 1320 році, на думку Симоновського, козаки потікали на нижче Придніпров'я, а за ними почали втікати туди й інші люди, включно з українською шляхтою.

Автор «Історії Русів» вважав, що козаки — це українські воїни, і з хозарами мають спільне лише одне — назву. Козаки — це люди вибрані, це воїни, лицарі. Те, що про них немає згадки в літописах, — це, на думку автора «Історії Русів», велика неприємність, бо виходить, що вони «впали з неба». В кожного народу були свої воїни, і мав їх і український народ: кінні називалися козаками, а піші — сердюками.

При відриві української мови від її прамови, про яку ми майже нічого не знаємо, тяжко пояснювати походження не лише застарілих слів, а й тих, що збереглися до сьо-

годні. Наприклад, і сьогодні майже ніхто не знає походження таких слів, як «коровай» чи «купало». Не диво, що й слово «козак» пояснюється по-різному. Але мені здається, що яскраве світло на походження цього слова кинув Лев Орлигора в своїх дослідженнях нашої прамови (його зацікавлення відновленням дохристиянської віри лишаю збоку — це цілком інша проблема). Він звертає увагу на те, що в санскриті (мати індоєвропейських мов, найближче зв'язана з нашою мовою) є слово «коса» й «сака». Коса — це довге волосься. Коли хлопцеві на свято Купала обголювали волосся й лишали лише «оселедець» (як у запорозьких козаків), його називали «косака». «Сака» на санскриті означає «воїн», «друг», «охоронець». Він має зброю — «сакиру» (сокиру).

Отже, можна думати, що поєднання слів «коса» й «сака» дало «козак». Можна також думати, що «ковак» походить від санскритських «ку» (такий) і «сака» (воїн) — «кусака».

Якщо слово «козак» виводити з санскриту, тоді відпадають всякі «косоги», «кози» й т.д.

Цікаве при цьому й те, що запорозькі козаки мали на головах «оселедці», так само, як воїни князя Святослава, і мали, як за княжих часів, вічевий устрій. Чи не були це нащадки втікачів на Запорожжя ще з тих часів, коли монголи зайняли Україну, та ті, що попов-

нювали їхні ряди? І чи не слід початок Січі шукати в давніші часи, ніж кінець 15 сторіччя? Можливо, ще з княжих часів?

Але це, ясна річ, лише здогади. Врешті, багато дечого в нашій історії побудоване на здогадах, більш чи менш вірогідних.

«УКРАЇНЕЦЬ В АВСТРАЛІЇ», ч. I5 за 1975

/JBR.-Arch.133/

КОЗЕЛ : коза́.

КО́ЗИР 'trump (in cards)', ModUk.; Ru. КО́ЗЫР 'ts'. - Deriv. ко́зир-дівка, ко́зиристий, ко́зирко́вий, ко́зирити, -рення, - Subst. кар́та, що б'є всі інші; перева́га.

A definite etymology is wanting; the word is usually derived from Tk.koz 'ts', Miklosich TE. 1,335, Berneker 1597, Vasmer²², 279 a.o.

КОЗЛО́В MUK. Kozlov GN. for Eupatoria in Crimea; Ru.ts. - Subst. Євпа́торія.

From Tk. G8zleve, "affected of course also by a folk-etymological leveling", Shevelov 624; cf. also Vasmer²², 278.

КОЇТУС 'coitus', ModUk. known to all other Sl. - Subst. **полові зно́сини**, Кузеля 158.

From Lat. coitus 'ts'.

КОЙОТ, AmUk. also кайот, кают (since 1931, Bilash 315). - Deriv. **кайотеня** (1946, Bilash, l.c.) - Subst. (Canis latrans) **жи́як ро́дини соба́чих; луговий вовк**, Слум. 4, 214.

From E. coyote 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 327, Royick 79.

КО́КО AmUk. 'cocoa', first recorded in 1943 (Bilash 364). - Subst. **кака́о**.

From E. cocoa 'ts', Bilash, l. c.

КОЛА́Ч, Ed. **кала́ч** 'twisted (braided) bread', MUK. **кола́чъ** (XVII c. ЛСЛ. 94), O Uk. **ѠES. ѠRu. колачъ**; BRu. **кала́ч**, Ru. **ко-ла́ч**, Bu. **кола́ч**, SC. **kòlač**, Sln. **koláč**, Cz. **kólač**, Slk. **koláč**,, Po. **kołacz**, LoSo. **kolač**, UpSo. **kołacz**. - Deriv. **кола́чик, кала́чик**. - Syn. **кру́глий**, звича́йно **білий, хліб**

Deriv. from КОЛО because of its round form, Vasmer², 285.

КОЛЕ́ГА, SovUk. **коле́га** 'colleague', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **коле́гія**, AmUk. **ка́ледж/ко́ледж**, FmUk. **коле́ж**; **коле́гіяльний, -ність, -но**, Wd. **коле́жка, коле́гіня**. - Subst. **друг, това́риш; спі́льник**, Кузеля 159.

From Lat. collēga 'ts'.

КОЛЕ́ГІЯ see the preceding entry.

коле́жський, коле́зький : **коле́га**.

КОЛЕ́КТА '(church) collection', ModUk.; Po. **kołekta**. - Subst. **збі́рка в це́ркви "на Бо́же"**.

From Lat. collēcta : Npl. of collēctum, see the following entries.

КОЛЕКТИ́В 'collective', ModUk. ; Ru. **колле́ктив**, Po **kołektuw**, etc. - Deriv. **колекти́вний, -ність, -но, колективі́зм, -іст, -істка, -істський, колективізува́ти, -ання, колективіза́ція, /с/колективізо́ваний, -ність, -но**; here also SovUk.: **колгосп** for : 'колекти́вне господа́рство' and SovUk. deriv. **колгоспний, -ик, -иця**, (from Ru.:) **колхоз** 'колекти́вне хазя́йство', **колхозний, -ик, -иця**. - Subst. **спі́льнота, збі́р, склад**.

From Lat. collēctivum 'ts' (: colligo, colligere 'to collect', Part. pass. collēctus).

КОЛЕ́КТОР 'collector', ModUk., known also to all other Sl. - Deriv. **коле́кторка, коле́кторство, коле́кторський** - Subst. **збира́ч**.

From Lat. collēctor 'ts', see the preceding entry.

КОЛЕ́КЦІЯ ModUk ; **колекса́н** BrazUk.;

коле́кшн AmUk. 'collection', first recorded in 1963 (Bilash 365). - Subst. **збі́рка**.

From Lat. collēctio 'ts'; BrazUk. from Port. **colecção**; AmUk. from E. collection ; see also the preceding entries.

КОЛЕСО : КОЛЮ.

КОЛИ 'when; if', МУк. коли, колы, ОУк. коли;
Ru. коли, коль, OCS. koli, kolb, Cz. kolí, Po. -koli,
-kol-wiek, dial. kiele, kiela. Deriv. відкіль, іля, до-
кіль, -кіля, за́кля 'як довго?' Syn. як; якщо.

PS. *koli 'ts', IE. **k₁alí 'how', Verneker 1,
673-674, Pokorny 645-646, a.o.

КОЛИ́БА 'hut, shanty', М Ук. колиба (XVII с.
Алфавит ЗІ); Po. koliba, Slk., Cz. koliba, SC. kòleba,
Sln. kolíba, Bu., Ма. колиба. - Subst. шалас.

From Rm. colíba 'ts', the ultimate source being
Gk. kalýbē 'hut' (extensively treated by:) Vrabie 154.

КОЛИВО : КОЛО 1.

КОЛІ́НО 'knee', М Ук. колѣно, ОУк., OES. КОЛЪ-
НО; BRu. калѣна, Ru., Ма. колѣно, Бу. коляно, OCS.
kolěno, SC. kòljeno, Sln. koléno, Cz., Slk. koleno, Po.
kolano, LoSo., UpSo. koleno, Plb. t¹l'ona. - Deriv. ко-
лінце, колі́нечко, колін/к/увати, -ання, колін-
чити, колінчастий, покоління́ й тп.; FN, Колін-
чар, Колінчук, Коліняк, Колінський (Богдан
127) - Syn. один із суглобів нижньої (або
задньої) кінцівки тіла; згин, згиб.

PS. *kolěno 'ts', IE. root **k₁el-: **k₁ol-,
cf. Lith. kelys, kelėnas 'knee', Gk. kolon 'member',
with an apophonism in Sl. *čblenъ, see ЧЛЕН;
Verneker 1, 545-546, Trautmann 125, Brückner 245 a.o.
re. КОЛІ́НО рикі́ cf. Jurkowski 50 - 51.

КОЛО 1 'wheel', Npl. колѣса, therefrom: колесо,
МУк. колесó (XVII с. ЛСЛ. 94), ОУк. коло, коле-
са; BRu. ко́ла, Ru. ко́ло, колесó, Бу. колѣло, Ма.
кóло, SC. kòlo, Sln. koló, Cz., Slk. kolo, Po. UpSo. ko-
ło, LoSo. kolo, Plb. t¹bla. - Deriv. кільце, колі-
ща/тко/коловий, колувати, -ання, колісний, коліс-
ниця, колесувати, коливо, колѣшня, FN. Колѣс/с/а,
Колесар, Колесниченко/Колісниченко, Колесняк,
Колещук, Коломйєць, Коломйло (Богдан 127-128);
GN. Коломйя /:"міти ко́ла"/. - Syn. круг; сере-
добище, Деркач²90.

PS. *kolo, Gsg. *kolese 'ts' - result of a con-
tamination of IE. **k₁el-es- and **k₁ol-os- 'ts', cf.
OPr. kelan 'ts', Gk. pòlos 'axis', ONor. hvel 'wheel',
Lat. colo 'I cultivate, a.o.', cf. Meillet Ét. 357-358,
Verneker 1, 549, Trautmann 125, Brückner 247-248, a.o.

КОЛО 2 'around, circa, about', ModUk., known to
all Sl. - Deriv. око́ло, довко́ла, довколі́шний, дов-
кі́льний, -но, довкі́лля. - Syn. блі́зько, бі́ля,
побі́ля, край.

A secondary prepositional formation deriv. of
ко́ло, see preceding entry; according to Sławski 2,
369, it is a later abbr. of PS. *okolo = *o- and kolo.

КОЛО́ДА 'log, beam; fetters, chains; watering
trough, deck of cards; beehive', М Ук. кла́да,
(XVII с. ЛСЛ. 90), колода (XV с. ССМ. 1, 490),
ОУк. колода (XIV с. ibidem), OES. кла́да; BRu.
Ru. ts, Бу. кла́да, SC. kláda, Sln., Cz. kláda, Po.
kłoda, LoSo., UpSo. ts. - Deriv. колóд/оч/ка,
колóддя, колóдч, колóдиця; FN. Колóдка, Колóдин,
Колодинський - Syn. ба́лка; дйби; пійло; до-
бір, комплѣкт карт; ву́лик.

Derived from колóти ,q.v.

КОЛОДЯЗЬ, dial. колодязь, колодізь, колодєз, колодєдз, колодєнь, колодяз, колодязць, колодзязць, колодязс, колоззь (cf. Jurkowski 176) 'well, draw-well, spring', М Ук. кладязь (XVII с. ЛСЛ.90), Оук. колодази Apl. (1415 ССМ.1, 491), колодаза Gsg. (1443 ibidem), колодаземь (1366 I sg. ibidem), OES. кладазь; BRu. калодзезь, Ru. колодязь/колодец, Бу. Ма. кладенец, OCS. klādēzъ, SC. klādenac, Sln. klādēneg, klādez. - Deriv. колодязний, -ик, FN. Колодязний, GN. Колодязне, Колодязин. - Syn. криниця.

PS. *koldezb 'ts' generally considered a loanword from Goth. kaldings 'cold; cold well', cf. Jurkowski, l.c. (with pertaining bibliography); yet, K. Būga in his Славяно-балтийские этимологии I, 444, 582, refers it to *kōlda, see КОЛДА, analogically to Lith. šulinys 'well' deriv. from šulas 'beam'.

КОЛОС 'ear or spike (of grain)', М Ук. класъ, OES. ts; BRu. колас, Ru. колос, Бу., Ма. клас, OCS. klasъ, SC. klās, Sln. klās, Cz., Slk. klas, Po. klas, LoSo. ts, UpSo. klās, Plb. klās. - Deriv. колосъ/чо/к, колосина, колосся, колосити/ся/, колосіти, колосувати; FN. Колос, Колоса, Колосівський, Колосюк (Богдан 128). - Syn. суцвіття, квітостан.

PS. *kōlsъ 'ts' : *kōlti, see КОЛОТИ.

КОЛОТИ 'to prick, stab, thrust, pierce', М Ук. колю (XVII с. ЛСЛ.95), Оук., OES. колоти, колю; BRu. калощь, Ru. колоть, OCS. klati, SC. klāti, Sln., Cz. klāti, Slk. klat', Po. kłuć, LoSo. kłójś, UpSo. klób. - Deriv. ви-, за-, на-, по-, про-, с-колоти, ви-, від-, за-, на-, над-, по-, про-колюва-

ти, -ання, колотий, колений, кіл, колос, колюх, колька, колотити, заколот, колбд/к/а йтп.; FN. Колик, Коликіш, Колибаба, Колибай, Колибач, Колюк, Колюга (Богдан 129). - Syn. пшигати, штрикати, Деркач² 90.

PS. *kōlti 'ts', IE. ** kal-tī : ** kol-tī, cf. Lith. kalti, Latv. kalt 'to strike', Lat. percellere, Gk. klaein 'to break', Verneker 1, 552, Trautmann 114-115, Pokorny 545-546, Sławski 2, 274-275, a.o.

КОЛЧАН, arch. & dial. ковчач 'quiver, case for arrows', М Ук. ковчанъ (XVII с. Синонима I 56), Ru. колчан, Po. kołczan. - Subst. сагайдак, Кузеля I 60.

From Tk.-Tt. kolčan/kučan 'ts', Miklosich 123, Verneker 1, 543, a.o.

КОЛЯДА 'Christmas caroling', М Ук., Оук., OES. ts, BRu. каляда, Ru. коляда, OCS. kolēda 'New Year's celebration', Бу. Коледа 'Christmas', Ма. коледа 'Christmas eve, caroling', SC. kōleđa 'Christmas caroling', Sln. kolēda 'ts', Po. kolęda 'ts', Cz. koleda, Slk. koleda/kol'ada 'ts', LoSo. koloda 'New Year's gift'. - Deriv. колядка, колядник, колядниця, колядувати, -ання, ви-, від-, за-, по-колядувати, -ання; FN. Коляда, Колядин, Колядник. - Syn. Різдвяна колядка-пісня; збірка гробшей на якусь ціль з одночасним співанням колядок; /ірон.:/ грошова збірка взагалі; Мукдаръ (XVII с. ЛСЛ.95).

PS.**kołęda* - an old borrowing from Lat.*calendae* 'first day of the month' developed in Sl. into 'New Year → Christmas → New Year's or Christmas gift → celebration → customs and songs during Christmas (→ collection of money on such occasions)'; cf. Потебня РФВ. 11, 33-37, Miklosich I 23, Meillet Ét. 186, Bernaker 1, 544, (extensively:) Sławski 2, 353-354.

PS.
AS one might expect, there are many "domestic" folk-etymologies of *коляда* among Uk. patriotic members of the community who are not pleased with derivation of this word from a "foreign" source; as few examples the following might well serve:

ДО ЕТИМОЛОГІЇ СЛОВА "КОЛЯДА"

В навечер'я Христового Різдва сплелися з християнськими звичаями відсвяткуванням народження Христа і давні дохристиянські звичаї, які аж

ніяк не відносяться до культу християнського свята, а саме: згадується душі усіх донебудь померлих (членів роду), запрошуючи їх взяти участь у цих поминках. (Гуцули здмухували лави, сідаючи до вечері, щоб не приїсисти якоїсь душі). Приношено в жертву душам померлих плоди природи, головню варену пшеницю, приправлену медом (символом життя) і маком (символом сну-смерти). Це звалось *К о л и в о*. Наросток -иво, -як у печиво, м'ясиво і т. д. Цю сумішку плодів природи перед жертвуванням споживали члени родини (кушали), при чому згадувалося душі померлих і ворожилося, (як тепер при куті), а решту ставилося як жертву душам померлих. (Християни теж лишали на столі страви, щоб душі ма-

ли чим поживитись, дещо зі страв розсилали теж своїкам — рід жертвування). Якщо взяти під увагу християнські парастаси, ті задушні церковні відправи, на які теж ставили всяке вариво (головню пшеницю) і печиво (теж з пшениці), то це теж дохристиянський звичай жертв за душі померлих.

Припускати треба, що обопільне споживання (живими і мерцями) *К о л и в а* і звалось *коляда* (яда — ідження *колива*). Очевидно — це покищо тільки обгрунтований здогад. Коли появилася це слово "*коляда*" тяжко тепер без відповідних матеріалів ствердити.

Пояснювання походження слова *коляда* від латинського *KALENDAE* (— перший день кожного місяця) аж ніяк не обгрунтоване в зв'язку з українськими звичаями.

Є ще слово *калянди*, яким в мовах західної Європи, визначалося релігійне середньовічне товариство, яке сходилося кожного місяця в перших днях на молитви за померлих і на п'ятику.

В. Виницький

/ Розбудова Держави, ч. 21 1957/

A more plausible interpretation of the whole problem is found recently in an anonymous article in Канадійський Фармер - Вільний Світ ч. 2 за 1981; it reads, a.o., as follows:

Що таке коляда і звідки вона і нас взялася?

Слово коляда і похідні від цього слова — колядувати, колядник, колядниця, колядка надзвичайно давні. В Україні це слово уживали тоді, коли наші предки вірили в сили природи й ці сили величали піснями, що їх називали колядками.

Саме слово коляда вчені пояснюють різно: одні кажуть, що воно проходить від грецького "каляндай" і латинського "календе" — назва першого кожного місяця. Новорічні "календе" справлялися дуже урочисто і співалися (колядували) особливі пісні (колядки). Це продовжувалося й за часів християнства, тому Церква поєднала свято Різдва зі старим Святом Нового Року, так що пізніше новорічні колядки зовсім перенесено на Різдво. Від грецького "каляндай" пішли всі відомі назви слов'янські; так само Рим свої "календе" поширив по цілій Європі.

Такої самої думки є український літературознавець Леонід Білецький. Він каже: «Саме слово "калянда", "календа", яким означалися давні грецько-рим-

ські поганські обряди, перенесено на Різдвяні Свята і зробилося своїм словом у всіх романських, германських та слов'янських народів. Таким чином старе (поганське) свято і нове (християнське) стали поруч, обопільно впливаючи одно на друге: елементи ворожіння, привітань, переодягу, данини у християнському обряді пояснюється лише впливом поганського обряду, водохрещя (хрещення водою), святі гості (Божа Мати, Ісус Христос, апостоли й інші святі), ходження Богородиці і багатьох інших лише під впливом християнських молитвенних сюжетів проникли в колядкові пісні, що мають на меті привітання поганського новоліття.»

Зовсім іншої думки про слово коляда є Ксенофонт Косенко. Він каже, що слово коляда походить з іранського джерела й означає "сонце готове", "сонце тут". Свято Коляди означало принос жертви божеству сонця.

Іранські впливи в Україні признає також у своїй "Малій Українській Енциклопедії" професор Євген Онацький.

Проф. С. Килимник є тієї думки, що в Україні перед тим, ніж прийшло слово коляда, було слово корочун, яке означало свято дня, що ступнево збільшується, а ніч скорочується. Але запевнити, що саме від того пішла назва корочун, проф. С. Килимник каже, дуже трудно, та й не можливо. Він є тієї думки, що наш цикл зимових свят наближається і нагадує цикл подібних грецьких та римських. "Врумалії" — від 24 листопада до 17-го грудня на честь Діоніса; "Сатурналії" від 17-го до 24-го грудня; "Воти" від 24-го грудня до 1-го січня. Цьому циклу відповідають наші —

.....
 Стародавні назви свят, крім Калити та Корочуна, забуті в пам'яті народній, а з прийняттям християнства всім цим святам дано вже і християнські назви.

Що наступила зміна назв, то це зрозуміло, бо християнська церква з давніх часів вела завзяту боротьбу з "врумаліями", "вотами" й "календами". Ця рішуча, на жаль, боротьба з дохристиянськими святами провади-

лась і в Русі-Україні. Найдовше втримались в Європі "календи". Таким чином припускаємо, що згадані свята могли прийти з Азії через Грецію та Рим в Європу. Тут перетравилися, прибрали європейської особливості, змісту та ідейності — кожний нарід уклав у ці свята свою особливу притаманність, свою психіку, свої ідеї, свої вірування.

Не бракувало також таких дослідників, які слово коляда виводили від українських слів. Наприклад, Д. Щепкін казав, що слово коляда, це злітка двох слів — коль — еде, тобто їда в колі, колова їда.

Дослідник П. Безонсов слово коляда виводив від слова колода, запалений пень довкола якого сідали давні предки й відбували ритуальні церемонії.

Микола Костомарів слово коляда виводив від слова колесо, коло, яке символізувало сонце, бога тепла.

Були такі, як Номіс, що слово коляда виводили від слова коливо, яке означає кутю.

коля́стра, кура́стра, кура́йтра, кура́ства, куля́йстра, а.о. in Wd. 'colostrum;beestings', ModUk. - Subst. МОЛО́ЗИВО, ПЕР́ШЕ МОЛОКО́.

From Rm. corastră 'ts' the ultimate source being Lat. colostrum; (extensively dealt with by:) Vrabie 157.

КО́ЛЬКА : КОЛО́ТИ.

КО́ЛЬДОМПА AmUk. 'coal dump', first recorded in 1915 (Bilash 366). - Subst. НА́СИШ ВУ́ГІЛЯ.

From E. coal dump 'ts', Bilash , 1. с.

КОМА́дре BrazUk. 'godmother', first recorded in the XX с. (Борушенко Снс.13,9).- Subst. КУМА́.

From Port. comadre 'ts'.

КОМА́н AmUk. 'come on', first recorded in 1915 (Bilash 318), also КАМА́н, КОМ, КОМ-а́н, КОМО́н. - Subst. ХОДИ́.

From E. come on 'ts', Bilash, 1. с., Koshe-lanyk 356.

КОМАНИ́ЦЯ 'clover', ModUk.; SC.комòника, Cz.комоника,Slk.комоника,Ро.комоника.-Deriv.КО-МАНКА. - Syn. КОНЮ́ШИНА.

Derived from КО́МОНЬ, like КОНЮ́ШИНА from КИ́нь.

КОМА́р 'mosquito, gnat', M Uk. кома́рЪ (XVII с. ЛСЛ Оук.,DES.тs,known to all Sl. - Deriv.кома́рик, кома́ристий, кома́рбвий, кома́рня; Кома́р,Ко-ма́ра,Кома́ринський,Кома́рницький,Кома́рн/и/ця, Кома́ричко,Кома́рчу́к;GNКома́рно, -ники. - Syn. москіт/о/.

PS. *кома́рЪ/*кома́рЪ 'ts' with no firm IE. affiliation except Lith. kamānė 'wild bee', Latv. kamane 'ts' cf. also джмі́ль, Berneker 1,552, Trautmann115,Vasmer², 301, Sławski 2,378.

КО́МИН 'chimney', M Uk. ко́минЪ (XVII с. ЛСЛ. 95), Po. komin,etc. - Deriv.ко́минок, ко́минар/-ня́р,ко́минарчу́к/ко́миня́рчу́к, Wd. ко́миня́рка. - Subst. дима́р.

From Po. komin 'ts', the ultimate source being Lat caminus 'owen', Sławski 2,385,а.о.

КО́МИШ 'reed', ModUk.; Ru. КАМЬИ́Ш , Po. (from Uk.):комysz. - Deriv. КО́МИШЕ́вий,КО́МИШНИ́к, КО́МИШИ́Т. - Syn. очерéт.

From Tk.-Tt. kamyš 'ts', Miklosich 110,Ber-neker 1,478-479,а.о.

КО́МІН AmUk. 'come in', first recorded in 1931 (Bilash 367). - Subst. уві́йти́.

КОМІР, also КОВНІР 'collar; cape of a cloak', ModUk.; BRu. каўнёр, Ru. dial. ковнёр/ь/ 'ts', Po. koźnierz. - Deriv. комірєць/ковнірєць, комірчик/ковнірчик. - Subst. нашийна частина бдягу.

From Po. koźnierz 'ts', cf. Richhardt 68, Sławski 2, 367.

КОМІСІЯ ModUk.,
КОМІШЕН AmUk. 'commission', first recorded in 1959 (Bilash 367), also КОМІШИН, КОМІШИН. - Subst. комісія; комісійне (винагорода).

From Lat. commissio 'ts';
AmUk. from E. commission 'ts', Bilash, 1. c., Koshelanyk 358.

КОМОНЬ arch. 'horsa', OUk., OES. ts; Ru. комонь, Cz. komoň 'ts'. - Subst. КІНЬ.

PS. * komonjb 'ts', related to *konjb, see КІНЬ.

КОМОРА 'pantry, store-room' MUK. КОМОРА (XVI-XVII c.), OUk., OES. камора, комора, комара; known to all other Sl. - Deriv. комірча, комірчина, комірочка, комірний, -не, -ник, -ниця; here also закамарок. - Subst. кімната-сховок, спижарня, магазин.

From Lat. camera/camera 'room', the ultimate source being Gk. kamara 'ts', cf. Vasmer² 2, 305, Sławski 2, 391.

КОМПАС 'compass', MUK. КОМПАСЪ (XVII c. JCL. 95), known to all other Sl. - Subst. магнетовий прилад визначати частини світу, Бойків 212; бусоля.

From LLat. compassus 'ts', Sławski 2, 395.

КОМПАТРИОТ 'compatriot', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компатріотка Subst. земляк, людина з одної країни, Бойків 212.

From Fr. compatriote 'ts'.

КОМПЕНДІЙ, also КОМПЕНДІОМ 'compendium', ModUk., known to all other Sl. - Subst. основний підручник.

From Lat. compendium 'ts'.

КОМПЕНСУВАТИ 'to compensate', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. компенсування, компенсатор, компенсація, компенсаційний. - Subst. винагороджувати, відшкодувати, Бойків 212; надолужувати.

From Lat. compēnsāre 'to weigh together', Klein 1, 323.

КОМПЕТЕНТНИЙ 'competent', ModUk.; Ru. компетентный, Po. kompetentny, etc. - Deriv. компетентність, -но, компетенція. - Subst. відповідний, належний, правомочний (згідно з знаннями, здібностями, повноваженнями) розв'язувати певні справи, Орел 1, 442.

From Lat. *competens*, Gsg. *competentis* 'ts',
Орел ,лс., Klein 1,323, SWO.372.

КОМПІЛЮВАТИ 'to compile', ModUk.; Ru. **компи-
лировать**, Po. *kompiłować*, etc. - Deriv. **компі-
лювання**, **компілятор**, -ка, -ський, **компіляція**.
Subst. **писати несамотійно з всіляких гото-
вих книжок**, Кузеля І62.

From Lat. *compilāre* 'to gather together', Орел
1,442, Klein 1,323, SWO.373.

КОМПЛЕКС 'complex', ModUk., known to all
other Sl. - Deriv. **комплексія**, **комплекс-
ний**, -ність, -но. - Subst. **цілість із кіль-
кох складників**.

From Lat. *complex* 'ts'.

КОМПЛЕКТ, wd. **комплет** 'complete set',
ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **ком-
плектний**, -ність, -но, /с/ **комплектувати**. -
Subst. **складена цілість, доповнення,
добирання до наперед визначеної кількості
людей або речей**, Бойків 2ІЗ.

From Lat. *complecti* 'to fold together, com-
plete, include'.

КОМПЛЕКТУВАТИ, **комплет**, etc., see the
preceding entry.

КОМПЛИМЕНТ 'compliment', ModUk.; Ru.
комплимент, Po. *kompliment/komplement*, known
to all other Sl. - Deriv. **компліментувати**,
-ання. Subst. **повітання, чемне слово, під-
хлібство**, Кузеля І63.

From ModHG. *Kompliment* 'ts', the ultimate
source being LLat. **complire/ complere* 'to fill
up, complete', Klein 1,324, Орел 1,443, SWO.373.

КОМПОЗИТОР, **КОМПОЗИЦІЯ**, etc., see the
following entry.

КОМПОНУВАТИ 'to compose', ModUk.; Ru. **ком-
понировать**, Po. *komponować*, etc. - Deriv. **ком-
понування**; here also: **компонент**, -ність, -но,
композитор, -ка, -ський, **композиція**, **компо-
зиційний**. - Subst. **складати, творити, розта-
шовувати матеріял**, Бойків 2ІЗ.

From Lat. *componere* 'to put together'.

КОМПОСТ 'compost', ModUk. - Subst. **пере-
гній, добриво з різних поквідів, землі та
гною**, Бойків 2ІЗ.

From Fr. *composte* 'ts'.

КОМПОТ 'compote', ModUk., known to all other
Sl. - Deriv. **компотик**. - Subst. **узвар**, Бойків
2ІЗ.

From Fr. *compote* 'ts'.

КОМПРЕ́С 'compress', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **КОМПРЕ́СНИК**, **КОМПРЕ́СОВИЙ**; **КОМПРЕ́СОР**, -ний.

From Fr. *comprese* 'ts'.

КОМПРІ́СТ BrazUk. 'buyer', first occurrence: 1980 (Праця 80/1980). - Subst. **КУПУВА́ЛЬНИК**.

From Port. *compristo* : *comprar* 'to buy'.

КОМПРОМІ́С 'compromise', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **КОМПРОМІ́СОВИЙ**, -вість, -во. - Subst. **ЗГО́ДА**, **ПОРОЗУМІ́ННЯ**, **ПРИСТОСУВА́ННЯ ДО ОБСТА́ВИН**.

From Fr. *compromis* 'ts'.

КОМУ́НА 'commune', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **КОМУНА́Р**, -ка, **КОМУНІ́ЗМ**, **КОМУНІ́СТ**, -ка, **КОМУНІ́СТИ́ЧНИЙ**, -но; compounds with **КОМ-**: e. g. **КОМСОМО́Л**, **КОМСОМО́ЛЕЦЬ**, **КОМСОМО́ЛКА**, **КОМСОМО́ЛЬСЬКИЙ**, **КОМСО́РГ**. - Subst. **ГРОМА́ДА**; **НАСИ́ЛЬНИЙ ЗГІ́Н СЕЛЯ́Н ДО КОЛЕКТИ́ВУ В СССР**.

From Fr. *commune* 'community', the ultimate source being Lat. *communis* 'common', Orel1,444.

КОМФО́РТ 'comfort', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **КОМФО́РТНИЙ**, **КОМФО́РТОВИЙ**, (from Ru. :) **КОМФОРТА́БЕЛЬНИЙ**, -ність, -но. - Subst. **ВИГО́ДА**, **ВИГІ́ДНІ УМОВИ́НИ ЖИТТЯ́**.

From E. *comfort* 'ts'.

КОМЮ́НІКЕ́, Wd. **КОМУ́НІКА́Т** 'official communication; official statement', ModUk., known to all other Sl. as well. - Subst. **ОФІ́ЦІ́ЙНЕ ПОВІ́ДОМЛЕННЯ́ ПРО УРЯ́ДОВИЙ АБО́ ДИПЛОМАТИ́ЧНИЙ АКТ**.

From Fr. *communiqué* 'ts'.

КОНА́ТИ 'to be in comma, to die, agonize', MUK. **КОНА́Ю** (XVII c. ЛСЛ.95); Ru. **КОНА́ТЬ**, Po. **кона́ć**. - Deriv. **КОНА́ННЯ**, /с/ **КОНА́ТИ**, **СКО́НАНИЙ**, - Syn. **ВМИРА́ТИ**, **КІ́НЧА́ТИ ЖИТТЯ́**.

Derived from *kon-, see **КІ́НЕЦЬ**.

КОНВА́, dial. **КІ́НВА** 'bucket, pail', M.Uk.; Ru. dial. **КОНО́ВЬ**, Po. **konew**, Cz. **konev**, Slk. **konva**. - Deriv. **КОНО́ВА**, **КОНО́ВКА**, **КОНІ́ВКА**, **КОНО́ВОЧКА**, **КОНО́ВОНЬКА**; FN. **КОНО́ВКА**, **КОНОВЧЕ́НКО**. - Subst. **~ВІ́ДРО**

The word is generally considered a Po. borrowing, cf. Richhardt 65, Sławski 2,412, a.o.; the ultimate source is OHG. *channa* (> ModHG. *Kanne* 'can'), cf. Kluge 164, Schwarz Archiv 41,126, a.o.

КОНВА́ЕР see **КОНВЕ́ЕР**.

КОНВА́ЛІ́Я 'Convallaria majalis: May lily, lily of the valley', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **КОНВА́ЛІ́ЙКА**, **КОНВА́ЛІ́ЄВИЙ**, **КОНВА́ЛІ́ЙНИЙ**. - Subst. **ГЛА́ДИШ**, **КУКУ́РІ́ЧКА**, **КУПИ́НКА**, **ЛЕНДИ́Ш**, **МАЇ́ВКА**, **РА́ННИК**, etc., cf. Makowiecki 107-108.

From Lat. *convallaria* 'ts'.

конве́ер AmUk. 'conveyor', first recorded in the XX c. (JBR.). - Subst. **бінда** або **ланцюг**, що безперервним рухом пересуває виробничі матеріали від робітника до робітника в процесі виробництва або взагалі в межах фабричного приміщення, Орел I, 445 (під: "конве́ер").

From E. conveyer/conveyor 'ts', Klein 1, 347, Vasmer² 2,308, Орел I, c.

конве́нт 'convent', ModUk., known to all other Sl. - Subst. загальні збори.

From Lat. conventus 'ts'.

конве́нція, AmUk. **конве́ншон** 'convention', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **конвенційний**, **конвенціональний**, -ність, -но. -Subst. угода, порозуміння між урядами держав; AmUk. : загальні збори, з'їзд.

From Lat. conventic 'meeting, assembly; agreement', Орел I, 446, Klein 1, 347, SWO.388.

конверза́ція, AmUk. **конверза́йшон** 'conversation', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **конверзаційний**. - Subst. **розмова**.

From Lat. conversatio 'ts'.

конві́кт 1. 'hostel, residence', ModUk.; По. kon-wikt. - Subst. **гуртожиток**.

From Lat. convictum 'ts', Sławski 2,444.

конві́кт 2. 'convict, person found guilty', AmUk., AustrUk. - Subst. **засудженець**.

From E. convict 'ts', the ultimate source convictus 'ts'.

конвіно́р AmUk. 'convenor', first recorded in XX c. (JBR. Winnipeg). - Deriv. **конвіно́рка**, **конвіно́рський**, - Subst. **організатор зборів**, **прийняття**, ітп. **імпрэз**.

From E. convenor/convener 'ts'.

конвока́ція, AmUk. **конвока́йшон** 'convocation', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **конвокаційний**. - Subst. **скликання зборів**; **зібрання**.

From Lat. convocatio 'ts'.

конву́льсія 'convulsion', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **конвульсійний**, -но. Subst. **скорч**, **корчі**, **судоми**.

From Lat. convulsio 'ts', Орел I, 446, Klein 1, 348, SWO.390.

конгломе́рат see the following entry

конглюме́рат, SovUk. **конгломе́рат** 'conglomerate', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **сумісь**, **змішання різних неорганічно пов'язаних елементів**; **мінерал із різнорідних частин**.

From Lat. conglomeratus 'ts'.

КОНГРЕГАЦІЯ, AmUk. **конгреґейшон** 'congregation', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **конгреґаційний**. - Subst. **церковна громада; релігійне товариство; кардинальські збори при Ватикані**.

From Lat. congregatio 'ts'.

КОНГРЕС, AmUk. **конґрес** 'congress', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **конґресовий, конґресист, -ка**; here also: **конґресмен**, (псевдонім:) **Конґресович**. / - Subst. **з'їзд; законодавча палата США, складена з депутатів і сенаторів**.

From Lat. congressus 'coming together'.

кóнда SoCr. see **тóнда**

КОНДАК 'church song marking a feast', MUK., OUK., OES. **кондак**, Ru. ts. - Deriv. **кондачок, кондакар**. - Subst.: **церковна пісня з нагоди празника**.

From Gk. kontáki/on/ 'ts', Vasmer²², 309.

кóндо : **кондоміній**.

КОНДОЛЕНЦІЯ 'condolence', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **кондоленційний**. - Subst. **віслови співчуття**.

From ModHG. Kondolenz 'ts', the ultimate source being Lat. condolere 'to feel another's pain', Stawski 2, 410.

КОНДОМІНІЙ, also **кондомініум**, abbr. **кóндо**, AmUk. 'condominium', ModUk. - Subst. **співжиття**.

An artificial formation based on Lat. condominium 'joint sovereignty'.

КОНДОН 'preservative', ModUk.; Po. kondon/ek/. Deriv. **кондонок, кондончик**. - Subst. **гумовий запобіжний препарат при статевих зносинах; гумка (Львів)**.

From E. condom 'ts'.

КОНЕКЦІЯ Wd., ModUk.; **конекшен** AmUk. 'connection', first recorded in 1963 (Bilash 369), also **конекшон**. - Subst. **зв'язки**.

From Lat. connectio 'ts'; AmUk. from E. connection 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 358, Royick 81.

конéць : **кінéць**.

кóник, конюший, etc. see **кінь**.

КОНКЛЯВА 'conclave', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **конклявний, -но**. - Subst. **зібрання кардиналів**.

From Lat. conclāve 'room locked up'.

КОНКЛЮ́ЗІЯ 'conclusion', ModUk., known to other Sl. as well. - Subst. **ВІСНОВОК**.

From Lat. conclusio 'ts'.

КОНКОРДА́Т 'concordat', ModUk., known to other Sl. as well. - Subst. **уго́да між Вати-каном і іншими держа́вними урядами**.

From LLat. concordatum 'ts'.

КОНКРЕ́ТНИЙ 'concrete, real', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **конкрéтність, -но, конкретизува́ти, -ання, конкретизм**. - Subst. **проти́лєжний до абстра́ктного, дійсний, справжній**.

From Lat. concretus 'ts'.

КОНКУ́БІНА́Т 'concupinage', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **життя́ на віру, Кузеля I66**.

From Lat. concubinatus 'ts'.

КОНО́ВКА see **ко́нва**.

КОНО́ПЛЯ 'hemp', QES. **коно́пля**, BRU. **кано́пля**, RU. **коно́пля**, BU. **КОНОП**, SC. **ко́порлја**, SLN. **ко́пор-лја**, CZ. **копорé**, SLK. **копорé**, PO. **копоріе**, OPO. **копоріа**, URSO. **копорје**. - Deriv. **конопéлька, коноплі́на, коноплі́сько, коноплі́ще, конопéльний**; compounds: **конопле-джу́товий, -збира́льний, -м'я́лка, -обро́б-ний, -тіпа́льний**; FN. **Конопéльний, Коно́пка, -ко, Конопі́чук, Конопле́нко, Коно́плів, Конопні́цький (Богдан I31)**. - Syn. **рослі́на ро́дини шовко-ві́чних**.

PS. ***konopja** /***konopъ** 'ts' considered a borrowing from LLat. ***canapis** /***cannapus** 'ts', the ultimate source being Gk. **kannabis** 'ts', Vasmer², , Sławski 2, 25, a.o.

ко́ноп see **ко́рнер**.

КОНСЕР́ВА 'conserve', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **консервува́ти, -ання, консерва́ція, консерватизм, консерватист, -ка, консерва-тивний**; here also: **косо́рваторі́я, консерваторі́й-ний**. - Syn. **презе́рва**.

From Lat. conservare 'to preserve'.

КОНСТА́НТИ́Н : **Костянти́н**.

КОНСТРУ́КЦІЯ ModUk.; **констра́кшин** AmUk. 'construction', first recorded in 1972 (Koshelanyk 360), also **кон-стра́кшон, констру́кшон**. - Subst. **будів-ництво**.
From Lat. constructio 'ts'; AmUk.
from E. construction 'ts', Koshelanyk, 1. c., Royick 82.

КОНТРА́́ 'against', ModUk. known to all Sl. - Subst. **про́ти**.

From Lat. contra 'ts'.

контра²AmUk. 'country', first recorded in 1917 (Bilash 363), also **кантрі, контри, кон-три.** - Subst. **край.**

From E. country 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyuk 332, Royick 82.

КОНФЕДЕРАЦІЯ 'confederation', ModUk., known also to other Sl. - Deriv. **конфедераційний, конфедерувати, /с/ конфедерований.** - Subst.

— союз більш або менш суверенних держав, створений для певних цілей, напр. зовнішньополітичних, монетарних, митних, воєнних; залежно від умов поодинокі держави-члени конфедерації є підметами міжнародного права; див. **федерация** (JBR.-Arch. 133).

From Lat. confoederatio 'ts'.

КОНФЛІКТ 'conflict', ModUk., known to other Sl. as well. - Deriv. **конфліктний.** - Subst.

— вияв, маніфестація розбіжних інтересів, протилежних поглядів на вартості, загострення суперечностей; конфлікт може бути індивідуальний (i) та груповий (колективний, гр.) за схемою: конфлікт між I : i
Гр : i
I : Гр.
Гр : Гр. (JBR.-Arch. 133)

From Lat. conflictus 'ts'.

КОПА 'three-score, sixty', MUK., OUK., OES. **копа**, known to all other Sl. - Deriv. **копича, коповий, кіпка, кіпний, кіпнина.** - Syn. **60 одиниць чогось; стирта збіжжя, сіна,**

PS. *kopa 'ts', IE. root **/s/kop-, see **копати I.**

КОПАНЕЦЬ, копанія, копанка, копань see **копати I.**

КОПАТИ 1 'to dig, delve, excavate', M UK. (XVII c. JCSL. 96), **копати** (1472 CSM. 1, 495), OUK., OES. **копати** ; ; BRu. **капаць**, Ru. **капать**, Bu. **копая**, SC, **kopati**, Slk. **kopati**, Cz. **kopati**, Slk. **kopat'**, Po., UpSo. **kopat**, LoSo. **kopat**. - Deriv. **ви-, за-, на-, під-, п/р/о-копати, -ання, ви-, за-, на-, під-, п/р/о-копувати/ся/, копанка, -нь**; FN. **Копач, Копаченко, Копачівський/Копачівський, Копачук, БН/Копайгород, Перекоп, Перекопський перешийок /"перекопувався"- укріплювався, звідки й назва, УРЕ. 11, 53/.**

PS. *kopati 'ts', IE. root **/s/kop-: **/s/kep-, cf. Lith. **kapoti**, Latv. **kapāt** 'to cut, carve', OPr. **encoptis** 'interred'; Pokorny 932, Vasmer² 2, 317, Sławski 2, 450-451;

Machek 219, Berneker 1, 562-564, Brückner 254-255, Trautmann 116-117, Fraenkel 1, 217, Skok 2, 146, a.o.

КОПАТИ ² 'to kick', ModUk., Ro. *copat*.
- Deriv. *скопати, ко́пнути, ко́пун/ка/,*
ко́пит/к/о́; Muk. ко́пыість, ко́пысаю (XVIII с.
ЛСЛ. 97). - Syn. *бити, ударя́ти ного́ю.*

PS. *kopati with specialized meaning, see the preceding entry.

КО́ПНИК AmUk. 'cup', first recorded in 1929 (Bilash 371). - Subst. **ГОРНЯ́ТКО.**

From E. cup 'ts', Bilash, l. c., Koshelan,uk 362, Royick 82.

КОРА́ 'bark, rind', Muk., OUk., OES. *kora*, known to all other Sl. - Deriv. *ко́рця, ко́рчявий, -во.* - Syn. *ве́рхня оболо́на, що вкрива́є росли́ни.*

PS. *kora 'ts', IE. root **/s/ker- ts as in *шкі́ра/шкі́ра.*

КОРАБЕ́ЛЬ 'ship, boat', Muk., OUk., OES. *корабль*, known to all other Sl. - Deriv. *кора́блик, кора́бельний.* - Syn. *ве́лике судно́.*

The word is generally considered a Gk. borrowing, cf. Gk. *karábion* 'ts', Vasmer², 321; re. other etymologies cf. *ibid.* 321-322.

КОРА́ЛЬ 'coral', Muk. *кораль*, known to all Sl. Deriv. *ко́ралик, ко́ральчик, ко́ралевий/ко́ра-льо́вий.* - Subst. *скамені́лі ме́шкання дрі́бних створі́нь; прикра́са з ко́ралів, Кузеля I71.*

From G. *Koralle* 'ts', the ultimate source being Gk. *korállion* 'ts', Sławski 2,474, Vasmer², 322.

КО́РВО BrazUk. 'crow, raven', first recorded in 1926 (Карманський⁷). - Subst. *ве́ликий бра́зилійський кру́к.*

From Port. *corvo* 'ts'.

КО́РИСТЬ 'gain, profit', Muk., OUk., OES. *користь*; known to other Sl. as well. - Deriv. *ко́рисний, ко́рисливий, ко́ристати, ко́ристува́тися.* - Syn. *до́брі на́слідки; хо́сен.*

PS. *koristo 'ts', IE. root **/s/ker- 'to cut', cf. Pokorny 938-940.

КО́РИТИ 'to subjugate, conquer', Muk. *кори́тися* (XVII с. *Синонима I56*), Ru. *ко́ри́ть*, OCS. *koriti*, etc. - Deriv. *по-, під-, с-ко́ри́ти /ся/, по-, під-с-ко́ря́ти/ся/, покі́рний, -но, покі́рність, поко́ра.* - Syn. *підби́вати, присми́ряти; доко́ря́ти, до́ріка́ти, Дермач² II8.*

PS. *koriti generally considered a denom. formation: *korǫb 'contempt', Sławski 2,511; cf. also Trautmann 118, Pokorny 530,615-616.

736

КОРИТО 'trough; deep tray; river-bed', MUK. **ко-рито** (XVII с. **Синонима** I56), OUK., OES. **корыто**, Ru. **корыто**, Po. **koryto**, etc. - Deriv. **коритко**, **коритце**, **коритний**; FN. **Коритко**, **Коритник**. - Syn. **дерев'яна довгаста посудина**; **річище**; **ночви**.

PS. *koryto 'ts', IE. root **/s/ker-: **/s/kor- 'to cut', cf. Pokorny 938-940.

КОРИЦЯ, **коричнявий** : **коря**.

КОРИНЬ, Gsg. **кореня** 'root', MUK., OUK., OES. **корень**; Ru. **корень**, OCS. **korenjъ**, Po. **korzeń**, etc. - Deriv. **коріння**, **корінчик**, **кореніць**, **коренісько**, **-йще**, **кореністий**, **-тість**, **-сто**, **кореністий**, **коренівий**, **в-**, **за-** **кореніти/ся/**, **в-**, **за-** **корінювати/ся/**, **корінний**, **корінчастий**; FN. **Кореніць**, **Корінний**. - Syn. **частина рослини, що росте в землі**; **початок, джерело**; **основна частина слова**; КТС. II8.

PS. *koreḡ, Gsg. *korene 'ts', Uk. form being orig. Asg.

КОРМ 'food, nourishment', MUK. **кормъ** OUK., OES. **кърма**, **кръма**, BRu. **корм**, OCS. **krъma/krъmlja**, Po. **karmia**, etc. - Deriv. **ви-**, **на-**, **по-**, **про-** **кормити/ся/**, **кормовий**, **кормильниця**, **кормитель**. - Syn. **харч**, **пожива**.

Etymology uncertain; some scholars refer it to IE. **/s/ker- 'to cut'; others compare it with OIr. **coirm/cuirm** 'beer', Lat. **cremor** 'brew', Vasmer²², 329; a survey of the pertaining literature offers Sławski 2, 80-81.

КОРМЛЕННЯ : **корм/йти/**.

КОРНЕР AmUk. 'corner', first recorded in 1911 (Bilash 369) also **конар**, **конер**, **копор**, **корпор**. - Subst. **ріг вулиці**, **кут**.

From E. corner 'ts', Bilash, 1. с., Koshe-lanyk 359, Royick 81.

КОРОБ 'basket', MUK., OUK. **коробъ**, OES. **коробъ/краби**; Ru. **короб**, OCS. **krabijъ**, SC. **krabulja**, Sln. **krabulja**, Cz. **krabice**, Slk. **krabica**, Po. **krobia**. - Deriv. **коробка**, **коробочка**, **коробитися**; FN. **Коробак**, **Коробан**, **Коробай**, **Коробчук**, **Коробіць**, **Коробійко**, **Коробій**, **Коробінчук**, **Коробко** (Богдан I34) - Syn. **козуб**.

Most probably an old borrowing from MHG. **korb** 'ts', cf. Miklosich 130, Schwarz Archiv 40, 290, Berneker 1, 568, a.o.; some etymologists derive it < Lat. **corbis**; yet, Kluge 188 suggests that "it is not impossible that, in addition to an inherited OTeut. word, the Lat. term was borrowed at a later period; OHG. **churib**, .. points perhaps to Lat. **corbis** (E. **corb**)". re. other, less persuasive, etymologies, cf. Vasmer²², 330-331.

КОРОБОРИ AustrUk. 'corroboree', first recorded in 1978 (Chekaluk 18). - Subst. **церемоніальний танець**; **збори**.

From AustrE. **corroboree**, also **corobboree** 'tribal dance', Endacott 15, 'dance, meeting', Reed 81, the ultimate source being aborig. **ts**.

КОРОВА 'cow', M Uk. *kráva* (XVII c. ДСЛ.99), *korobъ* Npl. (1471 ССМ.1,497), Ouk. *корова*, OES. *krava*; BRu. *карóва*, Ru. *корóва*, Bu. *крáва*, SC. *kràva*, Sln., Cz. *kráva*, Slk. *krava*, Po., LoSo. *krōwa*, UpSo. *kruwa*, Plb. *korvó*. - Deriv. *коровка*, *коровин/к/а*, *коровня*, *коров'яний*, *коров'як/а/*, *коров'яр/на/*, *коров'ячий*; here also: *коровáй*; FN. *Коровець*, *Коровський*, *Корович*, *Коровицький* (Богдан 134). - Syn. *порóда жуйно́ї парнокопитно́ї молóчно́ї твари́ни*.

PS. **kórva* 'ts', IE. root ***koru-* with a variable ***koru-*, evidenced by СЕРНА, q.v., and other IE. cognates, cf. Pokorny 574-577.

КОРОВА́Й 'loaf, wedding bread, bridecake' - see КОРОВА.

КОРОГВА́, arch. *корого́в*, Wd. *хоруѓва/хоруѓов* (Стрий) 'banner', MUK. *хоруговъ* (XVII c. ДСЛ. 283), Ouk., OES. *хоругъва/хоругы*; Ru. *хоруг-г/о/вь*, Bu. *хоръгва*, OCS. *хоругу*, SC. *choruga*, Sln. *karóla*, Cz. *korouhev*, Slk. *koruhev*, Po. *chorągiew*, LoSo. *chorugoј*, UpSo. *chorhoј*. - Deriv. *корого́вка*; *хорунжий*, *підхорунжий* (both from Po.; Uk. subst. :) *хоружий*, *підхоружий*. - Syn. *прапор*.

PS. **хоругу*, Gsg. *хоругъве* 'ts' "ultimately from Mongol *orungo* 'sign, flag', Shevelov 534; cf. also Vasmer² 2, 268-269, a.o.

КОРОГОВ see the preceding entry.

КОРО́ЛЬ 'king', MUK., OUK. *король*, also (from OCS. :) *краль* and (from Po. :) *крол/ь/*, *кроль*, *круль*, *кроул* (cf. ССМ.1, s.vv.), OES. *король/краль*; - BRu. *карóль*, Ru. *корóль*, OCS. *kraljъ*, Bu. *крá-лят*, SC. *krâlj*, Sln. *krâlj*, Cz. *král*, Slk. *kral'*, Po. *król*, LoSo. *krol*. - Deriv. *корóлик*, *короленя*, *королева*, *королівна*, *королівство*, -*ський*, *королівщина*, *королювати*, -*ання*, *королевич*, *короля/тко/*; FN. *Корóль*, *Корольчук*, *Короленьку*, *Королевич*, *Короліщук*, *Короляк*, *Королянчук*, *Корóлик*, *Королішин*, *Королицький*, *Корóлько* (Богдан 134), *Крал* (1461 ССМ.1, 510), GN. *Корóле-ве*. - Syn. *голова́ коро́лівства*, *волода́р*, *мона́рх*; див. теж *князь*.

PS. **kórljъ* comes from the name of Charles the Great (742-814) in its OHG. form *Karl*, cf. Miklosich 131, Bernker 1, 372-373, Mikkola 1, 88, 183, Brückner 269, Lehr-Splawinski PF.12, 44-45, Birkenmajer JP.23, 175-176, a.o.;

КОРО́НА 'coronet; crown', M Uk. *КОРО́НА* (XVII c. ДСЛ.), *КОРО́НА*, *КОРОУ́НИ* *королевства польского* (1488 ССМ.1, s.v.), OUK. *КОРО́НА* (1435 *ibidem*), *КОРОУ́НЪ* (XIV c. *ibidem*), etc.; BRu. *КАРО́НА*, Ru. *КОРО́НА*, MRu. also *КОРҮ́НА* (Vasmer² 2, 334), Po. *korona*, OCz. *koruna*. - Deriv. *корóн/оч/ка*, *корóнный*, *коронувати*, -*ання*; here also: *корона́рный*, *корона́рія*; FN. *Корон/ацький/*, *Коронівський*, *Коронка*, -*ко*, *Корончук* (Богдан 134) - *Subst.* *вінець із металю з оздобами* - *символ монархічної влади*; *верховна влада*; *срібна монета*; *верховина дерева*; /в давній Польщі: /*Корóна-означення власне Польщі, відрізняючи її від Литви*, Бойків 222.

From Lat. *corona* 'crown' with secondary specialized meanings in Sl. and in uk. particularly.

КО́РОП 'carp', ModUk., Ru. ко́роп, Po. karp, etc. - Deriv. ко́ропець, ко́роповий. FN. Коропе́цький, Коропчу́к. - Subst. під прісноводної риби.

PS.*korpъb 'ts', being a borrowing from G. karp (ModHG. Karpfen) 'ts', cf. Sławski 2, 82, Vasmer², 334.

КОРО́ТКИЙ 'short', MUK., OUK. короткый / краткый (XVII c. ЛСЛ. 100), OES. кратъкъый; Ru. ко́роткий, OCS. кратъкъъ, Po. krótki, -etc. - Deriv. короте́нький, короту́н, коро́тшати, /с/ короти́ти, скорбчу́вати, -ання, корота́ти, -ання; compounds: коротко-зори́й, -голо́вий, -мо́вний, -но́гий, -рече́нцевий, -терміно́вий, -хви́льовий, -ча́сний, -ши́й, etc. FN.: Корота́р, Корота́ш, Короте́нко, Коро́тко, Коротня́к, Коротчу́к, Корото́вич, Коротуша́к, Коротуша́к, Коротутя́к (Богдан 134). -Syn. недо́вгий, мало́ї довжи́ні.

PS.*korbtъk/jb/'ts', IE. root **/s/ker- : **/s/kor- 'to cut (=shorten)', Pokorny 938-942.

КОРОТУ́Н see the preceding entry.

КОРО́ЧУН, SoCr. also **крачу́н** 'Christmas', MUK., OUK., OES. корочунъ, Ru. корочу́н. - Subst. Різдо́в.

Derived from **ко́роткий**, q.v.

КОРСЕ́Т 'corset, bodice', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. корсе́тка, корсе́тний, -ик, -иця. -Subst. жіно́че убра́ння на грудну́ клі́тину, без рукави́в; банда́ж для виправлення хиб та́лії, Бойків 223.

From ModHG. Korsett 'ts', the ultimate source being Fr. corset (: Lat. corpus 'body').

КО́РСУНЬ GN. 'Korsun', OUK. OES. Корсунь; Ru. Корсунь, Po. Korsun. - Deriv. ко́рсунський; FN. Ко́рсунський. - Syn. місто ко́ло Ка́нева; в старій Русі-Україні: місто на Криму́.

From Gk. Xersón, Gsg. Xersōnos 'ts'.

КО́РТ AmUk. 'cord, court', first recorded in 1915 (Bilash 372), also **ко́рд**. - Subst. **міра** дров; **суд**.

From E. cord, court 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 363, Royick 82.

КО́РТИК 'dirk', ModUk.; Ru. ts. - Subst. вузький ко́роткий кинджа́л.

From It. cortello/coltello 'ts', Verneker 1, 569.

КО́РТИТИ 'to have a desire, urge', ModUk.; BRu. карце́ць, Ru. корте́ть, Букарце́ць, SC. kítiti. - Syn. си́льно бажа́ти, хоті́ти; забага́тися.

Of uncertain etymology; some scholars refer it to **ко́роткий**, cf. Vasmer², 339.

КОРЧ 'bush; scramp', M Uk. in FN.: Корча (1457 ССМ.1,501), Корчакъ (XV с. ibidem), and OUk.: Корчичане (1401 ibidem), Корчикъ (1437 ibidem) OES. **кърчѣ**, Ru. корч, Slp. **krč**, Cz. **krč**, GN. **Krčkopše**, Po. **karcz**. - Deriv. **корчик**, **корчувати**, -ання, **корчаний/корчий**, **корчак**, **корчівка**, **корчага**; Npl. **корчі/с/корчити**, /с/ **корчений**; FN. **Корч/ак/**, **Корчавський**, **Корчєнко**, **Корчєвський**, **Корчинський**, **Корчук**, **Корчиняк**, **Корчик** (Богдан 113); GN. **Корчин**; here also **Керч**. - Syn. **куш**; **конвульсія** **судоба**.

PS. ***krčь** < ***kr-k-j6 'ts'**, in apophony with IE. **/s/ker-, evidenced by Ru. **КОРТА** 'bent tree', Pokorny 936; see also Sławski 2,73,157, Vasmer², 340, a.o.

КОРЧМА 'inn, public house', M Uk. **КОРЧМА** Npl. 'alcoholic beverage' (1487 ССМ.1,501), 'inns' (1489 ibidem), OUk. **сѣ корчмою** (1359 ibidem), etc.; Ru. **корчма**, OCS. (in deriv.): **krčьsbmljavati**, Bu. **крѣчма**, SC. **krčma**, Slp. **krčma**, Cz., Slk. **krčma**, Po. **karczma**, LoSo. **kjarčma**, UpSo. **korčma**. - Deriv. **корчємка**, **корчємний**, **корчмар/ка/корчмарство**, -ський, **корчмонька**, **корчмарювати**, -ання; dial. **коршма**; FN. **Коршмак**, **Коршман** (Богдан 135). - Syn. **шинок**, **трактир**, **кабак**; /обл.: /**оранда**, **деркач**², 92.

From **корч**, **корчувати** 'tavern on a cleared land', cf. **Потебня РФВ.5**, 143-144, **Желтов ФЗ. 2/1876**, 67, **Jagic Archiv 7,484-485**, a.o.; about other, less persuasive, etymologies cf. **Vasmer², 342**, **Sławski 2, 73-74**, a.o.

КОРШМА see **корчма**.

КОСА 1. 'tail of hair, braid', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **кіска**, **кісонька**, **кісочка**, /за/ **косячити**, **косяця**, **косячка**, - Syn. **жмут заплетеного волосся**.

КОСА 2. 'scythe', MUK., OUk., OES. **коса**; known to all other Sl. as well. - Deriv. **косар**, **косарка**, **косарський**; FN. **Косар**, **Косаревич**, **Косарєнко**, **Косарський**. - Syn. **сільськогосподарське знаряддя для стинання трави збіжжя**, ітп.

КОСА 3. 'sand-bank', ModUk., known to all other ModSl. - Subst. **вузька смуга суходолу в ріці, морі, озері**.

All three words are usually referred to PS. ***kosa**, IE. root **kes- 'to cut', Pokorny 586; pertaining literature is extensively discussed in Sławski 2,516-518.

КОСИЙ : **коса** 2.

КОСТИСТИЙ, **Костомаров**, **Костомаха** etc. see **кість**.

КОСТУМЕР AmUk. 'customer', first recorded in 1929 (Bilash 374), also **КОСТИМЕР**, **КУСТУМЕР**. - Subst. **покупець**.

From E. customer 'ts', Bilash, 1. с. Koshelanyk 366.

КОСТЯНТИН, also. КОНСТАНТИН PN. *Kos-tjantin Konstantin, Constantine*; MUK. *KONSTANTINŪ* (I627 Беринда), КОСТАНТИНА КОСТАНТИНА КОСТАНАДИНА КОСТА(М)-ДИНА G SO. (I484 Пом'яник), OUK. *ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ* (XII c, K соф гра-фито); Ru. Константин.-

-*Дєєн* Костянтинович, Костянтинівна, Константиневич, Константинівна, Костик, Кость, Костюк.-

-*FN.* Кость, Коста, Косталь, Костантинюк, Костанюк, Костапчук, Костаровий, Косташ, Косташук, Костецько, Костецький, Косташук, Костек, Костель, Костелєць, Костеляк, Костелянський, Костелок, Костельний, Костельнюк, Костенко, Костенюк, Костерева, Костевич, Костій, Костів, Костівський, Костійчук, Костра, Костракевич, Кострєба, Кострєвський, Коструб, Кострубяк, Коструків, Костручук, Костуцький, Костуленець, Костур, Костура, Костурівський, Костяк, Костиш, Костишук, Костик, Костиків, Костилюба, Костильник, Костильнюк, Костин, Костина, Костинчук, Костинський, Костиняк, Костиний, Костиник, Костинюк, Костирія, Костирка, Костирко, Костирський, Костиря, Костис, Костиш, Костишин, Костюк, Костюк, Костючок (Богдан I36, I37).-

-*СМ.* Константинополь, Константина, Констанца.
-*SUBST.* MUK. *ТВЕРЪЗЪ*, *КРЕПОК*, I627 Беринда.-

FROM Gk. *Kōnstantinos*, THE ULTIMATE SOURCE BEING LAT. *constans* 'firm, steadfast, constant', Klein 1, 339, Петров-ский. I35.

/T.S./

КОТЕНЯ/тко/, КОТИК, КОТОЧОК: кіт.

КОТОРИЙ see the following entry.

КОТРИЙ, arch. КОТОРИЙ 'who, which, what; some; other/s/, any', MUK., OUK., OES. КОТОРЫЙ, Ru. КОТОРЫЙ, OCS. *kotorŭ*, Po. *który*, etc.-Syn. *який-са́ме?*; *один із кілько́х*.

PS. **kotorŭ*/j6/, 'ts', IE. ***k^hoteros* 'which one of the two?', cf. Pokorny 645.

КОХАТИ 'to love, to have a deep affection; to make love', MUK. (XVII c.); BRu. *кахаць*, Po. *kochać*, Cz. dial. *kochat'*, Slk. dial. *kochat'*. - Deriv. *за-, по-коха́ти, -а́ння, за-по-коха́тися, зако́ханий, коха́нець, -ни́ця, -нка, коха́нок, -нка, -ночка*; FN. *Ко́хан*. - Syn. *бути глибоко прив'язаним до ко́го, ма́ти вели́ку симпа́тію до особи́ іншо́ї ста́ті, люби́ти; стара́нно плека́ти, ви́ро-щувати що-не́будь, дба́йливо догляда́ти що́сь*, KTC. I20.

Against the generally accepted view that the Uk. word comes from Po. *kochać*, cf. Richardt 66, following Vasmer², 356, Berneker 1, 538, a.o., Sławski 2, 312, raises doubts re. such deriv., inclined to see in Uk. *коха́ти* a genuine Uk. formation based on PS. **koxati* a parallel form to **kasati* /**kosnŭti* 'to touch, pet', cf. Pokorny 585.

КОЦЮБА́, dial. **коціба**, **куціба** /и/'oven-rake, -fork', **Мук.** **коцюба**, **По.** **kociuba**. - **Deriv.** **коцюбка**, **коцюбсько**, **-ище**; here also: **коцюрбїти**, **коцюргá**; **FN.** **Коцюба**, **Коцюбїнський**. - **Subst.** **кочергá**.

From **Tk.** **kũsũbe**: **kũse**- 'to stoke a fire (in stove, etc.)', **Sławski** 2, 319; see also **кочергá**.

КОЧЕРГÁ 'oven-rake, -fork', **ModUk.**; **BRu.** **качаргá**, **Ру.** **кочергá**, **По.** **koczarga/koczerga**. **Deriv.** **кочержїлно**, **кочерéжник**; **FN.** **Кочергá**. - **Syn.** **коцюба́**.

From **Tk.** **kũse**- , see **коцюба́**; re. other derivations cf. **Vasmer** 22, 358, **Sławski** 2, 322.

КОЧОВІ́К see the following entry.

КОЧУВА́ТИ 'to wander, lead a nomadic life', **Оук.** **кочуютъ** (1438 **ССМ.** 1, 508), **Оук.**, **DES.** **кочевати**; **BRu.** **качаваць**, **Ру.** **кочевáть**, **Сз.** **kočovati**, **Slk.** **kočovat'**, **По.** **koczować**. - **Deriv.** **Кочовїк**, **-їчка**, **кочівля**, **кочівнїй**, **-їк**, **-иця**, **кочовїще**, **кочовїй**. - **Subst.** **мандрувати**, **жити неосїлим життям**, **таборувати**, **мігрувати**; - (про тварин:) **переходити стада́ми** або **згря́ями** з **місця** на **місце**, **КТС.** 120.

From **Tk.**-**Tt.** **koč/mek/ 'ts'**, **Корш Archiv** 9, 501, **Berneker** 1, 537, **Brückner** 243, **Sławski** 2, 324-325, a.o.

КОША́РА, dial. also **кошáр**, **коши́ра** 'pen, enclosure; sheepfold; hurdling (for cattle)', **ModUk.**; known to all other **ModSl.** - **Deriv.** **коша́рка**, **кошарїсько**, **-ище**, **кошарнїй**, **-ик**; **GN.** **Кошари**, **Кошарки**, **Кошарища**. - **Syn.** **загороджене місце для овець** або **їншої худоби** під **відкритим небом**; **крите приміщення для худоби** або **овець**, **КТС.** 120; **казáрма**, **Франко** I, 428.

Deriv. from **PS.** ***košb** with suffix **-ara**, see **кїш**.

КО́ШИК, **коші́ль**, etc. : **кїш**.

КОШОВІ́Й : **кїш**.

КОШТ 'cost, expense, charge/s/, outlay', **Мук.** **коштъ** (**XV - VIII c.**), **BRu.** **кошт**, **Ру.** dial. **ts**; **По.** **koszt**, **Оч.** **košt**, **Сс.** **kõšta**. - **Deriv.** **коштовїтий**, **коштóвнїй**, **-нїсть**, **-но**, **коштувати**, **-ання**, **кошторїс**, **-нїй**. - **Subst.** **утрїмання**, **сума**, **Бойків** 224; **видáток**, **вїтра́та**; **забезпечення**, **постачáння**.

From **По.** **koszt 'ts'**, the ultimate source being **МНГ.** **koste**, **kost 'ts'**, **Richhardt** 68, **Sławski** 2, 544, a.o.

КПІ́ТИ 'to jeer, make a fool of', **ModUk.**; **По.** **kpić**. - **Deriv.** **за-**, **по-** **кпїти**, **вїкпїти**, **кпїни**. **Syn.** **кепкувати**.

From **По.** **kpić** (: **kier**, cf. **кеп** 2).

КРАВА́ТКА 'tie, cravatte', ModUk., known to all other Sl. - Subst. **за́в'язка під ши́єю.**

From Po. krawatka, the ultimate source being Fr. cravate < Cravate 'Croatian', Klein 1,368.

КРАВЕ́ЦЬ 'tailor', ModUk.; Po. krawiec.-Deriv. **кравчи́ня, краве́ччина, кравцюва́ти, FN. Кра́вчен-ко, Кра́вців, - Syn. фахіве́ць від шиття о́дигів.**

From **кра́яти**, see **край**.

кравт AmUk. 'crowd', first recorded in 1963 (Bilash 374), also **кравд** . - Subst. **на́товп.**

From E. crowd 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 368.

КРАДУ́, краді́ж : кра́сти.

КРАЙ 'country, land; edge', MUK., OUK. OES. **краи**, OCS. krajb, Po. kraj, etc. - Deriv. **кра-їна, украї́на, крайни́й, кра́яти; крає-в'їд, -знавство; FN. Кра́йник, GN. Кра́йна**, see also : **Украї́на.** - Syn. **земля́; держа́ва, грань, грани́чна лі́нія чо́го; припинення чо́гось.**

PS. *krajb, IE.root ** /s/krei- 'to cut', Pokorny 936.

крак AmUk. 'crock', first recorded in 1972 (Koshelanyk 367). - Subst. **гладу́щик.**

From E. crock 'ts', Koshelanyk, l. c.

КРА́КІВ, Кра́кув GN. 'Kraków, Cracovia', MUK., OUK., OES. **Краковъ**, Po. Kraków, known to all other ModSl. - Deriv. **краків'-янин, -нка, краківський;** (from Po.) **крако́в'як, краков'я́нка; GN. Кра́ковець/Кра́ківець.** Subst. **да́вня столиця По́льщі.**

According to Rymut 119 the first mention of the city belongs to Ar. Ibrahim ibn Jakob of 966; later it is mentioned as Lat. Cracoua in 973; as far as the origin of this name is concerned "najbardziej rozpowszechniona jest teza, że nazwa pochodzi od nazwy osobowej Krak. Źródła historyczne zaświadcują istnienie nazwy osobowej Krak"; cf. also Staszewski 153-154, Мельхеев 48 (:from Po. kruk 'crow!').

КРА́ПАТИ : ка́пати.

КРАСА́ 'beauty', MUK. краса (XVII c. OCS. krasa, known to all other Sl. - Deriv. **кра́сний, краси́вий, красува́ти /ся/, GN. Кра́сне.** Syn. **властиві́сть, то́го, що га́рне у фі́зичному й мораль-ному відно́шенні, (за:)КТС І2І.**

PS. *krasa 'ts', with no certain IE. affinity, cf. Berneker 1,608, Vasmer²2, 367, a.o.

КРА́СТИ, краду́, краде́ш 'to steal', MUK. краду́ (XVII с. ЛСЛ.99), OUK.OES.красти, OCS. krasti, Po.krašć, etc. - Deriv. **ви-**, **на-**, **по-**, **с-**красти, **ви-**, **на-**, **по-**, **с-**крада́ти/ся/, кра́діж, крадькома́, крадьма́. - Syn. **при-**сво́вати собі чуже́, **брати** та́йно чуже́, **бути** злодієм, **займа́тися** злоді́йством, КТС.І2І.

PS.*krasti < *kradti 'ts' - an apophonic formation to *kryti, see **крити**.

КРА́ТА dial. for **Гра́та**.

крѣйзи AmUk. 'crazy', first recorded in 1915 (Bilash 375), also **крѣзи**, **крѣзі**. - Subst. **безглу́здий**, **дурень**.

From E. crazy 'ts', Bilash, l. с.

крет Wd. for **крот**.

КРИВІЙ 'crooked', MUK. **кривый** (XVII с. ЛСЛ.101), OUK., OES. **кривъ**, Ru. **криво́й**, OCS. krivъb, known to all other Sl. - Deriv. **кривѣнкій**, **кривина́**, **крѣвда**, **ви-**, **за-**, **по-**кривѣти, **ви-**, **за-**, **по-**, **с-**кривля́ти/ся/, compounds: **кливо-гу́бий**, **-но́гий**, **-пѣский**, **-пу́цький**, **-ру́кий**, etc.; FN. **Кривий**, **Кривцу́н**, **Кривко́**, **Кривна́к**, **Кривобе́дрий**, **Кривобо́кий**, **Кривоборода́**, **Кривокоби́льський**, **Кривоко́льський**, **Кривола́н**, **Кривола́п**, **Кривоніс**, **Кривоню́к**, **Кривоносо́к**, **Кривопас**, **Кривопу́ск**, **Кри-**

вору́чко, **Кривору́ка**, **Кривоши́енко**, **Кривоу́с**, **Кривов'яз**, **Криву́цький**, **Криву́лич** ... etc. (Богдан І46); GN. **Крѣвка**, **Кривога́ри**. - Syn. **непрѣстий**, **закру́чений**, **зігну́тий**.

PS.*krivъ/j6/'ts', IE. root **/s/krei-Pokorny 936, a.o.

КРИ́ЖМА 'crism', MUK., OUK., OES. **крижъма**, **крижъмо**, Ru. **крижмы́**, Po.krzyżmo, etc. - Subst. : **подару́нок хрѣсних** батькі́в.

From MHG. chrismo 'ts', the ultimate source being Lat.chrisma from Gk. χρίσμα 'baptism', Miklosich 141, Berneker 1,619, Vasmer²², 376, a. o.

КРИ́ЗА 'crisis', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **кризовий**, - Subst.

— стан складного, конфліктно-загостреного існування, різкий стан суперечностей, наглий переліт, занепад; урядова криза — стан, коли уряд мусить уступити через «вотум недовіря»; енергетична криза — стан недостатніх енергетичних ресурсів й невміння уряду зарадити цьому.

(JBR.-Arch.133)

From ModHG. Krise 'ts', the ultimate source being Gk. κρίσις, Gsg.krīseōs (:krino) 'separating, putting apart; deciding, determining; judgement, sentence; trial; dispute, quarrel'.

КРИК 'shout, cry; call; hollo, outcry, clamour, vociferation; brawl; scream, shriek, yell, screech; bray, hee-haw; hoot; squawk'; М. Ук. КРИКОМЪ Isg. (XV с. ССМ.1,514), ОУк., ОЕС. крикъ, ОС. krikъ, Ву. крик, СС. křik, Slн. křik, Cz. křik, Рс. krzyk, LoSo. křik, UpSo. křik. - Deriv. крикун, крикуха, крикливий, -виця, крикнява, /за-, на-, по-/кричати, викричатися, ви-, по-крикувати, -ання, крикнути; М. Крикун, Крикливець, Крикович, Криколлович (Богдан 145). - Syn. /пронизливий: /вереск; /змішаних голо- сів: /галас, зик; /розм.: /гвалт; /з плачем: / зойк, йойк; /багатьох: /лемент, Деркач², 93.

An o/p. imitative formation like Lith. kryksti, Latv. krika, Gk. krikē, a.o., cf. Verneker 1,616-617, Vasmer²², 376-377, a.o.

КРИКУН, крикучий, etc., see the preceding entry.

КРИЛАС 'choir-loft (in the church)', МУк. ОУк., ОЕС. крилосъ, клиросъ; Ru. крилос. Deriv. : крилошанин. GN. Крилос, see s.v. - Subst. підвищене місце для хору в церкві.

A f/e. deformation (: крило) of Gk. kléros 'clergy'.

КРИЛАШ : крило.

КРИЛО : крити.

КРИЛОС GN. 'Krylos (an old part of Halych)'. Subst.

Головні укріплення Галича за княжих часів були не у теперішньому місті, але в Крилосі. Крилос має назву від того, що тут засідав „клирос“ — вище духовенство, з митрополитом. Але ця назва повстала пізніше, в давні часи у теперішнім Крилосі був княжий город, Галич. У Крилосі є висока гора над рікою Луквою, добра до оборони. Гора обведена довкола валами; з одного боку вали ідуть у три ряди, — це останнє укріплення старого города. Церква Богородиці у Крилосі, це стара галицька катедра, пізніше перебудована; у ній спочивають Володимирко, Ярослав, Роман. Довкола города знаходяться урочища, як Іванівське, Воскресенське, Данилівське, Юрїївське, Ілійщина, — все те містя, де були колись старі церкви, в землі відкопано їх фундаменти. В різних місцях віднаходять багато тесаного каміння, підлоги з поливаної цегли...

(JBR.-Arch.133)

For etymology see крилас, and furthermore : клер/клир/клир.

КРИМ GN. 'Crimea', Ru. Крым, Po. Krym, etc. - Deriv. крымка, крымський; FN. Крымський. - Syn. півострів на Чорному морі; (арх.:) Таврида

From Tk.-Tt. Kyrym : kyrym 'ditch, trench, bank, traverse', Радлов 2, 745-746, Мельхеев 40, Staszewski 155, a.o.

754

КРИ́НЦЯ 'spring, source, well', Wd. керніця, кирніця, M Uk. криніца (1627 Беринда), крѣница, (XV с. ССМ 1, 519), Ouk. крѣница, -ица, -иць, кѣрица (XV с. ibidem), OES. k̄rniца / k̄rniца; BRu. криніца, Ru. криница / крѣница, Po. dial. krynica / kienica, OPo. k̄rnica. - Deriv. криничка, криниченька, криничина, /діял.: / керничка, GN. Криниця, Криничка, Кринички, Криничний, Керніця, Кернички; FN. Криницький / Керніцький, Криничин. - Syn. джерелó.; Wd. студня, колóдязь.

PS. *kr̄bnica/*kr̄nica 'ts', Berneker 1, 617; according to Miklosich¹⁴⁰, Uk. word is genuine and Po. from Uk.; Bruckner²⁷⁸, on the contrary, assumes that Uk. word was borrowed from Po.; cf. Jurkowski 39-40.

КРИ́ТИ 'to cover, roof, hide, conceal', M Uk., OUK., OES. крѣти, BRu. крѣць, Ru. крѣть, OCS. kryti, Bu. криѣ, SC. kr̄iti, Sln. kr̄iti, Cz. kryti, Slk. kryt', Po. kryć, LoSo. k̄ryś, UpSo. kryć. - Deriv. в-, вй-, від-, за-, на-, по-, с-крѣти, -крѣвати, -ання, /скритий, /по/крѣтка, крѣття, крѣтник, ви-від-, на-, при-крѣття, скрѣтка; here also: крило́, покрóв/а/, криша; скритовѣвство; FN. Крижок. - Syn. ховати, приховувати; таїти, за́таювати.

PS. *kryti 'ts', IE. **krou-ti (:**kreu-) cf. Lith krauti 'to pack', Latv. kraut 'ts', Gk. kryptō 'I hide', etc.; Berneker 1, 633, Trautmann 140, Vasmer², 390, a.o.

КРИЧА́ТИ : крик.

КРИ́ША : крити.

КРИВА́ВИЙ = крива́вий : кров 1.

КРИ́ВЛИ : кров 2.

КРИ́ВЦЯ : кров 1.

КРИ́ЗЬ, also СКРИ́ЗЬ 'through; everywhere' ModUk.; Ru. СКРО́ЗЬ, dial. СКРЕ́ЗЬ, Bu. КРО́З, SC. kröz/krèz, Sln. krèz, Slk. krez/kroz. - Deriv. /на/скрѣзь, наскрѣзний, -но, скрѣзняк.

A PS. blending of *skvozě 'through' and *čerzъ (< **kers-) 'ts', cf. ModUk. че́рез.

КРИ́К AmUk. 'creek', first recorded in 1933 (Bilash 377). - Subst. ПО́ТІК.

From E. creek 'ts', Bilash 1. с., Koshelanyk 370, Royick 83.

КРИ́КВА : кро́ква.

КРИ́КЕТ, also кри́кет, кро́кет 'cricket', ModUk. Subst. гра дерев'яними кулями крѣзь дротяні ворѣтця.

From E. cricket 'ts', Kirkconnell 7.

КРИ́КСКОЛЕ́ГА Wd. 'war-colleague', first recorded in the XX с. (Горбач 6) - Subst. това́риш із війни́.

From ModHG. Kriegskollege 'ts', Горбач, 1. с.

КРІАМК, КРОАМК : король.

КРИМ¹, кр'омі 'aside, apart from, except'
 M Uk. кр'омѣ (XVII с. ЛСЛ.101), Ouk., OES. ts.
 Ru. кр'оме. - Syn. опр'іч.-

крім² AmUk. 'cream', first recorded in 1963
 (Bilash 377). - Subst. сметана.

From E. cream 'ts', Bilash 1. с., Koshelanyk
 370.

КРІПКІЙ 'strong, firm, hard', MUK., Ouk. крѣп-
 кый /крѣпъ кый /крѣпъ къ ; Ru. крѣпкий, OCS.
 krěpъ /krěpъkъ, known to all other Sl. - Deriv.
 крѣпкѣнький, крѣпко; here also (without -ѣкъ
 suffix): крѣпак, крѣпитися, крѣпшати, крѣ-
 постъ, крѣпосний ; FN. Крѣпак, Крѣпчук, Крѣп-
 кий, Крѣпка (Богдан 142). - Syn. сильний,
 дужий, видѣржливий.

PS. *krěpъ /*krěpъkъ/j6/ 'ts' with IE. cognates
 only in Teut. (cf. OIc. krappr 'narrow'), Pokorny
 630 (: **krēp- 'strong').

кріс Wd. 'gun', ModUk. - Deriv. крїсик. Syn.
 рушниця, Франко IO, 508

A Wd. neologism based on кресати 'to
 strike fire', IE. root **/s/ker: **/s/kre-,
 'to cut', Pokorny 938.

КРІСЛО, Wd. крѣсло 'chair', MUK. крѣсьль,
 (XVII с. ЛСЛ. 91), known to all other ModSl. -
 Deriv. крїсѣлко, крїсѣльце; крїслатий, - Syn.
 сидіння, стілѣць із спїнкою; фотѣль.

PS. *kreslo 'ts', IE. root **kred-, also
 known to Teut. and Baltic lgs., Pokorny 617-
 618.

Крїсмес AmUk. 'Christmas', first recorded
 in 1942 (Bilash 378), also Крїсмис, Крїс-
 мус, Крїстмес. - Subst. Рїздво.

From E. Christmas 'ts', Bilash, 1. с., Ko-
 shelanyk 371, Royick 83.

КРІТ, dial. also крет, КРОТ 'mole', Ouk., OES.
 крѣтъ, BRu. Ru. крот, Bu. крѣт, SC. křt, Sln.
 křt, Cz., Slk. krt, Po. kret, LoSo. křet, škret,
 ЦрSo. krot. - Deriv. кротовина, крѣтив, крѣ-
 товїння, крѣтовий, крѣтячий; крѣтїця, etc.;
 FN. Крѣтенко, Крѣтович, Крет (Богдан 143) Крѣ-
 тевич. - Syn. рїд ссавця родїни крѣтових, рї-
 ду комахоїдних, УРЕ. 7, 416.

PS. *krētъ 'ts', IE. root **kru-t- 'to move',
 cf. Lith. krutus 'quick, movable', kruteti 'to
 move quickly', MHG. rüttten 'to shake', E. rudder,
 ToA. kru, etc., Pokorny 623, Kluge 293, a.o. ;

Wd. крет is obviously borrowed from Po. kret, cf.
 Richhardt 69; the organic Uk. form КРОТ was sub-
 stituted by secondary КРІТ like МІХ from МОХ, etc.

(see chapter on "excessive i" in Shevelov 604-605).

КРОВ 1. 'blood' МУК. **крóвь** (XVII с. ЛСЛ. 101), **кров** (XVI с. КА.55', XVII с. Гептаглот 30), **кpo^B** (1596 Зизаній), **кpoвь** (1583 АКСМУ.70), М Ук. **кpoвь/кpoвъ** (XIV-XV с. ССМ. I, 515, МУК. OES. **кpoвь/кpъвь** XI-XIV с.); BRu. **кpoў**, Ru. **кpoвь**, Bu. **кpъв**, OCS. **krъvъ**, SC. **křv**, Sln. **kr̂l**, Gsg. **krv̂l**, Cz. **krv**, Slk. **krv**, Po. **krw**, LoSo. **kšew**, UpSo. **krěj**, Plb. **k/a/rój**. - Deriv. **кpoвáвиця**, **кpoвйн[к]а**, **кpoвйночка**, **кpoвйця**, **кpівця**, **кpивáвий/кpoвáвий**, -ість, -во, **кpoвний**, -ність, -но, **кpoвйстий**, -тість, -то, **кpoвáвити/ся/**; **кpoвo:** **кpoвoжёр**, -ливий, -ливість, -ливо, -ний, -ність, -но, **кpoвoзміщення**, -шність, -шно, -шник, -шниця, **кpoвoно́сний**, -но, **кpoвoобіг**, **кpoвoпiвeць**, -вця, **кpoвoпій**, -ний, -ність, -но, **кpoвoпpoлитний**, -ність, -но, -ття, **кpoвoпycкáльний**, -но, **кpoвoпycкáння**, **кpoвocі́сний**, **кpoвococ**, **кpoвocпинний**, -ність, -но, **кpoвoccáльний**, **кpoвoтвopний**, -ність, -но, **кpoвoтéчa**, -чний, -чність, -чно, **кpoвoтoчити**, -йвий, -йвість, -йво, **кpoвoxapкáння**, **кpoв'яний**, -нистий, -тість, -сто, **кpoв'янити**, -ніти, **кpoв'янка**; FN **Кpoв**, **Кpoвáк**, **Кpoвчéнko**, **Кpoвчyк**, **Кpoв'як**, **Кpoвoшій** (Богдан I44). - Syn. **чepвoнa** **pідимá** в системі організму; (аргo:) **блa**, **кшкa**, **пcяюкa**, **мáзкa**; (див. тeж:) **pyдá**.

PS. *kry, Gsg. *krъve 'ts', IE. **krūs (: root **kreu-) with cognates in various IE. lgs., cf. Pokorny 621-623, a.o.

КРОВ 2. also **пoкpóв** 'cover', МУК. **КPOBѢ** (XVII с. ЛСЛ. 101), OУк., OES. **КPOBЪ** (XI.с. ff.) - known to Ru. and some other Sl. - Deriv. **кpівля**; (Свята) **Пoкpoвá**.

PS. *krovъ 'ts' - an apophonic formation from *kriti, see **кpити**.

КPÓКBA, also **КPÍКBA** 'roofspar, rafter, truss', ModUk. , known to some other ModSl. - Deriv. **кpóк-вина**, -иця, **кpóквiвкa**. - Syn. **двa бpуси**, на яких тримається дах.

PS. *kroky, Gsg. **кpоkъve** ,stick', with no certain IE. cognates, cf. Berneker 1,621, Machek 236, a.o.

кpoп AmUk. 'crop', first recorded in 1942 (Bilash 375), also **кpап**. - Subst. **урожáй**.

From E. crop 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 367, Royick 82.

КPУЗÉЙPО, BrazUk. also **кpузépo** 'cruzeiro', ModUk.; Ru., Bu., Ma. **кpузéйpo**, Po. **kruzejro**. - Subst. **монéтна** **oдиниця** в Бразиліі.

From Port. **cruzeiro** 'ts', from **cruz** 'cross' (depicted on coins), the ultimate source being Lat. **crux** 'cross'.

кpу́кид AmUk. 'crooked', first recorded in 1930 (Bilash 379). - Subst. **пeчéсний**.

From E. crooked 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 372.

ky Wd. = ko, see **K, IK**.

кyгyт Wd. 'penis', first recorded in 1926 (Janów 175). - Subst. **чoлoвiчий** **статевий** **oрган**.

A dial. deformation of **кoпyт** with figurative transfer of meaning.

КУДИ, dial. **куд́а** 'where, whither', MUK. **куди** (XVII с.), **коуда** (I499), OUK., OES. **куды, куда**; Ru. **куда**, OCS. **kъdu**, etc. - Deriv. **куди́сь, куди-небудь, /ні/кудишній**. Syn. **в якому напрямі?**
 PS. *kъdy /:kъda:kъdě:kъdu/'ts', Sławski 2, 125.

кудлай see **гудлай**.

КУЙО́ВДИТИ 'dishevel', ModUk. - Syn. **кошля́тити**.

According to Shevelov 416, the word comes from Persian *yalda* 'membrum virile'.

кукаба́ра, also **кокабу́ра** AustrUk 'kooka-burra', first recorded in 1954 (Chekaluk 19). - Subst. **австралі́йська бруна́тно-ряба́, галас-лі́ва пти́ця**.

From AustrE. *kookaburra*, also *goburra, gogobera* 'laughing jackass', the ultimate source being aborig. *ts.*, Endacott 20, Reed 96.

КУКУРУ́ДЗА 'maize', ModUk. - Deriv. **кукуру́-дзяни́й, -нка**. - Subst. **росли́на роди́ни зла́кових**.

From Rm. *cucuruz* 'ts', Vrabie 156 (with extensive discussion of the pertaining literature).

КУ́ЛЯ 'ball; globe, bullet', ModUk.; BRu. *ts*, Po. *kula*. - Deriv. **ку́лька; кулеме́т, -ний, -ник**, FN. **Куль, Ку́лька** (Богдан 149-150). - Subst. **кру́гле ті́ло, пре́дме́т; стрі́льно**.

From Po. *kula*, the ultimate source being MHG. *kule* 'ts', Miklosich 145, Vasmer², 413, Sławski 2, s.v., a.o..

KYM 'godfather; friend, neighbour', MUK **кумъ** (XVII с. ЛСЛ. 103), OUK. OES. **коумъ**, known to other Sl. - Deriv. **кума́, куму́ся, кумця́, /с/кума́тися, кумі́вство, кумува́ти, кума́сь, -а́ся, кумка́ти**.

The word is usually explained as an abbr. of *kъmotrъ 'godfather', cf. Berneker 1, 662, a.o.; this etymology, though acceptable from semantic viewpoint, leaves unsolved the relationship of u: ъ and other formal-structural difficulties; according to Brückner 281 it derives from Tk. *kuma* 'prostitute', which is rejected by Vasmer², 414 and other scholars; cf. **компа́дре, кумпа́дре**.

кума́дре see **кома́дре; кумпа́дре**.

кумпа́дре BrazUk. 'friend'; also **кома́дре 'godfather'** (Борушенко Снс. 13, 9). - Subst. **прия́тель: пор.** Оповідав мій покійний тато, як

то одного разу поїхав до "кумпадра" у відвідини. (Кажу до кумпадра, а не до кума, бо кого іншого називаємо кумом, а кого іншого кумпадром).

Приїхав тато до кумпадра і питається кумадру: А кумпадре де?

А вона відповідає:

— Вигрівається, має грипу.

/Праця, ч. 14 за 1981/

From Port. *compadre* 'godfather', developed into 'friend' in BrazUk.

КУРВА 'whore, prostitute', MUK. КЪРВА, known to all Sl. - Deriv. КУРВАРСТВО, КЪРВИТИСЯ, /С/КЪРВИИ, Wd. курвѣа (JBR.). - Syn. побія , проситутка.

PS.*kury, Gsg.kurǫve connected with *kurǫb with orig. meaning 'hen, chicken', Vasmer² 2, 423-424; its deriv. from G. : Goth.hōrs, OHG.huora, ONor.hora etc., cf. Miklosich 149, Berneker 1,651, a.o., has been rejected by majority of later etymologists.

КУТ 'angle; corner'; MUK., OUK. коут, OUK.OES. коутъ , кѣтъ , кѣтъ , OCS. kǫtǫb, known to all other Sl. - Deriv. кутѡк , кутѡчок , закуток , кѣтний , трикутник , чотирукѣтний... FN. Кут , Кѣтний , Кѣтняк , Кутчѣк ; GN. Кѣти . Syn. геометрична фігура , утворена двома лініями , що виходять із однієї точки , Слум.4,417.

PS. *kǫtǫb 'ts', IE. **konp-tos 'bend', cf. Hirt BB. 24,266; re.other etymologies see Berneker 1,602-603, Vasmer²2,432-433,a.o.

КУТЕРНОГА 'crooked-shanks, knock-kneed', ModUk., Po.kuternoga. - Deriv. кутерногий . -Syn. кривоніг , кривонігий .

The word has been extensively discussed by Johann Knobloch in ZslPh. 41,194-195 who refers it to Sl.priorative prefix *ku- and the words: *tri "three" and *noga 'leg'; against Brückner 285 he derives Po.kuternoga from Uk.In conclusion he states as follows:

Eine überraschend genaue Parallele hierzu führt MAURICE GRAMMONT (Étymologie populaire dans les langues romanes) an: da Hinkende (boiteux, pieds bot, ferner auch Prothesenträger: jambes de bois) estropiés sind und dies als (*estro-piés) aufgefaßt wird, gibt es für Einarmige den Ausdruck: voilà un estrobras. In: Revue bourguignonne de L'Enseignement supérieur, Jg. 4, 3. Heft, S. 1.

Knobloch's etymology, though formally without reproach, poses some questions re. presence of the word *tri which has no connection with the whole semantic content of кутернога ; it seems more persuasive to relate -ter- to *torti and to interpret this compound as *kǫtǫb (see КУТ), -ter- (: ТЕРТИ) and НОГА.

КУТИ , also КУВАТИ 'to hammer, forge', MUK., OUK. OES. ковати / кути : кову , ковени / кую , куши ; OCS. kovati: kovǫr, koveši, known to all other Sl.- Deriv. коваль , -ський , підкутий , кузня ; коварство ; FN. Коваль , -ський , Ковальчук , Коваленко , Ковалисько . Syn. майстер , що обробляє на гарячому металі .

PS.*kuti /*kovati 'ts', IE.root **kou-:**keu- 'to hew, chop, carve', cf. Lith.kauti 'to strike' , Teut.(G.)*haw- from pre-Teut.*kow-, Pokorny 587, Kluge 137, Berneker 1,592-593,a.o.

КУТЯ , Wd. кѣтя 'kutya, boiled wheat with honey and ground poppy seeds (eaten at Christmas eve, or after a Mass for the dead)', MUK., OUK., OES. кѣтъя ; BRu. куця , Ru. кутья , OCS.kucija. - Subst. коливо з медом і маком .

According to Vasmer²2,435, it comes from Gk. koukia : kókkos 'grain'; cf. also Berneker 1,654.

КУЩ 'bush, shrub', ModUk. ; Ru.куст.- Deriv. кущик , кущик , кушавий , кушистый , кушиться . Syn. дерев'яниста рослина з гілками від кореня .

A Uk. neologism derived from KYCT = *kustj6 of uncertain etymology, cf. Berneker 1,652.

кўя1. BrazUk. 'cask, vat, barrel', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. посуда, з якої п'ють гіркий бразилійський чай.

From Port. cuia 'drinking cup'.

кўя 2. Wd. 'old grumbler', ModUk. - Subst. кўйбн.

A deriv. from КЎТИ /КЎВАТИ.

кўява Wd. 'secluded hut; steep hill; little known region', first recorded in the XIX c. (Желеховський I, 394). - Deriv. Кўява (назва річки на Гуцульщині, Hrabec 82, 246). - Subst. опущена хата; мало відомо околиця; стрімка гора; Желеховський, 1. c.; пусте, незалюднене місце, Рудницький Бойк. 24; верхів'я гір, Hrabec 41 (: Гуц. "кўева").

Like Po. kujawa, dial. for 'unfruitful field', and Kujawy, GN. (part of Poland), this word does not have any certain etymology; Соболевський's reference to a Scythian origin, cf. Изворяс. 26, IO-II, as well as Moszyński's explanation from ковиль and Ślowski's attempt to derive it from PS. *kujati 'to murmur' (cf. his ED. s.v.) are scarcely acceptable.

-- * --

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22 /pp. 401 & ff./

Л

Л, л — the sixteenth letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUk. name люди from OCS. *ljudi* 'people'; numerical values: Glagolitic — 50, Cyrillic — 30 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

ла AmUk. 'law', first recorded in 1971 (Koshelanyk 384). - Subst. закон.

From E. law 'ts', Koshelanyk, 1. c.

ЛАД 'order; regime; way, manner', MUK. лад (XVI c. KA.56), Ru. dial. лад 'gossip', Deriv. ладний, /з/ладити, ладо 'husband', лада 'wife'; OUk., OES. 'husband'; FN. Ладомір, Ладята; Ладю, Лада. - Syn. порядок.

PS. *ald6 'age, life', IE. root **al- 'to grow', cf. E. old, OHG. ,MHG. ModHG. alt, etc.; this root was orig. used in reckoning age, but afterwards it was also employed to denote 'experience', 'order, regime', etc.; cf. Pokorny 26-27, Kluge 7, Berneker 1,682.. 683, Vasmer² 2,447, a.o.

ладувати Wd. 'to load', ModUk. - Deriv. ладування, ладунюк. - Subst. вантаж.

From ModHG. laden 'ts', РССтоцький 4, I45.

766

ЛА́ЗАР, ЛА́ЗОР РН. *Łazarz, Łazor, Łazarzys,*
 МУК. ЛА́ЗАРЬ (I627 Беринда), ЛАЗАРІМ, ЛАЗО-
 РІАМ С.СР. (I484 Пом'яник) ОУК. ГИПОМОЗНРАБУ
 СВОЕМУ ЛАЗОРЕВН ЗАБОНИКУ (XII-XIV С.Х СОФ
 ГРАФІТО); РУ. Лазарь. -

- ДЕКЛ. Лазарович, Лазарівна, Лазорович, Лазо-
 рівна, Лазурь. -

- ФН. Лазар, Лазарчук, Лазаренко, Лазарович,
 Лазобник, Лазбчко, Лазбнбій, Лазбнко, Лазб-
 та, Лажак, Лажевський, Лазняк, Лазьб, Лазбк,
 Лазбр, Лазорак, Лазоренко, Лазорко, Лазорик,
 Лазовчук, Лазовський, Лазуренко, Лазурко,
 Лазурок, Лазяр, Лазич, Лазинський, Лазюк
 (Богдан I59, I60).

- БМ. Лазаренки. -

- СУБСТ. МУК. КОМУ ПОМОЧНИ БСТ БЪАНАКШМЕТЪ
 СВАЗАНЪ, I627 Беринда.

FROM РК. *Łazarz* THE ULTIMATE SOURCE
 ВІСНИК НЬ. *Łazarz* 'God has helped', Klein?,
 872, Петровский I38.

IT'S I

ЛАЗИТИ 'to climb, crawl; to creep', ModUk.,
 known to all other Sl. - Deriv. в-, вй-, за-, з-
 по-, під-лазити, ітп. - Syn. пересуватися
 всім тілом; підійматися вгору або спус-
 катися вниз.

PS. *laziti 'ts', deriv. from *lazb - лаз
 'crawl, crawling; pathway (through a thicket)';
 IE. root *lēgh- 'to crawl', Pokorny 660, Ber-
 neker 1,697, Trautmann 161, Vasmer 2,450, Ma-
 chek 260, a.o.

лай AmUk. 'lye', first recorded in 1929
 (Bilash 383). - Subst. ЛУГ.

From E. lye 'ts', Bilash, l. c., Koshela-
 nyk 386.

лайкувати AmUk. 'to like', first recorded
 in 1915 (Bilash 383). - Subst. подобатися.

From E. like 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk
 387.

лайм AmUk. 'lime', first recorded in 1972
 (Koshelanyk 387). - Subst. ВАПНО.

From E. lime 'ts', Koshelanyk, l. c.

ЛА́ПА, dial. ла́ба 'raw', МУК. лапа (XVIII с.);
 Ро. țара. - Deriv. ла́пка, ла́почка, лапко́, ла-
 пати, лапну́ти, лапу-лапу!, лапчастонóгий,
 лапаніна, лапайду́х; ФН. Ла́па/Ла́ба, Ла́пка/
 Ла́бка, Лапкан, Лапко́, Лаповський, Лапков-
 ський, Лаповій, Лапченко, Лапшинський, Лап-
 сьок, Лапту́та, Лапу́к, Лапушняк, Лапу́та, Ла-
 пйтський, Лапу́к (Богдан I56). - Syn.
 стопа́, нога́ тварини, пта́ха та ін., КТС. I27.

PS. *lapa 'ts', IE. **lōpā: **lērā 'ts' with
 cognates in Baltic and Teut. (G.) lgs., cf. Po-
 korny 679, Trautmann 160, a.o.; Wd. (SoCr.) ла́ба
 is to be considered an "excessive voicing", al-
 though Shevelov 482 is inclined to treat it as a
 borrowing from Hg. láb 'foot', probably via Rm.
 laba; doubtful.

ЛЕГАЛЬНИЙ 'legal', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **легальність, -но, легалізувати, легалізація**: узаконення, формально-правне визнання одиниці (індивідуума), групи, установи, тощо; в українській діаспорі є два роди легалізації: (1) визнання своїм, тепер екзильним, урядом і (2) визнання місцевими звичайно крайовими (стейтовими, провінційними) правліннями; на найвищому, федеральному (або «національному») рівні українці в розсіянні мають здебільшого індивідуальну легалізацію, приймаючи державну приналежність на місцях свого поселення; групової (колективної) легалізації на федеральному рівні добилися тільки українці в Югославії (Бачка), хоч у деяких країнах були заходи в цьому напрямі, наприклад в Канаді (заходи Яр. Рудницького в Королівській Комісії 1967, П. Юзика в Конституційній Комісії 1972 й ін.); тільки в небагатьох країнах поселення українці добилися федеральної легалізації деяких аспектів свого життя, напр. Церков, Фундацій, запомогових братств, тощо (в Америці, Канаді, Австралії); JBR. - Arch. 133. From Lat. *lēgālis* 'ts'.

ЛЕДВЕ, dial. **ледві, ледво** 'almost, hardly, narrowly, scarcely', MUK. **ледве** (XVI-XVIII с.), **ледво** (XVI-XVIII с.), Po. *ledwo, ledwie*. - Deriv. **ледви-ледвиськи, ледь**. - Syn. **насилу, майже**.

From Ps. *jedbva 'ts' "with j-replaced by l-" Shevelov 166, and suffix change: -a → -e/o.

ЛЕДІ, also AmUk., AustrUk. **лейді, лийда** 'lady', first recorded as **леді** in 1910 (Кузеля 180). - Subst. **титул жінок вищого стану, дружин лордів, Бойків 232; про жінку взагалі, Слум 4. 468.**

From E. lady 'ts', Bilash 388, Koshelanyk 405.

ледь, ледь-ледь dial. for **ледви*** **ледвь**, see **ледве**.

ЛЕЖАТИ 'to lie, recline, repose', MUK. **лежати** (XVIII-XVII с. Інтермедіі 78), **лежать** (1583 АРХИМ. 66), OUK., OES. **лежати/лежати**; Ru. **лежать**, OCS. *ležati*, known also to all other Sl. - Deriv. **лежання, лежачий, по/лежати, лежак, лежма** ітд. - Syn. **знаходитися в горизонтальному полбженні**.

PS. *ležati, IE. **legētī 'ts', Pokorny 659, Berneker 1, 705, a.o.

лейдоф AmUk. 'lay off, laid off, first recorded in 1924 (Bilash 389), also **лийдоф** (Koshelanyk 406). - Subst. **звільнення з праці**.

From E. lay off, laid off 'ts, Bilash, l.c.

лейк AmUk. 'lake', first recorded in 1918 (Bilash 389), also **лийк** (Royick 85, Koshelanyk 406). - Subst. **озеро**.

From E. lake 'ts', Bilash, l. c.

ЛЕКСИКА, лѐксико- etc. see the following entry.

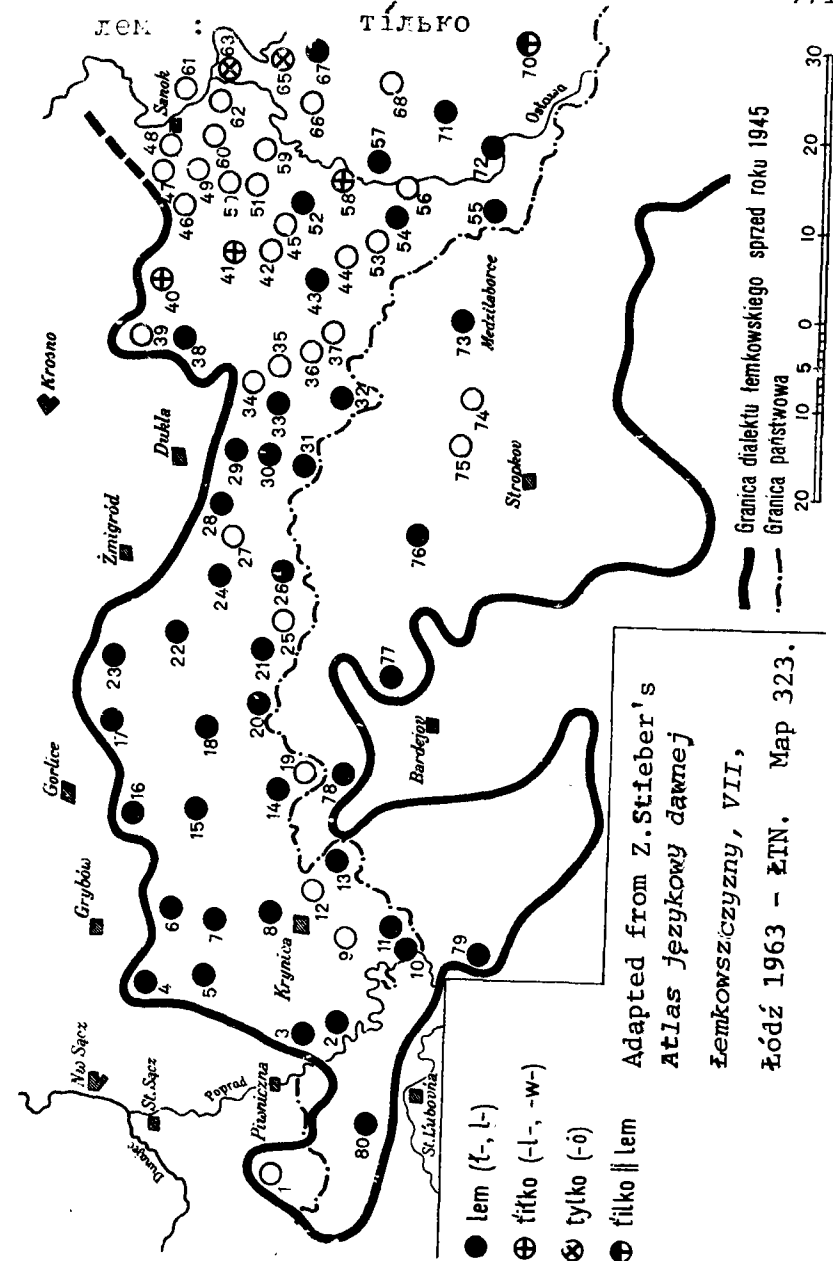
ЛѐКСИС arch., 'lexis', МУК. Лѐк'ис (1596 Зизаній). - Deriv. лѐксика, лѐксич-ний, -но, лѐксикон, лѐксема, лѐксикограф, лѐксикографічний, -но, лѐксикографія, лѐксиколог, лѐксикологічний, -но, лѐксикологія, лѐксикальний, -но, лѐксико-статистика, -статистичний, ітп. - Subst. словник, МУК. Лѐк'ис Сірѣчь Речѣніѧ (1596 Зизаній).

From Gk. léksis 'word, phrase, speech, diction' (: légein 'to speak'), Klein 2, 884.

ЛЕМ, ЛѐМАК see лѐмко.

ЛѐМКО, also лѐмак Wd. (Lk.) 'Lemko (inhabitant of the W. central region of the Carpathian Mountains)', ModUk.; Po., Slk., Cz. Łemko. - Deriv. лѐмкіня, лѐмкі-ха, лѐмківський; FN.: Лѐмко, Лѐмків /Богдан 161/; GN. Лѐмки, Лѐмківщина.

Derived from лѐм 'only' which, in turn, comes from Slk. jen 'ts'; re. literature see under бѐйко, cf. also the map on the following page taken from Z. Stieber *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny, Zeszyt 7*, Łódzkie T-wo Naukowe. Prace Wydziału I - Językoznawstwa, Nauki o literaturze i Filozofii, Nr. 56, Łódź 1963, Map Nr. 323 ("tylko").

лѣн Wd. see **льон**.

лѣнлорд AmUk. 'landlord', first recorded in 1959 (Bilash 391), also **лѣндлорд** (Koshelanyk 395). - Subst. **домовласник**.

From E. landlord 'ts', Bilash, l.c.

ЛЕТІТИ, **літати** 'to fly, flutter', MUK. **лѣчу**; **лѣтаю** (XVII с., ЛСЛ. I05, I08), OUK. , OES. **лѣтѣти**, **лѣтати**; Ru. **летѣть**, **летать**, OCS. /po/letěti, lětati, Po. **lecieć**, **latać**, etc. - Deriv. **політ**, **летун**/**літун**, **-ка**, **-ство**, **-ський**, **літак**, **лето-вище**, ітд. - Syn. **пересуватися в повітрі**.

PS.*letěti, iterrative formation:*lětati'ts'; IE. root **lek-:**lēk-'ts', Pokorny 673, Berneker 1,703-704, a.o.

ЛИН 'tench', first recordings from the XVII с. (Leder 96), known to all other Sl. - Deriv. **ліник**, **лінище**, **ліновий**; FN. **ліник** / **лѣник**. - Syn. **рід риби** - Tinca tinca (L.).

PS.*linz /*linb 'ts', IE. root **lei-:slei-'slime', Pokorny 662-663, (extensively:) Leder, l.c.

ЛИПА 'linden tree', MUK. **ліпа** (XVII с. ЛСЛ. I06), UK. , OES **липа**, known to all ModSl. - Deriv. **ліпка**, **ліпочка**, **ліпень**, **ліповий**, **ліпневий** ітд. ; FN. **ліпа**, **ліпський**, **ліповецький**, **ліпівський**, **ліпінський**, **ліпківський**, GN. **ліпки**, **ліповець**, Syn. **рід дерева**: Tilia.

PS.*lipa : BS.*lēipā 'ts', Trautmann 155.

ЛІПЕНЬ, dial. **ліпець** : **ліпа**.

ЛИСТ 'leaf, sheet (of paper); letter', MUK. **листь** (XVII с. ЛСЛ. I06), OUK. , OES. **листь**, Ru. **лист**, OCS. listb, Po. liść/list, etc. - Deriv. **листок**, **листочок**, **лістик**, **листовий**, **листува-тися**, **-ання**; **листо-нош**/а/, **-пад**, **-падобий**, ітд. - Syn. **тонка зелена пластинка рослини**; **тонкий шматок паперу**.

PS.*listb 'ts', IE. **leiktos 'ts', Berneker 1,724.

ЛИСТОПАД : **лист і падати**.

ЛИТИ, dial. also **лѣти** 'to pour', MUK. , OUK. OES. **лѣти**, Ru. **лить**, OCS. liti, lijati, Po. **lać**, OPo. **lić**, Cz. **líti**, SC. **lići**, etc. - Deriv. **в-**, **ви-**, **з-**, **за-**, **під-**, **-по-лити**, **в-**, **ви-**, **з-**, **за-**, **під-**, **по-ливати**, **-ання**, ітд. Syn. **спричиняти текті**.

PS.*liti/*lijati 'ts', IE. **leitī 'ts', Pokorny 665, Vasmer², 504, Trautmann 156, a.o.

ЛИХО 'misfortune', **ЛИХИЙ** 'unfortunate', known to all other Sl. - Syn. **бідá**, **нещáстя**; (**лихий**) **злий**, **недобрий**, **поганий**.

PS.*lixo, *lixb/jb/č, IE. root **leik-so-, Pokorny 667, Vasmer², 505, a.o.

ЛИЦЕ 'face', known to all other Sl. - Syn. **передня частина голови людини**, КТС. I30.

PS.*lice : *likb 'ts', cf. Uk. arch. **лик**, MUK. , OUK. **ликъ** 'ts'.

ЛІВІЙ 'left', MUK., OUK., OES. лѣвьий, лѣвьий, OCS. lěvъ, Po. lewy, etc. - Deriv. лівія, лівізна, ліворуч, лівобережний, лівобічний; *Сл. Лівобережжя*. - *Суп.* по серцевому боці тіла; протилежний до правого.

PS. *lěvъ/j6/'ts', IE. **laiços 'left', Pokorny 652, Berneker 1,714-15, a.o.

ЛІД, Gsg. льоду 'ice', MUK. льдъ (XVII c. Синонима I58), лед (I456 ССМ. I, 542), OUK. ледъ; Ru. лед, OCS. ledъ, Po. lód, etc. - Deriv. льодина, льодінка, льодистий, льодовий, -ик, льодовник/ледівничка, льодо-різ, -руб, -сховище, льодяний, -ик. *Суп.* замерзла вода.

PS. *ledъ 'ts', BS. *leda-/*ledu-, Trautmann 154, Berneker 1,699, a.o.

ЛІК, also ЛІКАРСТВО 'medicine, drug', MUK. лікарства (XVII c. Гентаглот ЗІ), лѣками Ірл. (I747 Інтермедіі I78), OUK. лекарство; OES. лѣкъ; Ru. лек, Po. lek/lekarstwo, etc. - Deriv. лікар, -ський, лікарня, лікарняний, лікувати/ся/- *Суп.* оздоровлювальний засіб.

PS. *lěkъ 'ts', generally considered a borrowing from Goth. lēkeis 'medical man', cf. Berneker 1,710, Vasmer²2,478, a.o.

ЛІКОТЬ 'elbow; cubit, ell', MUK., OUK., OES. локѣть, known to all other Sl. -

PS. *olkъt6 'ts', IE. root **ol-:el-, Pokorny 307-309.

ЛІНГВІЦИД, SovUk. лінгвіцид 'linguicide', first occurrence: 1967; BRu. лінгвіцид, Ru. лингвицид, Po. lingwicyd, etc. - Deriv. лінгвіцидний. Subst. мововбивство. Semantics:

The term and concept of *linguicide* (originally: *linguocide*) was introduced first by the author of this dictionary in the 1st Volume of *Report of the Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism* in Ottawa in 1967, pp. 163-164, and subsequently reprinted in separate editions in 1968, 1976 and in *The Ukrainian Review*, London, No.4/1978, pp.24-42; the following are excerpts from the latter:

Any of the following acts committed with intent to destroy in whole or in part or to prevent the natural development of a language or dialect should be considered as a linguistic act:

- killing members of a community speaking a respective language or dialect (genocide);
 - imposing repressive measures intended to prevent the natural, organic development of a language or dialect;
 - forcibly inflicting on a bilingual community conditions of cultural development calculated to transform it into unilingual groups;
 - against the will of an ethno-lingual group, denying the right of a language to be taught in public schools, to be used in mass media (press, radio, television, etc.);
 - against the demand of an ethno-lingual group, refusing moral and material support for its cultural endeavours and language maintenance efforts.
- (P. 38).

Etymology:

An artificial compound of Lat. *linguo-/lingui-*: *lingua* 'language' & *-cide*: Lat. *cidere* < *caedere* 'to strike down, slay', based on such formations as *genocide* (1944), *fratricide*, *regicide*, *suicide*, etc.; cf. Onions 910, Klein 1,288.

ЛІНІЯ 'line', ModUk.;
лайн AmUk. 'line', first recorded in 1918
 (Bilash 384). - Deriv. **злайнуватися** (1981,OB)
 - Subst. **лінія**.

From E. line 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk
 387, Royick 84.

ЛІПСТИК (JBR.), also
липстик AmUk. 'lipstick', first recorded
 in 1924 (Bilash 394), also **липстик** (Koshelanyk
 408). - Subst. **губна помада**.

From E. lipstick 'ts', Bilash, l. c.

ЛІРА 1. 'lyre', OUK., OES л вpa, Ru., Bu.
 лира, Po. lira, etc. - Deriv. **лір/н/ик**, **лі-**
рика, **ліричний**, **-но**, **-ність**, **лірознав-**
ство, **-вчий**. - Subst. **музичний інстру-**
мент, Ц-Р.338.

From Gk. lýra 'ts', Преображенский 456,
 Vasmer 2,500, Klein 2,916.

ЛІРА 2. 'lira', ModUk.; Ru., Bu. **лира**,
 Po., Cz. lira, etc. - Subst. **монета**, Ц-Р.338.

From Rm. lira 'ts', the ultimate source
 being Lat. libra 'pound', Klein 2,916.

ЛІРА 3. 'lyre-bird', ModUk.; Ru., Bu. **лира**,
 Po. lyra (ptak). - Subst. **птаця**, Ц-Р.338.

From E. lyre/-bird/ 'ts', Chekaluk 38.

ЛІРА 4. AustrUk. 'dweller of Queensland',
 first recorded in 1954 (Chekaluk 21). - Subst.
мешканець субтропічного Квінсланду.

According to Chekaluk, l.c., from Austr.E.
 lyrebird, cf. also Reed 37; another deriv. from
 lirra-lirra 'wren' might also be considered, cf.
 Cooper 20, Reed 101.

ЛІТАТИ : **летіти**.

ЛІТО 'summer', MUK., OUK., OES. **лѣто**,
 Ru. лето, OCS. lěto, Po. lato, etc. - Deriv.
літечко, **літній**, **літувати-**, **-ання**,
літовище, **-исько**, **літопис**, **-ний**, **-ець**,
літочислення, **літошній**, **одно-**, **дво-**,
три-...сто-літній, **-ліття**, **многоліття**,
 (арх. :) **многолітствіє**. - Syn. **пора**
року між весною й осінню.

PS.* lěto 'ts', IE**lěto 'a warm time',
 Pokorny 680, Berneker 1,713-714, a.o.

ЛІФТ 'lift', ModUk. - Deriv. AmUk. only:
лефтувати, also **лифтувати** 'to lift',
 first recorded in 1927 (Bilash 392). - Subst.
підіймати.

From E. lift 'ts', Bilash, l. c.

ЛІЦЕНЗІЯ, **ЛІЦЕНЦІЯ** 'licence', ModUk.;
лайнс AmUk. 'license', first recorded
 in 1929 (Bilash 385). - Subst. **ліцензія**
 (дбзвіл).

From E. license 'ts', Bilash, l.c., Koshe-
 lanyk 388, Royick 84.

ЛЛЯТИ : ЛИТИ.

ЛОБ 'forehead', МУК. **ЛОБЪ**, ОУк., ОЕС. **ЛЪБЪ**; Ru. **лоб**, ОCS. **лѣбѣнѣ**, Po. **лѣб**, etc. - Deriv. **ЛОБНИК**, **ЛОБОВИЙ**; FN. **Лобай**, **Лоб'юк**. -

PS. *1666 'ts', IE. **lub-: **leub/h/- 'to shave', cf. Pokorny 690, (extensively:) Sławski JP. 36, 72.

лобайвець AmUk. 'follower of Danylo Lobay' (former leader, later a dissident of the communist group in Canada), first recorded in 1960 (Bilash 397). - Subst. **ОДНОДУМЕЦЬ Лобая в Канаді**.

From the name of **Лобай** in Winnipeg.

ЛОВ AmUk. 'low', first recorded in 1929 (Bilash 397), also **ЛО** (Koshelanyk 402). - Subst. **НИЗЬКИЙ**; **НИЗЬКО**.

From E. low 'ts', Bilash, l. c.

ЛОВД AmUk. 'load', first recorded in 1939 (Bilash 397). - Subst. **ВАНТАЖ**.

From E. load 'ts', Bilash, l. c. Koshelanyk 403, Royick 85.

ЛОГ, also **ЛЪОГ** (Bilash 398), **ЛАГ** (Koshelanyk 384) AmUk. 'log', first recorded in 1927. - Subst. **КОЛБДА**.

From E. log 'ts', Bilash l. c., Royick 84.

ЛОЕР AmUk. 'lawyer', first recorded in 1930 (Bilash 399), also **ЛОЯР** (Koshelanyk 403), - Subst. **АДВОКАТ**.

From E. lawyer 'ts', Bilash l. c. Royick 84.

ЛОКІ AmUk. 'lucky', first recorded in 1930 (Bilash 386), also **ЛАКІ**. - Subst. **ЩАСЛИВИЙ**.

From E. lucky 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 390.

ЛОУЧ AmUk. 'lunch', first recorded in 1911 (Bilash 400), also **ЛАНЧ**. - Subst. **ПЕРБКУСКА**.

From E. lunch 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 391, Royick 85.

ЛОРИКІТ AustrUk. 'lorikeet', first recorded in 1977 (Chekaluk 21). - Subst. **ВЕСЕЛКА-РІД АВСТРАЛІЙСЬКОГО КОРАЛЮ**.

From AustrE. lorikeet 'ts', Chekaluk, l. c.

ЛОТ 1. plumb, sounding lead, plummet', ModUk. - Subst. **ГЛИБОМІР**, **ПРІЛАД ВИМІРЮВАТИ ГЛИБИНУ МОРЯ**, **БОЙКІВ 237**.

From ModHG. Lot 'ts', Kluge 220.

ЛОТ 2. 'half an ounce', ModUk. - Subst. **МІРА ВАГІ**, **БОЙКІВ 237**.

From ModHG. Lot 'ts', Kluge 220.

ЛОТ 3. also **ЛЪОТ** AmUk. 'lot', first recorded 1907 (Bilash 402). - Subst. **ЗЕМЕЛЬНА ДІЛЯНКА**, **КОШЕЛАНЬК 400**, **ДІЛЯНКА**, **РОЙКІВ 85**.

ЛУК 'bow, arch', MUK., OUK., OES. **лукъ**, Ru. **лук**, OCS. **lǫkъ**, Po. **łuk/Ołuk** (but: **kabłak**), etc. - Deriv. **лучок**, **лучкуватий**, **лучний**, here also: **лука**, **лучка**; **лукавий**, -ити, **лукавець**, **лукань**, **лукавство**, **лукавний**, -но, **ність**, **луковий/с/тий**, -тість, -то; GN. **Довголука**, **Лука**, **Лукавець**, **Лукани**, **Лукавиця/Луковиця**, **Луцьк/е**; FN. **Лукавецький**, **Лукавий**, **Луцький**. - Syn. **дуга**; **ручна зброя в виді дуги з тятивою для стріляння**.

PS. **lǫkъ** 'ts', IE.**lonkos 'ts', root **lenk- with several cognates in IE, lgs., cf. Pokorny 676-677, Berneker 1, 739-740, a.o.

ЛУКА РМ, 'Лука. Lucas, МУКЛУКА (1627, Беринда), ЛУКИ, ЛУКИ С СЗ. (1484. Пом'яник), ОУК. **мѣла възгоста възкв прѣстави саравъ бѣхн Лука елѣз бѣемнн бѣлгородскнн (XI с), (к соф графито)**; Ru. **Лука**. - Deriv. **Лукіч**, **Луківна**, **Лукань**, **Лукаш**, **Лукач**. - **Лукачук**, **Лукачук**, **Лукачевич**, **Лукановський**, **Луканович**, **Луканок**, **Лукас**, **Лукасевич**, **Лукаш**, **Лукашенко**, **Лукащенко**, **Лукашук**, **Лукашів**, **Лукашецький**, **Лукашин**, **Лукиначук**, **Лукачук**, **Лукий**, **Лукинець**, **Лукивк**, **Лукив**, **Лукивчак** і тд. (Вогдан 167).
- **СУВЯК** МУК. **сг**: [sz skřšalaj] **самому зз мѣртвѣ встанѣ**: **ЛА**: **ѡ свѣтлости**, **Н. МА**; **РАЗУМЕ** 1627 Беринда.

FROM GR. **LOUKAS**, abbreviated form of **ΛΟΥΚΙΟΣ** THE ULTIMATE SOURCE BEING LAT. **LUCIUS**: **lux** 'light', Klein 2, 910, Петровский 144. IT.S.1

ЛЮБИЙ 'beloved, dear, lovely, darling', MUK., OUK., OES. **любый**, **любъ**; Ru. **любый/любой**, OCS. **ljubъ/jb/**, Po. **luby**, etc. - Deriv. **любов**, **люба/любá**; **любити/ся**, **любвати/ся**, **любитель**, -ка, **люба**, **нелюб**, /у/люб-**леник**, -иця, **любомудр**, **любяний**; РМ. **Люба**, **Любка**, **Любомир**, **Любослав**. - Syn. **близький серцю**, **дорогий**, КТС. 133.

PS. * **ljubъ/jb/** 'ts', IE.**leubhos 'desired, beloved', Pokorny 683-684.

ЛЮБИСТОК 'Levisticum officinale: sweet-haart', ModUK.; BRU. **любиста**, Ru. **любиста**, **любистра**, (from Uk.:) **любисток**, Po. **lubistek**. - Syn. **любчик**, **любимене**, **приворотне зілля**, **зоря**, **каштанички**, etc., see Makowiecki 209.

A f/e. deformation (: **любити**) of Lat. term **Levisticum**, the ultimate source of which is Lat. **ligusticum** 'belonging to Liguria', Klein 2, 884.

ЛЮБРА Austr Uk. 'lubra', first recorded in 1971 (Chekaluk 21). - Subst. **жінка**.

From Austr. E. **lubra** 'ts', the ultimate source being aborig. **lubra** for 'woman', Reed 101.

ЛЮБУВАТИ/СЯ: **любий**.

ЛЮД 'people; humanity', MUK., OUK., OES. людъ; BRu., Ru. люд, OCS. ljudije, Po. lud, etc. - Deriv. людина, людство, -ський, людяний, людний, лю́дність, людськість, людець; людо-жер'ний, -їд/ство/, лю́дніти, залюднювати, -ання, пере-лю́днений, -ння, не́люд, -ський, ітд.; PN. Люд-міла, Людосла́в, Людомі́р. - Syn. наро́д; лю́дські права́, у відрі́зненні від індивідуальних прав людини,

відносяться до групових (колективних) прав: ці останні основані на доктрині про природні вроджені права, з якими люди приходять на світ і мають їх власне силою своєї приналежності до людської раси й існування на землі; Генеральна Асамблея ООН прийняла в 1948 р. Універсальну Деклярацію Прав Людини, сконфузивши її із «людськими» (колективними) правами; щойно в 1968 р. започатковано дискусію над різницею прав людини — індивідуальних і людських прав — колективних; останньо почалися серйозні заходи в цьому напрямі, зокрема після Гельсінкського акту 1975 р.

(JBR.-Arch.133)

PS.*ljudǫ 'ts', IE.root **leudh- 'to grow up'; Pokorny 684-685, with cognates in Skt.ródhati 'it grows', Av. raoba- 'growth', Gk.eléutheros 'free', Alb.polem 'people', OHG.liut 'nation', Goth. liudan, OSax.liodan, AS.leódan 'to grow', ModHG. Leute, Kluge 215; cf. also Vasmer²2545, Berneker 1,758, Trautmann 160, Brückner 303, a.o.

ЛЮ́ЛЬКА 'pipe', ModUk., Ru.dial. ts, Po.lulka. - Deriv. лю́лечка, лю́льник, лю́льок, лю́льочник (Makowiecki 245); FN. Лю́лька, Лю́льчук. - Subst. тру́бка для ку́рення, файка. (арго́:) димка, Горбач 6,33.

From Tk.-Azerb. lülä 'ts', Miklosich 176, Радлов 3,762, Макарушка II, Акуленко I38, Дмитриев 28, Lokotsch 106, Vasmer²2,546.

ЛЮМБАГО́, AmUk. ломбе́го (since 1959 Bilash 399) 'lumbago', ModUk. - Subst. фо́рма ревма́тизму в м'я́зах, Бойків 238; про́стріл, Подвезько 337.

From E. lumbago 'ts', Bilash, l.c., the ultimate source being Lat. lumbus 'loin', Klein 2, 911.

лю́мбер, also лумбер, ломбер (Bilash 403), лю́мбир (Koshelanyk 401) AmUk. 'lumber', first recorded in 1929. - Subst. дошкі́.

From E. lumber 'ts', Bilash, l.c.

See also лю́мбредже́к.

лю́мбредже́к, also ломберджек, лумберджек AmUk. 'lumberjack', first recorded in 1924 (Bilash 403). - Subst. дерево́ру́б, робітні́к у лісі́.

From E. lumberjack 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 402, Royick 85.

лю́тень = лю́тий see the following entry.

лю́тий 'fierce, cruel, severe'; February'; MUK.
лю́тий, OUK., OES. лю́тый, Ru. лю́тый, OCS.
ljutъ, Po. luty, etc. - Deriv. лю́тисть, лю́ть,
лю́тощі, лю́то, /роз/лю́тити/ся/, розлю́чений,
-ність, -но, лю́тувати, -ання; wd. лю́тень (=
лю́тий 'February'), лю́тнэвий; p N. Лю́тосла́в; FN.
Лю́та, Лю́так, Лю́тень, Лю́томський, Лю́тий, Лю́-
тик, Лю́тек (Богдан I 71); EN. лю́тичі; GN. Лю́-
товиська/Лю́товище, Лю́тча. - Syn. (про тва-
рину:) хи́жий, кровоже́рний, злий; (про лю-
дину:) безжа́лісно жорсто́кий, неща́дний, не-
лю́дський; по́вний зло́би, зло́сти... (про мо-
ро́з, ві́тер та ін.):) дуже́ си́льний, КТС. I 34.

PS. *ljutъ/jb/ 'ts', IE. **lēutos 'ts' with
very few cognates in other lg. groups, cf. Cymr.
llid 'ira, iracundia', Pokorny 691, Berneker 1,
760, Fraenkel IF. 50, 14, Vasmer² 2, 547, a. o.

лю́фа Wd. 'barrel of a gun, cannon', ModUk.;
Po. lufa. - Subst. ду́ло рушні́ці, Франко 2, 431.
From ModHG. Läufe 'ts', РССтоцький 4, 208.

лю́фт, лю́хт dial. 'air', ModUk. - Subst. по-
ві́тря ; відду́шина (в гру́бі), Жилко 304.
From ModHG. Luft 'air', РССтоцький 4, 216.

лю́шня́, dial. also лу́шня́ 'curved piece of wood
supporting the waggon ladder', ModUk.; Ru. лю́шня́, Po.
lusznia, etc. - Subst. дрю́к, що підде́ржує бічні́ю
/полудрабок/ во́за.

From MHG. liuhse, Bavarian leuchse 'ts', Miklo-
sich 176, Brückner 304, a. o.; Wd. лю́шня́, perhaps, via
Po. lusznia.

ля́вн-те́ніс, SowUk. лау́нтенис 'lawn-tennis',
ModUk., known to all other ModSl. - Subst. те́ніс.

From E. lawn-tennis 'ts', Kirkconnall 7.

ля́вфер 'bishop (chessman)', ModUk. - Subst.
бігу́н, слон.

From ModHG. Laufer 'ts',

ля́гти, ля́гати 'to lie down', Ru. лечь,
OCS. lešti: lego, SC. leži. - Deriv. вй-, з-,
по-, при-ляг/а/ті, -ання, лягові́ти/ся/,
наляг/а/ті, наполяг/а/ті, наполе́гливий,
-вість, -во; ля́га, ляга́вий. - Syn. покля́с-
тися, положи́тися; /полягті:/ умер́ти.

PS. *læg/a/ti 'ts' being causativum of *ležati,
see лежа́ти.

ля́да 1. - ля́до.

ля́да 2. Wd. 'counter (in a store)', ModUk.,
Po. dial. lada. - Subst. прилавок; скрина́.

From ModHG. Laden 'ts'.

ляда-з. arch. 'some, any', Muk. ляд, ляда-
(XVII-XVIII с. Інтермедії; Байки 198) Subst.
якийнебудь.

From Po. lada- 'ts'.

ЛЯДО, ЛЯДА 'field; hill covered with pines',
Muk. ляды NP1. (XVII с. Тимченко 119), лядина -
поле (XVII с. ЛСЛ. 111), Duk., BES. лядо, лядина;
Ru. ляда, SC. lédina, Sln. ledíns, Cz. lada/lado, Slk.
lado, Po. ład, LoSo. ledo, UpSo. lado. - Deriv. лядик,
лядина, лядник (Makowiecki 180, 202), лядов-
ник, лядувати (Андрусин-Крет 471) ляд-
ський/ляцький (Огієнко РМ.З, 34-35); here
also : лях, see s.v. - Syn. поле; високе
місце в лісі заросле сосною, Жилко 164.

PS. *lędo/*lęda 'field', IE. root **lendh-
with cognates in Baltic, Teut.(G.), Celtic, Romance,
corresponding to E. land with orig. meaning 'open
space, open land, heath, prairie', Pokorny 675.

ЛЯДСЬКИЙ, ляцький : лядо see the pre-
ceding entry.

ЛЯК 1. 'fear', Muk. лякатися (XVI с. КА.58),
лякаюсь (XVII с. Синонима 159), лякаєш
(XVIII с. Інтермедії 192), Po. lek, Cz. lek.
Syn. страх, боязнь, сполох; побоювання.

PS. *lękb 'ts', related to *lękb (Uk. лук) with
orig. meaning 'to bend oneself, to bow (from
fear)', Doraszewski SymbRozwadowski 1, 34.

ЛЯК 2. 'gum-lack, sealing wax', ModUk., known
also to other ModSl. - Deriv. /за/лякувати,
/за/лякований, /за/лякування. - Subst. розчин
смоли в спирті, шпигинарі, тощо, що ним
глясують різні вироби, Бойків 240.

From ModHG. Lack 'ts'.

ЛЯКМУС 'litmus paper', ModUk., known to other
ModSl. as well. - Deriv. лякмусовий Subst. сіння
фарба, що червоніє від кислот.

From ModHG. Lackmus 'ts'.

ЛЯЛЯ 'doll, dolly', ModUk., known to all other
ModSl. - Deriv. ляльня, лялечка/ляличка; PN.
Ляля, Лялька, Ляличка; FN. Лялях, Лялюк, Ляль-
ків, Лялько, Ляльчук (Богдан 168). - Syn.
іграшка; дитина.

From children's language: *ljalja 'ts'.

ЛЯРВА 'larva'; mask; whore'; ModUk., known to
all other ModSl. - Subst. маска, замаскована
людина, Франко 11, 565; вуличниця, шлюха,
Горбач 6, 17.

From Lat larva 'mask', Горбач 1.с.

ЛЯСИ abbr. of баляси.

ЛЯСЬКИЙ for лясський : лях.

ЛЯТИ Wd. for лляти, see літи.

ЛЯЧНИЙ, -но : лях !.

ЛЯХ 'Pole; (derogative:)Polack', Мук.ЛЯХ (1736 Інтермедіі 108,111),ляхи Np1 (1599 Худаш 94.),Ля-хы 'Польша,Польське королівство'(XV с. ССМ 1, 569),Ouk.OES.ляхы 'ts'; ВRu.,Ru. ЛЯХ,Ро.(from OES.) lach, (artificial:)lech, Lechita (instead:*lech/ita/).- Deriv. ляхок, ляхура, ляхва/ляшва,ляшня,ляшка, ляхівка;FN.ЛЯХ (first recording already from 1444,cf. ССМ.1,569), Ляхімець,Ляхман,Ляховий,Ляхович,Ля-хута, Ляшка,Ляшківський/Ляшківський,Ляшук,Ля-шонко (Богдан 168-169),Мук.Ляховицки (1473 ССМ. 1,569); GN. Ляхівці,Ляховичі,Ляховка; /гідро-німи:/ Ляхів, Ляхів Кобтун, Ляхівка,Ляхівський струмок, Ляховець, Ляшева, Ляшів, Ляшківка, Ляшул,Ляшулець (СГУ.334-335).-Syn. поляк; (derog- ative) полячина.; (in folklore) вброк, Онацький 2, 879-880.

PS. *lechъ < *lęd-chъ : *lędo 'field' with suf- fix -chъ < ІЕ. **-so- or **-kno- extensively dis- cussed by Sławski SPS. 1,70-71; cf. also Buga ZfslPh. 1,33, Vondrak J,723, Nehring Archiv 3,467-468, Per- wolf Archiv 4,63, Miklosich 164,428, Brückner 289, Taszycki ZfslPh.9,231, Rudnicki SO.8,515-524, Zborow- ski Lud 31,65-92, Vasmer 22, 553, Ильинский ИзвОРЯс. 4,1129, Мациевич КСт.1:2,301, а.о.; like forms of other ethnonyms ЛЯХ had also many "learned" f/e., among others, the well known legend of three brothers: Lech,Czech i Rus, who gave the origin to three nations: Lechia,Czechia and Rus, cf. the present author's article in Proceedings of the 6th Intern.Congress of Onomastic Sciences, p.*33;or the following Uk. pseudology:

"Влахи - ляхи"...

Поверх тисячі літ до нашої ери в Україні, котру наука рахує колиською арійців, тобто індоєвропейців, або, як іноді називають, індо-германців, зформувались кельтські племена Ва- лоно-Волохів. Вони поширились по

цілій Європі і рештки їх знаходимо ще й сьогодні. Це ірландці та шот- ландці. Їх племінні назви вони зали- шили і досі як історичні пам'ятки.

Наша Волинь від валонів, Полудне- ва Шотландія (Велс), стара Валенсія, провінція в Іспанії — Валенсія, По-

людство Бельгії, заселена валонами. Щодо назви поляки, то, здається, в Полудній Австралії ще й досі містечко Велс. Це усе від валонів. Поляки найізніше за всіх слов'яні- Колись могутнє кельтське плем'я ва- лонів верше озвоїло рогату худобу, і нам залишило ім'я воли, та земля, де воно жило — Волинь. А на півночі, де вони оселились, як осадники — залинилась назва Олопец — через втрату В. З тієї ж доби — чи те саме плем'я, чи йому рідне, зване під назвою волохів, або влахів, що осіло в східній частині Європи...

Щодо назви поляки, то, здається, це ті нащадки, що постали по ляхах. Поляки найізніше за всіх слов'яні- зувались. Назва по-ляхи (поляки) аналогічна назві литовського народу, що сьогодні є германізований: пруси або прусак.

Пруси — це нащадки русів (По- руси). Це ті, що залишились, коли руси виїхали в Україну.

С. СТЕП

(JBR.—Arch. 133)

* * *

Very interesting is the semantic transfer: 'Pole → enemy' in Uk. folklore; according to Онацький, l.c.:

В українських народніх піснях «ляхами» називають не тільки поляків, а взагалі ворогів, от як у пісні про Сем. Палія, якого підступно схопив Ів. Мазепа: «Ой під дубом, стародубом, там ляхи суд збирали, того Семена, того Палія на баль зазивали...»

З цього приводу М. Драгоманов писав: «Во- роги Палія повернуті вже просто в ляхів, — бо така вже звичка неписьменних українців всяких ворогів обертати в ляхів: так в однім варі- янті про руїну Січі в 1709 р. Гагаганові коза- ки і москалі повернуті в ляхи. Єсть варіант піс- ні про руїну Січі 1775 р. у котрому і тут винні ляхи, а в однім галицькім варіанті пісні про Саву Чалого і цього слугу ляхського вбивають не запорожці, а «ляхи-гайдамаки». («Історич- ні пісні...» ч. I, розд. II, ст. 25).

ЛЯХВА, ляхня see the preceding entry.

ЛВІВ, Gsg. **Льво́ва** GN. 'L'viv, Lwiv, arch. Lvov; BRu., Ru. Бу., Ма. **Львов**, Po. Lwów, Cz., Slk. Lvov, etc. — Deriv. **Львівський, по-львів-ськи, -ському, Львов'янин, Львов'янка, Львівщина.** — Syn. **Льва го́род.**

Named after Prince **Лев** — Leo, son of WUK. King Danylo (1272–1301). In his study of the history of the name in *Zeitschrift für Namenforschung*, Vol. 17, pp. 63–57, the author found the following:

Die geschichtlichen Quellen¹⁾ liefern uns über den Ortsnamen²⁾ folgendes Material:

Zuerst wurde der Name in den altukrainischen Urkunden notiert und zwar als:

a) **Львовъ**: со Львова (1259) XIV PSRL³⁾ II 195; Львовъ (1261) XIV PSRL II 198; въ Львовѣ (1292) XV Kp⁴⁾ I 420 μ; по Львовскую дорогу 1366 Kp I 501; содний львовский 1386 Kp I 420 ς; во Львовѣ 1400 Kp I 420 ϑ; AJZR⁵⁾ I 3; AGZ⁶⁾ VII 207; съ Львова 1407 AGZ VII 207; Львовчяне 1407 AGZ VII 207; Львовчяне AGZ VII 217; боуграде львовскии 1460 AGZ VII 237; мѣста львовского 1463 AGZ VII 243; о Львовской земли 1654 AJZR XIV 176; AJZR XIV 558; во Львова 1669

¹⁾ Näheres darüber s. Mychajlo Hruševskij: *Istoryja Ukrajiny-Rusy*, Lemberg 1906, Bd. II, S. 471–2; die wichtigste Literatur ibid. S. 572. Vgl. auch: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, Warschau 1880–1902, Bd. I–XV, Józef Haliczzer: *Słownik geograficzny, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych*, Tarnopol 1935, S. 154 und Ivan Krypiakewyč: *Istoryčni prochody po L'vovi, Lemberg* 1932, S. 3 ff.

²⁾ Über das Suffix vgl. Witold Taszycki: *Rzekomo dzierżawcze nazwy miejscowe. Znaczenie przyrostków -ów, -owa, -owo, -in, -ina, -ino*. „*Język Polski*“, 1937, Bd. XXII, S. 104–11.

³⁾ *Polnoje sobranie russkichъ lѣtopisej izdannoje Archeografičeskoju Kommissieju*, Petersburg 1843, Bd. II.

⁴⁾ A. Krymakij: *Ukrainskaja grammatika*, Moskau 1908, Bd. I.

⁵⁾ *Akty otnošašciesja kъ istorii Južnoj i Zapadnoj Rossii, sobrannyye i izdannyye Archeografičeskoju Kommissieju*, Peterburg 1863 bis 1892, Bd. I–XV.

⁶⁾ *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie, Lemberg 1868 bis 1931, Bd. I–XXIV.*

AJZR VIII 144; подо Львовомъ 1671 AJZR IX 612; подо Львовъ 1673 AJZR IX 159; Львовъ 1764 Kordt Nr. 29. —

b) **Лвовъ городъ (градъ)**: на городъ на Львовъ (1283) XIV PSRL II 212; городъ Львовъ 1648 AJZR VIII 278; VIII 282; въ городѣ Львовѣ 1648 AJZR VIII 282; 1649 AJZR VIII 299; въ городѣ во Львовѣ 1649 AJZR VIII 297; близу града Львова 1654 AJZR XIV 326. —

c) **Лвовъ**¹⁾: при . . . воеводѣ Илвовскомъ 1371 Kp I 420 β; воіть Илвовский Кундрать 1400 Kp I 420 ϑ; воевода Илвовскій 1400 AJZR I 3; до Илвова 1407 AGZ VII 205; илвовского мѣста 1407 AGZ VII 205; мѣстичи илвовстїи 1434 AGZ VII 116. —

d) **Ліовъ**: отъ Ліова 1504/17 AGZ VII 244; старшимъ (ъ) Ліовскимъ (ъ) 1504/17 AGZ VII 244.

Die polnisch oder lateinisch geschriebenen Urkunden liefern uns folgendes Material über *Lemberg*:

a) **Lwów**: in castro *Lwow* 1340 Mon²⁾ II 860; in castrum *Lwow* vel *Lamberg* 1342 Mon III 200; civitas nostra *Lwow* 1356 AGZ III 13; *ze Lwowa* 1564/5 Zer³⁾ III 328; *Lwowyanie* 1565 Zer II 77; *Miasto Lwow* — *myesczanie lwowszczi* 1564/5 Zer III 338; *we Lwowie* . . . z miasta *Lwowa* 1564/5 Zer III 341; kn *Lwowa* 1564/5 Zer III 359; *Miasto Lwów* 1649 AGZ XXIV 80; *Lwow* 1674 Karte der Ukraine entworfen von Gebrüdern Sanson, Kordt⁴⁾ Nr. 3; *Lwow* 1685 Karte von Polen entworfen von Sanson, Kordt Nr. 5; *Lwow* 1696 Karte von Polen gezeichnet von Hubert Jaillot, Kordt Nr. 7; *Lwow* XVIII Jh. (das zweite Viertel) Karte der Ukraine gezeichnet von Joh. Homann; Kordt Nr. 20; *Lwow* XVIII Jh. (das zweite Viertel) Karte der Ukraine gezeichnet von M. Sentter, Kordt Nr. 21; *Lwów* 1764 AGZ XXIII 451; *Lwow* 1769 Karte der Ukraine und des östlichen Teiles von Polen gezeichnet von G. Facins, Kordt Nr. 26; z ziemi *lwowskiej* 1770 AGZ XXIII 606. —

b) **Lvovia**: processerat *Livortiam* 1351 Mon II 885; in civitate *Lwovens* XV. Jh. Mon IV 684. —

c) **Leo(na)**: Ciutat de *Leo* 1375 Katalonier Weltkarte, Haliczzer l. c. civitas nostra *Leona* alias *Lembnrg* 1389 AGZ V 24; actum in *Leona* alias *Lembvrga* 1397 AGZ IX 9; hierher gehört auch kyrillisch geschrieben: отъ (ъ) *Лео* 1390 AGZ VII 200. —

d) **Leopol(is)**: civitatis *Leopoliensis* 1389 AGZ III 85; *Leopolis* 1422 AGZ IX 33; 1424 AGZ III 187; in *Leopoli* 1423 AGZ III 186; *Leopoli* et circa *Leopolim* 1426 AGZ III 191; *Leopoliensi* (instr.) 1439 AGZ VI 30;

¹⁾ Diese Form ist noch bis heute in den westukrainischen Ma. üblich, vgl. *L'viv* bei Eugen Żelechowski: *Ruthenisch-deutsches Wörterbuch*, Lemberg 1886 Bd. I, S. 322. Nicht selten kann man aber auch die Form *L'viv* dort begegnen, vgl. z. B.: *Ej, pojchaj mi j mylenkyj, Z Berežyň di L'wowa* — „Ej, mein Liebster ist von Berežany nach Lemberg gefahren“ (ans eigenen Notizen in *Verbiŕy* bei Pidhajci, Galizien, im J. 1937). S. auch Emil Ogonowski: *Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache*, Lemberg 1880, S. 35.

²⁾ *Monumenta Poloniae Historica*, Lemberg — Krakau 1864 — 93, Bd. I–VI.

³⁾ *Żerela do istoriji Ukrajiny-Rusy* vydaje Archeografična Komisija Naukovoho T-va Ševčenko u L'vovi, Lemberg 1895–1900, Bd. I–III.

⁴⁾ V. Kordt: *Materijaly do istoriji kartohrafijsi Ukrajiny*, Archeografična Komisija Vseukrajinskoji Akademiji Nauk, Kiew 1931, Bd. I.

Leopoliensis 1454 AGZ IX 78; *Leopoliensis*(!) neben: *Leopoliensis* 1460 AGZ VI 54; ultra *Leopolim* . . . in *Leopoli* 1460 AGZ VI 55; *Leopolis* 1674 Karte der Ukraine entworfen von Gebrüdern Sanson, Kordt Nr. 3; 1696 Karte von Polen, Litauen, Wolhynien, Podolien und der Ukraine gezeichnet von J. Dankers, Kordt Nr. 9; 1701 Karte von Polen gezeichnet von P. Schenk, Kordt Nr. 11; *Leopol* 1704 Karte von Polen entworfen von G. Delisle, Kordt Nr. 12; *Leopolis* 1781 Generalkarte von Polen gezeichnet von Peters, Kordt Nr. 33. —

e) *Leopollia*: versus *Leopoliam* 1453 Mon¹⁾ M V 221.

Deutsche Belege für diesen Namen:

a) **Lamberg**: in castrum Lywow vel *Lamberg* 1342 Mon III 200. —

b) **Lamburg(a)**: vastaverunt *Lamburg* 1351 Mon II 885; in terra *Lamburgensi* 1364 AGZ I 3; ultra *lamburgam* . . . duo de civibus *Lamburgensibus* . . . in *Lamburga* 1366 Mon M V 113; in *Lamburg* 1389 AGZ III 84; in *Lamburga* 1396 AGZ III 114—118; in *Lamburg* 1396 AGZ III 116; in *Lamburga* 1408 AGZ IV 9; 1405 AGZ IV 16; 1407 AGZ IV 31; civitatis *Lamburgensis* 1424 AGZ III 189; in terra *Russiae Lamburgam* alias *Lwow civitatem* XIV.—XV. Jh. Mon II 626; terram *Lamburgensem* XIV.—XV. Jh. Mon II 630. —

c) **Lemburg(a)**: *Lemburge* (gen statt *Lemburgae*) 1552 AGZ I 2; civitatis *Lemburgensis* 1360 AGZ III 27; de civitate nostra *Lemburgensi* 1363 Mon M V 42; circa *Lemburgam* 1365 AGZ III 33; ad castrum nostrum *Lemburgensem* 1368 AGZ III 43; de *Lemburga* ad *Trembowl* 1368 Mon M X 224; actum et datum in *Lemburg* 1374 AGZ VII 17; actum et datum in *Lemburga* 1375 AGZ VII 20; vicary *Lemburgensis* . . . in *Lemburga* 1376 AGZ III 49; in districtu *Lemburgensi* 1387 Mon M XII 12; Actum in *Leona* alias *Lemburga* 1397 AGZ IX 9; mercatores *Lemburgenses* 1409 AGZ VII 203; in pretorio *Lemburgensi* 1425 AGZ IX 37; in *Lemburg* 1437 AGZ IX 51; *Lemburg* 1694 StA Danzig 300 IX Nr. 38²⁾; der *Lemburgische* Erzbischof 1691 StA Danzig 300 IX Nr. 45; *Lemburg* nach dem J. 1696 die Karten von Polen, Kordt Nr. 8 und 10; XVIII. Jh. Karte der Ukraine gezeichnet von Joh. Homann, Kordt Nr. 20.

d) **Leonburg**: *Leonburg* 1387 AGZ VII 203; ωτ(τ) Λεων[ύβυρα](?) 1390 AGZ VII 200; civitatis *Leonburgensis* 1409 AGZ VII 214. —

e) **Lemberg(a)**: in *Lemberga* 1403 Mon M V 144; czwuschen *Luczak* und *Lemberg* im *Rnschessem* Lande 1417 Mon M VI 384; von der *Lemberg* 1596 StA Danzig 300 IX Nr. 47; bey der *Renfischen* *Lembergk* 1620 StA Breslau 134 *Worbs* Mscr. 4; *Lemberg* 1674 Karte der Ukraine entworfen von den Gebrüdern Sanson, Kordt Nr. 3; 1685 Karte von Polen entworfen von Sanson, Kordt Nr. 5; 1696 Karte von Polen gezeichnet von H. Jaillot, Kordt Nr. 7; 1701 Karte von Polen gezeichnet von P. Schenk, Kordt Nr. 11; 1704 Karte von Polen entworfen von G. Delisle, Kordt Nr. 12; 1781 Generalkarte von Polen gezeichnet von Peters, Kordt Nr.—83; XVIII. Jh. Karte der Ukraine gezeichnet von M. Seutter, Kordt Nr. 21³⁾. —

¹⁾ *Monnmenta Medii Aevi Historica res gestas Polonorum illustrantia*, Krakau 1844—1908, Bd. I—XVIII.

²⁾ Das aus den Staatsarchiven in Danzig und Breslau zitierte Material hat mir freundlicher Weise Dr. M. Antonovyc, Assistent am Osteuropa-Institut Breslau, aus seinen eigenen Notizen zur Verfügung gestellt.

³⁾ Um das Material erschöpfend darzustellen, müßte man hier auch

Es gab eine Zeit, daß in allen hier vorkommenden Sprachen der Ortsname *Lemberg* dieselbe Bedeutung hatte, also etwa „Burg, Stadt Leos“; in der ukrainischen Sprache: *Lwow* (scil. *horods*)¹⁾, in der polnischen: *Lwów* (scil. *gród*)²⁾, in der lateinischen *civitas de Leo* neben *Leopolis*, was im Deutschen zunächst als *Leonburg* wiedergegeben werden müßte. Ob es sich hier um eine Übersetzung aus der ukrainischen, polnischen oder lateinischen Sprache handelt, ist schwer zu entscheiden. Wenn man aber die Tatsache berücksichtigt, daß schon zur Zeit Leos im XIII. Jh. die deutschen Kolonisten in dieser Stadt gewesen sind³⁾ und somit in unmittelbare Berührung mit der ukrainischen Bevölkerung kamen, so ist wohl anzunehmen, daß es sich hier um eine direkte Übersetzung aus dem ukrainischen *Lwow horods* handelt.

Was die Formen *Lamburg* und *Lemburg* betrifft, so scheinen sie aus der Form *Leo(n)burg* entstanden zu sein, was lautphysiologisch bedingt ist, vgl. z. B. *Symbark*, das auf das deutsche *Schönberg* zurückgeht (Haliczer op. cit.). Die letzten Spuren der Formen *Leonburg* und *Lamburg* gehen nicht weiter als bis in das XV. Jh. zurück; die Form *Lemburg* hat sich bis in das XVIII. Jh. erhalten.

Am schwierigsten sind die Formen *Lam-berg* und *Lem-berg* zu erklären. Es ist unwahrscheinlich, daß diese Formen auf rein mechanischem Wege oder in Verbindung mit etymologischen Möglichkeiten, die Burg und Berg in Zusammenhang bringen⁴⁾, entstanden sind. Da aber *Lamberg* sehr früh bezeugt ist (schon im XIV. Jh.), kann man wohl annehmen,

das griechische: *Λεόβιος*, *Λεωντοπόλις* (SG V unter: „Lwów“), das türkische: *Iti*, *Itibol*, *Itibow*, *Itadir* (SG ibid.), und das armenische: *Ilof* (SG ibid.) erwähnen. Da diese Formen für unser Thema von geringer Bedeutung sind, kann man sie in diesem Ansatz beiseite lassen.

¹⁾ Bis heute noch in den feierlichen Redewendungen als *L'viv* (*L'va*) *horod* im Ukrainischen gebräucht.

²⁾ Bis heute manchmal als *Lwi gród* im Polnischen im Gebrauch.

³⁾ Laut geschichtlicher Angaben kamen die deutschen Kolonisten gleich nach den Tartareneinfällen im XIII. Jh. nach Lemberg und gründeten dort ihre Viertel mit eigener Selbstverwaltung, dem sog. *Marburger* Recht. Zur Regierungszeit des Fürsten Leo haben die Deutschen in Lemberg ihren eigenen Landvogt, Berthold Stecher, gehabt. Auch das erste römisch-katholische Pfarramt mit der Schnee-Maria-Kirche gehörte der deutschen Gemeinde. Vgl. *Kryppakewyc* op. cit. S. 12.

⁴⁾ Vgl. *Walde-Pokorny*: *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, Berlin-Leipzig, 1927, Bd. II, S. 173.

daß die Formen mit *-berg* den Berg bezeichnen sollten, auf dem das alte Fürstenschloß gestanden hat. Analoge Bildung findet man noch heute im ukrainischen *Lvyna hora* und im polnischen *Lwa góra*¹⁾, das einen von den vielen Hügeln in Lemberg bezeichnet und das schon für das XVI. Jh. belegt ist²⁾.

Von den beiden Formen *Lemburg* und *Lemberg* (*Lamberg*), die bis in das XVIII. Jh. nebeneinander herlaufen, hat die Form *Lemberg* den Sieg davon getragen und hat sich vom XVIII. Jh. an in der deutschen Sprache eingebürgert³⁾.

¹⁾ Vgl. Hrnševskýj op. cit. S. 472, SG V S. 498 und Krypjakevyč op. cit. 96 ff.

²⁾ Hier sollte auch die Lösung der strittigen Frage (Hrnševskýj l. o.), auf welchem Berge ursprünglich die alte Burg gestanden hat, zu suchen sein.

³⁾ Die deutsche Form *Lemberg* hat eine slavisierte Form *L'embryk* (do *L'embryka*, *L'emberskyj*) ergeben, die heute noch in der Lemberger Gaunersprache und scherzweise in der Umgangssprache üblich ist.

ЛЪОН, wd. **ЛОН**, Gsg. **ЛЪОНУ/ЛЪНУ** 'Linum usitatissimum L.: flax', MUK. **ЛОНЪ** (XVII c. ЛСЛ. 105), OUK., OES. **ЛЪНЪ, ЛОНЪ**, known to all other Sl. - Deriv. **ЛЪОНЕЦЪ, ЛЪОНИК, ЛЪОНИЧЕНОКЪ, ЛЪОНИЩЕ, ЛЪОНОК, ЛЪОНИИ, /i/ЛЪНЯНИИ, ЛЯНИИ**. - Syn. **рослина: Linum**.

PS.* **lbn̥** 'ts', IE.****li-no-** 'ts', cf. Lat. *linum*, Lith. *linai* 'flax', Latv. *līni*, Apr. *linno*, Gk. *línon*, Alb. *liri*, OIr. *lín*, Cymr. *llin*, OHG., Osax. *lín*, Goth. *lein* ("doubtful whether the term is cognate with or borrowed from the similarly sounding words in Lat. and Gk.", Kluge 212); "perhaps we may regard Scythian as the source of the cognates, as is indicated by the absence of the word among the Eastern Aryans", Kluge, l. c.; cf. also Pokorny 691, Trautmann 162, Vasmer²², 481.

M

M, m — the seventeenth letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name **мислѣте** from OCS *myslěte* 'think'; numerical values: Glagolitic — 60, Cyrillic — 40 respectively. Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

МА! 1. abbr. of **МАМО!** Vsg.: **МАМА**, see **МАТИ** 1.

МА! 2. abbr. of **МАРІЕ!** Vsg.: **Марія**.

МА 3. abbr. of **МАЄ** 'he has, there is' : **МАТИ** 2.

МАБХІТЬ 'perhaps' : **МАЄ** and **БҀТИ**, see s. vv.

МАВКА 'nymph, dryad', ModUK. - Subst. мітологічна постать: русалка.

A dial. deformation of the orig. **НАВКА** 'ts' which, in turn, comes from PS.***navo** 'dead', cf. OES. **НАВЪ** 'dead', Cz. *naviti* 'to kill', etc., cf. Vasmer² 3, 35 ; in this connection the orig. meaning of **МАВКА/НАВКА** would be 'a dead girl turned into a water spirit, nymph', cf. also **мавський/навський Великдень** 'nymphs' Easter, (Thursday of Pentecost week)!

МАВПА, dial. also **МАЛПА**, 'monksy', Po. **мапре**. Deriv. **мавпочка, мавпувати, -ання, мавп'ячий, мавпун**. - Subst. **найвище розвинутий ссавець між звірятами**.

From Po. **мапре** 'ts', the ultimate source being ModHG. **Maulaffe** 'ts', Berneker 2, 111, Richardt 78, a. o.

МАГДАЛИНА РН. *Magdalyna, Magdalene*,
 МУК. МАГДАЛИНИ (1627 Беринда), МАГДАЛИНИЦЯ
 (1484 Пом'яник), ОУК. МАРНА МАГДАЛИНА (ХМЕ),
 (К СОФ графіто); РУ. Магдалина.-

- DERIV. Магдалінин, Магда, Магдуня.-

- FN. Магдан, Магданко, Магдатор, Магдък, Маг-
 дик, Магдир, Магдебко (Богдан 173).

- GN. Магдалёна, Магдалінівка.

- SUBST. МУК. ВЕЛМОЖНА, А Т О В Е Х А, АБО ВЕЛІНО
 Б Ж А Я, 1627 Беринда.

FROM GK. *Magdalene*. 'woman of Mag-
 dala', THE ULTIMATE SOURCE BEING ARAM.
Magdala 'tower', PLACE ON THE SEA
 OF GALILEE, Klein 2, 922, Петровский
 146.

/T.S./

МАГНЕТ, Wd. магнёт 'magnet', ModUk.; Ru.
 магнёт, Po. magnet, etc. - Deriv. магнёт-
 ний, магнетизм, /на/магнетизувати/ся/,
 магнетологія, магнетометр; here also: маг-
 незія, магnezит. -Subst. залізна руда, що
 притягає до себе залізо, кріцю, нікель, ко-
 бальт і ін. і може цю властивість пере-
 дати деяким із них; (перен.:) все, що має
 притягальну силу, привабливе,

From GK. *Magnētis lithos* 'stone from Magnesia
 (a town in Asia Minor)', Klein 2, 922, SWO.443.

МАГАЗІН 1. SovUk. магазин 'storehouse',
 ModUk.; BRu. магазин, Ru. магазин, Po. magazyn,
 etc. - Deriv. /за/магазинувати, -ання, мага-
 зинаж, -нёр. - Subst. комора, склад, Кузеля
 189.

From Fr. magazine 'ts'.

магазин 2. AmUk. 'magazine', first recorded
 in 1935 (Bilash 406). - Subst. журнал.

From E. magazine 'ts', Bilash, 1. c. Koshela-
 nyk 411, Boykiv 243.

магуси AmUk. 'moccasins', first recorded
 in 1918 (Bilash 407). - Subst. мoкacини, в
 американських індіанців - взуття без пі-
 дошов із оленячої шкіри, Бойків 266.

From E. moccasins 'ts', Bilash, 1. c.

МАЙ 'may', МУК., ОУК., ОЕС. май, known to all
 other Sl. as well. Deriv. маївка, маївий/майбвий,
 /за/маїти/ся/, майський. - Subst. травень, dial.
 ярець.

From Lat. *Ma(i)us(mensis)* 'month of Maia, It. goddess,
 Hozyńska-Baranowa 44-45.

маїла AmUk. 'mile', first recorded in 1965,
 (Royick 86). - Deriv. маїлидж (1972 Koshelanyk
 412). - Subst. миля.

From E. mile, mileage 'ts', Royick, Koshel-
 anyk, 1. c.; see миля.

798

майна AmUk. 'mine', first recorded in 1927 (Bilash 408). - Subst. **копальна, шахта.**

From E. mine 'ts', Bilash, l.c., Royick 86, Koshelanyk 412.

майт AustrUk. 'mate', first recorded in 1974 (Chekaluk 21). - Subst. **друг, приятель.**

From AustrE. mate 'ts', Chekaluk, l.c.

МАК 'poppy', МУК., ОУК., ОЕС. **макъ**, known to all other Sl. - Deriv. **маковий, маківка, маківник;** **Мак, Макан/ський/.** - Суп. рід одно- або багаторічної рослини: **Раравег.**

PS.*makb 'ts', IE.**mak- 'ts', with very few IE. cognates, cf. Pokorny 698.

МАКСИМ 'PN. 'Maxim', МУК. **Маѣмѣ** (I627 Беринда), **Максима** Asg. (I484 ССМ.І, 571), **Максимъ** (I480 ibidem), **Максима** Gsg. (I430 ibidem), also **Максимъ** (I479 ССМ.І, 572)

Максимович, Максимівна; Максимович, Максим, Максимів, Максимець, ітд. (Богдан I74).

subst. **Великий: (Лавенъ... Величайші,** I627 Беринда.

From Lat. Maximus 'the greatest'.

МАКСИМОВИЧІВКА 'orthographic system of Мих. Максимович' (I804-I873).

малеїта BrazUk. 'malaria', first occurrence; 1926 (Карманський). - Subst. **жовта пропасниця, Карманський 9.**

From Port. maleita 'ts'.

МАЛИЙ 'little, small', МУК. **малый**, ОУК., ОЕС. **малъ, малый**; known to all other Sl. - Deriv. **малість, мало, маленький, малісінський, малюсінський,** and several compounds with **мало-:** **важний, важити, -вір, -вірний, -земельний, -земеля, -літ, -літній, -літок, -ліття, -люд-ний, -люддя, -мовний, -мовність, -рослий, -сильний, -силля;** FN. **Малець, Малик, Маленький, Маленко/Малишко, Малицький, Малич, Малеца, Малюга, Малюк, Малий**, etc. (Богдан I75-I76); GN. **Малопольща; Малоросія** see s.v. - Subst. **невеликий.**

PS.*malb/j6/ 'ts', IE. root **/s/mē-lo-: /s/mō-lo-, cf. E. small, OHG. smal, ModHG. schmal 'narrow', Goth. smals 'small, trifling', OIr. mil 'animal', OIc. smale 'small cattle', Gk. méla 'small cattle', etc., Pokorny 724, Kluge 314, Berneker 2, 13-14, Vasmer² 2, 564, a.o.; see also the following entry.

Малоросія, Малорусь - opposed to **Великоросія, Великорусь** and **Білоросія, Білорусь** as designations of Ukraine, Russia and Byelorussia are extensively discussed under РОСІЯ, q.v.

малоруський : **Малорусь** see РОСІЯ.

малядор BrazUk. 'threshing-floor', first recorded in the XX c., cf.

Найперше запрягли до трачки. Треба було поставити "карижу" (там, де гербу сушати) — малядор (молотільню).

/Праця ч.10 за 1981/
From Port. malhadouro 'ts'.

МАЛЯР 'painter', ModUk., known to some other ModSl. — Deriv. **малярна, малярчук, малярство, малярський** : **малювати, малювання.**

From ModHG. Mahler, mahlen 'ts',
РССтоцький 4, 162.

МАЛЯРІЯ, 'malaria', ModUk., known also to all other ModSl. — Deriv. **малярійний**. — Subst. **болотяна пропасниця.**

From It. malaria lit. 'bad air'; the term was probably introduced by It. physician Fr. Torti (1658-1741), Klein 2, 927.

МАЛЯСА, also **меляса, моляса** 'molasses, thick, dark-colored syrup', ModUk., known also to other Sl. — Subst. **цукрова патока, Бойків 255.**

From Port. melaço 'ts', the ultimate source being LLat. mellāceum 'must' (: mel, Gsg. mellis 'honey'), Klein 2, 993; according to SWO.464, from Sp. melaza via Fr. mēlasse 'ts'.

МАЛЬВА 'Althea: hollyhock', ModUk., Po. malwa. In reacting on A.Vovk's article about this plant and its name in СНС.4, 15-18, N. O-sadcha-Janata wrote as follows:

Назва мальва не є народня назва, як це видно, з Словн. 1928 р., для Althea rosea Cav. — Alcea rosea L.; назву мальва пропонують тільки Маковецькій, М. Мельник; більш ніхто з літературних джерел не подає цю назву і в народніх матеріялах трапляється вона тільки у Маковецького.

За новим ботаніко-систематичним описом родина Malvaceae за Словн. 1928 - калачикувати, і за Словн. 1962-і Флорою УРСР, т. VII, - 1955, 261 ст. мальвові поділяється на кілька родів: Lavatera, Malva, Althea, Alcea; тепер з роду Althea виділено рід Alcea. В Словн. 1962 навіть не згадується різні рослини, що належать до роду Malva, а тільки так: "мальва, см. шток-роза, стр. 224, а на стр. 290 "штокроза рожа Alcea L.; ш. розова рожа рожева — Alcea rosea L."

Ботанический Словник Н. Анненкова. 1878, пише про рід: Althea Cav. Malvas. От греч. althaenein, помогать, по действию". І про "Althea rosea Cav. Греція. Вост. Alcea rosea L. Взят. из др. яз. — Р о ж а . Красная рожа. Огородная рожа (Сред.), Штокроза (в Сад.) — Пол. Malva, ружа, чарна ружа, райска ружа".

А. Вовк пропонує дати для Althea rosea назву мальва, що її вживають поляки для цієї рослини. Навіть Словн. 1962 р. подає для цієї рослини назву рожарожева, перекладаючи rosea на рожева. Хоч було б краще прийняти назву подану в Словн. 1928 р. рожа городня. Її подають літературні, словникові джерела й народні матеріяли. Квітки у цієї рослини бувають різного кольору від темночервоного до білого, тому в народі темні екземпляри звать рожачорна (Верхратський, Осадча, різні словники). Слово мальва залишити, як перекладове з латини, відповідаючим до роду Malva L. Родині Malvaceae ми дали назву калачикувати, і роду Malva калачики, тому що рослини цієї родини мають плодики розміщені правильним колом і нагадують приплюснутий калачик. /СНС.13., 3/

МАМА 'mother' - from baby talk for МАТИ.

МАМАЛИГА 'cornmeal gruel', ModUk., Бу. мамали-
гáр, SC. мамалjúга, Ро. (from Uk.) мамалýга. - Subst.
каша з кукурúдзи, за́тірка, Бойків 246; по-
лента.

From Rm. māmāligē 'ts', Berneker 2,15, (ex-
tensively:) Vrabie 160-161.

МАНДЬОКА BrazUk. 'manioc, cassava', first re-
corded in 1965 (Wouk 60). - Subst. під бразилій-
ською карто́плі, Снс.13,11.

From Port. mandioca 'ts' the ultimate source being
Tupian manioca.

МАНІГРА́НТ, also малігра́нт, манігра́нт,
манігру́ла, манігру́ла AmUk. 'immigrant', first
recorded in 1915 (Bilash 410). - Subst. імігра́нт-
поселенець в чужій країні, Бойків 175.

From E. immigrant 'ts', Bilash, l.c., Koshe-
lanyk 413.

МАНІКО́МІЯ BrazUk. 'asylum, mental home',
first recorded in 1926 (Карманський 28). -
Subst. при́ют для божевільних, Карманський, I.c.

From Port. manicômio 'ts'.

МАНИФЕ́СТ 'manifesto', ModUk., known to all
other ModSl. - Deriv. манифестува́ти, -а́ння, -а́ція.
Subst. преголо́шення, універса́л.

From Fr. manifeste 'ts', the ultimate source
being Lat. manifestāre 'to manifest', Klein 2,993.

МАРІ́Я РН'магі́а, Ма́гу, МУК. МРІ́А
ІЛИ МАРІ́АМЪ (1627 Беринда), М(А)РІА (1484,
Пом'яник), МАРІІ G 58. (1484 Пом'яник), ОУК-
МАРНА БЫТЬ ЗЪЛА (ХИС), МАРНА МАГАЛИНА (ЖИ),
(К Соф графитъ); RU. Марія. -

- ДІВУ. Марі́йн, Марі́очка, Марі́йка, Марі́ка, Марі́ч-
ка, Марі́чка, Ма́ня, Ма́нька, Ма́нся, Ма́ся, Ма́н-
та, Мару́сіна, Мару́ся, Мару́ська, Мару́ня, Мару́нь-
ка, Мару́ненька, Мару́сенька, Мару́сочка, Мару́сь-
ка, Мару́ха, Мару́ша, Мару́шка. -

- FM. Ма́русь, Ма́русочка, Ма́русенко, Ма́русеняк,
Ма́русевич, Ма́руш, Ма́рушак, Ма́рушка, Ма́рушик,
Ма́рушин, Ма́руськевич, Ма́руський, Ма́русняк,
Ма́русяк, Ма́русик, Ма́русиньк, Ма́рян, Ма́рянсь-
кий, Ма́рянч, Ма́рич, Ма́ричко, Ма́ригляд, Ма́рий-
ка, Ма́рик, Ма́рикѡн, Ма́рикуца, Ма́рикуса, Ма́рин-
чук, Ма́риндук, Ма́риневич, Ма́риновський, Ма́р-
инський, Ма́риняк, Ма́риньк, Ма́риш, Ма́ришак,
Ма́ришук, Ма́рисік (Богдан 179). -

- GN. Ма́рянівка, Ма́ньківка, Ма́нявський. -

- SUBST. МУК. ВЛАДУ́ЩА, ІЛИ ГЖА МА́Ж; ФЕРОІАКТ: І НЕ-
РАМ; ТАВРОМ; І Г Б С В П І Т І Ї Ї Е. АША. ПОЙНУХ
ПОНЬСЕНАА, А ГОРКОСТИ МОРЕ, А МІРРА МОРА, А
НАУЧАТКА МОРА, ЗЪ СТ Р І Ї Е; ПАНН МОРСКАА, И
пр Б 4, 1627 Беринда.

FROM GK. Μακία FR. АРАМ Маху́ам,
THE ULTIMATE SOURCE BEING НЬ. Меху́ам
маху́ам 'rebellion, obstinacy', Клейн 2,
943, Петровский 151.

IT. S. 1

маркѣт, also маркѣта, маркѣти, маркѣт,
маркѣти AmUk. 'market', first recorded in 1924
(Bilash 419). - Subst. ярмарок.

From E. market 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk
415.

МАРКО РН. *Marko, Marcus* МУК. МАРКО (1627
Боринда), МАРКА G. Sg. (1484 Пом'яник), ОУК.
МЦАЙНАРА ВЗ. А. СТГО Н ПЛАНТА КРИЛАЗЕМАЮ КНА ГЫН-
Н БОМНЮ СЕВОЛО ЖАА ПЕРЕАЪ СТЮ СОФНЮ ПЕРЕАЪ ППЫ
АТУ БЫЛЪ ПОПННЪ НКНМЪ АЪ МНОПАТЕН СТН ПЪКО
МНХАЛКО НЪ ЖНОВНУ МНЛАДАНЛО МАРКОСЬ МЬЮНЪ
МНХАЛКА САНННУЪ МНЛЪ НАЗУДИНЪ ТУАОРЪ ТОУ
БЫНОВЪ НЛЪ КОПЪМОВНУЪ ТУАОРЪ БЪРЗАТНУЪ А
ПЕРЕАЪТН МН ПОСЛУХЪ КУПНЪ ЗЕМАЮ КНА ГЫНН БОМНЮ
ВЪСЮ. А БЪАААНА КН СЕМЪ А БСАТЪ ГРНВЪНЪ СОБОЛН
А ВЪТОМЪ А РАНИЦЬ СЕМЪ СЪТЪ ГРНВЪНЪ - (XII C), (К
СОФ ГРАФИТО); RU. Марк. -

- ДІАВ. Маркович, Марківна, Марк, Марочко. -

- FN. Марковчук, Марківка, Марківч, Мархі-
ца, Мархівський, Мархілка, Мархівка, Маркі-
шак, Марків, Марківський, Маркіян, Марко,
Марківський, Марківч, Маркуца, Маркусъ,
Маркус, Маркуш (Богдан 178). -

- ОН. Марко, Марківка. -

- SUBST. МУК. [СЪВРЪШЕ.] УГЛАЖЕНЫ, ВИГЛАЦО-
НА, ШРЪЪ ОИТЪТИ, 1627 Боринда.

FROM GK. Μάρκος, THE ULTIMATE SOURCE
BEING LAT. Mārtkos 'relat. to Mars, NAME
OF THE ROMAN GOD OF WAR, Klein 2, 938,
Петровскій 152.

/T.S./

МАРТ, dial. марот, марчик, марц, марець, мар-
ціюш 'merch', МУК., ОУК., ОЕС. марѣтъ, kножн to
all other Sl. - Deriv. мартовий. - Subst. берез-
ень, березіль/березоль, сухой, полбтий, соко-
вік, Молюнска-Ваганова 33.

From Lat. Mārtius (mensis) '(month of) Mars',
Klein 2, 938; other forms: марець and deriv. from
Po. marzec.

МАТВІЙ, *Matviy* РН. *Matviy Matey*,
Matthien, МУК. МАТІЯЙ, МАТІЯЙ (1627 Бо-
ринда), МАТФЕА, МАТФЕА, МАТФЕА, МАТФЕА, МА-
ФЕА, МАТФЕА, МАТФЕА G. Sg. (1484 Пом'яник),
ОУК. МАТЪ Н ПЛЪ (XI-XII C), (К СОФ ГРАФИТО);
RU. Матвей. -

- ДІАВ. Матвѣвич, Матвѣвна, Матѣевич, Матѣ-
ївна, Матфѣй, Матвѣйко, Матѣш, Матїй, Матѣй,
Махтѣй, Махтѣйко, Мацько. -

- FN. Матейченко, Матейчик, Матейчук, Матѣен-
ко, Матейко, Матейовський, Матїй, Матільчак,
Матїяшук, Матїйчук, Матїйців, Матїйцьо, Матї-
ець, Матїек, Матїешин, Матїїв, Матїшин, Матїй-
ка, Матїйко, Матїйовський, Маткалѣк, Матковсь-
кий, Маткуляк, Матла, Матлак, Матлашевський,
Матлѣк, Матюбенко, Матѣовський (Богдан 180). -
Матїш.

- SUBST. МУК. ДАННІЙ, ДАРОВАНИЙ; ДАРЪПАМСКІ,
1627 Боринда.

FROM GK. Ματθαῖος, FR. Matthias,
CONTRACTION OF Mattathias, THE ULTIMATE
SOURCE BEING НЬ. Mattaiyāh, SHORTENED
FORM OF Mattithyāh, 'Mattithyāhū', 'Gift
of the Lord', Klein 2, 948, Петров-
скій 154.

/T.S./

МАТИ 1. 'mother', MUK., OUK., OES. МАТИ, Ru. МАТЬ, OES. mati, Gsg. matere, Po. mat, known to all other Sl. - Deriv. ма́тка, ма́точка, ма́тин-ка, ма́тиночка/ма́тинонька, ма́туся, ма́тусенька; ма́ма, ма́мка, ма́мочка, ма́муня, ма́мунечка, ма́муся, ма́мусенька/ма́мусечка, ма́мця, ітп.; ма́тук, ма́точник, ма́тірний, ма́терик; FN. Ма́тас, Ма́тчак, Ма́тчин, Ма́тчук, Ма́тчишин, Ма́терин/ча́к/, Ма́терук, Ма́тейко, Ма́тківський, Ма́тусевич, Ма́мчин, Ма́мчур, ітд. (Богдан 176, 180); Ма́ти Бо́жа, Богома́тір; хре́сна ма́ти; Syn. ро́дителя́, жі́нка, що привела́ дитину́ на сві́т; не́нька, не́ня.

PS. *mati, Gsg. matere 'ts', IE. **māter known to all lg. groups, cf. p. 513.

МАТИ 2. 'to have', MUK. маю́ (XVII c. JCL. 113), имѣю́ при́мамъ, ibid. 83-84, OUK., OES. имѣти/имати, Ru. имѣть, OCS. imēti: imamъ, Po. mieć: mam, etc. - Syn. бу́ти власником, володі́ти, посіда́ти.

PS. *jāmēti: *jēti, jbmq, see йня́ти.

МАТИЦЯ : ма́ти 1.

МАТРАЦ, Wd. also ма́те́рац 'mattress', ModUk. Subst. сінні́к.

From ModHG. Matratze (Wd. via Po. materac), the ultimate source being Ar. matrah 'ts', Verneker 2, 27.

МАТЧ, AmUk. ме́ч, ма́ч (Bilash 430), ModUk.; BRu., Ru. ts, Po. mecz, etc. - Subst. спо́рто́ві змага́ння.

From E. match 'ts', Bilash, l.c., SWO. 462.

МАШІ́НГАН AmUk. 'machine gun', first recorded in 1971 (Koshelanyk 417). - Subst. куле́ме́т.

From E. machine gun 'ts', Koshelanyk, l. c.

МАШІ́НШАПА AmUk. 'machine shop', first recorded in 1972 (Koshelanyk 417). - Subst. ма́ши-на́рня, ОВ.

From E. machine shop 'ts', Koshelanyk, l.c.

МЕ́ГПАЙ AmUk., AustrUk. 'magpie', first recorded in the XX c. (in Australia: 1955, Chekaluk 21). - Subst. со́ро́ка.

From E. magpie 'ts', JBR.

МЕД 1. Wd. мід 'honey', MUK., OUK., OES. ме́дъ, known to all other Sl. - Deriv. ме́до́к, ме́до́вий, ме́дівни́к, FN. Ме́до́вий. - Syn.

- сировопо́ді́бна речови́на бджі́л із пере-тво́реного нектáру кві́ток; на́пій із ме́ду.

PS. *medb, IE. medhu 'ts' with correspondences in Baltic, Teut. (G.), Ce., Gk. and Indo-Ir. lgs., cf. Pokorny 707.

мод 2. & **мет** AmUk. 'mad', first recorded in 1915 (Bilash 421). - Subst. **злісний**.

From E. mad 'ts', Bilash, 1. c.

мейор AmUk. 'mayor', first recorded in 1930 (Bilash 423), also **майор** (Royick 86), **мийор** (Koshelanyk 434). - Subst. **мер, поса́дник міста**.

From E. mayor 'ts', Bilash, 1. c.

мелонгеніда AustrUk. 'melongenide', first recorded in 1977 (Chekaluk 22). - Subst. **фальшіва сурма - мушля**.

From AustrE.melongenide 'ts', Chekaluk, 1. c.

МЕНАЖЕР, AmUk. **мэнеджер**, **мэниджир** 'manager', ModUk., BRu. **менажор**, Ru. **менажер**, Po. **menażer**, etc. - Deriv. **менажерія, менажерство**. - Subst. **діловод**.

From Fr. menageur 'ts'; AmUk. from E. manager 'ts'; SWO. 466, Bilash 428, Koshelanyk 425, Royick 86.

МЕНТРУ́З BrazUk. 'Lepidium: swine-cress', first recorded in 1965 (Wouk 60). - Subst. **Рід бразилійської лободі**.

From Port. mentyuz/mastruz 'ts'.

МЕРКУ́РИЙ РН. 'Меркури́й, Мерку́р', МУК. **меркѹри** (1627 Беринда), ОУК. **Гипомознирабоу** **своемоу меркурию иванъви** (XIII c.), (к Соф. графито); **КУ. Мерку́рий**. -

- DERIV. **мерку́рієвич**, **д**, **р**. **д** **мерку́рієвна**.
- SUBST. МУК. **проповѣданы**, **з** **ѣрме**, 1627 Беринда.

FROM Lat. *Mercurius* THE ULTIMATE SOURCE BEING ETRUSCAN *Mercuria* A DIVINITY INTRODUCED FROM ETRURIA INTO ROME CA. 2ND OF THE SIXTH CENTURY B.C., KUSHN 2, 965, Петровский 156.

/ T. S. /

МЕРТИ 'to die', МУК. **мертвость, умирав** (XVII c. синонима 160, 191), ОУК., OES. **мерети, мърѣти, мрети**; Ru. **мереть**, OCS. **mrěti**, Po. **mrzeć**, etc. - Deriv. **в-, ви-, зав-, по-, у-** **мерти, в-, ви-, зав-, по-, у-** **мира́ти, -а́ння, ме́ртвий, уме́ртвити, умертвля́ти, смерть, сме́ртний, бессме́ртний, -ність, -но** ітд. - Syn. **кінчи́тися, скона́ти, ді́ти, перестави́тися, упоко́їтися, спочи́ти, спустити ду́ха, загі́нути, /по/лягті, Держач², 191, 192; да́ти дуба, задубі́ти, заде́рти но́ги /нога́ми, засти́гнути, віді́йти на дру́гий сві́т** ітд.

PS.*mertī: mbrq 'ts', IE.**mertī 'ts' with cognates in all IE.lgs. Pokorny 735.

МЕРЦІЙ, Ed. мерці, мырці /Вороніжчина, Меркулова Зт.1974, 60/'quickly, hastily, speedily', ModUk. only, wanting in other Sl. - Deriv. мерценько, FN. Мерцій - Syn. хутчій, хутче, швидше, скоріш/е/, прудкіш/е/, бистріш/е/, діял. боржій, Деркач², 101, 204.

In her special article on the etymology of this word Merkulova, op.cit., connects it with Uk. dial. мѳрскати 'to beat, strike', мѳрскатися 'biting, trenchant, scathing', мѳрсонуть 'to kick', BRu. намѳрскацца 'to overwork oneself', Ru. морснуть 'to beat, strike', ORu. мѳрскѳ /1434/'whip', Po. arch. merskać, myrsnać 'to beat, strike', myrsk 'stroke', Cz. mrskati 'to lash, switch', Slk. mrskat', mrštit' 'to beat, strike', SC. dial. mrsnuti 'to jump out' (against o/p explanation by P. Skok 2, 470) and finally UpSo. morskać, morsnyć 'to beat, strike' - all of which leads her to a PS. reconstruction of the root as *m₂rsk- instead of an expected *m₁brsk- warranted by Uk. мерцій < *m₁brš ččjč; for this and other (semantic) reasons Merkulova's explanation must be considered a failure; the same might be said of Shevelov's attempt to derive it from Uk. метчій : меткий 'dexterous' (Shevelov 491-492); the most persuasive explanation of мерцій is its deriv. from the root *m₁brk- connoting instantaneousness, an essential and constituent semantic aspect of the word, cf. Lith. mērkti 'to wink, give a wink', mirkčioti 'to blink, wink, twinkle', mirka viena akies 'in the twinkling of an eye, in a moment, in an instant', Latv. miřklis 'moment, instant', viena mirkli 'instantly', miřkškināt 'to blink, wink, twinkle' mirdzēt 'to spark, glitter'..., Fraenkel 441, Pokorny 734; as far as ModUk. мерцій is concerned its orig. form must have been *merčij out of which by change of -č- to -šč- (like in

злючий : злючий, поганючий : поганючий, etc., for intensification of quality) the contemporary мерцій emerged; Чапля 58 refers Uk. dial. метчій (with correspondence: мерцій), хутчій (: without correspondence *хурцій), швидчій, боржій to Л.А.Булаховський, Мовозн. 8, 54-55; cf. also РССтоцький 2, 72 and his Нарис словотвору українських прикметників, Прага 1923, 76-81 / re.-чий: -щій/.

МЕСТІ, мету, метеш 'to sweep', MUK., OUK. OES. мѳсти, Ru. мѳсти, OCS. mesti, Po. mieść, etc. - Deriv. ви-, за-, під-, по-мѳсти, iter.: ви-, за-, під-, по-мітати, -ання, поміт, метнути, мітла, кмітливий, -вість, -во, ітп. - Syn. віддаляти з якоїсь поверхні сміття, сніг, тощо.

PS. *mesti < *met-ti 'ts', akin to METĀTI, q.v.

МЕСТЬ 'revenge', MUK., OUK., OES. мѳсть/мѳсть, Ru. мѳсть, OCS. mѳstь, Po. zemsta, Cz. /po/msta, - Deriv. пімста/помста, мѳстити/ся/, мѳсник, -иця, ітд. - Syn. відплата, реванж.

PS. *mѳstь 'ts', IE. **mish-: **mizdh-, cf. OUK. мѳзда, Ru. мѳда 'ts'. with cognates in Latv. mit 'to change', Skt. mithati 'he alternates', Av. mivā- 'wrong, false', etc.; Berneker 2, 62-63, Trautmann 176, Vasmer² 2, 608, Matzenauer LF. 10, 326, Zubaty IF. 3, 136, Pokorny 746, a.o.

МЕТ : METĀTI, see the following entry.

МЕТАТИ 'to throw, fling, cast', MUK., OUK.OES.
метати, known to all other Sl. - Deriv. **мет-
 нути/ся/**, **меткий**, **меткість**, -ко. - Syn.
кидати, **кинути**.

PS.*metati 'ts', IE.root met- with cognates in most IE. lgs., Pokorny 703, a.o.

МЕТОДА, SovUk. **метод** 'method', ModUK.; Ru.
метод and **метода** (Vasmer² 2,610), Po.metoda,
 etc. - Deriv. **методик**, **методичний**, -ність,
 -но, **методика**, **методолог**, **методологія**,
методологічний, -ність, -но; here also
методист see s.v. - Subst. **спосіб пізнання**
явищ, **спосіб-шлях досліду**, **певний лад**
абó плян, **потрібний**, **щоб досягти якоїсь**
мети.

From ModHG. *Methode* 'ts', the ultimate source being Gk. *mēthodos* 'pursuit, scientific inquiry, method of inquiry, method'; **метод** from Ru. **метод** ; see also the following entry.

МЕТОДИСТ 'Methodist', first recorded in 1930 (Bilash 429). - Subst. 1) **особа**, **що додержується певного пляну**, **методи**; 2) **член англійської релігійної секти**, **що постала на початку 18го стол. і виголосувала духовне відродження через певну методу життя й роботи згідно з вимогами Євангелії**, **з точним розподілом посту**, **молитви** (Бойків 260).

From E. *Methodist* 'ts', Bilash, 1. c.

МЕТРО 1. 'metro, subway', Mod.Uk.; Bru., Ru., ts, Po. metro, etc. - Subst. **підземка**.

From Fr. *metro* 'ts', being an abbreviation of *metropolitan*, SWO. 472.

МЕТРО 2. Wd. and AmUk. for **Митро**, see **Дмитро**.

метро 3. AmUk. 'Metro', first recorded in 1963 (Bilash 429). Subst. **спільний уряд довкілних міст і сіл у Канаді**.

From E. *Metro* (short for: *Metropolitan government*) 'ts', Bilash, 1. c.

МЕЧ 1. 'sword', MidUk. **мечь** (XV c.), **мечи** Np1. (I460 CCM.I, 587), **мечь** (XVII c. JSL II5), OUK., OES. **меча** Gsg. (I408 CCM.I, 587), **съ мечи** (XI c.), **мечь** (XIV c.); BRu., Ru., Bu. **меч**, Po. *miecz*, etc. - Deriv. **мечик**, **мечник**, **меч-риба**; compounds: **мечовидний**, -ніс, -носець, -хвіст; FN. **Мечник**, **Мечетар**, **Мечетник** (Богдан I82). - Syn. **старовинна холодна зброя у вигляді двосічного прямого довгого клинка з рукояткою**, Слум.4, 697.

An early PS. borrowing from G., cf. Goth. *mekeis* 'ts', PССтоцький 4, 23, Vasmer² 2, 612-613, Menges Oriens 9, 92, a.o.

меч 2. see **матч**.

меч 3. AmUk. 'match', first recorded in

814

1951 (Bilash 430). - Deriv. **ме́чек, ме́чи** [чо.]к.
- Subst. **сірник**.

From E. match 'ts', Bilash, l. c., Koshe-
lanyk 420.

Меш AmUk. 'mash', first recorded in 1930
(Bilash 430). - Subst. **пійло**.

From E. mash 'ts', Bilash, l. c., Koshe-
lanyk 425.

МЕШКАТИ 'to live, dwell', ModUk.; Po. miesz-
kać. - Deriv. **по/ме́шкання, ме́шканець, -нка,**
ме́шканевий, ме́шкальний, -ність. - Subst. **жи́ти,**
перебува́ти. (постійно).

From Po. mieszkać 'ts' with no ultimate
etymology, cf. Miklosich 193, Berneker 2,30,
Bruckner 335, Richhardt 78, a.o.

МЕШТИ Wd. 'half-shoes; slippers', ModUk.;
Po. meszty. - Deriv. **ме́штики.** - Subst. **пів-
череві́ки; череві́чки.**

From Po. meszty 'ts', the ultimate source
being Tk. mest 'shoes without heels', SWO.468.

МО́ГА 'drizzle, misty rain', **мжи́ти, мжи́чка**
мжи́чити (with root *mbg-) see under

мла.

МИ 'we', MUK., OUK., OES. **ВЫ**, known to all
other Sl. - Syn. **займе́нник першо́ї особи**
множини.

PS.* my 'ts'; BS.* nā, orig. Ndu. PS.*na, Apl.*ny
which formed the basis for *my under the influence
of ending -mъ /-my; cf. Hujer LF.45,192-193, Vasmer²
3,23; see also **ВИ**.

МИГДА́Л/Ь/ 'almond', ModUk., known to all other
ModSl. - Deriv. **мигда́лик, мигдале́вий, мигдалю-
ва́тий.** - Subst. **де́рево сере́днього ро́зміру,**
**ро́дом із Мало́ї Азі́ї, Африки, Закавказзя; го-
рі́хи його́ соло́дкі - їда́ть, гіркі - вжи́вають**
у медици́ні, Бойків 261.

From Gk. amygdálon 'ts', SWO. 474.

МИ́ГКАТИ, ми́гати, ми́гтіти, ми́гкотіти 'to
wink, blink, glimpse, glance', ModUk. - Deriv. **ми́г-
к/ання, ми́гцем, ми́готли́вий, -ві́сть, -во, ми-
го́тіння, ми́гуне́ць, ми́гу́шка; FN. Ми́галь.** -
Syn. **блі́кати, блі́мати, мерехті́ти, дри́жати,**
тремті́ти, Деркач² 102.

PS. *mig/k/ati 'ts', IE. root * *meigh-'ts',
Pokorny 712.

МИ́КИТА PN. 'Mykyta, Nicetas', MUK. **Ні́кита**
(1627 Беринда). Deriv. **Мики́тович, Мики́тівна;**
FN. **Микитович.** - Subst. MUK. **Побе́дитель (1627).**

From Gk. Nikētēs 'ts' with initial 'M' under
the influence of **Мико́ла**, see the following entry.

МИКОЛА, *agst.* МИКОЛАЙ, НИКОЛАЙ PN. *Мукóла, Мукóлаі, Мукóлаі, Nicolas, МУК. Нікола, Ніколай* (1627 Беринда), *Ніколи, Міколи, Мікулибса* (1484 Пом'яник), *ОУК. (сказъ грешныи|н|нікола|на|псахъмз|л|асагунбтсвоєму да забавить|ма|цисленыхъ|гре|хъ|моихъ (XIII-XIV c), Нікола (XI c), (к соф графго); RU. Николай.* -

- *Deriv.* Миколович, Миколівна, Миколайко, Миколайчик, Миколка, Миколя, Миколайцьо, Ніколко, Ніколуньо, Нікольцьо. -

FN. Міколаш, Мікольчук, Мікорчук, Мікович, Мікула, Мікульський, Миколаєнко, Миколенко, Миколинський, Миколів, Миколяк, Миколяшок, Миколіч, Миколишин, Миколук, Миконіцький, Микорак, Микрей, Микулович, Микуловець, Мікульський, Микуляк, Микулик, Микулин, Микулинський, Микулишин, Нікола, Ніколасік, Ніколат, Ніколай, Ніколайчук, Ніколаєнко, Ніколаєшин, Ніколаїв, Ніколаїшин, Ніколаївський, Ніколаїк, Ніколаз, Нікольчук, Ніколієшин, Ніколов, Ніколяк, Ніколук, Ніколік, Ніколин, Ніколишин, Ніколийчук, Нікула, Нікулів, Нікулин, Нікульський (Богдан 185, 194, 201, 203, 204). -

- *GA.* Мікунь. -

- *SUBV. МУК.* звѣтаство послѣства, побѣда людей, побѣда людская, 1627 Беринда.

FROM Gk. Níkolāos: níke 'victory' AND laos 'people'; Klein 2, 1045, Петровский 166. /T.S./

МИЛИЙ 'beloved, darling, sweetheart', МУК., ОУК., OES. *милый, милъ*; Ru. *милый*, OCS. *milŭ*, Po. *miły*, etc. - Deriv. *миленький, милувати, ітп.* - Syn. *любий, коханий, Держач*² 102.

PS-**milŭ/jb/'ts'*, IE. root ***mei-'ts'*, Pokorny 711-712.

МИЛЯ 'mile', ОУК. две мили (1322 ССМ.І, 594), больше милѣ (1377 *ibid.*), *cztyry myly* (1395 *ibid.*); МУК. *миля* (XV c. *ibid.*); Ru. *миля* (since 1702 Vasmer² 2, 622), Po. *mila*. - Deriv. *милька, миленька, -ечка*, Wd. *мильочка, милевий*, compounds: одно-, дво-, три-... *милевий*. - Subst. *міра довжини, неоднакова в різних країнах, Слум. 4,707; міра відстані близько 7 км., ССМ.1.c.*

From OHG. *mila, milla 'ts'*, the ultimate source being Lat. *milia (passuum) 'a measure of a thousand paces'*, РССтоцький 4,115, Kluge 232, Klein 2, 979; in Ru. from МУК. not Po. as suggested by Vasmer² 2,622; cf. also Richhardt 81; re. AmUk. *майла* see s.v.

МИСТІЙК, also *миштїк, містїк, міштїк* AmUk. 'mistake', first recorded in 1924 (Bilash 436). - Subst. *помилка*.

From E. *mistake 'ts'*, Bilash, l. c. Koshelanyuk 438, Royick 86.

МИТИ 'to wash', МУК., ОУК., OES. *мыти*; Ru. *мыть*, OCS. *myti*, Po. *myć*, etc. - Deriv. *в-, ви-, від-, про-, у-мити, ітер. : в-, ви-, від-, по-, про-мивати, -ання, митїй, миття, мило, милити, намитати/намитувати, мило-варня, -вирібня ітд.* - Syn. *прочинувати водою*.

PS-**myti 'ts'*, IE. root ***meu-* 'to dampen' with cognates in some IE. lgs., see Pokorny 741; cf. also Trautmann 191-192, Vasmer² 3, 26, Brückner 350, a.o.

МИХАЙЛО, arch. МИХАЇЛ PN. 'Mukhajlo,

Мукhajil, Michael; МУК. Михайла́, (1627. Беринда), МИХАЛА (1484. Пом'яник) МИХАЛА, C. 59. (Пом'яник), ОУК. МЦАЕНАРА ВЪ . Л. СТРОИ ПОЛН | ТА КРИАА ЗЕМЛЮКНА ГЫН-НЕОМНИ ВСЕКОЛОХАА ПЕРЕА З СТОИ СОФНЮ ПЕРЕА З ПОПЪАТУ ВЪ МЪЗ ПОПНИЗ ДАКНИЗ ДЪ МНО ПАТЕНСТІПЪКО АНХАВКО И БЪФНО ВЪЧ МЪА ДАМНО МАР КО СЪМЪНОЪ АНХАА ЕАНСАВНИЧУЪНЪ САНЪА НЪЗУНЪЗТУ АОРЪТУ БЪЗИНОВЪ. НАЛЪА КОПЪЛОЗНУЪТУ АОРЪБЪЗЪАТИ ЧЪА ПЕРЕА З ТИМН ПОСАУЪЗІКЪ ПІ ЗЕМЛЮКНА ГЫН-НЕОМНЮА СЮ И ВЪДАЛА НАННЕСЕ МЪА СЪАТЪ ГРИВЪНЪЗ СЪБОЛНА ВЪ ТОМЪ АРАИ ЦЪ СЕМЪ СЪТУ ГРИВЪНЪЗ - (XII c.), ГИ ПОМОЗІ РАБУ СЪВЪМОУ МИХАЛАУ (XII c.), МИХААЛЬ УБОГЫН АГРЪХОМ БОГАТЫН ЧЪЛ | ГИ ПОМОЗІ СЕМЪ (XI-XII c.), (К сасф графито); RU. Михайл. -

- Deriv. Михайлович, Михайлівна, Миха́в, Миха́й, Миха́йлик, Миха́йличок, Миха́йлонько, Михайлу́ньо, Миха́лко, Миха́ль, Миха́льо, Миха́льок, Миха́нь, Ми-Миха́сь, Миха́сько, Миха́сьо, Михлик, Мись, Мись-ко, Місько. -

- FN. Михальчак, Михальчан, Михальчук, Михаль-чинин, Михальців, Михалець, Михалевич, Миха-лэйко, Михалінський, Михалішка, Михалів, Миха-лівський, Михалківич, Михалко, Михальниць-кий, Михалович, Михальський, Михалицький, Михалецький, Михалевич, Михалик, Михалишин, Михалок, Миханчук, Михасів, Михаськів, Михась-кий, Михасин, Михасок, Михайчук, Михайленко, Михайлович, Михайліцький, Михайлів, Михай-лівський, Михайлов, Михайловський, Михайло-вич, Михайлу́нів, Михайлицький, Михайлица, Михайлик, Михайлина, Михайлінка, Михайлишин, Михайлок, Михельчук, Михно, Михнич, Михорук, Миховський. (Богдан. 193, 194). -

- Subst. МУК. БЪГІН ВЪДАЛА, И ГИ ВЪДАЛА ДИМА АГЛА, И ПЕРГНА МАЛОУКЕ, КТОХ И БЪ; А ПОМОРА А БЪЗЪСТВО БЪВЕ, А ФААРЪЕ БЪЕЕ, ХЪО БЛАРАЮЧИ БЪ, 1627 Беринда.

From Jk. Michael, the ultimate source being Nь. Мѣхѣлѣ 'who is like God?' Klein 2, 976, Петровский 160. / T. S. 1

МІХ, also межи 'between, among/st/, amid', МУК. межи (XVII c. Синонима 160), ОУК., OES. мехъ, между/между, known to all Sl. - Deriv. міжбрівний, міжвіконня, міжгір'я, міждержавний, міжетнічний, міжнародний, між-озерний ітн. - Syn. посеред, поміж.

PS. *medji 'ts', deriv. from *medja > межа 'border, dividing furrow, division', extensively discussed in ESSJ.1, 108-110.

МІЛКШЕЙК AmUk., AustrUk. 'milk shake', re- corded first in 1950's (in Australia: 1974, Cheka- luk 22). - Subst. під морозива.

From E. milk shake 'ts', JBR.

МІЛЬРЕЙС arch. BrazUk. 'milreis', first re- corded in 1971 (JBR.). - Subst. давня брази- лійська монета з-перед 1942.

From Port. milreis 'ts', being a compound of mil- (< Lat. mille 'thousand') and reis (< Lat. régālis 'regal'); see also крузе́йро.

МІНІСКІРТ AmUk., мініскірта, also мі- ніскірта AustrUk. 'miniskirt', first recor- ded in the 1960's (in Australia: 1974, Chekaluk 23). Subst. коротка спідниця.

From E. miniskirt 'ts', JBR.

МІНІСТР 'minister', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **міністерство, міністерський, прем'єр-міністр.** - Syn. **керівник ресорту (в уряді).**

From Lat. minister 'servant', Klein 2,984.

МІНУТА 'minute', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **мінута/оч/ка, мінутний, мінутний.** - Subst. **хвилина.**

From Lat. minuta 'small part', Klein 2,985.

МІНЬК AmUk. 'mink', first recorded in 1958 (Bilash 435). - Subst. **норка.**

From E. mink 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 428.

МІСТ, Gsg. моста 'bridge', MUK., OUK., OES. **мостъ**, known to all other Sl. - Deriv. **місток, мостик, мостовий, мостити, промощувати**; FN. **Мостовий**, GN. **Мости.** - Syn. **-споруда для переправи через воду.**

PS. *mostb 'ts', IE. root **mazd- with a parallel voiceless variable **mast-; cf. Pokorny 701-702.

МІСТО 'city', MUK., OUK., OES. МѢСТО; Ru. **место**, OCS. město, Po. miasto, etc. - Deriv. **містечко, міський, міщанин, міщанка, міщанський, в-, за-, по-містити/ся, в-, за- по-міщатися/ітд.**; FN. **Міщак, Міщук, Міщенко, Міщук.** - Syn. **великий населений пункт, город.**

PS *město 'ts', IE. root **meit/h/- 'place for stay', Pokorny 715; cf. also Vasmer², 607-608.

МІСТОК : міст .

МІСТРАЛЬ 'mistral'; (cold dry northerly wind on the Mediterranean coast of France). - Subst. **холодний та сухий північний або північно-західний вітер (найчастіше віє на середземноморському узбережжі Франції),** Служ. 4,75І.

From Provençal mistral, OProv. maistral/maestral 'predominating wind', the ultimate source being Lat. maistre/maestre 'master' (: Lat. magister 'master'), Klein 2,988.

МІСТЯНИН, rarely for: **міщанин** 'dweller of a city', Служ. 4,75І.

МІСЦЕ 'place, spot, location', ModUk.; Po. miejsce. - Deriv. **місцевий, місцевина, місцевість, місцевинність.** - Syn. **простір земної поверхні, зайнятий кимсь; посада, станівце.**

A diminutive deriv. of МІСТО (: *mēstbce) considered by some linguists a Po. loan, cf. Richardt 79.

МІСЯЦЬ 'month; moon', М Ук. МБСЯЦЬ
(XVII с. ЛСЛ.), ОУк., ОЕС. МБСЯЦЬ; Ру. МБ-
СЯЦ, По. miesiac, ОСС. мѣсѣцъ, etc.-

In a special article in Збірник за-
ходознавства 211-212, Antoine Meillet ex-
plained Sl. *мѣсѣцъ and *luna as follows:

Des deux anciens noms slaves de la lune, мѣсѣцъ et luna, l'un est masculin, l'autre féminin. Il y a lieu de se demander comment cette différence inattendue peut s'interpréter.

L'étymologie des deux noms est claire. Le nom ancien, мѣсѣцъ, est un dérivé de la forme indo-européenne mēs— qui est conservée aussi par l'indo-iranien: skr. māsi—, iran. māh-. Dans мѣсѣцъ, on reconnaît une nasale et un suffixe -ko-; à ceci près que le nom est masculin, la formation est comparable à celle du nom du soleil: v. sl. slūnice, qui est neutre.

Quant à luna, c'est un ancien adjectif dont l'Avesta a le représentant, raxšna-«brillant». Le même adjectif a fourni au latin son nom de la lune: luna à Rome, losna à Préneste; et au prussien un nom des étoiles: launos. Le genre féminin de sl. luna concorde avec celui de lat. luna; le synonyme grec σελήνη (dérivé de σέλας) est aussi féminin.

On s'attendrait à voir l'adjectif pris substantivement avoir le même genre que le substantif qu'il évoque. Or, partout, le nom propre de la lune, souvent employé pour désigner le «mois», ainsi dans gr. μήν, est masculin. Cette discordance pose un problème.

En indo-européen, un astre peut être envisagé soit comme une chose, et alors le nom est de genre neutre, ainsi gr. ἄστρον, ou comme un être animé, en tant qu'il est agissant, divin. Si le nom est du genre «animé», l'indo-européen le présente soit comme masculin soit comme féminin. Gr. ἀστὴρ est masculin, lat. stella est féminin. Les noms du soleil illustrent aussi cette différence: véd. s(u)var, gāth. hvare, got. sauil sont neutres: véd. sūr(i)ya h., gr. ἡλιος (hom.

hom. ἡλιος, att. ἥλιος), lat. sol sont masculins; got. sunno, lit. saulė sont féminins. La lune dont les variations continues évoquent l'idée d'un être vivant est toujours du genre animé mais elle a des noms masculins et des noms féminins.

A en juger par des noms comme gr. ἀστὴρ, lat. sol, véd. māsa, gr. μήν etc., le nom propre de l'astre considéré comme un agent est masculin, ainsi qu'on doit l'attendre. La question qui se pose est de savoir pourquoi, en face de ces noms masculins, il a été formé des dérivés de genre féminin, comme lat. stella, got. sunno, gr. σελήνη. Elle ne peut se résoudre que si l'on trouve quelque conception indo-européenne qui à côté de l'être considéré en lui-même comme mâle, fasse place à un principe femelle.

Or, dans ce qui subsiste de la mythologie baltique, les «mères» ont un grand rôle. Dans les Chansons mythologiques lettonnes (Paris, 1929), p. 15 et suiv. M. Jonval montre comment, d'après ces chansons, derrière chaque force active, il y a une «mère»: à côté du vent, dont le nom propre est masculin, on a une vējamāte; à côté de la forêt, dont le nom est masculin, une mezamāte, et ainsi toujours. On comprend maintenant pourquoi, à côté de masculin ἀνεμος, on a le féminin ἀελλα et l'on s'explique la différence de valeur entre lat. animus et anima.

Il y aura lieu d'expliquer ailleurs, par ce fait, pourquoi les noms d'action et les noms de qualité indo-européens, comme skr. vāk, lat. uox, sont féminins. Il suffit de noter ici que, à côté de v. sl. sněgŭ got. snaiws, qui sont masculins, le nom latin nix, qui est un ancien nom d'action, est féminin.

Les anciennes épithètes féminines, lat. luna, v. sl. luna et gr. σελήνη, s'appliquent donc au principe femelle qui était associé à l'astre conçu comme mâle.

/In view of the fact that the above article remained unknown to scholars it is reprinted here in extenso from a copy

preserved in JBR. — Arch.133 /.

МІТИНГ, also **мітинг**, **мітиньг**, **міт-линг** AmUk. 'meeting' first recorded in 1907 (Bilash 436). - Subst. публічні збори, віче (Кузеля 205); масові збори з приводу обговорення якихось зловоденних питань, переважно політичних, (Слум 4. 755).

From E. meeting 'ts', Bilash, l.c., Boyko 265, Koshelanyk 429, Royick 86.

МІТЛА : **мести**.

МІТРА 'mitre', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **МІТРАТ**. - Subst. **нарадний капелюх священика**.

From Lat. mitra 'cap, turban', Klein 2, 989.

МІХ 1. see МОХ.

МІХ 2. 'sack, bellows', MUK., OUK., OES.

МѢХЪ; Ru. **мех**, Po. **miech**, etc. - Deriv. **мішок**; **міхур**. - Syn. **тканинне вмістище**.

PS. ***мѣхъ** 'ts', IE. **moisos** 'ts', Pokorny 747.

МІЦЬ 'power, strength', MUK. **моць** (XVII c. синонима І6І); Po. **moc**. - Deriv. **міцний**, **міцність**, -но, Wd. **моцний**, **моцуватися**, **міцні/на/ти**, /з/ **міцнити**, **міцніший**, **міцнієнький**, -ко; FN. **Моценьк**, **Моцняк**, **Мецнюк** (Богдан І87). - Syn. **сила**.

From Po. **moc** 'ts', Richhardt 78.

A SAMPLE OF METHODOLOGICAL PROCEDURE: applying etym. formula, cf. Vol. 2, p. 292.

	МЛИН	'mill', Wd. also 'pancake';
Ha	=	MUK. млын (XVII c.), млин (1657), OES млинь (1357)
Co	=	GN. Млин
Ho	=	—
A ₁ x ₁	=	BRu. млын
A ₂ x ₂	=	SC. mlin , SCS. мълинъ
A ₃ x ₃	=	Cz. mlýn
A ₄ x ₄	=	Po. młyn
Cad	=	млинець , -ниця, млинище , млинісько , млинівка , млино́к , -о́чок, млина́р , -ка, -ський, млиновій , млинський , млинкувати , etc.
Cod	=	FN. Млинаренко , Млинарович , Млина́рський , Млиновецький , etc.; GN. Млинів , Млинівка , Млинівці , Млин[к]і́ , Млино́к , Млиниська , Млинища , Млинище , etc.
Hod	=	Млиновци /1482/, Млынищи /1452/, Млин Бецин /1497/, Млинъ Воулпашевъ /1468/, Млинъ Косицинъ /1468/, Млин Оничковъ /1493/, Млинъ Сновидовский /1454/, Братановъ Млинъ ,
Cs	=	Будінок , заведення , вівинуване приладдям молоти збіжжя на муку , крупу то́цо .
S	=	From OHG. <i>mulin</i> 'mill', the ultimate source being common Rom. <i>mólina</i> from Lat. <i>mola</i> .

МОВА 'language', MUK. **МОЛВА́** (XVII с. ЛСЛ. 118), МОВА (XVII с. Синонима 160), OUK., OES. **МЪЛВА**; Ru. **МОЛВА́**, dial. **МОЛВА**, OCS. **mlbva**, Po. **мова**, etc. - Deriv. /по/ **МОВКА**, **МОВИТИ**, про-, роз-**МОВЛЯТИ**, в-, ви-, з-, за-, від-, на-**МОВИТИ**, в-, ви-**ВІД-**, з-, за-, на-**МОВЛЯТИ**, **НИМОВА**, **МОВНИЙ**, -ик, **МОВЛЯНИН**, -янка, **МОВО-ЗНАВЕЦЬ**, -знавство, -знавчий, -любєць, -любство; perhaps here: **МОВКНУТИ**, **МОВЧАТИ**. -Syn. **ЗДАТНІСТЬ** ЛЮДИНИ **ГОВОРІТИ**, **ВИСЛОВАВЛЯТИ** СВОЇ **ДУМКИ**, **БАЖАННЯ**, **ПОЧУВАННЯ**; arch. **ЯЗІК**.

PS. *mblva 'ts', IE. root **mel- υ -, corresponding to **mel-dh- in other IE. lgs., e.g. OHG. **mēldōn**, ModHG. **melden** 'to mention, notify, announce', AS. **mēldian** 'to inform against, betray', *Ht.* **meld-** 'to read 'promise', Gk. **melpein** 'to praise', etc.; cf. **Трубачев** in Vasmer², 642, Kluge 234.

МОКРИЙ 'wet, moist', MUK. **МОКРЬІЙ** (XVII с., Л СЛ. 118) OUK., OES. **МОКРЬІЙ**, **МОКРЪ**; Ru. **МОКРЬІЙ**, OCS. **mokrǫb**, Po. **mokry**, etc. - Deriv. **МОКРІСТЬ**, **МОКРО**, **МОКРОТА**, **МОКРЯВИНА**, **МОКРЕНЬКИЙ**, **МОКРЄЦЬ**, /з/ **МОКРІТИ**, **МОКРІШАТИ**, **МОКРУВАТИЙ**, **МОКРУХА**, ітп.; FN. **МОКРІЦЬКИЙ**, **МОКРІЙ**, **МОКРЕНЬКО**, **МОКРИЙ**, **МОКРИНСЬКИЙ**, **МОКРИНА**, **МОКРЕНЬК** (Богдан 187). - Syn. **ПРОСЯКНУТИЙ** **ВОДОЮ**; **СИРІЙ**, **ДОШОВИЙ**; **ПОВ'ЯЗАНИЙ** ІЗ **ЗАСТОСУВАННЯМ** **РІДИНИ** (**КИСЛОТ**, **ВОДИ** і т.ін.), **СЛУМ. 4, 782**.

PS. *mokrǫ/jb/ 'ts' being a deriv. of *mok-, cf. e.g. **МОКНУТИ**, OUK. **МОКОША**, etc. and furthermore **МОЧИТИ**, **МЧАТИ**, etc., IE. root **mak- 'wet, moist', cf. Pokorny 698.

МОЛ 'mole, quay', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. **МОЛОВИЙ**. - Subst. **ЗАХИСНА** споруда в порту в вигляді стіни або дамби, що виступають у море, **СЛУМ. 4, 783**.

From Fr. mole, the ultimate source being Late Lat. **mōlēs** 'heavy mass, load, burden', Klein 2, 993.

МОЛИТИ/СЯ/ 'to pray', MUK. **МОЛЮ** СЯ (XVII с. ЛСЛ. II 8), OUK., OES. **МОЛИТИ/СЯ/**; Ru. **МОЛИТЬ/СЯ/**, OCS. **moliti /sę/**, Po. **modlić /się/**, etc. - Deriv. **МОЛІННЯ**, **МОЛИТВА**, **МОЛИТОВНИК** / **МОЛИТВЕННИК**, **МОЛИТВОСЛОВО**, **МОЛИТОВКА**, **МОЛИТОВНИЙ**, -но. - Syn. **ДУЖЕ** **ПРОСИТИ**, **БЛАГАТИ**.

PS. *modliti /sę/ 'ts', IE. root **meldh-: moldh- 'ts', Pokorny 722.

МОЛОДИЙ 'young', MUK. **МЛАДЬІЙ** (XVII с. ЛСЛ. II 6), **МОЛОДЬІЙ** (XVII с. Синонима 160), OUK., OES. **МОЛОДЬІЙ**, **МОЛОДЪ**; Ru. **МОЛОДОЙ**, OCS. **mladǫb**, Po. **młody**, etc. - Deriv. **МОЛОДИСТЬ**, -до, **МОЛОДОШІ**, **МОЛОДИК**, -иця, -ичка, **МОЛОДЕНЬКИЙ**, **МОЛОДЕЦЬ**, -кий ітд. **МОЛОД-КОВАЧЕНЬКО**; FN. **МОЛОДИК**, **МОЛОДОВИЧ**, **МОЛОДЕК**, **МОЛОДИНЯ**, **МОЛОДКО**, **МОЛОДЧАК**, **МОЛОДОЖАНИН** (Богдан 188), - Syn. **ЮНИЙ**, **НЕСТАРИЙ**.

PS. *moldǫ/jb/ 'ts', IE. root **mel-d-: **mol-d- 'ts' with cognates in most IE. lgs., cf. Pokorny 718.

МОЛОКО́ 'milk', MUK. **млекó** (XVII с.ЛСЛ. II6), **молоко** (XVI с. КА.62), OUK. OES**молоко**, **млѣко**; Ru. **молоко́**, OCS. mlěko, Po. mleko, etc.-
 Deriv. **молѣчко́, молѣчай, -ар/ка/, молѣчарня, молѣчарство, -ський, молоко-віддача, -вѣз, -гінний, -мір, -поставка, -сѣс, -сѣсик; FN. Молѣчай, Молѣчий, Молѣчко, Молѣчук, Молѣчило** (Богдан I88). - syn. **біла рідина́ жінок і самиць ссавців.**

PS. *melko 'ts', IE.root **melk- parallel to melgh- the latter being evidenced by UK. **МОЛО́ЗИВО** 'first milk', cf. Pokorny 722-723.

МО́НИ, also МО́НЕЙ AmUk. 'money', first recorded in 1929 (Bilash 436). - Subst. **гро́ші.**

From E. money 'ts', Bilash, 1. c.

МО́НТА́К, also МА́ВНТИ AmUk. 'mounted police', first recorded in 1963 (Bilash 419). - Subst. **кінний поліца́й.**

From E. mounted police 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 419

МО́РАНГІ́НЬО BrazUk. 'strawberry', first recorded in 1965 (Wouk 60). Subst. **ПОЛУ́НИЦЯ, СНС. 13,11.**

From Port. moranginho 'ts' (: morangã 'straw - berri').

МО́РГЕДЖ, also МО́РГЕЧ, МО́РГИДЖ, МО́РГИЧ, МО́РГІЧ, МО́РТГЕДЖ AmUk. 'mortgage', first recorded in 1915 (Bilash 443). - Subst. **гіпотѣка, акт застави́, застава́.**

From E. mortgage 'ts', Bilash, 1. c.

МО́РЕ 'sea', MUK., OUK., OES. MOPE, known to all other Sl. - Deriv. **морський, моряк, -ацький, морячо́к, море-знавство, -плавство; FN. Морський.** - Syn. **водний простір з гірко-солоню водо́ю; части́на океа́ну.**

PS. *more 'ts', IE**mori : **mōri 'ts', Pokorny 748, Vasmer², 654.

МО́РО́З 'frost', MUK. OUK. МО́РО́ЗѢ, OES. МРА́ЗѢ; Ru. МО́РО́З, OCS. mrazě, Po. mróz, etc. -
 Deriv. **морозі́сько, -ище, морѣвний, з-, за-, ви-, від-, пере-, по-морѣзити, etc.; FN. Морѣз, Морѣвенко, Морѣзк.** - Syn. **холод із температу́рою ни́жче зе́ра.**

PS. *mōrzě 'ts', IE.root **merǵ- 'ts', Pokorny 740, Vasmer², 656, a. o.

МО́РЩИТИ/СЯ / 'to wrinkle', OES. **сѣмърщенъ**; Ru. **морщить́**, Po. marszczyć / się /.- Deriv. **морщина́, зморшка́/зморшка́, зморщений.** - Syn. **робити/діставати зморшки на шкі́рі.**

PS. *mōrščiti < *mōrškiti, IE.root **mār-sk-, Vasmer², 659.

830

МОСКВА GN. 'Moscow', OES. МОСКОВЬ (1377Лавр.), из Москве, до МосквѢ (XV с. Ипат.), known to all other ModSl. - Deriv. Москóвiя, Москóвщина, Москóвський, Москвiч; москаль, москалик, москаленко, москальчук, москвофіл, москвофільство, -ський, *Wd.* москальофіл, москальофільство-, -ський. - Syn. Москóвщина, Росiя; столиця СССР.

Orig. hydronym МОСКВА (since the XIV с., cf. Соболевский РЭВ.64, I59-I60) was transferred upon the city built on its banks in earlier с.; etymology of the orig. river-name is uncertain; most of the etymologists connect it with root *mosk- 'moisture', cf. Vasmer²2,660-661, Черних Мовозв. I4, 97, а.о.; cf. also Staszewski (from Finnish *musk-wa* 'blood-water') 194; Мельхеев 60 ("точного объяснения данного названия нет").

МОСКВIТIН arch. 'Moscovite', MUK МОСКВIТIНЪ (XVII с. ЯСА. II9). - Subst. МОСКВIЧ; москаль; Moschus (XVII с.).

From LLat. Moscovita : Moscovia.

мóскег, also мáскиг AmUk. 'muskeg', first recorded in 1935 (Bilash 445). - Subst. мóчар.

From E. muskeg 'ts', Bilash, 1. с., Koshelanyk 431, Royick 87.

МОСКЕТО́Н BrazUk. 'musket', first recorded in the XX с., viz.

Одного разу забули повідомити поліцію (представлення було про війну з голляндцями — дивись історію Бразилії) і ми мали до 20 карабінів, москето́нів і як одночасно зачалася стрілянина, то поліція прибігла, бо не знала що діється. /Праця ч.9 за 1981/.

Subst. мушкeт. - From Port. *mosquetão* 'ts'.

МОСКIТ, AmUk. москiто 'mosquito', ModUk.; BRu. маскiт, Ru. москiт, Po. moskity, etc., - Subst. комáр, Bilash 446..

From E. mosquito 'ts', the ultimate source being Sp. mosquito - dimin. of mosca 'fly' (< Lat. musca 'ts'), Klein 2, 1007, SWO. 493, Bilash 1. с.

МОТОПЕ́Д 'motor bicycle', first recorded in 1979; BRu., Ru., etc. ts. - Deriv. мотопедiст/ка/, мотопeдний. - Syn. моторóвий велосипeд, моторóлер.

An artificial formation compounded of мото/рóвий/ + /VELO/сипeд, Фещенко Кс. 17,35

МОТО́Р 'motor', first recorded in the XX с.; BRu. ма-тóр, Ru. мото́р, Po. motor, etc. - Deriv. моторóвий, моторiст/ка/, моторизувати, /з/моторизóваний, моториза́ція. - Subst. рушiй, двигу́н.

From ModHG. Motor, Fr. moteur 'ts', the ultimate source being Lat. motor (:movere) 'ts', Vasmer², 2, 664, Klein 2, 1008, SWO.493, Orel, 2, 95.

МОХ, dial. MIX 'moss', MUK., OUK., OES. **мохъ/мъхъ**, known to all other Sl.- Deriv. **мошок, мохуватий, мохнатий, -тість, -то; FN. Мох/Мех, Мошко.** - Syn. **снорова рослина без коріння та квітів, що росте на деревах, каміні, тощо.**

PS. *mъxъ 'ts, IE. **musos 'ts', Pokorny 742.

МУЖ 'husband', MUK., OUK., OES. **мухъ, мужъ**; Ru. **муж**, OCS. mužъ, Po. muž, etc. - Deriv. **мужик, мушний, мужеський, мужчина, ітп.; FN. Муж, Мужа, Мужанюк, Мужичок, Мужичький, Мужик, Мужило, Мужилівський (Богдан 195).** - Syn. **державний, науковий, громадський і ін. діяч; чоловік.**

PS. * mužъ 'ts', IE. **manus: **monus 'ts' with PS. suffixation -gios, cf. Pokorny 700, Vasmer², 670-671, a.o.

мускарет, also **маскрет** AmUk. 'muskrat', first recorded in 1959 (Bilash 448). - Subst. **водяний шур.**

From E. muskrat 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 418.

МУТИТИ 'to muddle, muddy', MUK., OUK., OES. **мутити**; BRu. **муціць**, Ru. **мутить**, OCS. mŭtiti, Po. mącić, etc. - Deriv. **мутний, мутніти, бамутити/ся/, каламутити, каламутний, -но.** Syn. **тьманий, непрозорий.**

PS. *mŭtiti 'ts', IE. root **menth- 'ts', Pokorny 732.

МУХА 'fly', MUK., OUK., OES. **муха моуха**; BRu., Ru., Ma. **муха**, OCS. moucha, Po. mucha, etc. - Deriv. **мушка, мушня, мушечка; FN. Муха, Муся, Мусялович, Мусяновський.** - Syn. **комаха ряду двокрилик.**

PS. *mucha 'ts', IE. **mousā 'ts', root **mus-, cf. Pokorny 752.

мухувати, also **муфувати** AmUk. 'move', first recorded in 1915 (Bilash 448). - Deriv. **з-, пере-, пири-, по-мухуватися, перемухуватися.** - Subs. **переноситися.**

From E. move 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 433, Royick 87.

М'ЯЗ 'muscle', ModUk. - Deriv. **м'язистий, м'язисько, -ище, м'язнути.** - Syn. **м'яскул.**

PS. *mezъ 'ts', IE. root **mēmso- with voicing of -s-, cf. *meso without it, Pokorny 725.

834

М'ЯКИЙ, Wd. **М'ЯГКИЙ, М'ЯХКИЙ** 'soft, tender, mellow', MUK. **МЯГКІЙ** (XVII с. ЛСЛ. I22), OUK., OES. **МЯГЪ/КЫЙ/МЯКЪКЫЙ**; Ru. **МЯГКИЙ**, OCS. **мѣкѣкѣ**, Po. **miękki**, etc. - Deriv. **М'ЯМЕНЬКИЙ, -КО, М'ЯКІСТЬ, М'ЯКО, М'ЯКУВАТИЙ, М'ЯКО-ЗЕРНИСТІЙ, -СЕРД/Н/ИЙ, СЕРДЯ, -ТІЛИЙ** ітп; FN. **М'ЯРКИЙ, М'ЯРКОТА, М'ЯКУН** (Богдан I93). - Syn. **ЯКИЙ** угинається, подвѣтъся, нетвердий.

PS. *mekkēkē/j6/'ts', IE. root **menk- 'ts', cf. Pokorny 730-731.

М'ЯСО 'meat; flesh', MUK., OUK., OES. **МЯСО**; Ru. **мясо**, OCS. **мѣсо**, Po. **mięso**, etc. - Deriv. **М'ЯСЦЕ, /БЕЗ/М'ЯСНИЙ, М'ЯСІСТІЙ, -ТІСТЬ, -ТО, М'ЯСНІ-ЦІ, М'ЯСО-ВАГОТІВЛЯ, -ІД/НИЙ/, -КОМБІНАТ, -РУБ; М'ЯСАР, -НЯ, -СТВО, -СЬКИЙ, FN. М'ЯСНИЙ, М'ЯСКИЙ** (Богдан I93). - Syn. **ТУША**; частіна **ТУНІ** забитих тварин, (за:) Слум. 4, 39.

PS. *męso 'ts', IE. mēmso 'ts', Pokorny 725, Vasmer²³, 30-31, a.o.

М'ЯТА 'Mentha: mint', MUK. **мята** (XVII с. Синонима I6I), OUK., OES. **МЯТА**; Ru. **мята**, Po. **mięta**, etc. - Deriv. **М'ЯТКА, М'ЯТКОВИЙ**. - Syn. **запахна росліна родіни губоцвітх.**

PS. *męta 'ts' borrowed from Lat. mentha, the ultimate source being Gk. mínthē.

М'ЯТѢЖНИЙ arch. 'rebellious, restless, passionate', MUK. **МЯТѢЖЕНЪ** - conturbatus (XVII с. ЛСЛ. I23), OUK., OES. **МЯТѢЖЬНЫЙ**; Ru. **МЯТѢЖ-НЫЙ**. - Deriv. MUK. **МЯТѢЖНИКЪ** - seditiosus (XVII с. ЛСЛ. I23). - Syn. **Ворохобний, не-спокійний, заколотний.**

Deriv. from **МЯТѢЖЪ**, OCS. **мѣтежѣ** 'rebellion, disturbance', coming from *meto - mestī 'to cause mutiny, revolt', cf. Berneker 2, 44, Trautmann 181-182, Vasmer²³, 32, ЛСЛ. I.c., a.o.

М'ЯТИ, МНУ, МНѢШ, Wd. also **МНЯТИ** 'to press tightly, rumple, crumple', MUK. **МНУ** (XVII с. ЛСЛ. II7); Ru. **МЯТЬ**, OCS. **мѣти: мѣно, мѣнеши**, Sln. **mėti**, Ocz. **mieti**, Slk. **mät'**, Po. **miać**. - Deriv. **ВІ-, ЗІ-, ПО-М'ЯТИ, ВІ-, ЗІ-, ПО-, ПРО-МНАТИ, ВІ-, ЗІ-, ПО-М'ЯТИЙ, М'ЯТТЯ**. - Syn. **ТИСНУТИ, СТИСКАТИ, ВИМНАТИ** кістрицю з конопель льону ногами, cf. MUK. **МНУ ЛЕНЪ** - pedibus calco linum (XVII с. ЛСЛ. II7).

PS. *męti < *męnti 'ts', IE. root **men- 'ts', cf. Pokorny 726, Trautmann 185, Vasmer²², 634, a.o.

М'ЯТНИЙ : **М'ЯТА.**

М'ЯТТЯ : **М'ЯТИ.**

М'ЯЦКАТИ, also **МНЯЦКАТИ, МНѢЦКАТИ, М'ѢЦКАТИ** Wd. 'to rumple, crumple; to mash, crush', ModUk. Ru. **МЯЧКАТЬ**, Sln. **меčkati**, Cz. **mačkati**. - Subst. **М'ЯТИ.**

A Uk. neologism based on **м'який** with the orig. meaning: 'to make soft, mellow'; the same refers to other Sl. formation, for example Ru. **мякать**, Vasmer^{23,32}.

М'ЯЧ 'ball', MUK.OUK. **мячъ**; Ru. **мячъ**, SC. **меџа**, Sl. **меџ**, Cz. **міџ**. - Deriv. **м'ячик**, **м'ячовий**. - Syn. **супільна порожня куля з пружного матеріялу, що відбивається від твердої поверхні**.

PS. *mekj6 'ts', derived from *mekb, ModUk. **м'який**, q.v.; Berneker 2,42, Miklosich 189, Vasmer^{23,32}, a.o.

М'ЯЧИК : **м'яч**.

- * -

С Л О В О К У Н Т Е Л Н И К А М
справедливим и зацним:

... а ѿ бѣлшеи [пращи] словеса постарайте,
и мѣших и мѣне ѡвеселайте!

JBR. / Л.З.

Н

Н, н — the eighteenth letter of the Uk. alphabet; MUK. and OUK. name **нашь** from OCS *našь* 'our'; numerical values: Glagolitic — 70, Cyrillic — 50 respectively; Orienko Azb. 82 ff., Истрин 50 ff.

НА prp. 'on, upon, at, by, in, for, against, with', MUK., OUK., OES. **НА**; known to all Sl. - Syn. **В, Y, при, для** и тп.

PS. *na 'ts', IE. **nā:nō, cf. Pokorny 39, (extensively discussed in:) ESSJ.1, 115-123.

НА! 'interj. 'here!', Ru. **тс, По.на!**, etc. - Deriv. **нате!**

PS. *nā 'ts', (uncertain) IE. **nā!, Pokorny 320.

НА- prefix in such words as **нагорода** (: **город**), **намова** (: **мова**), **наперёд** (: **перёд**) и тд.; see **НА** prp.

НАД prp. 'above, over, beyond', MUK., OUK., OES. **надъ** known to all Sl. - Deriv. **понад, надто**.

PS. *nadb'ts', being an extended *na with suffix -db, cf. ESSJ.1, 123-128.

НАД- prefix in such words as **наддати** (: **дати**), **надужити** (: **ужити**), **надмир** (: **мира**) и тд.; see the preceding entry.

НАЗОВНИЦТВО, НАЗИВНИЦТВО : **НАЗВА, НАЗИВАТИ**, cf. **ЗВАТИ**; in his articles on Uk. names the author of this dictionary distinguished between topo- and anthroponymic formations.

Here are his views re Uk. toponymy as discussed in the first volume of **Енциклопедія українознавства** НТШ, Мюнхен - Нью Йорк, 1949, стор. 366-367:

Місцеві назви (топонімія, топоніміка). Укр. географічні назви двоякі: тотожні з загальною іменами (апелативними), напр., Городище (: апелатив—городище), Рівне (: рівне), Залісся (: залісся) і т. ін., або з назвами, напр., Володимир (: назва особи — Володимир), Ярослав (: Ярослав), Золотоноша (: назва ріки /— Золотоноша) та ін., і такі, що постали з апелативів, напр., Замістя (: міст), Підгородді (: город) чи назв, напр., Сянкі, Сянки (: назва річки — Сян) тощо.

В назвах, однакових формою з апелативами чи назвами, відрізняємо такі, які мають відповідники в теперішньому словнику укр. мови, напр.: Броди (: броди), Коломия (: коломия), Біла Церква (: біла церква), Харків (: назва річки — Харків), Стрий (: назва річки — Стрий) та ін., і такі лексикальні відповідники, які у мові вже не існують, напр.: Холи (: староукр. — холи — 'гора, горб'), Стрий (з незафіксованого — стрий — 'струм, струя'), Борислав (з особової назви — Борислав, сьогодні невідомої), Самбір (: особова назва — Самбір, відповідник гр. Автомакос) та ін.

В назвах, що постали з апелативів або назв, основним творчим процесом було відрізнювання (варіантизація), фонологічне, напр., наголосом, пор.: Ярок (ярік), Піски (: піскі). Тоді (: особова назва — Тодір) й ін., морфологічне, напр., наростками, пор.: Дубно (дуб-ьно), Перемишль (: основна назва — Перемишль-ь), Бузък (: Буг-ьскъ) й ін., приростками, пор.: Підвисоке (: під-високе), Прилука (: при-лука), наростками й приростками одночасно, пор. Переверськ (: пере-вор- 'долина, заір' -ьскъ), Підгайці, Загайці (: під-, за-гай-ці), складанням слів, пор. Білгород, Вишгород, Краснопуца (: красна пуца), Новомиргород (: новий Миргород) та ін.; пропуском слів (едітизацією), пор.: Київ (: Київ брід), Львів (: Львів город), Стефкова (: Стефкова воля); словами, коли назва складена, напр.: Біла Вода: Чорна Вода, Старе Село: Нове Село, Синевідсько Вишне: Синевідсько Нижнє, — а також: Дмитровичі: Гнатковичі, Рогатин: Хотин, Немилів: Немирів, — чи врешті: Долина: Калуш (: кал 'болото'), Густ(е): Берегове та ін.

З уваги на свою будову, деякі назви творять окремі топонімастичні типи як щодо форми й географічного поширення, так щодо змісту, напр., назви на -ичі, -енки, -ята визначають здебільшого родово-патронімічний тип із значенням: сини, спадкоємці особи, поданої

в основі назви, напр., Вишатичі (: сини, спадкоємці Вишати), Тустановичі (сини, спадкоємці Тустана), Остапенки (сини Остапа), Лукатчата (сини Луки) й ін.; назви на -ів, -ова, -ове — присвійний тип, пор. Романів (: Романів, напр., двір), Чернігів (: город Черніга), Устянова (Воля), тощо; назви з приростком під- чи за- означають ближчу або дальшу місцевину від первісної, звідки йшла колонізація: Загір'я, Підлісся, Залісся й ін.; подібне значення мають складні назви з прикметниками «старий», «новий», напр.: Старе Місто — Нове Місто, Старий Самбір — Новий Самбір тощо, чи й такі з дрібнілими відповідниками, як Тернава — Тернавка, Коросю — Коростенко, що вказують на первісність «старих» чи нездрібнених назв.

Тоді як граматичне відрізнювання й будова назв виявляють більше закономірності, словникове (лексикальне) відрізнювання визначається повною випадковістю; воно зумовлене об'єктивними даними довкілля, напр., топографічними прикметами околиці: Кам'янець, Довгополе, Кривий Ріг; тваринами й рослинністю: Рибниця, Бобринець, Берестя, Березне тощо; проявами людської культури: Городище, Січ, Просік, Спас та ін. Деякі місцеві назви сумнівні: Турів (: назви родової Тур чи апелатива тур), Чаплі (: назви Чапля чи апелатив чапля), деякі неясні, напр., Гайсин, Дібце. Деякі походять із прозв мешканців: Товстобаби, Печихвости, Передриміхи й ін.

Є й назви чужого походження, здебільшого колонізаторського характеру. Найстаріші між ними іранські назви: Дін, Дніпро, Дністер, з місцевостей Ясси (старе: Яський Торг). По грецьких колоніях лишилися такі назви, як: Ольбія (Ὀλβία), Феодосія (Φεοδοσία) Пантікапея (Παντικάπειον); як на вислід модної в XVIII ст. грекоманії треба дивитися на такі штучно створені тоді назви, як: Одеса, Херсон, Севастопіль, Ольвіопіль та ін. Південь України особливо багатий на назви турецько-татарського походження, як: Інгул, Базавлук, Гаджібей (тепер Одеса), Ахтір (тепер Севастопіль) й ін. З новітніх колонізаційних назв треба згадати німецькі: Ряшів (Reichshof), Кульпарків (Goldbergshof), Розенталь (1789 на місці козацького села Григорівки над Дніпром); румунські: Рунгури, Акрешори, Кімполонг; угорські: Велдіж, Угерці; польські: Мазури, Ляшки, Езупіль, Станіславів, Гермакувка й ін. На окрему увагу заслуговують назви деяких укр. колоній в Азії чи в Америці. Це або «переміщені» назви, напр., Україна (в півн. Дакоті в США й у Манітобі, Канада), Новий Київ (в Алті, Канада), Галіч (у Манітобі, Канада), Одеса (в Саскачевані, Канада) й ін., або новостворені на основі перенесення назв особових, напр. Кулінг (у Манітобі, Канада), Волдан (там же), Пеллора (там же) й ін.

У зв'язку з історичним розвитком мови назви можуть втратити свій первісний вигляд і зазнати трансформації: Снятин із Коснятин, Дроговиже з Дороговичі, Борислав із Бориславль, Білогорща з Білогоще, Терка з Тернка, Черче з Черче й ін.

About Uk. anthroponymy the author wrote as follows:

/На чужині - альманах, Авгсбург 1947,
стор. 38-43/

Особові назви (первісно ймення, пізніш імення й прізвища) відрізняють з найдавніших часів людину від довкілля й від інших людей. Найперші ймення, староукраїнські особові назви, містили ще й відповідне побажання новонародженій дитині, бажання опіки богів, слави, добрих прикмет, лицарськості й т. д., одне слово, означали все те, що дитина мала згідно з батьківською волею досягнути в житті. Зміст таких імен, що своїми початками сягають сивої давнини й повстали ще на староукраїнському передісторичному ґрунті, нам іще сьогодні ясний. І так:

Володимир — володіти світом, миром,
Всеволод — володіти всім,
Ярослав — славний із ярости, гостроти,
Святослав — славний із святости, сили,
Святополк — сильний полком, дружиною,
Богумил — милий богу; богам,
Домарад — гостинний вдома,
Сам(о)бор — сам, боротися,
Бог(о)дар — божий дар,
Бог(о)дан — даний богом, і б. ін.

Ці первісні українські назви збереглися до наших часів у дуже малій кількості. До згаданих угорі можна ще додати такі, як: Болеслав, Б(о)ронислав, Бряцислав, Вишеслав, Володар, Володислав, Всеслав, Вячеслав, Добролюб, Доброслав, Доброніга, Добромир, Добриня, Ізяслав, Казимир, Любомир, Людмила, Мирослав, Мстислав, Остромир, Ростислав, Станислав, Судислав, Яромир, Ярополк.

Багато таких первісних, староукраїнських особових імен можна відтворити на основі місцевих назв, де вони зацілилися до сьогоднішнього часу. І так:

Білогост — н. м. Білогоща (т. зв. Білогорща к. Львова),
Борислав — н. м. Бориславль (сьогодн. Борислав у Галичині),

Городислав — н. м. Городиславичі (к. Львова),
Горислав* — н. м. Гориславичі (к. Мостиськ),
Доброгост — н. м. Доброгостів (к. Борислава),
Добромил — н. м. Добромиль (к. Перемишля),
Добромир — н. м. Добромиричі (к. Грубешева),
Добромисл — н. м. Добромишль (к. Холма),
Добростан — н. м. Добростани (к. Львова),
Добротвір — н. м. Добротвір (к. Камінки Струм.),
Ждан — н. м. Жданна (к. Дорогобича),
Домажир — н. м. Домажир (к. Львова),
Дорогобит — н. м. Д(о)рогобич, Д(о)рогобичка (в Галичині),
Дорогогост — н. м. Дорогоща (к. Кам'яниця, Под.),
Мирогост — н. м. Мирогоща (к. Рівного),
Мироліуб — н. м. Мироліубівка (к. Харкова, к. Запоріжжя),
Недан — н. м. Неданчичі (к. Чернігова),
Немир — н. м. Немирів (к. Львова),
Немил — н. м. Немилів (к. Радехова),
Переліуб — н. м. Переліуб (к. Чернігова),
Перемил — н. м. Перемиль (к. Берестечка), Перемилів (к. Количпинець),
Перемисл — н. м. Перемишль, Перемишель (к. Славути),
Переслав — н. м. Переславичі (к. Поріцька, Волинь),
Радорост — н. м. Радороща (к. Житомира),
Радомисл — н. м. Радомишль,
Семигн — н. м. Семигнів (к. Стрия),
Станимир — н. м. Станимир (к. Перемишля),
Тумир — н. м. Тумир (к. Станиславова),
Турад — н. м. Турад (к. Дорогобича),
Тустан — н. м. Тустань, Тустановичі (к. Дорогобича),
Щедрогост — н. м. Щедрогоще (к. Ратна, Волинь) і інші.

Про деякі давні українські особові ймення свідчать і сьогоднішні українські прізвища, нпр.:

Семимир — прізви. Семиренко (з Семириренко),
Сімовит — прізви. Сімович,
Домазар — прізви. Домазар та ін.

* Пор. назву князя Олега Гориславича з «Слова про Ігорів похід».

З розростанням і множення давніх українських родів розросталися й особові назви. Творено т. зв. відвернені імення, нпр.:

Миролоб — Любомир,
Славомир — Мирослав,
Радогост — Гостирад,
Славобор — Борислав і ін.

Скорочувано двочленні імення, розбудовуючи їх за те різними наростками. Так повстала велика кількість назв, засвідчених у наших літописах, грамотах, метриках, реєстрах ітд. Пор.

Славко — Яро-, Миро-, Свято-... слав,
Станько — Стани- слав, -мир, Не-, Ту-стан,
Ярош — Яро-слав, -полк, -мир...
Милош, Милята — Могу-, Добро-мил,
Славута — Яро-, Миро-, Свято-... слав,
Ярота — Яро-слав, -мир-, полк і б. ін.

З жіночими іменнями не було в давнині ніяких труднощів: їх творили здебільшого від чоловічих при допомозі наростка -а, отже Ярослав — Ярослава, Боронислав — Боронислава й ін. Та були й окремі жіночі імення без відповідників у чоловічому назовництві; згадати б тут хочби Добронігу, що „добрістю“ й „віжністю“ (нігою) мала означатися в житті й ін.

Політичні й культурні зміни в давньому українському житті принесли з собою чуже особове назовництво. З найдавніших чужих імен на українському ґрунті треба назвати германські (нордійські) імення: Ігор, Аскольд, Дир, Ольга й ін.

Найважливіші зміни в українському особовому назовництві зайшли з уведенням в Україну християнства 988 р. На місце досьогочасних староукраїнських імен вводиться імення грецькі й жидівські (гебрейські). Отак дістається в українську мову велика кількість імен, вживаних у грецькій церкві. Вони втискаються насамперед у первісній грецькій (чи жидівській) формі, згодом приймають звукові звички української мови й українізуються. Нпр. із Васілевса вдомашнюється Василь, Афтанасія — Опанас, Космаса — Кузьма, з другого ж боку, з Іоанна повстає Іван, Авраама — Оврам, Ієремії — Ярема й т.д. Подібно й жіночі імення: Євксенія — дає Оксану, Євфросинія — Пріську, Євдокія — Вівдю,

Євгенія — Ївгу, Анна — Ганну й б. ін. Тут і там подібуються імення латинського походження, хоч вони назагал рідкі на українському ґрунті, пор. Павло, Ігнатій (опісля Гнат), Наталія (Наталка), Юліянна (-Уляна) й ін.

А проте своя староукраїнська система особового назовництва довго й уперто змагалася з чужою, нові імення приймалися поволі й нерадо. У висліді бачимо, що напочатку наші перші князі мають звичайно подвійне імення: одне старе, українське, друге нове, грецьке: нпр. Володимир — Василь, Ярослав — Юрій і т. д. В сьогоднішній популярній, ненауковій термінології називають староукраїнські імення — поганськими, грецькі — жидівські й латинські — християнськими. Тимчасом справа не зовсім так: українська церква допускала й староукраїнські імення в уживання побіч нових і тим санкціонувала їхнє становище в українському реєстрі імен. Деякі з них, як, нпр. Володимир, вивищено до гідности святих. Зоврема важні для нас із цього погляду назви типу: Богдан, Богдар, Богумил, Богуслав, Богута, Божена й т. п. Вони відповідають своїм змістом таким „християнським“ іменам, як Теодор, Теодот, Теофіл, Теоклес, отже могли мати з боку церкви навіть підтримку.

З бігом часу, з ходом століть українські імення, себто а) староукраїнські й б) чужі українізовані устійнюються в двох традиціях: церковній і народній. Тоді як церква намагалася закріпити повні формою імення, отже Атанасій, Євтимій, Єлсавета й ій., народна мова щораз більше їх деформувала згідно з своїми законами й розвоєними тенденціями, отже: Опанас, Юхим, Лисавета й т. д. Зокрема важні в цьому останньому випадку згрубілі й здрібнілі наростки, що віддзеркалюють собою чуттєву наставу того, хто їх уживає. В літературній мові вживаються в одному випадку старі повні форми, в другому — українізовані, найчастіше ж і одні, й другі, залежно від ситуації, в якій даного імення вживаємо: при офіційному назовництві — повні імення, при неофіційному, дружньому, родинно-інтимному — скорочені назви.

В останніх часах заперічуємо тенденцію повороту до староукраїнського назовництва, до всіх отих Володимирів, Ярославів, Сятополків, Любомирів і т. д. При цьому витворено деякі штучні імення, як, нпр. Квітослав(а), Звенислав(а), Звенигор(а), Доброгор(а), Красислав(а), Вірослав(а), Гнівор(а), Боригнів(а), й т. д. Крім того, відновлено такі імення, як Буйтур, Лада, Ждан, Марена тощо.

Ось найчастіші особові ймення з додатком матеріялу з наших повищих міркувань про староукраїнські ймення:

Авакум, Август, -а, Августин, Авенір, Агапон /рідше: Агатон/, Агатангел/Агафангел, Агафія, Адам, Акулина, Амалія, Амвросій, Анастасій, -ія, Анатолій, Анатоль, Андрій, Анна /частіша форма: Ганна/, Антін /стара Антоній/ Антонина, Аполінарій, -ія, Артём, Архип, Атамасій /старе Афанасій/, Богдан, -на, Богдар, Богумил, -ла, Богута, Богуслав, -ва, Божена, Болеслав, -ва, Боніфатій, Боригнів, Борис, Борислав, Боронислав, -ва, Білогост, Брячислав, -ва, Буйтур, Вадим, Валентин, -на, Валерій, -ія, Валер'ян, Варвара, Варфоломій, Василина, Василь, Венедикт, Віталій, Вишеслав, Вікентій, Віктор, -ія, Віра, Вірослав, -ва, Віссаріон, Володар, Володимир, -ра, Володислав, -ва, Всеволод, Всеслав -ва, В'ячеслав, -ва, Гаврило /старе: Гавриїл/ Галактіон, Галина, Галя, Ганна, Гарасим і Герасим, Гліб, Гнат, Гнівобор, Гордій, Гор/од/ислав, Горпина, Гостирад, Григір, /старе Григорій, Данило /старе: Даниїл/, Даромир Дем'ян, Денис /старе: Діонисій/, Дмитро/старе: Дмитрій, Добриня, Доброгост, Добролюб, -а, Доброслав, -а, Добростан, Добротвір, Докія, Домажир, Домазар, Домарад, Домаха, Домет, Домінік, -а, Дорогобит, Дорого/гост, Доротей, -ея, Едуард, Емілій, Емануїл, Єва, Євген/старе: Євгеній, -ія/, Євдоким, Євдокія, Євтимій/старе: Євфимій/, Євтихій, Єлисавета, Єремія, Єронім, Ждан, -ма, Жизнобуд, Захар/старе: Захарій/, Звенислав, -а, Зинаїда, Зиновій, -ія, Зосим, -а, Зоя, Іван, Ігор, Ігнат, Ізмаїл, Ізяслав, -а, Іларіон, Ілля, Ін/н/а, Іоан, Іполіт, Іраїда, Ірина, Ісай, Ісая, Ісак, Івга, Йов, Йосафат, Йосип, Казимир, -а, Каленик, Калина, Калістрат, Карло, Кароліна, Карпо, Катерина, Квітослав, -а, Килина, Кипріян, Кирило, Кіндрат,

Клавдій, -ія, Клара, Клим, Климент, -ина, Конон, Корній, Костянтин, Кость, Красислав, -а, Ксен/і/я, Ксенофонт, Кузьма, Куперіян, Купріян, Лаврентій, Лавро, Лада, -до, Лазар, Лариса, Лев, Леонид, Леонила, Леонтій, Леся, Ликера, Ліда, Лука, Лукаш, Лукіян/Лук'ян, Любина, Любов, Люба, Любомир, Любомира, Людмила, Макар (старе: Макарій), Максим, Максиміян, Маланія, Маланка, Марина, Марія, Маркіян, Марко, Марта, Мартин, Маруся, Мар'яна, Матвій, Меланія, Меланка, Мелетій, Методій, Микита, Микола, Миколай, Мина, Мирон, Мирослав, Мирбслава, Митрофан, Михайло, Модест, Мотря, Мстислав, Мстислава, Надія, Назар, Настя, Наталія, Наталка, Наум, Недан, Немил, Немир, Неонила, Нестан, Нестір, Никандр, Никодим, Никіт, Никонор, Нимидора, Ничипір, Ніна, Оверко, Овдій, Овсій, Огій, Одарка, Оксана, Оксен (старе: Оксентій), Олег, Олекса, Олександр, Олександра, Олексій, Олена, Ольга, Омел'ян, Онисим, Ониська, Онисько, Онопрій (старе: Онуфрій), Опанас, Орест, Орися, Осип, Остап, Остромир, Охрім, Павлин, Павлина, Павлох, Палажка, Палладій, Панас, Пантелеймон, Панько, Параска (стара: Параскевія), Парфен (старе: Парфеній), (старе: Пелагія), Палажка, Передслав, Передслава, Перелюб, Перемисл, Переслав, Переслава, Петро, Пилип, Пилипина, Платон, Полікарп, Порфир, Порфирій, Пріся, Прокіп, Прохір, Пульхера, Пульхерія, Радогост, Радомисл, Радомир, Радомира, Радослав, Радослава, Раїна, Раїса, Рафаїл, Рогніда, Розалія, Роман, Ростислав, Ростислава, Сава, Саватій, Сак, Самійло (старе: Самуїл), Самобор, Свирид, Світозар, Святополк, Святослав, Святослава, Северин, Семен, Семигін, Семимир, Серафим, Серафима, Сергій, Сидір, Сила, Сильвестр, Симон, Сімовит, Славко, Славобор, Славомир, Славута, Соломія, Софія, Софрон, Спиридон, Станислав, Станислава, Станислав, Станько, Стасько, (старе: Стефанія), Степан, Степанида, Судислав, Судислава, Таїса (старе: Таїсія), Тарас, Тетяна, Текля, Теодор, Теодора, старе: Теодосій, старе: Теодосія, Теоктист, Теоктиста, Теодот, Теофан, Теофил, Теофілакт, Теофраст, Терентій, Терешко, (старе:) Тимофій, Тиміш, Тит, Тихон і Тихін, Тодось, Тома, Трофим, Тумир, Турад, Тустан, Улас, Улян, Уляна, Устин, Устина, Федір (старе: Феодор), Федора, Федот, Філімон, Філарет, Фотій, Харита, Харитина, Харитін і Харитон, Хведір, Хведора, Хведот, Хима, Хівря, Хома, Христина, Христофор, Христя, Щедрогост, Юлій, Юлія, Юліян, Юліяна, Юрій, Юрко, Юстин, Юстина, Юхим, Юхима, Явдоха, Явтух, Яким, Яків, Ярема, Ярина, Ярош, Яромір, Ярода, Ярополк, Ярослав, Ярослава.

The first survey of Uk. family names (surnames) in E. was made in 1966 by Larysa Zales'ka-Onyshkevych in OnUVAN 47, pp.11-30. Here are excerpts from her study

Ukrainian family names may be derived from these sources:

- a) Christian names (own or parental), whether in regular, diminutive or hypocoristic forms. Thus from the masculine name *Pavlo*, we find family names such as *Pavlenko*, *Pavlychenko*, *Pavlyuchenko*, *Pavlyk*, *Pavlus'*, *Pavliv*, *Pavlyuk*, *Pavlychko*, *Pavlykiv*, *Pavlychkiv*, *Pavlychuk* (all patronymic derivatives) and *Pavlyn*, *Pavlyshyn*, *Pavlysyshyn* (matronymic derivatives).

In this manner surnames are formed from traditional, popular Christian names, or from rather unusual ones, which were occasionally given by the baptising priest as means of punishment: e. g. *Ahafon* — *Haponenko*, *Iov* — *Ivchenko*, *Kharyton* — *Kharchenko*.

- b) One's own, or one's father's occupation: *Kushnir* (Tanner), *Koval* (Blacksmith), *Sklyarenko* (Glasscutter's son), *Vynnychenko* (Vinegrower's son), *Shevchenko* (Shoemaker's son). In many areas occupational names were used as appellatives even after hereditary family names were introduced ("Hello taylor", "Hello teacher").
- c) Names of locality or its description: *Trypil's'kyj* (from Trypillya or Tripole), *Ternopil'skyj* (from the city Ternopil'), *Myrhorods'kyj* (from Myrhorod, *Bayrak* (lived near a ravine), *Piddubnyj* (under an oak tree), *Hayevyj* (lived in a or near a grove); *Novokhats'kyj* (lived in a new house), *Krynychnyj* (lived near a well).

*) In her text the author uses the Library of Congress Ukrainian - English transliteration; it is retained in this book without changes.

- d) Physical description or character traits: *Khraplyvyj* (the snoring one), *Solodkyj* (the sweet one), *Khyzhnyak* the carnivorous one), *Shypylyavyj* (a lisper), *Haryachyj* (the hot one), *Kryvoruchko* (one with a crooked arm), *Dovhan'* (the long one), *Bezborod'ko* (one without a chin), *Zabud'ko* (the forgetful one), *Zakhod'ko* (one who comes visiting often). Sometimes a name was derived from a person's inability to pronounce certain letters, or from stuttering: e. g. *Hnushka* from *hnushka*.
- e) Numerals: *Polovychenko* (son of the one who has half of something), *Odynets'* (the lone one, or the single one), *Pervak* (the first born, or the one who is always first), *Pivtorak* (the one and a half of something), *Tretyak* (the third one), *Pyatak* (one who has five of...), *Semerenko* (son of one who has seven of something), *Desyatyn* (one who has a tenth of something), *Sorokovyj* (the fortieth one).
- f) Semantically formed or nominal derivatives (from names of plants, birds, animals, food, domestic utensils, etc.): *Verba* (the willow), *Kalyna* (cranberry highbush), *Berizka* (the little birch tree), *Kulibaba* (dandelion), *Khmel'* (the hop), *Sokyrka* (a little axe), *Maslo* (butter), *Krupa* (a groat), *Bul'ba* (potato), *Yavornytskyj* (from the sycamore maple tree), *Borshch* (red beet soup), *Kvitka* (flower), *Horobets'* a sparrow, *Vovk* (a wolf).
- g) Humorous description, incidents or opposites (a tall man called *Malyuta* — the little one), *Mukha* (a fly), *Babiy* (lover of women), *Plaksa* (cry-baby), *Kryvoshapka* (crooked cap), *Mara* (a phantom), *Otchenash* "Our Father", (referred to one who either quoted this often, or prayed often), *Prodayvoda* (one who could sell even water), *Syroyid* (one who often eats cheese).
- h) Compound words: *Vertyporokh* (twist the dust), *Palyvoda* (burn the water — or one who could even burn water), *Samosiy* (self-seeder), *Bilodub* (white

oak), *Nahnybida* (bend the misfortune), *Panibud'laska* (please madam), *Vernyhora* (turn the mountain).

- i) Historical events or famous personages (copied even in areas which were not affected by these events or people): *Khmel'nyts'kyj* (het'man of Ukraine), *Bohun* (a famous cossack officer), *Sahaydachnyj* (het'man of Ukrainian cossacks), *Mazepa* (het'man of Ukraine; this name was found even in the Kharkiv area, where Mazepa never resided, nor had any descendants) ⁽¹⁷⁾.
- j) Foreign names: *Sulyma* (from the German graf Solm), *Bayun*, *Dzedzalyk*, *Kochubey*, *Buzuk*, *Sahaydak* (all five are of Turkish origin), *Ferentsevych* (from Hungarian Ferentsy), *Gensyorenko* (from Polish "gęś" a goose), *Poletyka* (Greek), and *Narbut* (Lithuanian).
- k) Description of ethnic origin: *Lytvyn* (from Lithuania), *Turchyn* (from Turkey), *Tatars'kyj* (from the Tartars) and *Nimchuk* (from Germany):

Another classification of Ukrainian family names may be made according to their suffixes. In 1884 N. F. Sumtsov divided them into thirty four major types. The examples given for these suffixes are from contemporary Ukrainian family names in Canada and the USA, compiled by the present writer.

1) -ko (<i>Dudko</i> , <i>Red'ko</i>)	2) -ka (<i>Korobka</i> , <i>Savoyka</i> , <i>Styranka</i>)
3) -ak, -yak (<i>Shcherbak</i> , <i>Hirnyak</i>)	4) -yk (<i>Sokolyk</i> , <i>Hulyk</i>)
5) -ok (<i>Tsapok</i> , <i>Rachok</i>)	6) -uk, yuk, yukh (<i>Zakharchuk</i> , <i>Havrylyuk</i> , <i>Artyukh</i>)
7) -ay (<i>Shyray</i> , <i>Veresay</i>)	
8) -ha, -aha, -yaha (<i>Shul'ha</i> , <i>Dubyaha</i> , <i>Davaha</i>)	
9) -an' (<i>Shcherban'</i> , <i>Cherewan'</i>)	10) -al', -ar (<i>Myhal'</i> , <i>Svichkar</i>)
11) -akh, -akha (<i>Banakh</i> , <i>Cherepakha</i>)	12) -ach (<i>Surmach</i> , <i>Horbach</i>)
13) -ash (<i>Kardash</i> , <i>Klymash</i>)	14) -esh (<i>Deresh</i> , <i>Melesh</i>)

15) -ysh (<i>Illadysh</i> , <i>Chornysh</i>)	16) -ets' (<i>Martynets'</i> , <i>Labunets'</i>)
17) -tsya (<i>Varenysya</i> , <i>Dublyanytsya</i>)	
18) -iy (<i>Bahriy</i> , <i>Paliy</i>)	19) -yn' (<i>Hryn'</i> , <i>Dobrochyn'</i>)
20) -ych (<i>Pavych</i> , <i>Onyshkevych</i>)	21) -un, -yun (<i>Bohun</i> , <i>Bayun</i>)
22) -na, nya (<i>Tychyna</i> , <i>Potebnya</i>)	23) -no (<i>Makhno</i> , <i>Sakhno</i>)
24) -ym (<i>Radym</i> , <i>Hudym</i>)	25) -ol', -yal' (<i>Ihol'</i> , <i>Mnyal'</i>)
26) -lo (<i>Murmylo</i> , <i>Shypalo</i>)	27) -s'kyj, -ts'kyj (<i>Zalis'kyj</i> , <i>Nehrebets'kyj</i>)
28) -styj (<i>Kytastyj</i> , <i>Yarmystyj</i>)	29) -ra, -rya (<i>arahura</i> , <i>Hmyrya</i>)
30) -nyj (<i>Bahryanyj</i> , <i>Budennyj</i>)	31) -da (<i>Hayda</i> , <i>Dyrda</i>)
32) -ys' (<i>Nomys'</i> , <i>Chuplymys'</i>)	33) -us' (<i>Pavlus'</i> , <i>Stus'</i>)
34) -bey (<i>Halibey</i> , <i>Kotsubey</i>)	

To this list, we feel, that the following often used suffixes should be added:

1) -enko (not the same as -ko) (<i>Kovalenko</i> , <i>Rudenko</i>)	
2) -z'kyj (<i>Ostroz'kyj</i> , <i>Zaporiz'kyj</i>)	3) -yn (<i>Bardyn</i> , <i>Wasylyshyn</i>)
4) -an (<i>Sokhan</i> , <i>Drahan</i> , <i>Bataban</i>)	5) -ey (<i>Mykytey</i> , <i>Koropey</i>)
6) -yr (<i>Tatomyr</i> , <i>Kozyr</i>)	7) -ukh (<i>Starukh</i> , <i>Makukh</i>)
8) -ish (<i>Kulish</i> , <i>Lemish</i>)	9) -iv, -ov (<i>Mykhayliv</i> , <i>Hryts'kov</i>)
10) -a, -ya (<i>Krupa</i> , <i>Varenysya</i>)	11) -ylo (<i>Terpylo</i> , <i>Shumylo</i>)
12) -ar (<i>Hubar</i> , <i>Chubar</i>)	13) -at, -yat (<i>Shchurat</i> , <i>Protsevyat</i>)
14) -enya, -lya (<i>Krupenya</i> , <i>Veresklya</i>)	15) -eta (<i>Kushpeta</i> , <i>Sheremeta</i>)

The above forty-nine suffixes represent only the major types of Ukrainian family name endings. There are quite few archaic non-productive suffixes, as e.g.

-epa in such names like Mazepa, Kucherepa...

(cf. JBR in CSP.4, 115-120),

-ura in Stecura, Kicura, Petljura... (cf. Shevelov 640, see also s.v.)

850

НАЙЛОНОВІ ПАНЧОХИ; НАЙЛОНС AmUk., Austr-Uk. 'nylons', first recorded in the 1950s (Koshelanyk 440). - Subst. **ПАНЧОХИ З ТОНКОЇ ШТУЧНО-ШОВКОВОЇ МАТЕРІЇ.**

From E. nylons 'ts', Koshelanyk l.c., Bilash 450.

НАМ Dpl. 'to us', MUK., OUK., OES. **НАМЪ**, known to all Sl. -

PS. *namb, IE. root **nō- 'we', Pokorny 758.

НАМИ Ipl. 'with, by us', MUK., OUK., OES. **НАМИ**, known to all Sl. -

PS. *namī 'ts', IE. root **nō- 'we', Pokorny 758, Vondrak 1, 70-71, Vasmer² 3, 47.

НАМИСТО, dial. **МОНІСТО** 'necklace', MUK. **НАМИСТА** Gsg. (I737 **Інтермедії** I37), Ru., Bu. **МОНІСТО**, OCS. monisto, Plb. mlībněisća. - Deriv. **НАМИСТЕЧКО**, **НАМИСТІН** /a/, - Syn. **НАШІЙНА ПРИКРАСА ЖІНОК** (з дорогоцінних каменів, коралів, монет тощо).

PS. *monisto 'ts', deriv. from IE. root **monī- 'neck' with suffix -isto, cf. Pokorny 747, Berneker 2, 76, Trautmann 169, a.o.; Uk. **НАМИСТО** is a metathetic formation "with a semantic association with the prefix НА-", Shevelov 744.; re. antiquity of necklaces ("jüngere Steinzeit") cf. H. Güntert in Sitzungsberichte der Heidelb. Akademie der Wissenschaften, 5 (1941), Abhandlung 13, pp. 23-24.

НАРКО... - a word-forming element in such ModUk. words as **нарко́за, наркоті́зм, наркотизува́ти, -ання, нарко́тик** /a/, **наркоті́на, наркоман** /ka/, **наркоманія, ітд.**

From Gk. narkē 'numbness', Klein 2, 1028.

НАРЦІ́З, dial. also **марці́з** (Дзєндзелівський StSl. 22, 290) 'narcissus', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **нарці́зник**; PN. **Нарці́з**; here also dial.: **марці́зки** (Макошицькі 238), **марці́зник** (Дзєндзелівський, l.c.). - Subst. **рід квітки.**

From Lat. narcissus 'ts', dial. **марці́з** (and deriv.) influenced fle. by **мáрець** 'march': **убі́тє 6 кінці бєрєзня, Дзєндзелівський, l.c.**; the ultimate source is Gk. **νάρκη** 'numbness' (alluding to narcotic, sedative, properties of this plant), see the preceding entry.

НАС Gpl. & Apl. 'us', MUK., OUK., OES. **НАСЪ**, known to all Sl. -

PS. *nasb, IE. **nōs-sōm 'ts', Pokorny 758.

НАСТУРЦІЯ 'nasturtium', ModUk., known to all other Sl. - Subst. рослина з родини хрестоцвітих, Бойків 273.

From Lat. nasturtium 'ts' (: *nāsi - tortium 'nose-pain', i.e. causing burning sensations in the nose); according to Klein 2,1030 : 'nose-twister'.

НАТА́Л/І/Я, Натáлка (< Lat. nātālis), cf. p. 845.

НА́ФТА 'naphtha, petroleum, petrol', МУк. На́фта (1627 Беринда); Ру. нефть (since 1625, Vasmer²³, 70), Ро. нафта, Cz. нафта, etc. - Deriv. нафтýся, нафтянка, нафтяница, dial. нафтóвка (Дзендзелівський AL. 25, 197), нафтóвий, нафтяний. - Subst. ропá; АмУк. пéтроль.

From ModHG. Naphtha 'ts', perhaps via Ро. нафта, the ultimate source being Lat. naphtha which, in turn, goes back to Av. naphta- 'wet', cf. Miklosich 212, Matzenauer LF. 11, 184, Vasmer²³, 70 a, o.; according H. Zimmer the ultimate source of this word is Akkadian nāptu^h, cf. Klein 2, 1027.

на́ці, націонал-соціалі́зм see **на́ція**.

Nazi politics re Ukraine are best illustrated by Hitler's plans to colonize Ukraine after a "sieg-reich" WW II; in the Himmler Papers (Box 409, File 144) in the Library of Congress the following colonization document is preserved:

Siedlerbrief
Im Namen des Führers u. Reichskanzlers
Adolf Hitler
verleihe ich als Reichskommissar für die Festigung
deutschen Volkstums dem deutschen
Ostsiedler
Besitzrecht an Haus, Hof und Boden
im Dorfe Kreis
Der Besitz ist unveräußerlich und geht bei Bewährung
ungeteilt an Kind und Kindeskind über.
Haltet das Erbe in Treue und formt im Osten der
Zukunft-Geschlecht!

Reichsführer **tt**

НАЦІЯ 'nation', ModUk.; BRu.ts, Ru. **нация**, Po. **nacja**, etc. - Deriv. **наційка**, **національний**, **-ність**, **-но**, **націонал**, **націоналізм**, **-іст**, **-істка**, **-істичний**, /**де/націоналізувати/ся/**, **-ання**, /**де/націоналізований**; here also: **нацмен**, **нацист**, **-стський**, **націзм**, AmUk. **наці**. - Subst. **народ**, **нарід**; **група людей**, що історично створилася на основі спільності мови, культури, території, економічно-політичного життя й на основі спільних ідей щодо майбутнього.

From Lat. **nātiō** 'breed, race, people, nation', cf. OpeA 2,106, Klein 2,1030, a.o.; some scholars consider it Po. borrowing, Vasmer²³, 51, Richhardt 81, a.o.

НЕ 'not; no, none', MUK., OUK., OES. ts, known to all other Sl.

PS. *ne 'ts', IE. **nē 'not', cf. Lith. **nė**, Skt. **nā**, Goth. **nē**, Lat. **nē**, Gk. **nē**, etc. cf. Pokorny 756-757, Vasmer²³, 52, a.o.

НЕБО 'sky, heaven, firmament', MUK., OUK., OES. **небо**, known to all other Sl. - Deriv. **небесний**, **піднебний**, **піднебіння**; **небо-склін**, **-звід**, **крайнебо**. - Subst. **видимий над поверхнею землі повітряний простір**, KTC. I57; **рай**, **парадиз**.

PS. *nebo, Gsg. *nebese 'ts', IE. root **nebh-, cf. Skt. **nābhas** 'mist, cloud', Gk. **néfos** 'ts', Lat. **nebula** 'mist', OSax. **nēbal**, Du. **nevel**, OHG. **nēbul**, MHG. **nēbel**, ModHG. **Nebel** 'mist, haze, fog', a.o., Kluge 249, Vasmer²³, 53, a.o.

НЕВІГЛАС : **не + во + глас** 'not in the (proper) tone; not to the point; ignominious', see s.vv.

НЕВІД : **не + вода**, see s.vv.

НЕВІЖА : **не + віда**, see s.vv.

невірка dial. 'squirrel', first recorded in the XIXc (Дзєндзелівський StSl. 22, 276, 290). - Subst. **бібірка**, **білка**.

A ffe. deformation of **бібірка** 'ts', based on **не-** and **-бірнн** : **білка тікає**, коли побачить та ін., "не довіряє", Дзєндзелівський, l.c.

НЕВІСТ/К/А : **не + вісти (: віда)**.

НЕДІЛЯ : **не + ділати /: діло/**.

НЕКРУТ dial. for **РЕКРУТ**, q.v.

НЕРВ 'nerve', ModUk., known to all other Sl. - Deriv. **нервовий**, **-вість**, **-во**, **нервоний**, **-ність**, **но**, /**де/нервувати/ся/**, **-ання**, **нервація**. - Subst. **тоненьке волокно, розміщене в тілі людей та тварин, що приймає зовнішні подразнення й передає їх до мозку**.

From Lat. nervus 'cord, sinew, vigor, force',
via ModHG. Nerv or Fr. nerf 'ts', cf. Vasmer²³, 64.

НЕСТІ́, Wd. also **не́сти** 'to carry, bear; to lay; to smell', MUK., OUK. OES. **нести**, Ru. **нести́**, OCS. **nesti**, Po. **nieść**, etc. - Deriv. **в-, ви-, від-, з-, за-, під-, по-, про-, у-**нести, **в-, ви-, від-, з-, за-, під-, по-, про-**носити, **-ношення, но́ша, листоно́ш/а/**; FN. **Богонос/Богоніс**. - Syn. **переміщати, пересувати, доставляти кудись; розповсюджувати, поширювати; виконувати обов'язки; відкладати (яйця); пахнути, воняти, смердіти.**

PS. *nesti 'ts', IE. root **nes- 'to join', cf. Lith. **nešti** 'to carry', Latv. **nest** 'ts', Skt. **náçati** 'he receives', Av. **nasaiti** 'ts', Gk. **enegkein** 'to carry', Lat. **naciscor** 'I ripen', Goth. **ganah**, ModHG. **genug** 'enough', ToB. **enk-** 'to carry', Ht. **ninikzi** 'he lifts up'; Vasmer²³, 67, Trautmann 198, Pokorny 766-767, a.o.

НЕСТОР PN. 'Nestor', MUK. **Несторъ** (1627 OUK., OES. **Нестор**, known to all other Sl. - Deriv. **Несторович, Несторівна, Несторко, Несторцо, Несторик, Нестору́ньо / Несту́ньо, Несторів**; FN. **Нестор, Несторенко, Несторович, Нестору́к, Несторовський, Нестру́к** (Богдан 201); here: **Нестір** and **Нестер**, from which GN. **Нестерово** (1951: **Жовква**). -

From Gk. **Nestōr** 'one who blesses', Klein 2, 1042, Vasmer²³, 67, a.o.; see also **Петровський** 165.

НИ arch. & dial. for **НІ**, q.v.

НИЗ 'lowest part'; bottom', OES. **низъ**, BRu. **низ**, Ru., OCS. **nižъ**, SC. **niz**, Sl. **niz**, Cz. **niz**, Po. **niz/ina/**. - Deriv. **низина́, низький, -кість, -ко, низовий, низхідний**, many compounds: **низько-вольтний, -вольтажний, -лобий, -льотний / -літний, -поклонний, -пробний, -рослий, -сортний** ітд.; here also: **нижчий, нижче-вікладений, -згаданий, -підписаний, -поданий** ітп.; **нижній**. - Syn. **невисока частина, околиця; долина течія ріки; (низі:) широкі маси** (звичайно неосвіченого) населення.

PS. *nižъ 'ts', being an extension of IE. root **ni-; nei-, Pokorny 312, 767.

НИК! interj. 'look', ModUk. only. - Deriv. **ника́ти, никнути**. - Syn. **глип!, РССтоцький 3, 166.**

A "new interj.", according to РССтоцький, l.c.

НИКІН, *бзр.* **НИКОНА** *dial.* **НИКОН** PN. **'Нукін, Нукон'** MUK. **Нікѡнъ** (1627, Беринда) OUK. **Гіппомозир** *рабоу* *своемоу* *Никому* (XIII с.), (К соф. графит); **RU. Никон**. -

- *Deriv.* **Никонович, Никонівна**. -

- *FN.* **Нікон, Ніконець, Нікота, Нікон, Никончук, Никоніць, Никонюк, Никорак, Никорчук, Никорчик, Никорівський, Никорівч, Никору́к, Никоряк, Никорик** (Богдан, 201, 203, 204). -

- *GN.* **Нікопіль / Нікопіль / Нікополь**.

СУБСТ. МУК. ПОВ'ЯДНИКЪ, І627 Беринда.

From **Бк. Нікоп**: *nicaō* 'То сондци',
Петровский І66, Беринда 224. /T.S./

НИКЛЮК, also **НЕІК**, **НЕКІЛЬ**, **НИКІЛЬ** AmUk.
'neck-yoke', first recorded in 1924 (Bilash 458).
- Subst. ЯРМО.

From E. (neck)-yoke 'ts', Bilash l.c. Koshe-
lanyk 444.

НИР'ЯТИ, **НИРНУТИ** 'to dive, plunge; to duck',
OUK., OES. **НИР'ЯТИ**, Ru. **НЫР'ЯТЬ**, **НЫРНУТЬ**, OCS.
vbnrěti, iznbretb, SC. *pōnirati*, Sln. *pondrěti* vs.
Po. *wy-, za-nurzać /się/*, LoSo. *nuriš*. - Deriv. **ВИ-**
НИРНУТИ, **ВИ-НИР'ЯТИ**, **ПРОНИРА**, **НОРА**, **ПОНУРИЙ**;
ЗАНУРИТИ, **ЗАНУР'ЯТИ** / **ЗАНУР'ЮВАТИ**, -ання. -Syn.
В-, **ПО-**, **ЗАГЛИБЛЮВАТИСЯ** /.

PS. **nyr-ěti, -nōti* 'ts', IE. root ***ner-* 'ts',
Pokorny 766, Vasmer²3, 91-92, a.o.

НИ 'no, not, not any' НИ ... НИ ... 'nei-
ther, nor', MUK. **НЬ** (XVI-XVIIIc. cf. Shevelov
663-664), OUK ts. - Deriv. **НІДЕ**, **НІКОЛИ**, **НІ-**
ХТО. - Syn. **НО**, MUK., OUK. **НИ**.

PS. **ně*, IE. ***nē* 'not', see NE; the relation-
ship between **НО**, **НІ** and **НИ**, in historical perspec-
tive, is persuasively explained by Shevelov, l.c.;
cf. also Vasmer²3, 71-72, Zubaty IF.4, 471, Traut-
mann 195, Pokorny 312, 760, a.o.

НІВЕЧ 'nothing', MUK. **НІВЕЦЬ** (Shevelov 620),
Po. *niewiecz*, dial. *niewec*. - Deriv. **В-**, **НА-НІ-**
ВЕЧ, /з/ **НІВЕЧИТИ**. - Syn. **НІЩО**.

A MUK. borrowing from Po. *niewecz/nie-*
wiec 'ts', Shevelov, l.c.

НІГОТЬ, dial. **НОГОТЬ** 'nail', MUK., OUK. **НО-**
ГОТЬ, BRu. **НОГОЦЬ**, Ru. **НОГОТЬ**, OCS. *nogōt6*, SC. *nō-*
kat, Sln. *nōhet*, Cz. *nehet*, Slk. *neht*, Po. *nogiec*,
LoSo. *nokc*, UpSo. *nohc*. - Deriv. **НІГТИК**, **НІГТЬО-**
ІДА, **НІГТЬОВИЙ**. -Syn. **РОГОВЕ ЗАХИСНЕ ПО-**
КРИТТЯ П'АЛЬЦІВ.

PS. **nogōt6* 'ts', with IE. root as in **НОГА**,
see s.v.

НИЖ, Gsg. **НОЖА** 'knife', MUK. **НОЖЬ** (XVII c.
ЛСЛ. І43), OUK. OES. **НОЖЬ**, BRu. Ru. **НОЖ**, OCS. *nož6*, Po.
noż, etc. - Deriv. **НОЖИК**, **НОЖИЧОК**, **НОЖИЦІ**, **НО-**
ЖИЧКИ, **НОЖІВКА**, **НОЖІВНИК**, **НОЖАКА**, FN. **НОЖАК**,
НОЖИЦЬКИЙ, **НОЖАЛІВСЬКИЙ** (Богдан 203). - Syn.
ЗНАР'ЯДДА ДЛ'Я РІЗАННЯ, **РІЗАК**.

PS. **nož6* < **noziōs* 'ts' with no certain IE.
cognates, cf. Vasmer²3, 80, Matzenauer LF.1, 330,
Walde-Hofmann 2, 155, a.o.

НІКЕЛЬ І. 'nickel', ModUk., known to all other
Sl. - Deriv. **НІКЕЛ'ВИЙ**. - Subst. **НІ** - хеміч-
ний елемент.

From Sw. /copper/nickel 'copper, nickel', a term
formed by Sw. mineralogist Axel Fr. von Cronstedt
in 1754, cf. Klein 2, 1045.

нікель 2, also нїкель, нїкля, нїкля AmUk. 'nickel' (a five-cent coin), first recorded in 1917, (Bilash 458). - Subst. п'ять -цєнтова монєта.

From E. nickel 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyuk 446.

НИС, Gsg. нѳса 'nose', MUK., OUK., OES. носѳ, BRu., Ru., Bu., Ma. нос, SC. nōs, Sln. nōs, Cz., Slk. Po. LoSo. nos, UpSo. nōs, Plb. nōs. - Deriv. носик, носїще, носїтий, носїтина, носїч, носїль, etc. носо-глѳтка, -рїг, -рѳжець; FN. Носєнко, Носѳвич, Нѳсик, Носїк, Носїк, Носїк, Носїк, Носїк, Носїк. - Syn. орган нїюху й /у дєяких тварїн/ дїханнє.

PS. *nosъ 'ts', IE. **nas- with cognates in most IE.lgs., cf. Pokorny 755.

НІХТѳ, нїщѳ : нї + хто, нї + що,
see s.vv.

НІЧ 'night', M UK. нѳчь, нѳчь (XVII с. ЛСЛ. 144), OUK. нѳчь, OES. нѳчь, Ru. нѳчь, OCS. нѳчь, Po. nos, etc. - Deriv. нїч/єнь/ка, нїчний, нїчнийця, нїчлїг, /за-, пере-, про-/ночувати, -їння, нѳчївля, нѳчєсвїтка; Нїчлава /рїчка/. - Syn. бєзсѳнїшна, тємна, частїна добї.

PS. *nokto 'ts', IE. **nokuti 'ts', known to majority of IE.lgs., cf. Pokorny 762-763.

НО, also НОВ AmUk. 'no', first recorded in 1946 (Bilash 459). - Subst. нї.

From E. no 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyuk 448.

Нѳбодї AmUk. 'nobody', first recorded in 1959 (Bilash 460). - Subst. нїхтѳ.

From E. nobody 'ts', Bilash, l. c.

НѳВІЙ 'new; novel; fresh', MUK. нѳвїй (XVII с. ЛСЛ. I42), OUK., OES. нѳв/їй, Ru. нѳв/нѳвїй, OCS. нѳвѳ, Po. now, know to all other Sl. - Deriv. нѳвєнський, нѳвїсїнький, нѳвїсть, нѳвїна, нѳвїзна, нѳвїк, /вїд-, по-/новити, /вїд-, по-/новляти, -їння, вїднѳва; compounds: нѳвѳжєнець, -нарѳдженїй, -прїбуїй, -спєчєний, -твїр, -твѳрєннє, -сїлля, -брїанєць; FN. Нѳвїй, Нѳвїчєнко, Нѳвїкѳвич; GN. Нѳвѳград/Нѳвѳгород, Нѳвѳмїргород, Нѳвѳсєлиця, Нѳвѳукраїнка, Нѳвѳчєркаськ; /арх.:/ Нѳвѳрѳсїя. - Syn. свїжий, нѳдавнїй.

PS. *novb/jb/ 'ts', IE. **neuos 'ts', known to most IE.lgs., cf. Pokorny 769.

НОГѳ 'foot, leg', MUK., OUK., OES. нѳга, Ru. нѳга, OCS. noga, Po. noga etc. - Deriv. нїжка, нїжєнька, -єчка, нѳжїще, нагавїцї (< нѳгавїцї), нїжнїй, двѳ-, трї-, чѳтїро-нѳгїй, бєзнѳгїй, трїнїжок; FN. Нѳга, Нѳгїч, Нѳгїчєвич, Нѳгїчєвський (Бѳгдан 202). - Syn. однї з нїжнїх кїнцївѳк лїдїни, тварїн.

PS. *noga 'ts', IE. **noghā : root **onogh-'nail', cf. Pokorny 780, Vasmer²³, 78-79, a.o.; see also нїгѳть.

862

НОЙВА BrazUk. 'bride', first recorded in the XX c. (Борушенко Снс.13,9).- Subst. наре-
чена.

From Port. noiva 'ts'.

норд енд, also **нортенд** AmUk. 'north-end', first recorded in 1907 (Bilash 467). - Subst. північна частина міста Вінніпегу.

In context, the term 'north-end' means to Ukrainians the north part of Winnipeg where a great number of them settled as newly arrived immigrants at the turn of the 20th century. Many Ukrainian churches, cultural and community organizations as well as business establishments are located in this part of the city. A synonym 'Ukrainian Winnipeg' is sometimes used (OB.).

From E. north-end 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 452.

но́рса AmUk. 'nurse', first recorded in 1915 (Bilash 466). - Subst. медична сестра́.

From E. nurse 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 451, Royick 87.

но́рт AmUk. 'north', first recorded in 1915 (Bilash 467). - Subst. північ.

From E. north 'ts', Bilash l. c., Koshelanyk 451.

НОСА́ТИЙ : ніс.

863

НОТА, AmUk. **но/в/т** 'note', first recorded in 1915 (Bilash 469). - Subst. замітка, нотатка, вєксель.

From E. note 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 453; the ultimate source is Lat. nota 'ts'; deriv. від-, за-, по-нотувати, -ання, від-, за-, по-нотувати, -ання й ін.

НУ! interj. 'well, why, now; yes, indeed', ModUk. known to all other Sl. - Deriv. **ану!**, **ану-ко!** **нукати**, -ання, **по-**, **при-спо-нука**, -ати, -ання, **нум/о/!**, **нуте!** - Syn. **гей!**, **ой!**

PS.*nu, IE.**neu-:**nou- a deep grade of**
нецо- 'new', Pokorny 770, see **НОВИЙ**.

НЮХ. 'scent, flair; sense of smell', ModUk.; BRu. Ru. ts. - Deriv. **ви-**, **за**, **по-**/**нюхати**, -ання, **нюшати**, **нюхальний**, **нюхальник**, **нюхнути**. - Syn. здатність людини й тварин сприймати й розрізняти різні запахи, УРЕС.2, 649.

PS.*njuxъ 'ts', IE.root **neus-, evidenced a.o. in E.nose, Norv.nūs 'smell', etc.cf. Pokorny 768-769.

НЯ/В/! interj. for mewling, barking, etc., ModUk. Deriv. **ня/в/кати**, -ання, **внякувати**, -ання.

An o/p.interj., РССтоцький 3, 167.

НЯ́ТИ : йня́ти.

НЬО! interj. 'come now! well!', ModUk. only.
 -Deriv. **НЬОКАТИ**, -**АННЯ**, **НЬОКНУТИ**, -**НЕННЯ**. -
 -Syn. **ВІСЬТА-ВІО!** **ГЕЙ!**

A palatalized variable of **НО!** - a primitive interj. of recent date.

НЬЮ-ЙОРК GN. 'New York', ModUk., Ru. ts, Po. New York/Nowy Jork, etc. - Deriv. **НЬЮ-ЙОРКСЬКИЙ**, **НЬЮ-ЙОРКЧАНИН**, -**АНКА**. - Syn. **Новий Йорк**, **Н.Й.**

From AmE. New York'ts!

* * *

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
 OF PARTS 17 - 22
 (pp.401 and ff.)

О

О, о — the nineteenth letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name онъ from OCS *onъ* 'he'; numerical values: Glagolitic—80, Cyrillic—70 respectively; Опієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the [pre]historic changes of *je > o* and *e > o* after *č, ž, š, šč* belongs to grammar, cf. e.g. Рудницький 7, 77.

О! interj. 'oh, ah', ModUk., known to all other Sl. - Deriv.

A primitive interj. of a recent date, cf. Pokorny 772.

О. = abbr. of **ОТЕЦЬ** 'father'.

-**О** suffix 'here, there', see the following entry.

О, OE prp. 'of, at, for, about, on, upon, against, over', MUK., OUK. OES. ts, known to all other Sl.

PS. *o/*ob[6], IE. **obhi'ts', extensively discussed in ESSJ, 1, 132-141; cf. also Pokorny 287, Vasmer 3, 96, a.o.

О, ОЕ- prefix = preceding entry.

ОБА́, ОБІ́, ОБО́Е 'both', MUK., OUK. OES. **оба**, Ru., Bu. **оба́**, OCS. *oba*, Po. *oba*, etc. - Deriv. **ОБІДВА**,

об'їдві, об'їдвоє.- Syn. два, дві, двоє.

PS. *oba, *obě, *oboje, IE. root **bhō 'ts', Vasmer 2 3, 96-97.

ОБАХТА 'mainguard; guard-house', ModUk.
Subst. головна сторожа; її приміщення.

From ModHG. Hauptwache 'ts', РССтоцький 4, 204, see also аб'ахта.

оберго́лі, also воберго́лі, оберго́взи, оберго́зи, оберго́лси, обирго́взи, обирго́зи, обирго́лі, овералс, оверго́ли, оверго́лі, оверо́лі, овиро́лі AmUk. 'overalls', first recorded in 1915 (Bilash 472). - Subst. робочий одяг.

From E. overalls 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 459.

ОБЖИ́НКИ : об + жинати, deriv of /об-+ / жати.

ОБІ́Д : об + їсти, see s.vv.

ОБІ/Й/СТЯ́ : обі + йстя, SEE об- and йти = іти.

ОБОЛОК : об+ во́лок, see s.vv.

ОБО́РА : об-+ во́ра, see об- and вір 3.

ОБРУ́Ч : об- + рука́, see s.vv.

О́БУВ, обувати : взува́ти.

О́БЦАС 'heel', ModUk.; Po.obcas. - Syn.

каблук, see p.588 ff.

From Po. obcas 'ts', the ultimate source being ModHG. Absatz, cf. Brückner 369, Nakonetschna 77.

О́БШИВКА : об-+ шити.

ОВ! interj. expressing disappointment, astonishment: 'му, му! so that's it!', ModUk.- Deriv. обкати, -ання; овва́! -Syn. ой-ой!

A primitive interj. of recent date, РС Стоцький 3, 167.

ОВЕР'Я́Н, Оверко PN. folk-forms of Валеріа́н, q.v.

ОВЛУ́Р, also Влур PN. 'Ovlur, Vlur (name of a Polovcian warrior)', OUK. and OES./O/Влуръ known from Сл.плк.Іг.

According to Menges 24-25 Vlur (<*Vblurǔ) "might be the original form, as the alliteration Vblurǔ vblkǔmǔ suggests"; it could be explained as an aor. of Tk.ulu-'to howl (wolves, dogs etc.)'; in Mongolian this word is known as uli-'ts', cf. the comparison of Ovlur with the wolf in Сл.плк.Іг. (in the Hypatius chronicle under 1185 this name is replaced by Лаворъ < Лавъръ from Gk. Lauros); should Ovlurǔ be the orig. form then it might be explained as nomen aoristi *av-la-ur > av-lur in Tk. meaning 'hunting'; in offering two etymologies of this name Menges admits its two forms Ovlur / Vlur without indication of their prior/posterior - status.

о́всаг SoCr. cf. йо́саг.

о́вшем, о́вшим Wd. 'yes, OK! as well'; Po. owszem. - Subst. так.

From Po. owszem 'ts'.

ОГА́ФІЯ for АГА́ФІЯ & АГА́ПІЙ, АГАПОН.

О́ГЕР, О́ГИР, Wd. о́гер, о́гир 'stallion', ModUk.; Po. ogier. - Syn. жеребе́ць.

From. Tk. ajger 'ts', Brückner 382.

ОГІРО́К 'cucumber', MUK., OUk. огу́рокъ (XVII c. ЛСЛ.152), OES. огу́рець, Ru. огу́ре́ц, Po. ogórek/ogurek, Sln. ogûrek. - Deriv. оги́рочок, оги́рковий, оги́рчище, MUK. огу́рковъий оград XVII c. ЛСЛ.151); FN. Оги́рко, Оги́рчак, Огу́рак, Огу́рцов (Богдан 205) - Syn. овече́ва огоро́дня росли́на родини гарбузо́вих, Слум.5,614.

From MGk. ágouros 'ts' (:áoros 'not ripe'), Vasmer^{23,120}, Bruckner 376, a.o.

ОГО́нь Wd. for ВОГО́нь.

ОГУ́ДИНА 'creeping part of some plants', ModUk.; Ru. огу́дь, огу́дина. - Deriv. огу́диння. - Syn. стебло́, ві́тка повзу́чої росли́ни.

Of uncertain etymology; Osten-Sacken's etymology : *цудити* 'to blame', cf. KZ. 44,155, as well as Vasmer's reference to *гидкий* 'nasty, vile', cf. his ED.², 3,119, do not fit here on account of semantics; more persuasive would be its explanation from *дуга́* 'bow'; arc/h/' with metathesis: *о-дуг-овина > огу́дина.

ОГУ́РНИЙ 'obstinate, stubborn, refractory', MUK. огу́ре́нство (XVII c. ЛСЛ.151), Ru. огу́рный, Po. oohurstwo (1629). - Deriv. огу́рність, -но. - Syn. впе́ртий.

According to Vasmer^{23,120}, from Gk. gauros 'proud'; less persuasive is Brückner's explanation from ModHG. irren 'to err', cf. his ED.376.

ОД, од- see Від, від-

ОДА́РКА PN. 'Odarka' being a dimin. form of Да́рія (see Да́рій) with an initial 0-extension explained by Shevelov 453, q.v.; see also p.845.

оде́жа see о́дяг.

ОДЕ́РЖАТИ, одер́жувати : о + держа́ти, о + дер́жувати see держа́ти.

ОДЕ́РЖИМИЙ : держа́ти.

ОДЕ́СА GN. 'Odessa', Ru. Оде́сса, Po. Odessa, etc. - in a recent article about this name, published in *The Ukrainian Review*, vol.29, No.2, London 1981, W.T. Zyla offers the following data on this city and its name:

Odessa is located on a shallow indentation of the Black Sea coast (the Black Sea Lowland) and has all the facilities needed for a major port. Although a settlement, Istrion, existed on the site of the present Odessa in ancient times (from the second to the fourth century A.D.) and was then destroyed and forgotten for ten centuries, the history of the city begins in the fourteenth century when the Tartar fortress Kachibej (or Kaku-bija) was established there. During the fifteenth and sixteenth centuries Kachibej belonged to Lithuania and Poland and in 1453 played an important role in providing Constantinople with food supplies when the Turks laid siege to its walls. With the fall of Caffa and the conquering of the Crimea by Mehmed II of the Ottoman Empire, the northern coast was in ruin and

Kachibej was among many settlements and fortresses also destroyed. When rebuilt by the Turks at an unknown time, it appeared under a new name Hădzhibej (Khadzhibej), and then, for centuries, it played an insignificant role as a Turkish observation post surrounded by Tartar settlements. In 1789 Hadzhibej was stormed by the Russian armies and finally ceded to Russia by the treaty of Jassy in 1791. In its place a new fortress was built in 1792-93, followed by a naval base and a commercial quay in 1794. In 1795 the new port was named Odessa. 1-5)

The name Odessa originated within the Imperial Academy of Sciences in order to commemorate the ancient Greek colony of Odessos (Ordessos in Ptolemy)⁶ which, according to Russian beliefs, existed in antiquity in the present place of Odessa. This belief, however, has later on been corrected by archaeological uncoverings which proved that the ancient Odessos was located some 34 miles (50 km) from Odessa in the corner between Taligula Liman and the Black Sea. Furthermore, it should be mentioned here that at the end of the eighteenth century there was some mania in Russia to name all new places in the South, especially along the Black Sea, in a Greek style, and this is the main reason why the name Hadzhibej was changed to Odessa.⁷

Boris Unbegaun in his interesting article "Les noms des villes russes: La mode Grecque" writes: "It seems that in the eighteenth century one attempted to link the name of Odessos (=Odissos) with that of Odysseus".⁸ Moreover, he quotes a certain Vigel' who wrote in *Zapiski o Kerchi* (Notes about Kerch): "There was on the Liman of Taligula a small Greek town Ordissos or Odissos built in honour of Odysseus, who it is said had visited these places in the course of his long peregrinations. This was enough to seduce the imagination of the empress [Catherine II], an imagination still ardent

1-5) Smol'janinov, *Istorija Odessy* (The History of Odessa), in *Zapiski Odesskago obschestva istorii i drevnostej* (Proceedings of the Odessa Association for the Preservation of History and Antiquities), Vol. III (Odessa: Gorodskaja tipografija, 1853), pp. 338-339, 353.

6) "Der Form Ordessos bei Plinius und Ptolemaios steht Odessos bei Arrian gegenüber. Arrians Schreibung dürfte die urgundliche sein, da sein Verzeichnis auf persönlicher Erkundigung beruht. Ordesson scheint ein Schreibfehler der mittelbar gemeinsamen Quelle von Plinius und Ptolemaios zu sein". See *Paulys Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 34 Halbband (Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1937), p. 1886. There is also an opinion that "es ist unsicher, ob diese Odessos das heutige Warna, oder eine andere Kolonie gleichen Names ist". *Der Grosse Brockhaus*, 15th ed. Vol. 13 (Leipzig: F. A. Brockhaus, 1932), p. 603.

7) For example, the settlement Ol'viopol' was named to commemorate the ancient Greek settlement Ol'via, the remnants of which were then uncovered on the coast of the Black Sea, near village of Parutina. See M. Levchenko, "Hajdamackij kut", in *Kievskaja starina*, Vol. II (Kiev, 1882), Note 1, p. 347. See also Note 1, p. 346.

and flourishing in spite of her old age [she was then 66]⁹ Ribas¹⁰ knew it and and he hurried to propose the building of Odessa in the place where the old settlement of Hadzhibej was founded".¹¹ It is also possible that the little known Odessos in the Taligula Liman obtained its name from the famous Odessos (today Varna), whose name as Unbegaun stresses "has been given in honour of Ulysses".¹²

Thus the name Odessa is directly derived from the name of Odysseus (Greek form; Latin — Ulixes; English — Ulysses) — a noted king of Ithaca and one of the leading heroes of the Trojan War. In the *Iliad*, Homer portrayed him as a man of outstanding wisdom, eloquence, resourcefulness, courage and endurance. In the *Odyssey*, he manifests his talent for tricks, frauds, deceptions, but besides this he is loyal and magnanimous.¹³

The above mentioned qualities of the legendary hero after whom the city was named, its geographical location as well as the convenient time for growth, paved for Odessa a rich and glorious future. Its growth was rapid, especially after the coming of railways in 1866. Grain, in particular wheat, formed a major export. Odessa's population in 1803 was 9000, in 1827 —

8) *Revue des études Slaves*, Vol. 16 (Paris, 1936), p. 231. The Greek form of *Odysseus* is apparently found in an alternate form of *Odisseus*; the parallel form 'Οδισσεύς is cited by Henry George Liddell and Robert Scott, *A Greek English Lexicon*, 9th ed. (Oxford: Clarendon Press, 1940). From this form it seems that the place-name *Odisos* (*Odessos*) was derived. The form is apparently a noun. The adjectival form of the feminine gender *Odisseia* (derived from a classical Greek form *Odysseia* because of the y/i variation) or *Odisia* (*ei* can become *i*) produced the for Odessa (in Ukrainian *Odesa*). This and all other translations are mine.

9) Catherine II (1729-1796) was an enthusiastic patron of the arts, she corresponded extensively with Voltaire and Diderot, and founded schools and literary reviews. She was also interested in the history of the ancient Greece.

10) Ribas, a Russian admiral; he is also known in Russian sources as de-Ribas (Deribas).

11) *Revue des études Slaves*, p. 231. The official document for renaming Hadzhibej to Odessa was never located. K. Smol'janinov the author of "Istorija Odessy" hopes that such a document existed. He writes: "We meet the word 'Odessa' for the first time in the title of the document which approves the amount of salt reserves to be stored in the city of Odessa". (p. 352) The document is dated January 10, 1795.

12) *Ibid.*

13) A mention should be made that Odysseus, in different periods of human development, has been viewed differently. At the time of naming Odessa (1795) his intelligence and wisdom were very much admired in Russia, as well as were his political potentialities.

more than 32,000, in 1836 — 54,000, in 1858 — 104,000,¹⁴ in 1970 — more than 892,000,¹⁵ and in 1980 more than 1,000,000. Odessa became also a large industrial centre with many important cultural facilities.

Another city of the same name located on the North American continent some 14 degrees 37 minutes more south than Ukrainian Odessa is Odessa in Texas — a city about 100 years old. (Zyla, op. cit. pp. 85-87).

Still another city on the North American continent is ODESSA in Ontario, Canada, named after ModUk. Одеса after the Crimean War in 1856, cf. JBR. OnUVAN. 2, 56.

ОДИН, dial. одѣн, едѣн, ідѣн, едѣн 'one; alone', Muk. оден (I584 АКЖМУ.79), одна (ibidem 76), один (I583 АКЖМУ.65), один (XVI с.КА.77), одинъ (I498 ССМ.2,75), Ouk. одио (I349 ibidem), одинъ (I408 ibidem), OES. единъ (I076 Изб.Св.), Ru. один, OCS. jedinъ, Po. jeden, etc. - Deriv. одність, однота, одинак, -ачка, одинокий, одинець, одиниця, одинадцять: FN. Один, Одинець, Однакий/Сднакий. - Syn. єдиний, сам.

PS. *jedinъ 'ts', with later abbr. of i > 6, cf. OCS. jedbnъ; in its second part it is related to inъ, cf. інший.

ОДНАКОВИЙ, -во : один.

ОДОЛІ/ВА/ТИ : доля.

ОДУД : удуд.

ОДЧАЙ, відчай 'despair', ModUk. - Deriv. о/д/-чайдұх/відчайдұх, одчайдушний/відчайдушний, -ність, -но. - Syn. розпұка, рбзпач.

A prefixed formation **од-** and **чай** : чяяти 'to think, suppose, hope', од- having negative function: 'without (any) hope, hopeless'.

ОДЯГ 'clothing, dress, attire, garments' ModUk. Ru. одежа, OCS. odezda, Po. o dziew/odziedza/odziez. - Deriv. одягати/ся/, одягнути/ся/ Syn. одежа, одіння, одіж.

A secondary, hyperistic, formation based on PS. root *dĕ-, ts as in діти, діну, дінеш : дівати, -ау, -аеш see s.vv.; furthermore, cf.: одіти-одівати, одіння and одежа-одіж; in одяг, instead *одів, -в was substituted by -г cf. Shevelov 353.

ОЖЕРЕД dial. also ожерѣт, озерѣд, озерѣт (see map on p. 871) 'stack, rick', ModUk. - Deriv. ожерѣдити, ожерѣдник. - Syn. кұпа сіна, соліми, скірта.

A prefixed formation *о-ждрд-ѣ = deriv.: жердка, жердъ, q.v. with secondary pleophony in Uk.; the variable озерѣд... influenced by ОЗЕРО; cf. Дзендзелівський Slavia 47, 276-278.

ОЖИНА, ожиця : жати, жну.

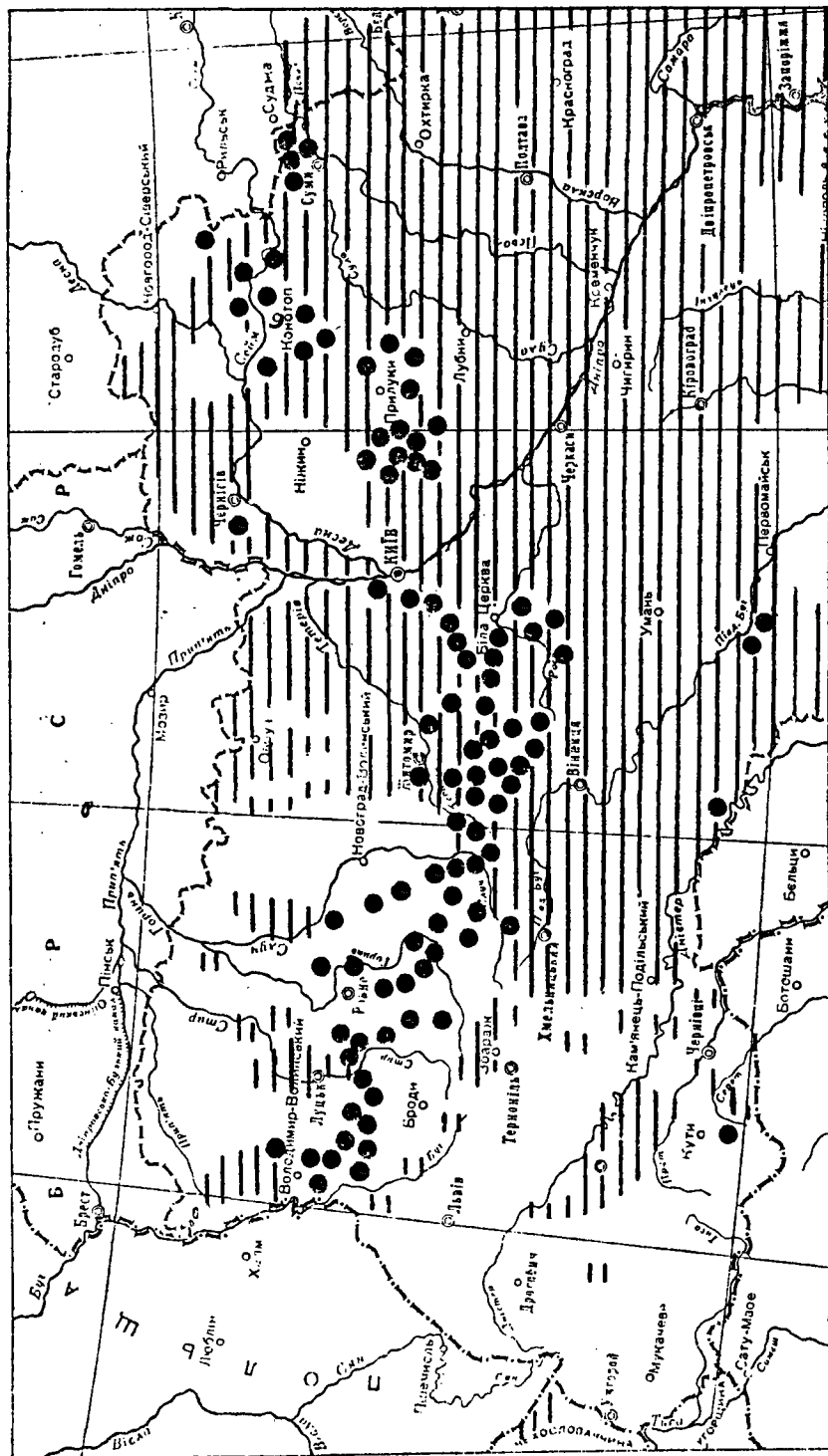
ОЖИРІННЯ, ожиріти : жир.

ОЖИТИ : жити.

ОЗБРОЇТИ, озброювати : зброя.

ОЗЕЛЕНЕННЯ, озеленювати : зелений.

Adapted from: И. О. Дзедзеливський's article in
Slavia 47,278

Карта поширення озерёд, ожеярд та ін. в укр. говорах
Карта складена на підставі відповідей на питання № 30 та 441
«Програми для збирання матеріалів до Діалектологічного
атласу укр. мови», Київ 1949 (Картоотека АУМ).

озерёд, озерёдт, озерёт
ожеярд, ожеярдт, ожеярет

ОЗДОБА : доба́.

О́ЗЕРО 'lake', MUK.,OUK. ОЗЕРО, Ru.О́ЗЕРО,
OCS. jezero, Po. jezioro, etc. - Deriv. ОЗЕРЦЕ,
озеря́вина, озерний; GN. О́зеро, О́зерце,
Озеря́ни, Озеря́нка; FN. О́зеро, О́зеря́нський.
- Syn. приро́дня або штучна заглибина, на-
повнена водо́ю, Слум.5,653.

PS. *jezero 'ts', IE.**eghero, cf. Lith.eze-
ras, Latv.ezers 'ts', OPr.assaran 'lake', Gk.Αχέρων
GN.(hydronym in Greece) a.o.; Berneker 1,455,
Trautmann 73, Brückner 207, Vasmer²3,125, Moszyń-
ski JP.37,299, Pokorny 291-292, a.o.

ОЗІВ, also А́зов GN. 'Oziy, Azov' since the
XVII c., Ru. А́зов, Po. Azów. - Deriv.озі́вський/
азо́вський. - Syn. осе́ля на місці да́внього
Тана́иса.

From Tk.-Tt. Azaw/ Azak 'lowland', Радлов I,
559,563, Vasmer²1,63, a.o.

ОЗІ́ВСЬКЕ МО́РЕ GN. 'Oziv/Azov Sea', ModUk.,
Ru. А́зовское мо́ре, Po. Morze Azowskie. - Syn.:
It. Mare delle Zabache (XV-XVII c., Vasmer² 1,
63), Tt. Azaw dänizi (Vasmer 1.c.).

Deriv. from ОЗІ́В/А́ЗОВ GN., see the preced-
ing entry.

окей AmUk. 'O.K., all right, correct', first recorded in 1932 (Bilash 475). - Subst. **добре, правильно, гаразд.**

From E. O. K. 'ts', Bilash, l. c.

ОКО 'eye', MUK., OUK., OES. OKO, Ru. (arch) око, OCS. oko, Po. oko, etc. - Deriv. **очко / вічко, очиці, оченята, очища, -иська, очі / вічі, очкастий, -тість, -то, очковий, очкувати, -ання, очний, очник, -иця, окомір, віч-на-віч.** -Syn. **орган зору.**

PS. *oko, Gsg. *očese 'ts', IE. root **okъ-'to see' with cognates in all IE.lgs., cf. Pokorny 775-777.

ОКРАЇНА 'borderland', ModUk., Ru. **окраїна**, Deriv. **окраїнний**. -Syn. **країна частина якоїсь території, край; частина держави (звичайно прикордонна); околиця, Слум. 5, 676. прикордоння, пограниччя.**

A ModUk. formation ***o-kraj-ina** : **окраїна** ; in view of its semantic evolution not to be confused with the term **україна** which developed its content to 'land, state', see s.vv.

ОКСАМИТ, 'velvet', MUK., OUK., OES. **оксамитъ**, Ru. **аксамит**, Po. aksamit. - Deriv. **оксамитовий, оксамитний**. - Syn. **бархат.**

From Gk. heksamitos 'ts', Vasmer² 1, 66, Brückner 3, Shevelov 169 (without reference to Vasmer, Brückner, a.o.).

ОКСАНА, dial. **Оксенія, Оксєня** (Носенко 250) 'Oksana, Xenia', MUK. **ξένια, нїа** (Ксєнн, Ксєннїя I627 Беринда), Ru. **Ксєнїя, Аксинья** (Петровский I37). - Deriv. **Оксанка, Оксаночка, Окса, Ксєнїя, Ксєня, Ксєнька, Ксєна** (Левченко 83). - Subst. MUK. **страна**, I627 Беринда, ModUk. : **слава; благословенний той, хто йде в ім'я Господа; нащадок Оксєна, Ірклієвський I9I; гостинна, JBR.**

According to Левченко, l.c., Петровский, l.c. a.o., the name comes from Gk. Akse/i/na 'inhospitable'; yet, some scholars derive it from Gk. Ksénia 'hospitable' with addition of an initial O-, cf. **Кримський ИзвОрЯС II:3, 384** (reprinted in : **Кримський 3, 22I**) later repeated by Shevelov 148 and 453 (without reference to **Кримський**); in this connection Ірклієвський, l.c., states: **імєннє конче потребує дальшого дослідження, бо навіть істор. збір з особю не надається ніяк до вїяснення. Самó ж імєннє дуже часте на Україні ще й в наші часи.**

ОЛЕГ PN. 'Oleh, Oleg', OUK. **міцє ДЕКЕМБ РА ВЪ Д. ЕСТЬ БОРИША МНРЪ НА ЖЕЛМН СВЯТОПЪЛК ВОЛОДАН МНРЪ И ОЛЬГЪ (XIC.), (К(ОФ) ГРАФИТО); RU. Олєг.-**

- **ДІАВ. Олєгович, Олєгівна.** -
- **FN. Олєговський, Ольга, Олєвєвський, Олєвич, Олєйцький (Богдан 207).** -
- **GN. Олєгинка.**

FROM Osl. O lъgъ, THE ULTIMATE SOURCE BEING Osl. Helgi 'holy', Петровский I69, Васмер 3, I33. /T.S./

ОНУЧА 'foot cloth', MUK.ОНУЧА (XVII с. Синонима 168), Ru. онуча, OCS. onoušta, Po. onuca, etc. - Deriv. онучка, онучкар/ський/, онучця, dial. вонучки на но́ги (Ракобути в Галичині, Лисько РМ. I, 397). - Syn. шматок тканини, яким обмотують но́ги перед взуванням (перев. в чоботи), Слум. 5, 699; (арго:) портоянки (< портянки), носовики, загорталки, конвєрти, Горбач 6, 15.

PS.*onutja a variable of *obutja : *obuvati 'to put shoes on someone', Vasmer²³, 142, (extensively discussed by:) Hujer LF.46, 340-345, cf. also Ильинский РФВ.70, 274-275, а.о.

ОПАНАС, Панас (< Gk. Athanásios 'immortal') see in this vol. p.845.

ОПАНЧА́, dial. вопанча́, епанча́ 'short overcoat', OES. епанча (Vasmer²², 20). - Subst. корóтка на́кидка.

From Tk. japunža 'ts', Miklosich TE.1, 315, Lokotsch 74, Макарушка 8, Регаль 180.

ОПАТ 'abbot', since the XIV с., Po. opat. - Deriv. опатський (Носенко I79, 263). - Subst. абат, авва.

From Po. opat 'ts' the ultimate source being MHG. abbat 'ts', Korbut PF.4, 511, РССтоцький Slavia 5, 7, Кримський 3, 307, Шелудько I, 41, а.о.

ОПЕНЬОК, підпенька : о/б/-, під- + пень 'stump, stub' and suffixes -*okъ, -bka.

ОПЕРА́ЦІЯ; AmUk., AustrUk., оперейшен, also рипира́ція, 'operation', first recorded in 1963 (Bilash 479). - Subst. хірургія.

From E. operation 'ts', Bilash, l.c. Koshelanyk 479.

опір see упір.

ОП'ЯТЬ, dial. вп'ять, уп'ять 'again, anew, afresh, once more, over again', OES. опятъ, вѣспятъ, OCS. vѣspětъ, Ru. опятъ, SC. òpêt, Cz. opêt, Slk. opät'. - Syn. зно́в/у/.

A prefixed O- formation with п'ята́ > *pęta 'heel'.

ОРА́ВА : орати.

ОРАТИ 'to plough, till, furrow', MUK.ope/т/ (XV с. ССМ.2.91), ora/л/ (XV с. ibidem), орали (1453 ibidem), OUK., OES. орати (XI с.), Ru. оратъ, OCS. orati, Po. orać, etc. - Deriv. о/ра́ло, ора́ння, ви-, з-, за- по-, про-орати, ви-, з-, за-, пере-про-, по- б- рювати, -ання, оранка, орач; FА. Оран, Орач, Оранчук, Оранський (Богдан 209). - Syn. обробляти землю плугом, сохо́ю, Слум. 5, 737.

PS.*orati 'ts', IE.root**ar/ъ/- 'ts' with cognates in Arm., Gk., Lat., G., Lith., cf. Pokorny 62, Trautmann 13, а.о.

ОРА́Ч : орати.

ОРГАН 'organ (musical instrument)', ModUk., Ru. орган, Po. organ, etc. - Deriv. органчик. - Subst. музичний інструмент.

From LLat. organum 'instrument' the ultimate source being Gk. órganon 'ts', Vasmer²³, 149, Bruckner 381, а.о.

ОРґАН 'organ; media-instrument, press-media', ModUk., Ru. **орган**, Po. organ, etc. - **Сун. засіб.**

From Po. organ 'ts' with origin as the preceding entry.

ОРДА, Wd. **г/орда** 'horde', MUK. opaa, OUK. oy opдb (1392-1393 CCM, 1, 91), Ru. opдa, Po. horda/orda. - Deriv. **ордонець, ординський, ординщина.** - Subst. **об'єднання кількох кочових племен під владою хана.**

From Tk. ordu 'army; war camp', CCM, 1. c., Vasmer²2, 150, a. o.

ОРЕЛ, Wd. **ворел** 'eagle', MUK. opelb (XVII c. ЛСЛ. 156) m, Ru. opel, OCS. orb1b, Po. orzeł, etc. - Deriv. **орлик, орленя, орлий, орля/тко/, орляк, орлиця, орлиний, орловий, орлячий, FN. Орел, Орлик, Орлицький, Орелєцький,** - **Сун. великий хижий птах родини яструбуватих.**

PS. *orb1b 'ts', IE. root **er-: **or-, cf. Lith. erelis 'eagle', Gk. ornīs, 'bird', Corn., Bret. er, eryr 'eagle', Goth. ara, OIc. are 'eagle', OHG. aro, ModHG. Aar 'eagle', AS. earn 'eagle', Du. arend 'eagle', etc., Kluge 1, Pokorny 325-326, a. o.

ОРЕНДА, dial **арєнда** - 'lease' first occurrence: XVII c., Ru. арєнда, - Deriv. **орєндар, орєндувати, -ання.** - **Subst. ві-під-наєм.**

From Po. arenda 'ts', the ultimate source being LLat. arrenda: arrendāre 'to lease', Bruckner 6, Vasmer²1, 85, a. o.

ОРЯБКА,

орябок : рябий.

ОСАНА 'Hosanna! Hail!', MUK., OUK., OES. ОСАНА, Ru. ts., OCS. osanna, known to all other Sl. - Subst. **спаси! поможи!**

From Gk. hōsanná 'ts', the ultimate source being **hoša'nā** 'help!', Vasmer²3, 156, 'save, we pray!', Klein 1, 745 (: from Hb.).

ОСАУЛ 'deputy het'man, captain', OES. **асаулъ** (Vasmer²2, 27), Ru. esaul. - Subst. **чин після гетьмана.**

From Tk. jasaul 'ts', Miklosich 414, Vasmer, 1. c.

ОСИКА 'poplar-tree, aspen-tree', OES. **осина**, Ru. **осина**, Bu. **осіка**, Po. osina. - Deriv. **осичка, осиковий, осичина.** - **Сун. тополя тремт'яча,** AmUk. **папля.**

PS. *ops-ika : *opsa, like OCA, from IE. **apsā 'wasp', Pokorny 55, Vasmer²3, 159.

ОСИП : йосип.

ОСІНЬ 'autumn, fall', MUK., OUK., OES. **осєнь**, Ru. **осєнь**, OCS. jesenb, Po. jesien, etc. - Deriv. **осінній, осінка, вєсені.** - **Сун. порá року між літом і зимою.**

PS. *jesenb 'ts', IE. root **es-: **os-: **er- cf. OPr. assanis, Goth. asans 'harvest, autumn', OHG. arnon 'to harvest, E. earn 'to earn', a. o., Pokorny 343, Kluge 75, a. o.

ОСКІЛ GN. 'Oskil (river)', OUK. **Осколь** Ru. Ockól. - **Сун. ліва притічка Дінця.**

From OUK. **осколъ** 'rock', Vasmer², 3, 160.

ОСЛІ́Н 'bench', ModUk. - Deriv. ослі́нчик, ослі́нець. - Syn. ла́ва, Носенко 204.

Deriv. from ослóна 'cover, veil'.

ОСО́БА 'person, individual', МУк. особа (XVII с. ЛСЛ. 158, 1596 Зизаній), особа (XVI с. Тимченко 1, 843, КА. 80), Po. osoba. - Deriv.

ОСО́БОВИЙ, -вість, -во, особлі́вий, -вість, -во, о́сібний, -ність, -но, особня́к, о́собина, о́собистий, -стість, -сто, безособо́вий, одно-, дво-, три-, чоти́ро-...особо́вий, FN Осóба. - Syn. інди-від/уум/, персо́на.

A PS. formation: *o sobě 'about oneself', like Lat. per se : persona, Brückner 384.

ОСО́КА, Wd. zosóka 'sedge, carex', ModUk., Ru. ОСО́КА. - Deriv. осокі́р, осокóрина, осочня́к. Deriv. багаторі́чна болóтна тра́ва з довги́ми го́стрими листка́ми.

PS. *osoka 'ts', IE. root *ak- like in о́с-трий, see го́стрий.

ОСТА́ННІЙ : остáти/ся/.

ОСТА́П : євста́хій.

ОСТА́ТИ/СЯ/, оставáти/ся/ 'to stay, remain', МУк., ОУк, остати, OES. остати/ся/, Po. zosta/wa/c. - Deriv. остáнній, остáнов, dial. остáтній, остáток. - Syn. зали́шати/ся/, зали́шити/ся/.

From о-ста́/ва́/ти-ся, see s.vv.

О́СТРИЙ : го́стрий.

О́СТРІВ, Gsg. О́СТРОВА 'island', МУк., ОУк. OES. островъ́, Ru. о́стров, Po. ostrów, etc. - Deriv. остріве́ць, острівчик, остров'янин, острів-ний, -ність. Syn. части́на су́ші, оточена з усі́х сторі́н водо́ю.

PS. *ostrovb 'ts' with IE. root ts as in СТРИЙ, q.v.

ОСЬ 'here, there; here is' ModUk. - Deriv. ось-ось. - Syn. ОТ.

Derived from o-se, see s.v.

ОТ 'there', ModUk. Deriv. ОТ-ОТ. - Syn. о́б.

Derived from O-TO, see s.vv.

ОТ, ОТ- = ОД, ОД- see ві́д, ві́д-.

ОТА́ВА 'second hay-crop', ModUk. known to all other ModSl. - Syn. дру́га тра́ва пі́сля покóсу.

PS. *otava 'ts' : *tyti 'to grow, get fat', cf. Vasmer²³, 168.

ОТА́К : о + так.

ОТАКЕ́ЧКИ : dimin. of отáк.

ОТА́КІЙ, -ка, -ке : о + та́кий, -ка́, -ке́.

ОТАКСО́ВУВАТИ : о + та́ксь.

ОТА́М : о + та́м.

ОТАМАН, also АТАМАН 'otaman, ataman (a title held by elected kozak military commanders)'; in the XVI and XVII c. also: 'village elder'; the term was used later as a name for the 'head of a workers' or craftsmen's cooperative association' (XIX c. Pushkarev-Vernadsky-Fisher 2); in the army of the Ukrainian National/Democratic Republic of 1918-1920: 'commanding officer of a division, corpus, group'; in WU.: 'mayor'; in the Ukrainian National Government in exile (since 1920): Holovnyj Otaman = Head of State, President' (EY.5, 1904-1905); according to L. Bazin the first record of Taman/Ataman goes back to 716, cf. HUS.3-4, 61; Ru. АТАМАН, Po. ataman/otaman. - Deriv. отаманик, отаманчик, отаманика, отаманенко, отаманівна, отаманити, отаманення, отаманувати, -ання, отаманство, -ський, отаманщина, отаманя, отамання; FN. Отаман, Отаманець, Отамановський. - Syn. начальник (у засаді виборний) козацького війська чи окремих його частин у 16-17 вв. на Запоріжжі...; за Гетьманщини: сотенний або городовий отаман - помічник сотника; (по селах:) цивільний начальник; в армії УНР 1918 - 1920 - означення вищого військового начальника - командира дивізії, корпусу, групи; в Легіоні УСС. і УГА. - ранга рівнозначна з майором; військовий титул Голови Директорії УНР. (згодом Президента УНР.) був Головний Отаман (за: UE.5, 1904-1905).

The word is generally derived from Tk. ata 'father' and -man 'big, elder', cf. Bazin, lc.c Преображенский I, 9, PCСтоцький Slavia 5, 44, Brückner 8, Дмитриев I7, a.o.

ОТАРА 'herd', ModUk. - Ru. ts., Po. otara. Deriv. отарний. - Syn. стадо.

From Tk.-Tt. utar 'ranch', Преображенский I, 668, Дмитриев 28, Макарушка I2, a.o.

ОТЕЦЬ, Gsg. вітця 'father; priest', MUK., OUK. отець (CCM.2, I02-I03), OES. отьць, OCS. ot6cb, Ru., Bu. отец, Po. ojciec, Cz., Slk. otec. - Deriv. вітчйм, вітцівський, вітчизна/отчизна, вітчизняний, - Syn. батько.

PS. *ot6cb *ot6k6, IE. **attikós, root **at- designating 'father' in the children's language, cf. Pokorny 71, Трубочев I, 25-26, Бурячок I7, a.o.

ОТРОК arch. 'servant; esquire', OUK., OES. отрокъ, Ru. отрок, OCS. otrokъ 'boy', Bu. отрок 'boy', Cz., Slk. otrok 'slave', Po. otrok 'labourer'. - Deriv. отроча/тко/. - Syn. слуга; хлопень-підліток; молодший дружинник.

PS. *ot + rok6 (: *reko) 'he who has no right to speak', cf. Hujer LF.40, 304, Miklosich 274, Трубочев I, 46-47, a.o.

ОТРУБИ 'bran', OUK., OES. отръбы, BRu. вóтраби, Ru. отруби, sc. otrubi, Slk. otrubi, Cz. otruba, Slk. otruby, Po. otręby, LoSo. wótsyby, UpSo. wotruby, Ca. otrabè. - Deriv. отрубки. - Syn. висівки.

PS. *ot + r6bi (: r6biti 'to cut').

о́шар SoCp. 'market', ModUk. - Subst. **тор-
го́виця, крамни́ця.**

From Hg. *vásár* 'ts', Горбач 0,35.

о́шула, also **о́вшула**, /**в/у́шула** dial. 'pillar with a vertical hollowing in its centre', first recorded in 1961 (Полісся Лисенко 23) - Subst. **стовп із видовбаним глибоким па́зом, у який вставляються дошки, затісані коло́ди і т.ін. при спорудженні огоро́ж або стін будівлі, Лисенко, l.c.**

A prefixed formation **0-шу́ла** 'pillar, pole with a controversial etymology, see s.v.

о́шуст, **о́шуста** Wd. 'swindler, deceiver, cheat', ModUk., Po. *oszust*. - Subst. **ошукáнець.**

From Po. *oszust* 'ts', Brückner 385.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22
(pp.401 ff.)

П

П, п — the twentieth letter of the Uk. alphabet, MUK, and OUK. name покой from OCS. *покоѣ* 'peace'; numerical values: Glagolitic—90, Cyrillic—80 respectively, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

П. п. abbr.: **пан.**

ПА 'step', ModUk., known to all other ModSl. - Subst. **КРОК.**

From Fr. *pas* 'ts'.

ПÁВА 'peahen; peacock's feather', MUK., OUK.
пава, Ru. **пáва**, Po. *pawa*, Cz., Slk. *pav*, LoSo. UpSo. *paw*. - Deriv. **пáвич**, **павичка**, **павин**, **павиний**, **павичий**, **павичевий**. - Syn. **великий південно-азіятський птах родини фазанових.**

From OHG. *pfāwo* 'ts', the ultimate source being Lat. *pāvo* 'peacock', Miklosich 234, Vasmer²³, 181, Kluge 264, a.o.; according to the latter:

"the peacock... may have been known in Germany about the VIIth or VIth cent. or even earlier" (Kluge, l.c.); the same might be stated about Sl. lands in that time, JBR.

ПАВЛО RN. 'Pavlo, Paul', МУК. ПАВЕЛЪ
(I627 Беринда) ПАВЛА, ПАВЪЛА G 59 (I484
Пом'яник), ОУКЕВАТЫЕ НИКОЛАСПАСИМА
ГРЪШНИКІА ПАВУ (XIII-XIV с.), ГИПОМОЗИ РАБОУ
СВОЕМОУ ПАВЪЛОВИ (Н.Д.), (К СОСР ГРАФІТО);
RU. Пáвел.-

-DERIV. Пáвлович, Пáвлівна, Пáвлик, Пáвлич-
ко, Пáвліш, Пáвлій, Пáвлонько, Пáвлунь, Пáв-
луньо, Пáвлусь, Пáшкó, Пáвбляка.-

-FN. Пáвельчук, Пáвэлків, Пáвэлко, Пáвлець, Пáв-
ленчук, Пáвлєнко, Пáвлєсь, Пáвлей, Пáвліца,
Пáвлічук, Пáвліцький, Пáвлій, Пáвлін, Пáвліна,
Пáвлінець, Пáвлінський, Пáвліш, Пáвлішак, Пáв-
лів, Пáвлівець, Пáвлівський, Пáвлон, Пáвлонько,
Пáвлось, Пáвловський, Пáвлович, Пáвлунь, Пáв-
луш, Пáвлустин, Пáвляк, Пáвлич, Пáвличєнко, Пáв-
личка, Пáвличко, Пáвличин, Пáвличський, Пáвлик,
Пáвликівський, Пáвликівський, Пáвлин, Пáвлин-
чук, Пáвлинців, Пáвлинський, Пáвлинюк, Пáвлинш,
Пáвлиншак, Пáвлиншак, Пáвлиншків, Пáвлиншин, Пáв-
лісько, Пáвлист, Пáвлочак, Пáвлочєнко, Пáвлоч-
ко, Пáвлюк, Пáвлюкєвич, Пáвлюк, Пáвлюсь, Пáвлюш
(Богдан 218).-

-GN. Пáвлово, Пáвлогрэд, Пáвлодár.-

-SUBST. МУК. ОУСТА ТРУБЫ, АБО СПОКОЙНЫ ЗЪЕ:
НЪ: ПОКОНЬ ЛЮДСКІ. ЛН: СЛАВЫ; I627 Беринда.

From GK. Paulos, THE ULTIMATE SOURCE
ВЧИНГ ЛАТ. Paulus: paulus 'little', Klein 2,
1141, Петровский I72. /T.S./

ПАВОЛОКА 'costly silken material', ОУК.,
OES. паволока, RU. паволока. - Deriv. дорого-
цінне шовкове полотно; покривало з такого
полотна.

A prefixed formation: ПА- + ВОЛОК, see s.
vv.

ПАВУК, dial. паўк, паўк 'spider; candelabra',
МУК. паукъ (XVII с. ЛСЛ. I66), OES .паукъ,
RU. паук, OCS. паукъ, SC. паук, Sln. pajok, Cz. pa-
vouk, Slk. pavuk, Po. pajak, LoSo., UpSo. pawk, Plb.
pojak. - Deriv. павучина павутина, павучок,
павучіка, -ище, павучця, FN. Паўк, Пáвун, Пáву-
шак, Паўк, Паучок, Паучинин, Пáвун, Паушняк, Па-
ўх (Богдан 217-218). - Syn. членістонога
тварина, що живиться комахами, ловлячи їх у
сітку своєї павутини.

PS. *paukъ 'ts' - a prefixed *pa- formation of
*rukъ 'bandy-legged one': IE. root **ang- 'to bend'
Pokorny 45, Vasmer²³, 218, a.o.

павун I. : пава.

павун², also павн, павнд, паунд, повн
AmUk. 'pound', first recorded in 1933 (Bilash
484). - Subst. фунт; міра ваги.

From E. pound 'ts', Bilash, 1.c.

ПАДИШАХ =great shah : шах.

ПАЙ I. 'share, portion, part; fortune', ModUk.,
Ru. ts. - Deriv. пайочок, пайка, пайовий, па-
йовик, /роз/ паввати, -ання. - Syn. частина,
частка; доля.

From Tk.-Tt. pai 'ts', Miklosich 230, Lokotsch
129, Vasmer²³, 187, Макарушка I2, a.o.

пай² AmUk. 'pie', first recorded in 1917 (Bi-
lash 485). - Subst. пиріг.

From E. pie 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk
476.

892

ПАЙ! ^{3.} also **пай-пай!** 'sleep (in the children's language)', ModUk., Po. paj!-Deriv. **пайкати, -ання, пайці, пайціні, спайкати, -ання.** -Syn. **спати.**

Based on **спати** 'to sleep', Горбач I6, I73.

пайда I. 'luck, fortune' (діял. ЛБюлетень 6, I6) : **пай** I.

пайда 2. = **байда** 'thick slice of bread'. ModUk. : **пай** I.

пайор BrazUk. 'store-room', first recorded in the XX c. (Борушенко Снс. 139). -Subst. **сто-дóла.**

From Port. paiol 'ts'.

пайпа AmUk. 'pipe', first recorded in 1917 (Bilash 486). - Subst. **рура.**

From E. pipe 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 476.

пак! пакати = пах! пахкати!

ПАЛЕЦЬ 'finger', MUK., OUK. **палець**, OES. **пальць**, Ru. **палец**, OCS. **palъcъ**, Po. **palec**, etc. Deriv. **пальчик, палюх, -шюк, пальчатка, -астий, пальцевий, пальцювати**. Syn. **одна з п'яти кінцівок руки або ноги людини.**

PS. *palъcъ 'ts' with various IE. correspondences (e.g. Lat. pollex 'finger'; OHG. fuolen 'to feel'; Gk. psallō 'I touch, I twang with the fingers', etc.) yet, with no ultimate etymology.

ПАНТЕЛ҃ЕЙМОН PN. Pantelajmon, MUK. Пан' ТЕЛЕЙМОН (I627. Беринда), **ПАНТЕЛЕМОНА** G.S. (I484. Пом'яник), **ОУК. РАБЪ БХНГРѢШНЫ ПАНТЕЛЕМОНЪ ЛЪУ** (XIII-XIV c.) **СТЪ ПАНТЕ ЛЪНМОНЕ ПОМНЮ РАБАСВОЮГО** (XII c.), **ПАНТЕ ЛЕ|Н|МОНЕ ЯМНЬ** (XII c.), **МЦА КНАРЪ ВЪ Л. СТГО Н П|ОАН|ТА КНАА ЗЕМЛЮ КНА ГЫН - НБОА НЮ ВСЕВОЛАА ПЕРЪА БСТОЮ СОФРНЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫА ТУ БЫАЪ ПОПИНЪ ГАКНМЪ ДЪМНЛО ПАТЕ ЛЕН СТИПЪ КОМНАА КОНЪХЪ ЛОВНУ МЛА ДАН ПОМАРКО СЪМЪ ЮНЪ МНА СЕЛСАВНННУЪ НВАНЪ НАНЪ УИНЪ ТУА ОРЪТОУ БЫНОВЪ НАКОПЫЛО ВНУЪ ТУА ОРЪ БЪРЗАТИУЪА ПЕРЕАЪТНМН ПОСАУ ХЪКЪ ПИЗЕМЛЮ КНА ГЫН НБОА НЮ ВСЮА ВЪДА ПАНАМЕН СЕМЪА ЕСАТЪ ГРНВЪНЪ СОБОЛНА ВЪ ТОМЪА РАНИЦЪ (СЕМЪ СЪТЪ ГРНВЪНЪ (XII c.), (К Соф графит); Ru. Пантелѣймон.-**

-Deriv. **Пантелѣймонович, Пантелѣймоניתна, Панталѣймон, Панталѣймін, Пантелѣмон, Палій, Палтимін, Палтби, -**

-FN. **Пантелеймон, Пантелюк** (Богдан 215).-

-GN. **Пантелеймонівка.**-

-SUBST. MUK. **Всемигивъ**, I627 Беринда.

FROM **ГК. pantelajmon** : **pan** (9. pan-tos) 'all and cleimon 'merciful, compassionate', Тарнавецька 50, Петровский I74.

/T. S. /

ПА́ПЛЯ AmUk. 'poplar', first recorded in 19 (Bilash 487). - Subst. **ОСИ́КА**.

From E. poplar 'ts', Bilash 1.c., Koshelanyk 480, Royick 88.

ПА́РКАН, dial. **барка́н** 'fence', ModUk. Ru. паркaн, Po.parkan. - Deriv. паркaнчик, o-паркaнти/ся/. - Syn. **огоро́жа**.

From MHG. parkan 'ts' perhaps via Po.parkan.

ПА́РТІЯ; AmUk., AustrUk.: парті́, also партія 'party', first recorded in 1930 (Bilash 488). - Subst. 1) вечі́рка, гостинне зібрання; 2) політична група.

From E. party 'ts', Bilash 1.c., Koshelanyk 481.

ПА́РТНЕР, AmUk. партнир, пaтнер 'partner, playmate', ModUk.; BRu., Ru. партнёр, Po.partner, etc. - Deriv. партнёрка, партнёрство, партнёрський. - Subst. учасник, товариш гри, (у торгівлі:) компаньйон, Бойків 306.

From Fr. partenaire 'ts'; AmUk. from E. partner'; Vasmer²³, 210, SWO. 554.

ПА́РУБОК < паробок : робити 'to work'. influenced by рубати 'to cut'.

ПА́СПОРТ (< E.) 'passport', ModUk.; abbr.:

пас AmUk. 'pass', first recorded in 1946 (Bilash 489). - Subst. залізни́чна або інша перепустка.

From E. pass 'ts', Bilash, 1. c.

ПАСТУ́Х, пастушо́к: па́сти 'to herd'.

ПАТА́ТА BrazUk. 'potato', first recorded in the XX c. (JBR.-Arch.132). - Subst. рід бульвистої рослини, пор. Перша дивізія шкробала бараболлю, патати, мандьоку, тощо і то в строгім мовчанні. Ми при роботі ніколи не говорили і це залишилося зі мною по сьогоднішній день. /Праця, ч. 8 за 1931/.

From Port. batata 'ts'.

ПАХ!, interj. 'puff', ModUk. - Deriv. па́хкати, -ання, спaхнути. Syn. пих! РССтоцький 3, 167.

An old o/p. interj. РССтоцький, I. c.

ПЕ́ЗО, dial. also пез 'peso', ModUk.; BRu. пезо, Ru., Bu., Ma. пезо, Po.peso, etc. - Subst. монетна одиниця в Еспанії й півд. Америці.

From Sp. peso 'ts', the ultimate source being Lat. pēnsum : pendere 'to weight'.

ПЕ́ЙДА, also пей, пийда AmUk. 'pay', first recorded in 1915 (Bilash 490). - Subst. **ПЛАТНЯ**.

From E. pay 'ts', Bilash, 1. c. Koshelanyk 525.

896

пéйло, also **пйило**, **пйило**, **пйло** AmUk.
'pail', first recorded in 1915 (Bilash 491). -
Subst. **відро**.

From E. pail 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk
488, Royick 89.

пéкло : **пекті**.

пекті, Wd. **печи** 'to burn; bake, scorch; to
be hot', MUK.OUK. **печи**, OES. **пещи**, BRu. **пачы**,
Ru. **печь**, OCS. **pešti, pekъ**, SC. **pèci**, Po. **piec**.
Deriv. **вй-**, **за-**, **на-**, **під-**, **по-**, **про-**, **с-**пекті /ся/
печэня, **печэний**, **печэра**, **пич** Gsg. **пéчи**, **пич-**
ка, **печать**, **печатка**, **печаль/ний** /, **печеріця**;
FN. **Печэнка**, **Печенюк**, **Пецун** (Богдан 219). -
Syn. **палити**, **жарити**, **припика́ти**, **Деркач**²129.

PS. *pekti 'ts', IE. root **pekъ-, cf. Lith.
(metathetic) **kepti**, Latv. **sept**, Skt. **pácati**, Av. **pa-**
çaiti 'he cooks', Gk. **péssō/péttō** 'I am cooking',
etc., Pokorny 798, a.o.

пéнзель 'brush; pencil', ModUk., Po. **pen-**
dzel. - Deriv. **пéнзлик**. - Subst. **щіточка з**
ручкою до малювання.

From ModHG. **Pensel/Pinsel** 'ts', the ulti-
mate source being Lat. **penicillus/pinsellus** 'ts',
Brückner 402.

пéнь, Gsg. **пня** 'stump, tumb, trunk', MUK., OUK.
ts, OES., OCS. **pъnъ**, Ru. **пéнь**, Po. **pień**, known to all
all other Sl. - Deriv. **пнёвий**, **пняк**, **о-**, **під-**
пéнька. - Syn. **нижня частина стóвбура в**
дéреві.

PS. *pъnъ 'ts', IE. root **pin- 'piece of
wood', cf. Pokorny 830, Vasmer²3,233, a.o.

пéре- in such words as **пéредá/вá/ти**,
пéреймати, **пéрепрóд/ув/ати**, **пéреспáратися**,
пéретóплювати, **пéретравлювати**, **пéретрушувати**,
etc. - Syn. in some instances: **про-**.

PS *per- 'through, via', cf. ESSJ.1,163-169.

пéред 1. 'front, forepart', MUK., OUK.
пéредъ, OES. **прѣдъ предъ**, Ru. **пéред**, OCS.
prědъ, Po. **przód**. - Deriv. **пéредóк**, **пéредóвий**,
пéредній, **пéредувати**, **-ання**, **пéредняк**, - **Суи.**
лицевá частина, **сторонá**.

PS. *perdъ 'ts', being a compound of *per-
(see the preceding entry) and **-dъ** (particle),
cf. ESSJ.1,173.

пéред 2. 'in front of', known to all other
Sl.

PS. *perdъ, see the preceding entry.

пéред-3. prefix in such words as **пéред-**
бачати, **пéредбур'я**, **пéредвесняний**, **пéред-**
осінній, **пéреддéнь**, **пéредпліччя**, **пéредплá-**
та, **пéредплáчувати**, **-ання**, **пéредчасний**, **-но**,
пéредчуття, **пéредше**, **попéред**, **впéред!**

Etymology ts as in the two preceding entries.

пéрелюб see p.841,845.

пéремил : **Пéремилів**, **Пéремиль** see p.
841.

ПЕРЕМІШЛЬ, Wd. also **Перемішль**, GN. 'Peremyshl, Premysl (name of a WUk. city)'; МУк., ОУк. **Перемішль/1447-1492/**, оу перемішли/1390/; Ро. Przemysł. - Deriv. переміський, перемішлянин, -нка, перемішляк, -ячка, по-переміському, -ки; Переміщина, Перемішляни, перемішлянський; Перемішль-Засяння, перемішльскіи /1453/, оу переміскоѡ /1443-1446/, у Переміскоѡ/1408/, перемішльскіи /1366/, переміскоѡ волости /1349/... - премиски /1404/, премішлескыи /1422/... /ССМ.2, 138, 230/. - Syn. "Перемішль - західний бастион України" (title of a symposium, published in New York - Philadelphia in 1961, see below).

A special article on the origin and meaning of the name of Peremyshl was published by the present author in the symposium, quoted above, pp. 106-109; the following is its text:

Історично-політичне й економічно-стратегічне значення старого княжого міста **Перемішля** викликало здавна інтерес до його минулого. Не на останньому місці стояло теж і зацікавлення походженням та значенням самої назви **Перемішль**. Ономастичну літературу до половини 19-го ст. обговорив докладно А. Добрянський у статті „Відомість історическая о місті Перемішли і окрузі того же імені“ в календарі-альманахові „Перемішлянин на р. 1852“, **Перемішль 1852**, стор. 4 і д.¹ Згадавши коротко пояснення Длугоша („a Premislao fundata“), Сарніцького („Premisla nrbs... a Premislo duse ab ejusdem nomine denominationem sortita est“ - та ін., Добрянський подає своє пояснення:

„Ім'я звідки **Перемішль** отримав, чи від **Перемішля** князя, як кажуть одні, чи від слова »перемішляю«, як хоче преданіе людей, незвісно. Розказують, що коли жителі ново-заложеного міста радили, як би оно назвати, старенька якась жінчина сказала: »Мишль, не мишль, буде **Перемішль**« — і так зістало“ (стор. 4).

Кілька літ пізніше Франц Міклошич опублікував свою монументальну працю „Die Bildung der slavischen Personennamen“ vorgelegt in der Sitzung der Philosophisch-Historischen Classe am 11. December 1859, Denkschriften der Akademie der Wissenschaften, Wien, а н'ять літ пізніше другу: „Die Bildung der Ortsnamen aus Personennamen im Slavischen“, vorgelegt

in der Sitzung der Philosophisch-Historischen Classe am 2. Juni 1864, Wien.² В обидвох цих працях згадується особове імення **Перемисл** та похідна від нього місцева назва: (надсянський) **Перемішль**. Іншими словами вже в другій половині минулого століття назва **Перемішль** була в своїй основі вияснена в науковій літературі: є це понад усякий сумнів стара слов'янська назва, деривована від особової назви **Перемисл** при допомозі присвійного наростка -й (-жь), відомого поза цим у таких назвах, як **Ярославль** (від особової назви: **Ярослав**), **Дорогобич** (від ос. н.: **Дорогобит**³), **Перемиль** (від ос. н.: **Перемил**) і ін.

Всі пізніші дослідники, що займалися чи то місцевою назвою **Перемішль**, чи особовою назвою **Перемисл**, повторяли пояснення Міклошича, тільки вийнятковно вносячи деякі нові подробиці до справи. На дві речі — на нашу думку — треба б звернути окрему увагу під шим оглядом. По-перше на багатющій матеріал і його пояснення в праці В. Ташицького: „Najdawniejsze polskie imiona osobowe“, Polska Akademia Umiejętności. Wydział Filologiczny. Rozprawy T. LXII, Nr. 3, Kraków 1925 (тут мова виключно про особову назву **Перемисл**, поль. **Przemysł**). По-друге, на теорію А. Брюкнера, мовляв, назви осель із основною: ос. назва **Перемисл**, поль. **Przemysł** — це твори виразно західньо-слов'янського (в випадку **Перемішля** над **Сяном**: польського) походження.⁴

Коли до матеріалу й пояснень Ташицького не доводиться багато додати, чи справляти, то до погляду Брюкнера треба ставитися дуже критично і з великими застереженнями.

Насамперед етнографічно-мовне доквілля міста **Перемішля** було в старовину східньо-слов'янське, як це однозгідно стверджують українські, польські, російські й ін. вчені.⁵ Не можна отже припустити, щоб назва **Перемішль** із виразно українським вокалізмом (повноголосся), була західньо-слов'янського походження, чи повсталала на західньо-слов'янському (польському) ґрунті. Та крім цих етнічно-мовних аргументів, є ще й порівняльно-назвознавчі. Крім надсянського **Перемішля** на чисто-українській мовній території є ще місцевість **Перемішель** у районі Славути, Кам'янець-Подільської області, а теж є багато назв із приростком **пере-** (напр. **Перемиль**, **Перемилів**, **Перелюб**, **Перенятич**, **Переяслав** і ін.), чи теж із коренем **-мисл-** (напр. **Мислів**, **Мислятин**, **Мислятичі** й ін.). Крім цього можна тут пригадати придомок князя **Ярослава Галицького** — „Осмомисл“⁶ і з „Слова про Ігорів похід“, що в другому члені має слово **-мисл**. Так отже з чисто назвознавчих міркувань треба визнати особову назву типу **Перемисл** (а в слід за цим і похідні від неї) за спільне назовниче надбання слов'ян, а коли йде про надсянський **Перемішль** — за старе українське утворення, що своїми початками сягає до передісторичних часів. Треба теж підкреслити, що ця назва тільки й єдине в українській місцевій вимові зберігає стару свою форму в закінченні другої частини **-мишль**, що є правильний розвиток старої слов'янської сполуки **-ysl + jь**. В польській мові ми ожидали б теж форми **Przemyszl**,⁷ тим часом

від найдавніших часів маємо тут нову, другісну форму *Przemysł*, чи в латинізованім виді *Pr(a)emisia*.⁸ Це вказує на факт, що польська мова не за-свідчує ані сьогодні, ані в історичній перспективі первісної назви **Перемисля** й ставить під сумнів, чи вона первісно знала її взагалі, чи може перейняла її з української, польонізуючи приросток (пере- на *prze-*) та закінчення (-мишль на -*mysl*). Явище польонізації українських назв у Галичині загалом відоме, як ми це виказали в працях: „Zur Frage der zwischensprachlichen Beziehungen auf dem Gebiete der Toponomastie“, *Actes et memoires Premier Congres International de Toponymie et d' Anthroponymie*. Paris 1938, pp. 209-14, і „Nazwy geograficzne Wojkowszczyzny“, Львів 1939, ст. 197 і д.⁹ Отак не можна ніяк заперечувати східньо-слов'янського (українського) походження назви **Перемисля**, коли власне тільки українська форма цієї назви зберігає правильне органічно розвинене закінчення -*sl+ǰь*.¹⁰

Вище названі праці Міклошича розв'язують справу формального походження назв **Перемисл** (особи) й **Перемисль** (місцевості). Вони одначе не дають відповіді на питання: коли приблизно могла виникнути назва місцевості, яке значення особової назви — ймення, хто був носій цієї назви, серед яких обставин зродилася місцева назва, тощо.

На всі ці питання покищо не може бути однієї відповіді, вона може бути тільки здогадом, гіпотезою. Ані історія, ані археологія, ані мовознавство, чи ономастика не можуть (покищо) точно вияснити й подати переконливі факти, які свідчили б про одне чи друге. Під ним оглядом до сьогодні важать слова М. Грушевського: „... На жаль, наші відомості тут дуже короткі... ним (Перемислем, Я. Р.) літописи наші, навіть Галицька — займаються дуже мало. Судячи по знахідках предметів кам'яної культури, місцевість се була здавна залюднена; але з руських часів находок у ній доволі мало. Знаємо, що се була важна кріпость, ключ від Галичини від Заходу, на головнім шляху, що вів поперек Галичини...“ (Історія України-Руси“, т. II, Нью Йорк, 1954, стор. 461). Ніяких історичних, чи передісторичних свідчень про **Перемисла** — людину, з якою зв'язане повстання назви, не маємо. Немає теж якихсь рекордів про традицію, народне передання про цю особу. Міг це бути якийсь передісторичний князь, що був власником города й його оселю називали „**Перемисль город**“. Міг це одначе бути тільки перший поселенець у цій стороні — звичайний собі боярин **Перемисл** і його двір називали довколишні сусіди „**Перемисль двір**“. Термін „город“, „двір“ (а може ще й інші) зникли ще в передісторичну добу — так, як напр. „Львів город“ — „Львів“ уже в історичну добу — й залишилася тільки перша частина назви: „**Перемисль**“. Пам'ять про „**Перемисла**“ затратилася, осталася тільки сама місцева назва, як єдине (досі) свідцтво його існування. Аналіза самого ймення (так як і подібного „**Осмомисл**“) вказує на побажання батьків, щоб дитина була „непересічної мислі“, тобто розуму, щоб перевищала інтелектуальними вартостями всіх інших людей. Це одна гіпотеза. Не виключений одначе й інший здогад: носій цього ймення (князь, боярин, перший переселенець?), називався первісно інакше, в своєму житті одначе визначився непересічними умовами здібностями й докільля перейменувало його „**Перемислом**“, так як Яро-слава Галицького кілька століть пізніше „**Осмомислом**“. Так чи сяк: назва особи, від якої походить „**Премисль**“, інтелектуального забарвлення, свідчить про духові, моральні вартості її носія.

Коли йде про час повстання місцевої назви, то тут теж можна керуватися тільки здогадами. Одне певне, а саме, що вона рішуче давніша від перших історичних згадок про місто (т. зв. Несторів літопис під р. 981).¹¹ Своім характером ця назва належить до складених, отже до найстарших типів слов'янського назовництва, як і назви **Тустань**, **Переяслав** тощо. Того типу особові й місцеві назви сягають до праслов'янської доби в розвитку слов'янських мов і племен. Наявність назв типу **Перемисль** і по південному боці Карпат (напр. в Чехії), а брак їх на Балканах, може свідчити про пізньо-праслов'янське існування їх у слов'янському назовництві, тобто на терені слов'янської прабатьківщини між Дніпром і Вислою. Щойно після вимандрування племен, що з них повстали теперішні південно-слов'янські народи, отже після 6-го століття по Христі,¹² почалася продуктивність цього типу особових і місцевих назв на теренах старої слов'янської прабатьківщини. Отак можна прийняти з великою правдоподібністю повстання назви (назви, не оселі!) **Перемисль** на 6—7 стол. по Христі. Відступ 200—300 літ, що ділять початок назви від її першого літописного рекорду під р. 981, міг бути кистачальний для зникну другого члена місцевої назви: „город“, „двір“, тощо. Історичні свідчення знають цю назву власне без цих апелювативних складників, хоч з природи речі вони мусіли існувати в первісній формі назви.

Як сказано вгорі, всі подробиці про цю назву можуть мати виразно гіпотетичний, і покищо тільки такий, характер. Що залишається певне, то це можна схопити в ось-які ствердження:

1. Назва **Перемисль** — стара слов'янська назва, східньо-слов'янського (українського) походження.

2. Є це присвійна прикметникова формація відома поза цим у слов'янському (в тому й українському) назовництві.

3. Основа місцевої назви — особове ймення **Перемисл** — відноситься до наймаркантнішої постаті того місця й часу, коли надано назву оселі.

4. Місцева назва **Перемисль** рішуче старша, як перші згадки про неї в історичних джерелах (10 стол.).

5. Всі інші пояснення належать до т. зв. народньої етимології.

¹ Цю виписку, як теж і деякі інші матеріали автор статті завдячує проф. Б. Загайкевичеві з Розелл, Н. Дж., за що складає йому свою сердечну подяку. Матеріали друковані старим, т. зв. етимологічним правописом подано тут у сучасній правописній системі.

² Обидві праці передруковано в 1927 році в Гайдельберзі н. н. „Die Bildung der slavischen Personen — und Ortsnamen“.

³ J. V. Rudnyčukj: „Beiträge zur ukrainischen Ortsnamenkunde“, Zeitschrift für slav. Philologie, Bd. XIX, Berlin, 1944, S. 69—72.

⁴ Усно в дискусії з автором дня 27. березня 1938 в Берліні, а теж і в одній із праць, недоступній на еміграції авторів цих рядків.

⁵ Пор. М. Грушевський: „Історія України-Руси“, т. 1, стор. 485 і д. т. 2, стор. 461 і д., Нью Йорк 1954; Z. Stieber: „Polska i ruska nazwa Sanu“, Język Polski, t. 21, Kraków 1936, str. 172-4; Б. Л. Греков: „Киевская Русь“, Москва — Ленинград 1949, стор. 467; В. В. Мауродин: „Образование древнерусского государства“, Ленинград 1945, стор. 298 і ін.

⁶ Пор. автору статтю: „Чому Ярослав Галицький названий Осмомислом“, Життя і знання, Львів 1936, стор. 278-9.

⁷ Такі форми засвідчує напр. чеська мова для англійських чеських місцевих назв, пор. А. Профус: „Místní jména v Cechách, jejich vznik, původní význam a změny“, Praha 1951, str. 466-7.

⁸ На польську й латинську форму цієї назви багато прикладів знаходимо в різних томах видання: „Akta grodzkie i ziemskie z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego“ Т. I—XXV, Львів 1868—1935, passim, а теж у таких як: „Жерела до історії України-Руси“, т. II, Львів, НТШ, 1897, чи в повільних виданнях старих документів, напр. „Documenta Pontificium Romanorum historiam Ucrainae illustrantia (1075-1953)“, Рим 1953, passim.

⁹ Із терену Гуцульщини прикладів достачає Ст. Грабець у праці: „Nazwy geograficzne Huculszczyzny“, Prace opomastyczne PAU, nr. 3, Kraków 1950, str. 230 і д.

¹⁰ Близьке про це явище пише Ян Лось у своїй граматиці: „Gramatyka polska. Część I: Głosownia historyczna“, Lwów—Warszawa—Kraków, 1922, str. 175.

¹¹ Пор. М. Грушевський: „Історія України-Руси“, т. I, Нью Йорк 1951, стор. 485, 488.

¹² Пор. авторів „Вступ до слов'янознавства“, УВУ, Мюнхен 1948, стор. 66 і д.

ПЕРЕСЛАВ PN. 'Pereslav', see p.841.

ПЕРЕЯСЛАВ GN. 'Pereyaslav', OUK. Переяславль, Ru. Переяславль, Po. Perejasław. — Deriv. переяславський; Переяславські статті (договір) із 1654 року між козацькою старшиною й царським посольством О.Трубецького, „які обмежували автономію України“ (УРЕС.2,769) були уневажнені І.Вигівським (Гадяцький договір 1658) і війною з Росією (Конотопська перемога 8.7.1659), остаточно зліквідовані четвертим універсалом 22.I.1918 року в Києві. — Syn. Хмельницький.

GN. is an old PS. -j6 formation based on PN. Переяслав < PS. *Per-ję-slavb 'he who took over the glory', cf. Vasmer²³,241.

перкати́й, пиркати́й Wd. 'pug-flat-nosed; with straight horns', first recorded in the XIX c. (Желеховський 2,263); Po. (from Uk.) perkaty, pyrkaty (cf. M. Wojtyła-Świerzowska JP.60, 24-30). — Deriv. перко-, пирко-но́сйй, перко-пирко-ніс, FN. Перкалюк, Пиркалюк (Богдан 22I, 240). — Subst. кирпати́й; рога́тий.

According to Janów, JP.23,105-110, the word is to be considered a dial. deformation of the orig. кирпати́й ,q.v.; yet M. Wojtyła-Świerzowska, l.c., referring it to SC. prčav, prčast 'ts', Ma. prczy 'he puffs up', prczko 'self-praiser', etc., and Slk. prčiti se 'ts', reconstructs a PS. form *prčiti : prčati 'to puff up, to blow, raise' and derives from its root Po. pyrkaty // perkaty; see also кирпа.

ПЕРЛА, 'pearl', MUK. „Перло многоцінноє“ I646 Кири́ла Транквілі́она-Ставрове́цького. — Deriv. перлі́на, перлі́нка, перлі́нний, перлі́стий, перлі́тися, перло́вий, перлі́вка/перло́вка. — Syn. перламу́трове зе́рніо, що використо́вується як доро́гоці́нна прикра́са.

From ModHG. Perle or Fr. perle 'ts'.

пермі́т, also пі́рмит, пирмі́т AmUk. 'permit', first recorded in 1955 (Bilash 493). — Subst. перепу́стка, до́звіл.

From E. permit 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyuk 492, Royick 90.

пермі́тник AmUk. 'permittee' (permit teacher), first recorded in 1955 (Bilash 493). — Subst. лю́дина з до́зволом учите́люва́ти.

From E. permittee 'ts', Bilash, l. c.

ПЕРО́ feather', MUK., OUK. *пeрo*, known to all other ModSl. lgs. - Deriv. **пéрцe, пéркo, пeрoвий. Сyч.** роговe нaжкiрнe утвoрeння в птaхiв.

PS. *pero 'ts' connected with **пéрти**, q.v.

ПÉРСИК 'peach; nectarine', ModUK., Ru. ts. - Subst. **соковитий бвoч рoслини з рoдiни рoзoцвiтих; самé дéрeвo, Бoйкiв ЗI7.**

From MHG. persik (ModHG. Pfirsich) 'ts', Vasmer²³, 243.

ПЕРСТ arch. 'finger', MUK., OUK. *пeрcтъ*, OES. *пьрcтъ*, Ru. *пeрcт*, OCS. *пьрcтъ*, Po. *parst*, Cz., Slk. *prst*, UpSo. *porst*. - Deriv. **пéрcтiнь / пéрcтeнь, пeрcтeнeць, пeрcтeник, пeрcтaч**, Subst **пaлeць**.

PS. *pьrstъ 'ts' with no certain IE. cognates, cf. Vasmer²³, 244.

ПÉРТИ, пpу, пpеш 'to press', Ru. *пeрeтъ*, Po. *przeć*. - Deriv. **в-, ви-вiд-, зa-, пo-, пiд-пéрти/ся/, в-, ви-, вiд-, зa-, пo-пiд-пирати ся/, впéртий-тiсть, -тo.** - Syn. **тиснути, нéсти тягap; тiкати.**

PS. *pьrti 'ts', with no ultimate cognates in IE. lgs., cf. Vasmer²³, 240-241.

ПЕРУ́Н 1. 'lightning, thunderbolt', MUK. *пeрyнь* /XVII c. ЛСЛ. 168/, OUK. *пeрyнь*, BRu. *пpун*, Ru. *пeрyн*, Po. *piorun*, Cz. *perun*, SC. (deriv. only:) *perúnika*, Sln. (-:) *peruníka*. - Deriv. **пeрyнcький**, FN. **Пeрyн, Пeрyнiк/Бoгдaн 221/.** - Syn. **гpим.**

PS. *perunъ 'ts'; for details see the following entry.

ПЕРУ́Н 2. PN. Perun (Sl. god of thunder), MUK., OUK., OES. **Пeрoунъ** /XVI c./, **Пeрyнъ** /XV c./, **Пeрyнa / Пeрoунa** Asg./ XVI c. /, в **Пeрyнa /971/, ѿ Пeрyнa/945/, Пeрoунoмъ** Ёгoмъ Isg./907/. - Deriv. **Пeрyнoвий**; OES. GN. **Пeрyнa рънь.** - Syn. **/схiднo/слoв'янcький бoг дoщy, блiскавки й гpoмy, Слyм.6,334.**

Like the preceding entry this name derives from PS. root *per- : pьr- 'to strike, splinter', cf. Vasmer³², 246-247; in reviewing Vasmer's etymology of this entry in *Slavic Word* 11: 4, pp. 615-616 Roman Jakobson stated the following:

Perun is aptly regarded by Vasmer as a common Slavic god. Filipović's discoveries of further traces of *Perun's* worship among the Southern Slavs support this view (see *Glasnik Zemaljskog Muzeja u Sarajevu*, 1948, 63ff, 1954, 181f.). The connection of the OR place name *Peryn'* (cf. also Bulg. *Perin planina*) with *Perun* is corroborated by the recent discovery of the great pagan sanctuary in *Peryn'* near Novgorod (see *Kratkie soobščenija Instituta istorii material'noj kul'tury*, L, 192ff.). Furthermore, generations of linguists, from Grimm to Meillet and his followers, brought together the necessary material for elucidating the Indo-European ties of the Slavic god. The verbal root *per- meaning 'strike, splinter' and occurring either with or without the extension -k/-g- and followed by an *n*-suffix unites the Common Slavic *Perun* with the Baltic *Perkunas*, the Vedic *Parjanya*, the Norse *Fjörgynn*, the Al-

banian *Peren-dī* and the Hittite *Perun-* (see *Language XXX*, 356f.). The same root appears in the Latin *quercus*, name of the oak traditionally consecrated to this deity. The Greek *κεραυνός* is a rhymeword substituted for a tabooed **perauwós*. The communality of name and functions attached to this deity, along with striking correspondences in its worship, support the hypothesis that it is of Indo-European origin.

In the Slavic world, the name *Perun* presents a series of changes partly due to taboo: vowel alternation, suffixal variation, root reduplication, dissimilation of the liquids, etc. Cf. *Perušice* in the Novgorod Chronicle, *Porun* in the OR *Alexandreis*, the verb *poroprit'sja* in Russian writings attacking paganism; forms like *Perone*, *Prone*, *Porenutius* and even *Pripegala* in the Latin sources on the religion of the North Western Slavs; *Peron*, *Parom* in Slovak curses, *Perušan* in Bulgarian folklore, and finally, in Balkan folk magic, *Perperuna* with various modifications, e.g. *Preperuša*, *Prporuša*, *Preperuda*, *Papaluša*. An Old Russian sermon assigns to *Pereplut* the same ritual which is linked to *Peperuda* in Bulgaria: *Perun* becomes *Pereplut* by root reduplication and dissimilation (vowel—zero and *r—l*). It seems, moreover, that in his turn the bookman distorted the name for a derogatory pun connecting the deity with *plut* 'swindler'.

The Common Slavic **pergyni* 'wooded hill', reflected in OCS *prěgynja* and in Polish and Ukrainian toponymy, appears in OR as *peregynja* (or *beregynja*, distortion by scribes who linked it with *bereg* 'shore'). That these wooded hills were sacred is evident from the fact that the Christian preachers condemned their worship: *moljaščix čelověk rodu i roženicam . . . i mokoši i peregini i vsjakim bogom merz'kim trebam ne približajsja* (*FF Communications XLIII*, 305).

ПЕТЛЮРА FN. 'Petlura', see p.849.— Deriv. **петлюрівський, петлюрівець, -івка, петлюрівщина, петлюрознавство, "Петлюріяна"** - Syn. **Петлюра як символ модерного українства зображений у багатьох працях, напр. у новому виданні серії "Петлюріяна" ч. I, Вашингтон-Філадельфія 1981: М. Степаненко "Борець за ідеї української нації"; в короткому огляді можна схопити заслуги С. Петлюри ось-як:**

Українська держава періоду 1917-1921, беручи як хронологічну цілість всі три періоди її тягlosti у та існування (Центральна Рада, Гетьманська Держава, Директорія), армії — Наддніпрянська Армія УНР і Українська Галицька Армія — об'єднуються під верховним командуванням Головного Отамана Симона Петлюри, маючи один штаб. Узгідненою блискавичною операцією у боротьбі з червоною армією, яка панічно тікала і була розбита, було здобуто серце — столицю України, Київ 30-го серпня 1919 року.

Існувала густа мережа дипломатичних і консульських представництв іноземних держав в Україні та українських представництв за кордоном.

У час державности України існувала консульська сітка з 70-ти консульських установ, генеральних консулятів, звичайних тощо, які були призначені до 47 європейських та 23 азійських міст і місцевостей.

У той період державности України (1918-1919 р.р.) у Києві урядували дипломатичні представництва від 46-х держав світу. Українських дипломатичних товариств за кордоном було 35. Українську державу визнало 11 держав де юре, а десятич інших держав — де факто.

Крім відносно спокійного 7-місячного періоду гетьманської влади, більшість часу з періодів Центральної Ради і Директорії доводилося провадити у боротьбі з безнастанною агресією червоної Москви, з білою армією ген. А. Денікіна та анархічними отаманами — Н. Махном...

У наслідок чергової агресії червоної Москви на Україну переважачими силами, уряд і військо УНР змушені були в лютому 1919 року відступити з Києва до західних областей України. У липні 1919 року обидві українські армії — Наддніпрянська Армія УНР і Українська Галицька Армія — об'єднуються під верховним командуванням Головного Отамана Симона Петлюри, маючи один штаб. Узгідненою блискавичною операцією у боротьбі з червоною армією, яка панічно тікала і була розбита, було здобуто серце — столицю України, Київ 30-го серпня 1919 року.

.....
 Користуючися з ситуації, що склалася восени 1919 року на Правобережжі й півдні України, коли зав'язалася взаємна боротьба між білими і червоними російськими арміями, Голова Директорії й Головний Отаман С. Петлюра дав наказ головному ядру армії УНР піти збройним походом у глибоке запілля ворожих армій. Була створена Армія Зимового Походу з трьох груп, кількістю з 5,000 вояків, де головне командування очолював генерал М. Омелянович-Павленко, а дві інші групи — генерал О. Загородський та Отаман Ю. Тютюнник.

На армію було покладене завдання робити глибокі рейди у вороже запілля, нищити комунікації, склади, залізничні вузли тощо. Політичною метою цього походу було — продемонструвати серед населення України і перед державами Європи живучість Української

Державницької Ідеї. Похід було почато 6-го грудня 1919 року і закінчено після п'ятимісячного успішного рейду. Решта армії УНР змушена була перейти на терен Польщі...

Закінчилася епопея визвольної боротьби за Українську Державність мілітарною поразкою, але Уряд УНР і його військо не капітулювали перед ворогом, а далі готувалися до відновлення боротьби.

Симон Петлюра, що жив на еміграції в Парижі, був маршом небезпеки для червоної Москви. Во він ще за свого життя став Прометеем і легендою у свідомості українського народу. Він став персоніфікацією, уособленням ідеї Української Суверенної Державності.

As far as the etymology of the name Petlura is concerned the generally accepted hypothesis is that by V.Simovych deriving it from *Petr-ura : Petro; it was accepted by JBR., cf. OnUVAN.2,59-60, Shevelov 640, a. o. - In 1979 V.Chaplenko advanced an Adyge-theory according to which Petlura = petsiure ' a man with a long nose', cf.

з адигейського „пеціуре” - великий, гострий ніс. (Канадійський Фармер - Вільний світ ч. 41 за 1979).

In reply to this JBR. in his article in America, No. 168, Philadelphia 1979 wrote as follows:

Це правда, що поважні мовознавці (включно з Сімовичем) пояснювали пояснюють і будуть пояснювати цю

Він був смертельною небезпекою для червоної Москви на випадок міжнародних ускладнень чи війни. Тому Москва відрядила до Парижу Шльому Шварцбарда, в минулому контрабандита і кримінального злочинця, з дорученням фізично знищити С. Петлюру; 25-го травня 1926 року в Парижі, на вулиці Расіна, серед білого дня Ш. Шварцбард сімома кулями вбив С. Петлюру. Окультивно, і життєво, і словотворно, знаменним є те, що слова Петлюра і Україна складаються з 7 літер. Стріляючи в С. Петлюру, вбивця стріляв в Україну....

(С. Байбак
Вільна Думка, Лідкомб,
за 1979 р.)

назву, як відподібнену формі українського *„Петрури”, що всі інші пояснення належатимуть до „псевдологій”,

тобто до довільних мовних спекуляцій, оснований на штучному зіставленні звуків з тією, чи іншою мови. Про ці справи я докладно пишу в своєму етимологічному словнику, том II, ст. 292-301.

Недавно вийшла праця Юрія Шевельова п. з. „Історична фонологія української мови” (по-англійськомu). В цій праці автор пояснює назву „Петлюра” теж із „Петрури”, отже від „Петра”.

In a postscript to this article B/ohdan/ R/omanchuk/ tried to advance a third etymology connecting Petlura with петлювати/питлювати 'to bolt, sift', viz.

На мою думку... походження назви Петлюра від Петрури таке ж неперконливе й штучне, як адигейська теорія Чапленка. Помому цю назву найпростіше і найприродніше виводити від дієслова „петлювати” (у вимові „питлювати”) що означає молоти зерно пшениці на найкращу білу муку. Млинський камінь який млов власне, петлював душу (як танцюра, міже швидко обертався і від того обороту виходила пет-

Після цього немає вже сумнівів, що поважні мовознавці, починаючи з В. Сімовича, а кінчаючи на Ю. Шевельову, правильно виводять назву Петлюри з українського матеріалу, а не з адигейського словника. Здається, що після виходу книги Шевельова, що вияснює походження й історію української фонології взагалі, всякі теорії про її адигейське коріння належатимуть до літературних фантазій.

лювана мука (борошно), з якої пекли білий хліб, а з непетльованої муки пекли разовий хліб темніший і „грубший”, бо й мука разова була не така тоненька, як петльована. Потім дієслово петлювати стало метафором — про людину, що скоро говорить казали, що вона меле або петлює язиком, як у млині питель (камінь, що петлює). І з того пішло слово „петлюра” (як танцюра, міже швидко обертався і від того обороту виходила пет-

Unfortunately, this etymology has very little chance to survive both from the onomastic (formal) and semantic reasons.

ПЕТРО́ *PN.* *Petro Petri*, МУК. Пётръ (1627 Беринда), Петра, *Пет(т)ра*, Петра G sg. (1484 Пом'яник), ОУк. *АѢ? У КФ* престаивн рабъ *БН* ПОДЪНАКЪ ПЕТРЪ (XIII с.), ГН помозн рабоу своему Петру Феодулоу (XII с.), (К Соф. графито); Ru. Петр. -

- *Джш.* Петрович, Петрівна, Пётрик, Петрунь, Петруньо, Петрусик, Петрусь, Петрусичок, Петрухно. -

- *ГН* Петрачѣнко, Петрачук, Петрак, Петра́н, Петра́нх, Петраш, Петрашѣнко, Петрашук, Петращек, Петрашко, Петрашок, Петрашин, Петрасяк, Петра́жник, Петра́жник, Пётренко, Пётреняк, Пётрив, Пётривський, Пётрийчук, Пётро́, Петро́цьський, Петро́няк, Петро́няк, Петро́сь, Петро́сьяк, Петро́в, Петро́вський, Петро́вич, Петро́вий, Петро́енко, Пётруга, Пётрук, Пётрукевич, Пётрух, Пётруха, Пётрухевич, Пётрун, Пётрунь, Пётруна, Пётрунчак, Пётруневський, Пётруневич, Пётрунько, Пётруня, Пётруняк, Пётрусь, Пётручківський, Пётрусѣнко, Пётруш, Пётрушѣнко, Пётрушѣвський, Пётрушѣвич, Пётрушак, Пётрушка, Пётрушок, Пётрусів, Пётрусяк, Пётрусик, Пётруняк, Пётруця, Пётрич, Пётрича, Пётричальський, Пётричѣнко, Пётричка, Пётричко, Пётричук, Пётрицький, Пётрига, Пётрига, Пётригура, Пётрик, Пётриків, Пётриківський, Пётриляк, Пётрин, Пётрина, Пётринчук, Пётринка, Пётринко, Пётринюк, Пётришѣнко, Пётришак, Пётришкевич, Пётришин, Пётряк, Пётула, Пётушук, Пётях, Пёттик, Пётяк (Богдан 222, 223). -

- *СН.* Пётриківка, Пётривське, Пётровське, Петроград, Петродворець, Петропавлівка, Петропавловськ, Петрос. -

- *SUBST.* МУК. *ōpōka* *ōpōki* зрѣ Кісѣ: *CV:* Пётръ, *ѣ:* *камень мѣ* : Твёрдость. 1627, Беринда.

FROM *Gk. Pétros* : *pétros* 'stone rock' THE ULTIMATE SOURCE BEING SAID TO BE FROM ARAM. Керна, *Клещи 2*, 1167, Петровский. 178. /T.S.I.

ПЕТРУ́ШКА, *Petroselinum sativum*:parsley', МУК. петрушки Gsg. (XVII с. Гентаглот 25), петрушку (1747 *Интермедіі*), Ru. петру́шка, Po. *pietruszka*, Cz. *petržel*. - Deriv. Wd. петрушкувати = продавати петру́шку. - Syn. городня рослина родини зонтичних, служитъ для приправи страв і в медицині.

From Po. *pietruszka* 'ts', the ultimate source being Lat. *Petroselinum*/Gk. *petrosélinon*, Miklosich 245, Brückner 412, Vasmer²³, 253, a.o.

ПЕЧА́ЛЬ 'despair', МУК., ОУк., OES. печаль, Ru. печаль, OCS. *pečalj6*, Bu. печал. - Deriv. печальный, /o/ печалити, опечалений, печалуватися, -ання. - Syn. великий смуток, журба; клопіт.

PS. * *pečalj6* < * *pekělj6* 'ts', root * *pek-* ts as in *пекти*, q.v.

ПЕЧА́ТКА, печатъ : *пекти*.

ПЕЧЕРИ́ЦЯ : *пекти*.

ПЕЧІНКА : ПЕКТІ.

ПИВО : ПИТИ.

ПИЛИП, arch. ФИЛИП PN. 'Philip', MUK.
 Філіппз (I627 Беринда), Ru. Филипп,
 Филиппий, Po. Filip. - Deriv. Пилипович,
 Пилипівна; FN. Пилипенко, Пилипович, Пи-
 липівський, Пилип'як, Пилип'юк, Пилип-
 чак, Пилипів, Пилипник, Пилипа, Пили-
 пан, Пилипчук, also: Филип, Филипак, Фи-
 липів, Филиповський, Филипович, Филип-
 чак, Филипчук, Филиппин, Филиппинин, Фи-
 филп'як (Богдан 67, 239). GN. Пилип-
 че; Rel. Пилипівка. - Subst. конолюб; MUK.
 Конелюбелцз, Беринда I627.

From Gk. Filippos 'fond of horses',
 Klein 2,1173, Петровский 222, a.o.

ПИР 'fiest, banquet, regale', MUK., OUK.
 OES. пиръ, Ru. пир, OCS. pirъ, SC. pîr, Sln.
 pîr, Bu. пир - Deriv. пирувати, -ання, пи-
 рувальник, -иця, here: пиріг, пиріжок,
 пиріжечок, пиріжковий, пиріжний, -ик,
 пироговий, пирожитися, пирожне, -ниця;
 пиріще. - Syn. учта, бенкет.

PS. *pirъ 'ts', being a deriv. from
 ПИТИ 'to drink' - suffix -rъ.

ПИРІГ see the preceding entry.

ПИТАТИ 'to ask, question', MUK., OUK., OES.
 питати, Ru. питать 'to torture', OCS. pytati, Po.
 pytać 'to ask', known to other Sl, - Deriv. ви-
 за-, по-, с-питати, -ання, запит, питаль-
 ний, -ик, запитник, etc. - Syn. зверта-
 тися до ко́го за вістками, інформаціями,
 довідками.

PS. *pytati 'ts', IE. root **pūt-'to think',
 cf. Lat. putō, -āre 'to think', ToA. put-k 'ts',
 Vasmer²³, 421, Brückner 450, a.o.

ПИТИ 'to drink', MUK., OUK., OES. пити, Ru.
 пить, OCS. piti, Po. pić etc. - Deriv. ви-, за-
 до-, під-, по-, про-, с-пити, ви-, за-, до-,
 під-, по-, про-, с-пивати, -ання, випивка, на-
 питок, пиво, пивний, пивниця, питво, питець,
 etc. - Syn. ковтати якунебудь рідину.

PS. *piti, IE. **pī-tī 'ts', root **peī-:
 **poi-, evidenced in ПОІТИ 'to offer drinks',
 напій 'drink', etc., Trautmann 228, Vasmer²³, 269,
 a.o.

ПИ́ХА 'pride', known to other Sl. as well,
 -Deriv. пишний, пишатися, пишатий, -тість, -то,
 пишовитий, -тість, -то; пишномовний, -ність,
 -но, пишнота, etc. - Syn. гордість, зарозумілість,
 знайство.

PS. *pyxa 'ts' being an apophonic form of
 пухнути 'to swell'; according to Brückner 449
 it is related to бухати, бухнути, see бух!
 cf. also Vasmer²³, 421, Trautmann 233-234,
 a.o.

ПІВ 'half', MUK., OUK., OES. полъ, OCS. polъ, known to all other Sl. - Deriv. **половина, півтора, -ри, півтретя, півчверти, півп'ята, -півкуля, півмісяць, - півсвіта, піврік, півріччя, півліха, півслова, півсотня, півцінь, ітд.**; here: **полудне, полупанок, полукіпок, полудрабок, ітд.** - Syn. **одна з рівних (однакових) частин.**

PS. * polъ 'ts' with doubtful IE. affiliations, e.g. Alb. palë 'side, division', cf. Vasmer²³, 306.

ПІД prp. 'under', MUK. пудъ, подъ, OUK., OES. подъ, known to all other Sl. - Deriv. **піді, підо, поід.** - Syn. **нижче чого, на споді, внизу.**

The word is generally considered an extended PS. *po- by the suffix -dъ, cf. (extensively:) ESSJ.1, 192-198.

ПІД- prefix in such ModUk. words as **підважити, піддати/ся/, піднести/ся/, підперезати/ся/, підсіловати/ся/, підсикати, підсистема, підвладний, підпорядкований, підчищений, підфальшований, підшиття, підтан/и/ки, підтанці, підсовітський, під'яремний ітд.**

PS. *pod- see the preceding entry.

пикада BrazUk. 'path cut through the woods', first recorded in 1926 (Карманський 10). - Subst. **прорубана стежка в гущавині ліса.**

From Port. picado 'ts'.

ПІЛЬГА 'relief' : **по+льга:лєгкий.**

пінац, also **пінас** AmUk. 'peanuts', first recorded in 1933 (Bilash 498). - Subst. **земляний горіх, арахіс.**

From E. peanuts 'ts', Bilash 1. c., Koshelanyk 98, Royick 89.

пінсєтія, also **пойнсєтія** AmUk.

'poinsettia : Euphoria pulcherrima', first recorded in 1949 (Winnipeg JBR.). -

Deriv. пінсєтка, пінсєтієвий. - Subst. Різдяна квітка, О. Кордуба Ільяшенко, Жін. світ, Торонто, 3/1981, 13.

From E. *poinsettia* 'ts', named after J.R. Poinsett (1799-1851), Am. diplomat in Mexico, Klein 2, 1207.

Cf.: Мехіко, звідки походить ця рослина, і де вона росте дико, ще королі Ацтеків (стародавніх жителів Мехіко) плекали її при дворах, як символ чистоти і непорочності. Місцеві жіндіяни називали її Cuetlaxachitl і виробляли з прицвітників червоно-пурпурову фарбу, а з соку рослини виготовляли ліки на простуди.

Різдяна квітка дістала свою назву від прізвища першого американського амбасадора до Мехіко Роберта Пойнсєтта, який привіз її до США в 1825 році і від тоді почали її тут плекати.

Назва Пінсетія закріпилася серед народів, що говорять англійською мовою.

Звичайно сучасна Пінсетія, яку ми бачимо, своєю якістю багато відрізняється від тої, яку, у свій час, привіз до США Poinsett. Науковці генетики за минулий час добре попрацювали і вивели багато високоякісних довгоцвітучих сортів (cf. Кордуба Ільяшенко, *л.с.*)

пін'ю́р, пін'ю́р/к/а. *BrazUk.* 'pine-tree', first occurrence in 1926:

З могутніх пін'юрових пнів

Ріс храм на Божу хвалу (Карманський 17);
пін'юрина (1984); cf. : В нашій колонії є багато пін'ю-
Subst. сосна́. рів, дерева і різні ябка. Вона назива-
ється Барракас. (1984)

From Port. pinheiro 'pine-tree' .

ПІТ, Gsg. **пóту** 'sweat, perspiration', *MUk.* **потъ** (XVII c. *ЛСЛ* 189), *OUk.*, *OES.* **потъ**, known to all Sl. - Deriv. **пітний**, **потітися**, **с/пóчений**.

Syn. прозба́ра рідина́, яка виділяється на-
звєрх особливими підшкірними залозами, *Слум.*
6, 546.

*PS** **potb** < **poktos* 'ts', IE. root ***pokh-* :
***pekh-* contained in **пекти́**, *q.v.*

ПІЧ : **пекти́**.

план, планувати → **плян, плянувати**.

ПЛАСТ¹ "layer; stratum; bed, seam, pan",
MUk., *OUk.*, *OES.* **плагтѣ**; *BRu.*, *Ru.*, *Bu.* **пласт**,
Slv. **plást**, *SC.* **plást**, *Cz.*, *Slk.* **plást**, *Pol.*, *Urb.* **o.**
plast. - Deriv. **пласти́на**, **пласти́н/оч/ка**,
пласти́нковий, **пласти́нчатий**, **-ти́сть**, **плас-**
тинча́стий, **-ти́сть**, **пла́стир**, **пласово́ць**,
пласови́й, **пластувати**, **-ання**, **пластун**,
-ський. - *Syn.* суцільний шар якої-небудь
однорідної маси; горизонтальна, ущіль-
нена маса осадової гірської породи; шар
снігу, (за:) *Слум.* 6, 564.

PS. **plastb* 'ts', IE. root ***plāt-: **plāt-:*
***plōt-: **plāt-*, cf. *Lith.* *plōtyti* 'to stretch',
Arian **pleth-* 'ts', *Arm.* *lain* 'broad', *Gk.* *platýs*
'ts', *plátanos* 'platane', *Lat.* *planta*, *Cymr.*
lled, *Corn.* *les*, *Bret.* *let/led*, 'broadness', *OIr.*
leth 'side', *OHG.* *flādo* 'offering-cake', *MHG.*
vlade 'broad, thin cake', *ModHG.* *Fladen* 'flat
cake', *Du.* *vlade vla* 'pancake', *MidE.* *flaPe* 'ts'
(cf. "Pre-Teut. *platan-* or *plathan-* would have
to be assumed, perhaps with the primit. sence
'surface, flat thing'", *Kluge* 89); *Trautmann* 222,
*Vasmer*²³, 273, *Pokorny* 835, a.o.

ПЛАСТ² *Wd.*, *AmUk.*, *AustrUk.*, *BrazUk.*, *ArgUk.*
'Plast' - scouting-like youth organization in
West-Ukraine and the Uk. diaspora; *ModUk.* -
Deriv. **пласови́й**, **пластун-ка**, **пластунсь-**
кий, **пластувати**, **від-, за-, по-пластувати**,
-ання. - *Syn.* організація молоді на скав-
тінгових основах.

Akin to the preceding entry with special-
ized semantics: 'an elitarian social layer of
the Uk. youth'.

ПЛАТА 'payment, reward', МУК. плата, ОУК., ОЕС. платеж, Ru. платеж Po./za/plata. - Deriv. запла́та, підпла́та, допла́та, плати́ти, в-, ви-, за-, від-, по-, при-, с-плати́ти, в-, ви-, від-, за-, по-, при-, під-, с-плачува́ти, -ання, платні́сть, платня́, платни́й, -ник, -ниця, платі́ж, -ний. - Syn. винагорода за пра́цю, прислу́гу то́що.

PS. *plata 'ts', related to **пла/ст** 'lacet', IE. root **/s/p/h/el- 'to split' cf. Pokorny 985-987, Brückner 420, a.o.

ПЛЕМ'Я 'brged; tribe', МУК., ОУК., ОЕС. пле́мя, known to all other Sl. - Deriv. пле́мні-ний, пле́мніник | пле́м'я́ник | dial. пле́мня́ник, пле́мні́ниця, -ичко. - Syn. рід, ко́дло.

PS. *plemę 'ts', IE. **pled-men, root **ple-^{xx} 'to beget; produce', Бурячок 73, Тру-бачев 1, 14, a.o.

ПЛЕНТАТИСЯ, Wd. also **ПЛЬОНТАТИСЯ** (Стрий) 'to rove around', first recorded in the XIX c. - Po. platać się. - Deriv. **ПОПЛЕНТАТИСЯ**, **ПОПЛЕНТАЧ**. - Syn. **ІТИ**, **ЇХАТИ**, **ПЕРЕСУВАТИСЯ ПОВІЛЬНО**, **ЧЕРЕЗ СИЛУ**, Служ. 6, 575.

According to Shevelov 141 deriv. from **ПЛЕСТИ** 'to twist' with a "later irregularity in nasality"; yet, as indicated by **ПЛЬОНТАТИСЯ**, the Uk. word might be well considered as a Po. loanword, cf. Richhardt 88, Brückner 417.

ПЛОТЬ arch. for **тіло** 'body' from OCS. plotb 'ts'.

ПЛУТАТИ from Po. platać 'to mix up', see **ПЛЕНТАТИСЯ**.

Плюмерія AmUk. 'plumeria', first recorded in 1970 (JBR.). - Subst. **рід квіт-тійстої рослини тропічних країн**.

Plumeria, Hawaii's favorite lei flower, was actually misspelled when it was documented. A French botanist named Plumier discovered the plant.

When the finding was recorded, it was written erroneously as **Plumeria** instead of **Plumier**, after its discoverer. The mistake was never corrected and the flower remained **Plumeria**.

In Hawaiian, the name for **Plumeria** is **pumeli** or **melia**.

In Ceylon and India, where the beautiful flower grows extensively, it is referred to by its romantic name of "frangipani." It blooms in the spring.

There are different types of **Plumeria**, and many bloom right here in Hawaii.

The most popular type of **Plumeria** used for making leis in the islands is the **P. obtusa**, which is a white flower with a yellow center. Although it is not the most colorful example of the species, it is definitely the most fragrant.

The **P. obtusa** is the Singapore **Plumeria**, but it is also American in origin. (JBR. Arch. 133).

ПЛЮЩ 'ivy', ModUk., Ru. ts, SC.pljust,Plb. pl'aust'. - Deriv. **плюшовий**. - Syn. **повзуча рослина, що чіпляється за опору, по якій в'ється, Слум.6,601.**

A voiceless form of **блущ**, q.v.

ПЛАН, SovUk. **план** 'plan', first recorded in the XIX c., known to all other ModSl. lgs. - Deriv. **плянувати, -ання, ви-, за-, по-плянувати, -ання, пляновик, пляновий, сплянований, -ність, плянувальний, -ик, -иця.** - Syn. **задум, проєкт.**

From ModHG. Plan 'ts', РССтоцький 4,209.

Плясо фіхо ArgUk. 'fixed term certificate' first recorded in the XX c. (JER.Arch.133). - Subst. **термінова пози/чка, нор.**

«Плясо фіхо» — це річ добра,
Ще й дуже практична —
Чи на місяць чи на два
Все добре платиться.

/Українське слово, ч.11 за 1981/.

From Sp. **plazo fijo** 'ts'.

ПЛЯТОН, **Платон** see vol.2,845.

ПНЕВМОНІЯ ModUk.;

нюмбнія, also **нюмонія** AmUk. 'pneumonia' first recorded in 1971 (Koshelanyk 447). - Subst. **запалення легенів.**

From Lat.pneumonia, the ultimate source being Gk.pneumonia 'disease of lungs'.

ПО prp. 'after; according to', MUk., OUk. OES. ts, known to all other Sl. - Deriv. **попід, позад, помімо,** etc. - Syn. **після.**

PS.*po 'ts', extensively treated in SESSJ. 1,178-192.

ПО- prefix in many ModUk., OUk. words as **попід, поза/ді, поперед/у,** and futhermore: **подати, пододавати, полічити, попонавигадувати,** etc.

See the preceding entry.

ПОВОРО́ЗКА : **вересло́.**

ПОЗУ́МЕНТ, dial. **брузу́мент** 'lace, galloon', ModUk.; Ru. (since 1706) **позу́мент.** - Subst. **гаптована сріблом або сухозліткою тасьма для оздоблення одягу, м'яких меблів і т.ін., Слум.6,828.**

From ModHG. Posament 'ts', the ultimate source being Fr.passement 'trimmings', Matzenauer 272, Klein 2,1136, Vasmer²³, 303-304, a.o.

ПОІ́НШАТИ : **і́нший.**

ПОЇ́ЗД : **ї́здити.**

ПОЇ́М - пої́сти : **ї́сти.**

ПОЇ́ХАТИ : **ї́хати.**

**ПОЛЕТІКА - назва гори на границі
Аляски й Британської Колумбії в
Канаді й США, OnUVAN 2,61.**

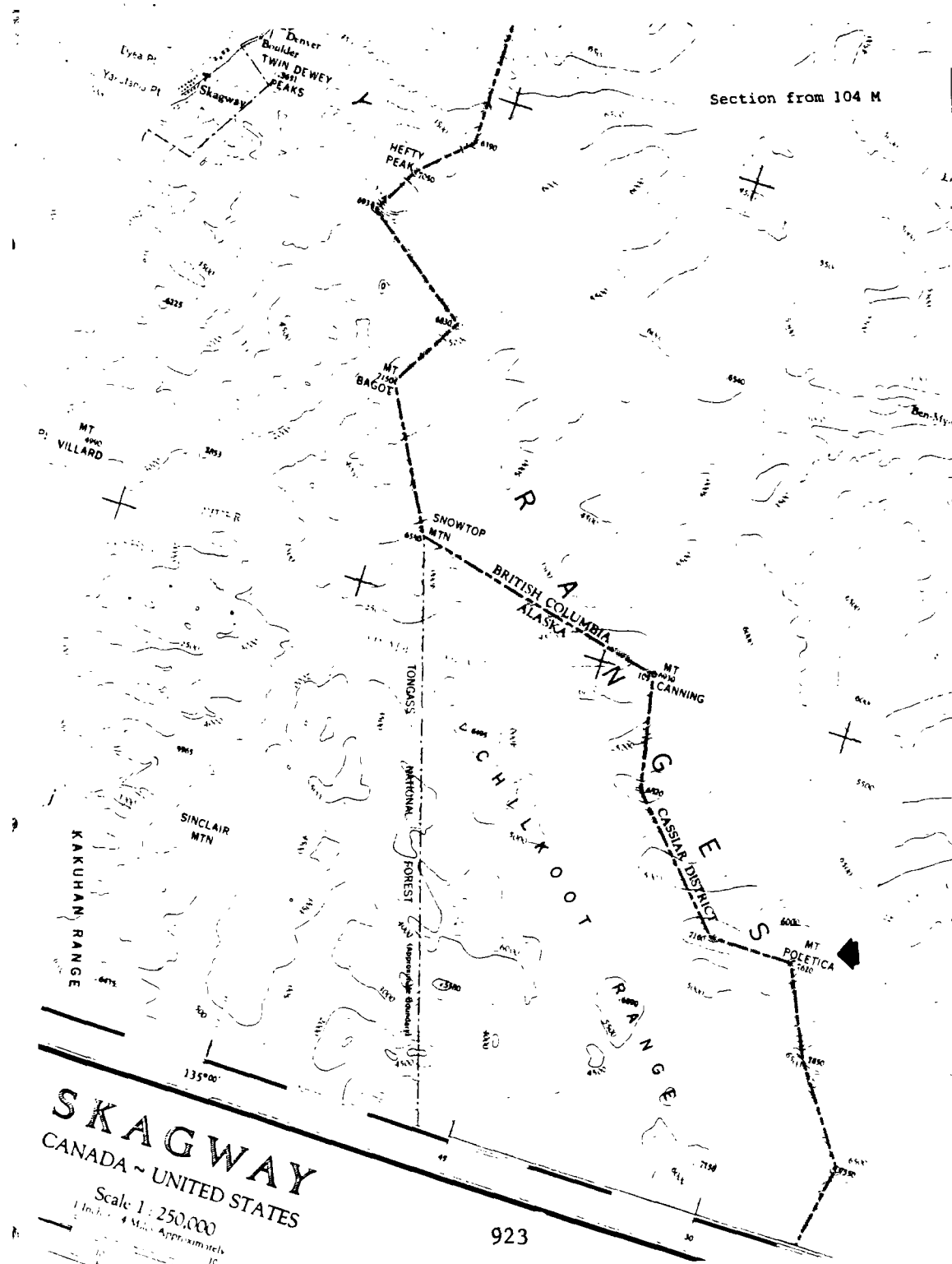
The oronym *Mount Poletica* is on the boundary of Alaska and British Columbia. With an elevation of 7,620 feet, it is located 11 miles southeast of Mount Canning at 59° 07' 55" N, 134° 29' 00" W. Mount Poletica does not present any difficulty in its explanation. According to Orth it was "named in 1923 by Lawrence Martin for M. Pierre de Poletica, Russian minister to the U.S. and a plenipotentiary in the Alaska boundary negotiations with Great Britain in 1824".¹

Mount Poletica, as a geographical name, belongs to the category of "transferred place names", like *Vancouver* (: surname Vancouver), *Mackenzie River* (: surname Mackenzie), *Bering Strait* (: surname Bering), and further *St. Boniface*, *St. Agathe*, *Olha*, *Ignace* and many others.²

The surname *Poletica* requires a dual explanation: its etymology and the significance of its bearer, which led to his posthumous recognition in naming a geographical feature in North America after him.

The name *Poletica* is doubtlessly of Ukrainian Cossack provenance. It must have been a jocular nickname of a Cossack gifted with diplomatic qualities in politics, in addition to his intellect, but never recognized in recorded history. Nonetheless, the name testifies to the intellectual qualities of its original bearer, which are essential for the designation of "Political man". As far as the name *Poletica* is concerned, the original 'i' is substituted (Політика 'politics') by 'e' perhaps under the dialectal identification of the lowered i > y > e under the influence of the stress. Another possible explanation: Полетика derives from Полѣтика with artificial "knyzhne" (book) reading of ѣ like e. In both cases the name is a unique creation in the Ukrainian language, its ultimate source being Greek *politikos*, "political".

More fascinating than the derivation of the name is the history of its bearer, Petro Poletica. As is known from other sources³ Petro Ivanovych Poletica (in diplomatic and scholarly documents known in the French form of Pierre de Poletica) was born in 1778, the son of a Ukrainian doctor. His father, Ivan Andriyovych, one of the first Ukrainian professors in medicine, lectured at the University of Kiel, Germany and other institutions of higher learning in Europe. He came from a distinguished military family known as "bunchuzhkovoe tovarystvo". Petro's cousin, Vasyly (1765-1845),

son of Hryhorij, was a collector of documentary materials dealing with the history of Ukraine in the sixteenth to eighteenth centuries, and author of works in this field. He and his father are credited with the authorship of the History of Rus' (O. Lazarevskyj, L. Maykov, M. Hrushevskyj, E. Onatskyj, et al.).

Petro Poletica was a diplomat in the service of Russia. His first known professional assignment was with the diplomatic mission at the Kingdom of Naples. The proposal to go there was made to him by Prince A. Chartoryski, the Minister of External Affairs in St. Petersburg. The Neapolitan mission was headed by Poletica's friend, Dmytro Pavlovich Tatischev, with whom he travelled to Italy via Kiev, Dubno, Radyvyliv, Lviv, Olomouc, Brno to Vienna. Further details of this journey and his impressions of it are unknown as for some reason Poletica's further memoirs in this respect remained unpublished.

In 1808 Poletica became a counsellor of the Russian legation in Philadelphia. In 1811 he had a similar position at Rio de Janeiro, Brazil and a year later in Madrid, Spain. From 1817 he held the post of secretary of the Russian legation in the United States. In 1819 he replaced Andre Dashkow as charge d'affaires and Consul General. He was known as a competent diplomat of long experience and was greatly interested in art and literature, becoming the intimate of such men as Pushkin, Karamzin, and Zhukovsky. In Washington he was a busy, bustling figure. John Quincy Adams found him too inquisitive, likely to be "troublesome", and somewhat prejudiced against the United States.

- 1 D.J. Orth, Dictionary of Alaska Place Names. Geological Survey Professional Paper 567. U.S. Government Printing Office, Washington, 1967, p. 765. Orth has Pierre de Poletica, decisions of both the U.S. and Canadian authorities refer to him correctly as Poletica.
- 2 Cf. J.B. Rudnyckyj, Canadian Place Names of Ukrainian Origin. Onomastica 2, Winnipeg 1951, pp. 11-12; and Studies in Onomastics: II Toponymy. Onomastica 15, Winnipeg, 1958, p. 9
- 3 M. Huculak, A Ukrainian, Pierre de Poletica, co-Author of the Canadian-Alaska Boundaries. Shevchenko Scientific Society. Ukrainian Studies, Vol. 24, Toronto, 1967.
M. Huculak, When Russia Was in America. The Alaska Boundary Treaty Negotiations, 1824-25, and the role of Pierre de Poletica. Mitchell Press Limited, Vancouver, 1971.

ПОЛОЗ, dial. БОЛОЗ 'sledge-slide, skate, patten; boa', ModUk. , known to all other ModSl. - Deriv. ПОЛОЗОК. -Syn. ОБІД; ЗМІЯ.

PS.*polzъ 'ts' with no certain IE. correspondences.

ПОРОТИ 'to undo; to rip, unstitch, unpick' dial. 'to make love (about males)'; МУК., ОУК., ПОРОТИ, known to all other ModSl. - Deriv. ВІЙ-, ВІД-, ПО-, РОЗ-ПОРОТИ, РОЗПІР/КА/. - РОЗРІЗУВАТИ ТЕ, ЩО ЗШІТЕ.

PS. *porti 'ts', IE.root**per-, cf. Gk. peirein 'to pierce through' ; Trautmann 206, Vasner²³, 332, a.o.

ПОТОМОК 'descendant', МУК. ПОТОМОКЪ (1582, 1687 Бурячок 64); РО. РОТОМЕК. - Deriv. ПОТОМНИЙ, ПОТОМСТВО. - Syn. НАЩАДОК, МУК. АНТА... АЛБО ПОТОМСТВО, Беринда 1627.

According to Бурячок, l.c., the word is derived from adv. ПОТЪМЪ by suffix -окъ >-ок.

ПОЧАТИ 'to begin, start', МУК., ОУК. ПОЧАТИ, Ru. НАЧАТЬ, OCS. НАЧЕТИ, НАЧЕНО, Po. ПОСЗАС, etc. Deriv. ПОЧАТОК, НАД-, РОЗ-ПОЧАТИ, НАД-, РОЗ-ПОЧИНАТИ, ПОЧИН/АННЯ/. - Syn. ЗАПОЧАТКУВАТИ, ЗАІНІЦІЮВАТИ.

PS.*po-/na-četi, -čeno 'ts', IE.root**ken-; kon-, cf. КІНЕЦЬ ; Pokorny 563-564.

ПРА- prefix in such words as прабаба, прадід, прамати, прародич, праїндоевропейський, праслов'янський, праукраїнський, прагерманський, прамова, etc.-
Syn. (rare) прото-.

PS.*pra- corresponding to *pro-, cf. (extensively:) ESSJ.1,205-210.

ПРАВ, ПРАВІЙ 'right', MUK., OUK., OES.
правий, known to all other Sl. - Deriv.
п^ра^вд^а, п^ра^вд^лів^лий, справувати/ся/,
в^ла-, на-, по-, с-правити/ся/ ітд. -
Syn. некривий, протилежний лівому.

PS.*pravъ/jb/'ts', IE.**pro^u-os/**pro-
bh^hos'ts', Vasmer²³, 352, a.o.

ПРАВДА, ПРАВИЦЯ : пр^рав/ий/.

ПРАЇЦІ 'syphilis', ModUK., BRU.
п^ра^нц^ы, Ru. dial. п^ра^нец (Vas-
mer²³, 353). - Subst. "с^рп^ранц^уз^б-
ка недуга" - с^іс^ріліс.

From Du. frans 'French',
Vasmer, l.c.

ПРИ 'at; by', MUK., OUK., OES. ts,
known to all other Sl. - Syn. (rarely:)

PS.*pri 'ts', extensively treated in
ESSJ.1,210-215.

ПРИ- prefix in such words as при-
борк/ув/ати, приоб/и/рати, пр^рид^а/ва/-
ти, призна/в^а/ти, привіт/ати/, при-
старати, притупити, прихвалювати, при-
хилити, приходити, причащати/ся/, при-
чина, привід, приказ, присяга, причастя,
приглухуватий, придуркуватий, -то, при-
неволений, -ність, -но, привільний, -но,
пр^рид^атний, -ність, -но, прикований, -но,
придуробжній, ітд.

PS.*pri- see the preceding entry.

ПРИБОРКАТИ see the preceding entry

ПРИВІТ : при- + вітати.

приміція BrazUK. 'first solemn mass', first
recorded in 1971 (JBR.). - Deriv.:

ПРИМІЦІЙНІ СВЯТКУВАННЯ

Приміція о. Петра Залуцького відбу-
лася дня 25-го січня в парафіяльній
церкві Св. Йосафата в Прудентополі,
в місті де живе родина Залуцьких.

Гарно відбулась його перша вочи-
ста Служба Божа. Церква була пере-
повнена, людей було багато зблизька
і здалека, гарна погода допомагала ве-
селому настрою. Як на свяченню, так і
на приміції обидва брати о. Тарасій і
о. Боніфатій дяконували своєму рід-
ному братові. На приміції були також
о. Августин і о. Карло при престолі
разом у сослуженні 8 священників.

(Праця 7/1981)

From Port. primicia 'ts', deriv. from
Lat. primus 'first'.

ПРИП'ЯТЬ GN. 'Prypuat', Pripet (river)',
ModUk.; ВRu. Прыпяць, Ru. Припять.

The origin of this hydronym was extensively
discussed by W. Kuraszkiwicz in S10r.17:3,339-
342; here are views on the problem:

Українська назва Прип'ять/Припеть,

Rosyjska nazwa *Припять* i białoruska *Прыпяць* łatwo kojarzy się z formą prasl. *pri-petъ*. Tak też tłumaczył już Pogodin, kojarząc z nazwą *Prypecy* nazwę rzeki *Gnilopjata* d. Teterewa. A. Koczubinski w 1897 r. wyraził przypuszczenie, że nazwa *Pripjat'* oznaczała granicę między Baltami i Słowianami, bo wiąże się z formą *pe-ti* 'obstaculum'. Jan Rozwadowski¹ nie odrzuca zdecydowanie tego wyjaśnienia, omawiając nazwę *Prypec'* w uwadze do rozdziału o rzekach: *Piatka, Gnilopiat'* czy *Hnylopjat'*, urobionych od pie. rdzenia *pent-* 'iść', 'przychodzić' z apofonią do *pont-* jak prasl. *potъ*. Wysuwa jednak wątpliwości wobec tego wprost narzucającego się wyjaśnienia: „Nie jest to zbyt prawdopodobne, bo forma staroruska jest *Pripetъ* (Nestor Ław. 1.3 itd.), a więc forma *Pripjat'* jest po prostu akającą białoruską, polską *Prypec'* małoruską”. Przy staroruskiej formie *Pripetъ* wspomina Rozwadowski polskie zapisy kronikarskie: *Perepecz*, *Perepieca*, też *Perepetowe pole* z mogiłami *Perepet* i *Perepetycha* na pld. zachód od Wasylkowa między Kijowem i Białocerkwią, również wzgórze *Perepetie* wśród mokradeł w nizinie górnej Prypeci. Ale zestawienie to kończy Rozwadowski z rezygnacją: „nie na wiele to się przyda”.

Max Vasmer² w rosyjskim słowniku etymologicznym II 433 zdecydowanie wyjaśnia staroruską formę *Pri-petъ* zestawieniem z greckim wyrazem *ποταμός*: 'rzeka' oraz *πέτομα*: 'leceć', z łacińskimi *petō-ere* 'szukam, wychodzę', *impetus*, *perpetuus* itp., odrzucając hipotezę Koczubińskiego o rdzeniu *pe-ti* dla rzeki granicznej. Podobnie wyjaśnia K. Buga³.

To wyjaśnienie Vasmera przyjął za podstawę swoich obszernych wywodów o Prypeci Kazimierz Moszyński⁴ w pracy o pierwotnym zasięgu języka prasłowiańskiego z 1957 r. Wbrew wątpliwościom Rozwadowskiego zdecydowanie powiązał z nazwą *Prypecy* też nazwy: *Perepecz*, *Perepetie*, *Perepetowka* itp., wskazując na greckie *ποταμός*, *προπετής*. Píše on: „Otóż wydaje się, że w członie *pet-* czy *pot-* kryje się apelatyw znaczący ongiś dla Słowian mniej więcej tyle, co 'potok, rzeka', albo co najmniej mniej więcej tyle, co np. polskie *ciecz* (z **tekjs*) 'tok' w wyrazie *po-tok*. W tym świetle nazwa *Prypetъ* mogłaby się dosłownie tłumaczyć 'przytok', co — zwłaszcza z punktu widzenia (dawnych) mieszkańców znad środkowego Dniepru — byłoby bardzo stosownym imieniem dla rzeki oddającej Dnieprowi (wiosną) tak olbrzymie masy wód”. Dla obocznego przez *a* brzmienia białoruskiego i rosyjskiego *Pripjat'* oraz dla nazw *Hnilopiat'*, *Piatok*, *Perepiat*, także miśtycznego kniazia *Perepiata* i *Perepiatycha* z kurhanów nad Dnieprem przyjmuje K. Moszyński wtórne przejście rdzenia *pet-* w *pat-*, co „zaszło najprawdopodobniej wskutek skojarzenia niezrozumiałego już rdzenia *pet-* z pospolitymi wyrazami: *pjata*, *perepjatyty* (= *perepjat ustaty*), *pjat'* ”.

Toporow i Trubaczow⁵ w pracy o nazwach rzek górnego Podnieprza z 1962 r. omawiają *Prypec'* wśród nazw niejasnych na s. 18. „Название реки *Припять*, учитывая ее возможную роль как естественного рубежа, а также названия типа *Гнилопять* допускают возможность этимологии от *пну*, *пять* (**pe-ti*), однако древнерусские формы на *-e* (*Припетъ*), далее польское (из украинского) *Prypec'* сразу же делают невозможным выше сказанное толкование, заставляя искать объяснение в других направлениях”. Na stronie 215 powtarzają objaśnienie Vasmera i Moszyńskiego o pie. rdzeniu *pet-*, gr. *ποταμός*, ale dodają: „Несмотря на славянский вид приставки *при-* не исключена возможность иного происхождения”. Nie godzą się na hipotezę Wierzbowskiego z 1960 r., że *Pripjat'* pochodzi ze wschodnio-bałtyckiego *Prei-pait-is* (приполуденная): „едва ли верно из-за корневого вокализма (*Припетъ*); не оправдано с фонетической точки зрения”.

Z tego zestawienia widać, że główną trudność objaśnienia nazwy *Prypec'* stanowi wahanie samogłoski *e* — *a*, więc staroruskie *Припетъ*, ukraińskie *Prypet'* i polskie *Prypec'* obok rosyjskiego *Pripjat'* i białoruskiego *Prypiat'*. Dawne objaśnienie Pogodina i Koczubińskiego łatwo tłumaczy postać *Pripjat'* jako prasl. **pri-petъ* od czasownika **pri-pe-ti*. Ale nowsi badacze za podstawowe przyjmują najstarsze zapisy ruskie z Latopisu i formę ukraińską *Prypet'*, objaśniając niejasny w perspektywie słowiańskiej rdzeń *pet-* nawiązaniem greckim *ποταμός*, staroindyjskim *pra-pat*, łacińskim *im-petus* itp.

Wszyscy wskazują jako najstarsze zapisy z *Powieści lat doczesnych*, czyli z tzw. Kroniki Nestora. W redakcji Wawrzyńca (*Ławrientijewskij spisok*) z 1377 r. sporządzonej dla suzdalskiego księcia Dmitrija występują zapisy: *Припетъ*, *Припетью*, *в Припетѣ*⁶. Również w nowogrodzkiej redakcji z XIII—XIV wieku⁷ mamy: *в Припетѣ*, *на Припетѣ*. Natomiast w innych rękopisach XIV—XV wieku, więc w tzw. Radziwiłłowskim występuje *Припять*, *Припятью*, również w rękopisach: Arch. Komisji, Duchownej Akademii, Tolstoja jest też *в Припятьѣ*. Więc jedne rękopisy (nieco starsze) mają *Припетъ* — drugie, nieco młodsze, mają *Припять*. Zachodzi więc pytanie, czy ta różnica chronologiczna dostatecznie tłumaczy zmianę formy *Припетъ* na *Припять*.

Moszyński przypuszcza tu proces kontaminacji niejasnej formy *Pripetъ* z wyrazami *pjat'*, *pjata*. Rozwadowski sugerował akanie białoruskie. Myślę, że i jedno i drugie wyjaśnienie budzi wątpliwości. Zjawiska akania w rękopisach Latopisu Nestora nie stwierdzono. N. P. Niekrasow⁸ w pracy o języku Latopisu z 1896 r. przytacza na s. 888 ledwie kilka przykładów pisowni *ж* zamiast *є* lub raczej zamiast *ѣ*, np. *рамяно* 6/12 obok *рамено* 139b/1, *пламянь* 20/5 obok *пламени* 5/31 ale grupa *-мян-* często była w staroruskich tekstach zamiast *-мѣн-* i to nie jest przejaw akania. Również przykłady: *чалядиць* 24/16, *чалядь* 28/4 zapisane przez *ча* zamiast *че* nie świadczą o akaniu. Moim zdaniem nie dowodzą też akania przykłady: *изнемагаху* 152b/9, *изнемагати* 99a/24, *изнемагающую* 125/20, *стяху* 80/27, w których formy częstotliwe są urobione przez *a—a*. W przykładach: *к своимъ женома* 98b/7, *по обѣма странама* 142/5 mamy w formach dualu przeniesioną końcówkę męską *-ома* zamiast żeńskiej *-ама*. Również luźne przykłady: *пагани* 34/28, *оукаряги* 96a/15, 19b/21, *карабѣцю* 62/1 nie świadczą o akaniu przepisywacza. Wobec tego zapisów *Припять* w niektórych rękopisach latopisu też nie można tłumaczyć akaniem. Natomiast zastanawiające są przykłady z pisownią *є* zamiast *ж* w sylabie nieakcentowanej.

W 3 pl. aor. *не покаешься* 56/5, *стояше* 146b/22, w przykładach *гражены* Instr. pl. 48/6, *не хожеше* (zamiast *хождаше*) 9/16, *отъѣзевати* 16/13, *под вежемѣ* 182a/24.

Zapisy te pozwalają przypuszczać, że również nazwę *Прунеть* niektórzy kopiści zapisali w latopisie zamiast *Прунять*.

Właśnie w dorzeczu Prypeci na Polesiu, i na Podlasiu, w gwarach ukraińskich nie ma akania, ale istnieje wymowa *e* po twardej spółgłosce zamiast *a* po miękkiej spółgłosce w sylabach nieakcentowanych, np. *d'evet'*, *d'eset'*, *p'amet'*, *pet'a*, *kol'odež*, *per'evesto*, *vez'aty* itp. Nie jest to już dziś konsekwentny proces fonetyczny, tylko sporadyczne przykłady zleksykalizowane wobec coraz bardziej uogólniających się form ogólnoruskich z *a* niezależnie od akcentu, np. *de'at'*, *de'sat'*, *pa'mat'*, *pa'ta* itp.⁹ W gwarach tych również wymawiają nazwę *Prypet'* zamiast pierwotnej i ogólnoruskiej *Pri'pat'*. Również J. Szerech (Shevelov) w pracy o genezie języka białoruskiego w 1953 r.¹⁰ wymienia *Pri'pet'* wśród przykładów pisowni i wymowy *e* zamiast prasl. *ę* w pozycji nieakcentowanej.

Północnoukraińskie i południowobiałoruskie zjawisko wymowy *e* zamist prasl. *ę* pierwszy opisał W. Hancow¹¹ na materiale z Czernihowszczyzny, przypuszczając, że w przykładach typu: *devet'*, *deset'*, *peta*, *pamet'* prasl. *ę* bez akcentu rozwinęło się w tych narzeczach wprost w *e*, więc bez pierwotnego stadium wymowy przez *a*. Objasnienie to powtarzają za Hancowem również Szerech i Georgijew¹². Pogląd Hancowa o rozwoju prasl. *ę* wprost w *e* bez stadium ogólnoruskiego *a* starałem się sprostować na podstawie materiału z Podlasia i dowodziłem, że w tym narzeczu jak i na całej Rusi prasl. *ę* przeszło w *a*; dopiero potem około XIII—XIV wieku w drodze redukcji nieakcentowanego wokalizmu w gwarach środkowo-ruskich nieakcentowane *a* po miękkiej przeszło na Polesiu i na Podlasiu w *e*, przed którym z kolei stwardniały spółgłoski zgodnie z ogólną tendencją ukraińską. Redukcją nieakcentowanego wokalizmu w XIII—XIV w. w tych narzeczach tłumaczą się również przykłady opozycji takich jak: *biédnyj* obok *byd'a*, *pieč* obok *z'apyk*, *mūost* obok *mustk'a* itp.¹³

Widocznie więc w latopisie u niektórych pisarzy mamy gwarową poleską nazwę rzeki *Prypet'*, u innych natomiast zachowaną ogólnoruską postać *Pri'pat'*.

Wobec tego należy wrócić do starej etymologii nazwy *Prypec'* od formy prasłowiańskiej *pri-pet's*, ku której skłaniał się też Rozwadowski oraz Toporow i Trubaczow. Ich wątpliwości z powodu stororuskich zapisów *Прунеть* w Latopisie można wyjaśnić ówczesną wymową gwarową, zamiast ogólnoruskiej *Прунять*.

Sprowadzając nazwę *Pripiat'* czy gwarową *Pri'pet'* do rdzenia czasownikowego **pъno* — **peti*, por. st.prus. *pintis* 'droga', lit. *pintis* 'pięta', należy z nią wiązać zarówno nazwy rzek *Piatka* i *Gnilopiat'* jak też nazwy kurhanów na *Perepetowym* polu: *Perepet* i *Perepetycha*, czy *Perepiat* i *Perepiatycha*.

Apofoniczna postać rdzenia **peti* z formy częstotliwej **za-pin-ati* może być podstawą nazwy rzeki *Pina*, dopływu górnej Prypeci, też nazwy miasta *Pińsk* i nazwy ludzi *Pińczuki* w znaczeniu 'Poleszuki'. Nazwy *Pri'pet's* i *Pina* powstać mogły jeszcze w epoce bałtosłowiańskiej, jak przypuszczają Toporow i Trubaczow¹⁴. Nazwa *Pri'pet's*

jest tematem miękkim na *-is* jak wiele innych nazw dorzecza górnego Dniepru, np. dopływy Prypeci: *Ptycz*, *Łań*, *Ślucz*.

Wyjaśnienie nazw *Prypeci* i *Piny* zestawieniem do bałtosłowiańskich rdzeni: lit. *pent-is* i *pint-is*, słow. **pę-ti* i **pri-pin-ati* jest bardziej prawdopodobne niż nawiązania wskazane przez M. Vasmera: dla *Prypeci* do rdzenia greckiego *ποταμός*, dla *Piny* do rdzenia st.ind. *pīnás* 'tłusty'¹⁵ i w dalszej perspektywie do słowiańskich różnych rdzeni *ciec* i *pic'*¹⁶.

Footnotes:

¹ J. Rozwadowski, *Studia nad nazwami rzek słowiańskich*. Kraków 1948, s. 188—189.

² M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, II 433. Heidelberg 1955.

³ K. Buga, *Rinktiniai raštai*, III 886, Vilnius 1958.

⁴ K. Moszyński, *Pierwotny zasięg języka prasłowiańskiego*. Wrocław 1957, s. 173—175.

⁵ В. Н. Топоров и О. Н. Трубачев, *Лингвистический анализ гидронимов верхнего Поднепровья*. Москва 1962, с. 18.

⁶ Полное собрание русских летописей. 1. Лаврентьевская летопись. Вып. 1? *Повесть временных лет*. Ленинград 1926.

⁷ *Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов*. Москва 1950.

⁸ Н. П. Некрасов, *Заметки о языке „Повести временных лет“*. Изв. Отд. рус. яз. и слов. ИАН 1896, 4, 886—891.

⁹ W. Kuraszkiewicz, *Rozwój 'a na tle dyftongów i palatalizacji w dawnych gwarach ruskich Podlasia i Chełmszczyzny*. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, III 211—241. Warszawa 1958.

¹⁰ Y. Sherech, *Problems in the Formation of Belorussian*. Word, december 1953, s. 10, uwaga 6.

¹¹ В. Ганцов, *Діалектологічна класифікація українських говорів (з картою)*. *Записки Істор. Філол. Від. УАН* 4. Київ 1923, s. 80—144.

¹² В. Георгиев, *Аканье и иканье в истории русского языка*. Сборник статей к семидесятилетию академика В. В. Виноградова. Москва 1965, s. 74.

¹³ W. Kuraszkiewicz, *Przyczynek do iloczysu maloruskiego*. *Lud Słowiański* III A 1. Kraków 1933, s. 40—48.

¹⁴ В. Н. Топоров и О. Н. Трубачев, op. cit., s. 201.

¹⁵ M. Vasmer, op. cit., II 358.

¹⁶ K. Moszyński, op. cit., s. 179.

* * *

Courtesy of the author (23.XII.1968, cf. JBR:Arch.133)

Wł. Kolbasa Jarosławski Rudnicki

and:

Slavia Orientalis 3/68
Nadbitka autorska

pp. 339—342

ПРИСК! interj. denoting a sudden spray, spurt, spout, gush, ModUk. - Deriv. **приск**, **при́скавка**, **прискати**, **при́снути**, **по-, с-прискати-ання**, **заприсканий**, ітд. -Syn. **бризь!** **прись!** **прись!**

A voiceless variable of **бризь!**, q.v., with **-k** extension, secondarily formed under the influence of **бризькати/приськати**, cf. **РССтоцький 3, I47, I69.**

ПРИСЯГА 'oath, vow, swearing', MUK., OUK. OES. **присяга**, OCS. **prisega**, known to all Sl. - Deriv. **присягати**, **присягнути**, **присягання**, **присяжний**, **присягті/ся**; FN. **Присяжний**, **Присяжник**, **Присяжник** (Богдан 236). -Syn. **обіт**, **клятва**: **урочиста офіційна обіцянка додержувати певних зобов'язань (за:) Служ. 8, 54; в передісторичну добу слов'яни складали присягу "при/сягаючи = торкаючися рукою землі"**, Brückner 490.

PS. *prisega : *pri-segati/*pri-segnoti a prefixed formation of *segati/*segnoti, Uk. **сягати/сягнути** 'to reach, stretch, to touch', known to all Sl., IE. root **se/n/g- 'ts', cf. Pokorny 887, Brückner, l. c., a. o.

ПРИСЯЖНИЙ see the preceding entry.

ПРИХВОСТЕНЬ : **хвіст.**

прічор, also **прічир** AmUk. 'preacher', first recorded in 1930 (Bilash 521). - Subst. **проповідник.**

From E. preacher 'ts', Bilash, l. c.

ПРО prp. 'about of, concerning, re.', MUK., OUK., OES. **ts**, known to all other Sl. - Deriv. **про́між**, **про́ти**, **напро́ти**, **супро́ти**, **пріч**, **опріч** **опроче**, **проч.** - Syn. **за**, **о.**

PS. *pro'ts', IE. **pro 'forward' known to many other IE. lgs., cf. Pokorny 813-814, (extensively:) ESSJ. 1, 216-220; see also пра (< **prō).

ПРО- prefix in such words as **прода-ва/ти**, **прогна́ти**, **пропові́дувати**, **прополіскувати**, **прові́д/ник**, **пропа́сть**, **про́даж**, **про́сік**, **пропа́ний**, **прода́жний**, **-ність**, **-но**, **просві́та**: **Просві́та**, **проруб**, **пробі́тір**, **пробі́тупок**, **прочу́ття**, **прочухан** ітд.

PS. *pro- see the preceding entry.

ПРО́СТИЙ 'simple, easy; plain, ordinary, common; rude; bare; unsophisticated', MUK., OUK., OES. **простъ**, OCS. **prostъ**, known to all other Sl. - Deriv. **про́сто**, **прости́ти**, **про́шати**, **простува́ти**, **-ання**, **випростува́тися**, **проста́к**, **проста́цтво**, **проста́чка**, **проста́цький**, **проста́чок**, **простакува́тий**, **-тість**, **-то**; compounds: **просто-волосий**, **-душний**, **-люддя**, **-річчя**, **-се́рд/н/ий**, FN. : **Прости́біг** (Богдан 235) - Syn. **некривий**, **звичайний**, **ширий**, **відве́ртий**, **неважний**, **легкий**, **нескладний**, **однорідний**, (за:) **Служ. 8, 295- 296.**

PS. *prostъ/jb/'ts' deriv. from pro+*sto, Vasmer² 3, 280, ESSJ. 1, 222, a. o.

ПРУС EN. 'Prussian', MUK., OUK. проусъ (ССМ. 2, 268). - Deriv. прусак, пруський, Прусія. - Subst. назва одного з балтійських племен.

Via Po. Prus from Lith. prūs, prūsis 'ts'; cf. etymology by S. Karaliunas in *Baltistica* 13, 373:

The attested adjective OPr. *prūsiskān* "Prussian" evidently is derived from the Old Prussian noun **prūsis* resp. **prūsas*. It is also assumed that the Old Prussian ethnic name might have developed by the semantic change "increase, grow, rise", "crowd, throng, multitude" which may be illustrated by several examples (cf. the etymologies of Lith. *tautá, liūdis*, Lat. *plēbs*, Gr. *πλήθος* etc.). It is Lith. *prūsti* and Latv. *praustiēs* that just have the needed meaning "increase, grow, rise";

see also Vasmer 22, 389, Fraenkel 2, 659, W. La Baume "Der Name Preussen" in *Alt-Preussen* 4, 77, E. Keyser "Der Name der Preussen", *ibid.* 5, 9-10, a.o.

ПУГА 1. 'whip, knout', ModUk. Ru. пуга. Deriv. пугати. - Syn. кнут.

Origin uncertain, perhaps connected with the following entry.

ПУГА 2. = ПУГАЧ 'horned, screech-owl', ModUk. - Deriv. пугало, пугати, -ання. - Syn. сова.

Of o/p. origin, see the following entry.

ПУГУ! interj. imitating cry of the horned owl; watchword of the Zaporozhian kozaks. - Deriv. пугу-пугу! пугукати, -ало, -ання.

Of imitative origin; according to РССтоцький 3, 169, an extension of interj. пу!

ПУКОЛЬ, БУКОЛЬ Wd. 'tuft of hair', ModUk., Po. pukiel/pukla, - Subst. в'язка.

From Po. pukiel 'ts', the ultimate source being ModHG. Buckel 'ts', Brückner 447.

ПУЛЮЄВІ or **ПУЛЮЇВСЬКІ ПРОМЕНИ** 'x-rays', first introduced by JBR. in 1950s, wanting in other Sl. - Deriv. пулюєграм, пулюєграфія, пулюєлогія, пулюєскоп/ія/, пулюєтерапія, GN. Пулюївка (all neologisms of JBR. in 1970s) - Syn. ікс-промені, Рентген/івські промені/.

Derived from the name of Uk. inventor IVAN PULUJ who discovered x-rays ten years before W.K. Roentgen, viz.:

Іван Пулюй (1845-1918), родом із Грималова, Тернопільської області, відкрив так звані X-промені, або Рентгенівські промені, на 10 років ранше, ніж професор Рентген, але не запатентував свого винаходу, бо не вважав його чимсь незвичайним. Наприкінці 1895-го року, після опублікування Рентгенового повідомлення «Про новий вид променів», яке викликало величезне зацікавлення серед медиків, професор Іван Пулюй вернувся до свого відкриття і з допомогою збудованого ним апарату одержав чіткі знімки різних об'єктів. У свій час «рентгенівські знімки» Пулюя обійшли всю західно-європейську пресу і були широко коментовані.

(JBR. - Arch. 133)

ПУЛЯРЕС Wd. 'purse', ModUk., Po. pu-gi/lares. - Subst. калитка.

From Po. pulares 'ts', Brückner 447.

пуша́да BrazUk. 'trailer', first occurrence:
XX c. - Subst. причіпка, приче́па:

I завела до причепи (пушади) / Праця, число 14
на 1981/.

From Port. puxada 'ts'.

ПУШКА 'cannon', MUK., OUK., OES. (1382)
пушка; Ru. ts', Po. ruszka. - Deriv.
пушка́р; FN. Пу́шкин, Пушка́ренко, Пу-
шка́р. - Syn. зорма́та.

According to Одиницов Эт. 1978 it
is a b/f. from orig. пу́щница < пу́шка
(p. 113 - 124) which, intuitively, comes
from ONG. buhsa 'box', Miklorich
268.

пушка́ра AmUk. 'pushcar, pushcart', first
recorded in 1939 (Bilash 525). - Subst. двоко-
ле́сний візо́к для торго́влі на ву́лиці.

From E. pushcart 'ts', Bilash, l. c.,

пушува́ти, also пу́ша AmUk. 'push', first
recorded in 1933 (Bilash 525). - Subst. пха́ти(ся),
што́вха́ти(ся)

From E. push 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk
524.

ПХА́ТИ, ПХНУ́ТИ 'to push, poke', MUK., OUK.
OES. пхати/пъхати/пъхати, пхнути/пъх-
нути/пъхнути, Ru. dial. пхать, Po. pchać, etc.
-Deriv. в-, ви-, віди-, за-, на-, по-, про-
пха́ти, -пхну́ти, -пиха́ти, опиха́ти, here
also: пшоно́ from orig. пшоно́, яшени́ця
from orig. пшо́ница. - Syn. што́вха́ти,
што́вхну́ти, підшто́вхувати, підшто́вхну́ти.

PS.*pъhati/*pъxnoti 'ts', IE. root **pis-:
**peis-, with correspondences in several IE.
lgs., cf. Pokorny 796, Vasmer²³, 269-270, a. o.

П'Я́ТА 'heel', MUK., OUK. OES. пята, OCS.
peta, known to all other ModSl, - Deriv. п'я́-
то́чка, за́п'яток. - Syn. ва́дня части́на
сту́пні; части́на панчо́хи, шкарпе́тки, взут-
тя, яка́ закрива́є цю части́ну сту́пні, Служ.
8, 419-420.

PS.*peta 'ts', IE. root **pent- 'to step,
to go', cf. Pokorny 808, Vasmer²³, 424, a. o.

П'Я́ТНА́ДЦЯТЬ (15) : п'я́ть.

П'Я́ТНИЦЯ, dial. п'я́ток (= п'я́тий
де́нь у ти́жні) : п'я́тий, see п'я́ть.

П'ЯТЬ 'five', MUK., OUK., OES **ЛЯТЬ**, OCS. **рѣтъ**, known to all Sl. - Deriv. **п'ятый**, **п'ятеро**, **п'ятна**, **п'ятка**, **п'ятковий**, **п'ятак**, **п'ятаківий**, **п'ятачок**, **п'ятачківий**, **п'ятірко**, **п'ятірний**, **п'ятірня**, **п'ятниця**, (діял.:) **п'яток**, **п'ятничний**, **п'ятдесят**, **п'ятнадцять**, **п'ятсот/ий/**; compounds: **п'яти-верстний**, **-верхий**, **-головий**, **-гранник**, **-дѣний**, **-десятьниця**, **-клясник**, **-клясниця**, **-кратний**, **-кутний**, **-літний**, **-ліття**, **-палій**, **-річний**, **-річчя**, **-сѣтий**, **-солітній**, **-сопрічний**, **-стѣпний**, **-тисичний**, **-хвилинний**; - FN. **П'ятый**, **П'ятоба**, **П'ятник**, **П'ятка**, **П'ятко**, **П'ятак**, **П'ятківський**, **П'яточка**, **П'ятіх** (Богдан 236). - Syn. назва числа 5 та його цифрового значення, Слум.8,424.

PS.***рѣтъ** '5', derived from ***рѣтъ** 'fifth', goes back to IE. ****penkŭ-tos** 'fifth', known to all IE. lgs., cf. Pokorny 808, Vasmer²³, 426, a.o.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
OF PARTS 17 - 22
/pages 401 and ff./

Р

Р, р — the twenty first letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name **рцы** from OCS **ръси** 'say'; numerical value — 100, Огієнко **Азб.** 52 ff., **Истрин** 50 ff.

РАД, РАДІЙ 'pleased, glad, happy', MUK., OUK. OES. **радъ/ радій**, OCS. **radŭ**, known to all Sl. - Deriv. **радість**, **радо**, **/з/радіти**, **радуватися**, FN. **Радомир/а/**, **Радослав/а/** (see also p.845). - Syn. **задоволений**; **готовий щось зробити**; **прихильний**.

PS.***radŭ/jb/** 'ts', IE.root ****rēd-: **rōd-** 'pleased, glad', evidenced in BS. and G. only, cf. Lith. **rods** 'willing', AS. **rōt** 'happy, good', OIc. **rotask** 'to become bright, cheerful', Pokorny 853, Trautmann 235; re. other etymologies see Brückner 452 (****ārdā-**), Vasmer²³, 429 (: Gk. **Ardameri** = PS.***Radoměrŭ**, etc.).

РАДА 'counsel, advice; meeting; council', assembly, session; help' first occurrence :I388 (CCM.2,284); Po. **rada**, Cz., Slk. **rada**. - Deriv. **ра́дний**, **/до/ра́дник**, **ра́дити**, **зра́да**, **зра́дити**, **зра́джувати**, **ра́дянський**, **Ра́дяни-на**. - **Дул.вказівка**, як діяти; **організація** або **установа**, що розпоряджається, керує чимнебудь; **орган державної влади**; (у козаків на Січі:) **загальні козацькі збори**, (за:) Слум.8,426-427.

According to majority of scholars the word comes from Po. rada 'ts', the ultimate source being MHG. rat 'council', cf. Miklosich 271, Korbut PF.4,440, Brückner 452, Vasmer²³,429, Richardt 93, РССтоцький 4, IIS, a.o.

РАДИМИЧИ Npl. 'Radymitians' (name of OES. tribe), OES. радимичи (I377 Лавр. I, I4), BRu. радзімічы, Ru. радимичи, - syn. східнослов'янське плем'я між Дніпром і Десною, Служ. 8, 428.

The name is usually derived from PN. Радим - an abbr. of *Radomirъ, *Radoslavъ, see Radymicze by W. Kuraszkiewicz in SSS.4:2,455; Vasmer²³, 430, a.o.

РАДОГОЩА mGN.: Радогост, see рад/ий/. in this connection cf. Білого/р/ща in EDUL. vol.1,133.

РАЗ 'once; one'; MUK., OUK., OES. разъ, known to all other Sl. - Deriv. разом, разпóраз, /з/разити/ся/, разóвий, разурáзний. - syn. однокрáтно, колíсь, якщó.

PS. *razъ 'ts', IE. **rōgos : **reǵ- 'right', known to most IE. lgs., cf. Pokorny 853-855; also Vasmer²³, 432-433, a.o.

РАЗÓ/ЧО/К : раз.

РАНЧ, SouthAm. ранчо, ренч AmUK. 'ranch', first recorded in 1930 (Bilash 539). - Deriv. ренчар, ренчарство, ренчарувати, ренчовання. - Subst. великий прóстір землі з пасóвиськом, переважно в західній Канаді та США; часто, як сино́нім, заступає слово "фáрма".

From E. ranch 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 538.

РАНША BrazUK. 'hut, cabin, shack', first recorded in 1926 (Карманський 12). - Subst. будка лісова, " "

From Port. rancho 'ts'.

РАХМАН, рахманін 'holy, sinless, happy people (living somewhere in the South)', BRu. рахманіна, - юга, Ru. ts, Po. (from Uk.) rochmanny (Brückner 459). - Deriv. рахманний, рахманський, folk1. Рахманський Великдень '25th day after regular Easter Sunday'.

For syn. and etymology see EDUL Vol.1, p. XLVII; in pursuing his research of this word the author presented a special paper at the Xth International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences in India, December 10-21, 1978; the following is the summary of the paper as printed in the Congress' Proceedings:

The author analysed in his paper the meaning of the Uk. appellative formations *rahmán/yn/*, *rahmánnyj*, *rahmán's' kyj* referring to 'holy, sinless, happy people (living somewhere in the South)'. He presented his etymology of those words referring to O. Indian *brahma-/brahman* (in Hinduism:) 'a member of the high caste'. The author explained the ways and means how the word came into Ukraine and discussed the evolution of its meaning. (No.1465)

РАХМАННИЙ FN. - a Ukrainian Canadian pseudonym of Roman Olijnyk in Montreal, author of articles, brochures, books in Ukrainian, English and French; deriv. of *rahmán*, q.v.

РАШПІЛЬ 'rasp, file', ModUk., Po. *raszpla*. -Subst. *пильник із великими й рідко розміщеними зубцями*.

From ModHG. *Raschpel* 'ts', Vasmer^{23,451}.

РВАТИ 'to tear, lacerate, rip; to pull; to pick, pluck', MUK.OUK.OES. P/б/ВАТИ, known to all other Sl. - Deriv. *ви-, за-, зі-, на-, наді-, по-, про-рвати, ви-, за-, з-, на-, над-, по-про-ривати/ся/, -ання, нарваний, рвач, -ка, рвачкий, -кість, -ко, рвійний, -ність, -но*, here also : /і/рвонутися, рвучий, -чість, рвучкий, рвучкість, -ко, рвяний-ність, -но. *Сун.* різко розділяти на частини; розділяючи на частини, умертвляти, Слум.8,460.

PS.*rǔvati 'ts', IE.root **reu- : **rū- : **rū-, the latter being evidenced by Uk. *рйти* 'to dig, root up'.

РЕВМАТИЗМ 'also *рєвма*, ModUk. -

роматус, also *роматис*, *риматизм* AmUk. 'rheumatism', first recorded in 1971 (Koshelanyk 550). - Subst. **ревматизм**.

From Lat. *rheumatismus* 'ts', the ultimate source being Gk. *rheumatismós* 'suffering from a flux'.

РЕЙД 'raid', ModUk.; BRu. *рэйд*, Ru. *рейд*. - Subst. *місце в пристані недалеко берега, де стають великі кораблі, що не можуть пристати до самого берега, Кузеля 260; напрямом, путь, дорога, що її пройшла кіннота у ворожому запллі, Бойків 368*.

From E. *raid* 'ts'.

РЕКТИ, Wd. *речі* arch. 'to say', MUK., OUK. *речи*, OES. *rechi* :- *речи*, Ru. *речь*, OCS. *rešti*, Po. *rzec, rzeknąć*, etc. - Deriv. *речення, зречення, приректі, приречення, прирікати, -ання, проректи, прорікати, -ання*; here also : *річ* (Gsg. *речі* - *мова*) - Syn. *мовити, промовляти, говорити*.

PS.*rekti 'ts', IE.**rek-tī 'to order' with few IE. affiliations, cf. Pokorny 853.

РЕНТ AmUk. 'rent', first recorded in 1930 (Bilash 539). - Deriv. *рентівник, рентований, рентувати*. - Subst. *винаєм за оплатою (помешкання, меблів, тощо); орендна плата*.

From E. *rent* 'ts', Bilash, l.c., Koshelanyk 539, Royick 90.

РЕНТГЕН, SovUk. Рентгѐн for Пулювѐи / Пулюївські промені, see s.v.

РЕСТОРАН AmUk. реставрант, рестиран, рестирант, реставрація, ресторація 'restaurant'. -- Subst. гостинниця, Кузеля 264; приміщення ... де подаються страви та напої, Слум. 8, 515.

From Fr. restaurant (: ресторан) and/or ModHG. Restauration (: реставрація), PCСтоцький 4, 214, Орел 2, 306.

РЖА, ІРЖА, wd. иржа 'rust', MUK., OUK., OES. ржа : рѣжа, Ru. ржа, dial. иржа, аржа, OCS. rѣzda, Po. rdza, etc. - Deriv. /i/ ржавий, /i/ ржавіти, Іржавець, нержавний. - Syn. червонобурій осад на залізі як наслідок його окислення.

PS. *rǫdja 'ts', being an apophonic formation of руда, q.v.

рївер, also рївор, рївер AmUk. 'river', first recorded in 1933 (Bilash 542). - Subst. ріка.

From E. river 'ts', Bilash, l. c., Koshe-lanuk 547, Royick 91, Гудницький 6, XV.

РІЖИЙ, рижок і под. akin to /i/ ржа, руда, рудий, etc., see s.vv.

РИСУВАТИ 'to draw, sketch, design', ModUk.; Po. rysować. - Deriv. в-, ви-, від-, за-, на- рисувати, -ання, в-, ви-, від-, за-, на- рисоувати, -ання, рисівник, -иця, рисоувальний, -ик, -иця, рисівня. - Syn. креслити, начеркати; (діял. :) малювати.

According to PCСтоцький 4, 163 a direct borrowing from MHG. rīz/z/en'ts'; yet, Brückner 472, Vasmer² 3, 485, Richhardt 97, a.o., admit Po. mediation in the process of this borrowing.

РІТИ see рвати.

РІД, Gsg. рѣду 'clan, stem, gender', MUK., OUK., OES. родъ, BRu., Ru., Ви. род, OCS. родъ, Po. ród, etc. - Deriv. родина, родич, рідний, рідня, [в-, ви-, від-, з-, за-, на-, по-]родити, рождати, (from OCS. :) раждати [ся], p.g. Христос раждается (not: *рождається!), [п]оріднитися, споріднений, -ення; here also Рїздво, atch. Рожд [ж]ество́, рїздяний; народ | на́рід, народній | -ний, народність, на́род [н]о́правний, родонача́льник, -иця, родові́д, -ний, родово́дство. - Syn. сім'я; походження, покоління; плем'я, на́род; вид, сукупність предметів, покоління тїщо, із спільними рисами; божество в давніх слов'ян, Бурячок 99-100.

PS. *rodъ 'ts', IE. **urǫdos 'ts'; re. other explanations cf. Трубачев 1, 151-152.

РІЗДВО́, рІЗДВЯ́НИЙ see the preceding entry.

РІКА́ 'river' < PS. *rēka 'ts'

рІНГ' AmUk. 'ring', first recorded in 1924 (Bilash 547). - Subst. ПЕРСТЕ́НЬ.

From E. ring 'ts', Bilash, l. c.

рІФ, also рІВ AmUk. 'reeve', first recorded in 1924 (Bilash 545). - Subst. ВІЙТ.

From E. reeve 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 544.

рО́БЕРИ, also рО́БИРИ AmUk. 'rubbers', first recorded in 1971 (Koshelanyk 549). - Subst. КАЛО́ШІ, ГУ́МОВІ ЧО́БОТИ.

From E. rubbers 'ts', Koshelanyk, l. c., Royick 90.

РО́БИТИ 'to make, to do; to exert; to operate; (AmUk. :) to work, labor, to be employed', MUK., OUK. OES. рОБИТИ, Ru. dial. рОБИ́ТЬ, otherwise: ра-бо́тать, OCS. rabotati, Po. robić. - Deriv. вИ-, від-, з-, за-, на-, по-, про-рОБИТИ, ви-, від-, за, на-, по-, про-рабля́ти / -робля́ти, ви́рiб, заробі́ток, дорóбок, прорóблений; here also: рОбóта, рóбот, SovUk. робфа́к, робóчий, робі́ткoм, робі́тнiк, робі́тнiчий. - Syn. дiяти, вигитовля́ти, чини́ти; виклика́ти щось дiєю, обслу́говувати ко́гось пра́цею, функціонува́ти.

PS. *orbiti 'ts', IE. root **orbh- 'slave; child', child' with few IE. correspondences, cf. Pokorny 781-782.

РО́БОТ 'robot, a mechanical man-automat', ModUk. - Syn. автoмáт, слóжий на лю́дину, абó iншу тваринú; електрiчний рóбот, нор.:

In 1979 American auto manufacturers announced the installation of computer controlled electric welding robots on their assembly lines. Chrysler in 1980 had 100 such "robots" working. It is interesting to note that back in 1970 Ukrainian scientists had started research and development of such machines. FORUM was unable to determine whether the development of these machines took place independently in Kiev and Detroit or whether there was any exchange of information between Ukrainian and American scientists.

IN THE EARLY 1970s THERE appeared at the Yevhen Paton Electric Welding Institute in Kiev an original apparatus. This very complicated machine, having numerous devices and mechanisms, was erected on a vertical axle "foot" and somewhat resembled a large bird, particularly when in motion. Thus, submitting itself to a given program, which has been programmed on a magnetic tape

by the control panel, it "independently" raises its "trunk", and turns towards the required side. Then it turns its "neck" sideways, as if looking over the situation, sharply lowers its "head" and "pecks" with its steel "beak", a forty pound welding tongs. This operation is repeated again and again, in different programmed directions.

This is not the first robot designed for pressure contact welding processes. Their designers are workers from the Paton Institute: departmental head of programmed control, Doctor of Technical Sciences Hlib Spina; Candidate of Technical Sciences Vsevolod Timoshenko and Senior Engineer Valeriy Fedorov.

THEIR BRAINCHILD HAS FIVE controlled coordinates, and is connected through a hydraulic device to the programmed control electronic system. The preciseness of electric welding is up to one millimeter. Such an automat is

automatic welding is considerably better.

"The main initiator of, and person who headed the work connected with constructing such an electric welding automat was Academician Boris Paton, President of the Ukrainian Academy of Sciences and director of our institute," said Hlib Spina. "At the beginning we had to verify the correctness of our ideas and theoretical calculations. By 1972, that is only a year after the preliminary investigations had been ratified, a model of the robot was created in our laboratory. It underwent all types of tests with the aim of

ascertaining the speed of its operations, precision, hardness of its construction, and a number of other features. And only then was the obtained information scrupulously analyzed, and the engineering tasks for constructing the details of the robot worked out."

Such robots can be implemented widely in various branches of industry where they will successfully work under conditions that are harmful to workers: under high temperatures, and where the air is highly saturated with toxic vapors. — Boris Yenevich ▼

FORUM, No. 46/1980, p. 34.

РОГ AmUk. 'rug', first recorded in 1959 (Bilash 550). — Subst. КИЛИМ.

From E. rug 'ts', Bilash, l. c.

РОДОДЕНДРОН, бердулець L. (see this ED., vol. 1, 107) RHODODENDRON 'Bluebird' — an Aberconway hybrid of 1930 (*R. augustinii* x *R. intricatum*) — one of many derivatives from Chinese and other Asiatic species, which are said to represent the highest developments in the evolution of garden rhododendrons.

(JBR. Arch. 133).

From Lat. Rhododendron, the ultimate source being Gk. rhodódendron 'rose-tree', Klein 2, 1344.

РОЗ- prefix in such words as розда/ва/ти, розкидати, розкопати, розкратати, розлягтися, розмазня, розум, розмивина, розмір, розмова, розпалений, розпарений, розп'ятий; Розп'яття, Рогірче, Розумовський, ітп.

PS.*orz- 'ts' akin to PAЗ - extensively dealt with in ESSJ.1, 145-149.

РОЗА, Wd. рoжа, рyжа 'rose', MUK. po a (XVII c. ЛСЛ.219), known to all other ModSl. — Deriv. розет/к/а, розовий, Wd. рожевий, рожечка, PN. Роза, Розалія. — Syn. троянда.

From ModHG. Rose 'ts', Wd. рoжа, рyжа from Po. róza.

розарія AmUk. 'rosary', first recorded in the XXc. (JBR). — Subst. вервиця, чотки.

From E. rosary 'ts'.

розвід[ув]ати see віда.

РОМ, ALSO рум 'rum', ModUk., known to all other Sl. — Subst. міцний спиртовий трюнок, виготовлений із тростинного цюкру з домішкою пахучих трав, Бойків 378.

From E. rum 'ts'.

ронтовати SoCp. 'to spoil, damage, injure' MUK. ронтовати (XVI - XVII c. Дуже, 170). — Deriv. из-, зронтовати, из-, зронтований. FN. Ронто. — Subst. псувати, пошкоджувати.

From Hg. ront 'ts'.

РОСА́ 1. dew, МУК. роса́ (XVII с. ЛСЛ. 220), ОУК., ОЕС. роса; ВRu. раса́, Ru., Бу. ро-
са́, SC. ròsa, Sln. rósa, Cz., Slk., Po. rosa.,
УрSo rosa. - Deriv. роси́ця, роси́н/к/а, ро-
си́ночка, роси́стий, -ти́сть, -то, /з/роси́ти-
ся, /з/ро́шувати/ся/, а.о. - Syn. кра́плі во-
ди́, що з'явля́ються на землі́ при зу́стрічі
з хо́лодним ша́ром пові́тря.

PS.*rosa 'ts', IE. root **rōs- 'to flow',
cf. Lith. rasà, Latv. rasa, Skt. rasā, Lat. rōs,
Gsg. rōris 'ts', Trautmann 237, Vasmer² 3,503,
Pokorny 336-337, a.o.

рбса́ 2. BrazUk. 'cleared field, plant-
ation, estate', first recorded in 1926 (Кар-
манський 5). -Subst. зго́товлена земля́ під
упра́ву, Карманський, 1.с.

From. Port. roça 'ts', JBR.

РОСА́ДА < розса́да (:роз-садити).

РОСИ́ЙСЬКИЙ : Росі́я.

РОСИ́ЩЕННЯ, роси́щити, ітп. :
Росі́я.

РОСИ́Л < розсі́л (: роз-соли́ти).

РОСИ́Я GN. Russia, МУК. Рос/с/ія, Русі́я,
ВRu. Расі́я, Ru. Росси́я, Po. Rosja. - Deriv. росі-
янин, росі́янка, росі́йський, по-росі́йському,
-ськи, /з-, по-/росі́йшити, /з-, по-/росі́йщен-
ня, /з-, по-/росі́янізува́ти, росі́янізм. - Syn.
Моско́вія, Моско́вщина, Моско́ва.

An artificial ES1. neologism based on Gk.
Rōssía from older hoi Rōs for Rus', see Русь;
its first occurrence, according to Vasmer³ 2,505,
goes back to 1517; it was accepted by МУК. writers,
e.g. Ioanikij Galiatovskýj, who even tried to ex-
plain it from россе́ана 'dispersion', cf. EDUL
Vol.2, p.299; МУК. Росси́я /XVIIc. ЛСЛ.221/.

Another artificial Gk. formation was the
designation of Ukraine as Mikrà Rōssía Мала́ Росі́я,
Малорос/с/ія́ 'Little Russia' and of Moscow
as Megálē Rōssía Вели́кая Росси́я 'Great Russia'
(starting in the XIII c.).

In a special study of this problem in *Slavis-
tica No.70*, pp.9-20, Geo W. Simpson had this to say:

...By the rising imperial power of the Moscovite Tsars
the term "Ukraine" was dropped in official usage and slowly
faded into a twilight haze of memory prolonged by the poignant
strains of old songs and verse.

The Russian rulers adopted a new designation for the area
which they now proceeded to reduce, in spite of prolonged local
resistance, to a regular administrative part of their social and
political imperial system. The name applied to the region was
"Little Russia" and the people were called "Little Russians".
This name had its origin in ecclesiastic language to distinguish
an original area of administration from its later area of develop-
ment and organization. Thus the patriarch of Constantinople
had applied the name "Micra Rosia" or in Latin "Rossia Minor"
to the old Rus territory about Kiev. The territory radiating from

Moscow had received by way of distinction the designation "Great Russia" (Rossia Magna) and the people were alluded to as "Great Russians". This was similar to the terms "Asia Minor" and "Asia Major", or in ancient history, the distinction between the Greece of the Balkan peninsula and the "Magna Greece", referring to the outer colonized area of the southern Italian peninsula.

The name "Little Russia" adopted by the Imperial administration was designed to indicate an affinity between the two people and to emphasize the fact that six centuries previously there had been a common dynastic state. The mass of the people in the Ukrainian area continued to regard themselves as "Rusins" without any qualifying adjectives. Unfortunately in the Western European languages no distinction in translation was usually made between "Rusin" and "Russian" (Rossiayanin), the latter being the term properly applied to the "Great Russians." Thus a continuing popular distinction was lost in translation and served to conceal from Western political observers an important political factor in Eastern European politics. It is true that in the eighteenth century when the term "Little Russia" became current official usage the society in that area was being more and more forced into an aristocratic mould with the common country folk being reduced to serfdom. (pp.15-16)

РОСТІ 'to grow', MUK., OUK., OES. *rosti*, known to all other Sl. - Deriv. в-, вй-, від-, за-, на-, рости, розростіся, розрастатися / розростатися, за-, на-ріст, наросток (=суфікс), вросток (= інфікс); РМ. Ростислав, Ростик, Ростиславич; here also рослина (*ростлина) Wd. *rostina*, *rostiti/sia*. - Syn. збільшуватися фізично й (переносно:) духово, розвиватися, посплюватися.

PS.*orsti'ts' IE.**ord-ti'ts', Vasmer²3,505, Brückner 463,a.o.

ротарієць // ротаріянець AmUk., BrazUk. first recorded in 1981: "873 000 ротаріюців .., варто знати, що ротаріянці це організація зближена до масонської"; Праця ч.9/1981.

From E. Rotarian - member of a Rotary Club.

ротó SoCr. see грот.

роштіль SoCr. 'grate', ModUk., first recorded in XX c. (Гнатюк ЕЗБ. 30, 346). - Deriv. роштільош 'stewed sirloin cutlet'; роштільошний, роштілька. -Subst. крати.

From Hg. *rostely* 'ts', Гнатюк, l.c.

РУБАТИ 'to cut, fell, split, chop, hew', MUK., OUK. рубати (ІЗБН ССМ.2, 304), BRu. рубачь, Slk. *rubat*, Po. *rubac*, LoSo. *rubas*, UpSo. *rubac*, vs. Ru. рубить, Bu. рѣбя, SC. *rubiti*, Sln. *robiti*. -Deriv. в-, вй-, від-, з-, за-, на-, над-, по-, про-рубати, -рубувати, -ання, рубель, рубець, рубіж, рубка, руб/о/нути; here also: рубити; FN. Рубак, Рубан, Рубаха, Рубас, Рубчак, Рубач/ок/, Рубанчук, Рубченко, Рубашевський, Рубель, Рубляк, Рубочка, Рубина, Рубинюк, Рубовський (Богдан 247-248). Syn. розсікати на частини; бити, ротинати колодною зброєю, (за:) Слум.8, 891.

PS.*rqbati/*rqbiti 'ts', IE.root**romb-'ts' with few IE.affinities, cf. Pokorny 864-865.

РУБЕЛЬ see the preceding entry.

РУДА́ 'mine; mineral ore; rusty swamp', as adj. 'blood'; МУК. з роудами (I45I ССМ.2,305) роудою Isg. (1488 ibid.), ОУК. z rudami (1430 ibid.), из рудами (1437 ibid.), ОЕС. роудъ Gsg. (I073 Изб.Св.), роудоу Asg. (XII с.), вь роудах ъ (XII с.); BRu., Ru., Bu. рудá, ОСР. ruda, SC. rûd, rûda, Cz. ruda, Po. ruda, etc. -

Deriv. рудка, рудний, рудий, рудник, -иця, рудавий, руденький, рудизна, рудня, рудуватий, рудявий, рудяк; compounds рудоборбодий, -бровий, -вобз, -волосий, -вусий, -знавець, -коп, -копний, -носний, -носність, -підйомний, -промивальний, -промивний, -спуск, -управління, -шерстий, etc.; GN. Рудá, Рудка, Рудниця, Рудники, Рудянци, Рудня, etc.; FN. Рудин, Рудка, Рудий, Рудик, Рудим, Рудин, Рудинський, Рудисяк, Рудзяк, Рудзюк, Рудський, Рудник, Рудній, Рудковський, Рудь/ко/, Рудá, Рудáчик, Рудáчок, Рудак, Рудакевич, Рудан, Руданець, Рудавський, Рудевський, Руденко, Руденчук, Рудей, Рудейчук, Рудейів, Рудківський, Рудачук, Рудницький, etc. (Богдан 248), see also Рудницькіяна, Рудницькознавство. - Syn. місце видобування корисних копалин ССМ.2,305; гірська порода або мінеральне утворення, що містить у собі метали та їх сполуки; іржаве болото, багно; кров.

PS. *ruda : rudz, IE.root **roudh-:reudh-'red', cf. Lith. raudas : raúdas 'ts', Latv.raúdas, Av. raodita 'red', Gk. éreuthos, Lat.ruber, Gaul Roudus, Anderoudus, Campi Raudii, Goth.raups, OIc.raudr, Du. rood, OSax. rôd, OHG.rôt, AS. reád, E.red, G.rot, etc.; Miklosich 284, Trautmann 238, Brückner 467, Kluge 289, Skok 3,165, Pokorny 872, Vasmer 23, 513, Шевельов I06, а.о.

РУДНИЦЬКІЯНА 'Rudnyckiana: documentation re. J.V.Rudnyckuj and his family', first recorded in 1971, cf. "Кажуть, що у Вінніпеґу має почати виходити новий український часопис під назвою "Рудницькіяна", Новий Шлях, Вінніпеґ, ч.26 за 1971. - Syn. Рудницькознавство: "Не буде перебільшенням як стверджу..., що напевне прийде час, коли українська й канадська наука буде гордитися РУДНИЦЬКІЯНОЮ і рудницькознавство буде символом українсько-канадської науки, бо проф. Рудницький був основоположником і успішним науковим організатором студій українознавства на академічному рівні в Канаді", Ст. Радіон, Вільна Думка, Лідкомб, ч.20 за 1978.

From FN.Rudnyckuj, author of this dictionary, see рудá.

руж 1. Wd. 'lipstick', ModUk. - Subst. черво́нїло, черво́на краса́на на губи́.

From Fr. rouge 'red colour'.

руж 2. AmUk. also рудж 'rouge', first recorded in 1924 (Bilash 554). - Subst. рум'яна фарба для губ.

From E. rouge 'ts', Bilash, l.c., Koshe-lanuk 552.

РУКА́ 'hand; arm; palm', МУК., ОУК., ОЕС. РУКА/ РОУКА, known to all Sl. - Deriv. рукав/ець, рукавиця, -йчка, руків'я, ручка, ручийсько, -ище, ручиця, рученька, -ечка, ручний, ручити/ся, ручкаться, compounds: руко-блудник, -блудниця, -блудство, -да́йний, -ділля, -дільний,

діленьчати, -крілі, -месло (=ремесло), -мій-
ник, -ніжка, -паш/ний/, -пис/ь/, -писання,
-писний, -пліскати, -стискання, -творний, -ят-
ка, -ять; FN. Рукá, Рукарчук, Рукарук, Ручка, Ру-
чінський, Ручковський (Богдан 248). - Syn.
кожна з двох верхніх кінцівок людини, мав-
пи; складовá частина автоматів, що нагаду-
ють людину (робітнів ітп.); манера писання,
пóчерк; символ влади, панування; (Божа ру-
кá:) допуст Провидіння; (переносно:) одружен-
ня, шлюб.

PS.*rǫka 'ts', BS. root *renk- 'to collect', cf.
Lith. rankà, Latv.ruóka, OPr.rancko 'ts', and Lith.
riñkti-rankióti 'to gather'. Fraenkel 2,697.

РУМ 1. see POM.

рум 2. AmUK. 'room', first recorded in 1911
(Bilash 555). - Deriv. румер, румінг-гавз,
румобвий. - Subst. кімната.

From E. room 'ts', Bilash, Koshelanyk 552,
Royick 91.

РУСИЙ 'blond, fair-haired, light-coloured',
MUK. русый, русъ (XV c.), OUK.OES. рѣсѣ (XI c.),
BRu. русы, Ru. русый, OCS.rusъ, Bu. рус, SC.rūs,
Sln. rūs, Cz., Slk. rusý, Po., LoSo., UpSo.rusy. -
Deriv. русенький, -кість, -ко, русявий, -вість,
-во, русявець, -вка, русак, русо-бородий,
-волосий, -головий, -косий, -чубий, etc. - GN.
Русанів, Руснів, Русава, Русів, Русівль, Ру-
силів, Русий Яр; FN. Рус, Русак, Русацький, Ру-
сецький, Русенко, Русівський, Русіцький, Рус-
ковський, Русов, Русовський, Русанівський, etc.
Syn. світло-коричневий з жовтуватим від-
тінком /про волосся/. Слум.8,911.

PS.*rusъ/jb/ < *rudъsъ/jb/, IE. **roudh-s-os
'reddish' extensively discussed in this work under
русъ, q.v.; see also рудá; Herne 24-27.

РУСИЧИ /Сл.плк.Иг./, РУСОВИЧИ -
"сині Русь" /давня назва українців/;
/ethnic name:/ Rusychi, Rusovychi for
Ukrainians; extensively dealt with by
Святослав Гординський in: "Назви 'русичі'
й 'русовичі'", OnUVAN 25,5-12, where folk-
loric and historical data as well as the
pertaining literature are quoted; in his
English summary on p. 13 he states as
follows:

The name Rusychi — sons of Rus', is known solely
from the "Slovo", and only in the plural form. The singular
form known from the chronicles was Rusyn — the Ruthen-
ian. This caused some scholars to doubt the authenticity of
the term Rusychi and thus, refer the origins of the "Slovo"
to later times, or suspect a falsification of the entire poem.
Especially B. Unbegaun found this name ending with -ych
(instead of usual Russian -itin) a suspicious neologism, but
other authors proved that this is a type of patronymic name
and fully in accordance with the laws of the Ukrainian lan-
guage. Besides, in Ukrainian ritual songs, a similar name,
Rusovychi was mentioned, but only one quotation of it
was known. The author of the article quotes parts of other
ritual songs where the name Rusovychi appears, along
with the epithets "the chosen ones", "finer youths", and this
proves that they were the members of ancient military elite
of Rus' — the druzhyna (princely retinue).

РУСИВ : русий

РУСОВИЧИ see русичі.

РУСЬ, РҰСИ, EN. & GN. 'Rus' (incorrectly: "Russia", see Россія); МУК., ОУК., ОЕС. Русь; BRu., Ru., Ma., Bu. ts, Po. Ruś, Cz., Slk. Rus & Rusko...- Deriv. рҰсин, русна́к, рҰсинка, русна́чка, рҰсич / see рҰсичі/, русизм, руський, русинський, руснацький, /з-, по-/рущити, /з-, по-/русифікувати, /з-, по-/рушення, /з-, по-/русифікування, русифікація, русофіл, русофілство, -ський, русофоб, русофобство, -ський; GN. РҰсине, РҰська ГҰта, РҰська Поляна, РҰська Лозова, РҰський Банілів, РҰський Орчик, РҰські Тички, РҰсо-Крикльвець, РҰсовичі / see РҰсичі/, РҰська Вулиця /у Львові/; FN. РҰсин, -ський, Русна́к, Русначок; МУК. Руси/н//1456/, ОУК. Русъ/1368/.

The origin of the name is disputable; the most persuasive is its explanation from adj. рҰсий, advanced by P. C. Стоцький, *Slavistica* No. 6, pp. 5-18; here are his findings:

W. A. Moshin in his study: *Variago-Ruskii Vopros* (Slavia, vol. X, 1931, p. 109-36, 343-79, 501-37) gave a survey of the linguistic explanations thus far offered. He showed that the word Rus' according to the various theories, comes from a wide diversity of sources. It is supposed to come (1) from the Ukrainians, (2) from the ancient Baltic Slavs, (3) from the ancient Finns of the Volga, (4) from the Finns of Finland proper, (5) from the Lithuanians, (6) from the Magyars, (7) from the Khazars, (8) from the Iranians, (9) from the Goths, (10) from the Georgians, (11) from the Yaphetides, (12) from an unknown people, (13) from the Celts, (14) from the Hebrews.

As a particular view regarding this problem we should like to mention the opinion of W. Brim (*Proiskhozhdenie termina Rus', Rossiya i Zapad*, 1 1923) who maintains that the origin of the name is not in one sphere of civilization, but in several. Two other theories do not try to solve the problem of the origin of the word but limit themselves to the explanation of

the social group termed Rus'. The first of the Ukrainian scholar M. Korduba (*Najnowsze teorje o poczatkach Rusi, Przegląd Historyczny*, X, 1930) which supposes that Rus' was similar to the army of Wallenstein during the thirty years war. It consisted of soldiers of many races, nations and beliefs, amongst whom, during the ninth and tenth century, the Slavic element assumed the leadership. The second theory comes from the Soviet scholar S. W. Iushkov ((a) *K voprosu o proiskhozhdenii russkogo gosudarstva, Uchenye zapiski moskovskogo iuridisdicheskogo instituta*, N. k, IU. SSSR, 1940; (b) *Do pytannia pro pokhozhennia Rusi, Zapysky Akademii Nauk USSR, Instytut movoznavstva*, 1941). He regards the Rus' originally as a merchant class, which bought goods in Slavic territory and then sold them in Byzantium, Khazaria, and even Arabia. At the same time they were professional soldiers, who entered the services of the Byzantine emperors and the Khazarian Kagans. This merchant-soldier class was the organizing force behind the new Rus' state, then emerging.

At present the problem of the origin of the word Rus' is a subject of lively discussion in the Soviet Union as anyone can see from the book of N. S. Derzhavin: *Proiskhozhdenie Russkogo Naroda*, (subtitle) *velikorusskogo, ukrainskogo, belorusskogo*, Moskva, 1944. The old battle between the Normanists and the Antinormanists is going on merrily. The authority of the great A. A. Shakhmatov (*Drevneishie Sudby Russkogo Plemeni*, Petrograd, 1919) is unceremoniously set aside and the etymological theory of N. T. Mar (Rus' related with: et-rusk; Etruscans) is erected into a dogma of Soviet philology, together with his fantastic views about the Goths (from Gog-Magog of the Bible). On page 76 Derzhavin writes: "against the theory of Shakhmatov as representing the Norman theory in general, we uphold the theory of state development as represented by Marx, Engels, Lenin, and Stalin..."

We prefer to defend the theory of Shakhmatov and to propose a new explanation using semantic material. Therefore we should like to add to the etymologies presented still another explanation from the point of view of Slavic semasiology,

In thinking over the explanations hitherto offered we have come to the conclusion that these etymologies have partly disregarded two important methodical principles for the clearing up of the word Rus':

(a) the first principle has to do with the history of Ukraine. By this we mean that we must always bear in mind the continuity of the historical process of this territory with a part of which the term Rus' was so closely connected. That is to say, we must take into consideration not only that historical period whose records first contain the word, but we must also examine the question of whether the preceding period might not have already created it;

(b) the second principle is concerned with the linguistic explanation of the word. The importance of this principle became evident to us while engaged in semantic study of Slavic words and their mutual relations. It is a well-known fact in the life of languages that every word, especially a noun, has reciprocal relations not with all the words of the language in question, but only with a limited circle of words and meanings, which taken together constitute the semantic field of the word. As a human being living in a large city does not know all its inhabitants, but from thousands knows only a hundred and keeps friendship perhaps with a dozen, often only with several persons, just this same phenomenon do we meet in the life of the words of a language. Therefore if we wish to revive and understand the original meaning of a word, we must take into consideration not only the word itself but also the semantic area in which it is or has been rooted.

Coming now to our attempt to explain the word Rus' — while rejecting W. Brim's explanation, we regard his idea about the "necessity of looking for the sources of this word not in one, but in several cultural spheres" as correct and proven by the course of historical events. In our opinion we must look for the origin of the word Rus' and its meaning in the following cultural spheres:

(I) The maritime expeditions of the Vikings from their Scandinavian mother country to the West, South, and East resulted in the latter quarter in the establishment of Viking

settlements in Finnish territory and in the Dvina river basin. Here developed the centres of their power to which the Finns were compelled to pay tribute.

The Finns called these Vikings: "Ruotsi", in conformity with their clan traditions concerning their origin from Ros-lagen. This word means "seashore" and the old Scandinavian words: rors-folk, rors-maen, "fishermen, inhabitants of the seashore" form the basis for arriving at the original meaning of Ruotsi, with which the Finns even to this day call the Swedes.

These Ruotsi-Vikings sailed down the Volga to the Caspian Sea, later down down the Don, perhaps also down the Dnieper. On reaching the Black Sea they probably mingled with the remnants of the Goths who held Crimea. On the present Kuban-peninsula they establish the Tmutorokan Rus'. Due to historical events the importance of the Volga as an avenue of commerce later decreased and the Dnieper became the principal route of trade between the North and the South. Therefore a new trade and power centre arose and developed south of the Finnish Ruotsi territory, namely Holmgard - Novgorod. In the occupation of Kiev another rival Viking force under the leadership of Høskuld - Askold and Dyri-Dyr anticipated these Ruotsi until Helgi - Oleh, probably a Viking of princely descent, overpowered them and established the rule of the Ruotsi-Vikings also in Koenugard - Kiev.

Thus we see that the designation Ruotsi traveled from the North to the South along the Volga, the Don and the Dnieper, while on the other hand the same term was carried from the Kuban-peninsula along the shores of the Black Sea northwards along the Dnieper.

Ruotsi, in a slavized form, was the clan name of these Vikings. Their professional name as an armed force, as a retinue of soldiers attendant upon their leader was: варяги, also from the Scandinavian: waering "one who has taken an oath of allegiance"; the members of the retinue took a mutual oath of fidelity. The word is related with: war "oath, sworn fidelity".

The slavized form of Ruotsi was only one of the old Scandinavian Viking words which during the Viking period

were transplanted to the Eastern Slavic territory. This etymology is approved by Shakhmatov and these facts may not be ignored in studying our problem.

(II) This word denoting the derivation, this tribal mark of the Ruotsi - Vikings encountered in its slavized form in the basin of the Dnieper the ancient original word rus' which was similar to it in sound and had in this region its own primitive meaning.

Owing to the similarity of sound the foreign, old Scandinavian Ruotsi, in its slavized form, merged with the ancient original rus', resulting in the Kievan Empire in the new Rus'-word (written capitalized).

It is possible, in our opinion, to discover the original meaning of the ancient word rus' if we carefully survey the semantic field in which the new term Rus' yet lived in the chronicles and documents.

Every social and political organism has its hierarchy, its classes of higher rank which govern the lower classes. In our semantic field we have as the designation of these classes the following terms: Rus', the ruling class with its princes (дружина "retinue", бояри "nobility", люди "free citizens") while at the bottom of the pyramid is the: чернь "the governed class".

We are not concerned here with the rise and development of the later classes and their names. Our important concern here is to establish the fact that in this ancient hierarchy the terms Rus' and čern' constitute a semantic antithesis. These words stand in mutual contrast like: God and devil, day and night, warm and cold, upper and lower, etc.

What does čern' mean? According to the oldest chronicles (cf. I. I. Sreznewski: *Materialy dlia slovaria drevnerusskogo iazyka*, 1909) this word means "the multitude, the masses of the common people, the lower classes". Only in modern Ukrainian the word acquired the meaning of "mob". Cf. Nestor's *Primary Chronicle* (sub 6712): *чернь не хотѣша dati čisla, no rѣša: umrem čestno za sviatuju Sofiju* — "the common people wished not to give the number (of soldiers) but said: let us honorably die for the holy Sophia"; (sub. 6848): *въсташа černь на боjar*, "the common

people rose against the bojars (nobility)." The meaning of čern' as a social class is here quite clear. We had also a collection of quotations in which the social contrast of čern' to Rus' was quite apparent, but they were lost in the conflagration after the raising of Warsaw and it is impossible to replace them. However, the text of one of them (a letter of a Moscow prince) we remember and it runs thus in translation: "this writes to me the Rus' (Kievan territory), the bojars and the cern", = the common people"; the bojar class developed later, originally Rus' and čern' opposed each other.

This word is formed by the suffix - ь from the adjective (given as example) old Bulgarian: *чърнь* as a collectivism: *чърнь* — *чернь*. Here it is important to add that this adjective from the most ancient times was a special term to denote the color of black hair.

From this fact we conclude that the designation of the governed or oppressed classes in the Kievan Empire took its rise from the color of their hair. What meaning this word had before this period we shall explain later.

Let us now examine by the same method the meaning of the word Rus'. Naturally it is clear that during the Kievan Empire it meant the "ruling class" including the retinue of soldiers and partly the nobility. But what was the original meaning of this ancient word rus', which, in our judgment, existed together with čern' long before the Kievan Empire and was the basis of the amalgamation with the foreign Ruotsi?

The natural linguistic feeling, the instinct of every Ukrainian for his mother tongue may serve us here as a guide post. Without reflection the Ukrainian at once perceives that rus' is formed from *русий* — *русявий*, a special adjective denoting the blond color of the hair. According to Walde-Pokorny: *Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen*, Vol. II, 1927 p.359 ukr. *rusyj*, old-Bulgar. *rusъ* (*reudh-s-o or *roudh-s-o) "reddish color of fair hair" is from the stem *reudh* - "red" related with *reu-t-, Lat. *rutilus* "reddish", Rutuli "a people's name: the people with the reddish fair hair". This word rus' is also formed with the suffix - ь as a collectivism. This evident connection of the word rus' with *русий* is the reason why several

scholars also derived the term Rus' of the Kievan Empire from this adjective. This we consider incorrect. Before we discuss the original meaning of this word we should compare rus' and čern' in order to present the following common features:

- (a) the common suffix in their formation;
- (b) the common basic meaning of the adjective stem, namely the color of the hair;
- (c) the common collective meaning in a common semantic field;
- (d) the common mutual antithesis of the meaning which we are going to describe.

All these common features are evidence that such an ancient rus' word existed (it belonged to the color-group which in present Ukrainian is represented by: зелений "green" — зелень, білий "white" — біль, etc.) and that together with čern' it originated about the same time as the latter in the ancient Slavic territory.

The rise of these two terms with their original meanings was the result of special historical circumstances, at which we can only guess.

We think that these words are a distant echo from the Gothic Empire in these regions. About 166 A.D. the Goths began their migration from the shores of the Baltic Sea to the present Ukrainian territory. Moving partly through the marshes of Pinsk they reached the Dnieper and here in the following decades established their supremacy by force of arms. The centre of this powerful state was Dniepranstad on the Dnieper. By virtue of their military prowess the Goths eventually became the ruling class probably of the whole Slavic world of that time. In the first place they subdued the ancestors of the present Ukrainians who were fated to be the oppressed class in this victorious foreign regime.

Nature itself established a difference in this state between the ruling and the oppressed classes by a strikingly sharp difference in the color of their hair. Reche (in M. Ebert: Reallexicon der Vorgeschichte, s.v. Haar) declares that blonde hair is a natural feature of the peoples of northern Europe. In all

other parts of Europe and the world in general the natural color of the hair is a variety of black.

Regarding the Goths all classic accounts emphasize as their characteristic feature the blond, even reddish color, of their hair. Cf. also the generally accepted etymology of Ostro-gothae from austro-, cf. Lat. aurora "dawn", Lith. ausza, E. east; the original meaning "the radiant (the bright) Goths"; Wisi-gothae, according to S. Feist is from an original meaning "worthy, good attribute, excellence". In our opinion in both terms the basis of the meaning has something to do with the blond hair of the Goths and its magical interpretation in sun-worship as the "representatives or children of the light-sun".

In contrast with this W. Shcherbakiwsky and other scholars maintain that the ancestors of the Ukrainians certainly had black hair. Therefore also the Ukrainian folksongs even at the present day glorify as the ideal of beauty: čorni oči "black eyes", čorni browy "black brows", čorni kosy "black braids of hair", etc. Only in the Kievan Rus' period, that during the rule of the Rus', do we find in the "Tale of the Host of Ihor" a new ideal of beauty mentioned, namely "the braids of blond hair of the Gothic girls". This shows how the ancient Gothic period lived on in popular tradition and how deeply felt was the difference in the color of the hair.

It is therefore natural and quite intelligible that this characteristic feature of the blond-haired Gothic rulers was used as the designation of this ruling class. It was the most conspicuous mark in the physiognomy of the Goths, semantically speaking: the dominant attribute. Thus there originated during this period the ancient word rus' (we write it with a small letter) as the name for these blond guests from the North, from Scandinavia. On the other hand, the ancestors of the Eastern Slavs, in the first place the ancestors of the Ukrainians, became keenly aware that their own black hair marked them off as a people distinct from the dominant invaders. Hence the word čern' came to be used as the designation of their own class, i.e. that of the subjugated and governed. On the one hand were the humbled Slavic čern', on the other the dominant Gothic rus'.

From what has now been said we may safely infer that the original meaning of these words included the following:

(a) the racial difference (blond hair with corresponding complexion and black hair with corresponding complexion);

(b) the "national" difference: Goths and Slavs (the term national used *cum grano salis*...);

(c) the social difference, the dominant rulers and the subjugated masses;

(d) the "national" and social antagonism between these two classes during the Gothic period in the country now held by Ukrainians;

(e) a possible secondary antithesis between soldiers and cultivators.

We should also like to express our view as to the time when these words were formed and their respective meanings finally took shape. The realities of life must have necessitated their rise and the development of their meanings as early as the Gothic invasion. But our attention is drawn to the fact that a similar meaning as the Ukrainian: *čern'* does not exist in other Slavic languages. But it existed respectively exists in White Ruthenian and Russian. (The Polish: *czern'* is supposed to be of Ukrainian origin.)

Therefore we assume that the ancient *rus'* and *čern'* finally crystallized when the ancestors of the present Ukrainians, the Antes, began their fight against the Goths after the defeat of King Ermanarich by the Huns and the expansive migration of the Slavs to the West and South was in full swing. The western and southern Slavs did not experience the bloody antagonism of interests between the ruling and oppressed classes, the enmity of the *čern'* against the *rus'*, as did the ancestors of the eastern Slavs. Consequently we hold that during the 3rd and 4th centuries the words *rus'* and *čern'* acquired their final connotation, though the primary roots reach back into the second.

As already explained, we believe that the words *Rus'* — *rus'* and *čern'* are inseparable. There is ample reason to assume that the word *rus'* was formed at the very beginning of Slavic history and that when the Vikings of the Finnish and the Tmutorokan territories took possession of the present Ukraine, bring-

ing, of course, the word *Ruotsi* with them, they found there the old word *rus'* in actual use. This old word was by its meaning peculiarly suitable as a name also for the new blond conquerors, the Vikings. Thus *rus'* and the slavized form of *Ruotsi* were side by side.

These two coalesced to form a single word. Thus the old Slavic word *rus'* which originated in the Gothic period and the foreign Scandinavian term *Ruotsi* constitute the sources of the new word: *Rus'*. This again, in the IX — X centuries became the name of the ruling class of the Kievan Empire and later the name of the state, the nation, the country, and the language.

With a few further remarks we shall close this discussion. With the growth of state-consciousness due to the rule of great personalities such as Woldemar - Vladimir - Volodymyr and Jarisleif - Jaroslaw the word *Rus'* acquired the meaning of State and Nation. Then the new *Rus'*-word which by the original *rus'*-word had a close association with *русий* "blond", began to be felt as unsuitable, because the course of events had given this word another meaning. The black- and the blond-haired people had become citizens of the *Rus'*-Empire: *Русини*, along the Dnieper from Novgorod down to Kiev. The Code of Jaroslaw in particular represented a great advance toward the establishment of a constitutional state (*Rechtsstaat*). This change in the meaning of *Rus'* was encouraged and accepted by the ruling class.

But the primitive outlook of the common masses, who subconsciously think in symbolic images, surely felt the necessity of keeping the old difference alive. This again it seems to us, gave rise to two other terms in course of time, namely: *Bila* - *Bila Rus'* and *Černa* - *Čorna Rus'*, the White *Rus'* and the Black *Rus'*. (The later Polish term: *Czerwona Rus'* "Red *Rus'*" has originally no connections with adjective *červonyj* "red", but is derived from the name of the town: *Červen'*).

In explaining these terms the striking contrast must be noted between the blond hair of the present White Ruthenians and the equally conspicuous black hair of the inhabitants of the territories of White Ruthenia and Ukraine which were called: *Čorna Rus'* (the first around Nowogrodek, the second around Lemberg-Peremyshl including Cholm-land; cf. Beauplan's

“Carte de l’Ukraine”, Paris, 1665, “Russie Noir”, reproduced at M. Hruschewsky: *A history of Ukraine*, edited by O. J. Frederiksen, 1943.)

The old tradition was still alive in the popular consciousness. Hence the blond Rusin-s felt the need of making a line of distinction between themselves and their dark-haired brothers. Since “rusa” Rus’ would constitute an unpleasant tautology, the expression: B’bla — Bila Rus’ was formed, for in Ukrainian and White Ruthenian the adjective is employed to denote fair or blond hair. Then in antithesis to this expression Čorna Rus’ arose.

An attempt was made to explain these terms by E. F. Karskij in his monumental work on the White Ruthenians. He explains the term “white” by referring to the white garments which the Ruthenians wore and connects the word Black-Rus’ with the black coats of the people.

But this explanation cannot stand a critical test:

(a) in the first, the white garments have been worn in many other parts of Eastern Slavic lands;

(b) again, the same applies to the black coats;

(c) finally, if color is made the determining factor in explaining the terms, is it not more logical to apply this principle to the hair with which nature has so characteristically endowed its children, than to the color of the clothes?

Already Karskij reached partly the same conclusion, defending his view by referring to the most prominent characteristic of the White Ruthenians, that is, their bright blond hair and their blue or grey eyes. But he failed to see the real reason for the origin and application of these terms. N. S. Derzhavin believes the problem of these terms is not yet solved.

This we attempt to do in this discussion together with a “working hypothesis” of the origin of the word Rus’ for the use of historians and linguists.

Into the same color-problem belongs in our opinion also the term “White Chorvatians” mentioned in the *Kievan Chronicle*. J. Brutzkus, the Khazar Origin of Ancient Kiev, *The Slavonic and East European Review*, Vol. XXII, derives the word Croats-Chorvatians from the hill-name Khoriv — in the Kievan

neighborhood. The term “White Croats” supposes also a “čern’ ” in the Kievan territory or a black-haired Croatian tribe. We draw the attention also to the old terms “White Serbia— White Serbs” originally located on the northern slopes of the Carpathian mountains. As we see not only the Rus’ was divided in black and white, but also the Croats and Serbs.

We are conscious of the many problems connected with our explanation and should like, at the end, to present some suggestions which were excluded from the foregoing lines in order to limit the investigation of the problem to the old Rus’ territory.

The color of the hair and eyes together with that of the whole complexion is even now a very peculiar characteristic of races and plays a decisive role in the esthetic feelings of men. It must be accepted that the esthetic value of blond hair was greater in earlier times, because it had certain cultic and even magical aspects. Cf. Wilhelm Koppers (*Pferdeopfer und Pferdekult der Indogermanen*, 1936, p. 292) notes from Slavic cults this important fact: to Svantevit was sacrificed a white, to Triglav a black horse. Greek women treated their hair with special creams and bleached it in the sun in order to achieve the favorite reddish blond color. In the Old Turkish language the adjective *sarysyn* exists, derived from *sary* “yellow”, “pale” with the meaning “blond, beautiful”. These facts may suffice to show the esteem for blond hair existing in a black-haired nation.

We believe that the primitive Slavs were from the point of view of race, rather mixed at the beginning of the Christian Era. The western Slavs intermingled with the Nordic race and blond hair and blue eyes were no rarity amongst them. It is also reported that Budini had “reddish hair and bright eyes”, but Tacitus is not sure whether they were Slavs*. The remaining Slavic tribes, however, were predominantly black-haired with dark eyes. The Celts, Thracians, and Iranians were also similarly endowed.

* F. Paudler: *Die hellfarbigen Rassen ihre Sprachstämme, Kulturen, und Urheimaten*, Heidelberg, 1924.

The oldest name for the Western Slavs in history is *Venedae*, a term the etymology of which is still insufficiently explained. But one etymology, accepted also by the American Slavist S. H. Cross*, is that *Venedae* is based on the old Celtic word *vindo-s* "white". The dark-haired Celts gave this name to the blond Western Slavs.

A special problem lies in the background of our explanation of the term *Rus'*. That is, the fact that we have (a) a report about 160 B.C. concerning the *Osun* (*Wu-sun*) people in Asia, who according to the Chinese Chronicles had blue eyes and blond hair; (b) that the *Alans*, according to Ammianus Marcellinus, were tall, handsome and their hair inclined to blond. Much has been written about the bright race of Alans, and some scholars attribute their fair features to the close contact with the Goths. In addition, the "reddish hair" which is found in Central Asia and the Caucasus (*Ossetians*) constitutes a special problem according to K. Moszynski**.

This Polish scholar has investigated these facts, and came to the following conclusions:

(a) The traces of a fair-haired race in Asia are a proof of the influence of Europe on Asia.

(b) It is an established fact that in the centuries of the first millennium A.D. there were a fair number of representatives of the blond and blue-eyed race in central Asia.

(c) The reports and later traditions about the blond Scythians, Sarmatians, and Alans present no conclusive evidence because they are either too general or date from times in which the expansion of the northern European peoples had already begun. Therefore we cannot be absolutely sure that the description of the Atlantic, Scythian and Sarmatian "blonds" (the old reports say little about the eyes) actually refer to the newcomers from the Baltic Sea.

* Samuel Hazzard Cross: *Slavic Civilization Through the Ages*, Harvard University Press, 1948.

** Kazimierz Moszynski: *Badania nad pochodzeniem i pierwotna Kultura Slowian*. *Rozprawy Wydzialu Filol. Polskiej Akademii Umiejtnosci*, v. LXII, No. 2, Krakow, 1925.

(d) The report, however, which proves that in Scythia the custom of dyeing the hair blond-gold and reddish existed, Moszynski believes to be decisive for the conclusion that the population was a black-haired race.

(e) With the exception of Pliny, all information about the autochtonism of the blond race in Asia is dated later than 500 A.D. Therefore, historically, there can be no proof of the existence of blond races in the steppes of Europe and Asia in the pre-Christian Era. On this point the date of the Chinese reports deserves to be carefully checked.

Generally speaking, and *cum grano salis* these observations exclude the possibility of the existence of the fair-haired, blue-eyed human beings in Eastern Slavic territories in the period preceding the invasion of the Goths. The black-haired and black-eyed Slavic people therefore regarded the blue-eyed and blond Goths as a contrasting and amazing race and called them "the Blondes" and themselves "the Blacks". In this connection it is very instructive to remember that in Indian "caste" originally meant "color".

These names may thus be said to have been created by the imagination of the Slavic people and it does not seem possible that they could have been influenced by similar examples of names found amongst the non-Slavic peoples — for example "White Ugrians — Black Ugrians" or "Black Bulgars — Silver Bulgars" and the Chinese tradition, according to which the four directions of the horizon had each its specific color (black for the north). Such a term as the "White Tzar" must be discounted, since it is of Mongol-Tartar origin. In addition, according to the Polish orientalist V. Kotowicz, the expression "white bones" means "aristocratic origin", similar to the phrase "blue blood". So the name "White Tzar" means the aristocratic heir of Genghiz Khan, and serves to distinguish sharply from the subordinate vassals or "black bones". The Muscovite-Russian Tsars used to confer the titles of their Tartar predecessors such as the "Great Beg", the "White Khan", etc. upon themselves, because for centuries they were obedient servants of the Tartars.

For the sake of bibliographic completeness of Uk. works dealing with the origin of the name *Rus'* the following titles should be mentioned:

Орест Ф. Купранець, ЧСВВ: Походження назви "Русь" в "Хроніці руської землі" Олександра Гванініуса з 1611 року, Записки ЧСВВ Серія II: Секція 1, Рим-Торонто 1977 (296 p.) being an extended and updated version of the same author's treatise on *Guaninus' Toponyму of 1611* in *OnUVAN* No.8 (1954).

Василь Чапленко: Походження назов "Русь", "Рось" та споріднених із ними назов і слів. Український Технічно-Господарський Інститут, "Наукові Записки", Мюнхен 1973, pp. 105 - 121, being a bizarre attempt to explain this name from Adyghé language data, viz.:

The first component of "Ruś" originated in a participle "ooə" (in English transcription) which meant "something that fell" and, semantically, may have had connection with things like a staff made from a fallen branch, with hair, falling over one's shoulder, or with a waterfall. This may be the origin of many homonyms. The component could have been combined with a nominative case flexion "r", - a strictly formal, grammatical addition, contributing nothing semantically. According to phonetic regularities retained in the modern Adyghé, the "ooə" could change to sound "oo" or "o", and thus this component became a single sound, such as found in Adyghéan and Turkmenian names for Russian "oorys", "ors". The second component, which also became a single sound "s", originated in participle "sy", which in Adyghé means "burned" and, when applied to human hair or beard, could denote "shorn" or

"shaven". In combination, the two components acquired the meaning of "shaven head"; this was the original meaning of "orys"... or "ors". The head-shaving process resulting in a ritualized haircut characterized by a prominent remaining tuft of hair, as worn by the Kievan Prince Sviatoslav, was denoted by the word (compare with English "ruse") with in modern Adyghé retained the meaning of "twisted". Thus, eventually, the word "ooroos" was formed. First, this could have meant the headman of a tribe, who favored such haircuts, then, the entire tribe - an ethnonym. Later, the "oo" or "o" part became a preposition and the part "rus" alone was used to denote the head with tufted haircut... (verbatim from an E. summary on pp.120-121); on account of linguistic, onomastic and factual data Chaplenko's "haircut"-theory of the origin of "Ruś" is unacceptable. The same might be said of Omeljan Pritsak's "inaugural lecture" at Harvard: *The Origin of Rus'*. Harvard Ukrainian Research Institute, Cambridge, Massachusetts, 1976 (28 p.): In discussing briefly the Normanist controversy from its start in 1749 the author recognizes three elements which contributed to the emergence of Ruś on the historical scene: (1) the desertion of the Roman "limes" in Eastern Europe; (2) the Avar empire (568-799) and (3) the intrusion of the Arabs into the basin of the Mediterranean Sea (c.650); in his opinion, the Rūs in Rodez Gaul ("Rusi" in Middle French) went north and became *Rus'* by 770 (Bravellir battle). He states literally:

Helped by Frisian intermediaries the Rodez/Rūs trading company had at their disposal skilled navigators, disciplined by fierce Scandinavian kings, the *konungar*. They soon developed a "Danish" society... "the nomads of the sea" and by the end of the eight century started their attractiveness as Vikings. (p.21).

In reviewing briefly Pritsak's lecture in SEER. 56:1(1978), pp.135-136, David M. Wilson termed it "nonsense" - "not helpful to those who are struggling with the main political problems of the Baltic in the ninth and tenth centuries" (p.156). - Apparently Chaplenko's Adyghé etymology of Ruś-name remained unknown to Wilson: in fact, there are two "nonsenses" in this respect, not one: Chaplenko's "haircut"-theory and Pritsak's "Rodez/Rūs"-hypothesis - both extravagant in argument, statical in logic, sclerotic in outlook and therefore scholarly unacceptable.

*

One of the serious arguments against the Norman-theory of Ruś < OFinnish *r/u/otsi* is the linguistic consideration of the necessity of the change of *-ts-* into Sl. *-c-* should the name really derive from Scandinavian; this difficulty was partly removed by Шевельов's supposition, viz.:"

The cluster *ts* was still not tolerated in Sl at the time of the first Slavo-Scandinavian contacts: OR *Rusō* if it is to be derived from OFi *rotsi* (from OSw *roPs* (gen sg) (Шевельов 189)).

Unfortunately, the author does not include the *-ts->-c-* transformation in his chronological table on pp.635-636 thus leaving the whole problem in the air; the matter requires further comparative-historical study.

- * -

РУТЕНЕЦЬ EN. 'Ruthenian', BRu. рутенец, Ru., Вu., Ma. рутенец, Po. Ruteniec ... Deriv. рутенка, рутенський, по-рутенському, -ськи, рутенщина, рутенськість. Syn. /в Австро-Угорській імперії:/офіційна назва українського населення Буковини, Галичини, Закарпатської України; /істор.:/назва українців і білорусів у церковних римських документах; /ірон.:/призірлива назва вислужників австрійського уряду.

In his series *ONOMASTICA* (ОнУВАН) No,5 (1953), pp.5-12 JBR, reprinted B.O.Unbegaun's study of the origin and history of this name; here are his findings in this respect:

Le nom des *Ruthènes* est celui par lequel les Occidentaux désignent parfois les Ukrainiens, moins fréquemment les Blancs Russes, mais qu'ils appliquaient, au moyen-âge, aux Slaves orientaux. Alors que les noms slaves de *Russes et d'Ukrainiens* ont été l'objet de nombreuses études, l'origine de celui de *Ruthènes*, de façon paradoxale, n'a pas retenu la curiosité des chercheurs. Si même un savant comme M. Hruševskij n'y a pas prêté la moindre attention, on comprendra que l'excellente et si bien informée *Enciclopedia Italiana* n'a pu qu'écrire en 1936: «... Rutheni non è altro se non la forma latina, o meglio latinizzata — di formazione però non ben chiara — di Russi» (XXX, p. 350). L'auteur de cette notice prudente n'a pas voulu, apparemment, faire sienne l'assertion catégorique de D. Dorošenko: «Es ist sicher, dass Ruthenia aus den griechischen *Ρουθῆνοι*, *Ρωσία* entstanden ist» (1). Il est évident que cette

(1) «Die Namen Ruś, Russland und Ukraine», *Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin*, III, 1931, p. 7, note 1. Cette assertion a été reprise récemment par Elie Borščak, dans la *Revue des Etudes Slaves*. XXIV, 1948, p. 171, note 1.

étymologie est indéfendable non seulement parce qu'un mot ne peut pas provenir à la fois de deux mots différents, mais aussi, et cela est plus grave, parce que les sources grecques, tout en offrant les termes de Ῥῶς, Ῥῶσοί, Ῥῶσία et les adjectifs Ῥῶσικός, Ῥουσικός, Ῥωσιακός (nous laissons à l'écart les fameux Δρομίται), ignorent la forme Ῥουθήνοι (*sic*); si les sources l'avaient connue, ajouterons-nous, elles l'auraient, au moins, accentuée correctement. Il est vrai que Strabon parle des Ῥουτηνοί, mais ce sont les Ruteni celtes⁽²⁾. Il faut donc chercher ailleurs qu'en grec l'origine de notre terme.

On la trouve facilement en latin et elle n'a rien d'énigmatique: c'est le nom d'une tribu gauloise, celle des *Ruteni* de César, appliqué aux Russes en vertu d'un procédé courant au moyen-âge et qui consistait à donner aux peuples nouvellement apparus sur la scène historique des noms familiers de l'antiquité. Les mêmes Russes n'ont-ils pas été appelés Scythes, Tauroscythes, Sarmates, Roxolanes, etc.? Plus tard, lorsqu'ils ont été connus sous leur véritable nom, toutes ces dénominations sont devenues, pour ainsi dire, vacantes. Et c'est ainsi que Thietmar de Merseburg a pu s'emparer, au XIe siècle, de celle des Scythes pour désigner les Lapons. Les Petchénègues ont été baptisés Daces et Parthes, les Prussiens — Gètes, et ainsi de suite. Le *h* après le *t* n'est qu'un ornement orthographique que l'on trouve fréquemment au moyen-âge, même dans le nom des *Rut(h)eni* celtes ainsi que dans celui de leur ville, la *Rut(h)ena civitas* (Segodunum, aujourd'hui Rodez)⁽³⁾.

Il ne s'agit plus que de savoir quand et comment le nom de *Ruthènes* est entré dans l'onomastique de l'Occident.

(2) PAULLY-WISSÓWA, *Réal-Encyclopédie*, II. Reihe, I, col. 1246.

(3) Voici ce qu'on lit à ce sujet dans l'ouvrage le mieux documenté sur les Ruthènes celtes: «Les auteurs latins, jusqu'au ve siècle, donnent tous la forme *Ruteni* et les auteurs grecs les formes Ῥουτηνοί, Ῥουτανοί et Ῥουτανοί. L'*h* fautif apparaît pour la première fois dans Grégoire de Tours (*civitas Ruthena*, urbs *Ruthena*, terminus *Ruthenus*) et il s'est maintenu dans *Ruthénois*, nom des habitants de Rodez» (A. ALBENQUE, *Les Ruthènes: études d'histoire, d'archéologie et des toponymie gallo-romaines*, Rodez, 1948, p. 24, not 4.)

Le premier nom sous lequel nous découvrons les Russes dans les chroniques latines est *Rhos*; il figure dans les *Annales Bertiniani* sous l'année 839 et désigne encore Russes normands⁽⁴⁾. Ce terme, qui correspond au grec Ῥῶς, n'aura été qu'un hapax dans la littérature latine.

Dès les Xe et XIe siècles nous enregistrons déjà la forme moderne à orthographe variée: *Rusci*, *Rusi*, *Ruci*, *Russi*, *Rusii*, *Ruzi*, pour le peuple, et *Ruscia*, *Rusia*, *Rucia*, *Ruzia*, *Ruzzia*, pour le pays. On pourra en trouver plusieurs exemples dans les *Annales Hildesheimenses* et *Quedlinburgenses*, dans les *Lamberti Annales*⁽⁵⁾, Chez Liutprand⁽⁶⁾, dans les *Annales Barenses*⁽⁷⁾, dans la *Vita Chounradi II Imperatoris* de Wipo⁽⁸⁾, dans le *Chronicon Universale* d'Ekkehard⁽⁹⁾, dans le *Chronicon* de Thietmar de Merseburg⁽¹⁰⁾, dans les *Gesta Hammaburgensis*

Ecclesiae d'Adam de Brème⁽¹¹⁾, et ainsi de suite. Il serait inutile d'énumérer tous les exemples.

Les textes du Xe siècle connaissent encore un autre nom pour les Russes, plus rare, mais suffisamment attesté: *Rugi*. On le trouve, par exemple, dans le *Continuator Reginonis*: ce texte mentionne quatre fois les Russes (aux années 959, 960, 962 et 966) et chaque fois sous le nom de *Rugi*⁽¹²⁾. De même dans les *Annales Magdeburgenses* (à l'année 959)⁽¹³⁾ et dans l'*Annalista Saxo* (à l'année 968)⁽¹⁴⁾. Plus tard ce nom figurera également dans la *Historia Normannorum* de Guillaume de Jumièges (vers 1070) qui parle d'un «Juliuselodius rex Rugorum» (c'est-à-dire le Grand-prince Jaroslav)⁽¹⁵⁾. Enfin, la *Genalogia Welforum*, un texte du premier quart du XIIe siècle, mais fait avec des élé-

(4) *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores*, I, 434; abrégé dans la suite en *M.G.H., SS.*

(5) *M.G.H., SS.*, III, pp. 60-61, 63, 80.

(6) *Ibid.*, pp. 277, 331.

(7) *Ibid.*, V, pp. 53, 54.

(8) *Ibid.*, XI, pp. 264, 269.

(9) *Ibid.*, VI, pp. 207, 216.

(10) *M.G.H., SS.*, Nova series, IX, 1935, *passim*.

(11) 3e éd. de B. Schmeidler, Hamburg und Leipzig, 1917: 12 fois *Ruzzia*, 2 fois *Ruzia*, 2 fois *Ruzzi*.

(12) *M.G.H., SS.*, I, pp. 624, 625, 628.

(13) *Ibid.*, XVI, p. 147.

(14) *Ibid.*, VI, n. 622.

(15) *Recueil des Historiens des Gaules et de la France*, XI, p. 48.

ments anciens, contient le même terme ⁽¹⁶⁾.

On a ici un exemple de plus d'un nom anciennement connu et appliqué à un peuple nouveau à la faveur de l'identité de la première syllabe. Les véritables Rugi étaient des Germains orientaux venus des rivages de la Mer Baltique s'établir sur le Danube, en face du Noricum Ripense. Nous possédons sur eux des renseignements abondants dans la biographie de saint Séverin par Eugippius, du ve siècle. Le même nom apparaît aussi, tout au début du xe siècle, dans l'*Inquisitio de theloneis* de Raffelstetten, de 906 ⁽¹⁷⁾. Y désigne-t-il vraiment les Russes ou n'y est-il qu'une survivance littéraire des Rugi germaniques, disparus bien avant le xe siècle? Il existe une abondante littérature sur cette question controversée ⁽¹⁸⁾. Ce qu'il faut écarter résolument, c'est l'hypothèse qui voit dans les Rugi les habitants de l'île de Rügen, dans la Baltique: ces derniers n'ont jamais été appelés de ce nom ⁽¹⁹⁾.

Le terme de *Ruteni*, appliqué aux Russes, semble apparaître pour la première fois dans les *Annales Augustani* sous l'année 1089: «Imperator [Henri IV] Praxedem, Rutenorum regis filiam, sibi in matrimonium sociavit» ⁽²⁰⁾. Depuis *Ruteni/Rutheni* devient extrêmement fréquent, surtout au xiie siècle. Suger, dans la *Vita Ludovici VI*, parle de «rex Ruthenorum» ⁽²¹⁾, de même qu'un *Excerptum historicum* de la même époque ⁽²²⁾. L'*Annalista Saxo* (vers 1139) mentionne les *Rutheni* ⁽²³⁾, et la *Vita Chunradi Archiepiscopi Salisburgensis* (vers 1177) donne à la Rus' subcarpathique le nom de «marchia Ruthenorum» ⁽²⁴⁾. La chronique polono-latine de l'Anonyme Gallus, de 1110-1113, mentionne elle aussi fréquemment les *Rutheni* ⁽²⁵⁾. Il serait

⁽¹⁶⁾ *M.G.H.*, *SS.*, X111, p. 734. Le même récit (d'ailleurs entièrement fantaisiste) est répété dans la *Historia Welforum*, *ibid.*, XXI, p. 460.

⁽¹⁷⁾ *M.G.H.*, *Capitularia*, II, p. 251, 6.

⁽¹⁸⁾ La mise au point la plus récente se trouve dans l'étude d'Erich Zöllner, «Rugier oder Russen in der Raffelstettener Zollurkunde?», *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, LX (1952), pp. 108-119. L'auteur lui-même défend la thèse germanique. Pour la thèse slave, voir, entre autres, A. Florovskij, Чехи и восточные славяне, I, Prague, 1935, pp. 159-161 (*Práce Slovanského Ustavu*, XIII).

facile de multiplier des exemples pour ce nom qui est en passe de devenir la dénomination officielle des Russes.

Les textes que nous venons de citer, tout en employant le nom de *Rutheni* pour le peuple, continuent à se servir de *Rusia*, *Ruscia*, etc., pour indiquer le pays. Ce fait nous aiderait peut-être à comprendre pourquoi précisément le nom des Ruthènes æltes a été choisi pour désigner les Russes. Certes, l'identité de la première syllabe *Ru-* a été décisive et a servi de point de départ. Mais il se peut que le suffixe *-n-* y ait contribué également. En effet, le vieux russe opposait le collectif *Ruś*, qui désignait à la fois le peuple et le pays, au singulatif *Rusin* qui désignait «le Russe». On peut se demander dès lors si, en vertu d'une phonétique approximative, l'opposition: *Ruś/Rusin* ne se reflète pas dans l'opposition *Rusia/Ruthenus*. Dans quelques textes on trouve la forme *Rucenus* qui est encore plus proche de *Rusin* que ne l'est *Ruthenus*: la deuxième partie (1040-1077) des *Lam-*

berti Annales mentionne à quatre reprises le grand-prince Izjaslav appelé «Ruzenorum rex» ⁽²⁶⁾. Le Codex 2 de Thietmar de Merseburg, c'est à dire, le remaniement de son *Chronicon* fait à Corvey au xiie siècle, offre un «Ruscenorum rex» ⁽²⁷⁾. Enfin, la *Chronica Slavorum* de Helmold (1169) donne à la Mer

⁽¹⁹⁾ Voir T. Milewski, «Pierwotne nazwy Rugji i słowiańskich jej mieszkanców», *Slavia Occidentalis*, IX, 1930, pp. 292-306; W. Steinhauser, «Rügen und die Rugier», *Zeitschrift für slavische Philologie*, XVI (1939), pp. 1-16.

⁽²⁰⁾ *M.G.H.*, *SS.*, III, p. 133.

⁽²¹⁾ *Recueil des Historiens des Gaules et de la France*, XI, p. 61.

⁽²²⁾ *Ibid.*, p. 157.

⁽²³⁾ *M.G.H.*, *SS.*, VI, p. 770.

⁽²⁴⁾ *Ibid.*, XI, p. 74.

⁽²⁵⁾ *Monumenta Poloniae Historica*, ed. Bielowski, I, Lwów, 1864, pp. 390-484.

⁽²⁶⁾ *M.G.H.*, *SS.*, V, pp. 219, 230.

⁽²⁷⁾ *M.G.H.*, *SS.*, Nova series, IX, p. 529.

980

Noire le nom de «Rucenum mare» ⁽²⁸⁾. L'adjectif *Rucenus* est à la fois proche de *Rusin* et formé correctement sur *Rucia* à l'aide du suffixe *-enus*, fréquent au moyen-âge dans les noms de peuples (comme *Saraceni*, *Sclaveni*). C'est cet adjectif qui a pu déterminer le choix de la forme *Ruthenus*.

Le terme de *Ruthenia* pour *Russia* n'apparaît que vers le milieu du XIIe siècle. Le premier exemple semble se trouver dans une lettre écrite vers 1150 par Matthieu, évêque de Cracovie à saint Bernard de Clairvaux: «... in Ruthenia, quae quasi est alter orbis» ⁽²⁹⁾. Vers la même époque on trouve un autre exemple dans la biographie de l'évêque Otto de Bamberg par Herbord (1159: «Ruthenia tota» ⁽³⁰⁾). Mais cette forme, rare durant tout le moyen-âge, n'aura aucun succès et la combinaison courante restera celle de *Rutheni/Russia*.

Le terme de *Ruthenus* a été appliqué également au nom dynastique de la famille princière de Reuss (en Thuringie), et cela dès sa fondation, à la fin du XIIIe siècle, par Henri de Plauen-Reuss, fils de Henri 1er de Plauen. Le nom de Reuss apparaît pour la première fois en 1289 ⁽³¹⁾ et la forme *Ruthenus*, qui n'en constitue que la traduction latine, en 1292 ⁽³²⁾. L'origine même du nom de Reuss n'est pas tout à fait claire. Il existe une thèse qui le met en rapport avec les anciens noms allemands pour le terrain défriché, *reuth*, *riute*, *geriute*, *geroit*, etc., qui

⁽²⁸⁾ Ed. B. Schmeidler, Hamburg und Leipzig, 1909, p. 6. (*Scriptores rerum germanicarum in usum scholarum*). Pour désigner le pays, Helmold ne se sert que de la forme *Rucia*.

⁽²⁹⁾ *Monumenta Polonicae Historica*, II, Lwów, 1872, p. 16.

⁽³⁰⁾ *Monumenta Bambergensia*, ed. Ph. Jaffé, Berlin, 1869, p. 147 (*Bibliotheca Rerum Germanicarum*, V).

⁽³¹⁾ Henricus dictus Ruze; Henrich von Plawen, den man der Ruse nennit; *Urkundenbuch der Vögte von Weida, Gera und Plauen*, I. Band, herausgegeben von Berthold Schmidt, Jena, 1885. No. 236, p. 117; No. 241, p. 119.

⁽³²⁾ Henricus advocatus de Plawe dictus Ruthenus, *ibid.*, No. 259, p. nennit; *Urkundenbuch der Vögte von Weida, Gera und Plauen*, I. Band, 132. Les chartes No. 136 (de 1266). No. 172 et 174 (de 1274), qui attestent les formes *Ruthenus* et *Russze*, sont des faux du XVe siècle (voir Willy Flach, *Die Urkunden der Vögte von Weida, Gera und Plauen*, Greiz, 1930, p. 122).

ont donné d'innombrables noms de lieu (*Rodungsortsnamen*) ⁽³³⁾. La thèse traditionnelle, cependant, continue à mettre le nom de Reuss en rapport avec celui de Russe. N'oublions pas que le fondateur de la dynastie avait pour épouse une petite-fille du prince Daniel de Galicie ⁽³⁴⁾. Quelle qu'ait été la véritable origine du nom dynastique de Reuss, il ne fait pas de doute que dès le début ce nom a été compris comme l'équivalent de *Russe*, d'où sa traduction en latin par *Ruthenus*. Le doublet *Reuss/Ruthenus* a été courant jusqu'à l'époque moderne.

Il convient d'ouvrir ici une parenthèse pour dire que le terme de *Rutheni* pouvait désigner au XIIe siècle non seulement les Russes, mais aussi les habitants slaves de l'île de Rügen dans la Mer Baltique. Le nom latin de l'île figure ordinairement sous la forme de *Rugia*, *Rogia*, *Rugiana*, *Ruiana*, *Rana*, celui de ses habitants sous celle de *Rugiani*, *Ruiani*, *Ruani*, *Runi*, *Rani*. C'est encore le début *Ru-* qui a dû mettre les chroniqueurs sur la piste des *Rutheni*. Cette forme n'est pas fréquente; je ne l'ai trouvée que chez deux biographes d'Otto, évêque de Bamberg: Ebo (1158) et Herbord (1159); on a vu que ce dernier emploie *Rutheni* également pour les Russes. Les deux auteurs se servent également du nom de *Ruthenia* pour désigner l'île elle-même ⁽³⁵⁾.

L'évolution du couple *Rus(s)i/Rus(s)ia* vers *Rutheni/Rus(s)ia* semble avoir déterminé aussi celle de *Prussi/Prussia* vers *Prutheni/Prussia* «Prussiens/Prusse». Lorsque les deux nations sont mentionnées dans un même texte, elles accusent ordinairement des formes parallèles: *Rucia/Prucia* chez Thietmar de

⁽³³⁾ F. V. Resch, *Über den Ursprung des dynastischen Namens Reuss. Beitrag zur Kenntnis der Urgeschichte des Voigtlandes*, Gera, 1874, p. 11. C'est grâce à l'obligeance de M. Günther Stökl, de Vienne, que j'ai pu utiliser les données de cet ouvrage très rare.

⁽³⁴⁾ Robert Hänsel, *Russische Genealogie* . . . , Jena, 1940, p. 57 (*Beiträge zur Mittelalterlichen und Neueren Geschichte*, Bd. 13).

⁽³⁵⁾ *Monumenta Bambergensia*, pp. 665, 684; 821-823. On notera que dans l'article cité de T. Milewski, consacré spécialement aux anciens noms de l'île de Rügen et de ses habitants, on ne trouve aucune mention des formes examinées, pas plus d'ailleurs que des formes curieuses *Verani* et *Verania* employées par le même Herbord (pp. 808, 809). Celles-ci sont étudiées par Steinhauser, *art. cit.*, p. 15.

Merseburg, Ruci/Pruci chez Helmold, Rusia/Pruscia dans les *Miracula s. Adalberti* (XIe siècle) ⁽³⁶⁾, Russia/Prussia dans la chronique de Kadłubek ⁽³⁷⁾; «Pruthenos et Ruthenos» dans la chronique de Boguchwał ⁽³⁸⁾; «ad perfidiam Rutenorum et Prutenorum», dans une lettre du pape Grégoire IX de 1232 ⁽³⁹⁾, et ainsi de suite. Le terme de Pruteni était suffisamment courant au XVe siècle pour qu'un historien polonais, le chanoine Jan Długosz, ait pu donner à sa description des étendards pris aux Porte-Glaives allemands à la bataille de Grünwald en 1410, le titre de *Banderia Prutenorum* (Cracovie, 1448).

Dans l'usage latin de l'Europe Occidentale et Centrale le terme de Rutheni était synonyme de Russes, n'en étant que la simple traduction. Cette terminologie a permis de dire au baron de Herberstein, ambassadeur de l'Empereur à Moscou en 1517: «... populi omnes qui lingua Slavonica utuntur, ritum et fidem Christi Graecorum more sequuntur, gentiliter Russi, latine Rutheni appellati...» ⁽⁴⁰⁾. A. Guagnini, historien italo-polonais du XVIe siècle, emploie les mêmes termes: «... Roxolani (quorum posteri nunc Rutheni sive Russi dicuntur)» ⁽⁴¹⁾. Aussi tard qu'en 1828, le chimiste G. Osann, de l'Université de Dôrpat, a baptisé *ruthenium* le nouveau métal qu'il venait de découvrir parce qu'il l'a trouvé en Russie et dans du minerai provenant de l'Ural ⁽⁴²⁾.

Cependant, si on lit attentivement les descriptions de Herberstein, de Guagnini, ou de tel autre écrivain latin du XVIe siècle, comme Possevin, on remarque facilement que le terme de

Rutheni est employé de préférence lorsqu'il s'agit d'opposer globalement les Slaves de l'Est aux autres Slaves ou au reste du monde. Et comme la religion orthodoxe est aux yeux de ces écrivains le lien le plus caractéristique qui unit ces Slaves

orientaux, le nom de Rutheni apparaît chaque fois qu'il est question de l'Orthodoxie orientale. Mais dès qu'il s'agit de faire des distinctions à l'intérieur même de ces Rutheni orthodoxes, les mêmes auteurs se servent plus volontiers du terme de *Moscovitae* pour désigner les habitants de l'Etat Moscovite, c'est à dire les Grands-Russes. Quant aux habitants du Grand-Duché de Lituanie, c'est à dire les Ukrainiens et les Blancs-Russes, les écrivains continuent à utiliser le terme de Rutheni qui acquiert ainsi une seconde valeur, plus restreinte. C'est de cette deuxième façon qu'il faut comprendre le passage où A. Guagnini parle de la diversité des langues slaves: «Moschovitae a Ruthenis aliquantulum, Rutheni quoque a Polonis et Masovitis, sic etiam Bohemi, Croatae, ab invicem idiomatis expressione, accentibus et prolatione, verborumque immutatione differunt, ita ut sese intelligere difficile possint» ⁽⁴³⁾.

Cette spécialisation du terme de Ruthènes et son opposition à celui de Moscovites a commencé à s'imposer au XVIe siècle en Europe Orientale, et plus particulièrement en Pologne, dont la population était en partie composée de Ruthènes. Le célèbre écrivain polonais du XVIe siècle, Stanislas Orzechowski, né en Galicie Orientale et petit-fils d'un prêtre orthodoxe, pouvait dire de lui-même: «gente Ruthenus, natione Polonus». On sait par ailleurs que la terminologie officielle de l'Autriche-Hongrie, et cela jusqu'à une époque toute récente, désignait les Ukrainiens de l'Empire du nom de Ruthènes...

⁽³⁶⁾ *M.G.H.*, SS., IV, pp. 613, 615.

⁽³⁷⁾ *Monumenta Poloniae Historica*, II, p. 279.

⁽³⁸⁾ *Ibid.*, p. 486.

⁽³⁹⁾ *Historica Russiae Monumenta* . . . , ab. A. I. Turgenewio, I, St-Petersbourg, 1841, p. 32.

⁽⁴⁰⁾ *Rerum Moscoviticarum Commentarii*, premier chapitre; cité d'après *Historiae Ruthenicae Scriptores Exteri saeculi, XVI*, édité A. de Starzewski, Berlin et St-Petersbourg, 1841, Ier vol., I, p. 3.

⁽⁴¹⁾ *Rerum Polonicarum tomi tres*, Francfort, 1584, II, p. 16.

⁽⁴²⁾ *Annalen der Physik und Chemie*, vol. XIII, Leipzig, 1828, p. 291.

⁽⁴³⁾ *Op. cit.*, II, p. 14.

РУЧИ́СЬКО, ручи́ще, ручни́й... : рука́.

РЯ! interj. - a variable of **гряк!** q.v.

РЯБИ́Й 'speckled; -pock-marked; spotted', ModUk., BRu. **рябы́**, Ru. **рябой**; Deriv. **рябина́**, **ряби́ти**, **рябо́**, **работи́на**, **рябува́тий**, **рябу́ха**, **рябу́н**, **рябу́н**; compounds: **рябо-кри́лий**, **-ли́стий**, **-ко́рий**, **-шкі́рий**, **-що́кий**. - Syn. **покри́тий пляма́ми**, що **виділя́ються на основно́му фо́ні**, **віспува́тий**; **брижува́тий**.

PS. *rębb/jb/'ts', IE. nasalized root **reibh- : **rembh- 'spotted, pock-marked', cf. Pokorny 859.

РЯД 'row, line, file; rank; range', MUK., OUK., OES. **рядъ**, BRu., Ru. **ряд**, Bu. **ред**, OCS. **ředь**, SC. **rēd**, Sln. **réd**, Cz. **řád**, Slk. **rad**, Po. **rząd**, LoSo. **réd**, UpSo. **rjada**. - Deriv. **рядо́/чо́/к**, **рядчи́к**, **ряди́га**, **рядови́й**, **рядно́**, **рядни́на**, **рядни́й**, **ряди́ти**, **за́ - , у́-ряд**, **уриди́ти**, **уридува́ти**, **уридо́вець**, **уридо́вий**, **уридни́к**, **-ни́ця**. - Syn. **шеренга́**, **лі́нія**, **ла́ва**; **мі́сця в кіно́**, **в теат́рі йтп.**, **розташовані в одні́й лі́нії**; (арх. :) **догові́р**, **уго́да**; **че́рга**.

PS. *rędb 'ts', IE. root **re/n/d-, evidenced in Lith. (Zhem.) **rindà** 'line' Latv. **rida**, **ridams** 'in a line-order', cf. Fraenkel 2, 735, Pokorny 60, a.o.

- * -

С

С, с — the twenty second letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name **слово** from OCS *слово* 'word'; numerical value — 200; Орієнко **Азб.** 82 ff., **Истрин** 50 ff.

с- prefix = з- before **к, п, т, х**
see p. 402.

са́бад SoCp. 'free, clear, open, etc.', ModUk. first recorded in XX c. (**Гнатюк ЕЗб.** 30, 346). - Deriv. **не́м са́бад** 'must not'. FN. **Са́бадош**. Subst. **мо́жна**, **ві́льно**.

From Hg. **szabad** 'ts', **Гнатюк**, 1. c.

саби́я BrazUk. 'Braz. 'nightingale', first recorded in 1926 (**Карманський** 13). - Subst. **пта́х**, **яко́го назива́ють бразилі́йським сло́ве́йком**.

From Braz.Port. **sabiá** 'ts'.

са́бов SoCp. 'tailor', ModUk. first recorded in XX c. (**Гнатюк ЕЗб.** 30, 346). FN. **Са́бо**, **Са́бов**. - Subst. **краве́ць**.

From Hg. **szabo** 'ts', **Гнатюк**, 1. c.

САМ, **сама́**, **само́** see **Само́йр**, **Са́мо**.

САМБІР, Gsg. Самбора, GN. Sambir, BRu., Ru. Самбор, Po. Sambor, etc. — Deriv. самбірка, самбірський, по-самбірському, -ськи; GN. Самбіщина, Старий Самбір; FN. Самбірський, Самборський, Самбур/ський//Богдан 253/.

PS.* *Sam(o)borjъ* — a possessive anthroponymic formation, f/e. explained as сам бір 'forest only'; the author devoted two articles to Самбір — one published in 1935 in *Język Polski* 20, pp.105-110, another in *Zeitschrift für slavische Philologie*, Vol.19, pp.69-74 (later reprinted in *OnUVAN* 15, pp.29-31); the following are his final conclusions re. the origin of Самбір:

Nachdem ich den Ortsnamen ukr. *Sambir*,¹⁾ poln. *Sambor* in Galizien (südwestlich von Lemberg) als eine Possessivbildung vom Personennamen *Sam(o)bor* und Suffix-*ъ* erklärt habe²⁾, ist fast gleichzeitig eine andere Etymologie dieses Ortsnamens von V. SKORYK aufgestellt worden, die die Herkunft dieses Ortsnamens mit dem Pflanzennamen *sambir* — 'Purpurweide, *Salix Purpurea*' L. in Zusammenhang bringt³⁾. Diese Etymologie wurde später von V. KOBIŁ'NYK in einer Besprechung meiner Hypothese unterstützt⁴⁾. Da zwei ganz verschiedene Etymologien desselben Ortsnamens nebeneinander nicht bestehen können, möchte ich im folgenden nochmals einige Bemerkungen über den hier uns interessierenden Orts-

¹⁾ Aus meinen dialektologischen Notizen im Bojken- und Dniestrmundartengebiete in den J. 1935—1938 kann ich hier folgendes Material anführen: *do Sambora, piť Sambor'om, f. Sambor'i, etc.*

²⁾ O nazwie miejscowej Sambor, l. cit. in *JP*.

³⁾ Pochodzenia nazwy miasta Sambora, *Litopys Bojkivščyny, Sambor* 1935, Bd. V, S. 40—50

⁴⁾ *Litopys Bojkivščyny, Sambor* 1936, Bd. VII, S. 71.

namen vorbringen und vor allem das Verhältnis zwischen dem Appellativum *sambir* und dem Ortsnamen *Sambir* klären, was ich in meinem ersten Aufsatz unterlassen habe.

Die Etymologie *Sambir* aus: *sambir* ist unhaltbar und dies aus folgenden Gründen:

1. Die geographische Verbreitung der Ortsnamen *Sambir*, *Sam(o)bor*, *Samborz*, ist größer als die des Appellativums: der Ortsname kommt auf dem ostslavischen sowie auf dem west- und südslavischen Gebiete vor, dagegen begegnet die Pflanzenbezeichnung *sambir* nur auf dem ukrainischen Gebiet und zwar — wie es scheint — nur in den westukrainischen Mundarten. Die Ortsnamen *Sam(o)bor*, *Samborz* sind nur als *Sam(o)bor* + *ъ* zu erklären. Und:

2. Die historischen Belege weisen darauf hin, daß der Auslaut des Ortsnamens *Sambir* noch im 18. Jahrh. palatal gewesen ist, was in der polnischen Form *Samborz* (neben: *Samborza*)¹⁾ für diesen Ortsnamen zum Ausdruck kommt. Es ist also für die ukrainische Sprache eine ursprüngliche Form **Samboř* anzunehmen; dafür könnte auch das Beispiel въ Самборѣ aus dem 18. Jahrh. als Bekräftigung dienen¹⁾. Den harten Konsonanten des Ortsnamens *Sambir* kann man mit der Tatsache erklären, daß die ukrainischen Mundarten, in deren Gebiete die Ortschaft *Sambir* liegt, die Tendenz zur Entpalatalisierung des *ř* aufweisen, wie schon i. J. 1923 NITSCH im *Język Polski*, Bd. VIII, S. 83, hervorgehoben hat. Daraus folgt, daß der heutige ukrainische Ortsname *Sambir* in Zusammenhang mit den Ortsnamen *Sam(o)bor* und *Samborz* gebracht und so wie diese erklärt werden kann.

3. Neben der Bezeichnung *samb'ir* haben wir für die Purpurweide noch zwei parallele Benennungen: *samb'irka* und *samb'irška verb'a*, wie SKORYK (a. a. O. 48) angibt. Die Etymologie dieser beiden Bezeichnungen kann man in folgenden analogen Fällen bestätigt finden: *poltavka* „Triticum“ Art Weizen Makow.²⁾ 381:

¹⁾ Vgl. das in dem oben zitierten Aufsätze „O nazwie miejscowej Sambor“ angeführte sprachhistorische Material.

²⁾ ST. MAKOWIECKI, *Słownik botaniczny łacińsko-małoruski*, Polska Akademia Umiejętności, Prace Komisji Językowej Nr. 24, Krakau 1936.

ON *Poltava, sudomirka* „Triticum“ Art Weizen Makow. 381:
 ON *Sudomir, kolomyjka* „Achillea nobilis“ Art Weizen Makow. 4:
 ON *Kolomyja, sambirka* „Salix Purpurea L.“: ON *Sambir*
 und weiter: *oves podilskyj* „Avena sativa L.“ Makow. 51: LN
Podill'a, oves kavkaskyj „Avena sativa L.“ Makow.: LN *Kavkaz,*
oves sybirskyj „Avena sativa L.“ Makow.: LN *Sybir, kukuruza*
bukovinska „Zea Mays L.“ Makow. 407: ON. *Bukovyna, verba*
sambirska „Salix Purpurea L.“: ON *Sambir*.

Die Entstehung der beiden mit *sambir* alternierenden Formen ist also mit dem Ortsnamen *Sambir* verbunden; wenn es keine andere Etymologie für *sambir* bis jetzt gibt, so ist anzunehmen, daß diese dritte Form auch von dem Ortsnamen *Sambir* abgeleitet worden ist. Diese Annahme dürfte man nur in dem Falle bezweifeln, wenn durch historische Belege bewiesen werden könnte, daß die Pflanzenbenennung *sambir* älter ist als der Ortsname *Sambir*. Bis jetzt ist dies aber von SKORYK (und КОБИЛ'НУК) nicht bewiesen worden und darum muß man diesen Ortsnamen weiter aus *Sambor* + *jb* erklären.

- * -

NOTA BENE!

THIS IS THE FIRST SELECTIVE EDITION
 OF PARTS 17 - 22
 /pages 401 & ff./

САМО 'Samo (name of the Sl. ruler, 623-658);
 ModUk.; ВРу., Ру., Бу., Ма. etc. ts. - Syn. назва
 володаря першої західно-слов'янської дер-
 жави, в склад якої входили землі чехів, мо-
 рав'ян, словаків, словенців, хорватів і ін.
 /623-658/.

In his article in *Names* 12:3-4, 215-219, the present writer discussed the etymology of Samo as follows:

In 623 A.D., under the leadership of Samo, the Slavic tribes in central-eastern Europe successfully revolted against the Avars. Following the victory, the Slavs elected Samo their ruler. Because the Avars were not in a position to immediately organize a campaign of revenge the first historically known state of the Slavs thus came into being. Encouraged by the victory over the Avars Samo led his Slavs against the Teutonic Franks. He was successful again: under him the Slavs defeated the Franks under Dagobert near the Vogaste Castle in 631 A.D. Yet, Samo's empire, which comprised the area known today as southern Moravia, western Slovakia, and lower Austria, did not last very long. It disintegrated soon after his death in 658 A.D.

Nevertheless, considerable literature exists about the Empire of Samo.¹ The most recent critical survey of this body of material was written by F. Tiso in *Slovak Studies I: Historica* 1, published in 1961 by the Slovak Institute in Rome. In his article, "The Empire of Samo (623-658)" (pp. 1-21), the author deals with several aspects of the problem, including the etymology of the name of Samo. He

¹ To quote only a few works: J. Goll, "Samo und die karantanischen Slawen," *Mitteilungen des Instituts für die österreichische Geschichte* 11, Wien 1890; M. Korduba, "Perša deržava slovjanska," *Zapysky NTŠ*, 13, Lviv 1896; G. Vernadsky, "The Beginnings of the Czech State," *Byzantion* 17 (1944-1945), 315-328; G. Łabuda, *Pierwsze państwo słowiańskie. Państwo Samona*. Poznań 1949; K. Oettinger, *Das Werden Wiens*. Wien 1951, a.o.

explains it as being of Celtic origin, following A. Holder who in his work, *Alt-keltischer Sprachschatz* (Leipzig 1904), lists a large number of Celtic personal names containing a compound-forming element *Sam-*, *Samn-*, *Samo-*, etc. Tiso concludes, "Today the Celtic origin of the name Samo is beyond any doubt" (op. cit., p. 16). Yet, in my opinion, there are serious doubts as to the Celtic origin of this name.

First of all, there is no historical reference to Samo as having been a Celt. Some medieval chroniclers designate him as a Slav, cf. *Samo nomine quidam Sclavus*,² or *Samo dux Sclavorum*;³ the others refer to him as to a Frank, cf. *Homo nomen Samo natione Francus de pago Senonago*.⁴ Thus, there are only two ethno-lingual kinships of Samo historically proven – *Slavic* and *Teutonic* (Frankish).

IE root ***sōm-*: ***som-* 'the same; alone, etc.,' is evidenced in both Slavic and Teutonic languages by the same radical vowel -a-; cf. OCS *samъ*, *sama*, *samo* 'alone,' and the Slavic personal names *Sam*, *Samo*, *Sambor*, *Samobor*, *Samotulius*,⁵ all reflecting the long ō-vowel (IE ***sōm-*) and meaning 'alone.' The Teutonic correspondences are based on the short o-vowel (IE ***som-*), cf. OIc. *samr*, *inn sami* 'the same,' OHG *der samo* 'the same,' Got. *sama-kuns* 'of the same kin,' E. *the same*, etc.⁶ As far as the meaning is concerned the Slavic forms are more convincing with reference to a ruler: while Teutonic material testifies the meaning 'the same,' the Slavic correspondances have support in Greek compounds as, e.g., *autómachos* = Sl. *Sam|o|bor*,⁶ or *autokratos* = Sl. **samoderžec*, Russ.

² Cf. "Conversio Bogoariorum et Carantanorum", *Monumenta Germaniae Historica*, 9, Ch. 4.

³ Cf. *Monumenta Germaniae* 13,7, quoted after F. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen*, Heidelberg 1927, 94.

⁴ Cf. "Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholastici libri IV," *Monumenta Germaniae Historica*, Scriptores Rerum Merovingicarum, 2, Ch. 48.

⁵ Cf. Miklosich, l. c.

⁶ Cf. J. Pokorny, *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*, 1 (Bern-München 1959), 902–905.

^{6a} Cf. J. B. Rudnyčyj, *Onomastica* 15, 29–31.

samoderžec, etc.⁷

There are, however, some arguments for the Slavic character of the name Samo which so far have been disregarded, and which the present writer would like to bring to the attention of scholars. This argument is based on the historical fact that Samo was actually the ruler of Slavs from 623–658, and, consequently, his name was used by the Slavic speakers of that time in association with the genuine Slavic words based on the pronoun *samъ*, *sama*, *samo* 'alone.' Even admitting the Teutonic (or very doubtful Jewish or Celtic) origin of the name nobody can deny that the Slavic subjects of this ruler pronounced and associated this name only with their own onomastic and appellative material which, in its ultimate instance, led to this pronoun.

Samo appears on the historical scene as the first ruler of Slavs. This fact suggests another argument which supports the above statement. Whatever was his ethno-lingual background (i.e., Slavic, or Teutonic) his first historical appearance is connected with the Slavic element of the 7th century of our era. Accordingly, his name must have been used by historiographers of that time in its Slavic form, setting aside the problem whether it was of Proto-Slavic or of Teutonic origin.

Hitherto there has been a basic error in the investigation of both the origin and name of Samo; namely, the identification of the ethno-lingual affiliation of the ruler himself with the origin of his name. Meanwhile, it is a well-known fact that personal names not

⁷ The explanation of Samo as an abbreviation of *samoderžec* is suggested, among others, by G. Vernadsky: "While the name Samo may be derived from the Celtic, it also may be explained as a Jewish name (an abridgement of Samuel) or derived from the Slavic pronoun *sam* (of such composite Slavic words as *samoderžec* autocrat"); cf. his "The Beginnings of the Czech State," *Byzantion* 17,323–335; Tiso, op. cit., 14 calls it a "fantastic speculation with respect to the name of Samo" forgetting that his own speculation seems to be more "fantastic" than that of Vernadsky!

necessarily must be identical with the ethnic origin of their holders. Thus, e.g., *George*, the name of kings of Great Britain, does not necessarily mean that their national origin was Greek;

In our case, similarly, the name of Samo must be kept separately from all possible ethnic affiliations of him as a personality. In other words, the above-quoted data of Fredegar (*homo nomen Samo*) must be kept separately from *natione Francus* on the one hand, and the statement of other chronicles (*Samo nomine*, from *quidam Sclavus*) on the other. Most historians, including Tiso, identified both aspects of the investigation; and this error naturally led to their conclusions, biased in one, the Teutonic,⁸ or another, the Slavic,⁹ direction. Very few scholars considered the name exclusively as a name without the ethnic kinship of its holder. Among this latter group, F. Miklosich compared this name with Slavic anthropo- and toponymic material as well as with Teutonic *selb* and Greek *autós* and, quoting only *Samo dux Sclavorum*, did not emphasize his national background.¹⁰

It is clear that the fundamental assumption underlying Miklosich's etymology of the name is the supposition that Samo, being *dux Sclavorum*, was actually called that name by the Slavs; and, consequently, even if the name was not of a PS origin, it was adopted by them in association with the pronoun *samъ, sama, samo*. In the latter instance we would have a kind of "onomastic folk etymology" based on the native material.

⁸ E.g. V. Novotný, *České dějiny* I, 1, Praha 1912, 211; G. Sappok, "Grundzüge der österreichischen Herrschaftsbildungen im frühen Mittelalter." *Deutschland und der Osten*, Leipzig 1942, 20.220–21, a.o.

⁹ E.g. F. Palacký, *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě*, Praha 1930, 64.65; G. Krek, *Einleitung in die slavische Literaturgeschichte*, Graz 1887, 321; F. Fasching, "König Samo." *Zweiter Jahresbericht der k.k. Staatsoberrealschule in Marburg*, 1872, 5–8; V. Pogodin, *Iz istorii slavjanskix peredviženij*, St. Petersburg 1901, 157, a.o.

¹⁰ Op. cit., 94.

In quoting Teutonic correspondance of Slavic *samъ, sama, samo* Miklosich draws our attention to another possibility; namely, that the name Samo could have been a calque, a translation of OHG *selb* which was the basis of such names as *Selbo, Selbtherr*, etc.¹¹ Some scholars saw the origin of the name Samo in the first part of the **samoderžecъ*, i.e., self-governor, autocrat, monarch (Vernadsky, l.c.). Bachmann and Oettinger go so far as to deny the onomastic character of Samo and consider it as an appellative, a Slavic term designating the ruler in general. According to Bachmann, Samo was derived from the word **samovladьca* 'self-governor, autocrat' and was given to a new ruler only after his election to this post by the Slavs.¹² This hypothesis, however, must be rejected on account of the historical evidence. Samo is explicitly quoted by the chronicler as *homo nomen Samo*, i.e., as a man named Samo.¹³

The main weakness of Miklosich's etymology of the name under discussion is its final *-o* which hitherto has not been satisfactorily explained. Besides Samo, Miklosich quotes a Czech name *Sam* which, according to structural development of Slavic, is not only clear as far as its gender (m.) and form are concerned but can be successfully compared to such names as *Mal* 'little,' *Mil* 'misericors,' *Pak* 'validus,' a.o.¹⁴ Masculine names in *-o* are not so frequent in Slavic onomastics. Moreover, they are considered as a kind of innovation in the Slavic onomatology.¹⁵ A closer analysis of such names, however, like,

Old Polish *Żyro* 1198,

Old Polish *Wroto* 12th c.

¹¹ Cf. A. F. Pott, *Die Personennamen, insbesondere die Familiennamen, und ihre Entstehungsarten*. Leipzig 1859, 154, 227.

¹² Cf. A. Bachmann, *Geschichte Böhmens*, vol. 1, Gotha 1899, 86; Oettinger, op. cit., 55.

¹³ Cf. Tiso, op. cit., 14.

¹⁴ Miklosich, op. cit. 72, 74, 84.

¹⁵ W. Taszycki, *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Kraków 1925, 52.

Old Polish *Boglo* 1290
 Old Polish *Sędo* 13th c.
 Old Polish *Falo* 1289
 Old Polish *Niego* 13th c.¹⁶

and other names of that kind indicates that *Samo* is well motivated by the Slavic anthroponymic system, particularly in its early historical development.¹⁷

Paper read at the Annual Meeting of the ANS in Chicago, Dec. 30, 1963.

A lively discussion developed after the reading of this paper, A. Salys, J. Pauls, a. o., supporting the above explanation of the name of Samo.

СВАТ 'match-maker; father-in-law', МУк. на свата (1644 Бурячок 130), ВЗ сватахъ (1718 *ibidem*), ОУк., ОЕС. сватъ, ВРу., Ру., Ви. сват, ОС. svatъ, СС. svät, Cz., Slk. svat, Po. swat, УрSo. svat. — Deriv. сваток, сватонько, сватокко, свѣтик, сватуньо, свѣха, свѣшка, свѣня, свѣнютка, свѣшечка, свѣчька, свѣщиче, свѣтати[ся], -ѣннѣ, за-, по-свѣтати, -таннѣ, -таннѣ, свѣтъба, свѣт[ив]ство, -скннѣ; FN. сват, свѣтик, свѣтѣнко. — Суп. весѣльннѣ посереѣтник; бѣткко дѣтннѣго чолѣвннѣка, снмо-во'ї жннннѣ бѣткко, Бурячок, в.с.

PS. *svatъ 'ts', IЕ. root *x₂ue- : *x₂uo 'his; hers', Бурячок, в.с., Преобрѣженскннѣ 2, 255-256, а.о.

СВѢКОР 'father-in-law', МУк. свекор (1670 Бурячок 125), ОУк., ОЕС. свекоръ / свекоръ (ibid.), ВРу. свѣкар, Ру. свѣкор, Ви. свѣкар, СС. svēkar, Cz. svekr, Po. swiekier, etc. — Deriv. свѣкра / свекрѣха, свѣкронько, свѣкорко, свекрѣньо, свекрѣсько, -ннѣце, свекрѣга, свекрѣщина, і.т.д. — Суп. чолѣвннѣкѣ бѣткко, тѣств.

PS. *svēkarъ 'ts', IЕ. *x₂uekuros / *x₂uekuros 'ts', being a compound *x₂ue- 'his; hers' and *kuros, related to *kity-kotve 'blood', cf. Бурячок 124.

свѣкра, свекрѣха тѣ свѣкор.

СВѢТЕР ,

свѣтер, also СВѢДИР AmUk. 'sweater', first recorded in 1934. (Bilash 572). — Subst. свѣтр, свѣтер.

From E. sweater 'ts', Bilash, l. c., Koshelanyk 631.

СВИРІД /ОН/ = СПИРИДОН PN. see vol.2, p.845., the ultimate source being Gk. spyris 'basket'.

свѣй, своя, свое 'one's own; his, her[s]', МУк.
 свой, своя, своё, ОУк., ОЕС. свой, своя, своё,
 known to all Sl. — Детіл. своя́к, своя́чка,
 своя́кня, своя́чениця, своя́кѣство, [но] —
 своя́чти [ся], -я́чення, сбѣ́йскій, -кѣста,
 за-, при-сво́ювати, -а́ня, при-свѣ́йний, в[о]
 свояси. — Сун. що належить ко́му́с, влѣ́с-
 ний.

PS. *svoje, *svoja, *svoje 'ts', IE. root
 *x₁swē-; *x₂swē- 'ts', Преображенский 2, 263,
 Бурячок 132, а.о.

свѣсть arch. & dial. also свѣсьць, свѣсьть
 'sister-in-law', МУк. по своей свѣсти (1455
 Бурячок 115), у ен Гатки, свѣсти (1698 *ibid.*)
 ОУк., ОЕС. свѣсть, known to other Sl. —
 Детіл. свѣстонька, свѣщенька. — Сун. сестра
 аружичи, своячка, своякѣня, шваррѣва.

PS. *svast6 / *svěst6 'ts' with root
 *x₁swē- 'his, hers', Miklosich 331-332,
 Врю́кнер 537, Бурячок 114,

СВЯТ, СВЯТІЙ see the following entry.

СВЯТОГО́Р 'Svjatohor, Svjatogor' (name of the
 hero of bylina) ; ModUk.; BRu., Ru., Bu., Ma. etc.
 ts. Syn. назва героя однойменної биліни.

In his article in *Names* 10:4, 229-232, the
 author of this dictionary discussed the origin
 and meaning of this name as follows:

UNLIKE THE LITERARY AND HISTORICAL RESEARCH WORK on the
 Eastern Slavic *bylina* about *Svjatogor* the linguistic and onomato-
 logical investigation of the subject is not quite satisfactory. The
 latest word in this respect comes from Max Vasmer who in his
 etymological dictionary offers the following explanation:

"*Svjatogor* — 'hero of the Russian folk-poetry with a supernatural
 strength.' He was regarded as **svjatz Jegorъ* = Greek ἅγιος Γεόργ-
 γιος 'Saint George.' On the other hand some etymologists derive
 it from *Svjataja Gora* 'Holy Mountain,' cf. Mazon, *Revue des Etudes
 Slaves* 12. 196 and following pages. According to Sobolevskij,
Živaja Starina 1, 2, 103 there is no name *Svjatogor* in the Old Russian
 anthroponymy, yet several place-names of that kind can be found,
 e.g., *Svjatogory* (Vologda), *Svjatogor* (Perm), *Svjatogorki* (Orel),
Svjatogory (Kostroma) a.o."

Obviously the name *Svjatogor*, which is doubtlessly a compound,
 has not yet been satisfactorily explained. Both views quoted by
 Vasmer belong to the sphere of folk etymology. Since the *bylina*
 about *Svjatogor* is older than the Christianity in Rus' (Vladimir the
 Great, 988) the name of its hero cannot possibly be connected with
 Greek ἅγιος Γεόργγιος. Equally uncertain is the explanation deriving
 the name from *Svjatyje Gory* 'Holy Mountains' which was put forward
 by V. Miller in 1881. Slavic topographic names of persons usually
 have suffixes -*ьskъ*, -*ьсь*, -*ѣninъ* / -*janinъ*, -*akъ*, -*itъ*, etc. Thus, if the
 name of the *bylina* hero were derived from *Svjatyje Gory*, he would
 be called:

Svjatogorьskъ or *Svjatogorskij*
Svjatogorѣninъ or *Svjatogorjaninъ*, *Svjatogorec*, etc.

Even such names as *Svjatogor* in Russian toponymy go back to suffixal formations *Světogor* + *jь* being possessive types of place-names like *Jaroslavl'*, *Peremyšl'*, *Dobromil'*, etc.

The first scholar to doubt *Svjatyje Gory* as the explanation was Myxajlo Hruševskij in his *Istorija ukrajinskoji literatury* (History of Ukrainian literature), 4. 223. Many scholars — he says — wondered where, in effect, these *Holy Mountains* were, and nobody had proved their existence. Thus — Hruševskij concludes — perhaps there were no mountains under this name, and it is quite possible that they were entirely a literary creation. Unfortunately, however, Hruševskij does not offer any theory regarding the origin of the name *Svjatogor*.

The *bylina* about *Svjatogor* contains no mention of the *Holy Mountains*; on the contrary, it emphasizes the *open field* as the place of the action. Let us first of all examine the contents:

Svjatogor prepared himself to take a ride into the open field,
 He harnesses his good horse
 And rides into the open field.
 There is no one with whom Svjatogor can measure his
 strength,
 And his strength in his veins is overflowing.
 The strength is adding to his weight like a heavy load.
 And so Svjatogor says:
 "If I could find the point of departure of the earth, I would
 lift the whole world up."
 Svjatogor finds a saddle bag in the field.
 He takes the whip, hits the bag — it does not move.
 He pokes it with his finger — it does not move again.
 Pulling with his hand from the horse, it cannot be lifted.
 "For many years I rode around the world,
 But I have not come upon such a wonder.
 I have not seen such a wonder!
 A little saddle bag that does not move, cannot be lifted."

Svjatogor gets off the good horse.
 He tries to lift the little bag with both his hands.
 He lifted the little bag above his knees,
 And Svjatogor sank into the ground up to his knees.
 And on his white face, no tears, but blood is flowing.
 Where Svjatogor falls, from here he could not get up.
 Here was his end.

From the above text we see that Svjatogor's main characteristic is his unusual strength. However, he never applies it for a useful purpose. He likes to boast and waste his strength carelessly. Little wonder, therefore, that he has to die. As such Svjatogor has absolutely no saintly qualities and in the *bylina* he is presented as a negative hero.

Keeping in mind that primitive names originally were consistent with the character of the individuals concerned, we come to the conclusion that the first part of the name **svęto-* has nothing to do with 'saintly, holiness,' but with the primary meaning of the term — 'strong, mighty.' Such a meaning was ascribed to this root by the "patriarch of Slavic onomastics," Franz Miklosich. In his work on the formation of Slavic personal names he states the following:

Daß bei dem Thema *svętu* in Personennamen nicht an den christlichen Begriff heilig zu denken ist, beweist das hohe, in das Heidenthum zurückreichende Alter der damit zusammenhängenden Namen: so wie heilig auf den Begriff heil, so muß *svętu* auf den Begriff stark zurückgeführt werden . . . Vgl. goth. *svinth* δυνατός, *ισχών*, *ισχυρός* Ztschr. 8. 58. *ισρός* Ztschr. 2. 274. Vgl. ahd. *suind violentus* Förstem. 1135; *ισρός*, *ισρόθεος* . . ."

This view was accepted by other Slavists, such as A. Brückner, V. Machek, a.o.; and such names as Eastern Slavic *Svjatoslav*, *Svjatopolk*, Czech *Svatobor*, *Svatopluk*, Polish *Świętobor*, *Świętomir*, etc., were connected with **svęto-* 'strong, powerful.'

As far as the second part of the name is concerned we refer the reader to the root *gor- 'incendium' (Miklosich), *gorjə* — *gorēti* 'to burn' (Berneker). It is known from such names as Polish *Gorzystaw*, *Cieszgor*, *Dalegor*, *Dziwigor*;⁰ Czech *Hořivoj*; Bulgarian *Gorislava*; Eastern Slavic *Gorislav(ič)*, *Horyslav*, etc., and the simple suffixed names *Gorin*, *Gorun*, *Goreta*, *Gorzesz*, etc.¹ The name **Svętogor* would correspond exactly to the name **Bobjegor* (Polish *Bolegor*)² having an adjectival root in the first and a verbal one in the second part of the compound. Furthermore **Svętogor* is motivated in the Slavic anthroponymic system by such names as *Bolebud*,³ *Hrdebor*,⁴ *Dobrovit*,⁵ *Dragokup*, *Dragoljub*,⁶ *Radsul* (from **Radosul*),⁷ etc. In this connection the name *Svjatogor* would mean 'one burning with power, one who is superfluously strong.' This semantic explanation is wholly supported by the contents of the *bylina*.

In conclusion it might be stated that the name *Svjatogor* is an onomastic *hapax legomenon* — and a "meaningful" name illustrating the contents of the *bylina* itself. Hruševskij's assumption that it is a poetical creation is supported by the above etymology of the name. It might be considered a folk-poetical interpretation of the name *Svjatogor* on one side, and an onomastic neologism in the field of *namelore* on the other.

(From a paper

read at the Annual Meeting of the American Name Society in Chicago, December 30th, 1961.

A lively and interesting discussion developed after the reading of this paper. The author is indebted to M. Semchyszen, J. Pauls, and especially to A. Senn for their criticism and advice, which enabled him to refine his etymology. Thanks are also due to V. Kiparsky for his remarks and particularly for his contribution of a Russian dialectism *zimogor* 'a winter-dweller in Northern Russian bushes' which structurally supports the author's explanation of the name *Svjatogor*.)

⁰ Witold Taszycki, *Rozprawy i studia polonistyczne. I: Onomastyka*. Kraków, 1958, p. 68.

¹ Miklosich, op. cit. 50.

² Taszycki, l. c.

³ Miklosich, op. cit. 35.

⁴ Miklosich, op. cit. 52.

⁵ Miklosich, op. cit. 56.

⁶ Miklosich, op. cit. 58.

⁷ Taszycki, op. cit. 66.

СВЯТОПÓЛК РН. 'Svętopólk' ОУК. ГИПОМОЗИ
РАБЪ СВОЕН ОЛНСАВЪ СТРАПЪУМА ПЕРНУСЬСКИ
КЪ НАГЪИНАЛЪ А ОПСЪ СИНЪ СЪУНИ (XII c.) ПРИ
АЕКНАЗЪ (ТОПЪЛЪКЪ (XIC), МЦА ДЕКЕМБРАВЪ Д. ЁСЪ БО
РНШАМИРЪ НА ХЕЛАНН (СВЯТОПЪЛЪКЪ БОЛОАНИМИРЪ И ОЛЬГЪ
(XIC), (К СОФ ГРАФИТО); РУ. СВЯТОПÓЛК. —

— DERIV. СВЯТОПÓЛКОВИЧ, СВЯТОПÓЛКІВНА. —

FROM *svętz'strōng' AND *plъkъ 'host, the
ULTIMATE SOURCE BEING OCS-СК. Sventopleros,
Фасмерз, 585, Петровский 196.

[T.S.] See also the preceding entry.

СВЯТОСЛАВ РН. 'Svętoslav' ОУК. Д ПЕТА
КЪ НАЖНАЗЪ СВЯТОСЛАВЪ МЦА МАРИЎЪ БАНЬ
РОУГА ВЪ ДАНА ГЪ ВСВ — — — — Б ЕНН — — — —
НЕДЕЛЪ : ВЪ ПАМАШЪ ЕТНЪ СВЯТОСЛАВЪ А | МННЬ |
(XIC), (К СОФ ГРАФИТО); РУ. СВЯТОСЛАВ. —

— DERIV. СВЯТОСЛАВОВИЧ, СВЯТОСЛАВІВНА. —

— FN. СВЯТОСЛАВ (БОГДАН 295). —

FROM *svętz'strōng' AND *slava 'glory'
Фасмерз, 664, Петровский 196, 197, Miklo-
sich, Bildung, 95, 96 (*svętz 'strōng') [T.S.]

See also Святогѡр.

СВЯТОСЛАВА : СВЯТОСЛАВ

СВЯТОША : СВЯТО-ПÓЛК, -СЛАВ.

1002

СЕКСОТ SovUk. 'prisoner-informer',
ModUk., Ru. сексо́т. — Subst. до-
но́щик у тюрмі, концтаборі.

From Ru. сексо́т = секретный
сотру́дник, Gallez 176

СЕЛО́ 'village', MUK., OUK., OES. село, known
to all other Sl. — Deriv. се́лище, сільце́, по-
се́лення, сільський, се́лянин; SovUk.: сіль-:
-актив, -рада, -виконком ітп. — Syn. немісь-
кий населений пункт.

PS.*sedlo 'ts', IE.root **sed- 'to sit' with
formations in most IE.lgs., cf. 884-887.

СЕЛЮ́К, СЕЛЮ́Х : село́.

- * -
+

С Л О В О К У Н Т Е Л Н И К А М

справедливим и зацним:

... а ѿ бо́лшей [пра́ци] саміса постарайте,
іншых менє оувеселайте!

JBR. / Л.З.

СЕМѢН, СИМОН, *вж.* СИМЕОН PA. 'Semen, Sy-
mon, Simeon'; MUK. СІМОНЪ (I627 Беринда),
СИМОНА, СІМОНА, СИМКА, СІМЕШНА, СІМЕШ (НА), СІ-
МЕО (НА), СЕМИНА, СЕМЕНА G.SQ. (I484 Пом'яник),
OUK. МѢСА АУГОСТА ВЪ КЕ ПРЕСТАВІСА РАБА БѢНДІАНА
ПЪПЛАНА СЪМЬЮНА (XIII-XIV C), ГИ ПОМОЗІ РАВОУ
СВОМОУ СЪМЕОНОВЪНГ [РІ] ШЬНИКОУ АКОТІ ВЪ СЪТЪ
ЫСТНОУ (XII C), МѢСЯЦА РА ВЪ А СТО НА БОЛНІА
КОНА ЗЕМАН КНАГЪН-НБОНАЮ ВСЕВОЛОЖА ПЕРВАЪ
СТОЮ СОФНІЮ ПЕРВАЪ ПОПЫ АЪТІЛЪ ПОПНІЛЪ НА КМЪ
АЪМНО ПАТЕЛЕН СТИПЪКО МХАЛКОМЪ ЖЬМОВНУМА
ААННО МАРКО СЪМЬЮНЪ МХАЛКА САННИЧЪ НВАНЪ
НАЪ ЧЫАТЪ ЧАОРЪ ТОУ БЪНОВЪ НАБА КОП ДІАВНУЧЪ
АОРЪ БЪЗЪТНУЪ ВЕРЕАЪ ТИМИ ПОСЛУХЪ КЪПІ ЗЕМАН
ГЫНІ ВЪ СЮ А ВЪ АААНА ІЕН СЕМЪ АСАТЪ ГРНВЪЪ СОБО
ЛНА ВЪ ТОМЪ АРАНЦЪ СЪМЪ СЪТЪ ГРНВЪЪ - (XII C), (К
соф графіт); Ru. Семѣн. —

- Deriv. Семѣнович, Семѣнівна, Симонович, Си-
монівна, Симеонович, Симеонівна, Семѣнко,
Сѣник, Сѣнь. —

- FN. Семѣн, Семѣнченко, Семѣнчук, Семѣнчик,
Семѣншин, Семѣнців, Семѣнця, Семѣнець,
Семѣнчко, Семѣнків, Семѣненко, Семѣнів,
Семѣнко, Семѣнівський, Семѣноз, Семѣнський,
Семѣняк, Семѣняка, Семѣник, Семѣншин, Семѣ-
нюк, Семѣнів, Симоновський, Симонович, Си-
мешук, Сіметюк, Сімко, Сімон, Сімончук, Сімо-
ненко, Сімонович (Богдан 257, 273). —

- GN. Семѣнівка. —

- SUBST. MUK. сѣхлѣчій а боюслѣни, I627, Берин-
да.

From GK. Symeon, the ultimate source
being Nб. Shimon 'hearing' from shōmā
'he heard', Klein 2, 1445, Петровский 198.

/T.S./

СЕМИГІНІВ GN. 'Semyhyniv (name of a Wuk. village)', ModUk.; Po. Siemiginów. — Deriv. СЕМИГІНІВСЬКИЙ, по-семигінівському, -ськи.

The author devoted a special article to the explanation of this name in ONUVAN 15,48-49; here are his findings in this field:

Немає в топономастичному українському, чи взагалі слов'янському, назовництві подібних місцевих назв і немає тим самим із чим її порівняти. Історичні записи тієї назви теж нічого не кажуть, бо вони — наприклад, de Semygynow, 1472 A.G.Z.¹⁾ XIX, 542; 1491 A.G.Z., XVIII, 306; in villa Szymygynow, 1501, A.G.Z., XVIII, 544; versus Szemygynow, 1534, A.G.Z., XIX, 590, і ін. — вказують тільки на те, що ця назва продовж століть не підпала ніяким формальним переіменам.

Народні пояснення цієї назви такі: За татарських нападів на село „що семий гинув“ у боротьбі з ними. Інший знову переказ подає, що в часі татарських нападів у селі найшовся такий добрий лучник-стрілець, що вбивав на дуже далеку віддаль, „що сегого татарина“. Отже, тому, що кожний „семий із татарського загону гинув“ у тому місці, тому й село прозвали Семигінів²⁾. Та ці пояснення, хоч які дотепні, не видержують критики, коли взяти під увагу словотворчу будову цієї назви.

Наросток -ів (-овъ), що його можемо без труда виділити в назві Семигінів, вказує на те, що її треба лучити, як тип із такими топографічними назвами, як, наприклад: Львів, Харків, Станиславів, Болехів і ін. Такі назви признано у слов'янській ономастичній (з деякими влучними застереженнями³⁾) за присвійні (посесивні) назви. Вони вказують здебільшого на закладчика або власника оселі, отже: кн. Льва, (якогось невідомого ближче) Харка, Станислава, Болеха і ін. Так само місцева назва Семигінів вказувала б на те, що місцевина, означена нею, належала колись до людини із прізвиськом Семигін, отже, що ця місцева назва належить до присвійного типу назв.

Тільки ж залічивши відіменну місцеву назву до присвійного типу, ми ще не вяснили її зовсім. Треба ще розв'язати особову назву, що знаходиться у пні місцевої назви, т. зн., вяснити щодо значення й походження особову назву Семигін.

З уваги на формальну будову особова назва Семигін це складене слово із двох членів: Семи-й -гін. Щодо члену гін, то він зв'язаний формально та значенево з дієслівним коренем, що знаходиться у таких словах, як українські: гинути, польські: ginąć московські: гинуть, стцсл.: гинати і ін.

¹⁾ Akta grodzkie i ziemskie. Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie.

²⁾ Із власних записів у терені влітку 1937. р.

³⁾ Fr. Miklosich: Die Bildung der slavischen Personen und Ortsnamen (1860—74). Передрук: Гайдельберг, 1927. Т. Wojciechowski: Chrobacja, Rozbiór, storozynności słowiańskich, I, Kraków, 1873; Fr. Bujak: Studia nad osadnictwem Małopolski. Rozpr. Wydz. Hist.-filozof. Ak. Um., XLVII, 1905 і ін.

Не такий ясний перший член: семи та його значеневий зв'язок із словом -гін. Щоби це збагнути, треба порівняти його з іншими українськими, чи взагалі слов'янськими особовими назвами, де виступає цей член. Тут у допомогу приходять такі назви, що їх можемо відтворити із наших прізвиськ⁴⁾, як Семикрас (прізвисько: Семикрасич, Жер.⁵⁾, III, 178), Семирад (прізвисько: Семирадський Жер., IV, 117), Семир-Семимир (прізвисько: Семиренко) й ін. й такі, що їх можемо відтворити з місцевих назв, наприклад: Семигост (білоруська місцева назва: Семигостічи) й ін. Ці назви вказували б на те, що слово семи-можна лучити з числівником сім, семи (7), що виступає в першій частині таких складених слів, як семираменний, семикутник, семибічний, семистінний і ін.

Коли порівняти такі старо-польські особові ймення, як Siemowit, Siemomyst, (Siemimyst), Siemirad, Siemistaw і ін.⁶⁾ чи їх українські відповідники в роді Сімовит (прізвисько: Сімович), то вийде ясно, що першу частину цих назв треба взяти з коренем, що тепер в українському слові сім'я, сім'євий. Чергування цього кореня в тепершній українській літературній мові сім'я: сім'євий: сем'євий вказує на те, що й згадані вгорі назви Семирад, Семимир, Семигост, могли виступати й у формі Сімирад, Сімимир, Сімигост, хоч така до сьогодні в українській мові не вдержалася.

Все ж таке зіставлення назв каже виразно в'язати корінь у назвах типу Семовит, Семирад: Сімирад⁷⁾ і ін. первісно не з числівником сім: семи (7), але з іменником сем'я: сім'я. З цим теж іменником треба зв'язувати перший член особової назви Семигін, що знаходиться в місцевій назві Семигінів.

Коли ж іде про значеневу сторону назви Семигінів чи інших угорі наведених назв, то тут тільки приблизно можна подати, що вона могла вперше відноситися до „людини, якій вигинула сім'я“, так як назви Сімомисл, до людини, що думає, „дбає про сім'ю“. Семиспав до „людини, що славна (наприклад великою) сім'єю“, Семимир до „людини, що славна з мирного, сімєвого життя“ й ін.

Збираючи в висновки все вгорі сказане, треба ствердити, що місцева назва Семигінів у Стрийщині це:

1. відособова назва присвійного типу,
2. її пень творить складена особова назва Семигін, що має в першій частині корінь сем(я), у другій гін(-ути) й визначала колись у давнину „людину, що їй вигинула сім'я“; ця назва стоїть у споріднені з такими слов'янськими особовими назвами, як Сімовит, Семигост, Семирад, Семимир і ін., і сягає до дуже глибокої (передісторичної) старовини своїм походженням.

3. людова етимологія цієї назви „що семий гинув“ це пізніш дороблене пояснення до готової вже назви; воно спирається на звукової подібності: Семигінів: семий гинув...

¹⁾ E. Wegner: Slavisches etymologisches Wörterbuch, Гайдельберг, 1908—13, 235—6 стор.

²⁾ Пор. Яр. Рудницький: Чому Ярослав Галицький названий «Сомомислом»? Життя і Знання, X, (1937), 278—9, стор.

³⁾ Жерела до історії України-Руси, видає Археографічна Комісія Н. Т. Ш. у Львові, т. III, 1903.

⁴⁾ W. Tarzycki: Najdawniejsze polskie imiona osobowe. Polska Ak. Um., Kraków, 1925, 94—95. стор.

СЕРЕБРО, СРІБЛО 'silver', MUK. серебро/сребро (XV c. ССМ 2), OUK. OES. серебро/срѣбро/сребро, Ru. се-ребро, OCS. sьrebro, Po. srebro, etc. - Deriv. сріб-ний, срібняк/серебреник. - Syn. дорогий метал; OUK. срібна монета Володимира Великого:

cf.
JBR.-
Arch.
133:

Volodymyr's серебро (silver coin) - shows the ruler on obverse and Jesus Christ on reverse. The coins were struck shortly after the empire's conversion to Christianity in 988.

PS. *srbro 'ts' being most likely a borrowing from Orient, cf. Vasmer² 3, 606.

СЕРЕД 'amongst; between', MUK., OUK., OES. середъ, средъ/срѣдъ, known to all other Sl. - Deriv. середі, посеред, середина, середній, осередок, осередній, середа, зосередити, зосереджувати, середняк, середньо-вічний, -язиковий, середо-пістя, -хресний, середодня, середущий, середульний. - Syn. між, проміж; під час, в умовах чогось.

PS. *serdъ 'ts', IE. root **kerd- 'heart', cf. Pokorny 579.

СЕРЕДА́ : серед, see the preceding entry.

СЕРЖАНТ ModUk. -

сърджент AmUk. 'sargeant', first recorded in 1963 (Bilash 556). - Subst. молодший старшина.

From E. sargeant 'ts', Bilash, 1. c.

серкувати BrazUk. 'to enclose', first recorded in 1965 (Wouk 53). - Subst. обгороджувати, СНС. 13, 11.

From Port. cercar 'ts'.

СЕРП 'sickle', ModUk., known to all other ModSl. - Deriv. серпик, серповий, серпень, серпневий. - Syn. приїда стинати збіжжя.

PS. *sarpъ 'ts', IE. **sarp- : **sarp-, cf. Lith. sarpis, Gk. hárpē, Lat. sarpe[li]ō 'I cut', OHC. sarf, MHG. sarpf, ModHG. scharf 'sharp', a.o.; Trautmann 261, Pokorny 911-912.

СЕРПЕНЬ : серп.

СЕРЦЕ 'heart; centre', МУК. серце, ОУК., ОЕС. сердце, сьрдце, сьрдьце, срьдье, known to all other Sl. - Deriv. сьрдень-ко, -ечко, сьрдечний, сьрдити/ся/, сьрдцевий, сьрдцевина, сьрдце-вїдець, -знавць, -їд, -биття йтд. -Syn. центральний орган кровоносної системи; (переносно:) осередок почуттів, настроїв, переживань людини; форма любовного звертання.

PS. *sǫrdǫce a dimin. form of *sǫrdo, IE. root **kǫrd-: **kǫrd- 'heart' with formations known to most IE. lgs., cf. Pokorny 579-580.

СЕСТРА 'sister', МУК., ОУК., ОЕС. сестра, ВРи. састра, Ри. сестра, ОCS. sestra, Ви. сестра, SC. sestra, Cz., Slk. sestra, Po. siostra. - Deriv. сестриця, сестрич[ень]ка, сестру-ся, сеструня, -нька, сестронька, сестриня, сестринч[а]тко, сестрисько, -ице, сестринець, -їнка, посестра, посестриця, [по]сестритися; here also: сестра-жалібниця, двоюрідна, збедена, молочна, медична сестра = медсестра, МУК. сестринец[з], сестринок[з], сестричка, ОУК., ОЕС. сестричичь, сестричьна (Бурячок 73). - Syn. жіноче відгалуження першої боковби лінії споріднення; рідна сестра, Бурячок 71.

PS. *sestra, IE. **sǫe-sǫr 'ts', see p. 513.

СИН 'son', МУК., ОУК., ОЕС. сынъ/снѣ, ВРи., Ри. сын, ОCS. synъ, Po. syn, known to all other Sl. - Deriv. сино[чо]к, синонько, синусь[о], синко, синятко, сиеня[тко], синючок, синичок, синичок, синуньо, синунько, синьцьо, синуньцьо, синуля, синулька, синаш[ко], синійсько, -їще, синюга, синяга, синовий, синівство, -ський, в-, у-синовити, в-, у-синовляти, Wd. в-, у-синовлювати, в-, у-синовляння, в-, у-синовлювання, МУК. синопотокъ, усимєние, оусьновленіє (Беринда 1627), ОУК., ОЕС. синопотъ, синовениє, оусинити, оусиняти (Бурячок 35), синопорождєниє, синоположеніє, синовтворєство; here also МолУк. синовбивєво, пасинок (also АмУк. for: 'расет, расетакет', ВР. 1981). - Syn. назва чоловічої споріднености по прямій лінії першого ступня; хлопєць, Бурячок 32.

PS. *synъ, IE. **sǫnus 'ts', root **sǫ- 'to give birth, beget' and suffix **ni- with orig. meaning 'the both one', cf. Delbrück 453-454, Pokorny 913, Kluge 337, Бурячок 33, Трубачев 1, 48-54, a.o.; see also this ED, vol. 2, 513.

СИНГІЧ-АГАЧ, also Джан-гіс-агач 'solitary tree', the former used by Т. Шевченко in his poem У Бога лежала сокира, the latter under a picture of the said tree, cf. Шевченко 2, 249; like недосвіт, а.о., it seems to be Shevchenko's *hарах legomenon*.

In a special article devoted to this word in Київ 12:3, pp. 25-26, the present author extensively discussed the origin and pertaining literature re. СИНГІЧ - АГАЧ; he came to the conclusion that it was Shevchenko's borrowing... from Kirghiz

džangis-agač with a methathesis of "s" and "dž," vowel assimilation "a" to "i," and unvoicing of the final "dž" to "č": "singidž" — "singič." Janów: through Ru. mediation, Studia 8, 203-209. The word cannot be derived from Tartar Sinderik-Agatsch (Br. Zaleski 1865) as suggested by Щурат, „Шевченкове дерево надії“ offprint: Львів 1925.

The following are the details of this article:

В поезії „У Бога за дверми лежала сокира“ Шевченко передає в поетичній формі зміст казахської легенди про „кайзака“ (казаха), що вкрав в Бога сокиру, яка за кару зрубала всі дерева на казахській землі та спалила села. Осталось тільки одне „святе дерево“ на казахських степах:

Одним-едине при долині,
В степу край дороги,
Стоїть дерево високе
Покинуте Богом...

Це дерево Шевченко називає „сингич-агач“ і дає цій назві пояснення-примітку: „Одно дерево“ (цитуємо за виданням „Кобзаря“ Василя Доманицького з 1910 року, стор. 355 і 594).

Шевченкове пояснення залишилося єдиним до 1925 р., до статті Василя Щурата п. з. „Шевченкова поема надії“. Щурат зв'язує „сингич-агач“ із словом „сіндерик-агач“, що його як татарське наводить у своїх описах киргизьких степів Бронислав Залеський, приятель Шевченка з Оренбурга, надрукованих по-французькому в Парижі в 1865 р.: *La vie des steppes Kirghizes, description, recits et contes. Paris 1865*. Залеський дає образ цього дерева й старається пояснити його назву з татарської мови, а саме від слова „сіндирмак“ — ламати, розривати на шматки. „Святе дерево“ — це дерево покрите шматками матерії, одягу. Згідно з старовинним казахським

звичаєм, проїжджі вкривають це дерево різними прикрасами, а зокрема шматками матерії, щоб переблагати Бога за свій гріх. Шевченко згадує про це ще в своїй повісті „Близнець“, а в наведеному вірші пише:

І кайзаки не минають
Дерева святого,
На долину заїжджають,
Дивуються з його
І моляться, і жертвами
Дерево благають,
У їх біднім краю,

й так закінчує свою поезію.

Пояснення Щурата (-Залеського) не вдовольняло дослідників. Проти „татарського“ виводу слова „сингич-агач“ промовляли не тільки формально-звуків дані („сингич“ дуже далеке від „сіндрич“), але й те, що згадана легенда не татарського, а казахського походження.

В 1958 році в виданнях Польської Академії Наук у Варшаві надруковано статтю професора Яна Янова п. з. *Pochodzenie słowa syngicz-agacz w poezji Tarasa Szewczenki.* В цій статті Янів дає огляд цього питання й стверджує, що назви „сингич-агач“ не можна пояснити з літературної спадщини Шевченка. Шевченко залишив образ згаданого дерева й власноручний підпис „Джан-гіс-агач“. Ця назва дозволяє, на думку Янова, відтворити автентичну казахську „джангіс-агач“ із значенням „самітне дерево“, отже таким, як його подав у поясненнях до поезії „У Бога лежала сокира“ сам Шевченко.

Переміну „джангіс“ в „сингич“ Янів пояснює метатезою звуків і подібненням „а“ до „и“, отже: „джангіс“ — „джингіс“, „джингіс“ — „сингидж“. Як посередник грала тут роллю, на думку Янова, російська мова, що не знає африкати „дж“ й заступає недзвінким „ч“, отже: „чингіс“ > „сингич“.

На нашу думку про цьому поясненні можна обійтися без посередництва російської мови: обездзвінчення кінцевого „дж“ в „ч“ згідне з законами української фонетики й форму „сингич“ можна дуже легко вивести в „сингидж“. Це тим більше, що йде про іншомовне слово й така фонетична зміна оправдана в ньому

Насувається питання, чому в своїй поезії Шевченко назвав „самітне дерево“ „сингич-агач“, а під малюнком написав „джангіс-агач“. Проф. Янів переконливо пояснює це хронологією: в 1848 році Шевченко ще не довго перебував на засланні в казахських степах. Він, мабуть, „познайомився з версією киргизької легенди в якомусь російському або українському середовищі, де „святе дерево“ носило назву „сингич-агач“, пізніше, коли рисував це дерево, записав його назву в постаті близькій до киргизької „вимови і подав як титул образу“ (стор. 208 цит. праці). Нам видається можливим і таке пояснення, що Шевченко чув назву цього дерева в формі „сингич-агач“ теж і з уст казахів, як говоривий варіант оснрвної назви „джингіс-агач“.

сікти, Hd. січи 'to cut', MUK., OUK., OES. съчи, Ru. сечь, OCS. zěšti, Po. siec, etc. — Deriv. на-, по-сікти; січень, січневий; GN. Січ, Січеслав; Українські Січові Стрільці — УСС // Усу-суси; Карпатська Січ — Карпатські січовики. — Syn. різати, рубати.

PS. *sēkti 'ts', IE. **sēkti 'ts', cf. Lith. išēkti 'to seize', Lat. secāre 'to cut', AS. secg 'sword', etc., Pokorny 895-896, a.o.

СІЛЬ, Gsg. со́ли 'salt', MUK., OUK., OES. соль known to all other Sl. — Deriv. со-лити, со́лений, соля́нка, ро́сіл, соло-ніна, солонéць, солончак, солянокис-лий; FN. Со́лій, Со́лоняк, Со́лоніцький, Соля́нко, Соля́ник, Соля́р, Со́ліло, Со́лі-нка, Со́ліпа, Со́лжк, Соля́к (Богдан 282-283); GN. Со́лотвин/а, Ясе́нця Сі́ль-на. — Syn. хлористий на́трій; міне́рал із цим складнико́м; гірська порода або джерело з хлористим на́трієм.

PS. *solb 'ts', IE. root **sal-, known to majority of IE. lgs., cf. Pokorny 878-879; unknown, however, to Eastern IE. lgs.: "curiously enough not being mentioned in the Rig-Veda" Kluge 295.

CIM 'seven', MUK. седмь (XVII с. ЛСЛ. 229), OUK. седе(м) (I449 CSM. 2, 332), семь (I447 i-bidem.) семи Gsg. Dsg. (I387 ibidem), OES. се-дмь (XI с. Остр. св.), Ru. СЕМЬ, OCS. sedmь, Bu. сѣм, SC. sědam, Sln. sědъm, Cz. sedm, Slk. sedem, Po. siedem, LoSo. sedym, UpSo. sedom, Plb. sedm. — Deriv. се́меро, сі́мка, се́омий (діял.: се́мий), сі́м-на́дцять, сі́мдеся́т, сі́мсот; compounds: се́ми-кратний, -деся́тник, -рі́чний, -де́нний, -ра́кий, ітд. — Суп. назва числа й цифри 7.

PS. *sedmь '7', derived from ordinal *sedmъ 'seventh', goes back to orig. *sebdmь, IE. **septmъ (cf. Lith. septyni, OPr. septmas, Lat. septimus, etc), occurring in two IE. groups with the voiced -pt- group: besides PS. *sebdmь, also in Gk. hébd/o/mos, the precise reason for this voicing before -m- being unknown. Иевельов 194, Pokorny 909, Semere-ny ВЯ. 4/1967, 9.

СІМ'Я I. 'seed; germ; sperm', BRu. се́мя, Ru. се́мя, OCS. sěmę, sěmene, Bu. се́ме, SC. sjěme, Sln. sěme, Cz. símě, Slk. semeno, Po. siemie, LoSo. symjo, Plb. sema. — Deriv. сі́м'ячко, сі́м'яний, сі́м'яник, сі́м'яниковий, сі́м'янистий, сі́м'я-вилиття́, -випорскування́, -вміст ище́, -прóвід, -утво́рення ітд.; FN. Сі́менóвич, Сі́менóвсь-кий, Сі́м'ю́к (Богдан 273). — Syn. насі́ння; те саме, що спе́рма, Слум. , 224

PS. *sěmę, Gsg. sěmene 'ts', IE. **sěmen: root **sē/i/ - 'to sow (seed)' common to IE. lgs., cf. *sējati ModUk. сі́яти, Pokorny 889-890, Kluge 294, Vasmer 23, 600-601, a.o.; see also the following entry.

СІМ'Я 2. also сем'я 'family', MUK., OUK., OES. семья/сѣмья, known to BRu. сямя́ and Ru. семья́, wanting in other Sl. - Deriv. сімейка, сімейчака, сімейше, сімейний, -ність, -но, сімейство, сімейщина. - Syn. родина, фамілія.

A coll. formation from сѣмь 'person', like братія 'brothers', cf. Ляпунов Сборник Соболевскому 257-258; yet, according to Трубачев 1, 164, the word derives from IE. root **kei- 'to lay; camp', cf. Pokorny 539-540, pointing to the common place of living of Sl. family.

СІЧЕНЬ : сикти.

СКИТ 1: скиф EN. 'Scythian', MUK. Скифы, или говоря правильнѣ Скиты, были Славяне /Ист Русов 19/, Владимиръ былъ дѣйствительно Князь Рускій Кіевскій, а не Московскій, отъ Скифовъ происходящій /там таки 135/, OUK., OES. От Скуфъ /1377 Лавр. 11/; BRu. скиф, Ru. скиф, Po. Scytowie. - Deriv. скитський/скіфський, скитянка/скіф'янка, Скитія /Скіфія, OUK., OES. Великая Скуфъ /1377 Лавр. 13/, Великая Скоу /там таки 29/, скуфія /1347/. Syn. степовик, що жив на території сучасної півд. України в 1 тисячелітті перед і після Хр., найправдоподібніш іранського походження.

From Gk. Skýthēs 'ts', Klein 2, 1407, f/e. based on the Scythian self-appellation Skólotoi (Herodotus IV, 6) of uncertain origin and meaning;

"Soviet scholars (e.g. Udaltsov) have in general followed the etymology of Marr, who identified its root, *skolo*, with the root of the old name of the Slavs in the Greek form *skla* (*Sklabenoí*)", cf. O. Pritsak in UCE. 1, 8; for phonological, historical and chronological reasons this explanation is not convincing; the same might be said of its connection with the name чудь, cf. Staszewski 262-263.

СКИТ 2. 'hermitage, secluded monastery', MUK. скитъ /XVII c. ЛСЛ. 232/, ски/т//1627 Беринда/, OUK., OES. скитъ, въ скитѣ/ въ скытѣ /XIV c./; BRu. скит Ru., Bu., Ma. скит. Deriv. скитник, скитатися, -ання, скитувати, -ання, скитальник, -иця, скитальство, скитки, скиток, скитський, скитницький, MUK. скитникъ, скитаніє, скитаюся /XVII c. ЛСЛ. 232/, скитник, скитаніє, скитаюся /1627 Беринда/, OUK., OES. скитський, скитяне, скитѣнина Gsg., скитяномъ Dpl.; GN. Скитна, Скит Манявський; FN. Скитско, Скитцька /Богдан 277/. - Syn. /у православних монастирях: /невелике житло ченців-самітників, розташоване віддалік від основних монастирських будівель; монастир або невелике поселення монастирського типу в безлюдній околиці, Слум. 9, 267.

From Gk. Skētis - name of a desert in Egypt, where first Gk. monks settled, Vasmer 23, 640; less persuasive is its derivation from Gk. askētēs - askētērion 'ascetic, hermit; place for exercising ascetism', suggested by Matzenauer LF. 20, 8;

СЛАВА,

СЛОВО see the following entry.

СЛОВ'ЯНИН, folk. & poet. слав'янин /Шевченко 2, 262 /'slav'; МУК.Славяне/Ист.Русов 42/, also словакъ 'Sclavus, Sclavinus, Slavus' (XVII c.), more used in deriv., see further; ОУК., ОЕС. Словѣне, Словенинъ, Словѣнь, Словене, Словяны, родомъ Словенинъ; ВRu. славянин, Ru. славянин, CS. (SC) словѣнинъ, словѣне, Вu. словенин, Ma. ts, SC. Slávĕn, Slòvĕn, Sln., Cz., Slk. Slovan, Po. słowianin. - Deriv. слов'янка, слов'янський, Слѣв'янщина, по-слов'янському, /Шевченко 1. с. : /слав'янський, слав'янофіли, Слав'янщина, МУК. у славенском переказе /XVI c. КрехАп./, Славенській, Лексиконъ славенороссій /Беринда, Київ 1627/, словенская земля Sclavonia (XVII c. ЛСЛ. 237/, Славянское племя /Ист. Русов 42/, ОУК., ОЕС. на Словѣньское писмо, Словѣньский родъ /XII c./, въ Словѣньскъ языкъ, въ Словѣньской странѣ, Словѣнькымъ язъкомъ /1263/, Словески, Словѣньскы /XIV c./; GN. Слов'яносербск, Слов'яно-Сербія, Слов'яногірск, Слов'янск, Слов'янські озера. - Syn. : велика група споріднених мовою та культурою народів, що живуть у середній і східній Європі та півн. Азії, а теж у розсіянні в обох Америках, Австралії, тощо.

PS. **slověninъ*: **slavjaninъ* 'Slav'; in his study of the origin of this name¹ published in Names 8:2, pp. 65-74 and successively reprinted in OnUVAN 21, the present writer wrote as follows² :

Since the classical geographers knew very little about the north-eastern regions of Europe, the first historical reports about the

¹ Presidential address delivered at the 8th Annual Meeting of the American Name Society in Chicago, Ill., December 27th, 1959.

² Cf. a similar survey in Polish: Szuszkiewicz, E., "Rzut oka na dzieje etymologii nazwy 'Słowianie'" [The History of the etymology of the name "Slav"], *Przegląd Klasyczny*, No. 9-10 (Lwów, 1936), pp. 731-798; in Ukrainian: Rudnyčkyj, J. B.,

Slavs were insufficient and relatively very late. It was not until the first century A.D. that any more detailed information about north, eastern Europe was revealed. So, e.g., the anonymous cosmographer of Ravenna located the Scythians, from among whom the Slavs came, east of the Normans, Danes, and Finns.

Greek and Roman writers began to take more interest in the northern "barbarians", Germans, Slavs, and other peoples, when invasions of the ancient Roman empire by the Germanic tribes began. It is to them that we owe the first historical records regarding Slavs (Pliny [1st century A.D.], Tacitus [1st century A.D.], Ptolemy [2nd century A.D.]). The Slavs appear in their writings under the name *Veneti-Venedi*.

This name is also known to the later historiographers. For example, the medieval Latin historian Jordan, bishop of Crotona (550-552), in his history of the Goths, calls the Slavs *Veneti* and *Vinidi*. He also notes that this name differs from tribe to tribe and from place to place; but nevertheless they are also known as *Slavs* and *Antae*.

In the Middle Ages the Germans called the Slavs in the neighborhood of the Elbe *Wenden*, and Poland was called by the Anglo-Saxon writer Orosius *Weonodland*. The name *Wenden* is still preserved in the German language with reference to the Lusatians (in Eastern Germany) and *Winden* - to the Slovenes (in Yugoslavia). According to R. Trautmann both forms are derived from the Proto-Germanic **Winiðos* or **Winithos*.⁴

Although the *Veneti-Wenden* were undoubtedly Slavs, the name itself was not considered of Slavic origin. Some scholars derived it from the IE root ***uen-* 'to love,' cf. Old Indic *vānati* 'loves', Lat. *Venus*, thus *Veneti* were in general 'friends, allies'.⁵ The Russian

"Perši vistky pro slovjan. Nazva slovjan" [First informations about the Slavs. The name "Slav"], *Vstup do slovjanoznavstva* [Introduction to Slavistics], Ukrainian Free University (Munich, 1948), pp. 52-64, a.o.

³ Cf. Rose, W. J., "Cradle days of Slavic Studies - Some Reflections", *Slavistica*, No. 23, Ukrainian Free Academy of Sciences (Winnipeg, 1955), p. 9.

⁴ Trautmann, R., *Die slavischen Völker und Sprachen. Eine Einführung in die Slavistik* (Göttingen, 1947), p. 22.

⁵ Cf. Much, R. in Hoops, *Reallexikon der germanischen Altertumskunde*, IV, 508-509; Schrader and Nehrung, *Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde*, II, 590; Kosinna, G., *Manus*, IV, 183-287.

linguist A. Šachmatov identified Slavic *Veneti* with the Celtic tribe in Western Brittany and derived it from Celtic.⁶ In a special article *O nazwie Wenedów* [On the name Wenedi],⁷ J. Rozwadowski presented a linguistic analysis of all names connected with the root **uen-*. A similar survey was given by M. Rudnicki.⁸ T. Lehr-Splawiński held the name to be Slavic and derived it from the root **vet-* 'bigger, greater'.⁹

The problem of the origin and meaning of *Veneti-Venedi* still awaits its final solution. The same can be said of the name *Slavs*.

The name *Slavs* first appears at the beginning of the sixth century A.D. in writings of the so-called Pseudo-Kaisarios of Nazianzus and later, more frequently, in the sixth century in Procopius and Jordan. In Ptolemy, also, the name *Σουοβηγοί* is found which, according to L. Niederle, is an exact transliteration of the Slavic word *Slověne*—the first and the oldest form of this name (Sg.: *Slověnins*).¹⁰ Niederle puts forward an important question as to whether this name was applied to one Slavic tribe only, or to all Slavs.¹¹ He states that F. Miklosich was convinced that originally the Southern Slavs (excluding Serbs) were called *Σκλαβηγοί* - *Sclaveni*. A. Brückner and J. Perwolf also accepted this view. Opposing were J. P. Šafařík and G. Krek; they were convinced that originally this name was applied to all the Slavs and was later preserved only among some Slavic tribes: *Slovaks*, *Slovenes*, *Novgorod Slovines*, and others.¹² In Niederle's opinion the name *Slavs* was used to designate all the Slavic tribes in the period of their migrations, but it is doubtful whether this was the case before. On the contrary, Niederle is convinced that this name originally had a much narrower application.¹³

⁶ *Archiv für slavische Philologie*, XXXIII, 51 ff. Šachmatov's hypothesis was refuted by K. Buga, *Revue Slavistique*, VI, 1 ff. and M. Vasmer, *ibidem*, 172 ff.

⁷ *Bulletin International de l'Académie Polonaise des sciences et des lettres*. Classe de philologie, de l'histoire et de philosophie, Année 1925 (Cracow, 1927), pp. 134 to 136.

⁸ *Slavia Occidentalis*, IX, 383–384.

⁹ Cf. *O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian* [On the origin and homeland of Slavs] (Poznań, 1946), pp. 15, 20, 89, 100, 147, 159, 166, 177.

¹⁰ Cf. *Slovanské starožitnosti* [Slavic antiquities] (Prague, 1910), II, 2, p. 469 ff.

¹¹ *Ibidem*, p. 470. ¹² *Ibidem*, p. 471. ¹³ *Ibidem*, p. 471 ff.

As far as the etymological explanation of this name is concerned, up until the time of J. P. Šafařík¹⁴ the name was referred to the root **slav-* which is found in such words as *slava* 'glory', *slaviti* 'to glorify', *slavný* 'glorious', etc. Thus *slověne* were 'glorious ones', 'glorious tribe', 'gloriosi, alvero!', which, especially during the period of Romanticism, very well corresponded with the national pride of the Slavs and with their aspirations to Pan-Slavic unity.

Following this explanation, which flourished until the 19th century and could be found even today in the popular etymology, another one appears deriving the name from the root **slov-* found in *slovo* 'word.' According to this issue the Slavs were 'a tribe which spoke a comprehensive, understandable language' in contrast to other tribes, particularly the Germans, whose language was originally not understood by Slavs. This explanation was very popular in German Slavistic literature.¹⁴

Formally with the root **slov-* but not in the meaning 'word' was the name *Slověnins* connected by J. Dobrovský, "father of Czech Slavistics." In his study *Untersuchungen, woher die Slawen ihren Namen erhalten*¹⁵ and in other papers Dobrovský defended the so-called "topographic" explanation of the name. Analyzing the suffix *-ěnins/-janins* which forms names of peoples from topographic terms and names, he derived the Slavic name from a supposed toponymic **Slovy*.

Dobrovský's etymology found many followers. It was J. P. Šafařík who compared Dobrovský's **Slovy* with Lithuanian *salava*, Latvian *sala* and Polish *zulawa*.¹⁶ J. Perwolf in the article *Slawische Völkernamen*¹⁷ referred to the ancient Slavic capital *Slauna* (*Slawena*, *Zlawe*, *Zlowe*), German *Schlawe*, Kaschubian *Slowno* from the original **Slovy*. The meaning of this name, however, was not explained by Perwolf. This was attempted later by J. Hošek. According to his etymology the root **slov-ъ* meant 'hill, mountain'.¹⁸ As

¹⁴ Schrader & Nehring, *op. cit.* 417; Diels, P., *Die Slawen* (Berlin-Leipzig, 1920), pp. 5–6; Solmsen, F., *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte* (Heidelberg, 1922), p. 98.

¹⁵ *Abhandlungen einer Privatgesellschaft in Böhmen* (Prague 1874), VI, 268–298.

¹⁶ Cf. his *Slovanské starožitnosti* [Slavic antiquities] (Prague, 1936–1937), I, 1, 46 ff.

¹⁷ *Archiv für slavische Philologie*, VIII, 24.

¹⁸ Cf. his article "O významě jmen Čechové, Moravané, Slované" [On the meaning of the names Czechs, Moravians, and Slavs], *Časopis Matice Moravske* 1891.

an opposite opinion Prof. R. Smal-Stocki quotes a Polish anonymous publication deriving the name *Slav* from *Slovo*, *Sal*, *Szal* meaning 'lowlands'.¹⁹

In a scholarly symposium dedicated to the Serbian linguist A. Belić²⁰ the "topographic" explanation found a persuasive argumentation by two scholars, M. Budimir²¹ and J. Rozwadowski.²² Having collected several names with the roots **slov-*/**slav-* (*Slowno*, *Slowin*, *Slowino*, *Slawno*, etc.) they derived it from ***kleu-*/*klou-* with the primary meaning 'to flow', cf. Latin *cluere*, *cloaca*, *Cluentus*, Old Icelandic *hlér* 'sea', 'lake', Lithuanian *šlūoju*, *šlaviaũ*, etc. According to Budimir *slověne/slovjane* meant 'people living on the shores of lakes, rivers, etc. .

The authority of Budimir and Rozwadowski, with their convincing argumentation and documentation, influenced Slavic scholarship for the last several decades. Thus, T. Lehr-Spławiński, discussing such names as *Slawa*, *Stawka*, *Stawica*, *Stawiec*, *Stawut(a)*, *Stawutycia*, *Slawoczna*, *Stowna*, *Stownia*, *Stoważ*, *Niestowka*, and many others, considers the "topographic" explanation of the Slavic name one of the most convincing.²³

Finally, M. Vasmer, the German Slavist, in his Russian etymological dictionary wholeheartedly supports the "topographic" etymology of the name of the Slavs.²⁴

The history of the explanation of this name shows several other theories put forward by scholars of high caliber.

One of such explanations belongs to the famous Polish linguist J. Baudouin de Courtenay. In an article on this topic²⁵ he presented an interesting idea of the generalization of parts of such names as *Jaroslav*, *Miroslav*, *Stanislav*, etc. on the whole tribe. In his opinion, the name *slověne/slovjane* originally appeared among the Slavs in places where they came into contact with foreign tribes, and where the slave markets were held, e.g., on the shores of the Adriatic

¹⁹ In a letter of Feb. 2nd, 1960 to the author; the title of the book is as follows: *Rodowody Słowian. Polska i Ruś* [Genealogy of the Slavs. Poland and Ruś] (Paris, 1861), pp. 11–13.

²⁰ *Zbornik filoloških i lingvističkih studija* (Belgrade, 1921).

²¹ *Op.cit.*, pp. 97–112. ²² *Op.cit.*, pp. 129–131. ²³ *Op.cit.*, 79–80 and 190.

²⁴ *Russisches etymologisches Wörterbuch* (Heidelberg, 1949–1955), II, 656–657.

²⁵ *Język Polski* [Polish language] (Cracow, 1916), III, 62–64.

sea. Whoever bought slaves of Slavic origin and asked for their names always heard the afore-mentioned names. The second, often and clearly repeated part of the names, remained in the memory of the foreign trader. Thus, the meaning *slave* was transferred to the name *Slav*. Here Baudouin de Courtenay compares the term Latin *sclavus*, German *Sklave*, French *esclave*, etc.²⁶ with such transfers of the meaning as *Schweizer* 'doorman,' *Wegier* 'travelling merchant,' etc. This theory is still living in encyclopaedias and general works of reference about *Slavs* as well as in the poetry.²⁷ So, e.g., one reads in the *Slavonic Encyclopaedia* (New York 1947, p. 1169) the following: "The term *Slav* (from *slava* 'glory,' *slavii* 'to glorify') applied to these people, originated probably from the frequent usage in personal names *-slav*, as in *Jugoslav* 'glorifying the spring,' *Mstislav* 'extolling revenge,' *Boguslav* 'praising God,' etc., which at that time was common to the whole people."

In a scholarly symposium dedicated to J. Baudouin de Courtenay²⁸ L. Masing gave three etymological articles, amongst them one devoted to the explanation of the name of the Slavs. According to Masing *Slověnině/slovjanině* means 'a man who speaks not understandably.' This name is analogous to the Slavic designation of the Germans — *Němьcь* 'mute person' and is derived from Gothic *slavan* 'to be silent, to be mute.'

Masing's explanation opposes the "topographic" theories about the name *Slav*. Another opponent was A. Brückner, the Berlin Slavist (1856–1939), who in several articles and books defended the etymology from ***sleu-*/*slei-* 'slow' referring to less attractive features of the character of the Slavs: their slowness, sluggishness, laziness, and to such words as Polish *slowień*, *slownia* 'flax (slowly ripening)' and English *slow*, Dutch *sleeuw*, Swedish *slö*, etc.²⁹ As a

²⁶ Here also Greek *σκλάβος*, cf. D. J. Georgacas, "Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen," *Byzant. Zeitschr.* 41 (1942), 374–376.

²⁷ Cf. the poem *Slavus – sclavus* by Lesja Ukrajinka, *Works*, I. (New York, 1953), pp. 97–98.

²⁸ *Prace lingwistyczne ofiarowane Janowi Baudouinowi de Courtenay* [Linguistic papers offered to J. Baudouin de Courtenay], (Cracow, 1921), pp. 84–99.

²⁹ In his Polish etymological dictionary: *Slownik etymologiczny języka polskiego* (Cracow, 1927), p. 501; in *Slavia*, III, 199–203; *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*, II, 147–154; *Dzieje kultury polskiej* [History of the Polish culture], I. 8, etc.

result of various historical factors the name Slav spread to all the Slavic tribes, and — though it first was disregarded — in time it was accepted by the Slavs themselves and was put into general use.

Brückner's etymology does not exhaust the list of the attempts in this respect. For the sake of bibliographical completeness the following explanations should be mentioned:

G. Iljinskij's hypothesis: from **slověti* 'to speak comprehensive-ly'.³⁰

M. Rudnicki's etymology from ***sleu-*/***slou-*/***slu-* corresponding with ***sreu-*/***srou-*/***sru-* 'to flow'.³¹

A. Stender-Pedersen's explanation is similar to that of L. Masing.³²

J. Zubatý's complicated view about the original *Slověns* — form that later was extended with the suffix *-ěninъ*.³⁰

J. Mikkola's connection with Greek *λαός* (< **σλαφός*) meaning 'members of the same tribe'.³⁰

J. Suttnar's hypothesis connecting this name with Slavic *slouga* 'servant'.³⁰

Other explanations based on such words as *čelověkъ* 'man,' *skala* 'rock,' **golva* 'head,' **solvi* 'nightingale,' *Slavuty -Dnipro* 'river name,' etc., were rather folk-etymologies than scholarly interpretations of the name.

* * *

Conclusions about the problem :

- up to the present time there is no unanimous consent in Slavic Onomastics regarding the etymology of the name *Slav*;
- the most attractive and convincing seems to be the "topographic" explanation of the name;
- the derivation, however, from *slovo* 'word' is not excluded since the suffix *-ěninъ/-janinъ* is used to form words not only from the "topographic" roots, but also from occasional words, even with an abstract meaning (*vira*).

³⁰ Cf. the author's *Vstup do slovjanoznavstva* [Introduction to Slavistics], Ukrainian Free University (Munich, 1948), p. 62ff.

³¹ Cf. *Slavia Occidentalis*, VII, 486.

³² Cf. his *Slavisch-germanische Lehnwortkunde* (Göteborg, 1927), p. 4.

Поміж „іншими поясненнями“ існує одне з найперших — народна етимологія доби романтизму, що зв'язувала слов'ян із „славою“ — „славними людьми“. Цю модну в часах Шевченка теорію находимо висловлену в поетичній формі в його творах.

У „передмові“ до „Гайдамаків“ Шевченко пише: „Слава Богу, що минуло! А надто, як згадаєш, що ми одної матері діти, що всі ми — Славяне. Серце болить, а розказувать треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись, нехай братаються знову з своїми ворогами, нехай житом-пшеницею, як золотом покрита, нерозмежованою останеться на віки од моря і до моря славянська земля!“ (за виданням В. Доманицького з 1960 р., стор. 127). Ще більш натякає Шевченко на „славу“ слов'ян у поемі „Єретик“, точніш у „Посланію славному П. І. Шафарикові“:

Слава тобі, любомудре,
Чеху — Славянине...
Слава ж тобі, Шафаріку,
Во-віки і віки,
Що звів-еси в одно море
Славянськії ріки.

Привітай же в своїй славі
І мою убогу
Лепту, думу премудрую
Про Чеха святого,
Великого мученика,
Про славного Гуса!....
(Згадане видання, стор. 183).

Це „посланіє“ як не мога краще ілюструє семантично-стилістичний зміст назви слов'ян у Шевченка: він увесь час думає і говорить про „славу“ слов'янського племені й навіть кінчає запевненням, що слов'яни

Мир мирові подарують
І славу во віки! (там же, стор. 183).

У Шевченка, в його виідеалізованому понятті панславізму („щоб усі славяни стали добрими братами“) і слов'ян, як племені майбутнього, маємо виразні сліди романтичної інтерпретації назви слов'ян — пов'язання її з минулою „славою“ цього племені, з племінною гордістю на героїську історію, „нерозмежовані“ простори поселення й будучність, яка видається поетові світлою під кожним оглядом. Увесь цей зміст, усе це позитивне розуміння прийдешнього Шевченко вмщає в самій назві слов'ян і розв'язує її формою „слав'яне“ з архаїчним, старовинним закінченням (-е). Все це вказує на доцільно-спримоване вживання тієї, а не іншої форми назви слов'ян у Шевченка і каже рішуче відкинути твердження про російські впливи на вживання її, чи теж твердження про „не-літературність“ Шевченкових „слав'ян“. Така, а не інша форма цієї назви в Шевченка зумовлена формально-стилістичними й внутрішньо-значеними моментами і вона повинна залишитися в згаданих творах без заміни на „літературні“ форми. А втім, це не відокремлені випадки в Шевченка, от хоч би порівняти його „Керелівку“, „туркеню“ зам. Кирилівки, туркині, „Дніпр“ — зам. Дніпро, „Чигрин“, зам. Чигирин ітд. (Київ, 12 : 4, 24).

A special problem arises when the name *Slav* and its various derivatives in English are considered.

According to the Oxford Dictionary, the oldest form is *Slav* or (with Latin inserted *c*) *Sclav(e)* recorded as early as in 1387 in the nominal and as late as in 1887 in its adjectival function.

In 1555 the form *Slavon* (*Sclavon*) appears; its meaning is 'a Slav' (noun).

Chronologically and structurally very close to this is the adjectival formation *Slavonish* evidenced in records of 1560.

Another adjective is *Slavonian* from records of 1577.

Compared with the above terms, the adjective *Slavonic* appears relatively late; the first records go back to 1614 ("Slavonique tongue"). It is worthy of mention that one of the founders of the Oxford Slavistics, Professor W. R. Morfill, used this term consistently.

Relatively late is also the form *Slavic*. Its first use goes back to 1813. The same date refers to the adjective *Slavian*.

From all the above terms: *Slav*, *Slavon*, *Slavonish*, *Slavonian*, *Slavonic*, *Slavic* three are competing in present-day English: *Slav*, *Slavonic*, and *Slavic*. The first one is used in the whole English speaking world. The British Isles, Australia, and New Zealand employ *Slavonic*. The United States of America uses *Slavic*, but sometimes *Slavonic* also.³⁵ As far as Canada is concerned both terms are employed.

Professor Roman Smal-Stocki of Marquette University, discussing *Terminological problems of Eastern European History*,³³ came to the following conclusions in this matter:

"These terms are in the present literature still competing terms. In American Universities are 'Slavic' departments, but in public libraries and in the Library of Congress are 'Slavonic' departments. In some publications all three terms are used simultaneously."

"I propose to eliminate the term *Slavonic* because it is derived from *Slavonia*, respectively from med. Latin: *sclavonius* (since 1555); and is therefore misleading. It is rather a monument of Anglo-Saxon ignorance in Slavic matters."

³³ *Svoboda* No. 109, Jersey City 1957.

СЛОМ 1., Wd. слонь (Стрий) 'elephant',
МУК., ОУК., ОЕС. слонъ, known to all
other Sl. — Deriv. слон[ен]я[тко],
слоніха, слонісько, — іще, слонівий.
— Сун. великий трубастий звір —
савець у гарячих країнах.

From Tk. - Osm. aslan 'lion', cf.
Vasmer² 3, 674, Кіпарські ВЯ. 5/
1956, 137, Шевельов 385, а. о.

СЛОМ 2. 'slon — northern
special camp', ModUk.; Ru. слон.
— Subst. північний табір окремого
призначення.

From Ru. слон = северный
лагер особого назначения, Gallet
178.

СМЕРШ SovUk. 'smersh — special
spy-extermination commando',
Ru. смерш. — Subst. протишти-
гунський відділ.

From Ru. смерш = смерть
шпионам, Gallet 179.

1026

собрінь **BrazUk.** 'nephew', first recorded in the
XX c., viz. моління відправили: Преосв. Кир
Єфрем і Впр. о. Іларій Бардаль ЧСВВ
— собріні Покійного. / Праця ч.9 за 1981 /.-
Subst. племінник, небіж.

From Port. sobrinho 'ts'.

сокира 'axe', **OUk.**, **OES.** сокыра ||
секыра, **Ru.** секира, **OCS.** sekyra, **Pol.**
siekieta, known to all other Sl. —
DeiU. сокирка, сокирчин[к]а. — **Сун.**
топір.

PS. *sekyra, **IE.** **sekūrā 'ts' re-
lated to сикті, q.v.

солопѣти 'to yaze', **ModUk.**; **BRu.** салу-
пѣць. — **DeiU.** висолопѣти, висолопѣбати. —
Сун. вирѣчувати.

Uk. and **BRu.** isolexis wanting in
other Sl.; according to **ЭСБМ.** 2, 282, it
comes from **BS.** *salpiti 'ts', corres-
ponding to **Lith.** sulpiti 'to suck',
Latv. sulpit 'ts'.

1027

СОФІЯ **PN.** 'Sofia, Sophia', **МУК.** Софія
(1627 Беринда), **Ософія** (1484 Пом'яник),
СЗФіі, **Ософіі**, **Ософі** & sq. (Пом'яник), **ОУК.**
мѣа кнара вѣ. л. стго нп|олн|такрнла землю
кнѣгын-н боимю всеволожаа передъ стю
софнкою передъ попыату бѣль поплннъ
нкимъ азмило пателен стнпъко мнхалько
нежъ новнумъ л даннло марко съмьюнъ, мнхал
елсавнннъ нванъ янъ чумнъ тудоръ тоу бѣновъ
нльн копыловнъ тудоръ бѣрзатнъ а передъ
тнмн послѣхы купн землю кнѣгынн боимю
всю а вѣдала на кн семьдесятъ гривнъ
соболн а вѣ томъ а раницъ семьстѣ гривнъ
(XII c. К Соф графито); **RU.** Софія.-

-**DeiU.** Софіин, Софійка, Софа, Софка, Сохвія,
Сохвійка, Сѣхва.-

-**PN.** Софа, Софіян, Софіичук, Софонук, Софулко,
Софук (Богдан 281).-

-**GM.** Софія, Софіївка, Софіївський, Соф'е-
Кіндратівка.-

-**СУВЯТ. МУК** мѣаро^ѣ, премѣаро^ѣ, 1627 Беринда.

FROM **Gk.** Sofia 'wisdom', THE ULTIMATE
SOURCE BEING σοφός 'wise', Klein 2, 1474,
Петровскій 203, 204.

/ T.S. /

СПОЛУЧЕНІ СТЕЙТИ АМЕРИКИ **AmUk.** for
Сполучені Штати Америки see США.

СТАР, СТАРИЙ 'old; aged; ancient', МУК., ОУК., ОЕС. старъ, старый, BRu. стары Ru. стар, старый, Bu. стар, OCS. starъ, SC. stār, Sln. stār, Cz., Slk. starý, Po. stary, LoSo., UpSo. stary. - Deriv. старість, -ро, старощі, старік, старина, старінка, старінний, стариня, старити/ся/, стария, старичок, старійшина, старіння, старити/ся/, старішати, старіючий, старка, старовинний, староста, старостат, староство, старостин, старостувати, -ання; compounds: старо-вірка, -вірець, -вірство, -віцький, -вічний, -давній, -давність, -давно, -дєнний, -дєння, -дїдівський, -друк, -друкований, -жил, -жилка, -житєць, -житній, -житність, -завітний, -завітність, -вітно, -можний, -модність, -модно, -обрядець, -обрядка, -обрядник, обрядництво, -обрядниця, -обрядницький, -обрядно, -бранка, -брний, -перелоговий, -режимний, -режимність, -річище, -річчя, -російський, -московський, -руський, -світний, -но, -світський, -кість, -світщина, -слов'янїзм, -слов'янський, -церковнослов'янський, -український, -польський, -пруський, -болгарський ітд.; FN. Старак, Старчівський, Старчук, Старчинський, Старосельський, Старосольський, Старосілець, Староманський, Старницький, Старостєнко ітд. (Богдан 286 - 287); GN. Старий Самбір, Старобільськ, Старокостянтинів, Старомихайлівка і ін. - Syn. немолодий, нєновий, колишній, старовинний, віковий; бувший, минулий; (арх.:) вєтхий.

PS. *starъ/jb/ 'ts', IE. **stāros 'full-grown; vigorous, robust', root **stā- 'to stand' known to majority of IE. lgs., cf. Pokorny 1004-1008. Brückner 514, Vasmer²³, 747, a.o.

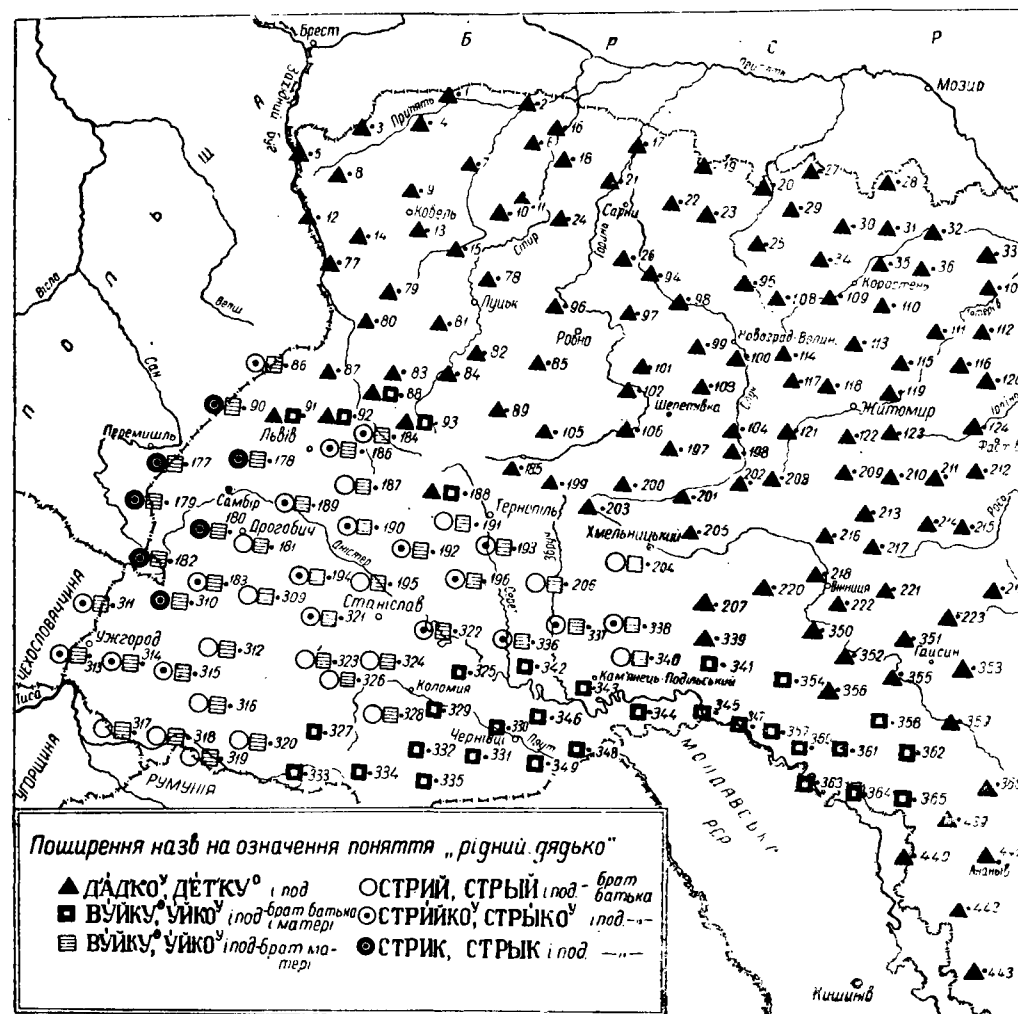
СТЕПАН, arch. СТЕФАНON *Stepan, Stefan,*
Stephen, МУК. СТЕФАН (1627 Беринда), СТЕФА-
 НА СТЕФАНА СТЕ(Ф)АНА G sq. (1484 Пом'яник), ОУК.
 СТЫН СТЕФАНА МОАН БА ЗАМА ГРЕШНАГО (XIII-XIVc), СТЫН
 СТЕФАНА МОАН БА ЗАМА (XIII-XIVc), МЦА КНАРВАЪ Л. СТОИ П
 ЮАН (ГА КНАА ЗЕМЛЮ КНА ГЫН-НБОЯНЮ ВСЕВОЛУАА ПЕРЕДЪ
 СТОЮСОФНЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫАТЪ БЫАЪ ПОПНЪАКНЪА ЗАЪ
 МИЛО, ПАТЕДЕН СТЫПЪ КОМНАХАЪ КОПЕХЪ НОВНУМИ ДАНИ
 ПОМАРКОСЪ МЪЮ ПЪМНІАА ЕКАСАВНННУЪНЪА НЪА НЪА
 ТЪА ОРЪТЪ БЫНОВЪ НАБЯКОПЫЛОВНУЪТЪА ОРЪ БЪРЗАТНУЪА
 ПЕРЪДЪ ТИМИ ПОСАУХЪ КУПИ ЗЕМЛЮ КНА ГЫННВОЯНЮ ВЪСЮ. А
 ВЪДАЛА НАНЕМ СЕМЬДЕСАТЪ ГРИВНЪ СОБРАННА ВЪ ТОМЪ А РАНИЦЪ
 СЕМЬДЕТЪ ГРИВНЪ (XIIIc), (к соф. граф. 10); RU. Степан. -
 -Deriv. Степанович, Степанівна, Стефанович,
 Стефанівна, Степанко, Стефаник, Стефко, Стефь-
 цю, Стець, Стецько -
 -FN. Стецько, Стецьковський, Стецькович, Стець-
 кий, Стецюра, Стецик, Стецина, Стецішин, Сте-
 цюк, Стефа, Стефан, Стефанченко, Стефанчук,
 Стефанців, Стефанєць, Стефанєнко, Стефанє-
 вич, Стефаніцький, Стефанів, Стефанівський,
 Стефанків, Стефанківський, Стефанко, Стефа-
 новський, Стефанович, Стефаник, Стефанш,
 Стефанюк, Стефасів, Стефайлюк, Стефін, Стефі-
 шин, Стефко, Стефлюк, Стефоник, Стефуник, Сте-
 фура, Стефурак, Стефин, Стефишин, Стефюк, Степ,
 Степа, Степачук, Степанчук, Степанченко, Сте-
 панчик, Степаненко, Степаніцький, Степанів,
 Степанко, Степанок, Степанович, Степаняк, Сте-
 паник, Степанина, Степанишин, Степанюк (Бог-
 дан 288, 289). -
 -GN. Степань. -
 -Subst. МУК. Диваїма, коропа, вємцїз, 1627 Берин-
 да.

FROM *Гр. Стефанос 'crown', Klesic 2, 1511,*
 Петровский 205, Беринда 234.
 /T. S./

СТО '100', see **сәтем** p.515.

СТРИЙ¹.стрик Nd. 'uncle', МУК. стрый (1646 Бурячок 84), стрыкз (XVIII с. ibidem), ОУК. ОЕС. стрый / строй (Бурячок, л.с.), ВРи. стрый, Ро. struj. — Детиг. стрй [й]ко, стрийсунь [о], стрійоньо, стрієчний, стріянка, стрійна, стріток, стрійч [ән]ка. — Суп. рідний брат батька; дядько; Nd. also Вуйко, JBR.

PS. *strujь 'ts', usually connected with Lat. patruus, Skt. pítṛya-s, Av. tūiya- 'father's brother': IE. *ptu- with change of the initial *xpt- > *xst-, cf. Бурячок 82, Трубочев 1, 79-81; f/е. explanations of the name of the city and river Стрий < *strujь 'uncle' are dealt with in the following entry; the geographical distribution of the type of стрий (стрий) see p. 1031.

Geographical repartition of words стрий/ко, дядько, вуйко, etc., in Western Ukraine - according to Бурячок pp.88-89.

СТРИЙ GN. 'Stryj (name of WUk. river and city)', ModUk.; BRu., Ru. Стры́й, Po., Cz., Slk., etc. Stryj.- Deriv. стрийнин, стрийнка, стрийський, по-стрийському, -ськи, GN. Стрийщина. — Syn. назва річки й оселі в Галичині.

In a special article about this name in ON UVAN 15,44-47, the present author wrote as follows:
1-2)

Дехто³⁾ виводить цю назву від назви річки, що над нею лежить саме місто⁴⁾. Але коли так, зн. коли назва цього міста й річки однакові, то де певність, що не навпаки — назва міста дала назву річці. Адже ж такі випадки, що річка бере свою назву від місцевини в топонимастичі нерідкі. Ось нпр. назва річки *Сможанки* походить від назви місцевості *Сможа* (Стрийщина), назва потоку *Коростовець* від села *Коростів* (там таки) й б. ін. Тимто таке пояснення, мовляв, назва міста *Стрия* походить від назви річки *Стрий*, може вдоволити історика чи географа, але не вистачає топонимастові-мовознавцеві. Він далі цікавий знати (1) чому при такій самій назві річки й оселі треба виводити другу з першої і (2) що тоді вказує назва (в нашому випадку *Стрий*) сама з себе, як назва річки.

Щоб розв'язати перше питання треба розглянути й порівняти між собою більше таких назв, що спільні

¹⁾ Допоміжний матеріал для цієї статті беру здебільшого з мові докторської дисертації про місцеві назви Бойківщини; короткий, популярний жмуток міркувань на цю тему я опублікував у стрийській „Думці“ ч. 68-9 за 1936 р. п. з. „Про походження назви Стрий“.

²⁾ Крім цієї назви зустрічаємо ще такі: *Стрий* частина міста Турки над Стриєм (з власних записів у терені); *Стрий* село в пов. Гарволінським, *Стрия* село в пов. Вілейським і ін., пор.: Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich T. XI (= SG).

³⁾ Пор. нпр. А. Прохаска: *Historja miasta Stryja*, Львів 1926, ст. 3.

⁴⁾ Про назву ріки *Стрий* в принагідна згадка в „Słownik-u Etymologiczn-im języka polskiego“ Ол. Брюкнера під гаслом: *struga* (стор. 521); правдоподібно за ним пішов Й. Галічер в „Słownik-u geograficzn-im, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych“, Тернопіль 1935 і подав: „*Stryj* do pnia *struga*; Wojki mówią „w Stryhu“, a więc wyrażnie pień *struga*.“ Галічерове wyjaśnienie необережне; бойківської (й наддністрянської) форми „*u Stryhu*“ так, як форм: *u Stryju*, *na Stryju* (з власних записів у терені) не можна з мовознавчого становища змішувати зі словом *struga*, тобто *h* в формі *u Stryhu* виводити з праслов'янського *g*. Це *h* на місці *z*, що між голосівками зникає в цих говорах (пор. З. Рабій: *Dialekt Wojków, Sprawozdania PAU T. XXXVII* № 6 стор. 18. а також приклади типу: *hahiuika* II *hajuika* у проф. І. Янова: *Gwara małoruska Moszkowiec i Siwki Nadniestrzańskie z uwzględnieniem wsi okolicznych*, Lwów 1926, стор. 22).

й річці й оселі. Коли підходити до них із становища їхньої формальної будови, то вони укладаються в такі три основні групи:

а) Назва річки й оселі та сама:

Яликоватий (потік і село — Стрийщина),

Лукавиця ” ” ”

Бистриця (потік і село — Дрогобиччина),

Рибник ” ” ”

Ропи (потік і село — Горличчина),

Ростока (потік і село — Турчанщина),

Сухий Потік ” ” ” і т. д.

б) Назва річки впорівень із назвою оселі поширена якимсь наростком:

Сможанка (річка): *Сможа* (оселя — Стрийщина),

Лавчанка (річка): *Лавчине* (оселя — там-таки),

Илемка (річка): *Илемня* (оселя — Долинщина),

Лужанка (річка): *Лужки* (оселя — там-такн)

Багноватка (річка): *Багновати* (оселя — Турчанщина)

й інші.

в) Назва оселі впорівень із назвою річки поширена якимсь наростком або (рідше) приростком:

Опорець (оселя): *Опір* (річка — Стрийщина),

Дистрик (оселя): *Дністер* (річка — Турчанщина),

Сянок, *Сянки* (оселі): *Сян* (річка — Сяніччина),

Осмолода (оселя): *Молода* (річка — Долинщина),

Заванч (частина Коростова): *Ванч* (річка в Коростові — Стрийщина),

Загочеве (оселя): *Гочва* (річка — Ліщина),

Застяня (частина Перемишля): *Сян* (річка) й б. ін.

В першій групі назв, де назва оселі й річки ті самі, коли взяти під увагу значення кожної назви, як от:

Яликоватий (потік, що пливе між ялинками),

Лукавиця (річка, що пливе луками, закрутами пор.

слово: *лукавий* — м. і. крутий),

Бистриця (річка, що має бистрий біг, особливо в горішній своїй частині),

Рибник (багатий на рибу потік),

Ропи (річка з нафтовою або сіллю ропою),

Ростока (малий потік, що розтікається),

Сухий Потік (потік, що часом висихає) й ін.,

то в усіх цих назвах мусимо виходити від назви річки; назва оселі це вислід передачі назви річки — оселі (звичайно, положеній над річкою).

Побіч значених вказують на це й історичні дані; ось нпр. село *Смерічка* (Турчанщина) закладено — як це підтверджують історичні акти — *in fluvio dicto Smereczka* 1567 SG (під *Smereczka*); *Тисовиця* (Самбірщина) — *in fluvio dicto Ciszowicza* 1588 SG (під *Ciszowica*) й б. ін.

Що ж до груп б) та в) вилічених угорі, то формальна альтернація назов типу *Баги оватка*; *Багновата* й *Сянок*; *Сял*, вказує недвозначно на те, що в другій групі назов треба виходити від назви оселі, а в третій від назви річки.

На тлі цих міркувань виходить ясно, що назву *Стрий* треба вважати за первісну назву річки; ця остання — як це видно при назвах під а) — передала свою назву оселі.

Але приділивши місцеву назву *Стрий* до групи відрічних назов, ми ще її не вияснили зовсім; зостається ще відповісти на друге поставлене вгорі питання: що визначає *Стрий*, як назва річки.

При вияснюванні значеневої вартости якоїнебудь географічної назви мусимо передовсім виходити з історичного матеріалу, щоб ствердити, чи назва заховала до сьогодні свій первісний вид чи ні. Давні акти подають нам такий важливіший матеріал про назву *Стрий*: *in Stryg* 1396 AGZ ¹⁾ III 115; *de Stry* 1421 AGZ II 64, *de Strig* 1442 AGZ V 115; *de Stry* 1473 AGZ XV 162; *Strigenses* 1499 AGZ IX 162; *de Stry* 1500 AGZ XVII 379; *Stryi* 1508 AGZ XIX 563; *ad Stry* 1524 AGZ XVIII 574; *ad Strey* 1525 AGZ XVIII 575; *Striig* Прохаска ²⁾ 280 *s Strya* 1565 Жер. ³⁾ II 53; *capitaneatus Sthryensis* 1570 Жер. VII 196; *do Sthryi* 1570 Жер. VII 197; *in Stryei* 1570 Прохаска 206; *oppidum Stri* 1594 Прохаска 196; *in castro Stryi* 1657 Жер. VI 222; *Strey* 1694 Жер. VI 71 і ін. пізніші. Всі ці записи — після розв'язання деяких давніх латинсько-польських орфографічних особливостей — засвідчують нам, що і вдавнину назва *Стрий*, звучала як тепер, отже, що в тягу історії не підпала ніяким змінам.

На основі ж мовознавчих даних можемо назву *Стрий* зіставляти:

а) з такими назвами, як: *Стризігор* II *Стрияж*, *Стрипа*, (Галичина), *Струсто* (Росія), *Strowange* (Пруси), *Стримон* (Македонія), *Трумица* (Болгарія й Сербія) й ін.

б) з такими словами як: укр.: *струм*, *струя*, *остров*; поль.: *struga*, *strumień*; ст.-ірландське: *srúaim* 'струм'; нім. *Stromm*; іранське: *sruth* 'ріка'; грецьке *ῥέω* 'пливу', *ῥεῖμα* 'струя'; ст.-інд. *sravati* 'пливе'; лотиське: *strāume*; литовське *sriatas*, *strautas*, 'те, що пливе, струя' ст.-норд.

¹⁾ Akta grodzkie i ziemskie... z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie.

²⁾ Прохаска op. cit.

³⁾ Жерела до історії України — Русь, вид. Археографічна Комісія Наук. Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові.

straumr 'струм' й ін⁴⁾.

Ці всі назви й слова даються звести до одного кореня **sreu-* (із найрізнішими апофонічними формами вокалізму⁵⁾).

що в загальному визначає 'рух води', а в дальшому: 'все, що пливе' отже річки й потоки. З цього погляду назва *Стрий* визначає 'пливучу воду' й сягає походженням індоєвропейської епохи.

Коли зібрати коротко разом все сказане вгорі, то виходить що:

а) назва міста *Стрия* походить від назви ріки,

б) *Стрий*, як річна назва, це дуже стара назва, сягає до індоєвропейської епохи своїм походженням і визначає стільки, що 'пливуча вода'.

⁴⁾ Пор. Р. Траутман: *Baltisch-slavisches Wörterbuch*, Göttingen 1923, стор. 279, 280.

⁵⁾ Приява звука *r* це — як стверджує порівняльне мовознавство — т. зв. вставний звук у групі *sr-* — прикметний побіч слов'янських мовам: балтійським, германським та давній трацькій.

СУПРЪГ arch. 'husband', МУК.

с8прѣгъ (1627 Беринда), ОУК.,
ОЕЗ. соупроугъ, вв соупроу-
зѣ (1296), Ру. супрѣг, ОСС.
сѣрѣгъ, СС. сирѣг. — Детис.
супрѣга, сѣпрѣжий, супрѣжя,
супрѣжество, супрѣжній. —
Subst. чоловік, arch. муж.

PS. *сѣрѣгъ 'pair of oxen'
'married couple' > 'husband':
*сѣ- *прѣгати 'to bind together',
Бурячок 107, Вагме²³, 805.

СХІД, Gsg. сходу, 'East', MUK., OUK. OES.
 ВСХОДЪ, ВЪСХОДЪ, Po. wschód, Cz. vychod,
 in Ru. ВОСТОК, Uk. arch. ВОСТОК from OCS.
 vbstokъ 'ts' - Deriv. СХІДНИЙ, (діял.:
 східній), східняк, похіднячити/ся',
 сходо- знавєць, -знавство, -знавчий,
 далекосхідний. - Syn. одна з чотирьох
 сторін світу, протилежна до заходу; по-
 ява над обрієм небесного світила, (за:)
 Слум. 9, 886-887.

Deriv. from СХОДИТИ 'to rise'.

СХІДНІ СЛОВ'ЯНИ EN. 'Eastern Slavs (Ukrainians, Belorussians, Russians)', ModUk.; as far as the etymology is concerned see СХІД and СЛОВ'ЯНИН; yet, the historical development of the name and its semantics require -in view of the Soviet distortions of the problem - special considerations; in this connection the conclusions from the book by Mykola Chubatyj *Medieval Rus'-Ukraine and the emergence of the three East-Slav nations*. ЗНТШ. Vol. 178, pp. 141-149, should be cited (courtesy of ODFFU Inc.):

1. The three East Slavic peoples, later nations—Ukrainian, Russian and Byelorussian—were formed separately out of the ethnic substratum of that population which had been living on the present territory of these three nations at least since Neolithic times. Archeology shows that in few areas in the world has there been through thousands of years so stable a population.

2. In the independent formation of the three East Slavic nations there have been three great factors: a) the geographical structure of the East European area; b) the connections of the population of the separate parts of this area with their neighbors; c) the difference in the ethnic substrata since prehistoric times.

3. The most important factor in the independent formation of the spiritual and material life of the Ukrainians, Russians and Byelorussians was the division of the East European area into parallel zones from the Black Sea to the north; these zones were the steppe, the forest steppe, the dense forest and the arctic tundra. The thick forests of northeastern Europe in ancient and medieval times created a barrier between the peoples and civilizations.

4. Another important factor which played a role in the formation of the three East Slavic nations was the East European river system, especially, the Dnieper, Volga, Dniester, Don and the Baltic rivers, the Dvina and the Niman. As the thick forests were a barrier, the rivers as always in the periods of primitive civilizations, were the one connecting link which turned the development of peoples toward the course of the chief water routes; that of the population of the middle and lower Dnieper toward the Black Sea, that of the population of the Volga valley toward Central Asia and the Caspian Sea, that of the population of the valleys of the Dvina and the Niman toward the Baltic Sea.

5. The earliest of the three East Slavic peoples to develop was the people of the Rusin-Ukrainians in the region of the steppe and forest steppe north of the Black Sea on both sides of the middle and lower Dnieper. The remote ancestors of the ethnic substratum from which the Ukrainian people was formed was the population of Trypillian culture which lived along the middle Dnieper from Neolithic times and established there an agricultural and cattle raising civilization at the end of the III and the beginning of the II millenium B.C. The Trypillians were the stable population of the middle Dnieper valley in prehistoric times. It was only supplemented by ethnic elements of the Iranian peoples who in the first millenium B.C. constantly intruded and intermired with the local population and more or less influenced its spiritual and material culture. The Iranian tribes of the Cimmerians, Scythians, Sarmatians, Alans and others which dominated this territory for periods, gave their name and external character to the middle Dnieper area, so as later to be absorbed by the old ethnic mass.

6. A fruitful influence on the level of the material and spiritual culture of the population of the middle Dnieper was its connections with the people of high civilization in the lands on the Black and Mediterranean Seas. The most marked influence on the culture of the ancestors of the Ukrainians in early historical times was exerted by the Greeks through their Black Sea colonies.

7. At the time when the Slavs appeared on the historical scene, i.e. after the time of Christ, the inhabitants of the middle Dnieper valley (at least those west of the Dnieper) formed the eastern wing of the Slavic world. During the movement of the Slavs to the south and northeast, in the first centuries A.D., the population of the Dnieper area was using already a Slavic language. In any event this occurred before the advance of the Huns in the last decades of the IV century.

8. As a monolithic Slavic group the ancestors of the Ukrainians appeared first on the historic scene in the VI century under the name of the Anty who were settled on almost those same sections of the Black Sea steppe and the forest steppe which is now occupied by the Ukrainian people. The spiritual and material culture of the

Anty had on one hand the qualities of the old Trypillian population, and on the other, the qualities of the historical Rusin-Ukrainians.

9. From the Roman period, there began in the Dnieper valley, and especially in the neighborhood of Kiev, the spreading of trades

and soon after a pottery, metal and jewelry production which exported its products along the Dnieper to the north and to the west. At this period the old family system was broken up and its place was taken by a tribal-territorial system. At that time the prince of the Polyane, Kyy, after building fortifications against the people of the steppe, founded Kiev (ca. 560 A.D.) and laid the groundwork of the first state organization of the Ukrainian people under the leadership of his dynasty.

10. In the course of the VII and VIII centuries, there were formed other state organizations on the lands of the Anty, as the Oziv or Tmutorokan' Rus' in the southeast and the Dulibsky Alliance in the western Anty lands. There may have been other local states as the White Croats in the Sub-Carpathians, and the Tyvertsy on the Black Sea and the Ulychi.

11. At the end of the VIII century, the name Rus' first appears as applied to Tmutorokan' Rus' (perhaps of Allan origin); soon this name was also applied to Kievan or Polyanskian Rus'. It is not excluded that the first Varangian groups which appeared in the VIII century on the Anty lands had the name of "ruotsi"-Rusy.

12. In the first half of the IX century, the state organization with its capital at Kiev, Kievan Rus', already had united the entire left bank of the zones of the steppe and forest steppe, i.e. the regions of Chernihiv and Pereyaslav. The kernel of this state organization, the land of the Polyane, extended also into the western part of the middle Dnieper valley. At the time the Khazar Kaganate extended its protectorate over Kievan Rus' but this was thrown off by the Princes Askold and Dyr, the first Christian rulers of Kievan Rus'. Askold and Dyr were violently removed from power by bands of Varangians who came from the north, Novgorod the Great, under the leadership of Oleh to Kiev and became masters of Kievan Rus' between 879 and 882.

13. Somewhat later the ethnic mass of the Byelorussian people began to take shape in the western part of the zone of dense forest, in the valley of the upper and middle course of the Dvina and Niman, and also in the headwaters of the upper Dnieper. The ethnic substratum of this people was a population of Indo-European origin, which had been living in the area since Neolithic times, and were the ancestors of the present Lithuanians and Letts. They lived by hunting and fishing and later also took up agriculture. During the migration of the Slavs (perhaps in the V century), they moved into this area part of the western Baltic Slavs who slavized the original population. The culture of these Slavs was lower level than that of the Anty Slavs of the steppe and the forest steppe. Somewhat later, perhaps in the VII-VIII century, the family system here disintegrated and was replaced by a tribal — territorial order with historic tribes — the Kryvychi in the upper ranges of the Dnieper and Dvina, the Drehovychi in the headwaters of the Niman and the northern branches of the Pryp'yat', the Radymychi in the valley of the Sozha. The first state centres on the present territory of the Byelorussian people arose in Polotsk and Smolensk. The Kryvychi in early times colonized the headwaters of the upper Volga, the lands of the present Russians on the east and the lands of the Slovini on the north. Polotsk had already established connections with the peoples of the Baltic.

14. At the same time when the Slavs were advancing from the west into the area of the present Byelorussian people, another group of Slavs went further to the north into the neighborhood of Lake Ilmen, where after the disintegration of the family system, they established their state centre — Novgorod the Great. To the south of this city, in the area of the Slovine-Kryvychi colonization arose a second state centre — Pskov. Having an easy access to the Baltic Sea, the Ilmen Slavs established, perhaps at the end of the VIII century, contacts with the Baltic peoples and with the Swedish Varangians who in the first half of the IX century under the leadership of Ryuryk secured control not only of the lands of the Slavs but spread their rule over the neighboring Byelorussian territories to the south and in the second half of the IX century, began to capture sections of the dense forest on both sides of the upper

Dnieper. The Ilmen or Novgorod Slavs became a basis for a fourth independent East Slavic people, the people of Great Novgorod. In 1478 this was taken by the Prince of Moscow and in time it was assimilated by the Muscovite people.

15. Chronologically the last of the East Slavic peoples to begin to take shape was the Russian people or Muscovite, as it is called in Ukrainian. The ethnic substratum of the present Russians was a Finnish population which had lived in the eastern part of the dense forest belt since Neolithic times. It lived by hunting and fishing and led a very primitive existence for centuries while in the steppe and forest steppe zones the southern culture had greatly developed. After the migration of the Slavs, the areas of the upper Volga and its tributaries were colonized from the west by the Kryvychi, from the northwest by the Slovini, from the south by the Siveryane and the Vyatychi, a Slavic tribe which lived in the tributaries of the Oka and were fully absorbed into the ethnic substratum of then Russian people. On these border colonized areas of the Finnish ethnic substratum there began to be formed at the end of the VIII and the beginning of the IX centuries the territorial-state centres of the principalities of Rostov and Murom, which in the middle of the IX century came under the rule of the Novgorod Varangians.

16. The decisive events in the history of the formation of the East Slavic people were the advance of the Varangians on Kiev (ca. 879), their domination of the state of Kievan Rus', the transfer by Oleh of his capital from Novgorod to Kiev and the annexation of Kievan Rus' of wide areas of the dense forest, i.e. the territories of the present Byelorussian and Russian people and also then in a period of independent development, of the people of Great Novgorod.

17. The advance of the Varangians under Oleh to Kievan Rus' had two results: a) it hastened the union of all the former Anty, ethnically Ukrainian tribes into one state — Kievan Rus'; b) by the annexation of the former non-Rus', ethnically alien regions to Kievan Rus', Oleh created a multi-ethnic state formation — an empire with Kievan Rus' in the dominant position.

The dominant position of Kievan Rus' was evident from the structure of the state. It was composed of Kievan Rus'-Ukraine and of the territories dependent on it and bound to pay it tribute. So the new Kievan Rus' Empire was characterized by the Byzantine emperor and writer, Constantine Porphyrogenitus in the middle of X cent.

18. The establishment of a Varangian dynasty in Kiev brought as its first result the union to the dominant Kievan Rus' of almost all the kindred thnic tribes (the Anty), partly peaceably, partly through conquest. Thus at the end of the IX century, still under the reign of Oleh, all the ethnic Ukrainian lands were added to Kievan Rus' and began to be called Rus' or the Rus' Land. The common life of the kindred tribes in Kievan Rus', which represented the role of sovereign of the empire, produced a feeling of the spiritual kinship of the population, called Rusychi or Rusyny. The Christianization and rapid growth of the national culture under Volodymyr the Great and Yaroslav the Wise ended the thousand year long process of the formation of this people. **So in the middle of the XI century, the Rus' or Ukrainian people was already formed.**

19. With the creation of one state area from the Gulf of Finland to the Black Sea there opened for this area new markets of trade with the Byzantine Empire, with the Balkans and the Arab lands of high culture, on the one hand, and with the Baltic lands, on the other. The directing nerve of this trade was the long known, but now organized and protected by the state administration, the line of the Dnieper "from the Varangians to the Greeks".

It went from the Black Sea along the Dnieper to the land between the upper Volga, the Dvina and the net of northern river and lake routes to the Baltic Sea. In the area between the rivers near Smolensk was built a transfer of wares by "volok" — carry, as in the south so as to avoid the Dnieper rapids. The northern station on this route was Novgorod the Great. Smolensk became a centre of the territories of the upper carryies, Kiev was the centre of the "route from the Varangians to the Greeks". Thus the empire of Kievan Rus' became one economic basin.

20. The great profits facilitated the gigantic growth of culture in Kievan Rus'-Ukraine and in Kiev itself. The economic advantage of belonging to the Rus' state-empire tempered the antagonism of the northern non-Rus' tribes to Kiev but did not completely eliminate it. It appeared in full force when the firm hand of Kiev weakened and the one entire economic structure fell apart in the middle of the XII century.

21. The factors which brought into one whole the multi-national Rus' state were: a) the strong central government of the Kievan princes, resting on the military power of the Varangians; b) the economic system of the state, which rested on the "Road from the Varangians to the Greeks"; c) after the Christianizing of Rus' the Christian faith and the one Church under the rule of the Kievan metropolitans; d) the growth of culture which along with Christianity began to assimilate the many ethnic elements of the north by producing a state patriotism in all parts of the empire.

22. After the death of Yaroslav the Wise the unity of the empire tottered and in the middle of the XII century it ceased to exist with the results: a) of weakening the central rule of the Kievan princes after the assimilation of the Varangians and the lack of a foreign armed force; b) the division of the Rus' land into fiefs according to the terms of the Statue of Seniority, established by Yaroslav the Wise; c) the destruction of a single economic structure of the state and its division into separate economic regions after the interruption of the Dnieper route by the Polovtsy in the southern stretches; d) the intensifying of the centrifugal forces resting on the ethnic and spiritual differences of the population

of the northern territories which had been joined to Kievan Rus'; and e) the constant attacks of the nomands on Rus' from the east.

23. The assimilative forces of Christianity and the culture of Kievan Rus'-Ukraine began to work over the area of the entire state in the time of Volodymyr the Great, but Christianity took firm root in the northern lands only at the end of the XI century. The division of the empire into the state of Kievan Rus' and its annexations became less clear after the death of Yaroslav the Wise, when many Rurykovychi acquired fiefs outside of Kievan Rus'.

Then the name "Rus' Land" or "Rus' state" applied formerly only to Kievan Rus' was applied to the entire state-empire so as to arouse patriotism and to interest in the state unity the population of all the lands. Meanwhile the name Rus' remained as the ethnic name of the post-Anty Ukrainian Slavs, i.e. was applied exclusively to Kievan Rus'-Ukraine.

24. The concept of "Land" in the legal documents of the day and the Chronicles is equivalent to the concept of the state. The terms "Lands" was applied not only to the individual fief-states of the empire of Rus', but also to foreign countries (the Greek Land, the Lyadska (Polish) Land, the Hungarian Land etc.).

25. The centrifugal forces appeared soonest in Byelorussian Polotsk, even in the time of Volodymyr the Great. The antagonism of Polotsk which lay off "the Road from the Varangians to the Greeks" and economically was more interested in the Baltic trade by the Dvina, appeared in the establishment of a local dynasty of Rohvolod and after its annihilation by the inheritors of this dynasty in the female line. Polotsk in the XI century was considered almost an independent principality. Smolensk approached a political anti-Kievan line in the second half of the XII century, after the breakdown of the economic system which depended upon the water route of the Dnieper. The union of the population of the Byelorussian lands into one people took place only in the Lithuanian state, to which these lands were annexed at the beginning of the XIV century.

26. Novgorod the Great constantly rivalled Kiev and so it never applied the name Rus' Land to itself. In the second half of the XII century, after the collapse of the economic structure of the Rus' state, Novgorod became politically and economically independent, and began to develop its state along the northern border of the dense forests as far as the Urals and although it recognized formally the rule of the prince it was transformed into a commercial

republic modelled on the cities of the Hanza of which Novgorod was a member.

27. The chief ethnic base of the Russian people were the Finnish tribes which had lived in the headwaters of the upper Volga since Neolithic times. Archeology bears testimony that they lived by hunting and fishing with a primitive level of culture. The climate and the hard conditions of life made them realists, able to work collectively. As a result of the colonization by Sloviny, the Kryvychi, the Vyatychi and the Siveryane, the Finnish population was slavized and on these areas arose two principalities — Rostow and Murom in the middle of IX cent. The annexation of the basic territories of the present Russian people — Rostow, Murom and the tribe Vyatychi to Kievan Rus'-Ukraine and their incorporation into the Rus' empire occurred against the wishes of their population and this rebelled against the Christianization.

28. The udilni (feudal) princes, who acquired these principalities as the newly organized Land of Suzdal, governed among the non-Slavic or half-Slavic population autocratically, with the help of their apparatus of the druzhyna and administration, brought from Rus', since they did not need as in Rus' to take into account the leading families or the boyars, who did not exist there at first. The absolute rule of the prince characterized the princely system on these territories from the beginning.

29. The decisive influence for a separatist position of these territories from Kiev and Kievan Rus' came in the middle of the XII century when they were organized as the Suzdal Land, with the dynasty of the Yuriyevychi, founded by the youngest son of Volodymyr Monomakh, Yuri Dovgoruky. The policy of the Yuriyevychi rested on these principles: with all their power to undermine the strength and significance of Kiev in the Rus' state, and at the same time to elevate their own principality with its capital at Suzdal, later at Vladimir on the Klyazma. So Yuri Dovgoruky's successors Andri Bogolyubsky and Vsevolod Yuriyevych, called Large Nest were. a) in constant alliance with the Polovtsy, whom they inspired to attack Kievan Rus'. The most telling blow of this Suzdal-Polovtsy alliance was the interruption by the Polovtsy in the southern part of Ukraine of the trade route along the Dnieper and the other trading routes in the southeast, which destroyed the entirety of the economic system of the Rus' state and hastened its

disintegration; b) the impoverishment of Kiev itself, the Mother of the cities of Rus'; c) the alliance of the Yuriyevychi with the Byzantine empire against the Kievan princes; d) the support by the Suzdal-Vladimir princes of the policy of the Byzantine patriarch, who opposed the nationalization of the Rus'-Ukrainian Church; e) the creation of their own economic area (Volga-Novgorod).

30. As a result of the policy of the Yuriyevychi carried on through the second half of the XII century along the lines of these principles there arose in the headwaters of the upper Volga a new Suzdal-Vladimir state unity politically, economically and spiritually so far alienated from Kievan Rus', that it can hardly be considered a part of the Rus' Land. **At the end of the XII and the beginning of the XIII centuries there was formed there a new Suzdal-Volodymyr people, as the kernel of the Muscovite or Russian people.** But in this period there came not only the political but also the spiritual disintegration of the Rus' state-empire formed by Prince Oleh.

31. The influences of Kievan culture, basically created by the genius of the Rus'-Ukrainian people lasted longer than the political influence of Kiev on the whole empire. Beginning with the second half of the XI century, under the influence of Kievan culture and the rivalries with Kiev these began to spring up centres of local culture, most rapidly in Novgorod the Great, then in Suzdal and Vladimir on the Klyazma, after in Polotsk and Smolensk.

32. Kievan culture on the territory of the Rus' multinational state during 300 years, with the help of the Kievan Eastern Christianity, the Kievan literature written in the official Church-Slavic language, the Cyrillic alphabet, with the models of Kievan church art, with the help of the legal system of the "Rus'ka Pravda" and the state administration, left on the cultures of the two other East Slavic peoples, the Russians and Byelorussians, lasting features that still exist. **These common cultural accomplishments form the content of the conception of Eastern Slavdom...**

33. The theory created in the Soviet Union and approved by the Central Committee of the Communist Party of the existence of "a single Pre-Russian People" during the IX-XI centuries over the whole territory of the Rus' state, as an historical doctrine on the formation of the three ES. peoples is lacking any scientific basis.

Т

Т, т — the twenty third letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name твердо (твърдо) from OCS *tvьrdo* 'hard'; numerical value — 300, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.

ТА 'and', MUK., OUK., OES. ts, known to all Sl. — Syn. i.

PS.*ta 'ts, akin to *tъ, ta, to 'that'.

ТАК 'yes', MUK., OUK., OES. ТАК / ТАКО, known to all Sl. — Deriv. **ПОТАКУВАТИ, -АННЯ, ПРИТАК-НУТИ, (ДІЯЛ.!) ОТАКІВЧКИ, ТАКАЛО.** — Syn. SovUK. **ДА; АмЦк. Є.**

PS.*tako 'ts', akin to tъ, ta, to 'that'.

ТАКИЙ 'such /one/', MUK., OUK., OES. **ТАКІЙ,** known to all other Sl. — Deriv. **ТАКІВНИЙ, ОТАКІЙ, ТАКІЙ-ТО, СЯКІЙ-ТАКІЙ, ТАКІСІНЬ-КІЙ, -ІЧНИЙ.** — Syn. **САМЕ ТАКІЙ, ПРО ЯКОГО БУЛА МОВА, ВИШЕЗГАДАНИЙ, ПОДІБНИЙ, НАСТУПНИЙ.**

PS.*takъ/jb/'ts, akin to *tako, q.v. (: ТАК).

ТАМ 'there', MUK., OUK., OES. ТАМЪ / ТАМО, known to all other Sl. — Deriv. **О/Н/ТАМ, ТАМІВЧКИ, ТАМОШНІЙ, ТАМТІШНІЙ.** — Syn. **У ТОМУ МІСЦІ, ПОДЕКУДИ; ПОТІМ, ЗГОДОМ, НЕЗАБАРОМ; КРІМ ТОГО, ДО ТОГО, (ЗА:) СЛУМ. ІО, 29-30.**

PS.*tamo 'ts', abbr. to: TAM in Uk., BRu., Ru. Po. and some other Sl.

таманки Braz Uk. 'sabots', first recorded in 1981 (Хлібороб 81).
 - Subst. "Таманки" - дерев'яні черевіки.

From Port. *tamandua*, the ultimate source being Tupi *tacy* 'ant' + *monduar* 'to catch' - anteaters of Brazil have a dense, furry coat, which serves, a.o., as material for shoe-making; таманки contain a band of tamandua-leather across the instep hence their name.

ТАРАБАН, тарабанити - an o/p.variable of барабан, барабанити.

ТАРАС PN. 'Taras', Muk. Тарасій (XVII c.) Тарасій (XV c. ССМ.2,421), Ru. Тарас/ий/.
 - Deriv. Тарасович, Тарасівна, Тарасик.

From Gk. *Tarásios* : *tarássein* 'to stir up, to frighten; (of political matter:) to agitate, distract'.

ТАРАСКАТИ /ся/ o/p. 'making/becoming dirty'.

ТАТО 'dad, father', first recorded in the XVII c., wanting in OUK, OES., though used in the colloq. lg., cf. Бурячок 19; BRU. та-та, Ru. тятя, Ви. тате, SC. tãta, Cz. tãta, Po. tato. - Deriv. татко, таточко, -онько, татуньо, татунечко, -енько, татусь[о], татусечко, -енько, татуньцьо, татулбо, татечко, -енько, татунь, -уненько, татунько, татусик, татик, татинько, татинько, татцьо, татценко, татбо, татухна, татюра, татисько, -ище, татусяка, татусище; FN. Татух, Татюра, Татусяк. - Суп. бацько, отець; (діял. :) неньо, нянько, дяая, дедя, медя, медбо, дедбо, Бурячок 20-21.

An old reduplicative formation from the children's lg. : PS. *tata, IE. *tata 't', cf. Skt. tãta-s, Lat. tata, etc., Бурячок 19, Трубачев 1, 23-24, a.o.

ТАТРИ see Карпати.

ТВІЙ, твоя, твоє. *youг [s]*, МУк. твой, твоя, твоє, ОУк., ОЕС. твой, твоя, твоє, known to all sl. — Deriv. твоєнький, твоєсенський. — Syn. [при]належний тобі.

PS. *tvojs, *tvoja, *troje 'ts', IE. root
 **tuo- : **tū- 'ts', cf. Pokorny 1097.

ТВІР, Gsg. **твóру** 'work.creation; artifact', МУк., ОУк., ОЕС. творз, творение, known also to other sl. — Deriv. творець, сотворитель, твориво, творий, -чість, [ви-, від-, на-, по-, с-]творити, ви-, від-, на-, по-, с-творювати, -творити; архитвір. — Syn. те, що створене; віріб.

PS. *tvozs 'ts', IE. **root **tuef-: tuo- 'to hold, grasp', with few correspondences in other IE. lgs., cf. Pokorny 1101.

ТЕБЕ Gsg., Asg. of ти 'you; thou', МУк., ОУк., ОЕС. тебе, Ru. тебя, Po. siebie, etc.

— PS. *tebe 'ts' from IE. **teue (see твій) with b taken from Dsg. *tebē, UK. тобі, cf. Vondrák 2, 70, s. o.

ТЕЙЯРДИЗМ 'Teilhardianism — philosophical system of Pierre Teilhard de Chardin (1881 — 1955)', ModUk. ; Ru. Тэйярдизм. — Syn. філософська система П.Тейярда де Шардена, французького філософа й палеонтолога, що брав участь у відкритті т.зв. пекінської людини в Китаї (1928—38) й залишив багато нових концепцій у ділянці онтології й філософії взагалі; Ол.Ю. Рудницький зібрав його ідеї в таких точках:

- 1) Реінтеграція людини й феномену духа в рамки природних, науково з'ясованих явищ;
- 2) відкриття нової феноменології, всеосяжної й синтезованої науки про природу і про людину, яка вивершує біосферу ноосферою, тобто пояс нерелективного життя поясом рефлективного життя, людської культури;
- 3) відкриття закону "складности-свідомости", тобто космічного самопливу матерії в напрямі стану щораз то більшої комплексифікації, де свідомість виявляється специфічною властивістю тієї комплексифікації, доведеної до крайньої напруги й зосередження;
- 4) створення "перспективи майбутнього", передрікаючи виникнення, наслідком співрефлексії й соціалізації людства, збірного надлюдського, яке перевершить поточні здібності людського рефлексивного думання;
- 5) виявлення конвергентного характеру тривання, що його виповнює змагання між уніфікованим складним і неорганізованою безліччю. Підпорядкований законів складности-свідомости цей процес зумовлює психічно конвергентну структуру й криву розвитку світу. Людство, захоплене загальною течією еволюції, являє собою унікальне видовище біологічної вітки, яка згортається в собі органічно й психічно для остаточного об'єднання з психічним центром універсальної течії — з точкою Омега, Містичним Тілом Христа, трансцендентним часом і простором. Велике відкриття Тейяра це — Христос, рушійна сила еволюції; Христос, воскреслий у своїй космічній функції.

*/Courtesy: Сучасність, ч.6/1977, стор.57/
 Deriv. from the FN. Teilhard, JBR.*

ТЕКТІ́, wd. течі́ 'to flow', МУК. теку́ (XVII с. ЛСЛ.262), *течи : тече/т/, текоут (XV-XVI с. ССМ.2, 430), Оук. течи, ОЕС. теци, known to all other Sl. - Deriv. ви-, за-, на-, с-текти́, ви-, за-, на-, про-, с-ти́кати, -а́ння, кровоте́ча, тека́вий vs. ціка́вий (< Рo.сіекаму, see Vasmer² 4, 36). - Syn. плисти́.

PS. *tekti 'ts', IE. **tek^htī 'ts' with cognates in most IE. lgs., Pokorny 1059-1060, a. o.

ТЕЛЕВІ́ЗІЯ, ТЕЛЕВІ́ЗОР, АмУк. телеві́жен, BrazУк. телевізон 'television, TV.' МодУк. known to all Sl. - Deriv. телевізі́йний. Subst телеба́чення, дале/ко/ба́чення.

A modern neologism based on Gk. telos 'end; far' and Lat. visio 'sight'; АмУк. - from E., BrazУк. - from Port.

ТЕНІ́С 'tennis', МодУк., known to all other ModSl. - Deriv. тенісо́вий, тенісі́вка. - Subst. м'я́чикова гра раке́тами.

From E. tennis 'ts', Kirkconnell 7.

ТЕНО́Р 'tenor', МодУк., known to all other ModSl. - Deriv. теноро́к, теноро́чок, тено́ровий, тенористий. - Syn. висо́кий чолові́чий го́лос; співа́к із та́ким го́лосом, Слум.Ю.

From ModHG. Tenor 'ts', the ultimate source being It. tenore 'ts'.

ТЕО́ДОР, ФЕ́ДІР, ХВЕ́ДІР, ~~ФЕ́ДОДОР~~, ФЕ́ДОДОР РН. 'Teodor, Fedir, Fe[ɔ]dor, Theodor'; МУК. Фе́од-Дворъ (1627, Беринда), Фе́од[до]рагъ (1484 Пом'яник), ОУК. ВЪЛЪ, Ч. ЧГ. приста[нс]а рѣзъ БХИИ ЗАХАРНА. МЦА ФЕВРАРА [31] ДНЬ ПАПАМЪ СТОГЪ ФЕДОРАТРАНА - В СУБО [Т]У ВЪХЪЗМОВЧАЩЕ - - - - (XIII с), СЪ ПОДОБИМА ГРЕШЬН [А] Г [О] ОТЪУЕ ХВЪДА НЕДОБНОУАЗЪ СЪ ОУЪМНУРНИЦАМНН (XII с), МЦА КНАРА ВЪ. А. СТО И П [О] И [Т]А КРНЛ ЗЕМ ЛЮКНАГЪ И - И БОАИИ ВСЕ ВОЛОЖАА ПЕРЕДЪ СТОУ СОФН КЮ ПЕРЕДЪ ПОПЫАТЪ БИАЗ ПОТИНЪ ТАКНМЪ ДЪМНО ПАТЕЛЕН СТИПЪ КОМНАЛЬКОНЪ ХЪНОВНУМ ПДАДННО МАРКО СЪМЬЮНЪ МИХАЛЕЛНСАВННУЪ ИВАГЪ ЯНЪ УЕИЪ ТУАОРЪ ТОУБЪНОВЪ. НАЛГА КОПЪЛОВНУЪ ТУАОРЪ БЪРЗА ТНУЪА ПЕРЕДЪ ТИМИ ПОСАУНЪ К УПИ ЗЕМЛЮ ККА ГИИИ БОА ИЮ ВЪСЮ. А ВЪДААА НАКН СЕМЪ ДЕСАТЪ ГРНВЪНЪ СОБОЛН АВЗТОМЪ ДРАНИЦЪ СЕМЪ СЪТЪ ГРНВЪНЪ - (XII с), ВЪ Ѕ Ф 3 МЦА ФЕВРАРИКЪ СЪ П [Е] И КРАИШТО ВЪ С - - - - ФЕЩАЩА (XI с), (К (сф графито); RU Федор. -

- ДрУк. Теодорович, Теодорівна, Федорович, Федорівна, Хведорович, Хведорівна, Феодорович, Феодорівна, Федоревич, Федирівна, Федорик, Тодір, Тодірко, Хведик, Хведь, Хведько, Хведірко, Хведорко, Дорко. -

- РН. Федь, Федацѣнко, Федак, Федалок, Феда́н, Федарчу́к, Федару́к, Федаш, Федаю́к, Федча́к, Федчу́к, Федчин, Федчи́на, Федчиша́к, Федцу́н, Феде́ць, Феде́чко, Феделе́чюк, Феде́нко, Феде́няк, Феде́нюк, Феде́рак, Феде́рчук, Феде́ренко, Феде́ревич, Феде́ркевич, Феде́рко, Феде́рович, Феде́вирик, Феде́вич, Феде́й, Феде́йко, Феде́й, Феде́юш, Феде́рчу́к, Феде́рко, Феде́рков, Феде́ш, Феде́в, Феде́яш, Феде́йчу́к, Феде́, Феде́ляк, Феде́нь, Феде́ра, Феде́рақ, Феде́рашко, Феде́рчак, Феде́рченко, Феде́рчук, Феде́ренко, Феде́рі, Феде́рив, Феде́ривський, Феде́рків, Феде́рко, Феде́рко, Феде́рняк,

1054

Федорочко, Федорончук, Федоронько, Федорюк,
Федоровський, Федорович, Федорук, Федорусь,
Федоряченко, Федоричка, Федорик, Федорика,
Федоринський, Федоринюк, Федориншин, Федорюк,
Хведерук, Хведорук, Теодор, Теодорків, Тео-
дорович (Богдан 61, 62, 119, 301). -

-SUBST. МУК. БѢГДА¹⁾, 1627 Беринда. -

From Gr. *Theodoros* 'gift of God', a
compound of *Theos* 'God' and *dōton*
'gift'. Klein 2, 1602, Петровский 215,
Беринда 210. /T.S./

ТЕОКТИСТ, ТЕОФАН, ТЕОФІЛЬ PN. see vol. 2,
p. 845, and also PN. under Бог vol. 1, 158-159.

ТЕПЕР/А/ : первий, перший.

ТЕПЛИЙ 'warm', МУК., ОУК., ОЕС. ТЕПЛЪ, ТЕП-
ЛЫЙ, known to all other Sl. lgs. - Deriv.

ТЕПЛЕНЬКИЙ, ТЕПЛЕСЕНЬКИЙ, ЛІТЕПЛИЙ, ТЕПЛО,
ТЕПЛИНЬ, ТЕПЛИТИ, ТЕПЛИШАТИ, -АННЯ, ТЕПЛИ-
ЦЯ, ТЕПЛИТИСЯ; compounds : тепло-віддаван-
ня, -віддача, -вій, -водий, -вóz, -дайний,
-електроцентраля, -енергетика, -ёмний, -ність,
-захисний, -ізоляційний, --крóвний, -люб, -но,
-мір, -носій, -обмін, -плав, -прóвід, -продук-
ція, -регуляція, -силовий, -стійкий, теплотá,

ітд. - Syn. із досить високою температурою,
/по/середній між гарячим і холодним.

PS. *tep16/jb/ 'ts', IE. root **tep-'warm', cf.
Pokorny 1069-1070.

ТЕРЕБОВЛЯ, wd. Трембóвля, Тримбóвляс (JBR.)
GN. Terebowla, BRU., Ru. ts, Po. Trembowla, dial.
Trębowla. - Deriv. теребовельський, по-те-
ребовельському, -ськи; GN. Теребовельщина.

PS. * *Terb-ov-lt* 'settlement of *Terbъ*' with
two suffixes - one possessive -ovъ, -ova, -ovo and
other "neutral" -lt used for substantivisation of
the adjectival toponym; the author devoted a spe-
cial study to the origin, history and development
of this name in *Język Polski* 22, pp. 134-140; here
are his findings:

Nazwa miejscowości *Trembowla* ²⁾

należy do tego rodzaju nazw geograficznych, których wy-
jaśnienie ze stanowiska opisowego natrafia na liczne trudności. W polskiej
postaci tej nazwy *Trembowla* (obok *Trębowla* por. SG³⁾) niejasny jest
przede wszystkim stosunek niezrozumiałego pod względem znaczeniowym
pnia *tremb-* (*tręb-*) do przyrostka *-owla*, spotykanego nadto w takich na-
zwach miejscowych, jak *Lubowla* (miasto na Spiszu, SG), *Narowla* (pow.
rzeczycki, SG), *Niegowla* (pow. bobrujski, SG), *Turowla* (pow. połocki,
SG), *Witowle* || *Witobel* (na terenie Wielkopolski Paw.⁴⁾ I 36, 38, II 88
i SG) i in.

Zestawienie tej nazwy z dzisiejszą jej postacią w języku ukraińskim
Tereb'ovl'a, gen. *Tereb'ovl'i*⁵⁾ wyjaśnić może tylko częściowo wartość zna-

1) Reprinted successively in Canada in *OnUVAN*
15, pp. 37-43.

2) Prócz tej nazwy spotykamy na terenie czeskim nazwę *Třeboule*
(por. Fr. Černý - P. Váša: *Moravská jména místní, výklady filologické*,
Brno 1909, str. 39) oraz na terenie słoweńskim: *Trébovle* (por. Fr. Mi-
klosich: *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen*, przedruk
Heidelberg 1927, str. 579).

3) *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów sło-
wiańskich*, Warszawa I (1880) - XV (1902).

4) A. Pawiński: *Polska XVI w. pod względem geograficzno-sta-
tystycznym*, Wielkopolska t. I, II. *Zródła dziejowe* t. XII, XIII, War-
szawa 1883.

5) W języku ludowym postać tej nazwy nie jest jednolita; mgr K. Deyna
zapisał w okolicznych wsiach: *do Trjmb'ovl'j* (Trybuchowce), *do Trym-*

czeniową pnia, wskazując, że należy go łączyć z pierwiastkiem *trzeb-* (= **terb-*), występującym w takich wyrazach, jak np. p. *trzeba* 'ofiara, potrzeba', *trzebić* 'czyścić, karozować', ukr. *treba*, st.-ruskie *terebea*, ukr. *te-rebyty* 'ts', scs. *trēba*, *trēbīti* 'ts').

Polską postacią pnia *tremb-* (*trēb-*) w *Trembowli* zamiast oczekiwanego *trzeb-* (a więc: **Trzebowla*) zajmowano się ze stanowiska językoznawczego o tyle, o ile chodziło o wyjaśnienie jej nosowego elementu *-m-*; dotychczasowe badania w tym kierunku (por. JP I 49, a także St. Bunc: O genezie wtórnej nazalizacji w języku polskim, Lud Słowiański III A, 151) stwierdziły w tej nazwie rozwój elementu nosowego »samoistną drogą fonetyczną« t. zw. wtórnej nosowości, jak np. w wyrazie *trębka* i in.

Na podstawie materiału historycznego, zebranego przeze mnie, dodam, że pierwsze historyczno-językowe przykłady postaci *Tremb-* w języku polskim pochodzą z 2. połowy w. XV, por.: *Tribunus Trembovliensis* 1477, AGZ²⁾ XIX, 528; *Trembovliensis Capitanei* 1476 ib. 286 i in. Wiek XVI zna jeszcze starą formę *Trebowla* (np. u Strykowskiego, por. SG XII 459); ginie ona zupełnie w XVII w., pozostawiając w użyciu jedynie postać *Trembowla*, spotykaną także — obok postaci z pełnogłosem *Terebov'a* — w zabytkach staroruskich tego wieku, por. *Trembov's* 1675 AJZR³⁾ XII 286; *podz horodoms Trenbovlems* 1673 AJZR XI 309 i in.

Najprostszym wyjaśnieniem nazwy *Trembowla* ukr. *Terebov'a* byłoby utożsamienie jej pod względem formalnym i znaczeniowym z wyrazem pospolitym, który spotykamy w języku ukraińskim jako *terebov'a* 'miejsce oczyszczone z zarośli'. Znajdując nazwę topograficzną na Rusi Zakarpackiej *Terebla* (por. Miklosich, o. c. 330), mielibyśmy między nazwami *Terebl'a*, *Terebov'a* taki sam stosunek, jak np. między wyrazami pospolitymi w dzisiejszym języku ukraińskim: *kup'a*, *kupiv'a* 'kupowanie, kupno'⁴⁾ z naturalnym w nazwach brakiem ikawizmu w przyrostku

bov'ny (Jabłonów), *do Trymbov'li* (Kobyłowołoki), *s Trymbov'a* (Sorocko); dyr. A. Musianowicz poinformował mnie, że we wsi Warwarynce lud mówi: *Te'rebov'a*, *s Te'rebov'a*; w miasteczku Budzanowie i we wsi Janowie stwierdziłem istnienie form: *Te'rebov'a*, *do Te'rebov'i*.

¹⁾ O znaczeniowej stronie wyrazów związanych z prasłowiańskim pierwiastkiem **terb-*, pisze ostatnio J. Wächtłówna w artykule pt. »Pol. *trēba tribna*« *Slavia Occidentalis* XII 299 i d.

²⁾ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie t. I—XXIII, Lwów 1868 i d.

³⁾ Akty odnoszącej się do historii Jużnoj i Zapadnoj Rossii, sobrannyje i izdannnyje Archeograficeskoj Kommisijej, Petersburg, t. I 1863 i d.

⁴⁾ B. Hrinčenko: Słowa ukraińskijskoj mowy, Kijów 1907, t. II 327 i 766.

-owla. Takie nieskomplikowane i bardzo przejrzyste wyjaśnienie tej nazwy, które m. i. przyjął się skłonni Al. Brückner¹⁾ i M. Rudnicki²⁾, nie może się jednak utrzymać wobec materiału historyczno-językowego. Oto w aktach historycznych postać tej nazwy z przyrostkiem *-owla* nie jest najstarszą ani jedyną. Obok zapisów takich, jak np.: *Trebowla* 1384, Janko z Czarnkowa³⁾; *de Trebowla* 1403 AGZ IV 14; 1463 AGZ XIX 169; 1472 AGZ VI 158; *in Trbowla* 1441 AGZ XIV 504; *in Trebowlya* 1451 AGZ XIV 319; *Trebowla* XVI w., Strykowski, SG XII 459; *Trembowlia* 1570 Żer.⁴⁾ VII 121; *w Trēbowli* 1667 AGZ I 66 i innych zapisów tej nazwy z przyrostkiem *-owla*, spotykamy w zabytkach historycznych staroruskich postać tej nazwy z przyrostkiem *-ovb*, np.: w Kodeksie Laurentyńskim z r. 1377 (wyd. Komisji archeograficznej w Petersburgu, 1873) pod r. 6605 (= 1097): *Terebov's*; pod r. 6651 (= 1144): *a moj Terebov's*; *i ide k Terebov'ju*; inne: *a korolevskoje veličestvo sz polskims vojskoms stoit's podz horodoms Tereblevims, ožidajets litovskoho vojska a Terebov's otz Kamenca dočnadcat's mil's* 1673 AJZR XI 299; *podz horodoms Trenbovlems* 1673 AJZR XI 309; *podz Trenbovlems* 1673 AJZR XII 248; *isz podz Trembov'a* 1675 AJZR XII 266; *isz Podhajcov's pošot's korolevskoje veličestvo protiv neprijatel'a k's Trembov'ju, a neprijatel's Trembov's imėjets vs osadě* 1675 AJZR XII 286; *vojska vsě sobirajutca na Hli-njanoms Polě i v Trembov'ě* ib. i in.

I w najstarszych polskich zapisach tej nazwy spotkać można postać z przyrostkiem *-owl*, np.: *Trebov* 1392 AGZ II, 34; *Trebov* AGZ XII, 154 i in.

Wymienione przykłady z przyrostkiem *-ovb* są rodzaju męskiego i wskazują na to, że nie podobna przyrostka *-owla* w nazwie *Trembowla*, *Terebov'a* traktować na równi z przyrostkiem *-ov'a* w takich wyrazach pospolitych, jak ukr. *hodiv'a*, *budiv'a*, pol. *hodowla*, *budowla* itp., tym bardziej, że ani w języku ukraińskim ani w polskim nie ma wymiany przyrostka *-ovb* (r. m.) z przyrostkiem *-ov'a* (r. ż.) w wyrazach pospolitych tego typu, co *hodowla*, *budowla*. Odpada zatem możliwość łączenia nazwy ukr. *Terebov'a* z wyrazem pospolitym *terebov'a* 'miejsce, oczyszczone z zarośli', innymi słowy odpada możliwość tłumaczenia tej

¹⁾ Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1925, str. 579.

²⁾ Historia Śląska od najdawniejszych czasów, t. I, Kraków PAU 1933, przypisek w pracy Z. Wojciechowskiego: Najstarszy ustrój plemiennoszczepowy, str. 128.

³⁾ Por. Monumenta Poloniae Historica, wyd. August Bielowski, Lwów 1872, t. II, str. 626.

⁴⁾ Żerela do istoriji Ukrajiny-Rusy, wydaje Archeograficzna Komisija Nauk. T-va im. Ševčenko u Lvovi, Lwów t. I, 1895 i d.

nazwy jako nazwy topograficznej, związanej eo do swego pochodzenia z 'trzebieniem, karczowaniem lasu'.

Drugie tłumaczenie tej nazwy, wyprowadzające ją od imienia osobowego *Tereb* i dopatrujące się w przyrostku *-ovb* || *-ov'a* zmieszania dwu sufiksów dzierżawczych¹⁾, też nie jest zupełnie przekonujące. Pomijając ze stanowiska czysto formalnego dziwne zmieszanie dwu przyrostków o tej samej — dzierżawczej — funkcji znaczeniowej, przeciw takiemu pojmowaniu przyrostka *-ovb* || *-ov'a* przemawia jeszcze inny wzgląd. Oto przymiotniki, urabiane przy pomocy przyrostka *-iska* od nazw miejscowych dzierżawczych o sufiksie *-j*, wykazują po spółgłoskach wargowych na gruncie wsch.-słowiańskim brak *-l* t. zw. epentetycznego, np.:

<i>Bratstavlens</i>	: <i>bratstavska</i> 1434 Kur. ²⁾ 155, 161;
<i>Jarostavl</i>	: <i>jarostavska</i> 1370 Kur. 171; AGZ VII, 13;
<i>Iżestavl</i>	: <i>iżestavska</i> Ukaz. ³⁾ 118, 119;
<i>Perejaslavl</i>	: <i>perejaslavska</i> Ukaz. 330;
<i>Putiml</i>	: <i>putimskie</i> Ukaz. 383 i in.

Gdyby zatem *-l* w nazwie *Terebovl*, *Terebov'a* było *-l* epentetycznym, wówczas przymiotnik na *-iska*, utworzony od tej nazwy, brzmiałby: **terebov'ska*; tymczasem już w najdawniejszych zapisach spotykamy wyłączną postać przymiotnika z zachowanym *-l* np.: *terebov'ska* 1386 Kur. 170; *terebov'sko*⁴⁾ 1411 Kur. 170; *u terebov'ski* 1393 Kur. 170 i in. Tak samo zachowuje się *-l* w przymiotniku *terebov'e'ska* i w dzisiejszym języku ukraińskim. W związku z tym nawet z czysto formalnych względów należy odrzucić hipotezę o kontaminacji dwu przyrostków dzierżawczych *-ov* i *-jo* w nazwie *Trembovla*, a wobec tego należy szukać innego jej tłumaczenia.

Samo przez się nasuwa się zestawienie nazwy *Terebovl*, *Terebov'a* z innymi nazwami na *-ovb* || *-ov'a*, a więc takimi, jak: *Drogovel* || *Drogowle* Kozier.⁴⁾ II 399, SG; *Litovel* (*Lutovl* 1270) || *Litovle* Černý i Váša l. c.; *Rudowl* || *Radowel* SO XII 325, SG; *Sądowl* || *Sądowel* Kozier. II 399;

¹⁾ Por. Černý i Váša, l. c.; także J. Halicz: *Trembovla*, strus. *Terebovl*; *-l* forma zmiękczenia, oznaczająca własność, a zatem 'własność Terebowa, syna Tereba'; podobne formy *Lubowla* i *Lubowl*. Nie należy nazwy tej pojmować w związku ze słowem 'trzebić', karczowanie lasów, którymi zamek Trembowelski jest otoczony (Słownik geograficzny, pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych, Tarnopol 1935, str. 255).

²⁾ Wład. Kuraszkiewicz: *Gramoty halicko-wołyńskie XIV—XV w.*, Kraków 1934.

³⁾ *Ukazatel' kŭ pervimŭ osmi tomamŭ poŭnago sobranija russkichŭ lŕtopisej*, t. II, Petersburg 1907.

⁴⁾ Stanisław Kozierowski: *Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej*, t. I, II, Poznań 1916.

Turowl || *Turowla* SG; *Witowl* || *Witowla*¹⁾ Kozier. II 399, SG; *Lubowla* 1386 AGZ II 23, SG; *Narowla* SG; *Niegowla* SG; *Uniewel* Kozier. II 399, SG; *Zaborowle* (dziś *Zaborol*) SG i in.

Analiza gramatyczna tych nazw, a więc podział słowotwórczy typu: *Drogowl* — *Drog-ow-el*, *Lutowl* — *Lut-ow-el*, *Lubowla* — *Lub-ow-la*, *Radow(e)l* — *Rad-ow-(e)l*, *Sądowl(e)l* — *Sąd-ow-(e)l*, *Turowl(a)* — *Tur-ow-l(a)*, *Uniewel* — *Un-ew-el*, *Witowl* — *Wit-ow-el* i in., pozwala nam bez trudu wydzielić pierwiastki, znane poza tym jako nazwy osobowe i w większej części zapisane w aktach historycznych.

Stwierdzenie to nadaje wszystkim cech prawdopodobieństwa przypuszczeniu, że przyrostek *-owl*, *-owla* w tych nazwach jest przyrostkiem złożonym, którego część pierwszą stanowi przyrostek dzierżawczy *-ovb*. Część drugą tego przyrostka *-l* || *-el* || *-la* można wyjaśnić, zestawiając oboczności takie, jak: *Lubów* — *Lubowla* SG; *Łahodów* Jabl.²⁾ VII 159 — *Łahodowla* ibid. 59 B; *Narowa* — *Narowla* SG; *Niegów*, *Niegowa* — *Niegowla* SG; *Radów*, *Radowa* — *Radowla* SG; *Sądów* — *Sądowl* SO XII 325; *Turów*, *Turowa* — *Turowla* SG; *Witów*, *Witowa* — *Witowla* SG; *Zaborów*, *Zaborowa* — *Zaborowla* SG i in., a wreszcie i cytowane wyżej przykłady: *Terebovl* — *Terebovl* (*-l'a*)³⁾.

Zestawienie to wyjaśnia wcale dokładnie charakter przyrostka *-(e)l*, *-l(a)*. W połączeniu z przymiotnikami dzierżawczymi na *-ovb*, jakimi są nazwy miejscowe *Lubów*, *Łahodów*, *Radów* itd., posiada on zwykłą formalno-gramatyczną funkcję przyrostka urzeczownikowiającego (substantywizującego) przymiotnik. Wskazują na tę neutralno-strukturalną funkcję dowolne wahania rodzajowe i formalne przyrostka — raz *-(e)l*, drugi raz postać *-la* —, wskazują na to wreszcie apelatywne formacje z tym sufiksem jak *kašel* (≡ **kaslŕb*, por. W. Vondrák: *Vgl. slav. Gr.*² I 567—8), *rola* (≡ **or-lja*, por. *or-ac*), gdzie przyrostek ten poza strukturalną funkcją innej nie posiada.

W nazwach miejscowych sufiks ten miałby funkcję urzeczownikowania przymiotnikowych nazw niejako w zastępstwie wyszłego z użycia członu utożsamiającego 'gród', a więc w naszym wypadku zamiast złożonego wyrażenia *Terebovl hóród* 'gród Terebowy t. zn. Tereba' mielibyśmy jednowyrazowe jego zastępstwo w postaci *Terebovl* (*-l'a*).

¹⁾ Na podstawie takich oboczności, jak: *Radowl* || *Radowel*; *Sądowl* || *Sądowel* i in. *-e* przed *-l* w nazwach typu *Witowl*, *Drogowl* i in. należy uznać za *-e* wstawne, jak w wyrazach *ogień*, *okien*, *wicher* i in.

²⁾ Aleks Jabłonowski: *Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VII, cz. I Ziemia ruskie, Ruś Czerwona, Warszawa 1902.

³⁾ Zestawienie tych oboczności i wypływająca z nich jedynie możliwa analiza słowotwórcza typu: *Lub-ow-la*, *Nieg-ow-la*... wyklucza podział słowotwórczy *Rado-wl*, *Wito-wle*... wysunięty przez prof. M. Rudnickiego (SO XII 325—6).

Černý i Vaša w cytowanej pracy dopatrują się takiej neutralno-strukturalnej funkcji w przyrostkach *-ca, -ka* w takich nazwach, jak *Malovec* (op. cit. 22), *Bobrowka* (op. cit. 170), jednakowoż wobec wyraźnej funkcji deminutywnej tych sufiksów (w przeciwieństwie do sufiksów *-i, -la*) trudno bez wątpliwości orzec, kiedy przyrostki *-ec, -ka* w nazwach typu *Lubów, Lubowiec, Lubówka* (SG) pełnią funkcję deminutywną, w którym zaś wypadku funkcję urzeczownikowania przymiotnikowych nazw typu *Lubów*.

Opierając się na powyższej analizie przyrostka *-ovk, -ov'a*, możemy następująco scharakteryzować ogólnie typ nazwy *Terebovl'(a), Trembowla*: jest to nazwa odosobowa dzierżawcza, utworzona przy pomocy neutralnego formansu rzeczownikowego *-l'(a)*, spotykanego poza tym w takich nazwach topograficznych, jak *Turowla, Lubowla* i in.

Z kolei rozpatrzmy imię osobowe tkwiące w tworzywie nazwy *Trembowla, Terebovl'a*. Z pracy prof. W. Taszyckiego: *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Kraków 1925, str. 101, można tu przytoczyć następujące imiona dla porównania: *Trzebko, Trzebna, Trzeboś, Trzeboszka*; z pracy Miklosicha (op. cit. str. 107): czes. *Třebata, Třebota, Třebek*; rus. *Terebčička* i in. oraz nazwy miejscowe: czes. *Třebostice, Třebikost, Třebomyslice, Třeboradice*; p. *Trzebuchowo, Trzebiegoszcz, Trzebiestawice*; z pracy Tupikowa (*Słownik dr.-russkichъ ličnichъ i sobstvennichъ imenzъ*, Petersburg 1903): *Terebunecz* 1552 (str. 309), *Terebuchin* 1688 (str. 781); wreszcie z materiału do słownika imion staropolskich, przygotowywanego przez prof. W. Taszyckiego: *Trzeba, Trzebiemysł, Trzebich, Trzebiebor, Trzebiestaw, Trzebor, Trzebomysł, Trzebowit* i in.

W części podstawowej nazwy miejscowej *Terebovl'(a)* mamy do czynienia ze wsch.-słowiańskim pełnogłosem *tereb* (← **terb-*). Wnioskować stąd należy, że na terenach wsch.-słowiańskich musiały ongiś istnieć imiona tego typu, co p. *Trzeboślaw* (a więc st.-rus. *Tereboślav*), *Trzebomir* (st.-rus. *Terebomir*) i in., mimo że materiał imienniczy z tych terenów takich nazw nam nie dochował. O istnieniu imienia skróconego *Tereb* na tym gruncie świadczą jeszcze takie nazwy topograficzne, jak *Tereblicze, Terebowo* i in. (por. SG).

Formę skróconą *Tereb* zamiast jakiegoś niezachowanego **Tereboślava* czy in. łatwo wyjaśnić na tle właściwości strukturalnych całego słowiańskiego systemu onomastycznego. Jeśli bowiem obok pełnych postaci imion *Godoślaw* (Taszycki o. c. 74), *Łękomir* (ib. 82), *Miroślaw* (ib. 82) i in. mogły istnieć imiona skrócone: *God, Łęk, Mir* i in., to tym samym obok *Trzebośława, *Terebośława* musiał istnieć niegdyś skrót **Trzeb, Tereb* zachowany właśnie w nazwach: *Terebovl'(a), Tereblicze, Terebowo* i in.

Nie tak wyraźnie przedstawia się dziś wartość znaczeniowa imion, posiadających w pierwszym członie pierwiastek **terb-* (= pol. *trzeb-*, ukr.

tereb-). Nie mniej jednak musiały one, jak wogóle imiona własne, posiadać znaczenie dodatnie, zawierać w sobie przychylnie życzenie na drogę życiową, a więc w naszym wypadku mogło imię, z którego się tylko pierwsza część *Tereb* zachowała, oznaczać człowieka 'sławnego z ofiarności na rzecz bogów' lub 'sławnego z trzebień lasu' czy t. p. Takim rysem charakteru powinien się być odznaczać człowiek, który to imię nosił.

* * *

Streszczając pokrótce rozważania na temat pochodzenia i znaczenia nazwy p. *Trembowla*, ukr. *Terebovl'* || *Terebovl'a* można ponad wszelką wątpliwość powiedzieć, że:

1. jest to nazwa odosobowa dzierżawcza, utworzona przy pomocy przyrostka *-ov-*, rozszerzonego neutralno-strukturalnym formansem *-l'(a)*,

2. posiadająca w swym tworzywie skróconą nazwę osobową *Tereb*.

Na powstanie dzisiejszej polskiej postaci tej nazwy: *Trembowla* zamiast **Trzebośława*, wpłynęły, jak to już wcześniej wykazano (JP I 192): a) ukraińskie *Terebovl'(a)* i b) rozwinięcie t. zw. wtórnej nosówki przed *-b-*.

ТЕСТЬ, dial. тесць, тисць, тисть 'father-in-law',
MUK. у теста (1644 Бурячок III), тесць (XVIII c. ibid.),
OUK., OES. тєстѣ, тѣстѣ (XI c. Остр. ев.), BRU.
цєсць, Ru. тєстѣ, OCS. тѣстѣ, Бу. тѣст, SC. tǎst,
Cz. test, Po. teść! UpSo. čest. - Deriv. тѣстѣнь-
ко | тѣстѣнько, тѣстѣчок, тєстѣок, тєсцьѣок,
тѣстѣик, тєстѣсько, тєстѣце, тєстѣжа, тє-
стѣра, тєстѣвщина | тєстѣвщина, тѣща
(L x t 6 stja), тєстѣѣва, Hd. тєсцьѣѣва |
тисцьѣѣва (Львів: JBR.). - Syn. жінчин
батько; свѣкор.

PS. *tbstb 'ts! being a derivative of *titti,
IE.root **tit- akin to *teta, see TETA; Miklosich
370, Brückner 569, (extensively:) Бурячок IIО-
III, Трубачев I, 121-128.

ТЭТА, dial. also **тэтя, тіта, тьотя, цьота, 'аунт'**, MUK., deriv. only: **тетка** (1500 AZP. 1, 202), **тютка** (1698 Бурячок 88), OUK., OES. **тетѣ** Dsg. (Бурячок, l. c.), **тетка** (ibiidem), BRU. **цётка**, RU. **тэтя**, BI. **тэта**, SC. **téta**, Cz. **teta**, Po. **ciota, ciocia**, - Deriv. **тіт[оч]ка, тёточка, тітонька, тітуся, тітусенька, -ечка, тітуня | тьотуня | тьотюня | тетюня | тетуня, тьотічка, -інька, тітуньця, тітисько, -ище, тітчище, тітуха, тетюха, тітчин, тітчаник, тітчиник, тітчанка, тетечний | тьотечний**, MUK. **тетуся, тетюха 'пропасьниця'** (XVII c. Бурячок 89), Pol. **цьоця, цьотюня, цьотка** (perhaps under Po. influence). - Syn. **рідна сестра батька або матері, батькова, матеріна сестра, татова, маміна сестра**; Am UK. **енці, JBR.**

PS. *teta orig. 'father's sister' as against *lelja 'mother's sister' represents an ancient type of reduplicated family terms such as *mata (: *mati), *tata, *njanja | *nenja | *nena, cf. Бурячок 32, Трубачев 1, 86, a. o.

ТЭЩА see **тесть**.

ТИ 'thou, you', MUK., OUK., OES. **ТИ/ТЫ**, known to all Sl. - Deriv. **тікати, -ання, тікатися**. - Syn. **інтїмне звертання до близької особи в протилежність до "Ви"**.

PS. *ty 'ts', IE. **tū 'ts' cf. Pokorny 1097.

ТІЖДЕНЬ, Gsg. **тіжня** 'week', MUK., OUK., OES. **тыждень, тыждень, тыжждень (XIV c.)**, Po. **tydzień**, Cz. **tyden**, Sln. **tjeden**, in other Sl. **недѣля** or **седмерица/седмица**. - Deriv. **тижневий, -ик**. - Syn. **сім днів: понеділок (= по/після неділі), вівторок (= вторий-2ий день), середа (середина тижня), четвер (= 4ий день), п'ятниця (= 5ий день), субота із євр. сабат), неділя (= день "неділання" - відпочинку)**.

As indicated by OUK. **тыжждень** it is a compound formation: *tǝjǝ-že-dǝnjǝ 'the same day - repeated in cycles of 7 days', cf. Brückner 588.

ТИП 'type', ModUK., Ru. **тип**, Po. **typ**, etc. - Deriv. **тищик, типок, типаж, типовий, -вість, -во, типізувати, -ання, типізація; типографія, -літографія, -логія, -метрія**. Subst. **зразок, модель, форма; дивак, неконформіст**.

From Gk. **typos** 'blow'.

ТІСА GN. 'Tysa, Tisa (river in the Carpathian mountains)', ModUk.; BRu. Ціса, Ru., Bu., Ma. Тіса, Cz., Slk. Tisa, Po. Cisa, etc. - Syn. назва річки на Закарпатті, допливу Дунаю.

In a special article about this name in *Orbis* 8:1, 158-159, JBR. wrote the following

Der älteste, d. i. in den bisherigen Quellen zuerst erscheinende FIN ist der des Theiss-Flusses. Neben der griechischen Form *Pathissos* (I Jhd n. Chr.) ist hier die lateinische (latinisierte) 7 Form *Tisia* (VI Jhd n. Chr.) zu erwähnen. Man hält diesen FIN für unklar und auf alle Fälle für keinen slavischen Namen (1). In die magyarische Sprache soll dieser FIN aus irgendeiner türkischen Sprache, wahrscheinlich aus dem Bulgarischen gekommen sein. Darauf soll das kurze *i* im magyarischen *Tisza* hinweisen (2). — Um diese Ansicht auf dem slavischen Boden weiter zu entwickeln, muss man annehmen, dass entweder die Slaven auch den Theiss-FIN aus dem Türkischen (Avaren, Bulgaren?) übernommen haben, oder dass sie schon vor der Zeit der Avaren und Bulgaren also vor dem VI Jhd ihre eigene Benennung für diesen grossen Fluss gehabt haben. Im ersten Falle müsste dieser FIN in den heutigen slavischen Sprachen gemäss den slavischen Lautgesetzen als *Ca* (aus **Tsa*, das aus **Tōsa* und das aus *Tisa* mit kurzem *i*) lauten, was im deutlichen Widerspruch mit den sprachlichen Tatsachen steht. Daher ist es nur die zweite Möglichkeit anzunehmen, und hier kann es sich nur darum handeln, ob wir in diesem FIN eine slavische Bildung, oder eine Übernahme aus einer anderen Sprache (thrakischen, germanischen?) mit langem *i* vor uns haben. Solange es keine feste Etymologie für diesen FIN gibt, ist methodisch das einfachste, seine slavische Form mit der slavischen *tis-* «Eibe»-Bezeichnung zu verknüpfen. Mit Rücksicht aber auf die Form des ersten Beleges *Pathissos*, wie auch auf die zeitlichen Verhältnisse, müsste man hier eine slavische Volksetymologie für ursprüng-

(1) Vgl. MELICH, *Symbolae Grammaticae* I. Rozwadowski, II, 1928, S. 101 u ff., KNEZSA, *Archivum ECO* IV, 1938, S. 370.

(2) MELICH, *l. c.*, 108.

glichen fremden Namen annehmen. Darauf können hinweisen: 1) analoge Behandlung des anlautenden *t* dieses FIN in allen uns interessierenden slavischen Sprachen (vgl. ukr. *Tysa*, slovak. *Tisa*, poln. *Cisa*, serb. *Tisa* neben ukr. *tys*, slovak. *Tis*, poln. *cis*, serb. *tis*) (1); 2) der Suffix *-a*, der durch solche ukrainische FIN und ON wie *Duba* (galizische Karpaten), *Javora* (ibid.) *Smoza* (offizielles *Smorze*, ibid.), die von den Pflanzennamen *dub* «Eiche», *javir* «Ahorn», *smorz* «Morche» abgeleitet wurden, ganz gut motiviert werden kann; 3) viele FIN und ON mit der *tis-* «Eibe»-Wurzel, die in den Karpatengebirgen zu finden sind, wie z. B. ukr. *Tysiu* neben *Tysa*, *Tysovec*, *Tysovyča* (2), *Tysannyk*, *Tysyn*, *Tyska*, *Tysyšče*, *Tysova*, *Tysola*, *Tysoluv* (3) u. a. Man kann auch in dem griechischen *Tissos*, und besonders lateinischen *Tisia* den slavischen FIN *Tisa* sehen. Auf alle Fälle ist die Entstehung der slavischen Form — wie es schon oben erwähnt wurde — auf eine frühere Zeit, als die der Einwanderung der türkischen Avaren und Bulgaren in diese Gegenden, also vor das VI Jhd, zurückzuführen.

Cf. also УГ, УЖ.

ТІСЯЧА 'thousand', MUK. ти́сяча (XVII c. Л(Л. 262), ты́сача, ты́сяча (XV c. ССМ. 2, 454), OUK. ты́сача / ты́сачь (XIV c. ibidem), tysiacza (1395 ibidem), OES. ты́сача, ты́сяча, Ru. ты́сяча, OCS. tyseŕti / tyspŕti, Po. tysiąc, etc. — Deriv. тисяцький, тисячка, тисячний, -ник, -ниця, тисячо-верстий, -голови́й, -голови́й, -кілограмо́вий, -кілометро́вий, -кратни́й, -літ-ній, -ліття, -о́кий, -разо́вий, -рі́чний, -рі́ччя, -то́нний, -усти́й. — Syn. назва числа й цифри "1000"; (переносно:) вели́ка кількі́сть, сила си́ленна чо́гось.

PS. **tyseŕtja* / **tyspŕtja* with parallel forms **tyseŕtji* / **tyspŕtji* 'ts', IE. root ***tūs-* 'ts' (***tūsen-tia* / ***tūsontja*) Pokorny 1083; re. other etymologies cf. Vasmer² 4, 133.

ТРИЗУ́Б 'tryzub-trident (Uk.national and state emblem)'; historically documented since the Xth c., cf.

1066

ТРАВА́ 'grass', MUK., OUK., OES. трава, BRu., Ru. трава́, OCS. trava, Po. trawa, etc. - Deriv. тра-він/к/а, тра́вка, трави́ця, трави́чка; тра́вень, трави́невий, трави́ник. - Syn. рослі́на з тонкі́м зеле́ним сте́блом.

PS.*trava 'ts', derived from тра́вити, q.v.

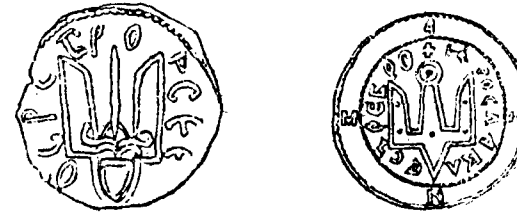
ТРА́ВЕНЬ : ТРАВА́.

ТРА́ВИТИ 'to consume', MUK., OUK., OES. тра́вити, Ru. тра́вить, OCS. traviti, Po. trawić, etc. - Deriv. пере-, с-тра́вити, стра́ва, стра́вний, тра́ва, etc. - Syn. перева́рювати, консу́мувати.

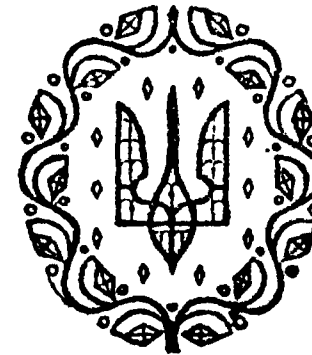
PS.*traviti, 'ts', IE.root **ter-'to rub' cf. Pokorny, 1071.

ТРИ 'three', MUK., OUK., OES. три, known to all other Sl. - Deriv. тро́є, трі́йка, трина́дцять, три́дцять, трі́ста, трі́чі, три-ві́мірний, -мі́сячний, -рі́чний, -тижне́вий, -ні́г, -ні́жок, -но́гий, -па́лий, -пі́лля, -поверхо́вий, -проце́нтний, -раме́нний, -рядко́вий, -сві́чник, -свя́тий, -то́мний, -то́мник, -чле́нний, -щогло́вий, ітд., див. теж: тризу́б; ^{FN} Тригу́б/а/, Тригубе́нко, Тригуби́шин, Тригу́к, Трихре́ст, Трилі́г, Трина́дцятий, Трирі́г, Триско́к, Тристру́га (Богдан 306-307), ^{GN} Трипі́лля, трипі́льський. - Syn. назва числа́ й цифри "3".

PS. *tri 'ts', IE. **trī : **trei- 'ts', known to all IE.lgs. including Ht.tri-, ToA. tre, tri-, ToB. traī, traya, cf. Pokorny 1090-1091, a.o.; see also the following entry.

(coins of Volodymyr the Great and Jaroslav the Wise)

/Coat-of-arms of the Ukrainian National Republic in 1918 & ff./

wanted in SovUk. and SovRu. dictionaries for obvious (political) reasons; Po. trójzab. - Deriv. тризубе́ць, тризубо́вий. - Syn. знак із трьома́ зубця́ми; грошови́й знак на моне́тах Володи́мира Вели́кого й Яросла́ва Му́дрого; держа́вний герб Украї́нської На́родної Респу́бліки /від 1918 р./; держа́вний герб Барба́ди /від 1966 р./.

Derived from : три '3' & зуб 'tooth', see s.v.; as to the origin of the trident itself there

1068

are several hypotheses; one of them is that by
РССтоцький 4:

Die Urgestalt des ukrainischen Wappens auf einem Runenstein
(Aus: Norske Oldfunn, V, Oslo 1925)

1069

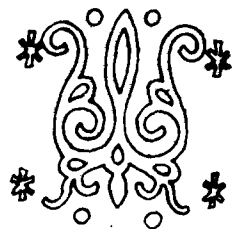
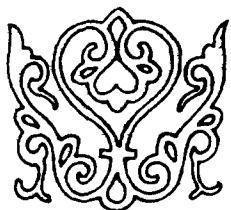
Gk. tradition relates trident to the three-
pronged spear forming a characteristic attribute
of the Sea god Poseidon - Neptune:

(JBR. Arch. 133)

1070

The most persuasive is its derivation from the local (Uk.) ornamental tradition, cf., e.g.

Тризубоподібні орнаменти в фресках Свято-Софійського собору в Києві з XI сторіччя.

/JBR.Arch.133 /

(Календар Світла
на 1982, р.155)

1071

ТРИНИ Npl. 'threshed straws; sawdust', ModUk., BRu. вóтрыны, Ru. вóтрина, Bu. тpи́чи, SC. trīnje, Sln. trīca, Cz. třiny, Slk. oteriny, Po. trzyny. - Deriv. тpи́ння, тpачи́ння.

PS. *tbrini 'ts', derived from *tbrti, Uk. ТЕРТИ 'to rub!'

тубарон BrazUk. 'shark', first recorded in 1981 (O. Корчагін, Календар Світла на 1982, р.98). - Subst. акула; AmUk. шарк; cf. also:

Тубарон — це риба, що весь час інших пожирає і завжди голодна. Вона така метка й сильна, що пливе швидше, ніж інші морські створіння і може пожерти навіть цілу людину.

"Тубаронами" називають у Бразилії людей, які збагачуються, використовуючи других. Вони то підносять високо ціни на свої продукти, аби дістати якнайбільше гроша.

(Корчагін, loc.)

From Port. tubarão 'shark'.

тўсик dial. for: татўсик : тáто.

ТУТ 'here', MUK., OUK. тyтo, т/о/yтo, тѣт ((CM. 2, 451), OES. тѣтo, тѣтo, Ru. ТУТ, Po. tu (> Wd. ty), tutaj, Bu. ТУ-КА, OCS. tu, Sc. tū, Sln. tú, Cz. tu/to/, Slk. tu. - Deriv. тўтки, тўтечки, тўт/к/а, тўткиво,

тутешній, тутешняк, тутовий. - Syn.
у цьому місці; у даному випадку, при
даних обставинах, Слум.ІО,329.

PS.*tu-to 'ts' without IE. correspondence,
cf. Brückner 583, Vasmer²⁴,126.

ТЮРМА́ 'jail, prison, gaol', OES. тюр-
ма, Рч. тюрма́, По. turma. - Deriv. тюрем-
ка, тюремний, -ник, -ниця. -Subst. місце
ув'язнення, в'язниця, (діял.:) кримінал,
фурдига́, фурдигарня.

According to Brückner 585 the word comes
from ModHG. Thurm the ultimate source being
Lat. turma 'tower'; yet, some scholars derive it
from OTk. *tūrma 'jail', cf. Tt. tūrma, Kirghiz
tūrma 'ts', Vasmer²,4.137, Menges Language 20,
69, a.o.

ТЮТЮН 'tobacco', ModUk., BRu. цюцюн,
Ru. тютюн. - Deriv. тютюновий, тютюні-
ще, тютюнісько, тютюнный, -ик, -ицтво,
-иця, FN. Тютюнник. - Subst. трав'яниста
нікотинна рослина.

From Tk. tūtūn 'ts', cf. Miklosich TE.1,
2,181 and his ED. 365, Vasmer²⁴,138, a.o.

- * -

У

У, у — the twenty fourth letter of the Uk. alphabet, MUK.
and OUK. name укъ from OCS *oukъ* '?' numerical value
(Glagolitic) — 400 Огієнко Азб. 82 ff, Истрин 50 ff.; the
problems of the [pre]historical change of *o* (jus) > *u*
as well as the phonetic "elevation" of *o* > *u* without stress
belong to grammar and dialectology, cf. e.g. Рудницький 7,
45, 76-77;

У прр., У- pref. = В, В-.

УБРУС, also ОБРУС 'tablecloth; (arch.:)
woman's head attire', OUK., OES. уѣрусъ, Ru.,
Bu. убус, OCS. ubrusъ, SC. ubrus, Sln. ubrus,
Cz. ubrus, Slk. Po. obrus. - Deriv. убусик/
обрусик, убусовий/обрусовий. - Syn.
скатертъ, скатертна, (арх.:) старовин-
ний жіночий убір на голову.

A prefixed у-/о- formation based upon
*br̥snoṭi: *brysati 'to grate, grind', cf. Ber-
neker 1,90-91, Vasmer²⁴,144, a.o.

УВ = у + в between consonantal clus-
ters, see s.vv.

УВЕРТЮРА, Wd. увертюра (Львів, Стрий) 'over-
ture, prelude', ModUk., Ru. увертюра, Po. uwertu-
ra, etc. - Deriv. увертюрный, Wd. увертюрный. -
Subst. оркестровий вступ до опери, балету,
драми, кінофільму йтп.

From Fr. ouverture 'ts'; Wd. увертюра via Po.
uwertura, SWO. 792.

УГ, УЖ GN. 'Uh, Uzh (river in Carpatho-Ukraine)', ModUk., BRu., Ru., Bu., Ma. etc. ts. - Deriv. Ужбк, ужбцький, Ужбчина, Ужанина. - Syn. Назва річки на Закарпатті, дбпливу Тиси.

In a special article on this hydronym in *Orbis* 8:1,159, the present author wrote as follows:

Der karpatoukrainische FIN, der auf die urslavische Herkunft hinweist, ist der des Ung-Flusses. Obwohl hier ziemlich späte historische Belege zu finden sind, kann man auf Grund der sprachlichen Angaben diesen FIN vor das X Jhd festlegen. Die slavischen Formen für diesen Namen: *Uh* neben *Už*, wie auch die magyarische *Ung*, lassen hier eine Urform **og-* neben **ož* ansetzen, die am nächsten der slavischen Wurzel **ogr-* neben **ož-* Natter Aal steht. Die magyarische Form, die noch den slavischen Nasalvokal und *g* Laut erhalten hat, zeigt darauf hin, dass die Magyaren diesen FIN noch vor der Zeit der slavischen Denasalierung übernommen haben, also dass die Slaven diesen FIN schon vor dem X Jhd gebraucht haben. Die Tatsache der Beibehaltung des slavischen Nasalvokals durch die magyarische Sprache vor allem in den FIN und ON ist nicht vereinzelt; vgl. Beispiele bei Moor 124, Kniezsa 309 u ff. *(Tysa, Uh (Už))*

Die beiden oben angeführten Namen können uns nur das Slaventum des heutigen karpato-ukrainischen Gebietes vor der Zeit der ungarischen Landeinnahme bezeugen. Den Namen aber des Nebenflusses von Tysa: *Terebla* (auch ON), der von Magyaren mit Liquidadissimilation als *Talabor* übernommen wurde, muss man als Beweis hinstellen, dass es sich auf diesem Gebiete nur um eine ostslavische Sprache handeln kann, d. i. um die ukrainische Sprache. Was es für einen Zusammenhang zwischen diesen FIN und der urslavischen Wurzel **terb-* geben kann, darauf habe ich schon bei der Erklärung des ON *Terebovla* JP. XXII 134 ff. hingewiesen (cf. also EDUL. vol. 2, p. 986 & ff.).

україна, dial. & folkl. вкраїна, україна, у-країна (meanings in the Ukrainian language:) 1. 'border-land, march'; 2. 'any remote area'; 3. 'country in general'; see also край.

УКРАЇНА, poet. & folkl. Україна, Украйна, Вкраїна GN. Ukraine, (old:) *Ukrainia*: - 'the habitat of the people constituting the Ukrainian nation and of their culture.'

BRu. Україна, Ru. Украйна, poet. Украйна, Po. *Ukraina*, Cz., Slk. *Ukraina*, etc. - Syn. земля українського народу в його етно-мовних границях; держава українського народу; Русь / - Україна /, Козацька держава, Козакія, Козаччина, Українська Народна Республіка - УНР; / російська колонія: / Малоросія, Українська Радянська Соціалістична Республіка - УРСР.

The original meaning of the term as we find it in chronicles of the 12th century and in books up to the 16th century is likely to have been "border-land". In the 17th century, however, parallel to the growth of the Cossack state, the term which was formerly applied to some portions of the territory only began to extend to the whole country and at the same time its meaning was broadened according to political facts: in the conscience of the people the Cossack state was a political power whose historical mission was to act as bulkhead against the Asiatic hordes and to protect Christianity and European culture from an invasion out of the East. The term "Ukrayina" then meant: 1. territory of the Cossack state; 2. boundary between the Asiatic East and civilised Europe.

The book by Le Vasseur de Beauplan "Description d'Ukraine" made this name popular throughout the world, as did his maps "Delineatio specialis et accurata cum suis palatinatibus" (1650).

On the geographical maps subsequently drawn, the term "Ukraine" appears continually (see L. Bagrov: "Die ersten Karten der Ukraine im 17. Jahrhundert", Beiträge zur Ukrainekunde, herausgegeben vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut Berlin 1935).

National consciousness increased as a consequence of oppression by Russians and Poles, in spite of whose resistance the name "Ukraine" as a special term for the Ukrainian territory spread quickly, thus emphasising the fact that there is a difference between the Ukrainians and their neighbors in the spheres of language, race, culture, national feeling and policy.

In Tsarist Russia the name "Ukraine" was the symbol of the Ukrainian people's struggle for independence. It was therefore abolished and replaced by "Little Russia", a term very much hated by Ukrainians... (quoted from the author's article

in: Ukraine and Its People, Munich 1949, pp. 1-2). For historical documentation, deriv., semantic development, appellativisation, the name in other Sl. and non-Sl. languages as well as for extensive critical survey of the pertaining bibliography see JBR. in OnUVAN.1, reviewed by Yury Šerech in AUA.2:4,435-443 and (in reprint) in G.Y. Shevelov's Teasers and Appeasers, München 1971, pp.199-206.

Re. УКРАЇНА GN. UKRAINA (OUKRAINA) in Canada cf. JBR. in OnUVAN.2,72-74 and his Manitoba Mosaic of Place Names, Winnipeg 1970, pp. 206.

There are several toponyms, street and park-names УКРАЇНА on various continents, yet their gathering as well as data re. circumstances of such name-giving are the tasks of future toponymic research.

* *

*

Ф

Ф, ф — the twenty fifth letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name ферть from OCS *fertъ* '?', numerical value — 500, Огієнко Азб. 82 ff., Истрин 50 ff.; dial. substitution of ф by х[в] belongs to grammar and dialectology.

фа́зєнда Braz Uk. 'fazenda, hacienda, estate', first recorded in the ХХс. — Deriv. фа́зєндя́р, фа́зєндя́р/о/. — Subst. фе́рма, госпо-да́рство.

From Port. fazenda 's'.

ФАМІ́ЛІЯ 'family', MUK. фамі́лія Gsg. (1593), з фамыліи (Бурячок 103), Ru. фамі́лія 'surname', Рo. familia, etc. — Deriv. фамі́лія́рний, -но, фамі́лія́нка, фамі́лія́нний, -ність, фамі́лія́нт, -ка, -ський, фамі́лія́ризува́ти[ся]. Subst. сі́м'я́/сем'я́, родина́.

From Lat. familia 's', via Рo. familia, Бурячок, l.c.

1078 ф́еста BrazUk. 'feast, especially a saint's day celebrated in Port-speaking countries', first recorded in the XX c. - Subst. СВЯ́ТО.

From Port. festa 'ts'.

ФЕСТИ́Н, dial. ф́естин (Стрий), хвє-стін 'feast, festivity; picnic', first recorded in the XIX c.; Po. festyn. - Subst. СВЯ́ТО, забава під одв́ертим н́ебом.

From Fr. festin 'ts'.

фіскалізува́ти BrazUk. 'to inspect, check control', first recorded in 1965 (Wouk 53) . - Subst. пильнува́ти, Снс.13,11.

From Port. fiscalizar 'ts'.

флат/флет AustrUk. 'flat', first recorded in 1970 (Sydney JBR.). - Subst. ко́ндоміній, cf.

Пані Стефа Пеленська, яка після смерти мужа інж. Євгена переїхала з Сіднею до Торонта, придбала собі затишний ко́ндомінію (так називають канадці флети чи юніти).

/Б.Подольсько: Вільна Думка 29/1981/

From E, flat 'ts'.

флю AmUk. abbr. of інфлюе́нза, see інфлюе́нца.

1079 фогéта BrazUk. 'rocket', first recorded in 1926 (Карманський 45). - Subst. ракéта.

From Port. foguete 'ts'.

Фойса BrazUk. 'scythe', first recorded in 1926 by Карманський 11. - Subst. серпува́тий прилад до витинання ку́щів, Карманський, I. c.

From Port. fouce 'ts'.

форзі́ція, also хворзі́ція 'Forsythia : forsythia', first recorded in 1980's (V. Biljajiv in America 21/1980), Ru. ~~форзі́ція~~, Po. *forsycja*. - Subst. рослі́на з ро́дини масли́нуба́тих / масли́нових - Oleaceae / походить із Далéкого Схóду, в Україну перене́сена з Англі́ї, а звідсіля в Росію; ку́щі форзі́ції са́дять в огоро́дах, парках, для прикраси зокре́ма з весно́ю, коли вони́ цвіту́ть пéред озелéненням листка́ми.

From E. *forsythia* 'ts', named after William Forsyth (1737 - 1804) E. horticulturist, SWO.229, Klein 1,613.

ФОРУ́М 'forum', ModUk., Ru. ts, Po. forum, etc. Subst. пло́ща, ма́йдан, ри́нок в Ри́мі, Кузеля ЗІ5; ширóкі представни́цькі збо́ри - з'їзд, конферен́ція, конгрéс, Слум.ІО,629.

From Lat. forum 'public place, market'.

фриц *SovUk.* 'German prisoner',
Ru. фриц. — Subst. німецький во-
єннополонений.

From *Ru.* фриц, the ultimate
source being *ModHG.* PN. Fritz,
Galler 197.

фума *BrazUk.* 'smoke', cf. "Я

пішов та й до дохтора Давида. А він ме-
не збадав та й каже таке: Знаєш, що,
чоловіче, коли хочеш бути здоровий, то
перше кинь смуштити фуму." (Траця з. 27/1981).

- Subst. Дим із цигарок; цигарка.

From *Port.* fuma 'smoke'.

фурайга, фурдигарня see *хурайга*
хурдигарня.

фут *AmUk., AustrUk.* 'foot', first
recorded in 1912 (Bilash 729). —

Subst. стопа́.

From *E.* foot 'ts'.

- * -

X

X, x — the twenty sixth letter of the Uk. alphabet,
MUk. and *OUk.* name хѣръ from *OCS* хѣръ '?', numerical
value — 600, *Огієнко* *Азб.* 98 ff., *Истрин* 50 ff.; see also ф.

ХАЛѢПА 'distress, trouble, bad luck', *ModUk.*,
Ru. халепа 'wet weather' — Subst. нещастя, кло-
піт, прикрість; біда, лихо, Кузеля ЗІ7.

From *Gk.* халерός 'hard, severe' — *Npl.* та ха-
ра́ 'hardships, sufferings'; less convincing is
its derivation from халу́й — холу́й, *Vasmer*^{2,4}
217-218, a.o.

ХАЛТУРА 'bungling, scam-work, botch work',
ModUk., *Ru.* 'ts'. — *Deriv.* халтурний, -ник, -ниця.
— Subst. недоброякісний твір, товар.

From *LLat.* cartularium 'belonging to paper =
register of the deceased' (: charta 'paper') with
specialized meaning: 'spoiled paper → work of art
of inferior quality'.

ХАЛУПА 'cottage, house', *ModUk.*, *Po.* chału-
pa 'ts'. — *Deriv.* халупка, халупний, -ик, -ниця.
— Subst. ХАТА.

From *Po.* chałupa 'ts', the origin of the
latter being uncertain, cf. *Vasmer*^{2,4,219}, Труба-
чев *ibidem*, (little convincing:) *Brückner*
175-176.

ХАРКІВ, Ed. Хар'ків GN. 'Kharkiv (city in Ukraine)', ModUk.; BRu. Харкоу, Ru. Хар'ков, Po. Charków, etc. - Deriv. харківець, -вка, харківський, по-харківськом, -ськи,

The present author devoted a special article to the explanation of the origin and meaning of this name in OUVAN.15, 50-54; here are his findings:

Не вважаючи на цінні праці з історії заселення Слобожанщини, зокрема на праці акад. Д. І. Багалія, назва міста Харкова не дочекалася досі в науці якогось окремого й остаточного висноження, коли не залічувати сюди загальних енциклопедичних заміток на цю тему. Так, напр., у відомому „Енциклопедическому Словарі“ Ф. А. Брокгауза й І. А. Ефрона (том. 37, Ст.-Петербург 1903) під гаслом „Хар'ков“ читаємо:

„В первые десятилетия XVII в. местность, занятая нынешним Харьковом, представляла „дикое поле“... К пол. XVII ст. одна из ватаг, переводимая своим „осадчим“ Каркачом, осела на старом, неведомо кем і когда обитаемом городище между реками Харьковом и Лопанью и образовала поселение, по реке, получившее название Харьков. Год основания Харькова неизвестен, но, судя по тому, что в 1656 г. московское правительство называло Харьков еще новостроящимся городом, можно признать вполне правдоподобным мнение проф. Багалая, относящего начало Харькова к 1654-55...“*)

„Українська Загальна Енциклопедія“ — Книга Знання, за ред. проф. Раковського, подає тільки загальні відомості з історії Харкова, не торкаючись справи походження міста („...Заснований в 2-ій половині XVII в. виселенцями з Правобережжя, скоро став важним оборонним пограничним містом, козацьке полкове місто 1756...“, т. III., стор. 1103).

Тоді, коли більші енциклопедії, як, напр., цитована Брокгауза-Ефрона, відносять походження назви міста Харкова до річки Харків, П. Семенов у своєму „Географическому Словарі Российской Империи“ (Ст.-Петербург, 1885 р.) зв'язує походження міста Харкова з легендою („преданиєм“) про першого поселенця козака Харитона чи Харка, від якого місто взяло свою назву. Ось відповідне місце з Семенова:

„Точных сведений о времени заселения Харькова нет. По преданию, первым поселенцем был казак Харитон или Харько, по имени которого и заведений им хутор получил название...“

*) З технічних причин у цитатах змодернізовано скрізь правопис.

Из царской грамоты Чугуевскому воеводе Сухотину, 1556 г. видно, что в это время поручено воину Селифонтову построить в Харькове крепость...“ (т. V., стор. 468-9).

Працюючи з 1935 над українським місцевим назовництвом, ми звернули між іншим увагу й на цікавий факт у топониміастиці: тотожність водних і місцевих назв. Отак, напр., у студії „Про місцеву назву Стрий“ (Науковий Збірник в 30 річницю наукової праці проф. д-ра І. Огієнка, Львів 1937, стор. 125-8 і окрема відбитка), ми розглянули й порівняли більшу кількість назв, що спільні річці й оселі й ствердили, що „в першій групі назв, де назва річки й оселі ті самі... мусимо виходити від назви річки; назва оселі — це вислід передачі назви річки-оселі (звичайно, положеній над річкою). Побіч значенних вказують на це й історичні дані...“ (стор. 126).

Маючи до розгляду дві назви „Харків“ — одну назву річки, а другу назву оселі, ми з цих теоретичних міркувань визнали першу назву за первісну, другу за похідну. Коли б було навпаки, цебто коли б назва оселі перейшла на назву річки, то ми б мали згідно з законами української ономастики: „Харківець“ (потік), „Харківка“ (річка), „Харков'янка“ (річка), а тимчасом таких назв немає. На цій основі, а теж і на основі згаданого вгорі пояснення Брокгауза й Ефрона, що це — „поселение по реке, получившее название Харьков“, ми подали в статті „Українське назовництво“ в „Енциклопедії Українознавства“ (НТШ, Мюнхен—Нью Йорк, 1949, стор. 366) теж і пояснення назви „Харків“ від назви річки „Харків“.

Історична легенда („предание“) зв'язує постановлення міста Харкова з козаком Харком: „по преданию, первым поселенцем был казак Харитон или Харко, по имени которого и заведений им хутор получил название“ (Семенов). Цій легенді перечать не тільки згадані вгорі структурально-ономастичні дані про назву річки (брак назви „Харківець“, „Харківка“ чи як там), але теж історичні дані, що їх уперше в науку впровадив акад. Д. І. Багалій у своїх цінних матеріалах до історії Слобідської України. Вони беззаперечно вказують на такі вирішальні для цілої справи факти:

1) назва річки Харків старша, давніша, від міста Харкова, бо згадується в історичних документах вже в другій половині XVI ст.;

2) місто Харків засноване в половині XVII ст. над річкою Харковом й Лопанню.

Третій факт, що випливає посередньо з двох наведених, є ствердження, що той, хто виводить назву річки від назви місцевості, не знає історичних свідчень про всю цю справу.

Насамперед наведемо місце з документу „Роспись польским дорогам времени Федора Ивановича“ (отже із другої половини XVI ст. — 1558-1598 рр.), що його надрукував Д. І. Багалій у праці „Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и

отчасти Курской и Воронежской губ) в XVI-XVII столетии, собранные в разных архивах . . .", Харків, 1886 р.

„А по речке поУдومه лес большой есть же а против того городища за рекою за Донцем лес большой и бор на городе лесу много а позад того городища до речки Харькова поле чистое верст с 30 а по речкам по Харькову и по Лопину н по Удам и до большие до Муравские дороги леса все большие . . .” (стор. 4).

В цім документі ясно й недвозначно згадано дві річки — притоки р. Уди: Харків і Лопань в безпосередньому сусідстві. Коли б у тому часі існував хутір, чи город „Харків” на цьому місці, його б автор „розписі” напевно згадав, бо ж це був би важливий орієнтаційний пункт, та він же й згадує там інші місцевості, напр. „Чугуєво городище”. Виходить, що в другій половині XVI ст. була вже річка Харків, а оселі Харків ще тоді не було, навпаки, в цьому місці було „чисте поле”.

Щодо цієї останньої (оселі Харків), то документи з пол. XVII ст. згадують про неї ось що:

„Лета 7171 ноября в 6 день по государеву цареву и великаго князя Алексея Михайловича всея великия и малыя Росии самодержца указу и по грамоте из розряду за приписью дядка Офонасыя Зыкова воевода Еремей Офонасевич Сибилев при- нел у воеводы у Василья Сухотина Харьков город ставлен дубовым острогом . . . (стор. 38).

Цей документ свідчить знову про наявність Харкова — го- рода в 1656 р., тобто про трохи пізніше виникнення міста, як хоче Багалій — в 1654-55 рр.

Пізніші свідчення про місто Харків трапляються побіч згадок і про річку Харків. Так напр. під р. 1663 читаємо: — „. . . от реки Харькова” (стор. 39), а під р. 1688 знаходимо таке місце: „. . . чтоб из моровых мест в Харков и в полевые и в украинные города на люди морового поветря не ианесло” (ст. 151).

Тепер є на терені Харкова дві ті самі назви: одна назва річки, друга назва міста, подібно, як, напр., Стрий (назва річ- ки й міста одночасно), Дністрик (назва річки й оселі), Бист- риця (назва річки й оселі), Рибник, Ропя, Ростока й багато інших.

Із цих міркувань виходить ясно, що назву річки „Харків” треба визнати за первісну; ця остання передала свою назву пізнішій оселі, що її закладемо над річкою.

А далі треба ствердити, що супроти історичних свідчень всякий вивід назви міста Харкова безпосередньо від особової назви „Харко”, а не від назви річки Харків, де виразно в роз- різ із науковою правдою й клясифікується як типова псевдо- логія.

Приділивши назву міста Харкова до групи відрічкових назв, треба теж розглянути трохи ближче й назву річки.

З формального боку тут не буде ніяких труднощів. Назва „Харків” в'яжеться з особовою назвою Харко, що в своїй стар- шій формі Харько зводиться до українізованої первісно грець- кої особової назви: Харитон (пор. Грінченків „Словарь україн- ської мови”, т. II, стор. 1072). Правда, не виключена тут і інша осіова для скороченого Харко, а саме *Захарія* — *Захар* — *За- харко*. Проте на нашу думку, перший вивід, а саме — від Харитона імовірніший.

Хто ж був цей Харко, чи Харько, з назвою якого зв'язане найменування річки, а опісля перенесення її на „город”?

Історичних свідчень про нього не маємо. Є тільки здогади, сперті на народніх переказах чи легендах. Один переказ по- дає, що цим Харком був козак (пор. вище цитату з Семенова). Другий переказ, який перед першою світовою війною чула в Харкові п. Катерина Антонович, оповідає про Харка — роз- бійника, що відбирав добро в багатих, а давав його бідним. Тре- тью легенду подає М. Андрусак (пор. вище цитату з „Українсь- кого Робітника”) про „козацького сотника Харка”, що в 1654 р. начебто заснував місто. Можливо, що є ще й інші легенди.

З конфронтації з історичними матеріялами виходить ясно, що коли вперше появляється назва річки Харків, то в околицях Харкова було в тому часі „поле чистое” (XVI ст.) й щойно в пол. XVII ст. воно почало заселяватися. Отже ніякого Харка при повстанні оселі не було, місто названо за річкою. Цікаво, напр., що в перших списках мешканців Харкова не знаходимо назви чи імення „Харко”.

Супроти вищенаведених даних єдиною розв'язкою справи носія назви „Харко” може бути визнання первісної постаті з цією назвою за неосілу людину, можливо ухадника, що захо- див у ці сторони з заселених місцевостей, побував у тих сторо- нах більше разів і зв'язав назву одного з потоків із своїм імен- ням. Це мусіло бути ще перед половиною XVI століття. Не виключена можливість, що над цією річкою згинув один із ухадників на імення Харко. Не виключене врешті, що до цієї річки могли постягатися терени діяння (пасовища, ухадниць- кі лови тощо) людини з іменням Харко. Причиною зв'язок між особовим іменням і назвою річки мусів безперечно бути, одначе більш як певне є те, що він не впливав із первісного поселення цієї людини в цих околицях. Інакше ми б мали тут до діла не з первісною назвою річки, а з первісною назвою оселі.

Доки не знайшлося певних історичних свідчень про особу Харка, з яким зв'язана назва річки Харків, доти всі тверджен- ня про нього будуть мати характер більш або менш правдо- подібних здогадів. Певним залишиться тільки те, що назва міста Харків походить від річки Харків, не від імення „Харко” безпосередньо.

ХВЕДУЛ РН. 'Khvedul, Theodul', МУК.

ФЕОДУЛЪ (1627 Беринда) ФЕШАУЛА G.sg. (1484 Пом'яник), ОУК, ГН ПОМОЗН РАБОУ СВОЕМУ ПЕТРУ ФЕОДУЛОУ (XII c. К Соф графито); Р. У. Федул. -

-DERIV. Хведулович, Хведулівна.

-FN. Федуль (Богдан 52). -

-SUBST. МУК. БѢ ІЙ РАѢ, 1627 Беринда.

FROM GK. Theodoulos 'servant of God'
 COMPOUND OF THEOS 'God' AND DOULOS 'slave'
 Петровский 218, Беринда 210.
 /T. S. /

хворзиція see форзиція.

ХВОЯ, dial. сроя 'pine [-tree]; needle',
 МолУк., known to all other Sl. - Deriv.
 хвѡевий; FN. Хво́йка. - Суп. сосна;
 шпилька сосні.

PS. *xvoja 'ts', IE. **skhuja 'ts', cf.
 Lith. skuja 'ts', Latv. skuja 'ts', Ir. sce
 'hawthorn', Trautmann 268, Vasmer 24,
 233, Шевельов 199, а. о.

ХМИЛЬ, Gsg. хмѣлю 'Humulus lupulus L.:
 'hops', МУК. хмель (XVII c. АСЛ. 282), хмилъ
 Asg. (1458 ССМ 2, 508), ОУК. ХМБЛЬ (= FN.
 1412 Львів, ibid.), хмель, OES. хмель
 (first occurrence: Новгород 1199), Р.
 Ru., Ru., Ву., Ма. хмель, OCS. хмѣль,
 SC. htměl, Slp. htměl, htměl, Cz. chmel,
 Slk. chmel', Po. chmiel, LoSo. chmél, Up-
 So. khmjel. - Deriv. хмѣлик, хмѣл-
 на, хмѣлѣвий / хмилѣвий, хмельовый,
 [під-, по-]хмеліти[ся], підхмелений,
 похмілля; FN. Хмель / Хміль, Хмель-
 нийцький, Хмельничух, Хмельовський,
 Хмельовець, Хмилевський, Хмилін-
 ський, Хмілик, Хміля, Хміляр (Богдан
 115); G.N. (худогонуть:) Хмелѣва, Хме-
 лінка, Хмелістий, Хмелівець, Хмелізь-
 ка, Хмелюватий, Хмельніцька, Хме-
 лова, Хмельовий, Хмілона, Хмільник,
 Хмільникова, Хмільнічка, Хмілчик,
 (СГУ. 590); G.N. (торопуть:) Хме-
 лове, Хмільник; Хмельніцька об-
 ласть; Хмельніцький (до 1954: Про-
 скурів). - Суп. рід багато- або од-
 норічних аводомних витких рослин
 родіни шовковичних; - висушені
 шишки цієї рослини, що викори-
 стовуються в пивоварній проми-
 слівості, (Зв:) УРЕ. 15, 515; МУК.
 хмель lupus salsitatus (= salsi-
 sta-) (XVII c. АСЛ. 282).

PS. *xъmeljъ 'tɔ', generally regarded as a borrowing from OSw. humbli, OIc. humli, humall, etc., cf. Uhlenbeck Archiv 15, 485, Kluge 152, a.o.; according to Berneker 1, 411, Räsänen 299, Machek² 201, a.o., the Sl. word comes from Tk. (chuvash xămla || xâmla < old *xumlay 'hops'; recently Трубачев in his ED. 8, 144-145, advanced Iranian etymology of Sl. *xъmeljъ referring it to Ossetian хумællæγ < It. *xumla/lag < **haum- 'sacred, inciting (stimulating) drink, sap, extracted from hops (?) which corresponds "wonderfully" (чудесным образом) to OES. (Novgorodian) notion of хмель as 'опьянение, хмель', and furthermore 'хмельной напиток' (op. cit. 142); though not 100% convincing, Трубачев's concept deserves attention of the scholarly world and further study.

ХОЛМ 'hill', МУК., ОУК. OES. холмъ, хълмъ / хлѣмъ and (with secondary pleophony:) хѣлѣмъ, cf. Ru. dial. хólóm vs. literary холм, OCS. хлѣтѣ, Бу. хѣлм, SC. /h/ûm, Sln. hòlm, Cz. chlum, Slk. chlm, Po. GN. Chetm/no/, LoSo. chótм, UpSo. kholm. - Deriv. хólмик, dial. хóm/ик; GN. Холм, Хólмщина, Холмогори; FN. (псевдоним:) Хólмський. - Syn. піввищене місце, горб; гора.

According to РССтоцький 5, 45:

PS. *xъlmъ "hill, hillock"; in modern Slavic also used in topographical names: Pol. Chetmno, Ukr. Cholm, and as a designation for the "boundary-hill-marks between properties"; from P G. *xulma -, xolma - "an elevation above the ground or the surface of the water"; cf. cognates: G. Holm "river, sea-island" (Bornholm), related to E. hill "(originally:) natural elevation of the earth's surface rising more or less steeply above the level of its surrounding."

It must therefore be supposed that the invaders located their farms "on the hill," and the hill-farm became later a fortified place, a stronghold which allowed the invaders to have a clear view over the neighboring countryside. The later G. Burg "castle" is the end of this development. Into their farms the guests also brought a special breed of dogs. It is supposed that:

P S. *chъrtъ "greyhound"; which we find in all Slavic languages, is from P G. *xrupjan - "big dog," cf. cognate Anglo-Saxon: (h)rop, hryppa "the male dog" originally "growler."

1090

ХОРТ see холм.

хоругва, хоруггов see корогва.

хорунжий see корогва.

ХОТЬ 1. 'wife; concubine', OUK.OES.Ru. ts, Po. cho c. -Deriv. Хотимир, Хотин. -Syn. жінка.

The word derives from *xotěti 'to desire'.

ХОТЬ 2. dial. for хоч 'although'.

ХРИСТОС РМ. 'Khrystos, Christ', MUK.

ХС, I627 Беринда, OUK. ТС ХС НИ КА (но. в соф графіт); RU. Христос. -

-Deriv. христосуватися, -ання.

-FM. Христів, Христіан, Христов, Христонко, Христич, Христик, Христина, Христинець, Христич, Християн (Богдан II8). -

-SUBST. MUK. Месіа, помазанець, I627 Беринда.

FROM GK. xristos 'anointed', THE ULTIMATE SOURCE BEING A CALQUE FR. НЬ. māshāh, Kleiu I, 283, Беринда 241.
/T.S./

ХРИЩЕННЯ, ХРИСТИТИ/СЯ/: хрест 'cross'.

ХТО < кто < PS. kǝto 'who'.

ХУЙ 'penis, prick, cock', Mod Uk., as an "indecent word" banned from dictionaries, including Sov. edition of Vasmer²⁴, 283, though known to all Sl. - Deriv. хуйó[чо]к, хуйóвнина, хуй'сько, -'ще, хуйóвий, хуй'ня, хуєрик, хуякати. - Syn. чоловічий статевий орган; (Діал. :) п'уц[ь]ка, патік, кіл[ок]; пєніс, Кузеля 233.

PS. *хуйь 'ts' related to хво́я, q.v.

ХУРДИ́ГА, хурди́гарня, Hd. also фурди́га, фурди́гарня (Рудницький 3, I25) 'jail, prison, dungeon, gaol', Mod Uk., Po. dial. furdyga (Brückner 257). - Subst. тюрма, в'язниця.

According to Brückner, l.c., the word comes from Po. kordegarda (in the XVII c.: kortygarda) the ultimate source being It. corte di guarda, Fr. corps de garde 'guard'; in this connection Uk. хурди́га/фурди́га are to be considered deriv. of orig. хурди́гарня/фурди́гарня.

ХУСТ GN. 'Khust, Hust (in Carpatho-Ukraine)'
BRu., Ru. ts, Po. Chust, Slk. Chust, Hust, Cz.
Chust. - Deriv. Густé, Густéць; хустсь-
кий, хустчанин, -анка, - Syn. місто -
столиця Карпатської України в рр. 1938-
1939.

Historical data and the origin of this
name was exhaustively discussed by Михайло
Возняк, Львів, in 1938, viz.

Переказ говорить, що на дер-
жавній землі жив якийсь Хуст і від
нього пішла й назва міста (**Корни-**
ло Заклинський. Народні оповідан-
ня про данину, с. 41). Однак нау-
ка не може поважно трактувати
такого легендарного пояснення
назви міста.

Місто відоме під назвами: Хуст,
Фуст і Густ. Друкуючи в першо-
му томі свого збірника «Народныя
пѣсни Галицкой и Угорской Руси»
(Москва, 1878, с. 151) пісню з по-
чатком:

Писала країна до Чісаря листя:
На всім Хусті, легіні, до вуйни
берітця!

Зазначив Я. Головацький її похо-
дження такими словами: «Изъ Ху-
ста или Фуста городка Мармарош-
ской столицы». Однак над запи-
сом коляди «Новая радость» над-
писав Головацький уже тільки «Изъ
города Хуста Мармарошской сто-
лицы» (т. II, с. 97), як ця назва
приходить також у записі пісні:

Писала Україна

З Хусту до Будина (с. 549).

Якщо є мова про Головацького,
треба сказати, що він багато при-
чинився до поширення назви Хуст,

уживаючи її в своїх численних
статтях про географію, етнографію
і мову Карпатської України.
Назва Хуст видніє і на доданий
до збірника пісень мапі Якова Го-
ловацького з заголовком «Этно-
графическая карта русскаго наро-
донаселенія въ Галичинѣ, Сѣверо-
восточной Угрии и Буковинѣ». За
прикладом Головацького йшли де-
коли інші вчені, як Соболевський,
і вживали назви Хуст. Зворот у
Головацького наступив недовго
перед його смертю. Виданий у
Вильні 1884. р. його «Географиче-
ській словарь западнославянскихъ
и югославянскихъ земель и при-
лежащихъ странъ» приніс звістку
також про «Густъ, Густое, или
Хустъ», подаючи, що він мав тоді
5.427 мешканців, а з них 2.742 душ
нашої народности (с. 95). Але на
доданий до згаданого словника ма-
пі п. з. «Карта западнославянскихъ
и югославянскихъ земель и приле-
жащихъ странъ», укладу Якова Го-
ловацького, має місто назву Густ:

Безперечно, на Головацького
могла мати вплив традиція назви
Густ в географічних картах. Напр.,
протягом XVIII стол. має місто та-
ку назву в французьких картах
Польщі з 1734 й 1781 рр. і в ро-
сійській карті Польщі й Молдавії
з 1769 р. Шафарикова мапа сло-
вянських земель із 1842 р., замітна
тим, що подає українські назви
в несфальшованій вимові, має наз-
ву Густ. Таку саму назву подає й
„этнографическая карта Венгрии”
Воляна, додана до його брошури
«Мадьяры и национальная борьба

въ Венгрии» з 1878 р. й також до збірки пісень Карпатської України з 1885 р. З пізніших мап згадаю «Этнографическую карту славянскаго міра» Любора Нідерле з його «Обозрѣнія современнаго славянства» з 1909 р. й зокрема «Етнографічну карту Угорської Русі» Степана Томашівського з 1910 р. — з навою Густ на обох, при чому Томашівський подав у виказі місцевостей Карпатської України: Густ, Густе, Густое.

Так пояснив назву міста Яків Головацький у своєму географічному словнику, так пояснив її й мадярський дослідник у недатованій і виданій в Сиготі праці. В першому томі «Нарисів з соціально-господарської історії» теперішньої Карпатської України (Ужгород, 1936, с. 31) подав Олександр Мицюк до назви Хуст таку примітку: «На погляд Юз. Попа назва «Хуст» не німецька, а словянська — «Густе»; його околиці вкривали такі густі ліси, що і вдень панувала темрява, так що тяжко було з лісу вибратися».

В повоєнних часах розпаношилась назва Хуст, хоч низка чеських (напр., Ян Гусек), російських (напр., А. Петров, вельми заслужений дослідник Карпатської України) й наших учених уживає назви Густ, як її уживав Рітгін у «Славянскомъ мірѣ» (Варшава, 1885), Роман Заклинський в «Географіі Русі» з 1887 р. (с. 72) та інші. Збірку пісень Мармарощини видав Михайло Врагель, а в ній знаходимо записи Михайла Бря-

щайка в Нанкові, густянського повіту, й учителя Йосифа Сивча в Густі. Назви Густ уживає й автор короткої географії Карпатської України Михайло Григаший.

На картах австро-угорського генерального штабу місто має назву: Huszt (мадярське sz читається, як наше с), а потік на схід від міста: Husztica. На докладнішій карті цього самого штабу маємо назви: Huszt для міста, Husztica для потоку, Husztec Polyana для місцевости, з якої він випливає, а Huszlicaberg для гори, на якій стоїть густянський замок. В Празі 1929 р. видав А. Петров «Карпаторусскія межевыя названія изъ пол. XIX и изъ нач. XX в.» зо списком географічних назв Карпатської України на підставі записів і анкет різних людей. От тут потік у Густі названий Хустец, в Ізі Хустиць, у Нанкові Хустиц, у Селашці Хустець. В Копашні частина села, луг-пасовище й потік має назву Хустець, а в записі латинкою Husztec. Що г і х змішуються,

бачимо з назви частини села Крайниково: Гвостик і Хвостик, або Новоселиці: Глиниці побіч Хлинище. До того маємо назву гори Густий у Задній, пасовища Густини у Ворочові й Huszi в Шашварі. Коли ж додати, що в Карпатській Україні приходить Гущова-те, як назва гори, ліса й яру, й Гущава, як назва ліса, легко зробити висновок, що столиця Карпатської України виводить свою назву від ння «густ», що г змішалося з х, а х з ф (напр., «фустя

прати» в пісні з Карпатської України).

Назви гір і рік без сумніву давніші від назв місцевостей, що не раз беруть свої назви від назов гір, рік, тощо. Існування гори «Густий» і прикметникові назви місцевостей в чоловічому роді не дуже дораджують давати назву в середньому роді «Густе» (Густое), тим більше, що наголошеному важко відпасти безслідно. Здрібнілі назви: Густиця чи Густець допускають існування назви Густ а-нальогічно до таких прикметників, як біл (топори звенят, біл камень тешут), жив, мил, тощо. В польському словнику Лінде приходить «густ» у значінні «багатий». Може колись Густ мав додаток (ліс, бір, замок), що в часом відпав. Це вже здогад, безсумнівне те, що Хуст має назву від прикметника «густий».

М. Возняк

(JBR. Arch.133)

In full agreement with Voznyak's view the name ХУСТ is to be considered older ГУСТ from PS. * gęstz 'dense', see ГУСТІЙ; later change into ХУСТ occurred either under Hg. influence (Huszt), or the adideation to ХУСТА, ХУСТІНА 'handkerchief' taken from rhyme in popular folksong

... до Ху́сту,
... вишива́ную ху́сту.

Ц

Ц, ц — the twenty seventh letter of the Uk. alphabet, MUk. and OUk. name ци from OCS *ci* '?', numerical value — 900, Ориґенко Азб. 99 ff, Истрин 50 ff.

ЦАП 'goat, ram, buck', since the XVI c. (Shevelov 621), Po. cap, Cz.,Slk.,Sln. cap. — Deriv. цапеня́ /тко/, ца́пик, цапо́к, цапи́на, цапи́ний, цапко́м, цапува́ти, -а́ння, цапи́ха, see also : каца́п; FN. Цап, Цапа́р, Цапе́р, Цапко́, Ца́пик, Цапи́цький, Цап'ю́к, Цап'я́к, Цапун (Богдан 30). —Syn. козе́л.

From Rm. țap 'ts', the ultimate source being obscure, Cioranescu 823.

ЦАР 'tsar, czar, emperor, monarch', MUk., OUk. царь, царъ, царь (XV — XIV c. ССМ.2, 523), Ru. царь (Ivan the Terrible since 1547, Vasmer²⁴, 290), OES. and OUk. цѣсарь, Po., Cz., Slk. car. — Deriv. царенко́, цареня́, царизм, ца́рик, царинник, царист/ський/, цари́ця, цари́цин, цари́вна, ца́рство (арх.: ца́рствіє), ца́рствувати, ца́рський, ца́рьок; FN. Цар, Цару́к, Царинник, Царю́к (Богдан 30). —Syn. волода́р.

From orig. cbsaró, going back to *césaró (= Uk. цѣсар), the ultimate source being Lat. PN. Caesar, cf. Berneker 1, 126-127, Kluge 161, Vasmer²⁴, 290-291, a.o.

ЦЕБЕР 'large bucket, wooden wash-tub or basin',
 M Uk. цеберъ XVII с. ЛСЛ. 285), Ouk. Цебровскій
 (1424 ССМ. 524); in his Probeseiten of EDUL. (cf.
 Volume 1, VIII) the present author gave the follow-
 ing entry re. this word:

cēber <-brá) m 'Zuber, Eimer', aukr. auch
 чебръ, чебро, seit 13. Jh. belegt, Selud'ko NE
 52; wr. ceber; r. (ma.) чеберъ, чебаръ; p.
 ceber 'ds.'

Hierher: cēbryk, cēbryčok, Dem., cēberka,
 cēbryč'a 'eiserner Eimer', cēbryty vódu 'das
 Wasser [in e-m Zuber] tragen'. - Cēbryna
 vgl. c'ámbryna.

Das Wort wurde falsch als e-e Nebenform
 des allsl. *čьberъ 'labrum, Kufe' betrachtet,
 MEW 37 (*čьbrъ), BEW 165 (*čьbrъ), wobei
 durch die Annahme e-r „Masurierung“ im
 p. ceber das c statt č erklärt werden sollte,
 Brückner KZ 45, 25ff., ZslPh 9, 331, BSE 56,
 Kiparsky 24. Nachdem aber *čьbrъ als
 echtsl. im Zusammenhang mit *čьbanъ (s.
 žban) gesetzt wurde, Obnorskij Izv. 19, 4,
 101—102, Kiparsky 24, ist ceber als e-e Ent-
 lehnung aus mhd. zuber, zober 'Gefäß' anzu-
 sehen (vgl. auch RStoc'kyj GdE 174) und
 die beiden Wörter sind trotz semasiologischer
 Übereinstimmung formell voneinander zu
 trennen.

Im Ukr. war die p. Vermittlung möglich,
 vgl. Selud'ko NE 52, BSE 56.

Though published in 1944 (and later in re-
 print in 1962.) it remained unknown to Sławski
 1, 55 and to later compilers of ED.

ЦЕЯ, ця, це = /o/ + сей, /o/ + ся, /o/ + се.

ЦЕРКВА, arch. церков 'church', M Uk., Ouk.

церковь, цръковьдръковъ (XVII - XI с.), OES.

църкы, цръкы, церкы, церькви (Срезневский
 3, I 444), OCS. crьky, known to all other Sl. - Deriv.

церкóвка, -вця, церкóвний, -ник, -ниця. - Syn.

Бóжий дiм, храм.

PS.*cbrky, Gsg. cbrkьve 'ts' being of Goth.-Gk.
 provenance: *kiriko < kyriaká, cf. Berneker 1, 132, Kluge
 175, Vasmer²⁴, 300, a.o.; see also p. 293 of this ED.

Ч

Ч, ч — the twenty eighth letter of the Uk. alphabet,
 M Uk. and Ouk. name червь (чървь) from OCS. чръвь
 'worm', numerical values: Glagolitic — 1000, Cyrillic —
 90, Orienko Azb. 99 ff., Истрин 50 ff.

чáдо arch. 'child'; in his Probeseiten of
 this ED. the present writer published the following
 entry re. this word:

čádo n 'Kind', aukr. чáдо || чáдо seit 11. Jh.,
 Sr 3, 1467ff., r. чáдо 'ds.', wr. čádó 'schlimmes
 Kind'; aksl. čědo 'рѣхнов, infans'; ap. czędo
 'Kind'; ač. čad, čád 'Knabe, Jüngling'; s. kr.
 čědo; bg. čědo 'Kind'.

Hierher: čáderko, ma. čádejko Dem.,
 [na]ščádok 'Nachkomme', náščad, náščáda,
 náščadok 'Anfang, Ursprung, Abstammung,
 Überrest, das Erübrigte', naščadyty chlóc'a
 žinc'i 'e-n Knaben dem Weibe erzeugen', ~s'a
 's-n Anfang nehmen, aufkommen, zur Welt
 kommen wollen', na s'vit ~s'a 'aufkeimen',

naščádnuyj 'von der Nachkommenschaft, erb-
 lich', doščád[k]u, doščátu, do-náčádu, do-
 náščady, ma. znaščádóm 'gänzlich' (eigent-
 lich: 'bis auf die Nachkommenschaft, bis auf
 die Kinder'), z-náčáda s'vita 'von Uranfang
 der Welt', auch: doščěntu || uščěnt || doščětu
 (aus dem P. entlehnt).

Ukr. čádo aus dem Ursl. (*čědo) ererbt,
 nicht, wie im BEW 154 u. a., aus dem Aksl.
 entlehnt. Die sl. Formen wurden früher fast
 allgemein für ein ursl. Lehnwort aus germ.
 *kinda- (> as. kind) || kinþa- (> ahd. kind) ge-
 halten. Die Berneker'sche Etymologie a. a. O.:
 sl. *čě-do zu *čě-ti (za-čěti 'empfangen, concipere')
 wie sl. sta-do zu sta-ti wird in der letzten
 Zeit vorgezogen und das Wort für echtsl.
 gehalten, vgl. Kiparsky 22—23, wie auch:
 Obnorskij Izv 19, 4, 99ff., Brückner KZ 45,
 52—55, BSE 542, Vondrák SlGr. I, 144.

cf. Vol. 1, p. VIII.

ЧЕРВ 'worm', МУк. червѣ, ОУк. ОЕС.
 чьрвь, Ру. червь, ОС. ѣтъвь, Ро. czerw, etc.
 - Дегіс. черв'як; чѣрвень, черв'ячий; here
 also червоний, dial. червеный, черво-
 нити, -ніти; GN. Червона Русь 'Rossia
 Rossa', Червѣнські городи (: Червечъ).
 - Сун. тусінь; хробак.

PS. *čьrъ 'ts', IE. **k₁ṛu-:
 **k₁ṛm- 'worm', cf. Lith. skirvina
 'runs like an ant': kirvis 'worm',
 Skt. kṛmī- 'worm', Alb. krim 'ts',
 OIr. cruim 'ts', a.o.; Berneker 1, 173,
 Vasmer² 4, 335-336, Trautmann 134,
 Pokorny 649, a.o.

ЧѢРВЕНЬ : черв.

ЧЕТВѢР < *четверг : четвёртый.

ЧЕТВѢРТЫЙ see чотіри.

ЧМІЛЬ see джміль.

ЧМОК! interj. denoting a sudden
 kiss, ModUk.; Ru. ts, Ро. сток! -
 Дегіс. чмокати, -ання, чмокнути. - Сун.
 цмок! РССтоцький 3, 187.

An imitative off. interj.

ЧОЛОВІК 'man; husband', МУк. чоловікъ
 (1509 Бурячок 105), за другого чоловіка (= мужа,
 1716 Бурячок, l.c.), ОУк., ОЕС. человекъ | чло-
 вѣкъ (ibid.), known to all other Sl. - Дегіс.
 чоловічок, чоловіченько, чоловічисько, -ице,
 чолові'яга, чоловічий, Чоловіколюбцеъ (= Хри-
 сто́с), - Сун. людінѣ; людінѣ чоловічої стѣті,
 муж; дружінѣ, (dial. :) хлоп, старій, мужик.

There is no ultimate etymology of this
 word; according to Berneker 1, 140-141,
 PS. *čelověkъ is a compound: *čelo-
 'clan' and -věkъ 'descendant'; Фортуна-
 тов in his Лекции... 197-198 assumes two
 protoforms: *čolvīekъ | čolvīekъ, connecting
 *čöl- with the root of the word чѣлядь,
 cf. Бурячок 105, Vasmer² 4, 328, a.o.

ЧОРНИЙ 'black', МУк., ОУк. чор/ъ/ный,
 чорны, черный, чрѣни (XV - XIV c. ССМ. 2,
 547-548), ОЕС. чьрный, ч[ь]ръный, черный,
 known to all other Sl. - Дегіс. чорня-
 вий, чорненький, чорновик, чорнушка,
 | почорніти, почорніти, чорно-брóвий,
 -зем, -óкий, -рób, -сóтенець, -шкі-

-рий; FN. Чорний, Чорній, GN. Чорногора, Чорна, Чорне море, чорно-морка, морець, - морський. - Syn. дуже темний.

PS. *čьъиѣ/jь/ 'ts', IE. root **ker/s/-: **krs- 'black', Pokorny 583, Vasmer²⁴, 346.

ЧОТИРИ 'four', MUK., OUK. чотыри, чотыре, чотыры, четыре, чотыри, чотыри, чотыри, чотыри, чотыри, чотыри (XV - XIV c. ССМ. 2, 549), OUK., OES. чотыри, чотыре, чотыри, Ru. чотыре, OCS. četyre, known to all other Sl.- Deriv. чотирнадцять, чотиреста, четвёртый, четвёр(Gsgчетверга) йтд. - Syn. назва числа й цифри "4".

PS. *četyre 'ts', IE. root **kčetjer-'ts', Pokorny 643.

ЧУЖИЙ 'foreign, alien', MJK. чуждь (XVII c. ЛСЛ. 290), чюжиі, чюжое /чужего Gsg., , оу чюжемъ, чоужыхъ Grl. (XV c. ССМ. 2, 55), OUK., OES. чюждь /чужьй, known to all other Sl.- Deriv. чужина, чужинець, -нка, чуженця, відчужити/ся/, відчужувати/ся/, чужість; чужолобний, -лобити, -мобний, -правний, -національний; "чужослово" /П. Штепа 1977, пор. Снс. 19, 11-13/. - Syn. який належить комусь, не рідний, не власний; іноземний; сторонній.

PS. *tjudjb/jb/'ts' of G. (Gothic) origin, cf.

It is probable that O B. štuzdb, stuždb, tuždb, tužь "strange, foreign" (this meaning is kept in all modern Slavic languages) is a Slavic formation from P G. *þeudja - "belonging to the Germanic people, Germanic." Cf. cognates: Anglo-Saxon þeod "people," E. Dutch, G. deutsch. For the Slavs "Germanic" and "foreign" were identical, therefore the second meaning has displaced the first. By a contamination with P G. *þeudā - z "to be of Germanic extraction, belonging to the Germanic race" one tries to explain:

O.C.S. študъ, čudъ "giant" or in the current derivations in Slavic languages "giant - monster - wonder." So the term which persons belonging to the Germanic race gave to themselves acquired on Slavic ground the meaning "giant-monster." Perhaps we have here an indication as to the impression which the Germanic invaders made by their physical appearance. They may have been taller than the average Slav; РССтоцький 5, 47.

III

Ш, ш — the twenty ninth letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name ша from OCS ša '?', numerical value (Glagolitic) — 800, Orienko Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.

шаблі AmUk., AustrUk. 'chablis, light, white Burgundy wine', first recorded in 1949 (JBR. Winnipeg). - Subst. біле бурґундське вино.

From E. chablis 'ts', the ultimate source being town of Chablis (Departement of Yonne in France), Klein 1, 264; cf. also

The WHITE BURGUNDIES are found in the Yonne, Côte d'Or and Saône et Loire Départements of the Burgundy Vineyards, the first producing the Chablis, the second the Meursault and Montrachet, and the third the Pouilly. Montrachet perhaps heads the list, possessing body, distinction, and flavour. Chablis is more universally known, these wines being the driest type of White Burgundy, crisp with a subtle bouquet. They are a celebrated companion to Oysters and Shellfish, and equally memorable with Chicken, Turkey or Veal. Many people think that Chablis is the name for all White Burgundies, but though Chablis is a White Burgundy, not all White Burgundies are Chablis. (JBR. Arch. 133)

ШАБЛЯ 'saber, sword', MUK. шабля (XVII c. ЛСЛ. 291), подъ... шаблями (1496 ССМ. 2, 552), Po. szabla. - Deriv. шабеляка, шабляка - Syn. меч.

From Po. szabla 'ts', the ultimate source being MHG. Sabel 'ts', Kluge 293, Brückner 538, a.o.

шакер BrazUk. 'section of land', first occurrence: 1926 (Карманський 37). - Subst. наділ землі, частка.

From Port. chac/a/ra 'dwelling on the outskirts of a town'.

шарутіньо BrazUk. 'holubci, cabbage rolls', first recorded in 1981 (Хлібаров 81/1981).
Subst. голубці, cf.:

Голубці /"шарутіньо" з начинкою з Каші, цебто сарацінської пшениці/(ibid.)

From Port. charutinho (dimin. : charuto 'cigar' - here because of the similarity of form).

швагер, швагро Wd.; шовгор SoCr. 'brother-in-law', ModUk., Po. szwagier. Deriv. швагерка, швагрова, швагерський, швагерство. - Syn. шуриш, шурак; брат жінки, жінчин брат, Бурячок IIЗ.

From Po. szwagier 'ts', the ultimate source being ModHG. Schwager 'ts', cf. Brückner 559, Kluge 325, Бурячок IIЗ; SoCr. шовгор comes directly from Hg. sógor, Дуже I74.

ШЕРПИ 'sherry', ModUk. - Subst. під аперитивного вина; херес, Подвезько 557,

From E. sherry 'ts' - wine of Jerez, Klein 2,1435; cf. also (JBR. Arch. 133):

'SHERRY' is a corruption of 'Xeres', which the Spaniards pronounce 'Hereth', and of all wines, it is the maid of all work. It can be found in an almost unlimited variety of form and flavour, to suit a diversity of palates and occasions, although it is usually limited to the beginning of a meal. Sherry is a fortified, blended wine, and does not normally owe its excellence or otherwise to a single vintage year, but to a judicious composition. Its individuality depends on the skill and taste of those who prepare it, and the preparation is a long and expensive process. The name of Sherry was once restricted to the products of the vineyards of Jerez de la Frontera in the Province of Cadiz, but has now extended so as to cover the vineyards of Spain.

шмарон BrazUk 'mate(tea)', first recorded in 1926 (Карманський 7). - Subst. гіркий бразилійський чай, Карманський, I.c.

From Port. chimarrão 'mate, tea (without sugar)'.

ШІСТЬ, Sp1. шесті/шістьох 'six', MUK., OUK. шесть, шестъ, шистъ (ССМ. 2, 557-559), ОБХ. шесть, known to all other Sl. - Deriv. шістка, шістнадцять, шістдесят, шістсот, шостий, шестеро; шести-денний, -місячний, -річний, -десятник, ітп.; FN. Шеста́к, Шестопольчук, Шестополько, Шестовський, Шеста́чка (Богдан 264). - Syn. назва числа й цифри "6".

PS. *šestb 'ts, IE. word **ksek/**s/ṽ/eks for "6", cf. Vasmer²⁴, 433-434.

ШУРХ! interj. interchangeable in ModUk. with
ШУХ! interj. to express sudden motion, e-
 vasive movement, etc. - Deriv. **шухну́ти**, **шухати**,
-ання; FN. **Шух**, **Шухевич**. - Syn. **шуг!**

An o/p. formation like **шурх!**; - re. FN.
Шух the following might be quoted from АМЕ-
 рика, ч. 84 /1975:

з покоління на покоління
 переходило передання в роді Шу-
 хевичів, що їхні предки походили
 із Запорізької Січі: говорив про
 це прапрадів генерала, о. Микола
 Шухевич, парох села Раківця,
 пов. Городенка (Галичина), зга-
 дував про це прадід генерала, о.
 Йосиф Шухевич, парох села
 Тишківці, повіт Городенка, роз-
 казував про це тідо генерала —
 проф. Володимир Шухевич. Я чув
 про це родинне передання від о.
 Зенона Шухевича, сина о. Йоси-
 фа, який був парохом мого рід-
 ного села Тишківці впродовж 67
 років. Він розказував, що рід Шу-
 хевичів походив із козацького
 роду „Шухів“ і козак „Шух“
 шойно на Галицькій землі став
 „Шухевичем“ (Шухом звали Ро-
 мана в Пласті). Згадував теж ча-
 сто про цю козацьку традицію
 „Шухів“ і отаман УСС та відомий
 адвокат у Львові, д-р Степан Шу-
 хевич...

Михайло Петруняк
 Чікаго, Іл.

(JBR. Arch. 133)

Щ

Щ, щ — the thirtieth letter of the Uk. alphabet, MUK.
 and OUK. name **ща** from OCS *šta* '?', no numerical value,
 Огієнко Азб. 99, Истрин 50 ff.

ЩАСТЯ 'luck, happiness, fortune', MUK. **щастіє**
 (XVII c. ЛСЛ. 294), **щастє**, о **щастю** (XVI c.
 КА. I47), OUK., OES. **съчастіє**; Ru. **счастье**,
 Cz. **šťěstí**, Slk. **šťastie**, Po. **szczęście**. - Deriv.
щастячко, **щасливий**, **щасний**, -но, /по/ **щасті-**
ти/ся/; FN. **Щасливий**, **Щашук** (Богдан 262). -
 Syn. **стан вдоволення й радості; удача, до-**
сягнення, успіх; доля, талант, (ва:) Слум. II,
573-574.

PS. *sб-čestije 'ts', being a deriv. of *čestb
 'part' (Uk. **часть**).

ЩЕ, also **іще, йще** 'yet, still, more, again',
 MUK., OUK. **еще, ещи**, **ещо, еште, ищи, ѣщи, ѣще**
 (XV-XIV c. ССМ. I, 351), OES. **още**, BRu. **аше**, Ru.
ещё, Bu. **аше**, OCS. **ješte**, Po. **jeszcze**, etc. - Syn.
додатково, знов/у/, до того ж; до цих
пір, до цього часу, більше, більшою мі-
рою (ніж).

Of uncertain etymology; according to Grappin
 RES. 25-26, from PS. *jesttje 'this is'; re. other
 explanations see Berneker 1,454, Zubatý KZ. 31,12,
 Vasmer² 2,30-31.

ЩО, dial. што, /ш/шо, чо, цо, со, сьо 'what; that', MUK., OUK. що, ш/ь/то, што, что, цо (XV-XIV c. CSM.2, 257, 562-565), OUK., OES. чьто, Ru. что, Bu. що, OCS. čbto, SC. štò, Po. co, UpSo. što, etc. - Deriv. що-небудь, щось, щойно, щоб/и/, ледащо, ледащий/ледачий, ніщо, Wd. нич, ніц; щогодини, щоденний, -ик, щомісячний, -ик, щодуху, щойно, щонайменше, щосили, щотижневий, -ик, щохвиля, щохвилино, йтп. - Syn. займенник на визначення запиту про предмет, явище, дію йтп.; (прислівниково:) чому? з якої причини? навіщо? скільки? яку суму?; приєднує підрядні речення, (за:) Слум. II, 593-599.

PS.*čbto, IE.**kčī-to/d/ 'ts', Pokorny 647, Vasmer²⁴, 374, a.o.; its development into ModUk. **що** presents one of the most complicated and, at the same time, controversial problems of ES. etymology; a critical survey of all theories in this respect was presented by M.M. ОНИШКЕВИЧ in Досл./i/Мат. VI, 37-47 (with a map and, naturally, omission of some "bourgeois" scholars, e.g. СССтоцький ЗОІ, viz.: "Aksl.чѣто, im Altruthen. bald zu што erleichtert, seit dem 12. Jahrhundert **що** geschrieben und offenbar **шчо** ausgesprochen; das ч vor dem o der anderer Kasus mag dazu verleitet haben.."); ОНИШКЕВИЧ'S review was condensed in E. By Shevelov in his Historical Phonology... pp.486-487 with a clear support of a "morphological" explanation of **що** offered by В.Сімович in Ювілейний збірник на пошану М.С.Грушевського... УАН, Київ 1928, 642-647, viz.: z čoho > *č̣oho > Wd.*ščo-ho > ščo; yet, more persuasive is ОНИШКЕВИЧ'S explanation seeing in **що** "the result of a contamination of the forms **шо** and **чо**" (op.cit. 43); as far as the origin of the hitherto un-

noticed form **цо** is concerned (first occurrence: 1421, cf. CSM.2, 257; cf. also: Рудницький 7, 38), it comes from Po. co (< čbso, cf. Sławski 1, 107); finally, the **со** (so)-form, mentioned by I. Панькевич in his Нарис історії закарпатських говорів, Прага 1958, p.122, should be explained; according to this author it comes from the hyper-palatalized **śo** (**шьо**); cf. in this connection FN.Сьобкало ('a person pronouncing **шьо** like **со**', JBR., Стрий).

ЩОБ, щобудь, щойно: що.

ЩОКА́ 'cheek; jaw', ModUk., BRu. пащека, Ru. щека́, Po. szczeka/szczęka. - Deriv. щокáстий, пащéка, пащекувати: here also рѣщекъ - legendary brother of Кий, see Київ. - Syn. частина обличчя від вилиці до нижньої щелепи; бокова, переважно плоска, поверхня якогось предмету, якоїсь деталі, частини пристрою, механізму, (за:) Слум. II, 604.

Of uncertain etymology; some linguists refer it to Ic.skegg 'beard', the others to щóгла 'mast', cf. Vasmer²⁴, 499.

ЩУР 'rat', MUK. щуръ (XVII c. ЛСЛ. 294), Po. szczur. - Deriv. щурóк, щурити/ся/, щуреня, щурка, щуролóв; FN Щур, Щуренко, Щурко́, Щурóвський (Богдан 262). - Syn. пацюк; стриж, Слум. II, 611.

According to Štrekelj Archiv 28, 515: related to Gk.skiouros 'squirrel'; against this etymology: Трубачев in Vasmer²⁴, 511 (without offering a new one).

Ю

Ю, ю — the thirty first letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name ю from OCS *ju* '?', no numerical value, Огієнко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the [pre]historic change of *jр* > *ju* belongs to grammar, Рудницький 7, 76-77.

ЮЛІЙ 1. PN. 'Julius'; ЮЛІЯ/НА/ PN. 'Julia', see the following entry.

ЮЛІЙ 2. = ЮЛЬ, also іюлій, іюль arch. 'July', MUK. OUK., OES. июлии, июль, Ru. июль, OCS. ijulii. - Subst. липень, Кузеля 139.

From OCS. ijulii 'ts', the ultimate source being Gk. *ioulios* < Lat. *Iulius* (mensis) '(month of) Julius (Caesar)', Шанский 2 : 7, 141, Klein 1, 835 ; cf. also Джулай.

ЮНИЙ 'young', MUK. юный (XVII с. ЛСЛ. 295), OUK., OES. юнъ, юный / унъ, уный, Ru. юный, OCS. junb., Ву. юн with deriv. in other Sl., cf. SC. јунац, Sln. јунота, Cz. јиноч, Slk. јунац, etc. - Deriv. юність, -но, юнак, -ацтво, -ацький, юнь, SovUk юнкор. - Syn. молодий.

PS. *junb/jb/'ts', IE. root ***ieu-* 'young' with BS. **juono-*'ts', cf. Lith. *jaunas*, Latv. *jauns* 'young'; Pokorny 510, Vasmer²⁴, 531, Trautmann 106-107, Berneker 1, 459, a.o.

1110

1111
ЮНІЙ, юнь, also іюній, іюнь arch. 'June', MUK., OUK., OES. июнии, июн/ь/, Ru. июнь, OCS. ijunii, ijunb. - Subst. червень, Кузеля 139.

From OCS. ijunii, ijunb 'ts', the ultimate source being Gk. *iounios* < Lat. *Iunius* '(month dedicated to the goddess) Juno', Шанский 2:7, I4I, Klein 1, 836 ; cf. джун.

ЮНІТ Austruk. 'flat, unit', first occurrence: XX с. - Subst. see флат/флет.

From E. unit 'ts'.

ЮРІЙ PN. 'Jurij, George', MUK., OUK., OES. Юрь, Юрей, Юрій, Гюрги, Юрьи, Юри (XV-XIV с. ССМ. 2, 575), Гюрги, Ru. Юрий, Po. Jerzy. - Deriv. Юрійович, Юрійвна; Юрко, Юцьо, (abbr.:) Юра, Юр, Юрась, Юцьо; F/V. Юр, Юрак, Юрак, Юранка, Юрчишин, Юрашко, Юрашак, Юцаба, Юрчик, Юрців, Юречків, Юренко, Юревич, Юрейчук, Юрів, Юрійв, Юркевич, Юрків, Юрківський, Юрко, Юрковський, Юршак, Юрський, Юрич, Юричко, Юринчук, Юринець, Юриняк, Юриш, Юристовський (Богдан 332-333), Юра (I437 ССМ. 2, 575); Юрківці, OUK. Юрковци (I448 *ibidem*). - Syn. (arch.:) Георгій; MUK. земледілець... земледілскій, або орачъ, ролю справуючій, I627 Беринда.

From Gk. *Georgios* (: *gē* 'earth' and *érgon* 'work'), in OUK. changed to Гюрги > Юрий, cf. Unbegaun RES. 16, 66, Ірклієвський I68, Петровський 235, Klein 1, 651, a.o.

ЯГІЛКА, dial. ягівка, гагїлка, гагівка, га-
їлка, гаївка, галагівка, магїлка, лаголойка,
гáлї/вка/ 'secular Easter spring dance and song
performed by women', ModUk. only.

In his treatise about the origin and history
of this word, published in Науковий збірник УВУ
5, 1948, 161-167, the present writer summarized
his findings in E. as follows:

In his treatise the author examines the various words for the Ukrainian folk-
dance performed by the women on Easter Sunday—"haiivka", "hailka", "jahivka",
"jahilka", "hahivka", "hahilka", "halahivka", "jaholojka", "mahilka", "laholojka",
"hali" and rejects the interpretation of this word hitherto current which was based
either on popular etymology (from the word haj = the grove) or on artificially con-
structed forms (halaholka) that did not in reality exist, or which finally selected one
out of the whole complex of designations — and that the least common — and
explained it alone ("halahilka").

On the grounds of his examination and analysis of formal-structural and
semantic data the author connects the origin of the word "jahilka" (in his opinion
the root form along with "hahilka") with the old Slavonic root *ag- (also occurring
for instance in the words jahoda: ahoda, vunjaga, etc.) which in the form
of *og- (or reduced *eg-) goes back to ancient Indo-European times and originally
served to form words with the root meaning of "grow", "produce", "fruit" (p. 227).

ЯГНЯ́ 'lamb', Muk. агня (XVII с. ЛСЛ.7), Агня-
чих Gr1., ягнѣчи Gr1. (XV с. ССМ.2,578), Ouk.OES.
агня (XII-XIII с. СРЯ.І,2І), OCS. agne/agnbcb, Bu.
агне, ягне, SC. jǎgnje, Sln. jágnje, Cz. jehně, Slk.
jahna, Po. jagnię, LoSo. jagne, UpSo. jehnjo. - Deriv.
ягнятко, ягнїця, ягнїчка, ягнїтися, ягнїння,
ягнїтина, ягнїчий, ягнїтник. FN. Ягнич, Ягну-
шевський (Богдан 327); (arch. :) Агнець Божий. -
Syn. маля́ вівці; (переносно:) покїрна, лякли-
ва людина, Слум. II, 624.

PS. *agne/*agnbcb 'ts', IE.root **agʰn -n- 'ts',
cf. Lat. agnus, Gk. ámnos 'ts', Pokorny 9, Berneker 1,
24-25, (extensively) Трубочев 3, 71-73.

Я

Я, я — the thirty second letter of the Uk. alphabet,
Muk. and Ouk. name я from OCS ja '?', no numerical
value, Истрин 50ff.; the problem of the [pre]historic
change of $\xi > ja$ belongs to grammar, cf. e.g. Рудницький
7, 76-77.

Я 'I;me', Muk., Ouk., OES. я (since 1130), язъ,
азъ, BRu., Ru я, OCS. azъ, (rarely:) jazъ, Bu. аз,
SC. jâ, Sln. jâ, jaz, Cz. já, Slk. ja, Po. ja, LoSo.
ja, UpSo. ja, Plb. jo. - Syn. особовий займєнник
першої особи однини.

PS. *azъ 'ts', IE. **eg/h/- 'ts' known to all
IE.lgs., cf. Pokorny 291, Vasmer²⁴, 538, a.o.

ЯБЛУКО, dial. яблоко 'apple', Muk. яблоко
(XVII с. ЛСЛ. 195.), Ouk., OES. яблъко, яблоко,
Ru. яблоко, Po. jabłko, etc. - Deriv. яблучко, яблу-
ня, яблунька, яблуння, яблунєвий, яблуч-
ний, -ник. - Syn. плід яблуні (перев. ку-
лястої форми), предмет або плід, що має
кулясту форму, Слум. II, 619.

PS. *ablъko 'ts', IE.root **abel-:abol-:abel-
known to most IE.lgs., cf. Pokorny 1-2.

ЯГÁ, ба́ба-яга́, Wd. ѓндза 'witch, hag' with
ts root as ягїлка see the following entry.

ядріти argot: 'coire', first recorded by Дзендзелівський StSl. 23, 305. - Syn. гвоздіти, кийпліти.

Deriv. from ядро 'nucleus' with the basic meaning 'to penetrate'; see the following entry.

ЯДРО 'kernel, stone; nucleus; (anatomy:) testicles', МУК. ядро (XVII с. ЛСЛ 296), ОУК. OES. ядро, Ru. ts, known to all other ModSl. Deriv. ядерéчко, ядерний, ядерце, ядерний, ядристий, ядряний; ядрозбрóя, ядрострільно́; ЯМ. Ядерник (Богдан 327). - Syn. внутрішня частина плоду (горіха, насіння, зерна ітп.), покрита оболонкою або шкаралупою; внутрішня, центральна частина чого-небудь; кулясте суцільне стрільно́ для ударної дії в гладкоствольній артилерії; важкий металевий прилад у виді кулі для нищівної воєнної дії.

PS. *jēdro 'ts' with no certain IE. correspondences, cf. Berneker 1, 456, Trautmann 107, Vasmer² 4, 547, a. o.

ЯК, dial. яко 'how; as, like', МУК., ОУК., OES. якъ, яко, якъ, BRu. як, Cz., Slk., Po., LoSo. UpSo. jak. - Deriv. яко-тако, ніяк, якось, якнебудь, якбудь; here also: який, якийнебудь, якийбудь, якийсь, ніякий, ніяково, dial. позаяк. - Syn. яким способом; коли, якщó.

From orig. PS. *jako 'ts', abbr. as ТАК < ТАКО, ТАМ < ТАМО, etc., cf. Stawski. 1, 490-491; Miklosich 107, Berneker 1, 417, a. o.

ЯКИМ РН, 'Уакут, Тоашим', МУК.
 ІШАКИМ, ІОАХИМЪ, ІШАКИМ (1627 Беринда),
 ІОАКИМА, ІАКИМА, АКИМА, B. 59. (1484
 Пом'яник), ОУК. МЦА КЕНАРАВЪ. Л. СТГО НПОАН
 ТА КРИА ЗЕМЛЮ КНА ГЫН - БОГАНЮ ВСЕВОЛО
 ХЛА ПЕРЕАЪ СТОЮ СОФНЮ ПЕРЕАЪ ПОПЫАТУ
 ВЪЛЪ ПОЛНЪ ІАКНМЪ АЪ МНОПАТЕНСТНПЪКО
 МНХАЛКО НЪ ЖЬНОВНУМЪ ДАННО МАРКО СЪМЪНЪ
 МНХАЛ ЕАНСАВННУЪ НВАНЪНЪ ЧИНЪТУ ДОРЪТОУ БЪ
 НОВЪНЪНА КОПЫЛОВНУЪТУ ДОРЪ БЪЗАНУЪ А ПЕРЕАЪ
 ТНМН ПОСЛУХЪТУ КЪ ПН ЗЕМЛЮ КНА ГЫН Н БОГАНЮ ВЪСЮ.
 А ВЪДАЛА НАНЪН СЕМЪ ДЕСАТЪ ГРН ВЪНЪ СОВОЛНА ВЪ
 ТОМЪ АРАНЦЪ СЕМЪ СЪТЪ ГРН ВЪНЪ - (ХИС. К СОФ.
 ГРАФ. ТО); RU. АКИМ. -
 - ДІАКИ Якимович, Якимівна, Якимець, Якимко. -

- ГМ. Якимчук, Якимців, Якимечка, Якименко,
 Якимов, Якимович, Якимик, Якимішин, Яким,
 Якимаш, Якимченко, Якимчук, Якимець, Яки-
 мечко, Якимецький, Якименко, Якиміцький,
 Якиміщак, Якимішин, Якимів, Якимівський,
 Якимовець, Якимовський, Якимик, Якимикив,
 Якиміщак, Якимішин (Богдан 327, 328). -

- ГМ. Якимівка.

- SUBST. МУК. ПАНСКІЕ ПРИГОТОВАНИЕ, ПАНСКАА
 МОЦНОСТ; ЗНОВУ ВСТАЮЧІЙ, А В ПОТВЕРЖАЮЧІЙ,
 А ВЪ ВЪВАВЛЯЮЧІЙ; ГОСПОАНЕ ПОВСТАЕ, ПАН-
 СКІЕ ПОТВЕРЖЕЕ, А БО ПАНЪ МСТАЮЧІЙ СЯ,
 1627 Беринда.

FROM НЪ. ТѢЛОСАКИТ 'Уакут
 701 seth up, Петровский II 7, Withycombe
 168.

/ T.S. /

ЯКУН PN. 'Чакун, Након, Оук. помози'
рабуосоемуо Якунуо (XII c., Ксоф графито);
Ru. Якун.-

-Диив. Якунович, Якунівна.

FROM OED Scand. HÁkon, Vasmer² 4, 553.
/T.S./

ЯРИЙ 'young, vigorous, high-spirited, ardent',
Muk., Ouk., OES. ярѣй, ярѣ, Ru. ярый, OCS.
jarb, known to all other Sl. - Deriv. яристь,
яро, ярець, ярина, яринний, яриця, ярка;
PN. Ярослав, Яромир, Ярополк, Ярогнів, Я-
реш, Ярота, Ярко; GN. Ярослав, Ярославль. -
Syn. надмірний у своїх вијавах щодо юности,
енергій, гніву, лютости йтп.; молодий, га-
рячий, юний, енергійний; однорічний (про
сільськогосподарські культури).

PS. *jarb/jb/ 'ts', IE. **iēro-: **iōro-
'year; summer', Pokorny 296-297.

ЯСЕН, ЯСНИЙ 'bright, shining', Muk., Ouk.,
ясный, яснѣ, OES. ясьно, Ru. ясен, яс-
ный, OCS. jasnb, known to all other Sl. - Deriv.
ясненький, яснити, ясно-жовтий, -зелений,
-окий, -волосий, etc. - Syn. світлий, чистий,
вирізний, очевидний.

PS. */j/ěsnb/jb/ 'ts', IE. root **ei-: **ēi-
'reddish, mottled', with correspondences in Lith.
aiškus/ėiškus 'ts', Vasmer² 4, 565, Pokorny 297,
Trautmann 4, a.o.

ЯТРИВКА, dial. also ятровка (Бурячок 132) 'sister-
in-law', Muk. ятровка (1663 Бурячок 133), Ouk.,
OES. ятры, Gsg. ятрыве || ятровь (Бурячок, l.c.),
ВRu. ятроўка, Ru. ятровь, OCS. jetry, Ви. етѣр-
ва, SC. jětrva, Slu. jetrva, in WSl. until the
XVI c., then substituted by žvačrva, see швачер.
- Deriv. ятровоцька, ятровоцька || ятровоцька,
ятровоцька; here also based on ятровь [6]:
ятрѣха, ятрѣха, ятрѣшенька. - Syn. чолові-
кового брата жінка, діверова жінка, діял.
діверка (Буковина, Бурячок 133).

PS. *jetry, Gsg. *jetrye 'ts', IE. *k̑ienater,
cf. Lith. jėnte, Latv. jentere, Skt. yātar-,
Gk. ἐνάτηρ, Lat. ianitrices 'ts', Бурячок 133,
Brückner 203, Трубачев 1, 137-138.

- * -

Ь

Ь — the thirty third, last, letter of the Uk. alphabet, MUK. and OUK. name ерь from OCS *jerь* '?; no numerical value, Ориенко Азб. 99 ff., Истрин 50 ff.; the problem of the historical evolution of ь > е in strong syllables and its transformation to "soft sign" in the weak ones belongs to grammar, cf.e.g. Рудницький 7, 78-79. —

NB. Due to the official proscription of **ѣ** in the SovUk.alphabet **СЛУМ.** (СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, Київ 1970-1980) and other Soviet dictionaries designate **Ь** as the thirty second letter of the Uk.alphabet. Moreover, the letter **ѣ**, "forgotten" in vol. 3 of **СЛУМ.** (1972), was reinstated in Addenda to this dictionary, vol.11 (1980), p.684. For the above reasons the letters **ѣ** and **ѣ** had been properly counted and extensively treated in the present dictionary pro rei memoria aeterna.

- * -

P O S T S C R I P T

/Quod/legis, ut noris,
Accipe posteritas.

P.Ovidius Naso

The successful publication of two editions of the present dictionary in 1962 and the following years in Winnipeg was interrupted by the author's retirement from the University of Manitoba and his subsequent settlement in Eastern Canada - Montréal/Ottawa in 1977. Transfer of materials and card files to the Public Archives of Canada, arrangements with the new distributor - University of Ottawa Press, contractual work at the Library of Congress in Washington in 1977-1979, followed by a similar assignment at the National Library in Ottawa in 1980-1981 - all had effected the established rhythm of producing this dictionary at regular annual intervals. Moreover, the death of Petro Holinka (23. III. 1977), a devoted and highly qualified type-setter in Winnipeg, soaring prices of production in the 1970s accompanied by ever-climbing postage costs in Canada resulted in the decision to change the hitherto adopted system of publication. The dictionary would appear not in yearly installments as it had prior to 1977, but in larger sections, comprising at least five parts printed together. It would be also a selective work in manuscript form in its first edition, awaiting future, enlarged and more complete renderings. After all, the primary function of the present dictionary was achieved: until the publication of Metropolitan Ilarion's "etymologic-semantic dictionary" (Winnipeg 1979 and ff.) and the Kievan

"etymological dictionary" in Ukrainian it was the only Ukrainian dictionary of its kind in Slavic linguistics. In fact it retained its scholarly function even after the publication of the new dictionaries. As the only Slavic-English etymological lexicon on the shelves of the library reference departments the present dictionary served and will serve the English speaking world as tools of research in the field of Slavic and Balto-Slavic etymology.

In analyzing both new Ukrainian etymological dictionaries as to their contents one is confronted with the fact that they also bear all signs of selectivity though for different reasons in each particular case.

As stated in G. Lucyk-Mulyk's introduction to Metropolitan Ilarion's dictionary it is an unfinished work published by Society of Volyn because of pietism for the author, a distinguished Orthodox Church dignitary. It reveals a strong tendency towards selectivity of entries motivated by the author's religious and puristic inclinations.

The Kievan dictionary on the other hand, is selective for party and political reasons.

Moreover, both publications cautiously avoid Ukrainian emigré neologisms, in particular lexical innovations of the Ukrainian diaspora (Americanisms, Canadianisms, Brazilianisms, Australianisms, etc.). Such premeditated boycott of the global aspects of the living Ukrainian language might be excusable in orthoepic school dictionaries, but not in scholarly works. An objective linguistic approach requires

the inclusion of all possible regionalisms of the living language in its vocabulary. Thus in order to remedy these deficiencies of both dictionaries the present work includes more than in its previous parts Ukrainian regionalisms from various Western continents.

As far as the selectivity of the above mentioned dictionaries as well as of Parts 17-22 of the present (first) edition of EDUL is concerned one should bear in mind the fact that this is not an exclusively Ukrainian phenomenon in the etymological research. In this connection the recently published selective Brazilian etymological dictionary Dicionário de etimologias da língua portuguesa by R. F. Mansur Guerios (Companhia Editora Nacional - Editora da Universidade Federal do Paraná, São Paulo 1979) might serve as a classical example. Having Guerios' pattern in view and following more than before A. Brückner's example of inserting etymological-encyclopedic articles into the main body of the text (cf. his ED. pp. 37, 52, 78 a.o.), the present writer made extensive use of both methodological devices. In other words, Guerios and Brückner greatly inspired him in the final stages of his work (particularly in preparing pages 401 and ff.)

* * *

As it was planned at the outset the author is proceeding with his work on the second edition of parts 17-22 of this ED and hopes to complete it in due time. After all "a true scholar never retires" and the forty years of etymological research became an integral part of his scholarly endeavours. There is also hope in the

1122

author's heart and mind that this first selective manuscript edition might encourage some scholars of the younger generation to collaborate on its second edition. It refers also to the planned additional volume containing indices, supplementary entries (in particular re. cross-references) and new bibliographical listings and abbreviations.

In the meantime the author would like to conclude with the starting motto of this dictionary taken from L. Zyzanfj:

*"Receive well my friends this modest
work of mine; take care of producing
a larger one thus pleasing me and
others".*

(1596)

- * -

П І С Л Я М О В А

/ "НЕ МОЖНА Б БУЛО БЕЗ НЕЇ" /.

Два видання першого тому й першої секції другого в роках 1962-1977 були можливі завдяки постійній авторовій присутності в Вінніпезі в тому часі. Користаючи з послуг друкарні "Тризуб", зокрема з технічної допомоги Ольги Войценко й фахової друкарської праці Павла Голінки, автор зміг не тільки випустити в світ частини 1-11 й 12-16 /тобто півтора тому/, але при збереженні лінотипного складу /набору/ приготувати виправлене й доповнене друге видання цих частин. Іншими словами ввесь перший том і половина другого вийшли двома виданнями - небувале, як підкреслювали критики, явище в історії видавання етимологічних словників.

Тим часом у другій половині 1970их років зайшли події, що перервали ритм більш як 15-річної систематичної друкарсько-видавничої праці над окремими випусками й подвійним видаванням цього словника. Насамперед автор-з уваги на вік- пішов на емеритуру з Манітобського університету й переїхав у 1977 з Вінніпегу на схід Канади /Монтреаль-Оттава/. Багато часу пішло на пакування й перевіз матеріялів: карточки й рукописні тексти приміщено в держав-

ному Публічному Архіві в Оттаві/ =JER. Arch.133/, а надруковані випуски словника передано в розпродаж видавництва Оттавського університету. Свою підручну бібліотеку автор примістив частково в Оттавському університеті, а частково в приватній робітні етимологічного словника в Оттаві. Саму працю продовжувано несистематично з уваги на часті виїзди автора то до Європи, то до Австралії, то до США, а там і через перевантаження новими пекучими проєктами: описом українки Конгресової Бібліотеки в Вашингтоні /1977-1979/ та подібним описом українки в Національній Бібліотеці в Оттаві /1980-1981/. З систематичного дотеперішнього опрацювання гасел за абеткою перейдено на писання /рукою або на машинках/ окремих гасел згідно з зацікавленнями автора, чи на переклеювання його й інших етимологій, друківаних у наукових журналах /головно в ділянці ономастики/.

Тут треба було змінити й методу подачі матеріялу, не завжди придержуючися основної схеми - етимологічної формули, а теж перейти на офсетовий друк - репродукцію готових сторінок. Це останнє було зумовлене не тільки подорожчанням лінійного друкування, але й передчасною смертю Павла Голінки /23. III.1977/. Друкарня "Тризуб" виявилася не тільки задорогою, але й непридатною для поважної науково-видавничої праці, зокрема з відходом із неї О.Войценко. Автім і друкування "на віддаць" /автор у Оттаві - друкарня в Вінніпезі/ вияви-

лося непрактичне, а то й неможливе, через поштові страйки, підвишки оплати за пересилання друків, пропажу посилок тощо. Залишалася одним-одна можливість - приготувляти окремі сторінки словника власноручно /наклеюванням матеріялу/ й давати їх до офсетової друкарні "Бонанца" в Оттаві. Отак продовж двох літ /1980-1982/ надруковано кінцеві частини 17 - 22 цього словника /стор. 401 і дальші другого тому/. Вони виходять у світ

ПЕРШИМ ВИДАННЯМ

НА ПРАВАХ РУКОПISУ,
завершуючи оцім сорок років авторової безкорисної праці /1941-1981/ та двадцять років поборювання друкарсько-видавничих труднощів й приватного фінансування всього видавництва /1962-1982/. Це останнє торкається зокрема частин 17-22 /сторінок 401 і д./, що їх автор був змушений оплачувати з власних фондів з уваги на відмову субсидій з боку Шевченківської Фундації при КУК у Вінніпезі, Канадського Інституту "Українських Студій" у Едмонтоні та ін. установ і фондаций.

Випускаючи власними заходами та "тщанієм" селективну частину цієї праці /згадані сторінки від 401 вгору/, сподіваємося, що в майбутньому знайдеться більше зрозуміння для неї й що друге видання цих сторінок гармонізуватиме з таким же виданням сторінок 1-400 та й цілого першого тому.

Крім того сподіваємося, що в майбутньому вийде запланований дальший том

1126

праці з індексами слів із обох томів, повним виказом скорочень, повною бібліографією й, головно, з доповненнями і гасел і нової етимологічної літератури, що зростає з кожним роком.

Наприкінці складаємо подяку всім, хто таким чи іншим способом причинився до появи цієї праці. Зокрема дякуємо паням Ользі Войценко й Тамарі Зальцберг за фактичну допомогу в праці й головно за розуміння ваги її в наукових мовознавчих дослідках.

А всім майбутнім критикам, маль-контентам і більшезнаємкам заздальгидь відповідаємо словами Л. Зизанія з 1596:

... à ō бóльшей [пράци] саміса постарáйте,
йнших именè оувеселáйте!

АВТОР

Оттава, 2.2.1982.

NOTE ON CHRONOLOGY

The following abbreviations denote the chronological data as used in this ED.:

- IE. - Indo-European
- BS.-- Balto-Slavic
- PS. - Proto-Slavic
- OES.- Old Eastern Slavic (see p. 1036)
- OUK.- Old Ukrainian
- MUK.- Middle Ukrainian
- ModUk.- Modern Ukrainian
- SovUk.- Russified Soviet-Ukrainian.

Schematically the diachrony (i.e., history and prehistory) of the Ukrainian language and its sound changes may be given as follows:

Indo-European epoch – 2500-1500 B.C.

Balto-Slavic epoch – 1500-1000 B.C.

Proto- (or Common) Slavic period – 1000 B.C.-500 A.D.

Proto-Ukrainian as individualizing itself component part of the late Proto- (Common) Slavic epoch – 600-10th century;

Old Ukrainian as parallel component part of the Old Eastern Slavic dialects 11th century -1450;

Middle Ukrainian (without subperiods) 1450-1798;

Modern Ukrainian from 1798 onwards.

Soviet Ukrainian from 1917 onwards.

- * -

ACKNOWLEDGEMENTS

The author wishes to thank Ol'ha Woycenko in Ottawa and Tamara Salzberg in Vancouver for their help in producing this Dictionary, in particular its final parts 17-22 (= abbr.:OB. and T.S.respectively).

Acknowledgements are also due to many authors and publishers for their courtesy re. reprints of the relevant texts, maps, illustrations, etc., viz.:

O.Boruszenko, † M.Chubatyj, † D.Čyževs'kyj, R.Jakobson, W.Kuraszkiewicz, K.Menges, † E.Onac'kyj, † Roman Smal-Stockyj, G.Y.Shevelov, J.Staszewski, Z.Stieber, W.T.Zyla, L.Zales'ka-Onyshkevych and Hanna Nakonetschna;

Editors and Publishers of: American Name Society, Canadian Farmer/Vil'nyj Svit; Canadian Linguistic Association; Folia Slavica (FS.); International Committae of Onomastic Sciences; Kyiv; Library of Congress; Łódź University; Narodna Volia ; Naukove T-vo im. T. Shevchenka; Orbis; Procia; Rozbudova derzhavy; Svoboda; Ukraïnec' v Avstralii; Ukrainian Review; Ukraïns'ka Mohylians'ko-Mazepyns'ka Akademiya Nauk; Ukraïns'ka Vil'na Akademiya Nauk; Ukraïns'kyj Vil'nyj Universytet; Ukraïns'kyj Tekhnichno-Hospodars'kyj Instytut; Vil'na Dumka; Zeitschrift für slavische Philologie, a.o.

The author's appreciation goes also to the Ukrainian Language Association and the Ukrainian Mohylo-Mazepian Academy of Sciences for inclusion of EDUL in their publication scheme and to the University of Ottawa Press for its world-wide distribution.

Special thanks for preservation of the author's etymological materials (1941-1981) are due to the Public Archives in Ottawa: the well maintained cards, excerpts, notes, etc., (= JBR. Arch.133 in MG 31 D 58) will serve as a further basis for his own research as well as his eventual followers' perusal in years to come.

Ottawa, 2.2.1982.

J.B.R.